

חוקת המילה

אברהם אבינו

נגד

בג"צ

נמרוד עובדיה עו"ד

אברהם אבינו — נגד — בג"צ

חוקת המילה

מאת

נמרוד עובדיה, עו"ד

“ומל יהוה אלוהיך את לבבך”

דברים ל, ו

נמרוד עובדיה, עו"ד
שער הגיא 3, נתניה
ת.ד. 2482, נתניה 42291
טל': 053-619368 · פקס': 053-622875

כל הזכויות שמורות למחבר ©

עיצוב הכריכה: אלן גרין · הבאה לדפוס: עתליה קריספין

מהדורה דיגיטלית · עוצבה לקריאה על גבי מסך

הקדשה

מוקדש ל–

בת–צדק בת–יה

“לכתך אחרי במדבר”

המשורר

תוכן העניינים

7	מבוא	מ
14	עובדות היסטוריות ומשפטיות במדינת ישראל	1
16	התפתחות המשפט הבינ"ל במאה ה־20	2
24	לקחי העבר	3
25	הגדרות מהותיות ל"תוקפנות"	4
29	ביאור המצב המשפטי הקיים	5
43	מי מפחד ממשפט בינ"ל והשלכותיו	6
47	המודל הבטחוני של צה"ל	7
53	פתרון המצב המשפטי והגנת ישראל	8
67	חלק א ויסות מניות הבנקים	ח
84	חלק ב ניהול המשק	ח
84	נתונים היסטוריים על התפתחות האינפלציה בישראל	1
89	כיצד מתמודדים מומחים לבלבלה עם האינפלציה	2

92	ברית מילה לאינפלציה	3
115	הצעות לחקיקה בכלכלה ומיסוי	4
119	שחרור חיילים לתעשייה ולייצור	5
122	חלק א היסטוריה של חינוך בישראל	ח
134	שיטות המיון בפסיכולוגיה והתוצאה בריבוד החברתי	3
149	חלק ד הוראה לתלות---לעומת אוטודידקט	ח
159	חוקים ערלים דיכאו את זכויות האזרח וחופש הביטוי	5
189	היכן טעינו במחשבה המדינית	1
192	דעות קדומות ברשות המחוקקת	2
192	דעות קדומות ברשות המבצעת	3
196	שירותים לקויים לאזרח	1
197	טיקסיות בנושאי חוץ ובטחון	2
198	אטימות חושים בנושאי בטחון ומודיעין	3

209	הגדרות ערלות לנורמה חברתית מוגנת ביותר -	1
215	בעניני פנים	2
220	בענין חינוך	3
221	בענין בטחון	4
224	בענין ועדות חקירה	5
230	בענין נשיא המדינה	6
235	שופטים ערלים - בחרו בפרוצדורה על פי מידתם	5
240	בג"צ מקומם תושבים	6
266	חלק ו על מהות משטר השופטים	ח
270	משטר השופטים מבוסס על חינוך אינטנסיבי לכל העם	1
271	כיבוד חופש הפרט - "איש הישר בעיניו יעשה"	2
272	לכבד המילה ולקיימה בנדבה	3
272	יסוד החוקה הוא החובה לעשות משפט	4

274	כל העם רגיש לעוולות הזולת	6
274	אוטונומיה לכל איזור	5
275	אין מקום לדיקטטורים	7
276	מותר לשפוט את השופט	10
276	חלק ז יתרונות משטר השופטים	ח
307	חלק א דרכו החינוכית של אברהם	ח
310	תימוכין לשיטת המילה בתנ"ך	2
336	מקור הדת בפסיכופיזיולוגיה: אנטומיה של מוח האדם	4
353	דע מאין אתה בא ולאן אתה הולך	6
373	לקחים - היכן טעו אבותינו הרבנים	7
373	בית המקדש	1
373	תפילה - כמס שפתיים	2
379	חלק ג דיכוי החכם ומניעת חינוך לרשע בתקופת המשנה	ח

379	המשנה - חניטה לפיו של עם בעודו חי	4
380	עבודת מתים בחסות המימסד הדתי	5
382	הדעות הקדומות בענין ביאת המשיח	6
402	אחרית דבר	א

בעיר הנמל מרטיניק (באמריקה התיכונה) נערכו המפלגות בשנת **1902** לקראת הבחירות למועצת העיריה. מהר הגעש הסמוך נשמעו רעשים וקולות נפץ עולים מבטן האדמה. נראו הבזקים של אורות בלילות. חברי מועצת העיריה חששו שאורחי העיר יעזבו את העיר, דבר שיפגע במאמצי הבחירות שהושקעו עד כה ויגרום לביטול הבחירות. בעיתונות המקומית פורסמו ידיעות מרגיעות לפיהן הר הגעש נבדק ע"י מומחים וכי אין חשש להתפרצות. בהמשך החל הר הגעש לפלוט עשן, וגזים כיסו את כל העיר. העיתון המקומי פרסם כי הגזים נבדקו ע"י פרופסור מומחה לרפואה וכי אלה נמצאו טובים לבריאות ומחסנים את בני האדם מפני מחלות.

לאחר מספר ימים נוספים, התפוצץ הר הגעש מון פלה. הלבנה נשפכה מתוכו וכיסתה במהירות את כל העיר, כל תושבי העיר --- **30,000** איש --- נשרפו למוות באותו יום.

גם בישראל, כל היושבים בציון שומעים רעשים, אך מפני המנהיגים אנו שומעים מילות הרגעה. אנו רואים ברקים, עשן בעינינו, הבזקי אורות בלילות, אך יש מי שמשמיע באוזנינו תחזיות "מדעיות" מרגיעות.

אם עדין אינך מאמין כי אסון מחריד עומד בפתח, הרי לך מספר מיקרים של רעשים והבזקי אורות, ששמעת וראית, אך בחרת להתעלם מהם. לעת עתה נציין רק את שראית ושמעת בתחום אחד, חשוב מאוד, והוא הבטחון:

במלחמת יום הכיפורים --- **1973** נשאלה השאלה: האם המצרים יחצו את התעלה -- - כן או לא? --- התשובה של המנהיגים היתה --- לא; והמציאות טפחה --- כן.

במלחמת שלום הגליל **1982** --- נשאלה השאלה: האם לסמוך על הפלנגות הנוצריות --- כן או לא? --- התשובה של המנהיגים היתה --- כן. והמציאות טפחה --- לא.

במלחמת המפרץ **1991** נשאלה השאלה: האם לשבת בחדר אטום והאם המסכות נותנות הגנה מפני גזים? כן או לא --- התשובה היתה כן; --- והמציאות התבררה בדיעבד כהפוכה (ראה דו"ח מבקרת המדינה ביוני **1991** --- על מסיכות הגז).

מחר, כאשר תשאל השאלה: האם ירדן, סוריה או עירק יתקפו את ישראל, התשובה בוודאי תהיה לא והמציאות תטפח על פנינו שוב.

בכלכלה קרו דברים דומים. בישראל השתוללה אינפלציה משך תקופה ארוכה (משנת **1970-1984**) הממשלה הציעה תוכנית להבראת המשק. בי **1985** נעשתה עסקת חבילה בין הממשלה, המעסיקים וההסתדרות. כולם תמכו בתוכנית הכלכלית

המוצעת ולא ראו בה פסול. 4 שנים אח"כ, בשנת 1989, הוברר לכל שהתוכנית נכשלה.

על פי ההחלטות שהתקבלו עד היום בישראל, בנושאים הקריטיים ביותר לגורל העם והמדינה, ניתן לומר בוודאות, כי ישראל עומדת בפני אסון חברתי ומדיני (אלא אם השיטה תשתנה בה מן הקצה אל הקצה).

ראשית חוקה לחייב את השופטים

הסברה הנפוצה בקרב הדיוטות, בקרב משפטנים, ובקרב חכמים ממדעי המדינה היא שהמדינה אינה מתפקדת נכון בגלל הממשלה והכנסת; וכי יש לחוקק חוקה ולשנות את שיטת המימשל ע"י שינוי של אופן בחירתם של ראש הממשלה, של חברי הממשלה, או של חברי הכנסת. נוכיח שטיב המימשל תלוי דווקא במערכת, שהסתתרה עד כה מפני ביקורת ציבורית, באמצעות גלימה שחורה ומעטה של חוכמה נסתרת, הגבוהה כביכול מבינת אנוש, והיא מערכת בתי המשפט.

המוטו שילווה אותנו הוא: "הצור תמים פועלו, כי כל דרכיו משפט" (דברים ל"ב 4); וכן "וכי הקים להם שופטים --- והושיעם... כל ימי השופט" (שופטים ב' 18); דהינו, כל כישלון חברתי, וכל הצלחה חברתית תלויים בשופטים, ורק בשופטים. לאור זאת נוכיח שכל ההצעות לשינוי שיטת המימשל העומדות כיום על הפרק (בקשר לבחירת ראש הממשלה, הממשלה, שינוי אחוז

החסימה, הכנסת, החלוקה לאזורי בחירה ועוד) עוסקים בתפל ולא בעיקר. לכן הם יעברו שינוי רק לאחר שיערך שינוי מהותי במעשה המרכבה של שלוש הרשויות כלהלן:

הממשלה ושריה יבחרו לתפקידם, כמו כל פקיד אחר על פי התקשי"ר (מאחר שהשפעתם אינה מהותית); ואילו הרשות השופטת תנשא מתוך הנבחרת של כנסת ישראל; בנוסף, כדי לבלום ולהנחות את השופטים בעבודתם, מערכת המשפט תהיה מבוקרת באמצעות חוקה מנחה ומגבילה הקרויה "חוקת המילה", לפיה כל שופט יהיה חייב להסיר מילים ערלות בעת המשפט; חוכמתו של השופט תבחן תמיד לפי יכולתו לראות את המציאות עליה הוא מדבר, ולגביה הוא חורץ את המשפט (ולא בהכבדת מילים ערלות בפסקי הדין שלו).

הלכה למעשה, שופטים מעטים בבתי המשפט (מהעליון ועד התחתון), רואים משהו לפני שהם פוסקים משפט; רובם נעזרים במילים ערלות, ויוצרים תקדימים המגדילים את הכיסוי והעורלה על פני הנגלה. כדברי נביאי התנ"ך, ניתן לומר כי: על אף

שעיניים להם --- הם אינם רואים. בפסקי הדין חסרות המילים שיגלו קבל עם ועדה, כי הם פסקו על פי מה שראו.

אם בארזי המשפט נפלה שלהבת מה יגידו אזובי הקיר: מנכל"ים, שרים, חכ"ים ופקיד ממשלה אחרים? --- ליקוי המאורות אינו רק בממשלה ובכנסת, אלא הוא בראש ובראשונה, ברשות הנחשבת לחכמה ביותר --- בבתי המשפט; ההסתרה וההסתרות שבמילות ההחלטה השיפוטית (שהיא מהות "העורלה") יוצרות עיוורון חושי, ממשי, בקרב שופטינו. והחושך במשפטינו מתרבה ככל שעולים בערכאת המשפט.

במסדרונות של בית המשפט המחוזי בתל אביב חקוקה על הקיר הכתובת הבאה: "ציון במשפט תפדה" (ועוד ציטוטים ממין זה). לדאבונו, אף אחד עוד לא קרא את הכתובת שעל הקיר. רבים הם המשפטנים, ומציעי החוקות למיניהם, אשר טוענים כי השופטים תלויים בחוקים שקבעו חברי הכנסת; ותולים את האשמה לכל תחלואי המשק והחברה על הכנסת והממשלה. מקרים רבים יראו שאין זה נכון. עמוד השדרה של המדינה הוא בית המשפט והוא האשם בכל תחלואי החברה.

למרות הציפיה כי "ציון במשפט תפדה" או שבית המשפט יביא לחוכמה וישועה לישראל, הרי שעל פי התקדימים שקבע בית המשפט העליון לעבודת השופטים בהיכל הקודש (=בית המשפט), אין לצפות מהם להחלטות עם בקרת איכות טובה. בשל תקדימיהם רחוקה מערכת המשפט מלהביא לשלום בין אדם לחברו; ורחוקה מלמלא תפקיד ביצירת צדק חברתי בישראל (שלא לדבר על "אור לגויים" בכלל).

בנוסף, גם האקדמיה מלמדת את תלמידי המשפטים שאין הם מלמדים צדק אלא את החוק. כי לדעת חכמי המשפט אין צדק. על כך העיר עו"ד שיצא המום מאחד המשפטים, ואמר לחבריו:

"אני יודע שלימדו אתכם באוניברסיטה שלא מלמדים לעשות צדק, אלא את החוק והפסיקה; ואני יודע שלימדו אתכם שאין צדק, אבל אני עוד לא הסכמתי לזה".

אלה שטרם הסכימו לדברי הפרופסורים הערלים --- הם אלה שיביאו למהפך חברתי ומדעי.

אכן, שופטים רבים שוקדים על עבודתם שעות רבות בחריצות רבה ובהתמדה; אך בהעדר חוקה שתחייב אותם לראות ולהראות, נמצא שכל עמלם לריק. מערכת המשפט מדכאת בלי משים את הצדק ומצמיחה את העבדות.

"אלוהי אברהם" אינו דת של טקסים - אלא שיטה למחקר מדעי

המשפט העברי הקדום התבסס על חוקה שנקראה "ברית מילה" (או כדברי לשון התנ"ך --- "אלוהי אברהם"; שהיא עליונה על כל החוקות שבעולם). חוקה זו חייבה

את השופטים לגלות את חוכמתם דווקא בשלב השיום (לתת שם --- הפיכת "הדבר" ל"דיבור"); וזו משמעותה של חוקת המילה של אברהם --- לעשות ברית מילה למילים שבפינו.

שופטים ומלכים, כמו שלמה המלך (במשפט המפורסם שניהל אודות שתי זונות שרבו על בן אחד; מלכים'א, ג' **16-28**), יכלו להציג את חוכמתם לשפוט על פי חוקת האלוהים רק אם יצרו מילים מראות, או מבחנים ראייתיים למשפט. הכברת פסקי הדין במילים ערלות, נחשבה למידה מגונה, שאינה מצביעה על חוכמה יתירה. לעומת זאת, נמצא במשפטנו כיום (על אף נטיותיו "המערביות המתקדמות"), שהאקדמיה ובית המשפט העליון בישראל מכבדים דווקא את השופטים העושים שימוש במילים הערלות.

מדינות המערב הגיעו למסקנה שיש לבני האדם בעיה אנושית אימננטית (פנימית) המתבטאת בחוסר היכולת **לשיים** את התופעות, לכן הם שמו בערכאה הראשונה **12** חברי מושבעים שתפקידם להגיע להחלטה אחת. דהינו, רק **12** גורמים בלתי תלויים, שיגיעו לאותה מסקנה יכולים ליצור הרשעה במשפט. לדאבוננו הרב, שופטי ישראל טרם הגיעו למסקנה שיש להם

בעיה אנושית כלשהי. במקום זאת הם מפרגנים לעצמם --- כי הם חכמים ומנוסים יותר מההדיוטות --- חברי המושבעים --- בגילוי האמת. לדאבוננו, כל עמלם של הערלים הינו לריק. והפירגון העצמי אינו אלא כיסוי נוסף על עורלתם.

אברהם אבינו המציא את השיטה הטובה ביותר לשיום בעת המשפט וזו מכונה "ברית המילה", או "אלוהי אברהם" (קרא: "האלוהים של אברהם" --- כי הוא בעל השיטה). לכן כל נביאי ישראל הבאים בעקבותיו, קראו לשיטה על שם ממציאה. העיקרון המנחה את החוקה של אברהם, ניתן לתמצות כך:

כל מימשל וכל החלטה בכל חברה, מונחים באמצעות המילים שבשימוש האדם. כל החלטה שמתקבלת בממשלה, בכנסת, או בבית המשפט; וכן כל עובדה מדעית, או משפטית --- נקבעים באמצעות המילה. כל שיתוף פעולה חברתי נעשה ע"י המילה. לכן, בצדק נוכל לומר כי: המילה היא האבן הראשה והיא אבן הבוחן לכל מעשי בני האדם. פילוסוף אחר ניסח זאת כך: "אני חושב (במילים) משמע אני קיים" (דיקרט). המילה שבפינו דורשת את תיקונה למען קבלת החלטות חכמות, למען רווחת האדם והפרט; ולמען חברה בריאה וצודקת בכלל.

שיטת "ברית המילה" של אברהם, איננה אידיאולוגיה חדשה, אלא שיטת מחקר, כמו כל שיטה מדעית אחרת לאיסוף נתונים.

ניתן להמשיל את המילה הערלה לוירוס היושב אצלך במחשב (במוח). הוירוס הינו תוכנית שתולה היכולה להרוס תוכניות קיימות. הוירוס יכול להרוס מסמכים ותוכניות קיימות בשתי צורות עיקריות: א. ע"י כך שתוכנית הוירוס מכפילה את עצמה ותופסת יותר ויותר מקומות בדיסק, עד שאין בו עוד מקום מלהכיל דברים חדשים; ב. יש תוכניות וירוס המורות להרוס מסמכים הקיימים בדיסק. כך גם המילה הערלה, אם היא אינה קשורה למראה עיניים, הרי שהיא תיצור לידה מילים ערלות נוספות הקשורות אליה בצורה לוגית ואלה יכפילו את עצמם עוד ועוד; כך ייווצרו מסמכים רבים שיתפסו מקומות נוספים בתוך המוח, עד שאלה יחסמו את העין מלראות (ראה ספרות הזוהר, על גלגולי נשמות, עולם הבא ותחיית המתים; ועוד פרשנויות על פרשנויות). מסמכי וירוס כאלה מסוגלים להרוס כל מסמך אחר שהינו פשוט ומדבר על מה שאתה רואה מול עיניך; במרוצת הזמן מסמכי וירוס כאלה יכולים לגרום לימי ביניים אפלים, לנסיגה מדעית, שתחדש מעת לעת את האינוויזיציה ואת ציד המכשפות (ודפי ההיסטוריה מלמדים זאת).

בהשוואה בין אידיאולוגיות דתיות, לבין תיאוריות מדעיות, נראה כי מילה ערלה אחת יכולה להטעות מנהיגים, נשיאים ומדענים רבים במדעי החברה

(בכלכלה, בבטחון, בחינוך ועוד); בדיוק כפי שמשלים שסיפרו הנביאים פעם אחת לבניאדם ערלים, הפכו לתוכנית גדולה של וירוסים, שאטמו את העיניים של ראשי המימסד הדתי מלראות ואת אוזניהם מלשמוע משך אלפי שנים. לאור תופעות אלה, בדתות ובמדעים (כאחד) נראה כיצד חוקת המילה של אברהם מאפשרת לנו לראות ולנבא, לשפוט צדק ולהיות חכמים במדע, וכל זאת ע"י ניקוי המוח ממילות הוירוס.

מאחר שעמוד השידרה לחוסנה ובריאותה של כל חברה הוא בית המשפט, נבחן את חוסנה של בתי המשפט בתחומי הבטחון, הכלכלה, החינוך, וכן בחוקה ובנושאים רבים אחרים ונמחיש את ישומה של חוקת המילה. כדי להסיר כל ספק שמדובר בבעיה כלל אנושית (ולא בבעיה של שופט זה או אחר), בחרנו, כנושא ראשון, להציג את ישום השיטה של אברהם, דווקא במשפט הבינ"ל פומבי. שם נראה שמיטב המומחים למשפט בעולם כולו, ניסו את כוחם ביצירת שלום ובטחון, אך נכשלו, בהעדר חוקת המילה שתנחה אותם.

מאז הקמת המדינה, הועלו מספר הצעות לחוקה, חלקן שאובות ממדינות אחרות, וחלקן שאובות ממסורת ישראל מתקופת בית שני (כמו הסנהדרין). הלכה למעשה רק הסוד היחודי לעם ישראל, הוא העתיד לשמש חוקה חדשה שתקשור את עם ישראל לארצו של אברהם. הכוונה היא לקשור את עם ישראל לפרוצדורה משפטית שניתן לכנותה בשם "חוקת המילה", או "הסרת עורלת הלב". לפרוצדורה משפטית זו קראו

אבותינו וכל המשתמשים בשיטה זו, בשם "אלוהי אברהם"; וזאת להבדיל ממשפט המלך, אשר קיים עד היום גם ב"דמוקרטיות המערביות הנאורות".

חוקת המילה

תביא לתובנה כלל אנושית בדת ובמדע

כשאנו אומרים "דת" הכוונה היא למקור המילה והוא נתון זה מסתתר) **DATA**(**prn** מביינתנו אלא אם נעשה שימוש בחוקת המילה כדי לראות אור. על פי חוקה זו עם ישראל היה חייב לטעות, ולגלות מארצו, בשל יעודו של עם ישראל להיות "שפן הניסויים" של האנושות. הדבר התבטא באופן סימלי ביותר במעשה של "עקידת יצחק". הניסוי (פרי המצאתו של אברהם) תוכנן והוצא לפועל בקפידה ע"י משה החל **3,500** מיציאת ישראל ממצרים לפני כ־ שנה ועד היום.

אברהם חשב שהקהילה המדעית כיום תכיר בחיוניותו של המחקר שלו, וכי הניסוי נערך על פי מיטב הכלים והכללים המדעיים; לאחר שתנאי הניסוי התקיימו במלואם --- הקהילה המדעית תאמץ את שיטתו כחוקה של כל מדעי החברה.

"האלוהים של אברהם", עתיד להתחדש ולפרוח בישראל ולהביא לנו חיים טובים ושלוש, ואף להכרה מדעית בינ"ל בשיטתו של אברהם. ניתן לדמות את "חוקת המילה" לזרע קטן המסתתר בתחום הלא מודע של בני האדם (מתחת לפני האדמה); מזרע זה עתידים כולם לשמוח ולראות אור. עם ישראל שנקלט מחדש בארצו והיכה שורשים עמוקים בארץ ישראל, בסיפורי התנ"ך ובמסורת של נביאי ישראל, עתיד להצמיח מתוך "הרחם" הקרוי "מולדת", חברה שלווה וצודקת החיה בצל חוקת המילה.

למי שעדיין לא בטוח בדברים אלה נאמר, כי בביתו של המארח, אברהם, לא ניתן לחיות, אלא על פי אמות המידה שקבע בעל הבית --- אברהם.

לספקנים שבינינו, נאמר שהאלוהים, אינו ניסים ונפלאות, אלא הוא מדעי פשוט וקשור לדיבור --- ב"מילה" וב"משפט", כדברי משה על הימים שלאחר השיבה לארץ, שם ניבא כי חוקת המילה תשוב להיות חוקה מנחה לעם ישראל ולממלכות רבות אחרות בכל העולם; וזאת לאחר קיבוץ גלויותיו של עם ישראל בארצו, ככתוב:

"אם יהי נידחק בקצה השמים משם יקבצך יהוה אלוהיך (דהינו, גם אם יהיו התנחלויות על כוכבים ברח או במאדים, הוא יביאך לכאן), והביאך ומל יהוה אלוהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יהוה אלוהיך ... כי ישוב יהוה לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך. כי המצווה הזאת לא

**בשמיים היא... ולא מעבר לים... כי קרוב אליך הדבר מאוד, כפיד
ובלבבך לעשותו" (דברים ל' 14)**

וכן נאמר:

**"כי משפטי לאסוף גויים ולקבץ ממלכות... כי אז אהפוך אל עמים שפה
ברורה" (צפניה ג' 8).**

תקוותי היא שלאחר הסבל הרב שעבר על עם ישראל משך כ-2,500 שנה, יוכלו
הבנים לשוב לביתם בלב שלם ולשקוט לבטח בארץ האבות, ויתקיים בנו הכתוב:

"והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם" (מלאכי ג' 24).

מיטב המומחים בעולם דגו בבעיה כיעד להגדיר את המונח "תוקפנות" בין מדינות,
כדי לעגן את "הזכות להגנה עצמית" למדינה מותקפת לתקופה את המדינה התוקפנית.
על חשיבות ההגדרה של "תוקפנות", כמונח מנחה למנהיגי העולם, עמדה העצרת
הכללית של האו"ם בהחלטתה מיום 14.12.74 (בעת הגשת המסקנות של "הוועדה
המיוחדת של האו"ם להגדרת תוקפנות". הוועדה הוקמה לאחר שמלחמת ששת הימים
1967 איימה על השלום העולמי, אולם הוועדה הגישה מסקנותיה רק לאחר מלחמה
נוספת במזה"ת --- יום הכיפורים --- אוקטובר 1973) בדברים שלהלן:

**"בהתחשב בעובדה שתוקפנות היא הצורה המסוכנת והרצינית ביותר...
המאיימת ... בעימות עולמי ותוצאות קטסטרופיות אחרות, לכן חשוב
שתוקפנות תהיה מוגדרת בעדיפות הראשונה".**

נבחן את התפתחות ההגדרה לתוקפנות במשפט הבינ"ל, במהלך ההיסטוריה
העולמית, ונראה היכן טועים אותם מומחים ומדינאים. הבעיה היא אנושית אימננטית.
בהיותנו בני אדם המשתמשים במילים ערלות (מילות כיסוי) --- כדברי ח. ג. ביאליק
במאמרו "על הגילוי והכיסוי בלשון" --- אנו בהכרח טועים ומטעים ונוהגים כמגששים
באפילה. במסגרת מודל פיזיקלי נשבץ את ההגדרה הקיימת לתוקפנות ונראה כי יש
חללים בהגדרה (לקונה) הגורמים לכל ההפתעות הצבאיות במאה האחרונה. לבסוף,
נציע תיקון למשפט הבינ"ל על פי "חוקת המילה" --- לפיה נסיר את המילים הערלות

שבמשפט הבינ"ל ונשתמש במילים מראות על מנת לראות. ראשית, לראות את ההווה (שנעלם)

מחשיבתנו ומעיננו), על מנת שנוכל **להזות** את העתיד. רק באמצעות חוקת המילה נוכל לבסס שלום עם בטחון לישראל ולכל עמי העולם.

האירועים האחרונים במפרץ הפרסי (פלישת עירק לכווית **1990**) --- ממחישים את הצורך המידי בתיקון המשפט הבינ"ל. ההיסטוריה של מדינת ישראל, במלחמותיה עם שכנותיה מראה על קיומו של הצורך הזה מזה זמן רב. במקרה של כווית היה אינטרס כלכלי עולמי להוציא את הטרף משיני הטרף --- סדאם חוסין. עם זאת ההרס שהוא הותיר אחריו (כ־**800** בארות נפט דולקות) מראה על הסכנה הטמונה בכללי המשפט הבינ"ל המאפשר טרף קל כזה. הצעתנו להלן תהיה לאפשר התקפת נגד, והכרה בזכות להגנה עצמית (עם פרמטרים ניתנים לתצפית בעין) כבר בשלב האיום לתוקפנות ולא רק לאחר מעשה. בטחונה של ישראל קשה יותר מזה של כווית. בישראל אין נפט, ואין כל משאב חומרי שהעולם יוכל לחוש בחסרונו. לכן, אם מדינה ערבית תכבוש את ישראל במפתיע (כפי שהעירקים כבשו את כווית בתוך שעותיים) לא בטוח שמועצת הבטחון של האו"ם תקבל החלטה שתחייב את הכובש לסגת, אלא אולי יהיו דווקא מי שיברכו ויאמרו: "ברוך שפטרנו". לכן האינטרס הישראלי צריך להיות: לתקן את המשפט הבינ"ל מיד, כדי שזה יגן עליה. התיקון המוצע הוא כאמור, על פי חוקת המילה של אברהם, שמשפטו עתיד להאיר את הדרך לישראל ולכל העמים.

1. עובדות היסטוריות ומשפטיות במדינת ישראל

עם הקמת המדינה שאפו מקימיה להשתית אותה על מכוני צדק, כדי שמשפטם יאיר עיניהם של עמים לפי חזונם של נביאי ישראל. אחד האנשים הנאורים היה משה שרת (שרתוק), שר החוץ דאז, אשר חתם בשנת **1950** ו על אמנה מספר **20** של ישראל [ראה כתבי אמנה], לפיה הסכימה ישראל לעמוד למשפט בביה"ד הבינ"ל במקרה של סכסוך בינ"ל בינה לבין שכנותיה; אך בסייג שלא תשפט על הדברים הבאים:

1. כאשר המדינה האחרת מסרבת להכיר בישראל;
2. כאשר ישראל הגיעה כבר להסכם פשרה עם המדינה האחרת;
3. כאשר הנושא הנדון הינו ענין פנימי של מדינת ישראל.

אמנה זו היתה בתוקף למשך 5 שנים. והסייגים שבה נראים הגיוניים וצודקים. בשנת **1956** שלח דוד בן גוריון רה"מ דאז, את שר החוץ שלו משה שרת להודו. גולדה מאיר תפסה את מקומו של משה שרת במשרד החוץ וחתמה על אמנה **212** (ראה כתבי אמנה), הדומה לאמנה הקודמת, אך הוסיפה לסייגים הנ"ל גם את הסייג הדרקוני הבא, אשר אין בדעת מדינת ישראל להישפט לגביו, והוא:

4. "סכסוכים שמקורם או זיקתם הם במעשי איבה במלחמה, במצב מלחמה, בהפרת < השלום, בהפרת הסכם שביתת נשק, או בכיבוש ע"י צד לוחם, או בכבוש צבאי > (בין שמלחמה זו הוכרזה ובין שלא ' הוכרזה, בין שמצב של צד לוחם הוכר < ובין שלא הוכר) שבהם מעורבת ממשלת ישראל, או היתה, או תהיה מעורבת < בהם בכל זמן שהוא".

כלומר, גם על אלה אין מדינת ישראל מוכנה להישפט.

האמנה של גולדה חתומה כך: **"הקריה בתל אביב, נכנס לתוקף ב"25.10.56"**. **29.10.56 "פרצה" מלחמת סיני** ישראל הגיעה עד לתעלת סואץ ושארם אלשיך.

למעשה, מלחמת סיני נועדה לשרת את האינטרסים של בעלי המניות של תעלת סואץ, לאחר שזו הולאמה ע"י נאצר; רוב בעלי המניות היו אנגלים וצרפתים אמידים. לאחר המלחמה הסבירה ישראל שמטרתה היתה לגמול על פעולות של מסתננים ממחנות הפליטים של עזה שפגעו בישראל (ואנו מקשים ושואלים: אז למה הגיעו עד לשארם אלשיך ולתעלת סואץ?).

כ-9 שנים לאחר מלחמת סיני "פרצה" מלחמת "ששת הימים" --- **1967**, אולם מלחמה זו נמשכה שלוש שנים נוספות ("מלחמת ההתשה" --- עד **1970**). למרות שעם ישראל סבור שהיתה זו מלחמה קצרה ומוצלחת, יצחק רבין, הרמטכ"ל של ששת הימים, אמר בשנת **1982** שישראל סובלת מסדרה של כישלונות, שהאחרון בהם היה בשל"ג --- **1982**, וכי: "רצוי שועדת החוץ והבטחון של הכנסת תדון בהערכות אמ"ן, אשר **בעשרים השנים האחרונות היו מוטעות**". מדברי רבין משתמע שמלחמת ששת הימים נכללת באותה סדרה של ליקויים בהערכות, אשר נתגלו רק לאחר מעשה. ההיסטוריה הבטחונית של ישראל ממשיכה בכישלונות נוספים:

1. תא"ל י. בן-פורת, "הערכות מצב --- מדוע הן קורסות", מערכות, **289**-**290**, אוקטובר **1983**, ע' **29, 30**.

• במלחמת יום הכיפורים --- **1973** לקינו במחדל נוכח השאלה: האם המצרים יחצו את התעלה, כן או לא;

- במלחמה שלום הגליל --- 1982 לקינו בהיפראקטיביות נוכח השאלה: האם לסמוך על הפלנגות הנוצריות, כן או לא;
- לפי דברי יצחק רבין, ישראל טועה זה 20 שנה, מאז 1982 ולאחור, מהלך 20 שנה; דהיינו, הליקויים בדרך קבלת ההחלטות כוללים את ששת הימים --- 1967, את יוה"ב --- 1973, ואתשל"ג --- 1982. נשאלת השאלה מה המשותף למלחמות הללו?

המכנה המשותף למלחמות הללו הוא שישראל נוהגת בדיוק לפי המשפט הבינ"ל ומגיבה על מעשי התוקפנות של העד השני. פעם הפתיעה בלי לדעת למה, ופעם הופתעה בלי לדעת למה. כמעט תמיד (פרט למבצע סיני --- 1956) עם ישראל היו הילדים הטובים של העולם (נוכיח זאת בהמשך).

לאור כישלונות עקביים אלו אי אפשר שלא לנבא את ההמשך: ישראל עתידה לספוג מהלומה צבאית בחזית המזרחית בשיטה דומה למלחמת יוה"ב --- 1973, אך הפעם בצורה העלולה להביא גלות נוספת על ישראל. הדברים יתבהרו טוב יותר לאחר שנבין את התפתחות המשפט הבינ"ל פומבי במאה האחרונה, ואת המודל הבטחוני, שעל פיו בנתה מדינת ישראל את הגנתה.

2. התפתחות המשפט הבינ"ל במאה ה-20

למשפט הבינ"ל שני אספקטים: האחד, פנימי, תוך מדינתי; והאחר, חיצוני, בין מדינתי. להלן נראה: כיצד יחסי הגומלין שביניהם עודדו את התפתחותו של המשפט הבינ"ל².

במאות ה-17 וה-18 וה-19 היו מלחמות ממושכות באירופה בין מלכים ונסיכים ובני העם שילמו בחייהם ובדמם על שיגיונותיהם של המנהיגים. כמו מלחמת 30 השנה בין קתולים לפרוטסטנטים בגרמניה (במאה ה-17) ומלחמת קרים בין אנגליה, רוסיה ותורכיה (ב-1854-6). בעקבותיה, עלתה המודעות

(2) אין הכוונה לסקור כאן את התפתחות המשפט הבינ"ל לפרטיו וגם אין באפשרותנו לעשות זאת במסגרת המצומצמת שלנו; לכן נעמוד על מספר נקודות עיקריות שנועדו להראות על המגמה הכללית של ההתפתחות. תיאור מפורט ראה אצל דינשטיין י. דיני מלחמה, פרסומי הפקולטה למשפטים של אוני' תל אביב, תשמ"ג: 1983.

לשמירה על חיי אדם, הוקם הצלב האדום ונכרתו אמנות לטיפול בשבויים ובפצועים. לקראת סוף המאה ה-19 (בעקבות התפשטות רעיונות המהפכה הצרפתית באירופה)

נוצר לחץ חברתי ומעמדי לשינוי המשטרים הקיימים, שרובם היו מלוכניים והפכו לרפובליקות, או דמוקרטיות. המהפכה הצרפתית לא שינתה דבר ביחס של המימשל לבטחונם ושלומם של האזרחים. נפוליאון, אשר הביא את בשורת המהפכה הצרפתית לעמי אירופה, המשיך למעשה את משפט המלך; נושאי חוץ ובטחון נשארו לא שפיטים (מחוץ לכותלי בית המשפט); כך נשארה למלך הזכות הבלעדית לפעול בנושאי חוץ ובטחון ללא ביקורת שיפוטית וללא כל מורא של המשפט.

מלחמת העולם הראשונה ניצתה בשל ירית כדור בראשו של יורש העצר האוסטרי והביאה למיליוני הרוגים באירופה. רשת ההסכמים שבין המדינות גררה אותן למלחמת הכל בכל. המלחמות הממושכות בין מלכים ונסיכים, והמשך המלחמות במאה ה-19 גרמו להיחלשותם של המלכים בעיני בני עמם, עד לנפילתם של המשטרים המלוכניים: האימפריה האוסטרו-הונגרית הוחלפה במדינות קטנות בעלות משטר דמוקרטי; הצאר הרוסי סולק במהפכה; כך גם בצרפת וספרד המלך הודח; ובאנגליה צומצמו סמכויות המלך בהדרגה.

גם כיום, למרות חילופי המשטרים וקיומן של חוקות במדינות מסוימות, עדיין נותרו נושאי חוץ ובטחון בידי מנהיגים בעלי סמכויות של מלך. השופטים אשר קבעו לראשונה את התקדים המשפטי לפיו המלך ועניני החוץ והבטחון נמצאים מעל, או מחוץ למשפט (בישראל חזר על הלכה זו השופט ויתקון בבג"צ מוטי אשכנזי נגד שר הבטחון, אחרי יוה"ב), קבעו זאת בשל הפחד של אותם שופטים מפני כוחו ושררתו של המלך החי בקרבנו (רבי שמעון בן שטח, נשיא בית הדין, אמר למלך ינאי לעמוד יחד עם כל העם בעת כניסתו לאולם, במילים: "עמוד כי לא לפני אתה עומד אלא בפני מי שאמר יהי וברא עולם" --- דהיינו, המשפט = הקב"ה; אך המלך סרב. מאז נקבע גם במשפט העברי: המלך מעל למשפט על אף שבתקופת דוד המלך --- כממשיך תקופת השופטים --- נתן הנביא שפט אותו על מעשה בת שבע ואמר לו דברים קשים ביותר). כיום, פחד זה הפך להרגל שיפוטי המתכסה באצטלה של "תקדים משפטי מחייב" בכל מדינות העולם; למעשה זו דעה קדומה שהשתרשה בקרבנו. כי למעשה אין הוראה בשום חוק, או חוקה, אשר קובע שנושאי חוץ ובטחון הינם נושאים לא שפיטים. משפט המלך, נפוץ כתקדים משפטי בכל העולם המערבי, ע"י השליטה של האימפריה הבריטית במושבותיה (אשר במאה הקודמת היתה חובקת עולם). התוצאה כיום היא שמשפט המלך האנגלי התקבל כ"חוקה" בלתי ניתנת לערעור, כמעט בכל

מערכות המשפט של מדינות העולם המכנות עצמן "מודרניות", "דמוקרטיות" ו"נאורות"⁵.

בעקבות המהפכות שאיימו על המשטרים בתחילת המאה ה־20, נאלצו המנהיגים החדשים להיטיב עם בני עמם, ולהימנע ממלחמות כדי לשפר את כלכלתם ולייצב את משטרים. בשנת 1907 נחתמו סידרה של הסכמים בינ"ל בהאג (שחלקם המוכר יותר לציבור --- מתייחס למעמד שבויי המלחמה ותנאי החזקתם). באחד מהסכמים אלה⁴ נקבע שאין לפתוח במעשי תוקפנות בלי אזהרה מוקדמת ומפורשת בצורה של הכרזת מלחמה מנומקת, או אולטמטום. בהסכם זה לא הוגדרה התוקפנות מבחינה מהותית, אלא נקבע רק כלל פרוצדוראלי, לפיו על הצד התוקף להודיע ולתת אזהרה מוקדמת.

בהסכם זה חייבו המדינות לראשונה את ההידברות והכירו בכוחה של המילה, אולם אלה לא ידעו כיצד מילים מראות יכולות ליצור חוזה מחייב ולהעמיד את התוקפן במקומו בטרם ינסה לתקוף. ההסכם מ־1907 הקנה יתרון דווקא למי שלא נהג על פי הפרוצדורה הנ"ל, מאחר והוא אפשר לתוקפן להפתיע את הקורבן ולזכות בטרף קל. התוצאה לא אחרה לבוא: במלחמת העולם הראשונה אף מדינה לא הזהירה את השנייה והיתרון היה למי שתקף ראשון, בלי אזהרה ובלי אולטמטום. ובמלחמת העולם השנייה, גרמניה אגפה את קו מדינו הצרפתי ע"י כיבוש מהיר של בלגיה. לאחר מלחמת העולם הראשונה הוקם חבר הלאומים ובספר הברית שלו משנת 1919 נקבע בסעיף 10, שהמדינות מתחייבות לכבד את השלמות הטריטוריאלית של מדינות החבר ולשמור עליהן מפני תוקפנות חיצונית⁵.

בשנת 1928 נערך הסכם בין המדינות הקרוי הסכם קלוג־בריאף בו אסרו המדינות איסור גמור על תוקפנות כלשהי. אולם ההסכם, שוב, לא הגדיר מהי

(ג) כך למשל, בארה"ב, התקדים של משפט המלך האנגלי עדיף על זחוקה של ארה"ב. אזרח אינו יכול לתבוע את הנשיא על החלטתו ללחום בויטנאם; או לחייב את הנשיא לנמק מדוע לא יפסיק את פעולותיו בויטנאם; או לדרוש את זכותו לשלום ולבטחון אישי ולאומי. בית המשפט בארה"ב, אמנם יבחן אם היתה לנשיא סמכות לפעול, אך לא יבחן את שיקוליו של הנשיא מבחינת ההיגיון של הענין. כאילו שההיגיון של השופט נופל מההיגיון של הנשיא, או ראש הממשלה, ואינו קשור למבחן משפטי כלשהו.

4. הסכם האג השלישי משנת 1907

5. הנוסח המקורי מופיע ב־ (1909). American journal of international law. basic documents of the united nations 277 (Cd) 1956. SOIIN. 8; נוסח מתוקן של ספר הברית מופיע ב־ 12s supp..

6. על שם מזכיר המדינה האמריקאי --- קלוג; ושר החוץ הצרפתי --- בריאן.

"תוקפנות" ואף לא הטיל סנקציה על מי שלא קיים אותו⁷. הסכם זה הינו שריר וקיים עד היום. עד מלחמת העולם השניה הצטרפו אליו 63 מדינות וגם כיום יש מדינות נוספות המצטרפות לאמנה זו. בתקופה שבין שתי מלחמות העולם --- הראשונה והשניה --- נקבע בספר הברית של חבר הלאומים בסעיף ה.ו(1), הגדרה אחרת ל"תוקפנות":

"פעולה תחשב לתוקפנית, כאשר **כל מדינות החבר יחליטו פה אחד**, שקיימת תוקפנות".

נקבע שהחלטה כי מדינה היא תוקפנית, תקנה זכות למדינות החבר לנקוט בפעולה משותפת כנגד התוקפן. זהו חוק בינ"ל נוסף שאינו מגדיר "תוקפנות" באופן המאפשר מבחן ראייתי מוקדם, אלא באופן פרוצדוראלי בלבד, בהתאם להצבעה דמוקרטית של כולם (הצבעה שיכולה להיות גם שרירותית) של המדינות השונות. נוסח כזה מאפיין את ההגדרה הערלה הקודמת; דהיינו, המילה הערלה תאפשר לשרירות הלב של המדינות המצביעות לקבוע **בכל רגע מחדש**, ובכל מקרה מחדש --- מהי תוקפנות; המדינות שוב נמנעו מלקבוע **מלכתחילה**: מה זו תוקפנות?

התוצאה של הגדרות אלה לא אחרה לבוא: ערב מלחמת העולם השניה, גרמניה "בלעה" את צ'כוסלובקיה ופולין; יפן המשיכה כיבושיה בהודו-סין; ואיטליה את חבש; כאשר נשאלו מדינות החבר אם יש תוקפנות, הצביעו כל אחת ממדינות הציר --- גרמניה, יפן ואיטליה --- שפעולתה של רעותה אינה מהווה תוקפנות. כך אפשרו מדינות הציר זו לזו להמשיך את כיבושיהן בלי סנקציה מצד חבר הלאומים. למעשה אף אחת ממדינות הציר לא הפרה למעשה את ספר הברית. ובכל זאת ההגדרה הערלה שבספר הברית חייבה מלחמת עולם שניה.

בגמר מלחמת העולם השניה ניסה האו"ם למנוע הפתעות צבאיות ע"י שנתן הכרה לדברים הבאים:

1) ניתן היתר למדינות לפעול במסגרת הזכות להגנה עצמית אינדיבידואלית; כך הוכרה לבל מדינה "זכות טבעית להגנה עצמית", לתקוף את הצד השני לצורך הגנתה. הזכות הוקנתה בסעיף 51 למגילת האו"ם.

2. הוכרה הזכות להגנה עצמית גם נוכח "איום". המונח "איום" חשוב לצורך הגדרת התוקפנות או הבנתה; האיום דומה לניסיון לעבור עברה

GENERAL PACT FOR THE RENUNCIATION OF WAR (KELLOGG -
-- BRIAND PACT OF PARIS), 1928, (7) 22 AMERICAN JOURNAL OF
INTERNATIONAL LAW, SUPP. 171 (1928)

שבדין הפלילי. בפלילים, גם כן מטילים סנקציה על ניסיון לעבור עבירה. הסעיף
האוסר את האיום הוא סעיף **42** למגילת האו"ם.

3. הוכרה זכות המדינות להתאגד בהסכמים אזוריים קולקטיביים ולתקוף את
המתקיף אשר תקף את אחת מהן, במסגרת הזכות להגנה עצמית על פי סעיף **52**
למגילה.

כל אלה יצרו סנקציה בינ"ל חריפה יותר מבעבר, כלפי התוקפן. הוכרה הזכות
לסנקציה צבאית, עוד בשלב הניסיון (האיום) הדבר עודד שלום איזורי בין מדינות, אך
לא בין גושי. צורות ההגנה שהוכרו במגילת האו"ם יצרו את שני הגושים העיקריים ---
מזרח ומערב. האמור בסעיף **52** למגילת האו"ם יצר את הצורה הידועה של המלחמה
הקרה שבין שני הגושים הגדולים.

לפי סעיף **52** למגילה הוקמה בשנת **1949** הברית הצפון אטלנטית (ברית נאט"ו);
ב-**1956** הוקמה ברית וארשה; מאז הוקמו בריתות הגנה נוספות באיזורים שונים
בעולם, כמו בדרום אמריקה, באפריקה ועוד. כך למשל מן העת האחרונה, עד אוגוסט
1990 לא היה הסכם בין מדינות המפרץ הפרסי. לכן עירק יכולה להשתלט בקלות על
כווית בלי שתהיה זכות למדינות לתקוף את עירק על תוקפנותה. אלמלא התקבלה
החלטה מיוחדת במועצת הבטחון של האו"ם שחיבה את עירק לסגת מכווית, יכלה
עירק לשלוט במקום; אך כללי המשחק השתנו: נסיכויות הנפט חתמו מיד על הסכם
לשיתוף פעולה אסטרטגי. ובחסות ההחלטה המחייבת את הנסיגה של עירק מכווית
עד **15.1.91** פעלו לאכיפת החלטת מועצת הבטחון.

הלכה למעשה, הבריתות שלאחר מלחמת העולם השנייה החזירו את המדינות למצב
שקדם למלחמת העולם הראשונה; למרות ההתקרבות שבין שני הגושים בעידן של
נשיא בריה"מ (גורבצ'וב). העיקרון המנחה את המדינות כיום מהווה סיכון, כי כל
עימות בין שתי מדינות החברות באחת משתי הבריתות הגדולות עלול להצית את רוב
מדינות העולם באש הפיצוץ הגרעיני.

תוצאה נוספת של המצב המשפטי הזה היא שמדינות החברות באותה ברית יכולות
לתקוף זו את זו בלי שתהיה זכות למדינה שאינה שייכת לברית למנוע תוקפנות שבזו.
הדוגמאות הן: פלישת רוסיה להונגריה ב-**1956** ולצ'כוסלובקיה ב-**1968**.

הלכה למעשה יש מדינות רבות שאין להן הסכם לשיתוף פעולה אסטרטגי עם
שכנותיה. ישראל הינה אחת המדינות היחידות בעולם, אשר נותרה ללא הסכמים

קולקטיביים אווריים, מאחר שהיא מוקפת מכל עבריה במדינות עוינות (פרט למצריים לאחר הסכמי קמס דיוד 1977), הרואות עצמן קשורות למקור ערבי אחד השולל את הישות היהודית הציונית בישראל.

שלום ובטחון --- באמצעות המשפט 3 ו

משמעות הדבר היא שאם ישראל תותקף באופן מפתיע, אין מדינות אחרות בסביבתה, אשר חייבות לתקוף את התוקפן ביעילות בסנקציה על מעשיו. במשך זמן רב ניסתה ישראל לפצות את עצמה באמצעות תחליפים להסכמים קולקטיביים כאלה. ישראל עשתה זאת, באמצעות ההחזקה בשטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים --- 1967, כמו חצי האי סיני, רמת הגולן ויהודה ושומרון, כדי שאלה יהוו עומק אסטרטגי. כך סברו מנהיגי ישראל משך שנים רבות.

מעמד האו"ם וכוחו המשפטי המחייב

החגורה המשפטית מתהדקת על מדינות העולם עם התחזקות האו"ם. רבים בישראל, כינו במשך תקופה ארוכה את האו"ם "או"ם שמום" בלי להבין את ערכו ויכולתו. כל גוף ציבורי יכול להדמות בעיעו, כחסר ערך כקליפת השום. גם הכנסת נחשבת בעיני אחדים מהעם בכלום. אולם, הלכה למעשה, כל גוף מחוקק המקבל החלטה, החלטתו מחייבת ואפילו נאכפת. כך קרה גם באו"ם. החלטת האו"ם שהגדירה ב-1975: "ציונות גזענות", אינה החלטה הגנוזה בארכיב. אלא מדינה, כמו אנגליה, שיש בה חוק האוסר התאגדות גזענית, סגרה סניפים ציוניים שפעלו באנגליה.

חשוב שנבין את מבנה האו"ם ועבודתו, בקצרה. באו"ם יש שני גופים עיקריים: העצרת הכללית של האו"ם ומועצת הבטחון.

1. בעצרת הכללית (כלל מדינה יש קול אחד (וכל) general assembly המדינות שוות זו לזו). עם זאת החלטותיה אינן מחייבות, אלא משמשות כהמלצה בלבד. יש מדינות שחשבו שזה מחייב וכך קרה שהציעו בעצרת 1% הכללית, החלטה שכל מדינה תתן מהתליג שלה למדינות המתפתחות. כל המדינות המתפתחות הצביעו בעד וארה"ב נגד. המדינות המתפתחות חשבו שיקבלו משהו. עד היום הן לא קיבלו כלום, כי זו החלטה של העצרת הכללית והיא בבחינת המלצה בלבד.

מדינות העצרת מוסמכות לחייב את כל המדינות, רק בענינים פרוצדורליים פנימים של האו"ם, כמו: את מי לקבל ואת מי לזרוק מהאו"ם. מאידך לגבי החברות באו"ם, העצרת יכולה לתת המלצות לפעולות, אך לא לחייב את המדינות.

2. מועצת הבטחון (5 --- בה חברות) security council המעצמות הקבועות ובחברות אחרות שמתחלפות מעת לעת. **החלטותיה מחייבות**. מועצת הבטחון מייצגת למעשה את האינטרסים הכלכליים של המדינות. לכן

הן גם נאכפות ובעוצמה רבה. אומנם רוב החלטות מועצת הבטחון הן אמנם הצהרותיות כמו 242 ו-338*, אך הן מחייבות. ישראל ניסתה בתחילה לברוח מהחובה של החלטות 242 ו-338, ע"י הטענה שהיא תפתח בדו שיח רק לאחר שהמדינות השכנות תכרנה ב- 242 ו-338. מאז מצרים הכירה בהחלטות אלה, וכתרה שלום עם ישראל. לאחר מלחמת המפרץ 1991, רבו המדינות הערביות

' **החלטה 242** --- התקבלה במועצת הבטחון לאחר מלחמת ששת הימים (ב-1967 ו-22.11) וקבעה:

בהביעה את דאגתה המתמדת למצב החמור במזה"ת; בהטעימה כי אין להסכים לרכישת שטח על ידי מלחמה וכי יש צורך לפעול למען שלום צודק ובר קימא, שבו כל מדינה באיזור תוכל לחיות בבטחון; בהוסיפה להטעים כי כל המדינות החברות, בעת קבלתן את מגילת האו"ם, נטלו על עצמן התחייבות לפעול בהתאם לסעיף 2 למגילה.

1. מאשרת כי מימושם של עקרונות המגילה דורש כינון שלום צודק ובר קיימא במזה"ת, שיחיל את שני העקרונות הבאים:

1. נסיגה של כוחות מזוינים ישראלים **משטחים** שנכבשו בסכסוך האחרון.
2. לשים קץ לכל טענות לוחמה, או מצבי לוחמה, וכיבוד והכרה בריבונות, < בשלמות הטריטוריאלית ובעצמאות הפוליטית של כל מדינה באיזור, ובזכות < לחיות בשלום בגבולות בטוחים ומוכרים, חופשיה מאיומים, או מהפעלת < כוח.

2. מועהב"ט מוסיפה ומאשרת את הצורך

1. לערוב לחופש השיט דרך נתיבי מים בינ"ל באיזור.
2. להשיג יישוב צודק של בעית הפליטים.
3. לערוב לאי פגיעה בשליטתה של כל מדינה באיזור, ולעצמאותה המדינית ע"י < אמצעים הכוללים כינונם של איזורים מפורזים.

3. מבקשת מהמזכיר הכללי למנות נציג מיוחד שיצא למזה"ת, לכוון ולקיים < מגעים עם המדינות הנוגעות בדבר, כדי לקיים הסכם ולסייע למאמצים להשיג < הסדר מוסכם בדרכי שלום, בהתאם להוראותיה ולעקרונותיה של החלטה < זו.

4. מבקשת מהמזכיר הכללי לדווח למוע"הבט על ההתקדמות שבמאמצי הנציג המיוחד < בכל ההקדם האפשרי.

החלטה 383 --- התקבלה במוע"הבט במהלך מלחמת יו"כ **1973** ביום **22.10.73**, וקבעה:

1. מועצת הבטחון קוראת לצדדים הלוחמים כעת להפסיק כל ירי, ולשים קץ לכל < פעילות צבאית מיד, ולא יאוחר מ-**12** < שעות אחרי הרגע שבו תאומץ ההחלטה, בעמדות שנכבשו < ברגע זה.

2. קוראת לצדדים הנוגעים בדבר להתחיל מיד אחרי הפסקת האש בישום החלטת < מועצת הבטחון **1967 (242)**, < על כל חלקיה.

3. מחליטה שמיד אחרי הפסקת האש, יתחילו הצדדים הנוגעים בדבר, במגעים < רציניים ורצופים, במטרה להשיג שלום צודק וממושך במזד"ת.

מתורגם מתוך: פרום' רות לפידות, ומשה הירש "**סכסוך ישראל ערב, קובץ מסמכים הנוגעים** להיבטים המשפטיים של הסכסוך". האוניברסיטה העברית בירושלים, הפקולטה למשפטים, ירושלים, (תש"ך**1990**), עמ' **109, 100**.

שהכירו בהחלטות מועהב"ט. כך מדינות ערב התקדמו בהבנת הכללים, והותירו את ממשלת ישראל מאחור: שרים בישראל, עודם מתווכחים אם לקבל את **242** ו-**338**; בעיניהם עדיין האו"ם הוא כקליפת השום, והמשפט הבינ"ל כאילו לא קיים.

המציאות מראה שאף מדינה עד היום, לא הפרה את החלטות מועצת הבטחון. כאשר ישראל הפרה ב-**1948** את ההפוגה ונקבע שאסור לישראל להמשיך את הירי אחרי השעה **12.00** ישראל הפסיקה; איראן לא קיבלה את החלטת מועצת הבטחון בזמן המלחמה עם עירק, אח"כ היא כרעה על ברכיה וקיבלה את זה. כך קרה גם לעירק במלחמתה בכווית ב-**1990**. כיום אף מדינה לא תעז להפר את ההחלטות האופרטיביות של מועצת הבטחון.

במהלך מלחמת של"ג ניסה צה"ל לדחוק את הסורים מהלבנון, אך לא מצא עילה משפטית ליצור מגע צבאי עם הצבא הסורי. במהלך אותה מלחמה לחצה ממשלת ישראל על ממשלת לבנון לחתום על הסכם הגנה איזורי ושיותף פעולה אסטרטגי עם ישראל. ההסכם נחתם בשנת **1983** בתקופת נשיאותו של בשיר ג'מאיל. ההסכם אכן אילץ את הכוחות הסורים לעזוב את לבנון מחשש למתקפה של צה"ל עליהם במסגרת

סעיף 52 למגילת האו"ם. לאחר מותו של בשיר ג'מאיל (בפיצוץ המבנה בו שהה --- בתכנון הסורים) לחצה סוריה על ממשלת לבנון החדשה (בראשות אמין ג'מיל) לבטל את הסכם ההגנה עם ישראל. ההסכם אכן בוטל לאחר כחצי שנה מחתימתו, וממשלת לבנון חתמה במקומו על הסכם הגנה עם סוריה. בעקבות זאת, נאלצה ישראל לוותר על יתרון צבאי ומדיני מובהק בלבנון ולעזוב אותה בבושת פנים⁸.

כיום, אין לישראל זכות להמשיך בפעולות צבאיות בלבנון; ואין לה זכות לתקוף את הסורים שם. אולם לסוריה יש זכות לתקוף את ישראל אם זו תפעל כנגד לבנון מעבר למסגרת ידועה ומוכרת של פעולות תגמול; ואכן, כך נוהגת ישראל מאז ועד היום: רצועת הבטחון של ישראל --- מנוהלת ע"י מיליציות לבנוניות ויוניפ"ל; לא עוד סיורים של צה"ל בלבנון, כפי שהיו בעבר, אלא רק תקיפות קצרות מהאוויר של בסיסי מחבלים (פעולות תגמול), וכן תמיכה בצד"ל (צבא דרום לבנון). מאז שנכרת ההסכם בין סוריה ללבנון, ישראל חרדה לגורלה ומדינאים ישראלים מרבים להכריז על התקפה סורית ממשמשת וקרבה. החשש של ישראל נובע לא רק מריכוזי הכוחות הסוריים,

(8) יציאת ישראל מלבנון לא נבע מלחץ פנימי בישראל, כפי שתנועות שמאל מסוימות היו רוצות לחשוב, אלא ממערכת משפטית חדשה. כידוע, רבין תמך בשרון, כשר בטחון, במהלך מלחמת שלי"ג; כך גם עשה שרון, לאחר שרבין היה בתפקיד שר בטחון, לפיכך יש לראות בשניהם ממשיכי אותה דרך, כמוסבר לעיל.

אלא גם ובעיקר מזכותה של סוריה לתקוף את ישראל לפי סעיף 52 למגילה, והעדר זכות כזו לישראל. ב' 1991 נחתם הסכם נוסף בין סוריה ללבנון, המחזק את כוחה של סוריה בלבנון, בכל המשורים --- כלכלי, בטחוני, תרבותי ועוד --- דבר זה מחליש את כוחה המשפטי של ישראל בלבנון כולל ברצועת הבטחון שעד היום היתה בשליטתה של ישראל. ומקנה לסוריה את הזכות לתקוף את ישראל שם.

3. לקחי העבר

יש הטוענים שההיסטוריה מראה שאסור למדינות לסמוך על הסכמים ואמנות, כי כולם הסתיימו במלחמות. אולם אם נשים לב, נראה שההסכמים לא הופרו למעשה. המדינות חברות בחבר הלאומים ידעו מהי "תוקפנות" גם בלי הצבעה פה אחד; לכן הן האשמות בכך שלא הגדירו מלכתחילה --- מהי "תוקפנות" --- והשאירו זאת לשרירות ליבן; וסופן שסבלו בעצמן.

תפקידו של חוזה הוא לצפות פני עתיד. חוזה בין מדינות, הינו חוזה (צופה) פני עתיד, אם הוא גלוי עיניים ולא נסתר, או מסתתר, בעורלה (מילה ערלה). מנהיג שאינו מונחה ע"י חוקה המחייבת אותו להעזר במילים מראות, סופו ליצור "חוזה ערל" שאינו מראה לו ולבני עמו דבר, אלא רק אכזבות מהסכמי שלום ומאמנות בינ"ל. כך יצרו מלכים ומדינאים רבים, משך שנים רבות, פרצות במשפט הבינ"ל ואפשרו למדינה תוקפנית להמשיך בכיבושה, בלי מורא של משפט (כי המשפט הבינ"ל, ערל ללא מוצא אל הראיות --- אל הגדרה מילולית שמראה).

התוצאה החמורה יותר של מעשיהם הרשלניים של המדינאים --- היא הקטנת האמון של בני עמים רבים בכוחו של המשפט להביא לשלום ולבטחון בין מדינות. המשפט הבינ"ל חינו מדע צעיר ועודנו בחיתוליו; אין לנו אלא להצטער שבעת לידתו בתחילת המאה ה-20, לא הובאה לו אומנת טובה יותר מאותם מנהיגים שהנחו עצמם ע"י משפט המלך, שעיקרו היא שרירות הלב, והשימוש במושגים ערלים, שיאפשרו לו לקבל החלטות כרצונו, וכאוות נפשו.

מסקנתנו מניסיון העבר, אינה הבעת אי אמון במשפט הבינ"ל, אלא להיפך, שעלינו להכשיר את המשפט הבינ"ל, באמצעות חוקת ברית המילה, כדי שישמש את כל מדינות העולם, ע"י קביעת **גבולות מבוצרים ביותר** לכל המדינות **באמצעות גדר (הגדרה) אשר עשויה ממילים מראות**. על מגמה חיובית בכיוון הנ"ל ניתן ללמוד מהגדרות מהותיות שניתנו במסגרת הסכמים אחרים שנחתמו בין מדינות, כפי שנראה זאת להלן.

|

4. הגדרות מהותיות ל"תוקפנות"

המדינה הראשונה אשר קידמה את המשפט הבינ"ל מבחינה מהותית היתה רוסיה. לאחר המהפכה הבולשביקית, חתמה רוסיה בשנת 1933, ע"י ליטבינוף, שר החוץ הסובייטי דאז, על סידרה של הסכמים עם עשר מדינות שכנות. שם לא בא עוד זיכרו של משפט המלך. בהסכמים אלה לא נאמר **מי יחליט** מהי "תוקפנות", כלאחר מעשה, אלא באופן **מוחלט** ומלכתחילה; על פי נוסחה משפטית (הגדרה) היוצרת שיוויון ביחסים שבין המדינות, כלפי אותה הגדרה קבועה. לפי סעיף 2 להסכמי ליטבינוף נקבע:

"כתוקפנית בסכסוך בינ"ל ... תחשב המדינה, שתהיה הראשונה לבצע איזו מהפעולות הבאות:

1. הכרות מלחמה על מדינה אחרת;
2. פלישה של כוחות חמושים, אף בלי הכרות מלחמה, לשטח של מדינה אחרת (להלן < --- "פלישה לשטח");
3. התקפה על ידי כוחות חמושים יבשתיים ... אף בלי הכרות מלחמה, על שטח, < אוניות, כלי טייס של מדינה אחרת (להלן < --- "הפגזה < יבשתית");
4. התקפה על ידי כוחות חמושים ... ימיים ... אף בלי הכרות מלחמה על שטח, < אוניות או כלי טייס של מדינה אחרת (להלן < --- "הנחתה < מהים");
5. התקפה על ידי כוחות חמושים ... אוויריים, אף בלי הכרות מלחמה, על שטח, < אוניות או כלי טייס של מדינה אחרת (להלן < --- "הפצצה < אווירית");
6. הסגר ימי על חופי או נמלי מדינה אחרת (להלן < --- "הסגר ימי");
7. סיוע לכנופיות חמושות, הנוצרות בטריטוריה של מדינה אחרת

(9) ראה: LONDON CONVENTIONS DEFINING AGGRESSION 01 *international law*. 1933. 192-195. 27 *AMERICAN JOURNAL*. 1933. 68, עמ' 1983 תשמ"ג; וכן: י. דינשטין, דיני מלחמה, פרסולמי הפקולטה למשפטים של אוט ת"א, 1933. 68, עמ' 1983 תשמ"ג;

בהגדרה עצמה, במקור, הסעיפים המסומנים (3), (4) ו-(5) --- הינם למעשה סעיף אחד. חלוקתו לקטעים --- יבשה, ים ואוויר --- נועדה לקהל על הבנת הדברים בהמשך --- אודות מהותו של הליקוי במשפט הבינ"ל, והצעתנו לתיקונו.

ופולשות לטריטוריה של מדינה אחרת; או סירוב למרות דרישות מצד המדינה הנתונה להתקפה, לנקוט בכל האמצעים האפשריים בטריטוריה שלה, כדי לשלול מכנופיות אלו כל סיוע והגנה (להלן < --- "סיוע לכנופיות או אי מניעתן").

כל אחד מהאירועים הללו, הקנה לצד שנפגע, את הזכות להגנה עצמית. הסכמי ליטבינוף הפכו לאבן יסוד במשפט הבינ"ל פומבי, או למעין הגדרה מקובלת למונח

"תוקפנות". לפי הגדרה זו קבעה מדינת ישראל (עד דצמבר 1974) את מה שמכונה בפי אנשי הצבא בשם "הקווים האדומים" של צה"ל. לפי הקווים האדומים הללו (אשר נקבעים ע"י הדרג המדיני) מתרגל צה"ל (בדרג מבצע) את כוחותיו ברמה האופרטיבית, הפיקודית והאסטרטגיה. המונח "קו אדום" מציין את ההיתר של הדרג המדיני לצה"ל לצאת להתקפה נגד האויב, כאשר אחד מהאירועים הללו קורה.

לאור הגדרת התוקפנות של ליטווינוף, פעלה מדינת ישראל במלחמת ששת הימים --- 1967, וכן במלחמת יוה"ב --- 1973; פעם ניצחה בהפתעה ופעם סבלה מההפתעה; והבל על פי אותה חוקיות משפטית (של עיוורון), כמבואר להלן:

1. במלחמת ששת הימים --- 1967, ישראל תקפה את מצריים לאחר שקמה לה הזכות להגנה עצמית נוכח שני תנאים: הכרזה על מלחמה מצד נאצר; והסגר ימי על מיצרי טיראן.

(ראה סעיפים 7, 6-7 להגדרת התוקפנות הנ"ל).

2. במלחמת יוה"ב --- 1973 ישראל הגיבה רק לאחר שמצריים וסוריה פעלו בארבעה מישורים בבת אחת ובעוצמה רבה והם: "הפגזה יבשתית", "הפצצה אווירית", "הנחתה מהים", ו"פלישה לשטח" ישראל.

(ראה סעיפים 2, 3, 4, 5 להגדרת התוקפנות הנ"ל).

מצבה המיוחד של ישראל במזרח התיכון, לא הניח למנהיגי המעצמות הגדולות לעצום עין בתקופה שבין 1967 ל-1973. המזרח התיכון כונה "חבית חומר נפץ". המעצמות נקלעו למבוי סתום כאשר ישראל תקפה את מדינות ערב בהפתעה, ועדין אי אפשר היה לגנות את ישראל כי היא נהגה למעשה על פי המשפט הבינ"ל. לכן, התחייב תיקון של המשפט הבינ"ל.

מיד לאחר מלחמת ששת הימים (בדצמבר 1967) הוקמה "הועדה המיוחדת של האו"ם להגדרת התוקפנות"; אולם ועדה זו השהתה את מסקנותיה והגישה אותן רק בדצמבר 1974 (כשנה אחרי מלחמת יוה"ב).

מסקנות הועדה של האו"ם הינן דומות להגדרת ליטבינוף בנושא התוקפנות, אך בשוניים קלים, אותם נביא בקצרה:

בוטל:

ו. הדרישה של הכרזה על מלחמה.

נשארו:

2. פלישה לשטח, או סיפוח בכוח של שטח.

3. הפגזה יבשתית.

4. הסגר ימי.

5. הנחתה מהים.

6. הפצצה אווירית.

7. הנחתה מהאוויר.

בכל סעיפים אלה מדובר על התקפות של כוחות חמושים בכלל, על כוחות ימיים, יבשתיים, אוויריים, או צי ימי, או צי אווירי, של כוחות של מדינה אחרת.

נוספו:

8. השימוש בכוחות חמושים של מדינה אחת הנמצאים בתוך שטח של מדינה אחרת < ובהסכמת המדינה המקבלת, בניגוד לתנאים שאפשרו זאת בהסכם, או כל < הרחבה של נוכחותם בשטח מעבר למוגדר בהסכם.

9. היתר למדינה אחרת להכניס כוחות לשיטתה ותחת פיקוחה של

זו, כדי לבצע פעולת תוקפנות נגד מדינה שלישית.

סו. משלוח של כנופיות חמושות, או קבוצות, או שכירי חרב, או זרים, או בלתי חוקיים, ע"י מדינה, או בחסותה, המבצעים פעולות תוקפנות כנגד מדינה שמשקלם מגיע לכמות הפעולות הנ"ל, או למעורבות ממשית שכזו¹⁰

כאמור, כל אחד מסעיפים אלה מהווה תוקפנות ומקנה למדינה הנפגעת זכות להגנה עצמית.

לפי ההגדרה של "תוקפנות" מדצמבר **1974**, קבעה ממשלת רבין (ושר הבטחון-פרס) את "הקווים האדומים" החדשים של צה"ל בשנת **1975**. אולם גם קווים אדומים אלה בוטלו בשנת **1984** ע"י משה ארנס שהחליף את אריאל שרון כשר בטחון (בעקבות מסקנות דו"ח ועדת כהן בענין סברה ושתיילה). מאז

(10) מתוך סעיף 5 להחלטה מספר 5514 של העצרת הכללית של האו"ם מיום 14.12.74. מתוך

DJONOVICH D.J.. UNITED NATIONS RESOLUTIONS. GENERAL ASSEMBLY. VOL. 15. 1974---76.

.OCEANA PUBLICATIONS INC.. N.Y.. 19X4 pp. 392-394.

הוחלט בישראל שקווים אדומים לא יקבעו מראש, אלא כל פעם מחדש בהתאם לנסיבות.

5. ביאור המצב המשפטי הקיים

מהות ההפתעה הוא גורם הזמן

גורם ההפתעה הינו קריטי לכל צבא. כך למשל, השמדת מטוסים בהתקפת פתע בעודם על הקרקע, עלול להכריע את גורל כל המערכה. כך גם אם טנקים ונגמש"ים הנתפסים ע"י התוקף בעודם במחסנים, או השמדת שיירות של חיילים בדרך למקום הערכותם, עלול להכריע את גורל כל המערכה. כך קרה לצבא המצרי בששת הימים **1967** ; וכך קרה לכוח העיקרי של ארה"ב באוקיאנוס השקט --- בפרל הארבור **1942**, ובמלחמות רבות אחרות.

ככלל, מעטים הם המלכים והמצביאים שהבינו שמהות הכוח הצבאי הוא הזמן. גורם הזמן נוצל כבר בעולם הקדום לניצחון צבאי של מעטים נגד רבים. כך למשל, לאחר כיבוש העי, התארגנו נגד יהושע בן־נון חמישה מלכים באיזור חברון, עם כוח צבאי רב. שם מסופר:

**"וַיָּבֹאוּ אֵלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ פֶּתָאוּם (כי) כָּל הַלַּיְלָה הוּא עָלָה מִן הַגִּלְגָּל וַיהוֹמָם"
[יהושע " 9]**

כלומר, תנועה מהירה כל הלילה הביאה להפתעה ולניצחון ליהושע בן־נון.

בהמשך נהג כך יהושע גם עם עשרת המלכים שהתארגנו במי מרום על אף ציודם הכבד ברכב רב ופרשים. יהושע פעל עם קומץ של חיילים". הוא לא הזדקק למסה של

מרכבות ופרשים, אלא היכה באויב ע"י חיילי חי"ר בלבד. הוא תקף את המלכים במפתיע כפי שהורתה לו ההשגחה:

11. שים לב, כי על פי דיני המלחמה של משה (דברים כ' 9-1) לא כפו שירות צבאי על כולם; רבים יכלו רק להצהיר כי הם מפחדים ממלחמה ולשוב לביתם. לכן, כוח צבאי קטן יכל להתמודד עם צבאות רבים וגדולים; הכל בזכות תושית המצביא; כיום, שרי הבטח של ישראל (מן המערך והליכוד גם יחד) מעדיפים לנוח על גבי מודל הגנתי של "שסתום בטחון" (ראה דיון על כך להלן --- בפרק על שיטת ההגנה של ישראל).

"מחר כעת הזאת אנוכי נותן את כולם חללים לפני ישראל. את סוסייהם תעקר ואת מרכבותיהם תשרוף באש" [יהושע, יא' 6]

במילים אחרות: מיד, ולא יאוחר ממחר, לך לימח"ים (יחידות מחסני החירום) שלהם ושרוף את "הטנקים" שלהם, לפני שהחיילים שלהם יעלו עליהם.

בכל אירוע של הפתעה, הזמן הוא גורם מהותי (על פי הגדרת "מהות" של שפינתה, בספרו "תורת המידות"). כלומר הזמן, הוא תנאי הכרחי ומספיק להפתעה צבאית. להלן נבחן את הזמן שמקנה כל אחד מסעיפי ההגדרה של ליטבינוף, ונראה כיצד ההיסטוריה האנושית במאה האחרונה פעלה על פי אותה חוקיות משפטית, אשר מהותה הוא גורם הזמן.

לצורך הבנת המודל המשפטי שלנו נעזר במספר נוסחאות מתחום הפיזיקה, על מנת למדוד את גורם הזמן; כידוע בפיזיקה, הזמן (t) (כך: S), ודרך v נמדד ע"י: מהירות t ($= s/v$). חשוב שנעיר בהקשר זה מספר מילים על מרכיבים אלה בתחום הפיזיקה.

בפיזיקה קיימים שלושה גדלים לא מוגדרים, אשר על פיהם מורכבות יתר הנוסחאות ואלו הם: זמן (0), דרך (m) ומסה (S). כך למשל:

- מהירות $v = s/t$;

- תאוצה $S/t/t$ עווה בעצם מורכב מ', $v/t = (a$);

- כוח $mS/t/t$ שזה מורכב בעצם מ', $ma = (F$);

- כמו כן, על פי הנוסחא המפורסמת של איינשטיין, אשר הביאה לפיתוח פצצת האטום, אנרגיה (כריבוע. העע ידוע, אך מהיכן נגזר הי"ע ובכן c בפול E) $m = C$ זהו הקבוע (קונסטנט ---) של מהירות האור. וכאמור, מהירות נגזרת מזמן

ודרך, וחוזר חלילה. דהיינו, כל הנוסחאות מתפרקות לשלושת המרכיבים היסודיים הללו: זמן, דרך ומסה. וכל שרצינו להראות הוא דבר אחד: כל חוקי הפיזיקה מבוססים על שלושה מרכיבי יסוד אלה כלבד.

חשוב להדגיש, כבר עתה: **אין בפיזיקה נוסחא המאפשרת להפוך זמן למסה, ואף אין כל גוסחא המאפשרת להפוך דרך לזמן; כל אחד משלושת המרכיבים (זמן, דרך ומסה) הינו מהות עצמאית ובלתי תלויה באחר; באמצעותם ניתן ליצור דברים אחרים, כגון: תאוצה, מהירות, מומנט, כוח, אנרגיה וכו'.**

כל התופעות בטבע בנויות משלושת המרכיבים האלה. בלעדיהם לא נוכל לתפוס את התופעות בטבע, ובלעדיהם גם הטבע לא יהיה קיים (זו הגדרת "המהות" על פי שפינתה, בספרו "תורת המידות").

נחזור להגדרות של ה"תוקפנות" ונבחן את מצב הדברים: עד שנת 1974, ולאחריה.

ביאור המצב המשפטי-היסטורי עד 1974

שתי ההגדרות לתוקפנות --- של ליטבינוף ושל האו"ם מ-1974 --- מכילות רשימה של פריטים ללא קשר הגיוני ביניהם (הייתי קורא להם: "רשימת מכולת"). מעתה ואילך נבחן אותן הגדרות, לאור מימד הזמן --- כגורם ההפתעה. לצורך מדידת זמן התגובה של התוקפן עלינו לקבוע רק שני מרכיבים רלבנטיים והם: מהירות ודרך. את המהירות --- נקבע על פי סוג הטכנולוגיה הצבאית; ואת נקודות הציון של הדרך לקראת ביצוע מעשה התוקפנות --- נקבע על פי השלבים הנדרשים לכוח הצבאי כדי לבצע התקפה.

המהירות (V) --- עם התפתחות הטכנולוגיה הצבאית ניתן למצוא הבדלים במהירותם של הכלים השונים בים, באוויר וביבשה. לכן, עלינו להתייחס לכל טכנולוגיה צבאית --- ימית, אווירית, או יבשתית --- כמייצגת מהירות שונה; כמו כן, עלינו להבחין בתחום האווירי בין נשק קונבנציונאלי ולא קונבנציונאלי (להלן --- "קוג" ו"לא קוג").

הדרך (S) --- צבא תוקף צריך לעבור דרך מסוימת עד למימוש ההתקפה. מאחר שמדובר בהגדרה משפטית, ניישם את השלבים שבדרך לביצוע התוקפנות, על פי המקובל בהגדרת השלבים בעבירה פלילית והם:

1. שלב הכוונה ("במובן הנפשי", ע"י ביטוי מילולי למחשבתו);

2. שלב הניסיון • (כאשר מוצא לפועל רק חלק ממרכיבי העבירה);

3. ושלב העבירה ממש (בה מבצע התוקפן אה כל מרכיבי העבירה).

להלן, נציג בטבלה, את זמני התגובה של הצבא התוקף, על פי שני המימדים הללו --- בציר אנכי, ובציר אופקי:

1. **מהירות** --- על פי הטכנולוגיה הצבאית (בציר אנכי):

ים, יבשה, אויר, קוג' ולא קוג';

2. דרך --- על פי שלבי העבירה הפלילית (בציר אופקי):

כוונה, ניסיון (איום), פשע.

החוקיות של ההפתעות הצבאיות, אשר קרו בעולם במאה ה־20, מתגלה לעיין לאחר פירוט ההגדרה של ליטונוף ל"תוקפנות" (ע"פ 7-8) בטבלה ♦* שלהלן; דהיינו, בכל ציר של דרך בו יש לקונה (חוסר בהסדר משפטי) שם

* ה"ניסיון", בפלילים, דרמה לשלב ה"איום" שבסעיף 2(4) של מגילת האר"ם.

קורות ההפתעות הצבאיות; **הצירים האופקיים הלא מוסדרים הם בתחום היבשתי ובתחום האווירי. לבן, באלה נמצא את רובן ככולן של ההפתעות הצבאיות במאה האחרונה.** אולם בתחום הימי לא נמצא הפתעות צבאיות. מסקנה: כל המדינות בעולם חשופות לאותה חוקיות, ולאותה לקונה במשפט הבינ"ל.

תוצאות ההגדרה: לקחים מההיסטוריה האנושית במאה ה-20

תוצאות ההגדרה: לקחים מההיסטוריה האנושית במאה ה-20	3 פשע	2 ניסיון (איום)	1 כוונות	s =t Z
	רעח־דקירה	האדם מסתובב ונשק בידו	"אני אהרוג אותך"	דוגמה ברעח
אין הפתעות עבאיות	הנחתה מהים	VVVVVVVV הסגר ימי תחום מוסדר	ה כ ר ה ע ל מ ל - ח מ ה	ב ים ר 1
גרמניה לפולין — 1939 רוסיה להונגריה — 1956 רוסיה לעיכיה — 1968 מערים לישראל — 1973 עירק לכויות — 1990	הפגזה יבשתית פלישה לשטח	XXXXXXXX תחום לא מוסדר	ה כ ר ה ע ל מ ל - ח מ ה	יבשה מ ד ר
יפן על ארה"ב פרל הארבור — 1941 ישראל על מערים — 967	הפעעה אוירת	XXXXXXXX תחום לא מוסדר	ה כ ר ה ע ל מ ל -	נ אויר ר קוני ת

	ח מ ה			
אור לא קוג'		הפעעה אורית	ארה"ב על יפן — 1945 (הירושמה ונגסאקי)	

להלן נבחן את מרכיבי הטבלה הנ"ל: *

א. לגבי האמצעי האורירי הלא קונבנציונלי (כגון, אטום) נציין מספר עובדות:

עד לאחר מלחמת העולם השניה לא הוגדרה התקפה גרעינית כאירוע

* סעיף 7 להגדרת ליטבינוף לא נכלל, משום שאין בכוחו להסביר הפתעה צבאית בשל סיוע לכנופיות חמושות; כנופיות חמושות פעולתן מעומעמת ואין בה כדי להפתיע מדינה שלמה בעלת כוחות ים, אוריר ויבשה מאורגנים. לכל היותר ניתן להכניס את סעיף 7 זה למסגרת מוגבלת של פעולות תגמול.

תוקפנות מיוחד. רק בשנת 949 ו הוחלט באו"ם שבנושא הגרעיני כל תזוזה Sw נשק גרעיני ממקום למקום מהווה תוקפנות המקנה זכות להגנה עצמית, גם ללא עשיית שימוש בו.

לאור החלטה זו של האו"ם, פעלה ארה"ב בתקופת משבר הטילים בקובה, תוך עמידה על זכותה להגנה עצמית. ארה"ב דרשה את סילוקם המידי של הטילים הסובייטיים שהוצבו בקובה. הנשיא קנדי נתן אולטמטום חד-משמעי שבכוונתו לתקוף מיד את בריה"ט. הוא הורה להזניק 250 מפציצים כבדים נושאי פצצות אטום, שהמתינו באוויר 24 שעות ביממה, כדי להפציץ את רוסיה בכל רגע. הרוסים נאלצו לסגת מכוונתם להציב טילים גרעיניים בקובה, או באמריקה. כך נשאר מצב זה עד היום.

דוגמא אחרת. עירק רכשה כור גרעיני מצרפת. ישראל טענה שלעירק מגמה ליצר נשק גרעיני. ישראל תקפה את הכור האטומי בשנת

1981, שוב על סמך הזכות להגנה עצמית, על פי החלטת האו"ם מ-**1949**.

מידי פעם נשמע בעולם כי: "לישראל יש נשק גרעיני; או שישראל השיגה אורניום מועשר". ישראל מקפידה להכחיש קיומו של נשק גרעיני אצלה, ונשאלת השאלה מדוע? --- שהרי מתקבל על הדעת, כי טוב שמדינות ערב יחשבו שלישראל יש נשק גרעיני; כך הם יפחדו וימנעו מהתקפה על ישראל. והשאלה היא: אז למה בכל זאת מכחישים?

ובכן, אם יתברר שיש לישראל נשק גרעיני, יוכלו מדינות אחרות, כולל מעצמות כמו בריה"מ, לתקוף את ישראל נוכח החלטת האו"ם משנת **1949**. את זה רוצה ישראל למנוע ולכן היא מכחישה².

ב. לגבי הטכנולוגיה הימית, לעומת אמצעים אחרים, נציין מספר עובדות חשובות:

הטכנולוגיות האוירית והיבשתית התפתחו במהירות רבה מאוד, במיוחד לאחר מלחמת העולם הראשונה (מטוסים וטנקים); לעומת זאת הטכנולוגיה הימית (אוניות וסירות) מוכרת למעצמות של המאות הקודמות. הטכנולוגיה הימית התפתחה בהדרגתיות, בד בבד עם התפתחות המשפט הימי בעולם הקדום. המשפט הימי התפתח והוסדר במהלך ההיסטוריה, במשך שנים רבות של עימותים בין מעצמות ימיות, כמו ספרד, אנגליה, פורטוגל, רוסיה. לכן, כיום, המשפט הימי הגיע לשלב בגרות ובשלות, המאפשר למדינות למנוע התקפות פתע עליהן.

כך למשל, בהגדרת ליטבינוף משנת **1933**, נקבע שהסגר ימי על חופים

(12) על רקע זה הועמד לדין באשמת בגידה, טכנאי הגרעין מרדכי וענונו בישראל... (המשך הקטע הושמט ע"י הצנזורה בישראל).

ונמלים מקנה זכות למותקף לתקוף; דהיינו, כבר בשלב של ריכוז הכוחות (שלב האיום --- או הניסיון), עוד לפני ההתקפה ממש, מותר לצד המאויים לפתוח במתקפת נגד.

כמו כן, נקבע במשפט הבינ"ל שכל מדינה רשאית לקבוע את תחום המים הטריטוריאליים שלה כראות עינה, בין 3 מייל ל-12 מייל. כל ההגדרות הללו במשפט הימי מקנות למדינות שוחרות שלום, לקבוע זמן תגובה שיאפשר להן להתארגן לפני התקפה ממשית עוד בשלב הניסיון (האיום), ואף להטיל מכת נגד מקדימה בתנאים שהיא תבחר אותם, לפי נוחותה.

התפתחות הטכנולוגיה הצבאית ביבשה (כמו טנקים, רכב ממונע במקום סוסים) וכן בתחום האווירי (מטוסים וטילים) במהלך זמן קצר במאה ה-20, הקדימה את קצב התפתחותו של המשפט הבינ"ל; עקב כך קטן זמן התגובה של הכלים ההתקפיים בתחום היבשתי והאווירי, ללא שאלה הוגדרו באופן מתאים, כדי להקנות למדינה הנמצאת במצב של איום את הזכות לבצע התקפת מנע, או מכת פתע מקדימה, עוד בשלב האיום. כך פרצה הטכנולוגיה הצבאית באוויר וביבשה את קווי הגבול (של זמן התגובה בכוחות האוויר והיבשה) שבין המדינות.

אם בעבר הרחוק נקבעו, משך אלפי שנים, קווי גבול בין מדינות על פי שטח בלבד, הרי שלאור ההתקדמות הטכנולוגית במאה ה-20, מן הראוי לקבוע את קווי הגבול גם על פי מימד הזמן. רק כך תמנענה הפתעות צבאיות. ורק כך יקנה המשפט הבינ"ל לכל המדינות, שלום יחד עם בטחון.

3. לגבי "מלחמת הכוכבים" וטכנולוגיות אחרות:

המעצמות מודעות לקושי הקיים במציאת הגדרות שתמנענה עימות גרעיני והן משקיעות מאמצים ניכרים על מנת להגיע להסכמים לצמצום הנשק הגרעיני.

עם זאת משקיעות המעצמות הגדולות כספים רבים לפיתוח טכנולוגיות חדישות שיקנו להן עדיפות בזמן התגובה על פני הצד השני עוד בשלב הניסיון והאיום. לצורך כך החלה ארה"ב לעבור לפיתוח תחום חדש מהיר יותר והוא היכולת ליצב מערכת התראה וירי של טילים גרעיניים מבסיסים בחלל (מה שמכונה --- "מלחמת הכוכבים"). כך רוצה ארה"ב ליצור איום ממשי ומידי על בריה"מ ללא כל אפשרות הגנה או טענות משפטיות מצד בריה"מ, על הפרת הסכמים. פיתוח טכנולוגיה חדישה

שטרם עוגנה בסכמים בינ"ל, עדיין מאפשר הפעלת איום על מדינות אחרות, ללא זכות להגנה עצמית לצד המאויים.

כל פעם שמתפתחת טכנולוגיה חדשה (כדוגמת מלחמת הכוכבים, טיל בליסטי חדיש, טיל נגד טיל, וטיל נגד עד טיל, או שיטת ליזרים חדישה, או נשק כימי, או נשק ביולוגי) מנסות המעצמות לישב טכנולוגיה זו גם כן

במסגרת שיחות נוספות והסכמים חדשים. סופם של כל הסכמים אלה להיכשל מפני שהם אינם מגדירים את ה"תוקפנות", אחת ולתמיד, על פי מהות ההפתעה כמוסבר כאן (על פי זמן התגובה הדרוש למותקף). לכן, על מנת לחסוך בהוצאות רבות של עמים לפיתוח אמצעי לוחמה (המקטינים באופן מתמיד את זמן התגובה של התוקפן ביחס למותקף) מן הראוי לתקן את המשפט הבינ"ל באופן שיחייב את המדינות לכבד את זמן התגובה של המותקף, ולמנוע, אחת ולתמיד, פיתוח של אמצעי לחימה חדישים כל יום.

נציין שלמרות כל אותם הסכמים לצמצום הנשק הגרעיני, הרי מי שיתקוף ראשון הוא שינצח במערכה כולה.

ביאור המצב המשפטי-היסטורי לאחר 1974

לאור האמור בטבלה הנ"ל נבחן עתה את ההגדרה של הוועדה המיוחדת של האו"ם (ראה ע"י 37), ההגדרה משנת 1974 תיקנה רק דברים מועטים; אולם בכל אחד מהם נזרע וזרע הרע לדורות הבאים:

1. הסעיף המסומן כסעיף 8 לעיל בהגדרת הוועדה (שם סעיף E), קובע שכל הרחבה של נוכחות של כוחות בשטח מסויים מעבר למוגדר בהסכם, נחשב לתוקפנות. זהו סעיף צודק, מפני שהוא שומר על הריבונות של המדינות מפני כיבוש מפתיע בשיטת הסוס הטרויאני.

2. במבוא לסעיף 3 להגדרה, ביטלה הוועדה את < ההכרזה על מלחמה וקבעה שגם ללא הכרזה על מלחמה, ובהתקיים תנאי --- < מהתנאים של פלישה,

הנחתה, הפצצה וכי' --- מותר למדינה המותקפת לתקוף < את התוקפן, כזכות להגנה עצמית. כלומר המבוא לסעיף המגדיר את פריטי < התוקפנות ביטל כל סנקציה, או זכות לסנקציה על כוונות, דבר שתואם את < רוח החוק הפלילי.

אולם, מאחר שהוועדה פעלה ללא קו מנחה, היא חזרה על טעות דומה בסעיף 9 (שם מסומן סעיף F) והוסיפה, שהיתר למדינה שלישית להכניס כוחות כדי לתקוף מדינה אחרת --- מהווה תוקפנות.

ישראל מכינה עצמה כיום, בין היתר למקרה שירדן תתיר לעירק להכניס כוחות כדי לתקוף את ישראל. הכנות אלה אינן מבטיחות הגנה אפקטיבית, משום שמדובר ב"היתר" להכניס כוחות, ולא בהכנסת כוחות בפועל; בנוסף, הגדרת הוועדה המיוחדת של האו"ם דורשת מהמדינה המתירה הכנסת כוחות לתחומה, שתהיה לה גם כוונה ("כדי") לאפשר תקיפה משיטחה (בלי להסתפק בהכנסת כוחות פיזית). הגדרה זו לקויה והיא עלולה ליצור שני

מצבים שיסבכו את מדינת ישראל במלחמות מיותרות --- פעם בצורת מחדל ופעם בצורת תגובה היפראקטיבית --- ובשניהם לא תהיה זו התגובה הרצויה לישראל:

אפשרות אחת: אם ירדן תתיר לעירק להכניס כוחות למטרת "תרגיל משולב" ותתכחש לכל כוונה של התקפה על ישראל. ישראל לא תוכל לתקוף ראשונה, גם אם התרגיל יעשה על גבולה של ישראל עם כוחות גדולים. לפני מלחמת המפרץ הוקמה טייסת משותפת עירקית-ירדנית שתרגלה בבקעת הירדן. טייסת זו עלולה לסכן את הכור האטומי של ישראל בדימונה. במקרה כזה, כנראה של ישראל לא יהיה פתחון פה כנגד עירק.

אפשרות אחרת: שירדן תתיר לעירק להכניס כוחות, אך עירק לא תכניס עדיין כוחות בפועל. ישראל תפתח במלחמה נגד ירדן בלי שנעשתה כל פעולה ממשית המאיימת עליה מצד ירדן.

3. הוועדה הוסיפה סעיף המתיר למדינה לתקוף במסגרת זכותה להגנה עצמית, בשל < שכירי חרב, כנופיות, או קבוצות חמושות אחרות המבצעות פעולות העולות < במשקלן לכדי מעורבות או כמות הפעולות הנ"ל. לכן, במלחמת < של"ג 1982, ישראל הציגה בטלוויזיה < הישראלית כל יום כמה מצבורי נשק ותחמושת נמצאו בלבנון, ואף עשתה < תערוכת שלל --- כדי להראות שהיא פועלת במסגרת המשפט הבינ"ל על פי < ההגדרה החדשה של האו"ם ל"תוקפנות".

הסעיף הנ"ל (שכירי חרב וכנופיות) יוצר במקרים מסויימים מעורבות רבה של המדינה הנפגעת בעניינים של המדינה האחרת, בדומה להסתבכות של ישראל בלבנון במלחמת של"ג --- 1982. כנופיות וקבוצות לוחמות בעלות משקל וימכמו אש"ף בלבנון ב-1982) יכולות לשנות את המשטר בלבנון, אך לא כדי לאיים בהתקפת פתע על ישראל. ההגדרה הגורפת של האו"ם אפשרה לישראל להתערב בעינייה של מדינה אחרת, עד כדי רצון לקבוע גם מי יהיה הנשיא באותה מדינה (משפ' ג'מאיל). לעיתים אין לדעת: אם הפלנגות הנוצריות הן הכוח של לבנון, והאם אש"ף הוא הכנופיה, או להיפך. כל ניסיון לתמוך בקבוצה אחת נגד יריבתה הוא התערבות במערכת הכוחות באותה מדינה וסופו נדון לכשלון.

המאבק בלבנון בין נוצרים למוסלמים --- בין הפלנגות לאש"ף --- משקף תהליך פנימי בלבנון. בעבר, עם הקמתה, היה בה רוב של נוצרים (כ-70/0) ומיעוט מוסלמי. לאחר כ-30 שנה התהפך המצב --- המוסלמים מהווים היום רוב בלבנון. לכן, תביעתם של הכוחות המוסלמים --- אם באמצעות אירגון השיעים, או באמצעות אש"ף --- להגיע לשליטה במדינה, אינה תביעה בחסד, אלא בזכות; לכן, שום מעורבות חיצונית מצד ישראל לא תפתור את המצב

הטיבעי שנוצר. כמו כן, אין זה מענינה של אף מדינה שכנה, אם הפתרון למצב בלבנון יהיה באמצעים דמוקרטיים, או בכוח הנשק --- הקיים בתוכה.

ההגדרה הקודמת של ליטבינוף, ואף הסמכות המצומצמת למדינה האחרת להגיב במסגרת פעולות תגמול, היו הגדרות יעילות ותואמות לצרכי

המותקף. פעולות התגמול השיגו אותה מטרה, בפחות קורבנות למתגונן. מלחמת של"ג תעיד כי בשום פעולת תגמול אחת, ובכל פעולות התגמול של מדינת ישראל גם יחד, מאז הקמתה, לא היו **650** הרוגים (כמספר הרוגי צה"ל בלבנון).

כך למשל, עד **1974** היתה לישראל הזכות לפעול נגד כנופיות טרור ע"י פעולות תגמול. לפיכך נאלץ חוסין לבער את קיני המחבלים שבירדן (ראה סעיף **7** להגדרת ליטבינוף---ע"י **35** לכן ב"ספטמבר השחור" **970** ופעל חוסין נגד המחבלים שבשטחו. והסיבה היתה שאש"ף פעל משטח ירדן ללא כל יכולת שליטה מצד המלך חוסין; לעומת זאת, סוריה יכלה שלא לחסל את קיני המחבלים בשטחה מפני שהפלג של אש"ף הנמצא בשיטתה נמצא, מאז ומתמיד, בשליטה מוחלטת שלה, שומר על נאמנות לסוריה ונשמע להוראותיה.

בעקבות שינוי ההגדרה לתוקפמת, בדצמבר **1974**, ע"י הועדה המיוחדת של האו"ם, שינתה ישראל את הקווים האדומים שלה ופיתחה מדיניות חדשה בלבנון. החל משנת **1975**: ישראל התירה לעצמה לחדור לשטח לבנון במטרה לעשות בה סדר. החלה במדיניות "הגדר הטובה", ואף יצרה חייץ שנקרא "רצועת הבטחון", בתוך שטח לבנון; גישה זו התבססה על סעיף **10** של הגדרת הוועדה המיוחדת של האו"ם. מיד בתחילת שנת **1975** נשלח איש המוסד דאז, בנימין בן אליעזר (המכונה "פואד") ללבנון, על מנת לקיים מגעים עם הפלנגות הנוצריות. אותה חשיבה בטחונית לא השתנתה בעקבות חילופי השלטון בין המערך לליכוד בשנת **1977**. מממשלות ישראל פעלו כל הזמן על פי אותה גישה: הגדר הטובה, צבא חדר, אח"כ נקרא צד"ל (צבא דרום לכגון), רצועת הבטחון, מבצע ליטאני **1978** ושל"ג **1982**; כולם פעולות לא מוגבלות (להבדיל מפעולות התגמול), אלא כוללות שליטה על שטח מדינה אחרת במשך זמן רב.

בעקבות מלחמת של"ג **1982**, הציע המערך להקים ועדת חקירה; אולם כידוע מדיניות זו לא נקבעה ע"י הליכוד, אלא כבר בממשלת המערך בשנת **1975**. לכן ח"כ דוד מגן, מן הליכוד, השיב בישיבת ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, שהוא מוכן להקמת ועדת חקירה בתנאי שהוועדה תבדוק גם מתי הוחלט לראשונה על מבצע זה. או ויתר המערך על המשך הדיון הציבורי בנושא. בבחירות **1984** העם התלהט בסערת רוחות ---

שמאל, ימין, ליכוד מערך --- אולם אף אחד לא גילה לעם שהמשפט הבינ"ל מהתל במנהיגיו.

4. לבסוף, על פי הנוסח של הגדרת התוקפנות ע"י הוועדה המיוחדת של האו"ם < ב-1974, וכן על פי הסנקציות שמקנה < מגילת האו"ם למעשה

התוקפנות, חלה החובה על כל מדינה לדאוג לעצמה ולהצטרף למדינות אחרות שיאפשרו להן להגן עליה במתקפת נגד. דהיינו, מדינות העולם אינן אחראיות לכל אחת מהן, אלא הנטל להגנתה של המדינה המותקפת, מוטל על המדינה עצמה. לכן נוצרים כאן שני סוגי בעיות לביעור התוקפנות בעולם: האחת --- אם מדינה תותקף ותתפס תוך שעות ספורות ע"י מדינה אחרת, בלי שיהיה למדינה המותקפת כל הסכם להגנה אסטרטגית עם כל מדינה אחרת, אזי לא תהיה מדינה שתהיה חייבת להצטרף לאותה מלחמה ולהשיב את המצב לקדמותו (להוציא את הקורבן משיגי הטורף).

השניה --- אם בין המדינה התוקפת לבין המדינה המותקפת, ורק ביניהן, יהיה הסכם הגנה אסטרטגי, גם אז אין לקורבן אפשרות לצאת משיגי הטורף. המקרה האקטואלי, הוא חתימתה של ממשלת עירק על הסכם לשיתוף פעולה אסטרטגי עם ממשלת בובות של כוויט, מיד לאחר כיבושה ע"י עירק (1990).

רק כאשר אינטרס כלכלי עולמי נפגע כתוצאה מאותו כיבוש (הנפט הכוויטי), נמצאו מספיק מדינות שיתארגנו ויפעלו נגד התוקפן --- סדאם חוסין, נשיא עירק. נשאלת השאלה: מה היה קורה אילו נכבשה ישראל בהתקפת פתע כזו, (ללא הסכם לשיתוף פעולה אסטרטגי עם ארה"ב). האם מדינה כלשהי בעולם היתה מרגישה בחסרונה של ישראל ודורשת את השבתה? --- נראה שלא. בישראל אין נפט ואין משאבים היכולים להשפיע על הכלכלה העולמית. דברים אלה צריכים לעורר מדינות נוספות לשאול על גורלן, ולדרוש תיקון למשפט הבינ"ל, בטרם יהיה אחריתן כמו זו של כוויט.

כאמור, בשני מיקרים אלה, כל העולם יוכל לשבת מן הצד, לכסוס ציפורניים ולצפות במעשה התוקפנות של מדינה אחת על רעותה, בלי שמדינות העולם יוכלו לנקוט בסנקציה צבאית כנגד המדינה התוקפנית.

מצב זה ניתן לניצול ע"י התוקפן למעשי קומבינציה כלהלן: לתקוף את המדינה האחרת, להקים בה ממשלת בובות ולחתום על הסכם לשיתוף פעולה אסטרטגי בין המותקף לבין התוקף. כך עשתה עירק לכווית באוגוסט **1990**. מעתה ואילך, כל מדינה שתתערב ביחסים שבין שתי המדינות הללו --- עירק וכווית --- יחשב לתוקפן ויזכה את עירק לתקוף אותו. כך זה על פי ההגדרה, ועל פי עקרונות המגילה של האו"ם --- והדבר דורש תיקון מידי. הלכה למעשה, ההגדרה של תוקפנות לא הצילה את כווית מלכתחילה, אלא רק החלטה מיוחדת של מועצת הבטחון הביאה לסילוק צבא עירק מכווית.

ההגדרה של הועדה המיוחדת של האו"ם נשארה בעינה מאז **1974** ועד היום.

לאחר ששאל שאלות במלחמת יום הכיפורים,
חקר ומצא תשובות במסגרת לימודיו:

נמרוד נגד תביעת „שסתום הביטחון“

קולן של תנועות המחאה, שקמו בעקבות מלחמת יום הכיפורים, לא נדם. היום הן מקבלות לכוש מדעי ומשפטי. נמרוד עובדיה, כן 30, כומר אוניברסיטת בן-גוריון כנגד, לחם במלחמת יום הכיפורים, שאל או את השאלות ובלמודים ובמחקר מצא תשובות. הוא מסיק כי הממשלות בישראל לא למדו את הלקח המר של המחול. הוא הקים תנועה הנקראת „ללא שם“ ועורך מסע מפגשים ברחבי הארץ להצגת תובנות.

נמרוד עובדיה קורא, ולא מהסס אף לעזוב שיש להחליף את תפיסת „שסתום הביטחון“ המנחה את קברניטי המדינה, משרד הביטחון וצה"ל. קונספציה זו, לדעת נמרוד, אינה מקנה יותר ביטחון למדינה, וכולנו משלמים בכבודה מחר יקר ביותר בחיי אדם, בכלכלה מתמוטטת ובמחורלים בתרומה החינוך וקליטת העליה. תפיסת „שסתום הביטחון“ גורמת, כי שלושה עשורים של צנז מדינה, בנסיון לאיש קצו ולעשוי מילואים העושים את מילכמות השמורות, עורכים כלום את מילכמות האויב, כלל צומצמת. כמסך 24 שעות עד ליום המלא של המילואים. נמרוד רורש להמיר דוקטרינה זו, שאומצת בהנחית האלוף אכרשה תמיר לאחר מלחמה „ששת הימים“ בתמיכת הקודים הארומים הגוליים לפי תפישה זו. ויהי צה"ל חייב להגיב אם יצטב האויב „עבירה“ על אחד מהקודים הללו, המוכרים על ידי הממשלה הבין-לאומי. בכך יעשה הצבא שימוש בכלת ההרתעה שלו וזהו לשמש „בשר תחתיים“, מכלל הביטחון יתבסס פחות משבאים בכח אדם ובכמה.

נמרוד עובדיה מציע מודל לבטיח הקודים הארומים: עליהם להיבנות על מי אמות מידה סדוריות ואובייקטיביות. בהן ילקחו בחשבון המשת „גם עבירות וגם „עבירה“ שביצע האויב, כפי שמגורו על ידי הממשלה הבין-לאומי, וזהו אומרת, הבורה על מלחמה, שלישית לשטח רבתי, המצפה אריות והמגנה בישראל. התחנה מרם, דמורפי, בספקטרום:

כנותו נסיון-ביצוע: כומר יהיה והאבחה האובייקטיביות של המשתנים. וכן התגובה התורן פרנצ דודיני כיבשה ובאור: וכן התגובה התורן פרנצ דודיני ע למימוש מפת הנגר. כל זאת, בהנחה כי היחיד הוא ודי וכן אין כלל זמן למשימת המיסצוא. דרך משיכה מסוג זה, לדעת נמרוד, עורכה לבוא ליד ביטחון בחקיקה, אשר תחליף את התקנות לשעת תורם ובה יחוייב הדגד המרני להגיב על כל „עבירה“ אחת, יועמד למשפט בבית הדין הגבוה לצדק. ההסתמכות על יכולת ההתריעה תאפשר להחזיר לצדליה את הריגותיו שלו: תשיל פסנו „נחיה שומן“ רבית שנפסחו אליו, בתוצאה מהודק להחזיק צבא כה גדול כ„שסתום ביטחון“, תאפשר קצויה השתחור

אח כלי המחקר ביר לבנות את המודל. הנדשא הסדיר את נמרוד מאן מלחמת יום הכיפורים, שבה לחם כסיו. הוא מספר, כי כל הדגמים הנמוכים בשדה ידעו כי עומדת לפרוץ מלחמה. החיילים ונסבו לכוננות עליונה והסתכבר עם חנור מלא, קובע עלדה ושכפין. מדוע, שואל נמרוד, לא ידעו זאת, כביכול, הדגמים העליונים? מאן מקדש נמרוד מרד רב ליושט והמפגמות. את הבינו כבר חצינו במידה ואין לשעבר האלוף (מיל) יהעש עניא ובכני נשיא בית המשפט העליון לשעבר השופט „צחק בן-נחן“. בירושלים, התקפה על ידו תועה הקוראת לצמצם „כלי שם“ נמרוד עורך מפגשי הסברה לתיוונותיו בדרכי הארץ, במסגרת זו, הצליח נמרוד לתקן ולגות את קול שומעיו על לשנת הצוה. הרצאות מתאפיינת בנחות עובדיה ק, לא ריגש, אן מותכל בשעניות רבה של עובדות מספרים ודעות.

מוקדם צדיין לחוות את אופן ההשפעה של המיסצואים הרעיונות של נמרוד, אן על נמרוד עצמו ודיא עוד נשפט רבות כעודי.

6. מי מפחד ממשפט בינ"ל והשלכותיו

לנוכח ההגדרה הקיימת במשפט הבינ"ל לענין התקופות, נשארה הגדרה זו כנכס של המדינאים --- ראש הממשלה ושר הבטחון. מחד, המדינאים, מקבלים את ההגדרות הקיימות במשפט הבינ"ל כ"זה ראה וקדש". ומאידך, האלופים בצה"ל מתרגלים את

עצמם למקרי מלחמה על פי קביעות של הדרג המדיני, ועל פי רוב בלי לדעת את מקורן של אותן ההגדרות, תוך כיבוד הכוח הצבאי ולא בהכרח מתוך היכרות של החומר המשפטי.

במדינות מסוימות, וחברות רבות הן כאלה, בני העם אף מזלזלים ביכולת של המשפט הבינ"ל להעניק להם כוח ובטחון. במדינות רבות, בהן מרכזי השלטון במדינה נתונים בידיהם של אנשי צבא לשעבר --- כמו בישראל --- קיים נתק בין הצבא לבין הדרג המדיני. לעיתים הרמטכ"ל יודע שהוא חייב לפתוח במכת נגד כדי למנוע אסון גדול (דוד בן אלעזר במלחמת יו"ב); אולם הדרג המדיני נאלץ, על פי ידיעתו את המשפט הבינ"ל, שלא להתיר זאת, מחשש לתביעה בבי"ד בינ"ל על מעשה הנחשב ל"פשע נגד האנושות".

כל מקרה של תוקפנות מהווה "פשע נגד האנושות" (מושג שטבע אותו המשפטן לאוטרפכט לאחר מלחמת העולם השנייה במשפטי נירנברג). מושג זה מנחה כיום את היחסים בין המדינות והוא מקנה למדינה שנפגעה מאותה תוקפנות לתקוף את התוקפן במסגרת "זכותה הטבעית להגנה עצמית" (כאמור במגילת האו"ם).

למי שמזלזל בבית הדין הבינ"ל נזכיר שבתום מלחמת העולם השנייה, הפכה ההעמדה לדין בשל עבירות על המשפט הבינ"ל פומבי לממשית. לפיה, אייכמן הועמד לדין בישראל, ובשנת 1987 הוסגר דמיאניוק ("איוואן האיום") לישראל; כך נגרמו נדודי שינה לא מעטים גם לקורט ואלדהיים עם בחירתו כנשיא אוסטריה בשנת 1988.

--- כבר בסוף מלחמת העולם הראשונה הוחלט להעמיד לדין את הקיסר הגרמני וילהלם השני בגין אחריותו למלחמה. ובאמנת ורסאי מ-1919 הואשם הקיסר בעבירה על מה שמכונה "עבירה עליונה כנגד המוסר הבינ"ל וקדושת האמנות". למוסר הבינ"ל של קדושת האמנות נודעת משמעות דתית עוד מימי הביניים¹⁵.¹³*

(13) ראה י. דינשטיין דיני מלחמה, פרסומי הפקולטה למשפטים של את' ת"א, תשמ"ג-1983,

ע' 55.

בפרוטוקול ג'נבה לשוב סכסוכים בינ"ל בדרכי שלום, אשר נוסח ע"י חבר הלאומים בשנת 1924, נאמר במבוא שלו במפורש:

"מלחמת תוקפנות מהווה... פשע בינ"ל"

הפללת המלחמה באמנה הבינ"ל נעשתה רק לאחר מלחמת העולם השנייה בחוקת בית הדין הצבאי הבינ"ל הנספחת להסכם לונדון 1945. חוקת לונדון התקבלה ע"י ארבע המעצמות --- ארה"ב, ברי"ט, בריטניה וצרפת. ובפסק דינו של ביה"ד הצבאי

הבינ"ל בנירנברג, נקבע שהמשפט הבינ"ל המודרני רואה במלחמת תוקפנות פשע חמור⁴. הענין הפך לחמור יותר על פי המשפט הבינ"ל המינהגי, כאשר נימק זאת ביה"ד בנירנברג, כך:

"פשעים נגד המשפט הבינ"ל מתבצעים ע"י בני אדם ולא ע"י ישויות מופשטות. ורק ע"י הענשתו של הפרט, המבצע פשעים כאלה, ניתן לאכוף את הוראות המשפט הבינ"ל"⁵

לאור כל אלה, חשוב לא להתעלם מן המשפט הבינ"ל ולברך את ממשלות ישראל --- מן הימין ומן השמאל גם יחד --- על שנהגו בהתאם למשפט הבינ"ל.

עם זאת, מסתבר כי במקום בו לא נוהגים על פי המשפט, נעשים שפטים באחראים לדבר, כך למשל: ב־1956 לקחה מדינת ישראל מן העם מלוות בטחון למימון מלחמת סיני (אשר כאמור נעשתה תוך התעלמות מכוונת מן המשפט הבינ"ל). עיקרה של המלחמה היה לסייע לצרפת ובריטניה להחזיר את שליטתם בתעלה שהולאמה ע"י נאצר. מועד פרעונם של המלוות שלקחה המדינה מאורחיה נקבע, באופן "מיקרי(!)" לחלוטין ל־17 שנה; דהיינו, שנת 1973; ואכן יום הדין בא במסגרת מלחמת יוה"ב --- 1973. על האמנה 212 משנת 1956, אשר איפשרה לממשלת ישראל לתקוף את מצריים בלי לתת את הדין, חתמה שרת החוץ, גולדה מאיר; משה דיין היה הרמטכ"ל שביצע את המעשה; ובן גוריון היה ראש הממשלה; והשפטים הרי הם כלהלן:

ביוה"ב --- 1973 גולדה מאיר היתה ראש הממשלה, אשר המשפט הבינ"ל פומבי טפח על פניה בהפתעה; ומשה דיין היה שר הבטחון. שניהם נפלו

INTERNATIONAL MILITARY TRIBUNAL," 217 221.14
NUREMBERG, JUDGEMENT, LOG. CIT

15. ראה י. דינשטיין דיני מלחמה, פרסומי הפקולטה למשפטים של או"ב ת"א, תשמ"ג-1983, ע' 56.

ממרומי משרתם ושררתם, והפכו לגנאי. כחודש ימים לאחר מלחמת יוה"ב נפטר והלך לעולמו גם ראש הממשלה לשעבר --- דוד בן-גוריון.

מאז מלחמת יוה"כ --- 1973 עלתה האינפלציה בישראל באופן מתמיד לכדי עשרות ואף מאות אחוזים בשנה; מאז 1973 ישראל נוקקה לסיוע צבאי וכלכלי של כ־3 מיליארד דולר בשנה (כאשר לפני כן היה הסיוע האמריקאי בגבולות ה־300 מיליון

דולר בשנה) אך למרות הסיוע של ארה"ב, האינפלציה עדיין מכה בישראל ומצבה הכלכלי מחמיר ומתדרדר.

ההפתעה בכל הסיפור היא זו: המוח שתכנן ויעץ לנשיא סאדאת טרם מלחמת יוה"ב הוא ד"ר בוטרוס עיאל, שהוא במקצועו משפטן ונחשב לאחד המומחים הטובים בעולם בנושא המשפט הבינ"ל. תוכניתו, אשר התבססה על הלקונות הקיימות במשפט הבינ"ל (כמבואר לעיל) איפשרה לצבאות מצריים וסוריה לקדם כוחות לגבול ישראל באופן מסיבי, בלי שהדבר יזכה את ישראל להתכונן ולתקוף ראשונה --- כפי שקרה במלחמת ששת הימים. ערב מלחמת יוה"ב, המצרים יכלו לסגור את מיצרי באב אלמנדב, אך לא עשו כן. הם יכלו להצהיר על כוונתם לתקוף את ישראל, אך הם העדיפו לקרוא לזה "תרגיל צבאי". הכל כאמור כדי שלא לזכות את ישראל בעילה להתקפה מקדימה עליהם, לפני שהם ינחיתו את המכה העיקרית ובכל העוצמה.

באופן דומה, נמצא כי שליט עירק, סדאם חוסיין, מנצל פרצות במשפט הבינ"ל. כל פעולותיו בכוויות **1990** נעשו תוך ניצול הלקונות במשפט הבינ"ל: כבש את כווית תוך ניצול גורם ההפתעה (כמוסבר לעיל במודל הפיזיקאלי), בשעה שלכווית לא היה הסכם לשיתוף פעולה אסטרטגי איזורי עם מדינות שכנות. אח"כ הוא חתם על הסכם לשיתוף פעולה אסטרטגי עם ממשלת בובות שהוא הקים בכווית. סגן ראש ממשלת עירק, אשר ביקר בתורכיה, כשבוע לאחר הפלישה לכווית, הזהיר את מדינות העולם כי אם הן תתקופנה את כווית יחשב הדבר לתוקפנות על בגדאד (ואכן הוא צדק --- על פי ההגדרות הקיימות).

ארה"ב הזדרזה להסביר לנסיכויות הנפט שבמפרץ, כי האו"ם אינו בנוי לסייע להן, אלא יש צורך בהסכם אסטרטגי איזורי שיאפשר להן להגן בתחילה על סעודיה ומדינות אחרות. לכן נחתם חוזה לשיתוף פעולה אסטרטגי בין ארה"ב לסעודיה ונסיכויות אחרות מפני המשך אותה תוקפנות.

בתקופה של גיבוש מדינות הקואליציה לתמיכה נגד סדאם חוסיין, הוא היה זהיר בפעולותיו נגד המצור שהופעל עליו. נוכח המצור הימי של ספינות אמריקאיות הוא הורה להן להמשיך לשוט וארה"ב נמנעה מלירות עליהן. אם ארה"ב תתקוף ספינות סוחר היא תחשב לתוקפנית ותקנה זכות לעירק לתקוף אותה ראשונה, על פי נוחיותה של עירק. מצב כזה היה עלול להקנות יתרון

חשוב לעירקים, ליוזם מתקפה על ארה"ב וסכנה גדולה מאוד לכל הכוחות האמריקאים באיזור. ארה"ב נוהרה אף היא והורתה לספינות המלחמה שלה רק לחקור ולבדוק את אוניות הסוחר העירקיות. פעולה זו מותרת תמיד לכל אונית מלחמה לעצור אונית סוחר ולבדוק את תכולתה. סדאם חוסיין הורה לקברניטים בספינות העירקיות לעצור ולהשיב לשאלות של האמריקאים.

במקביל, גם ארה"ב נזהרה מהמשפט הבינ"ל במהלך מלחמת המפרץ. כך למשל היא הכניסה כוחות לסעודיה בטענה שכוונתה להגן על סעודיה (ולא אמרה שמטרתה לתקוף את עירק). ארה"ב קראה בתחילה למבצע "מגן המדבר" כדי שלא לעבור על סעיף 9 להגדרת הועדה המיוחדת של האו"ם, ולא להקנות לעירק זכות לתקוף ראשונה את הכוחות האמריקאיים בסעודיה. רק עם תחילת המתקפה של מדינות הקואליציה, הן קראו למבצע זה "סערת מדבר". המתקפה החלה באויר ואח"כ גם ביבשה. אילו הקואליציה המתינה מעט לאחר סיום האולטמטום של האו"ם (לאחר ה-16.9.90), אפשר שהעירקים היו תוקפים ראשונים את הכוחות המוצבים בדהראן שבסעודיה. מצב זה היה מקשה מאד על האמריקאיים לסיים את המלחמה ואף מקנה יתרונות מדיניים רבים לעירקים בעולם הערבי. באופן דומה ניתח הגנרל שווארצקוף, את האפשרויות שעמדו בפני העירקים לפני תחילת המתקפה שלו עליהם, זאת בראיון שנתן לאחר המלחמה ברשת אי.בי.סי.; כאמור, הכל תלוי בגורם ההפתעה.

ניתן לומר שאפילו מדינאי כמו סדאם חוסין מנתב את ענייני מדינתו תוך התחשבות בדקויות השונות של המשפט הבינ"ל, וניצול הלקונות הקיימות בו לצרכיו. לצורך ההשוואה: ארה"ב היתה זקוקה להחלטה מיוחדת של מועצת הבטחון, שתתיר לה לתקוף את עירק. דהיינו, ארה"ב ניצלה את כוחה כמעצמה כדי לשנות את כללי המשחק לצרכיה. אם נקבל את הטענה כי שגרירת ארה"ב בבגדד רמזה לשליט עירק שהוא יכול לסדר את עניני הגבול שלו עם כוויית בלי התערבות מצד ארה"ב, נבין שגם פעולתו ההתחלתית ב-2.8.90 נעשתה תוך התחשבות בנתון זה. לבסוף כאשר סדאם הסתבך בכוויית, והתברר לו שהוא לא הבין את הרמז נכון, הוא ניצל את כללי המשחק הקיימים, ואף טען כלפי ארה"ב, כי היא פלשה לפנמה ועשתה דברים דומים.

7. המודל הבטחוני של צה"ל

המודל הבטחוני של צה"ל נועד לענות על אותן תופעות לא מוסברות של הפתעה וחוסר אמון בכוחו של המשפט הבינ"ל פומבי. החרדה הקיומית של ראשי המדינה בישראל, הגיעה לכדי אובססיה של פחד מפני השמדה (כמו בשואה) ותרמה להגדלת תקציב הבטחון.

לאחר מלחמת העצמאות ועד למבצע סיני --- 1956, שירתו בצה"ל שנה ושמונה חודשים בשירות סדיר, ובצה"ל היו בסה"ב שתי חטיבות סדירות. בן גוריון ביקש מהרמטכ"ל דאז, רב אלוף יגאל ידין, לקצץ חטיבה אחת מתוך השתיים, כדי שיוכל להפנות משאבים כלכליים לקליטת העולים החדשים ולהגברת הצמיחה במשק. ידין סרב ובן גוריון הביא במקומו את מרדכי מקלף, אשר ביצע את הקיצוץ. נזכיר,

שבאותה עת גבולות המדינה היו מפותלים מאוד לפי קווי שביתת הנשק, אך לבן גוריון היה האומץ לראות את העיקר, ליצור סידרי עדיפויות ולשחוט פרות קדושות בעודן באיבן.

לאחר מבצע סיני חששה ישראל לגורלה והגדילה את השירות הסדיר בחצי שנה נוספת; דהיינו, לשנתיים וחודשיים. אחרי מלחמת ששת הימים **1967** הוגדל השירות הצבאי הסדיר לשנתיים וחצי, אולם לא גייסו את כולם, אלא רק את המתאימים לשירות. במלחמת ששת הימים ניהלה ישראל את המלחמה נגד ארבעה צבאות ערב (כולל עירק) ע"י **4** אוגדות בלבד.

לאחר מלחמת ההתשה **1967-1970** נוכחו בישראל לדעת שקיימת אפשרות שמדינות ערב יפתיעו את ישראל בדומה למה שקרה ב-**1967**. לכן החליטה ממשלת ישראל, בגמר מלחמת ההתשה (**1970**), לאמץ את המודל הבטחוני הקרוי "שסתום בטחון"; המודל הומצא ע"י האלוף אברשה תמיר, שהיה היועץ של שרי הבטחון מקרב המערך והליכוד גם יחד מאז **1970** ועד ל-**1984**. מודל זה מנחה את צה"ל מאז ועד היום --- בקרב שרי המערך והליכוד גם יחד.

"שסתום הבטחון" מוגדר כך: בצה"ל ישרתו בסדיר שלוש שנים. שלושה שנתונים אלה, בצירוף מיכסה שנתית קבועה של ימי מילואים, יהיו מסה גדולה של חיילים בכוננות מתמדת; אלה יעצרו את התקפת הפתע במשך **24** שעות עד לבואם והתארגנותם של יתר כוחות המילואים של צה"ל; בעזרת כוחות מתוגברים במילואים, יהדוף צה"ל את האויב. מאז גדל כוחו של צה"ל לכדי **5** אוגדות.

המודל של "שסתום בטחון" לא הוכיח את עצמו במלחמת יום הכיפורים

--- **1973**. מחד, כוחות "השסתום" לא הצליחו להחזיק מעמד במשך **24** שעות; ומאידך, תהליך גיוס המילואים והצבתם בקו החזית ארך **48** שעות ולא **24** שעות כמתוכנן. בעקבות זאת חשבו בצה"ל לשפר את המודל הקיים ע"י הגדלת השירות הצבאי לשלוש וחצי שנים ואף לארבע שנים, כדי שמסה גדולה יותר תחזיק מעמד משך זמן ארוך יותר בפני התקפת פתע.

הכוונות להגדיל את תקופת השירות הסדיר עוררו בישראל את הוויכוח הידוע: מדוע אין מגייסים את אנשי הישיבות; ומדוע כל הנטל הוא על החילוניים. לבסוף הוחלט בצה"ל להוריד את הרמה ולגייס גם את האנאלפביתים, העבריינים ובעלי ליקויים אחרים. גיוסים אלה החלו בתקופת מוטה גור כרמטכ"ל --- מיד לאחר מלחמת יוה"ב; לאחר מכן, נמצא לו "אבא טוב" --- הרמטכ"ל רפאל איתן, ועל שמו כונו גיוסים אלה בשם "גיוסי רפול". בהתאם לזאת גדל מספר האוגדות בצה"ל פי שניים ויותר.

הגידול בכוח האדם בצה"ל, ע"י הגדלת השירות הסדיר והמילואים, הביא לגידול מקביל בתקציב הבטחון. יש מי שנוטה לחשוב שחיילים סדירים הינם מצרך הניתן חינם, לא דורשים משכורת, אלא רק דמי כיס פעוטים. אולם, בכך מתעלמים מהעובדה שמשק המדינה מפסיד ימי עבודה יצרניים של החיילים. תקציב הבטחון תפח ועלה מאז הקמת המדינה בהדרגה ויחד עימו נבלמה הצמיחה במשק הישראלי.

תקציב הבטחון בעת מלחמת סיני. היה **5%** מהתוצר הלאומי הגולמי; לאחריה עלה ל-**9%**; לאחר ששת הימים ועד תום מלחמת ההתשה עלה ל-**15/0%**; עם המצאת "שסתום הבטחון" ל-**25%**; ולאחר מלחמת יוה"ב לכדי **40%**. כך נשאר תקציב הבטחון משך כעשר שנים ברמה גבוהה עם תנודות קלות; רק עם תחילת התוכנית הכלכלית של ממשלת האחדות הלאומית (בעקבות בחירות **1984**), הוקטן תקציב הבטחון בשנת **1986** לכדי **13%** מהתוצר הלאומי הגולמי.

במשך כל הזמן הזה העם, נשא בנטל של מיסים כבדים ואינפלציה גדלה והולכת, כמעט בטור חשבוני עולה, משך **15** שנה --- מאז **1970**. על רקע זה נפלה ממשלת המערך ב-**1977**, בעקבות שביתות והשבחות במשק; על רקע דומה נפלה ממשלת הליכוד ב-**1984**. לכל אחת מהמפלגות הגדולות ניתנה הזדמנות של **7** שנים לתקן את המצב הכלכלי (שאינו אלא תוצאה של תקציב הבטחון), אלא שהאלופים שצמחו באותה חממה (צה"ל), הפכו לחכ"ם ושרים; והראש שעמד מאחורי הרעיון של "שסתום הבטחון" לא הוחלף.

במלחמת שלי"ג --- **1982**, ישראל ניצלה את הקו האדום החדש (של הועדה המיוחדת של האו"ם להגדרת תוקפנות) משנת **1974**; אולם ההסתבכות של ישראל בלבנון גילתה לשר הבטחון משה ארנס (מחליפו של אריק שרון).

היסטוריה ארוכה של כישלונות שנבעו מקווים אדומים אלה. לכן החליט משה ארנס לבטל את השימוש בקווים אדומים. התוצאה כיום היא, שצה"ל --- במתכונת של "שסתום בטחון" --- הינו גוף ענק ללא הגדרה על מה עליו להגיב. צה"ל דומה היום לדינזאור ענק שקפא ומת.

ב"שבת תרבות" בתיאטרון ירושלים נשאל שר הבטחון משה ארנס ערב הבחירות של **1984**: מדוע הוא אינו מקצץ בתקציב הבטחון ע"י הוצאת צה"ל מלבנון בשעה שבישראל משתוללת אינפלציה של **30%** ויותר בחודש. והשר השיב שתקציב הבטחון לא יקטן גם אם נצא מלבנון. אכן, אמת דיבר השר, אולם אף אחד לא האמין לו, כי מעטים הבינו במה מדובר. ובכן, מהותו של "שסתום הבטחון" הוא להחזיק צבא גדול. לכן, כדברי השר ארנסט, אין זה חשוב אם הצבא ישב במחסנים שבקרית שמונה ובצפת, או בביירות, בצור ובצידון.

על רקע זה יש להבין מדוע היציאה מלבנון לא היתה מקטינה את תקציב הבטחון (כך גם יקרה אם תפסק האינטיפאדה בשטחים); כאמור עיקר מצבת כוח האדם בצה"ל נועד להושיב את צה"ל במחסנים כדי לתת תשובה --- במסגרת של "שסתום בטחון" - -- למקרה של התקפת פתע מצד צבאות ערב.

ישראל טרם שילמה את מחיר הטעויות הכלכליות הנובעות מהתפיסה הבטחונית הנ"ל. הבנים עוד ישלמו על הטעות של דור האבות. המדובר בחוב חיצוני של **24** מיליארד דולר שישראל צברה לעצמה מאז הוגדל השירות לשלוש שנים וסמכה על ביצורים. הצמיחה הכלכלית שבאה עם העליה הגדולה בתחילת שנות ה-**50**, נבלמה במיתון של תחילת שנות השישים; הצמיחה הכלכלית חודשה לאחר מכן בעזרת כוח העבודה הזול של ערביי השטחים שהצטרפו למעגל העבודה בישראל לאחר **1967**, והניעו את גלגלי התעשייה והחקלאות עד **1970**. אולם ההתעוררות הכלכלית נבלמה שנית בשנת **1970**, עקב המצאת המודל של "שסתום הבטחון", וההוצאות של ישראל בבנית "קו בר-לב". מאז המשק הישראלי נאכל ונשחק ע"י אותה פרה קדושה של יועצי סתר, אשר שום מערכת בחירות, עדיין לא הצליחה לשחוט אותה.

כאמור, המודל של "שסתום הבטחון" הומצא ע"י אברהם טמיר (אברשה) שהיה היועץ לשישה שרי בטחון ברציפות במשך למעלה מ-**15** שנה, מאז **1970** ועד **1985**, בממשלות המערך והליכוד גם יחד. עם הקמת ממשלת האחדות הלאומית בעקבות בחירות **1984** הוא התמנה ליועץ ראש הממשלה. בכתבה של אבי בטלהיים במוסף של שבת במעריב (**6.12.85**) הוא כונה "בול נדיר", משום שיש לו תכונה מיוחדת --- ניתן לתלוש ולהדביק אותו על מעטפות שונות בלי שיגמר לו הדבק.

למעשה, אברהם טמיר אינו "בול" ואינו נמצא על גבי "מעטפות", אלא הוא התוכן עצמו; הוא למעשה "הראש" שמחליף את שרי הבטחון ואת ראשי הממשלות, מהמערך והליכוד גם יחד --- ככובעים לראשו. העם שיצא לבחירות בעקבות מלחמת יום הכיפורים והקים ועדות חקירה, מעולם לא הצליח להחליף את הראש הזה, אלא רק את הכובעים שלו⁶.

להלן נסביר, ביתר פירוט, את חוסר ההיגיון שבשיטה הקיימת של "שסתום הבטחון"; לנוכח ההתרחשויות שקדמו למלחמת יוה"ב --- אוקטובר **1973**, ע"י הדרג המדיני, מחד; והדרג המבצעי, מאידך.

נקדים ונאמר כי הגורם העיקרי להגנה על מדינה הוא השימוש במילים מראות. הדבר חיוני גם לצורך עבודת המודיעין, כדברי יחזקאל הנביא:

"ארץ כי אביא עליה חרב ולקחו עם הארץ איש אחד מקציהם ונתנו אותם להם לצופה; וראה את החרב (מצב הכוחות בשטח, ולא מחשבות וכוונות) באה על הארץ ותקע בשופר והזהיר את העם; ושמע השומע את קול השופר ולא נזהר ותבוא חרב ותקחהו --- דמו בראשו...; והצופה, כי יראה את החרב (מצב הכוחות בשטח, ולא מחשבות וכוונות) באה ולא תקע בשופר והעם לא נזהר ותבוא חרב ותקח מהם נפש --- הוא בעונו נלקח ודמו מיד הצופה אדרוש" (יחזקאל ל"ג 2-6)

מתברר שהמודיעין הישראלי התייחס לגורם הזמן בהתראותיו --- נוכח היערכות צבא האויב (זו החרב המתקרבת) --- זמן רב לפני מלחמת יו"ב 1973. נתון זה דווקא ע"י המודיעין למטכ"ל ולדרג המדיני משך תקופה ארוכה לפני מלחמת יום הכיפורים⁷. אלא שזמן התגובה הפך ללא רלבנטי נוכח ההנחה, שתפקידו של "שסתום הבטחון" הוא לספק זמן (הזמן הדרוש לצבא המצרי לשחות את חיילי צה"ל הנמצאים ב"שסתום בטחון"). לכן באופן עקבי, התעלם הדרג המדיני מהנתון החשוב שסיפק אמ"ן כל הזמן. האירועים שקדמו למלחמת יו"ב יסבירו את ערכו של זמן התגובה, לעומת עצימת

16. שיטת המימשל הקיימת בישראל אינה בנויה להתמודד עם יועצי סתרים ועם ה"דורטומים" של המשטר (יועצי הסתרים/ אלא רק עם "כובעים". לכך בישראל מתחלפים רק ה"כובעים" של אותו ראש, ואין בהם כל שינוי של ממש.

17. צבי לניר, **ההפתעה הבסיסית --- מודיעין במשבר, קו אדום, הוצ' הקיבוץ המאוחד**, המרכז למחקרים אסטרטגיים אוג' תל אביב, תשמ"ג-389; וכן ראה עזר ויצמן **לך שמים לך ארץ**, עמ' 313; וכן ראה א. אבנרי **שמים בוערים, חיל האויר במלחמת יו"ב**, תל אביב 1975 עמ' 61-62.

העיניים שנוצרה בקרב הדרג המדיני נוכח המושג "שסתום הבטחון" (מושג מאוד מרגיע, אך מתנפץ לנוכח המציאות).

כחצי שנה לפני יו"ב --- אוקטובר 1973 --- דיווח המודיעין שזמן התגובה של מצרים הוא 36 שעות למתקפה כוללת של חצית התעלה; שלושה חודשים לפני המלחמה זוהי דיוויזיה ממוכנת מאיזור קהיר לאיזור התעלה והצטרפה לאחת הארמיות. המודיעין דיווח על 12 שעות לתגובה, שהוא הזמן הדרוש למצרים לדלג לפנים, לצלוח את התעלה וליצור מגע מלא עם כוחות צה"ל בסיני.

עם התחלת התרגיל הגדול בצבא המצרי, דובר במודיעין על כך שנותרו למצרים 8 שעות ליצור מגע מלא של כוחותיו עם צה"ל; אח"כ דובר על 4 שעות; ולבסוף על שעה, ואף **חצי שעה לתגובה!!!** משמעות הדבר --- תוך חצי שעה יכול כל הצבא המצרי לחצות את התעלה במלוא הכוח. להלן נמחיש, מהי חצי שעה לתגובה:

כאשר כל מוצבי הפיקוד מאוישים, כל הכלים מצוירים, מתודלקים, ומחומשים. החיילים על הכלים וחטיבות גיבור ארמיוניות ערוכות על קו המים, גמרו לחבר את חוליות הגשר והניחו אותן לאורך התעלה. במצב זה כל שנותר הוא להניח את הגשרים לרוחב התעלה ולומר לחיילים לרוץ על הגשרים ולתפוס עמדות בגדה שמנגד, מרחק **100-200 מטר**.

צה"ל לא הגיב למרות האיום המכריע והמידי שעמד לפניו ביוה"ב⁸; וזאת מסיבה אחת: צה"ל בנוי (ועודנו כך!!) על ההנחה שתקרה לו הפתעה מסיבית!! נוכח גישה זו, נשאל שאלת תם: **אם מניחים שתקרה הפתעה**, אז למה מופתעים כאשר זו קרתה. שהרי בהתאם לאותה הנחה --- שתקרה הפתעה --- קרתה "ההפתעה". התשובה היא אחת: מילים ערלות אינן מראות למקבלי ההחלטות את מצב ההווה שמול עיניהם כאן עכשיו, לכן הם טועים גם בתחזיותיהם לעתיד. אפילו הסתירה הלוגית אינה מתגלה לעיניהם. הסתירה לא התגלתה מאז הומצא "שסתום הבטחון" ב־**1970** ועד היום (משך **20 שנה**). הסתירה אף לא התגלתה לאחר שהמציאות סתרה על פני כל העם ומנהיגיו ביוה"ב **1973**.

ערב מלחמת יוה"ב נמשכו דיוני הממשלה שלושה ימים ברציפות --- בשאלה מהם כוונות המצרים והסורים. גולדה מאיר חזרה משטרסבורג ביום שלישי. מיד זומנה ישיבת ממשלה ליום רביעי, הממשלה דנה בנושא גם ביום חמישי ושישי, עד לתחילת הצום (בשבת). כלומר השרים חשבו משך **72 שעות**, ללא החלטה לתקוף. הדיון בפורום הרחב של השרים נדחה ליום

(18) צבי לניר תשמ"ג-1983, ע' 24 ו-28.

ראשון. בינתיים השרים שגרו בתל אביב קבעו לעצמם להמשיך ולדון בענין גם במהלך יוה"ב; אולם במהלך אותו יום שבת כבר פרצה המלחמה".

דוד אלעזר ביקש לתקוף את המצרים כבר בשלב האיום, אולם הממשלה לא התירה לו. כשבועיים לפני המלחמה עלה משה דיין לרמת הגולן והכריז לעיתונות שהוא מתרה ומוזהיר את הסורים על התארגנותם המאיימת אך הדבר לא עזר; באופן דומה, במאי **1984**, כאשר נודע לרה"ט יצחק שמיר שהסורים מקדמים כוחות ומקצרים את זמן התגובה שלהם, הוא נקט בשיטה דומה. הוא עלה לרמת הגולן והכריז לעיתונות שהוא מזהיר את הסורים, אולם הסורים בשלהם, והמבין יבין. למעשה, מאז מלחמת

של"ג הסורים מקצרים את זמן התגובה שלהם בהתמדה. לכן, מסקנתנו היא, שישראל צפויה להפתעה נוספת כדוגמת יוה"ב. ישראל טרם למדה את הלקח; הסורים צריכים רק לשכלל את השיטה בה נקטו ביוה"ב. נראה שהפעם הסורים לא יעצרו בגשר בנות יעקב, אלא רק בחיפה ובחדרה !! (זאת הנבואה וגם האזהרה).

באופן דומה, קרה בארה"ב ערב ההתקפה מצד יפן על ארה"ב בפרל - הארבור. בתקופת מלחמת העולם השנייה, ערב ההתקפה היפנית, התנהל מו"מ קשה וממושך בין יפן לארה"ב. ממשלת יפן --- בראשותו של ראש הממשלה קונויו --- ניהלה מו"מ עם מימשל רוזוולט בנוגע לפעולות של יפן בהודו-סין ובאוקיאנוס השקט; בנובמבר **1941** הגישה ארה"ב ליפן את מזכר האל (מזכיר המדינה של ארה"ב), אשר התפרש כקו נוקשה של ארה"ב וכאולטמטום ליפן: לוותר על כיבושיה בהודו ודרום סין (מנצ'וריה); ולא לקיים בריתות העלולות לפגוע בשלום באוקיאנוס השקט. ארה"ב המתונה לתשובת יפן למזכר האל. בינתיים התפטר ראש הממשלה קונויו, במקומו תפס את מקומו, כראש הממשלה --- טוגו (שר הצבא היפני). ב- **2.4** ו **6** נשלח המסר מיפן לשגרירותה בוושינגטון, וזה אמור היה להימסר למימשל בוושינגטון בשעה **1.00**; המסר איחר במעט. בינתיים כבר יצאו המפציצים היפנים מנושאות המטוסים להתקפה על פרל הארבור. המסר אמר: "הסיכוי להמשך המו"ט, אם יש בכלל, הוא קלוש". כל אותה העת האמריקאים המתוונים לתשובת היפנים. ובהערכות המודיעין שלהם שללו כל אפשרות להתקפה עליהם למרות האיום שיצרו נושאות המטוסים היפניות על פרל הארבור; ההמתנה לשדר של משרד החוץ היפני גרם להמתנה צבאית, כי חשבו שפני יפן להידברות ולא למלחמה. ההסתמכות על **כוונות ומחשבות** ערלות (בלתי ניתנות לתצפית) עלתה לאמריקאים באלפי הרוגים והריסת כל

(19) דו"ח ועדת החקירה על מלחמת יום הכיפורים --- 1973, הוגש ב-1974.

התשתית הצבאית בחזית האוקיאנוס השקט. מאמצי השיקום של חזית זו נמשכו יותר משנתיים עד שארה"ב חזרה לעוצמה שהיתה לה לפני כן.

8. פתרון המצב המשפטי והגנת ישראל

ראינו שישראל קבעה לעצמה מודל בטחוני ("שסתום בטחון") שאינו תואם את חוקי הפיזיקה ואת חוקי הטבע. הוא אינו הגיוני, וגורם לכשלונות חוזרים ונישנים בבטחון של ישראל ובכלכלתה. המודל הבטחוני של ישראל מבוסס על חיילים וביצורים (למשל, ביצורי "קו בר-לב"; וכן מסה של חיילים ב"שסתום הבטחון" שהם למעשה "בשר תותחים"; מסה (שעות. כך גם שטה סיני, **24** זו נועדה להפוך לזמן --- של) **m**

שנקרא "עומק אסטרטגי", נועד להפוך לזמן שיאפשר לצה"ל להתארגן. כלומר, שדרך **S** (בפיזיקה ---) תהפוך לזמן (ז). הלכה למעשה ראינו שזמן הוא זמן ולא ניתן להפוך - -- ואין נוסחה בפיזיקה שתאפשר להפוך --- דרך לזמן, או מסה לזמן. אולם בצה"ל "המציאו" נוסחה כזו, ויצרו "נס מדעי" עם הרבה הפתעות צבאיות.

אם נשאל פיזיקאי (כמו שר הבטחון, משה ארנס, שבהשכלתו הינו בעל תואר שני באוירונאוטיקה), האם ניתן להפוך מסה (לזמן; הוא יאמר שזמן) **S** לזמן, או דרך **m** זה זמן; דהיינו, אין בטבע שום נוסחה אשר יכולה להפוך מסה לזמן, או דרך לזמן (פרט לנוסחאות במהירות האור). אותו פיזיקאי ודאי יאמר שעלינו לתקן את "הנוסחה החדשה" שהומצאה ע"י האלוף אברשה טמיר ולבטל כל תפיסה הנשענת על ביצורים, ובשר תותחים ("ססתום בטחון" ו"מכסת ימי מילואים"), כמו כן, הוא יאמר, שעלינו להבהיר לאנשי הימין שאפשר להחזיר שטחים (אם רוצים), כי "עומק אסטרטגי" אינו **S** אלא דרך **Q** ולא בהכרח זמן. (חשוב להדגיש שדברינו אינם נובעים מנימוקים של "שמאלנים" "יפי נפש", אלא מחוקי הטבע בלבד).

כל שעל ישראל לעשות על מנת לשמור לעצמה את הגורם המהותי להגנתה (גורם הזמן) הוא לתקן את ההגדרה של תוקפנות, אשר קיימת במשפט הבינ"ל, כדי שתתאים לזמני התגובה השונים בטכנולוגיות הצבאיות השונות. זמני תגובה אלה יהיו קווי הגבול המבוצרים ביותר של מדינת ישראל. קווי הגבול לא צריכים להיות "חומות בצורות" ולא "עומק אסטרטגי" עם רצועות בטחון עבות, ואף לא מסה של חיילים, אלא זמני התגובה של צה"ל, בחילותיו השונים. אם ישראל תשמור על זמן ההתראה (זמן התגובה)

למגננה), **אף מדינה לא תפתיע אותה; ומובטחת לה ההגנה הטובה ביותר בעולם, וגם הזולה ביותר בעולם.**

אין ספק שהצעה לארגן את צה"ל באופן שיתיר לו לתקוף ראשון, בלי להמתין להתקפה מהעד שכנגד (התקפה שעלולה להיות הרסנית ביותר) תתקבל על אנשי הצבא בשביעות רצון רבה. היתרון של מודל כזה לצה"ל הוא גדול: צה"ל יוכל לבחור את שדה הקרב הנוח לו, בזמן הנוח לו, ואת הדרך להשגת היעד בשיטה שתרגל אותה כבר. כמו כן, צה"ל לא יידרש עוד להכין ביצורים בקווי ההגנה שלו (דבר שעלה הון עתק למשלם המיסים בכל פעם שצה"ל זו, או החזיר שטחים), כי המלחמה תמיד תעבור לשטחו של הצד השני, **בזמן הנכון.**

נשאלת השאלה האם נמצא תקדים משפטי שיכול לתמוך בגישה זו למען צה"ל? --- אם נמצא אותו, יועיל הדבר רבות למטכ"ל, דווקא בשעות הקשות של ההתלבטות: האם לתקוף, והאם הדרג המדיני יתיר לתקוף. אולם, נחזור ונדגיש, כי גם אם לא נמצא תקדים כזה, הרי שעלינו לחייב זכות להגנה עצמית כבר בשלב האיום כדי

לפתור, אחת ולתמיד, את הלקונה שמצאנו במשפט הבינ"ל הקיים היום. לשמחתנו יש תקדים כזה, והוא יושם לראשונה במשפטי נירנברג. להלן נקרא לו "הלכת וובסטר".

"הלכת וובסטר" - התקדים במשפטי נירנברג

לאחר מלחמת העולם השנייה, אימץ הטריבונאל במשפטי נירנברג את ההלכה המשפטית, שנקרא לה "הלכת וובסטר". המדובר במכתב שכתב²⁰ וובסטר, שר החוץ האמריקאי דאז, לממשלת אנגליה בענין טיבוע הספינה קרוליינ בידי כוחות בריטיים²¹ על שזו (הספינה) סיפקה נשק מארה"ב למורדים בקדנזה. לפי מכתב זה, וובסטר היה מוכן לקבל את טענת אנגליה שהיא פעלה להגנה עצמית נוכח איום, אם זה היה "איום מידי ומכריע". דברי שר החוץ וובסטר, במכתב הנ"ל, אומצו לאחר מלחמת העולם השנייה, כהלכה משפטית במשפטה של גרמניה על פלישתה לנורבגיה²². גרמניה טענה להגנתה, שהיא הקדימה ופלשה לנורבגיה מפני שהיה חשש שבנות הברית יפלו לנורבגיה

BRITISH AND FOREIGN STATE PAPERS 1129. 1158 (WEBSTER 29 TO FOX) (1X40--- 1X41). (20)

(21) קרוליינ היא ספינה אמריקאית אשר סייעה בעת מרידת מקנזי בשנת **1937** למורדים קנדיים כנגד השלטון הבריטי.

INTERNATIONAL MILITARY TRIBUNAL. NUREMBERG. JUDGEMENT. LOC. C1T.. 205. (22)

ומשם לגרמניה, ולכן היא פעלה נוכח איום, כאשר הקדימה ופלשה לנורבגיה. בית הדין בנירנברג קבע שאכן מותר למדינה לתקוף מדינה אחרת, לא רק כתוצאה מהתקפה ממש, אלא גם נוכח איום; אלא שהמבחן ל"איום" צריך להיות **"מכריע ומידי"**; וכן **שהמבחן יהיה אובייקטיבי** ולא סובייקטיבי. בית הדין בנירנברג הוסיף ואמר **שהמרד לאיום "מידי"** צריך להיות כזה **ש"אינו מאפשר אף רגע של מחשבה אלא לפעול מיד לסיכול האיום"**. כלומר, לפי הלכת וובסטר, המבחן העיקרי לאיום הוא גורם המידיות (גורם הזמן), אותו יש לחשב בהתאם לזמן התגובה הדרוש להגנת המדינה המאוימת.

הלכת וובסטר הנ"ל, מקבלת משנה תוקף בסעיף **(4)2** למגילת האו"ם, שם הוכרה זכותן הטבעית של המדינות להגנה עצמית גם נוכח איום. והיא הופכת להיות חיונית לשלומן של המדינות נוכח המודל הפיזיקלי שלנו להסברת ההפתעות הצבאיות --- כפי שהוצג לעיל.

בהתאם לתקדימים המשפטיים הנ"ל, נוכל לנסח להלן את **חוק הבטחון של מדינת ישראל**, לפיו יוכר זמן התגובה של צה"ל בכוחות השונים, כקו הגבול (או כלשון אנשי הבטחון שלנו --- "קיום אדומים") אשר יתיר לצה"ל לתקוף ראשון. זמני התגובה צריכים להימדד לפי ההפרש בין שתי נקודות זמן: מרגע קליטת הגירוי ע"י כוחות המודיעין ועד לרגע הצבתם של הכוחות (כולל מילואים) בקו החזית כדי לקדם פני התקפה, או אף לתקוף ראשונים, ולסכל אותה מתקפה באופן אפקטיבי עוד בשלב האיום הממשי. זמן מדוד וידוע זה הוא קו הגבול לאיום אוביקטיבי. הדבר ניתן למדידה; וצה"ל, כמו כל צבא אחר, אשר מתרגל עצמו בגיוסי חירום, יודע כמה זמן דרוש לו להתארגנות נוכח איום.

לפי הזמן שנמדוד: נשווה את מצב האויב --- זמן התגובה שלו **להתקפה** בכל אחד מחילותיו --- ביחס לזמן התגובה של ישראל **למגננה** בכל אחד מחילותיה; בכל מקרה שתזוזת כוחות של האויב תיצור עדיפות בזמן (דהיינו, קיצור בזמן) לכוחות האויב לתקוף את צה"ל, לפני שתהיה לצה"ל היכולת להתגונן באופן אפקטיבי --- יחשב הדבר לאיום מכריע ומידי **אוביקטיבי!!** רק מדידה אוביקטיבית של הזמן בכל אחד מהחילות יכולה לשמש מדד אוביקטיבי לאיום.

מבחינה פסיכולוגית, הלכת וובסטר יוצרת מודל של "גירוי" --- תגובה "**לא**" גירוי --- **מחשבה** --- (ותגובה); הגישה של בית הדין הבינ"ל בנירנברג, שוללת את הצורך בזמן למחשבה מצד הדרג המדיני, אודות כוונות האויב. האיום נוצר אוביקטיבית על פי מצבם של כוחות האויב בשטח, ללא צורך להתעמק ולחשוב מהן כוונותיו (כי מחשבות לא רואים, אך כוחות בשטח רואים).

"הקווים האדומים" הנגזרים מהלכת וובסטר, צריכים להיות גלויים לעין וידועים לכל. למרות זאת, מפתיע לראות מדינות רבות אשר מסתירות מידע זה, כאילו היה דבר סודי. למה הדבר דומה: למי שמסתיר את הגדר של ביתו ומכה עוברים ושבים כל פעם שהם חוצים את הגבול. תופעה זו רק מלמדת עד כמה הפרות הקדושות והדעות הקדומות בנושאי חוץ ובטחון מושרשות בנו כל כך עמוק. והן מסתירות בתוכנו במסווה של שמירת סודיות ובטחון לאומי.

אילו אימצה ישראל את המשפט הבינ"ל פומבי, יכלה למנוע את התקפת הפתע במלחמת יו"כ --- **1973**, באמצעות מכה מקדימה לצבאות מצריים וסוריה. אין להעלות על הדעת שסוריה תתרגל כוחותיה בסמוך לגבול עם ישראל, וכי מצריים תתרגל את כוחותיה לחצות את התעלה על התעלה עצמה --- קרוב לכוחות צה"ל; אם אכן כוונתם לתרגל כוחות שיעשו זאת על הנילוס כמה פעמים שהם רוצים, אך בשום פנים ואופן אין להתיר תרגול כוחות ממש מול פניך ומתחת לאפך (ואין ספק שתרגול כזה הוא איום מכריע ומידי, אוביקטיבי).

דברים אלה רק מחדדים את טענתנו הבסיסית, שליקוי מאורות בחברה נובע מהמילים הערלות המנחות את מנהיגיה; דווקא משום שמילים אלה אינן מראות דבר. לכן ממשיכים המנהיגים לקבוע את דעתם במונחים של "סבירות גבוהה, או "סבירות נמוכה למלחמה"; "איום", "תוקפנות" --- וכו' --- כולם מונחים שאינם מראים לאף אחד, ואף לא לעצמם --- מה הם רואים ממש.

מכל האמור לעיל, מוצע להגדיר מחדש את הקווים האדומים של צה"ל, ע"י מדדים ניתנים לתצפית בעיין. כל צבא בכל מדינה ימדוד את זמן התגובה שלו למגננה אפקטיבית בכל אחת מהטכנולוגיות הצבאיות העיקריות; כך למשל נציע זאת לצה"ל, באופן שלהלן:

1. **בים** --- כמה זמן דרוש מרגע שנקלטה ידיעה במחלקת מודיעין ים, ועד שחיל הים מוציא ספינות מלחמה מהנמלים למרחק ידוע, שיהיה אפקטיבי להגנתו.

2. **ביבשה** --- כמה זמן דרוש להעביר ידיעה ברשת אמ"ן החל מהאיסוף, דרך כל הדרגים, עד לגיוס המילואים והצבתם בחזית.

3. **באוויר** --- כמה זמן דרוש מרגע קבלת הידיעה במסכי הראדאר, על מתקפה מסיבית קונבנציונאלית (להלן) קונס של חיל האוויר של האויב ועד להזנקת מספר מטוסים אפקטיבי נגדם. בנוסף יש למדוד גם את זמן

ההתארגנות להגנה אורחית סבילה (הגא"ס) בפני מתקפה כזו, ולקבוע את הזמן הארוך מביניהם, כזמן התגובה של ישראל בתחום האווירי.

4. **באוויר לא קונ'** --- כמה זמן דרוש להזניק מטוסים נוכח התקפה לא קונ', לצורך יירוטם של מטוסים נושאי פצצות גרעיניות, או נושאי פצצות בקטריולוגיות, או כימיות, בטרם יגיעו ליעדם; וכן זמן התגובה של טילים נגד טילים נושאי ראשי נפץ אב"כ, וכן זמן ההתארגנות של הגא"ס לנוכח מתקפה בזו.

זמנים מדויקים אלה, בתוספת של **10«0** מהזמן לכל זרוע צבאית (בטווח טעות אפשרית במדידה) יהוו את הקווים האדומים של מדינת ישראל (כמו של כל מדינה אחרת בעולם); זמנים אלה יפורסמו ברבים ע"י הודעה שתימסר לאו"ם ותופץ לכל המדינות השכנות על מנת שידעו וינהגו לפיה (ביחוד אם בכוונתם לרכז כוחות, או לבצע תרגילים ליד הגבול עם ישראל, כדי שתרגיל, או ריכוז כוחות בגבול, לא יהפוך להתקפת פתע).

אם מדינה באו"ם תעלה טענה כנגד תוקפה של המדידה, או אמיתותה, האו"ם יוכל לבצע בדיקה של זמני התגובה האמיתיים של צה"ל, ע"י צפייה בתרגיל גיוס פומבי. כך

לא תתעורר לאחר מכן הטענה שזמני התגובה הללו אינם עונים להגדרה אובייקטיבית של איום מכריע ומידי, על פי הלכת וובסטר.

כל מדינה שתחצה קווים אדומים אלה תסתכן במכת נגד במסגרת זכותה הטבעית של המדינה המאויימת (ישראל) להגנה עצמית. על ישראל יהיה לפעול מיד לגיוס כוחות ולתקוף בשעת כושר ראשונה. סנקציה כזו לא תשאיר כל ספק בידי הצד השני שאת ישראל לא מפתיעים עוד. ואין כל סיכוי להפתיע אותה.

מודל בטחוני עם קווים אדומים כאלה יאפשר לשחרר את החיילים משירות סדיר ארוך, וישחרר את אנשי המילואים הנקראים לפי מיכסה, מלהמתין למתקפה שתקרה לפי רצונו של הצד השני; המודל הפיזיקלי של זמן התגובה יקצר את השירות הסדיר לשנה וחצי בלבד במקום שלוש שנים. כמו כן, אנשי המילואים יקראו על פי הצורך בעת התרחשות אחד הקווים האדומים; ובהעדר קווים אדומים, הם יקראו לתירגול קצר. התוצאה תהיה בטחון טוב יותר וזול יותר.

מיגננה לפי מימד הזמן אינה דורשת הוצאות מרובות בעת רגיעה, אלא הוצאה אחת בנקודת הזמן הקריטית. ההוצאה המתמשכת היחידה היא להחזקת המודיעין, ולהחזקת כוחות קטנים לבטחון שוטף מפני חדירות קטנות --- דבר שאינו עולה על גודל חי"ר אחד לאורך כל גבולות הארץ; תפקיד המודיעין יהיה לספק לדרג המדיני את זמן התגובה של צבאות האויב. ותפקיד

המטכ"ל יהיה להשוות את זמן התגובה של צה"ל לזמן התגובה של האויב ולהיערך בהתאם²³.

יהיו ודאי מי שישאלו, האם מדינה (כמו ישראל) יכולה, כבר עתה, לקבוע את הקווים האדומים שלה בלי חקיקה בינ"ל מתאימה ע"י האו"ם? והאם אפשר לעשות זאת בלי הסכם עם מדינות שכנות בענין זה --- ובכן, אין צורך בהסכמת הצד השני. כפי שכל מדינה יכולה כיום לקבוע את גבול המים הטריטוריאליים שלה לפי ראות עיניה, כך ניתן לקבוע את הזמן להתראה של ישראל בגבולה של ישראל באופן חד צדדי; כאמור, **ההצעה כאן מבוססת על תקדים משפטי שריר וקיים במשפט הבינ"ל ואף צורך בהסכמה, או בחקיקה מיוחדת של האו"ם.**

לאור כל האמור לעיל, יש לחוקק חוק בטחון שיכלול את הדברים הבאים:

- יקבע זמני שירות צבאי קצרים בהרבה מהקיים חיום --- בסדיר < ובמילואים;
- יגדיר את הקווים האדומים של צה"ל באופן פומבי --- כבסיס ליחסים < הבינ"ל של ישראל עם שכנותיה, כמו גם לכל מדינות העולם, עם מדינות < שכמת;

- יתקן את אמנה 212 של ישראל, באופן < שיאפשר שפיטותם של שרים וראשי ממשלות בישראל בביה"ד < הבינ"ל;
- יחזק את הרעיון שממשל מושתת על חוקה ולא על אדם;
- יבטל את משפט המלך ואת תקנות שעת חירום.

החוק המוצע יגביר את הקונצנוס הלאומי ואת אחדות העם בעת משבר; קיים קושי אוביקטיבי ליצור שלום עם בטחון, לא רק בישראל, אלא בעולם כולו; וזה ניתן להשגה רק באמצעות המשפט ע"י הגדרת המונחים החשובים, כמו "איום", "תוקפנות", "סבירות למלחמה", ו"זכות להגנה עצמית", באמצעות מילים מראות, ולהסיר מן המשפט את המילים הערלות.

(23) יהיה מי שיטען שרצוי בכל מקרה להשאיר את "שסתום הבטחון", כדי שאם בכל זאת תקרה הפתעה, צה"ל לא ישאר עם כוחות מועטים בשטח. טענה זו מראה שאדם זה אינו יודע מהי מהות, ולא התנסה בחשיבה מסודרת. בראשו "קופצים" "בפתאומיות" ו"בהפתעה" דברים שונים, בלי להבין על מה הוא מדבר. כל שניתן לומר לו הוא --- לחזור על שאמרנו כבר: מהות ההפתעה הוא הזמן; ולפי הגדרה, בלי גורם הזמן --- אין הפתעה ולא תוכל לתפוס בשכל את ההפתעה; ואילו עם זמן --- יש הפתעה; וגם השכל תופס את ההפתעה רק באמצעות גורם הזמן. זו התלכדות הדיבור עם הדבר --- תופעת ההפתעה, יחד עם הבנתה, "כמושכל מכון" (כדברי שפינתה בספרו "תורת המידות", על "מהות").

9. ברית מילה למשפט הבינ"ל תנאי לשלום ובטחון לאומות העולם

הפוליטיקאים, ועל אחת כמה וכמה ההדיוטות, סבורים שאין קשר בין משפט לבטחון. המשפט נחשב עבורם משחק שנועד לסבר את אוזני המדינות באו"ם בלבד, כדי להראות צודקים ולא כדי להיות צודקים. לפיכך, בדיונים הארוכים של ממשלת ישראל, ערב מלחמת יוה"ב, לא נמצא אף לא משפטן אחד לנחמה, כדי שהוא יתמוך בבקשתו של הרמטכ"ל דוד אלעזר לתקוף ראשונים, ולמצוא תקדים משפטי מתאים שיאפשר לצה"ל לתקוף ראשון²⁴. בדיעבד, רק לאחר מלחמת יוה"ב פנו לכב' השופט אגרגט כדי שיעמוד בראש ועדת חקירה, כדי לבדוק את הגורמים למחדל של יוה"ב --- אוקטובר 1973.

עד היום, מרבית המחקרים שנעשו בנושא הפתעות צבאיות בחנו את גורם ההפתעה מן הצד האסטרטגי, או הצבאי, או המודיעיני, או הגורם האנושי שיצר את הטעות בהערכה. לא מוכר לי מחקר אקדמי המנסה להסביר את גורם ההפתעה הצבאית באמצעות השילוב של המשפט הבינ"ל בראיה אסטרטגית של גורם ההפתעה

(ולידעה, ספרים רבים נכתבו בישראל על מלחמת יוה"ב, כמו גם בארה"ב על ההפתעה בפרל הארבור).

עם זאת מתברר כי התפיסה הבטחונית הראשונה, אשר ראתה את בני האדם ומנהיגיו בכישלונם, ואשר צידדה **בחוק ובמשפט**, לצורך סיוע לאדם ולחברה ליצור שלום עם בטחון, היא זו הקיימת בדת והמשפט העברי. מפליא, ואולי גם מדהים לומר זאת, אבל עובדתית זה כך. נסביר זאת להלן, באמצעות מספר ציטוטים מספר התנ"ך, אשר ימחישו זאת:

(24) ההפרדה בין משפט לבטחון הכתה שורש בישראל באמצעות יבוא של תקדימים משפטיים ממשפט המלך האנגלי לתוך המשפט הישראלי. ראה תגובת הנשיא הרצוג בשנת 1986 בענין החנינה לאנשי השב"ב בפרשת קו 300 ; הוא העדיף לנתק כל זיקה בין הצורך לעשות משפט לאנשי השב"ב (כמי שמורם מעל למשפט) לבין המעשה שנעשה. הענין נובע מהמשך אחיזה של משפט המלך במדינות רבות הקוראות לעצמן דמוקרטיות וזנאורות, גם בעידן המודרני. אחיזה זו השתרשה במדינות רבות בעקבות תקדימים משפטיים שמקורם בצווים של המלך מימי הביניים; אחיזה זו אינה אלא פרה קדושה --- דעה קדומה --- שהגיע הזמן לשחוט אותה.

1. משה אומר לעם ישראל ב"שירת האזינו" (דברים ל"ב) כך:

• "הצור (האלוהים) תמיד פועלו --- כי כל דרכיו משפט" (שם, 4).

דהיינו, דע לך כי המפתח להבנת כל הקורה אותך --- הן בהצלחתך והן בכשלונך --- הוא תחום המשפט.

• "כי גוי אובד עצות המה ואין בהם תבונה, לו חכמו ישכילו זאת, יבינו < לאחריתם, איכה ירדוף אחד אלף ושניים יניסו רבבה, אם לא כי צורם מכרם < ויהוה הסגירם" (שם, 28).

דהיינו, קיימת שיטה משפטית לפיה חייל אחד יכול להכות אלף איש, ושניים יכולים להניס עשרת אלפים חיילי אויב, והכל תלוי באותו כוח הנקרא יהוה, אשר כאמור כל דרכיו הם רק במשפט. וכך אומר משה:

"אם שנותי (אשנה, אחליף או גם אשנן, אחדד) ברק חרבי (את צחצוח החרב) ותאחו במשפט ידי --- אשיב נקם לצרי (לאויבי) ולמשנאי אשלם.

אשכיר (אהיה שיכור) חיצו מדם, וחרכי תאכל בשר מדם חלל ושביה
מראש פרעות אויב" (שם, 41).

דהיינו, האחיזה במשפט היא המקנה את הכוח הצבאי הגדול ביותר. המשפט חזק אף
מן האחיזה בחרב, ומצחצוחה.

2. יהונתן טרם מלחמתו בפלישתים (שניים כנגד מאות חיילי פלישתים) אומר
לנושא כליו כך: "לכה ונעברה אל מצב הערלים האלה, אולי יעשה יהוה לנו, כי
אין ליהוה מעצור להושיע ברב או במעט" (הוא אומר זאת כמי שלמד את שירת
האזינו בעל פה). בעקבות זאת, יהונתן יוצר מבחן ראייתי (במילים מראות) אם
יתקוף את מחנה פלישתים ויצליח ואם לא, ובאילו תנאים. שם יהונתן ונושא
כליו מצליחים (שניים בלבד), באמצעות המבחן הראייתי שיצר (במילה מראה),
להביס את כל מחנה פלישתים (הקרויים בפיו --- "הערלים"), המונה מאות
חיילים (שמואל א' פרק י"ד, פסוק 8 ואילך).

3. כך גם נוהג יהושע בן-נון במלחמותיו לכיבוש הארץ. יוצר מבחנים ראייתיים ---
כמבחן להצלחה. לצורך שיקוליו הצבאיים יהושע לא נעזר בעומק אסטרטגי, לא
בביצורים, ולא במסה של חיילים. המנחה אותו הוא גורם ההפתעה וקיצור זמן
התגובה לצורך מתקפת פתע מקדימה. כך הוא גובר

שלום ובטחון---באמצעות המשפט **bl**

על כוחות רבים ממנו, באמצעות חייל רגלים קטן, נגד צבאות אויב של מספר מלכים
שהתארגנו נגדו עם פרשים, מרכבות וסוסים (יהושע י', יא).

4. בתקופת השופטים, ברק בן אבינועם סרב לצאת למלחמה נגד מלך כנען, אלא
רק בהנחיתה של השופטת דבורה. היא יצרה את המבחן המשפטי

- הראייתי לפי חוקת המילה --- לניצחון של ישראל על סיסרא. רק בהנחייתה של
השופטת דבורה ניצח ברק בן אבינועם באמצעות חיל רגלים את סיסרא עם **900**
רכב הברזל שלו (שופטים ד').

סיסרא לא הבין כיצד הוא וכל צבאו הפסידו את המערכה, על אף כוחם הצבאי הרב -
-- ברכב ובפרשים. הטענה שלנו היא שהאדם כאדם אינו רואה את שהוא דובר ---
משתמש במילים ערלות (לא מראות). רק מי שפועל על פי השיטה המשפטית של
חוקת המילה, מסוגל לראות את המציאות שמול עיניו ואף לנבא מהלכים צבאיים
(לכן, בני ישראל קראו לשיטה זו "יהוה אלוהי צבאות").

סיפורי התנ"ך מלאים בדוגמאות רבות על מלחמות של גיבורים, כמו: משה, גדעון, שמשון, יפתח, דוד, ואחרים, שנעזרו באותה שיטה והצליחו.

5. שיטה זו אכן שירתה את אבותינו הנביאים ששפטו את העם במשטר השופטים. אולם שיטה זו דוכאה בישראל עם המלכת מלך על ישראל. שלמה המלך תיגבר את כוחותיו הצבאיים --- רכב פרשים וסוסים --- על אף שבתקופתו היה שלום בארץ. הוא השתמש בכוחותיו הצבאיים לדיכוי מתנגדיו מבית (ראה דברי בנו רחבעם במלכים א', ח' כאשר העם ביקש להקל מעולו של שלמה המלך הוא לא התנגד לטענה, אלא אדרבא אישר אותה באומר: "אבי יסר אתכם בשוטים ואני איסר אתכם בעקרבים") לכן המדינה נקרעה לשניים (יהודה וישראל) והעם גלה מארצו.

בתקופת בית שני חזרה התופעה על עצמה. הפרושים צידדו בגישה: החוקה והמשפט מעל הכל; ואילו הצדוקים --- שהיו מהמפלגה השלטת מטעם בית המלך --- דגלו בגישה: המלך מעל הכל, מורם מעל המשפט. האירוע הבא מתאר מאבק זה: המלך אלכסנדר ינאי נדרש --- לפי דין תורה

- להיות נוכח במשפט שנערך לאחד מעבדיו שהואשם בהריגה. כאשר נשיא ביה"ד רבי שמעון בן שטח נכנס לאולם המשפט כולם עמדו פרט למלך. הנשיא דרש מהמלך לעמוד כמו כולם ואמר: "עמוד כי לא לפני אתה עומד אלא בפני מי שאמר יהי וברא עולם" (דהיינו, המשפט = האלוהים). המלך סרב לעמוד ופנה אל שאר חברי הסנהדרין. אלה "כבשו פניהם בקרקע" מאימתו ואימת גדודי המלך שחנו בחוץ ושתקו (סנהדרין י"ט). לאור המבחן הזה בהתמודדות בין המלך, ובין התוקף של משפט התורה, נפסקה לבסוף אותה הלכה שהיתה קיימת בכל הממלכות מקדמת דנא ועד היום הזה, לפיה "מלך לא דן ולא דנין

אותו, לא מעיד ולא מעידין אותו" (משנה סנהדרין ב' א'). גישה זו כאמור מנוגדת לגישה המקורית של נביאי ישראל, לפיו כולם, כולל המלך, כפופים למשפט, "כמים ליד מכסים".

6. הגישה של הצדוקים בתקופת ינאי המלך, וכן בתקופת שלמה המלך (אך בניגוד מוחלט לגישה השופטים והנביאים בתנ"ך) היא זו שהכריעה את השופטים גם במדינות המערביות, המכנות עצמן כיום "מודרניות ונאורות". דהיינו, אותו מאבק שבין המלך ינאי לבין רבי שמעון בן שטח --- הוכרע במדינות המודרניות באופן דומה (באמצעות הכוח). גישה זו ראויה לגנאי, כאו, כן היום.

כך למשל בארה"ב הנשיא אחראי לפעולות צבאיות. אך הקונגרס יכול לאשר פעולות צבאיות. הלכה למעשה הקונגרס הצהיר על מלחמה 5 פעמים, אך ארה"ב יצאה

למלחמה מעל 20 פעם. בחוק הקרוי---נקבע שהנשיא לא יוכל לצאת war power act יום אלא באישור הקונגרס. נושאים אלה הובאו מספר פעמים לדין 60 למלחמה מעל בפני בית המשפט העליון בארה"ב בסכסוך שהיה בין שתי הרשויות (הקונגרס והנשיא). בית המשפט העליון אימץ לעצמו גישה פחדנית וטען שהנושא לא שפיט (מחשש לעימות עם הנשיא). ניתן לומר שגם כיום יש איום מצד כוחו של הנשיא על בית המשפט העליון בארה"ב, אם כי לא איום של פגיעה פיזית בשופטים. האיום הוא של פגיעה בתפקידו השיפוטי של בית המשפט העליון. כך למשל, כאשר, הנשיא את חוקי הניידל, בית המשפט העליון ביטל את 30 רוזוולט רצה להעביר בשנות ה- החוקים בהיותם מנוגדים לחוקה. הנשיא רוזוולט איים להגדיל את מספר חברי בית 15 חברים ל- 9 המשפט העליון מ- איום זה שכנע את שופטי בית המשפט העליון בארה"ב לקבל את החוקים כתואמים לחוקה.

גישתנו בספר זה היא להחזיר לישראל את השיטה לפיה המשפט יהיה עטרת תפארתה של ירושלים. כי המשפט, ורק המשפט, הוא העתיד להקנות שלום ובטחון לישראל, לשכנותיה ולכל יתר העמים.

7. נביאי ישראל ידעו כי המשפט הבינ"ל יתפתח, וכי הוא חייב להתפתח בעתיד, באופן שלא יתיר לעמים ולמדינות להתקיים, אלא אם יכירו במשפט הבינ"ל וינהגו על פיו. לכן, כבר לפני כ-2,500 שנה, אמרו נביאי ישראל כך: "ציון במשפט תפדה". ובן: "ויגבה יהוה צבאות במשפט" (ישעיה ה' 16); "כי אני יהוה אוהב משפט" (ישעיה ס"א 8).

רוצה לומר: המשפט הוא כל האלוהים, וכוחו הצבאי של אל זה, הוא במשפט --- פשוט כך. זה היה סוד כוחם של העברים הקדמונים. סוד זה מיוחס לאברהם, כדברי ישעיה הנביא:

"שמעו אלי רודפי צדק מבקשי יהוה, הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם. הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, כי אחד קראתיו ואברכהו וארכהו... הקשיבו אלי עמי ולאומי, אלי האזינו, כי תורה מאיתי תצא ומשפטי לאור עמים ארגיע. קרוב צדקי יצא, ישעיי וזרועי עמים ישפטו, אלי איים יקוו ואל זרועי ייחלון" (שם נ"א 1).

הדברים שאמרנו אודות הצורך לקדם ולפתח את המשפט הבינ"ל פומבי למען רווחת האדם ולמען השלום בין עמים ולאומים, משתלבים יפה עם דברי מהטמה ק. גנדי,

אשר עמו סבל מאלימות רבה, לכן חיפש את הדרך לשלום בין אדם לחברו, וכך הוא אמר:

"האמצעים דומים לזרע --- והעץ דומה למטרה;

ויש קשר בלתי אלים --- בין האמצעי למטרה; בדיוק כפי שזה קיים: בין הזרע --- לבין העץ".

ולענייננו, האמצעים של פצצות, טנקים, וטילים --- יולידו את העץ שנקרא מלחמה. אולם, אם ברצוננו להצמיח עץ של שלום עם בטחון לכל בני האדם, אזי רק הזרע של משפט, יכול להביא שלום עם בטחון לכל בני האדם. ובתנאי שמשפט זה יונחה ע"י חוקת המילה של אברהם.

סיכום

1. בשל בידודה של ישראל במזרח התיכון, ובשל ליקויים במשפט הבינ"ל פומבי, נאלצה ישראל לסבול ממלחמות, שאיימו לבסוף לא רק על שלומה, אלא על שלום העולם כולו.

ההגדרות הלקויות בעורלה, הקיימות במשפט הבינ"ל עודן מאיימות על השלום בעולם (ראה לאחרונה פלישת עירק לכווית --- באוגוסט 1990 --- ממשיכה להשתלב עם אותן לקונות במשפט הבינ"ל) ויוצרות הפתעות צבאיות דווקא בתחומים של יבשה ואוויר --- אשר טרם הוסדרו.

2. המשפט הבינ"ל פומבי פיגר אחר ההתפתחות הטכנולוגית במאה ה-20. הטכנולוגיה ממשיכה להתפתח במהירות רבה גם כיום. לפיכך, יש להסדיר את הפרצות במשפט הבינ"ל, ע"י תחימת גבולות בין המדינות על פי מימד הזמן --- בנוסף למימד השטח. ולתקן את ההגדרה לתוקפנות בהתאם.

5. ההגדרה לתוקפנות צריכה להיות באופן מוחלט ומלכתחילה ולא בדיעבד ולאחר מעשה. יש לנתב את ההחלטה הדמוקרטית בחוקה אחת המסדירה את נושא התוקפנות מלכתחילה. ולא להשאיר את הנושא להחלטה דמוקרטית הנתונה לשינוי ממקרה למקרה, ע"י המעצמות, או על פי בחירתן של המדינות בהתאם לצרכיהן המשתנים. מהותה של חוקת המילה היא יצירת הגדרה שווה לכל נפש --- במילים מראות (מונחים מנחים).

4. רק הגדרות משפטיות באמצעות מילים מראות מאפשרות למנהיגים ולעמים לראות. הגדרות משפטיות באמצעות מילים ערלות הן המקור להפתעות צבאיות, ולטעויות בשיפוט מצד מנהיגי המדינות. המילים הערלות הן המקור למעשים מיותרים. לבזבזו משאבים כלכליים לצרכי בטחון מיותרים (כמו, "עומק אסטרטגי", ביצורים, ו"שסתום בטחון" --- שאינו אלא הקרבת בנים צעירים ל"מולך הבטחון").

5. מנהיגים של מדינות רבות שואפים לשמור על השלום למען רווחת אזרחיהם. טובי המומחים בעולם בנושא המשפט הבינ"ל התמודדו באו"ם עם נושא התוקפנות. טובי המומחים בעולם נבחרו כדי לשרת את ראשי המדינות שלהם כדי לראות, אך גורם ההפתעה נעלם מעיני כולם. לכן, זה ייחודה של חוקת המילה --- להחכים את האדם, לאפשר לו לראות ולהראות. לקיים שלום עם בטחון לכל אומות העולם.

6. יהיה מי שיאמר: הרי פשוט הדבר, ומדוע מספרים לגו על דברים פשוטים כל כך ומיחסים אותם לאברהם, למשפט ולהסרת מילים ערלות?

והרי התשובה: אם זה כל כך פשוט, מדוע לא ראו זאת כל אותם החכמים. כאמור, המדובר בבעיה אנושית אימננטית (פנימית באדם) כל בני האדם נולדים ערלים. ישעיה מיחס כל זאת לאברהם. לכן כדי לדייק, ולומר את הדברים בשם אומרם, חייבים אנו ליחס את הדברים לשיטתו של אברהם.

וכך אומר ישעיה: יום יבוא ובו: "יקפצו מלכים פיהם: בי אשר לא סופר להם ראו ואשר לא שמעו התבוננו" (ישעיה נ"ב ו).

רוצה לומר: יבוא יום ומישהו יספר לגויים סיפור חדש, שמעולם לא שמעו, ומעולם לא סיפרו להם אותו; ומהו אותו סיפור חדש? --- סיפור על מה שהם כל הזמן ראו וכל הזמן התבוננו בו. איזה יופי של סיפור, מפתיע אבל זהו זה --- מול עיניהם של מלומדים דגולים --- אך אינם רואים. מצחק --- אבל זה כך

ד. משפט המלך עודנו שריר וקיים בעולם המודרני. משפט המלך רק יצר תקדימים משפטיים, אשר פרופסורים ושופטים אוהבים לצטט אותם בפסקי הדין שלהם. הם אף הפכו את התקדים של "אי שפיטותם של נושאי חוץ ובטחון" כלחם חוקם של השופטים בכל המדינות (דהיינו, מביאים לפניהם

שלום ובטחון --- באמצעות המשפט 17

נושא בעניני חוץ ובטחון, והשופטים מחליטים שלא ניתן לשפוט נושא כזה --- הוא אינו שפטי; ראה בג"צ מוטי אשכנזי נגד שר הבטחון לאחר יו"ב (1973) פסיקה כזו רק מונעת מבני האדם מלראות את המציאות. בנוסף, שרים וראשי ממשלות טיפחו את

הדעה הקדומה לפיה נושאי חוץ ובטחון הינם דברים סודיים. כך טחו עיניים מלראות את המציאות הטופחת על פניהם, ואוזניים נאטמו מלשמוע את הסתירות הלוגיות שבדברי הממונים על הבטחון ועל השלום (שמים מסה של חיילים ב"בשר תותחים"; **ממתינים שתקרה להם** הפתעה, ואח"כ "מופתעים": מדוע קרתה להם הפתעה. ואנו שואלים: אם הנחת שתקרה לך הפתעה, למה אתה מופתע מזה שהיא קרתה לך ביוה"ב (1973).

8. על המדינות וראשיהן לכבד את המשפט הבינ"ל פומבי, לא רק כדי להיראות צודקים, אלא גם כדי להיות צודקים וחזקים. הצדק במשפט הבינ"ל פומבי (הצדק, תמיד יושג אך ורק על פי חוקת המילה) אינו חולשה של יפי הנפש, אלא הוא הכוח, הוא החוכמה, הוא העוצמה של כל חברה, של כל מדינה, ושל כל מנהיג, או מדינאי.

ב-15.9.87 הכריז מזכיר האו"ם, מר פרז דה קוויאר, כי אירגון (Junior Chamber International) הוא שליח השלום. לפיכך, אירגנו לשכות המסחר Chamber International של יפן וארה"ב מפגש בינ"ל מיוחד כבנין האו"ם בניו-יורק באוגוסט 1991 (השרון 1991). עו"ד נמרוד עובדיה (נשיא גייסי --- לשכת המסחר הצעירה --- השרון 1991) Peace and Security by Law (נתניה) הציג שם את ספרו "".

נציגי המדינות קיבלו באהדה רבה את דברי עו"ד עובדיה. נשיא גייסי העולמי, מר רג'ינלד קזקא1 וזנס (בקר ב'ישראל בספטמבר 1991 ונפגש עם הנשיא מר חיים הרצוג) שיבח את הרעיון של עו"ד עובדיה בלשכת המסחר בתל-אביב וכינה זאת כדבריו: "A brilliant idea".

בישיבות האו"ם נאמו בין היתר השר היפני קאזו אייז'י (חבר גייסי יפן לפני 14 שנה) וכן נסיך מונקו הנסיך אלברט.

בתמונה: עו"ד נמרוד עובדיה בעצרת הכללית של האו"ם, אוגוסט 1991.

כלכלה

בנושא כלכלה, ניישם את השיטה של חוקת המילה, ונראה כיצד זו יכולה להחליף בהצלחה רבה יותר את מושגיהם של חכמי הכלכלה בישראל ובעולם. נדגים זאת בשלושה נושאים מרכזיים, אשר בהן נמצא את המילים הערלות הרבות ביותר. לכן בתחומים אלה נמצא תחזיות מדעיות, חברתיות ומשפטיות שקרסו, או שהביאו להרס הכלכלה בישראל (ובמדינות אחרות בעולם); ואלה התחומים בהם נעסוק:

1. כבנקאות --- על ויסות מניות הבנקים.
2. בניהול המשק --- על האינפלציה והשיטות להתמודדות בה. וכן על

שיטת המיסוי הקיימת בישראל.

3. בבתי משפט --- כיצד מדיניות שיפוטית תרמה להחמרת מצב

ויסות מניות הבנקים

על ויסות מניות הבנקים --- כולם שמעו וליבנו בכלי התקשורת והעיתונות, בעיקר בעת המפולת של מניות הבנקים בבורסה של תל-אביב באוקטובר **1983**. כמו כן, כולם שמעו כמעט כל יום, במשך כ־10 שנים --- החל משנת **1974** ועד המפולת --- הודעה בעיתונות בזו הלשון: "במסחר בבורסה היו היום היצעים גדולים במניות הבנקים והבנקים רכשו את ההיצעים". למרות התבטאויות אלו, לא התגלתה חומרת העניין לעם ואף לא לבכירי הקברניטים.

רק לאחר המפולת בבורסה, אז התעוררו כולם לשאול: כיצד זה קרה?! והוקמה ועדת חקירה בראשות השופט בייסקי (להלן --- ועדת בייסקי) ב־**1983**.

להלן נראה כיצד חוקת המילה מאפשרת לכולם לראות את "ההפתעה" במפולת המניות הבנקאיות, 10 שנים קודם לכן --- ומיד כאשר זו החלה. להלן נעשה ברית מילה ל"ויסות", ונשאל שאלת תם: "מה זה ויסות?"

מהו ויסות וכיצד נעשה?

כאשר שומעים את המילה "ויסות" מצטיירת תמונה מרגיעה מאוד --- של איזון לחצים; אם כך --- נשאלת השאלה --- מה רע ב"ויסות"? כך סבר העם גם לאחר שהוקמה ועדת בייסקי ופירסמה את ממצאיה, העיתונים הגדולים במדינה הציגו ארבע תמונות של ארבעה מנהלי הבנקים הגדולים במדינה ולידם הכותרת "אלה הם ארבעת המווסתים שויסותו 7 מילארד דולר". כותרות אלה אינן מעוררות אף אחד מתרדמתו. כאשר שומעים שהבנקים רכשו את המניות של עצמם, אין רואים בכך פסול. מה רע בכך שאדם קונה, למשל, את הלחם המונח אצלו על המדף בחנות? --- עתה נראה במה רע הדבר.

ובכן, "ויסות" הינו רק עורלה (כיסוי) למעשה של גניבה (כפי שזה יתברר להלן) שאחראים לו מנהלי הבנקים, המפקחים על הבנקים והממונים על שוק ההון משך 10 שנים בגניבה וגזילה של עם שלם לאור היום. לכן, אילו פורסם בעיתונות שנמצאו ארבעה גנבים שגנבו מהעם כ־7 מיליארד דולר, כל העם היה יוצא לרחובות כדי לכלות בהם את חמתו ובכל מי שנתן ידו בהסכמה שבשתיקה למעשה זה.

על מנת שנבין את מעשה הגניבה, נשאל ראשית: "מה זה נייר ערך?" "מה זו מניה?" ו"מה זו חברה בע"מ?" --- כפי ששואל התם.

"נייר ערך" הוא נייר עליו רשום ערך ההשקעה שהשקיע אדם מסויים בחברה. על פי הרשום בנייר (הערך הנקוב) נקבעת מידת אחריותו והשתתפותו של האוחז בנייר, כלפי חובות החברה וגם זכויותיו בה; חברה יכולה להיות בעלת מניות רבות: חלקן הוצא לציבור לרכישה, וחלקן משמשות ערך פוטנציאלי למשקיעים נוספים להיכנס ולהשקיע בה (ע"י רכישת מניות נוספות ע"י הציבור). נייר הערך משקף את מספר המניות שהוצאו ע"י החברה לציבור. כל מניה שהוצאה לציבור, והציבור נתן בעדה ערך --- נחשבת ל"נייר ערך".

חברה בע"מ --- היא אישיות משפטית נפרדת מבעליה (מאחר שכאמור נייר הערך משמש סכום נקוב ומוגבל של אחריות המשקיעים בחברה).

לצורך המחשת העניין נתן דוגמא כלהלן: אנשים החליטו להקים חברה, שלצורך הדוגמא נקרא לה "חברת החמור בע"מ". החברה עוסקת בהובלה באמצעות חמורים. כל מי שירצה להיות שותף בה יצטרך לשלם ערך של מניה בשוי של חמור אחד. אם חברת החמור בע"מ תצליח --- יעלה ערך המניות שלה בבורסה; ואם היא תבשל, או שלא יהיו למניותיה קונים בבורסה --- ירד ערכן של המניות שבידי האוחזים בניירות הערך. בכל מקרה, מרגע שהבעלים אוחז בנייר הערך של חברת החמור בע"מ --- החמורים יכולים לעבוד בחברה באין מפריע, ללא כל תלות בתוצאות המסחר בבורסה.

החברה מהווה "אישיות משפטית" בפני עצמה (מושג משפטי --- הרוצה לומר שהחברה היא אדם נפרד ככל אדם אחר) אם חברת החמור תפסיד ותהיה חייבת כספים לאחרים, לא יגעו בביתו, או ברכושו, של המחזיק במניות חברת החמור בע"מ, אלא רק ההשקעה שהשקיע, כבר בעת רכישת אותן מניות (ניירות הערך), תשמש כבטחון וערבות לחובות החברה. כך גם, אם האדם המחזיק במניות יפשוט רגל, לא יקחו דבר מן החברה, אלא רק יקחו את מניותיו של אותו אדם. דהיינו, החברה היא ישות נפרדת מבעליה --- החברה בע"מ לחוד, ובעליה --- האוחז במניות --- לחוד.

באופן דומה, בנק הוא חברה המוגבלת במניות (חברה בע"מ --- בערבון מוגבל), ואישיות משפטית נפרדת. ובעלי המניות הינם אישיות נפרדת. לכן אם הם יצליחו לקנות או למכור את המניות שלהם בבורסה --- זו בעיה שלהם ולא של הבנק (החברה).

נניח שמספר אנשים מחליטים להקים חברה. לצורך כך הם זקוקים למשקיעים. החברה מציעה לציבור להצטרף ולרכוש מניות. החברה נרשמת ברשם החברות כדי שכל אדם יוכל לעיין בתיק החברה וידע מה עיסוקה ומהו ההון שלה --- ע"י הכפלת מספר המניות בשווי כל מניה בעת ההנפקה. הדבר חשוב במיוחד למלווים לחברה הרוצים לדעת מה ההון שלה והאם יוכלו להפרע ממנה את החוב המגיע להם.

נניח שבדעתנו להקים חברה לסחר בסוכר שבה יהיו **5,000** שקי סוכר, בהם החברה תסחר ותרוויח, וכי כמות זו תחולק ל-100 מניות. נציע לציבור המשקיעים לרכוש **100** מניות; כאשר כל מניה שווה ל **50** שקי סוכר. (סה"כ בחברה יש **5,000** שק = **50** שק $\times$ **100** מניות).

אם לאחר הקמת החברה והנפקת המניות לציבור, יזדקק אחד מבעלי המניות לכספו המושקע במניות --- הוא לא יוכל לפנות לחברה ולבקש את כספו בחזרה. הברירה היחידה שלו היא ללכת לבורסה (השוק בו נעשית קניה ומכירה של נירות ערך) ולמכור את מניותיו. אם יש קונים רבים --- ידרוש מחיר גבוה וירוויח. אם אין קונים נלהבים --- יאלץ למכור במחיר נמוך

ויפסיד. בכל מקרה הניר הקרוי "מניה" הופך להיות ענינו של האדם הפרטי --- המחזיק בניר --- ולא של החברה; גם אם יש מוכרים בלבד, או קונים בלבד, הון החברה לא יפחת ולא יגדל. החברה תוכל להמשיך לסחור בהון שלה --- שקי הסוכר --- אשר הופקדו ברשותה בעת ההנפקה.

אם במהלך המסחר בבورסה החברה שלנו תעשה פעולה של "ויסות" ותקנה **10** מניות של עצמה תקרה הפעולה הבאה*: החברה תקבל לידיה **10** ניירות --- הקרויים מניות, ותתן לאדם פרטי כלשהו **500** שקי סוכר. בפעולה זו, מקבל בעל המניה דבר ממשי השייך לחברה, ואילו החברה מקבלת לידיה **פיסת נייר** --- "מניה" --- **חסרת ערך**. לפעולה זו קוראים המנהלים הערלים בבנקים בשם "ויסות". מי שרואה, יודע שהוצאו **בגניבה 500** שקי סוכר והוחזרו לחברה ניירות חסרי ערך. מי שמכר את ניירות הערך לחברה, פטר את עצמו מכל אחריות לחובות החברה; ואף הקטין את הון החברה בסכום השווה ערך ל-**500** שקי סוכר. הדבר יתבטא במאזן החברה כך: בחברה יש מעתה **100** מניות השוות כל אחת **45** שק בלבד**.

כלומר, לאחר שנגנבו מהחברה שלנו **500** שק סוכר, היא תוכל לסחור ולהרוויח בעזרת הון מופחת --- של **4,500** שקים בלבד**.

אם ביום המסחר שלמחרת ירצה בעל מניות נוסף למכור **10** מניות שברשותו והקונה התמים יקנה אותם על פי השער של יום המסחר הקודם (**50** שק למניה) הוא יחשב למי שספג על עצמו את הגניבה מהון החברה. הקונה משלם **50** שק למניה, אולם למעשה הוא מקבל לידיו נייר שערכו האמיתי הוא פחות --- **45** שק למניה בלבד.

אם ביום השלישי יחזור מנהל הבנק לתת הוראה "לווסת" שנית את מניות החברה --- לרכוש שוב את מניות החברה --- יפחת הון החברה עוד ועוד ובעלי המניות, שימשיכו להחזיק בהן, יהיו הבעלים של פחות ופחות הון (למרות שלא חל כל שינוי בשער המניות מיום ההנפקה ובמהלך ימי המסחר שאחריהם --- כל יום סחרו בשער של **50** שק למניה).

שים לב וחשוב שהדברים יובנו כך: עד כאן תיארונו מצב שבו החברה לא העלתה את ערך המניה מעבר לשווי בעת ההנפקה, אלא שהחברה קנתה את מניותיה על פי ערך המניה ביום ההנפקה, ובכל זאת מצאנו שהחברה הוציאה

*** ראה הדוגמא על חברת החמור בע"מ, כאישיות משפטית. במקרה זה כאילו החמורים בחברה החליטו לקנות את עצמם --- את חירותם --- ולהשתחרר מעול הבעלים. הדבר אמנם מעורר גיחוך, אך זו המשמעות של הויסות. הבנק קנה את המניות של עצמו; דהיינו, נתן לכסף לעזוב את הבנק --- כמו החמור בחברת החמור בע"מ.**

" 5,000 שק שהיו בעת ההנפקה --- פחות --- 500 שק שווסתו = 4,500 שק; שווי ערך כל מניה אחרי הויסות הוא: 4,500 לחלק ל-100 מניות = 45 שק למניה.

את הון החברה, במירמה, ובגניבה, לעין כל, ואף אחד אינו רואה ואינו זועק שהון החברה נגול.

הבנת הדברים בצורה זו חשובה, מאחר שמרבית הציבור סבר ועודנו סבור, שהמפולת בשערי המניות נוצרה רק בגלל שביקושים מלאכותיים מצד הבנקים העלו את ערך המניות. ומכאן הסיקו מסקנה פשוטה: שלאחר כל עליה --- יש ירידה. סברה זו היא התממות המשרתת את הגנבים ועוזריהם, ולא כך הדבר.

אם נוסיף את העובדה שהביקושים של הבנקים למניותיהם הביאו לעליה מלאכותית בשערי המניות נבין דבר נוסף:

מנהלי הבנקים לא הורו לקנות את מניות החברה במחיר השווה לערך ההנפקה (בדוגמא שלנו 50 שק למניה) אלא במחיר של 60, 70, ואף 100 ו-200 שק למניה; דהיינו, במחירים כפולים ומשולשים. לכן, כאשר הבנק "ויסת" רק 20 מניות ו-100 x לכן נותר בחברה; 5,000 שקים מתוך 2,000 שק למניה = הרי שהוצאו מהחברה 30 שק; וערך כל מניה שבידי הציבור הפכה לשווה ערך ל-3,000 שלנו רק שק בלבד. בעלי המניות נעשו שותפים להון מניות השווה פחות --- פי שניים ושלושה מערכן בעת ההנפקה. בעלי המניות, אשר המשיכו להחזיק סתם כך במניות, הפסידו מהונם על ידי מעשיהם של אחרים --- מנהלי הבנקים.

האם הענין הוסדר בחוק?

כתוצאה מההיבטים הכלכליים והמשפטיים הנ"ל נקבעו בשנת 1954 תקנות להנהלת חברה שאחריותה מוגבלת במניות. בתוספת השלישית לסעיף 10 לפקודת החברות -- בלוח א' נאמר בסעיף 7, משפט פשוט זה:

"אין להוציא שום חלק מכספי החברה לקניית מניות החברה".

הסעיף מדבר בעד עצמו. אין צורך בועדת חקירה מיוחדת כדי להבין שמעשה "הויסות" הוא מעשה פלילי, עיקבי ומתמשך לעיני כל.

בנוסף לנ"ל, נקבע בסעיף 45 לפקודת החברות, שאסור לחברה להפחית את הון המניות שלה, אלא באישור בית המשפט. ובסעיף 55 נקבע שאין להפחית הון מניות, אלא לצורך פירוק החברה. כנראה שהחוקים הקיימים בארץ, לפי פקודת החברות (פקודה מנדטורית משנת 1921), אינם מספיקים כדי למנוע את הגניבה.

יורם ארידור, שהוא כלכלן ומשפטן, השכיל להבין את מעשה ההונאה שנעשה במשק. מיד עם הכנסו לתפקיד כשר אוצר בשנת 1981 הוא ניסה לחסום את הבנקים בפעולת הויסות שלהם. רוב התיקונים וההגבלות שהוטלו על הבנקים בחוק, נעשו מיד עם הכנסו של יורם ארידור לתפקיד שר האוצר בשנת 1981: חוק הבנקאות (רישוי); חוק הבנקאות (שירות ללקוח); תיקונים בפקודת החברות: בסעיף 98 לפקודה --- האוסר על חברה לספק כסף באופן ישיר, או עקיף לאחרים, כדי לקנות את מניותיה היא; וכן, לחסום בפני הבנקים את האפשרות להקים חברות קש ולהלוות להן כספים מהבנק עצמו, על מנת לקנות (בעקיפין) את מניות הבנק.

בעת המפולת במניות הבנקים באוקטובר 1983, ניצלה האופוזיציה, בראשות המערך, את בורות העם ובשיתוף עם הבנקים תקפו את שר האוצר ארידור; בדו"ח ועדת ביסקי הוא יצא הנקי מכולם, אולם הציבור --- שאינו שואל כמו תם --- לעולם לא ידע מי אשם במצבו הכלכלי הגרוע.

חקיקה נוספת של תקופת ארידור היא חוק הבנקאות. סעיף 3 לחוק אומר: שאסור לבנק להטעות לקוחות. הסעיף כוון לבנקים שהציעו ללקוחות רבים יותר ויותר להיות שותפים לפחות ופחות הון (כמו בתשדיר הפרסומת הידוע: "בוא לגדול איתנו --- בנק הפועלים").

מעבר לכך, נקבע בסעיף 6 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) שגם המפרסם ברדיו ובעיתונות ידיעה מטעה ומביא אותה לשידור, או פרסום, נחשב לאשם בנוזקין. כלומר, גם רשות השידור ששידרה את הידיעה הנ"ל אחראית לנוזקי הציבור.

איך הפחיתו הבנקים את ההון במשך 10 שנים וההון "לא נגמר"?

התרגיל נעשה כך: כל פרק זמן מסויים הבנקים גייסו כסף נוסף מהציבור, ע"י הנפקות חדשות שהוצעו לציבור. הציבור שחיפש אפיקי השקעה סולידיים בתקופת אינפלציה, מצא בנקים המבטיחים השקעה סולידיית תוך עליה מתונה בשער המניות. לכן השקיע כספים רבים יותר ויותר במניות הבנקים.

בעת הנפקה לציבור שמר הבנק המנפיק כמות מסוימת של מניות שנועדו למה שנקרא "מוסדות" מועדפים --- אלה חברות קש שפעלו בחו"ל ע"י הבנק ושליחיו. כך למשל,

בנק הפועלים העדיף להקצות בעת ההנפקה כמות

מסוימת של מניות לבנק אמפל בארה"ב*. יתר המניות נמכרו לציבור. הביקושים בעת ההנפקה היו גדולים, לעיתים פי 10 מההנפקה. הציבור קיבל לעיתים רק אחוזים מועטים ממה שביקש ואילו "המוסדות" המועדפים קיבלו את כל הסכום שנשמר עבורם. הבנקים נתנו הלוואות לחברות הקש הללו כדי שיקנו את המניות בעת ההנפקה.

בעת ההנפקה ערך המניה, באותו סוג של מניות, שווה לערך הכספי שניתן בעדן. לכן, הבנק לא סיכן את ההשקעה של חברות הקש שלו; ואף לא את עצמו --- כמלווה להן.

לאחר מספר ימי מסחר של ביקוש עודף, עלו שערי המניות פי שתיים ושלוש. לאחר זמן מה הצטרפו חברות הקש להחזיר את כספי ההלוואה לבנק. חברות הקש מכרו את המניות שלהם ו"הבנקים קלטו את ההיצעים". כאשר נגנב הון המניות החדש שהונפק --- ע"י הויסות --- גייס הבנק הון נוסף ע"י הנפקות נוספות לציבור, וכך הלאה. העליות הקבועות במניות הבנקים עודדו את הציבור לשבור את חסכוניותו ולהעבירן להשקעה במניות בנקאיות, אולם גם הון זה מצא את דרכו אל מחוץ לבנק, ואל חברות הקש שפעלו בחו"ל.

כאשר נגנב הון זה גם כן, באה המפולת בבורסה בשנת **1979**. הממשלה שראתה את הסיכון בנפילתן של המניות הבנקאיות מצאה דרך למימון המשך "הויסות" ע"י שהתירה גם לחברות הביטוח לקנות מניות בנקאיות; במקום לחייב אותן, כבעבר, להשקיע את כספי הביטוח באגרות חוב ממשלתיות צמודות מדד.

כשנגנב הון זה גם כן, עמדה שוב המפולת בשערי הבורסה. אז התירה הממשלה גם לקופות הגמל להשקיע את כספיהן במניות בנקאיות במקום באג"ח. כך הגענו למצב שגם חסכוניותיהם של קשישים וגמלאים (אלה עבדו משך עשרות בשנים כדי שעמלם וחסכוניותיהם בקרנות גמל הסתדרותיות יאפשרו להם למות בשיבה טובה) הופנו עתה לתהום מעמיקה והולכת של --- אין!! --- הכל נגנב והוברח לחו"ל.

לקראת סוף **1983** נגמרו כבר כל כספי הציבור הנזילים, בחסכוניותיהם הפרטיים, בחברות הביטוח ובקופות הגמל. כולם נגנבו בשיטה הנקראת "ויסות". התהליך שהחל בשנת **1974** בבנק הפועלים, המשיך מכוח האנרציה וקיבל לגיטימציה שילטונית בכינוי המרגיע "ויסות". והבנקים הרגיעו את

• מנהל בנק הפועלים שהיה בתחילה יעקב לוינסון, פינה את תפקידו אח"כ לשלמה גזית ועבר לנהל את בנק אמפל בארה"ב. ודאי תשאל מדוע יעקב לוינסון שהיה מנהל בנק הפועלים - הבנק הגדול במדינה --- עזב את הנהלת הבנק והלך לארץ זרה כדי להיות שם מנהל בנק "קטן"? --- ובכן, לאחר שהוא רוקן את הבנק והעביר את ההון

"השייך לאביו" לדו"ל, הוא הלך יחד עם ההון לארה"ב כדי להמשיך ולנהל אותו שם.

כולם בעזרת השלגר: "הבנקים הם החמצן של המדינה".

ערב המשבר במניות הבנקים באוקטובר **1983** (כאשר נגמרו המקורות הכספיים של הציבור בארץ) ניסו הבנקים לשמור על רמת שערי מניותיהם בבורסה ע"י הלוואה שלקחו מבנקים בחו"ל בסך של כ-**800** מיליון דולר. גם סכום זה הוצא מהון הבנקים ע"י ה"ויסות" והם נשארו חייבים סכום זה לבנקים בחו"ל.

כאשר נודע הדבר ברבים, כולל לבנקים בחו"ל, נגררה הממשלה עצמה לקנות את מניות הבנקים כדי לשמור על שעריהן. לאחר מספר ימי מסחר כאלה הרגישה הממשלה שלא תוכל לעמוד בקצב הוצאות שכזה --- שמשמעותו היא כיסוי **7** מיליארד דולר --- שאינם. לכן הממשלה הפסיקה את המסחר בבורסה והציעה לציבור את מה שנקרא "הסדר מניות הבנקים". לפיו כל מי שיחזיק את מניותיו כחסכון למשך **4** שנים, יקבל את שווי המניות בערך הדולארי בעת המפולת בצירוף **10%** ריבית. אותו "הסדר" איננו אלא הכרזה על הבנקים כ"פושטי רגל", אשר פירוקם נדחה ל-**4** שנים. הממשלה לקחה על עצמה לממן את פירוקם, או חיוקם, של הבנקים במחיר של **7** מיליארד דולר. דהיינו, לשלם את החובות של הבנקים ולמלא את קופתם הריקה ב-**7** מיליארד דולר.

מעשה הגניבה (שנקרא "ויסות") גרם לאבדן אמינותה של ישראל בבנקאות העולמית. ישראל הצטיירה בעולם כמדינה הנותנת יד לגנבים ולהונאה של אזרחיה ושל בנקים בחו"ל. עקב כך הזדרזה הממשלה להקים ועדת חקירה כדי שזו תראה לכל העולם שבשראל עושים משפט וכי אנשים נותנים את הדין.

תוצאות הויסות למשק המדינה

להלן מספר עובדות מדוי"ח מבקר המדינה על "מניות הבנקים --- משבר אוקטובר **1983**", כפי שפורסם שנה לאחר מכן באוקטובר **1984** :

1. דו"ח המבקר מתייחס לשנים מ'**79** ועד **1984**. האם זה אומר שהויסות נעשה רק בתקופת שלטון הליכוד? --- ובכן, לא; דו"ח המבקר מתייחס לתקופה זו **רק מפני שב-1977 חויבו הבנקים לרשום ולתעד את פעולות הויסות**. כאמור, **הויסות התל בראשית שנות השבעים** --- בשלטון המערך; והאחראים לו הם שרי המערך והליכוד גם יחד.

2. נצטט להלן מספר מובאות מדו"ח המבקר, והדברים מדברים בעד עצמם:

"האוצר ראה בויסות "פצצת זמן" (עט' 1);

"הגידול בערך המניות הגיע כמעט לפי שלושה מההון שגייסו הבנקים";
"היו אלה הבנקים שרכשו את המניות ובפרמיה, כלומר נגרמו להם
הפסדים הוניים; הם השקיעו כ- $0/44$ מהונם המתואם ורכשו כ- $0/14.5$
"מן המניות" (עט' 9)

משמעות הדבר היא גניבה והעלמה של כמחצית מהון הבנקים ($44/0$), כאשר הבנקים
מקבלים לידיהם רק כ- $5/0$ מהניירות. על שווי הנייר כאשר הוא מוחזר לחברה
בתמורה להוצאת ערכו מהחברה --- עמדנו כבר, כאמור אינו שווה דבר.

יותר ממחצית ההון של העם --- בקופות גמל, בחברות ביטוח, בקיבוצים, במפעלי
תעשיה, מושבים, של קשישים, וסתם חסכוניות של אנשים פרטיים הושקע במניות
הבנקים. הנתון, לפיו כמחצית מהון הבנקים הוצא מהם ע"י ה"ויסות" (כאשר הון
הבנקים מהווה כמחצית מהון המשק), משמעותו שכרבע מההון של המדינה כולה נגנב
(חצי מתוך חצי = רבע).

3. במדינת ישראל נבלם הגידול בתוצר הלאומי הגולמי זה מספר שנים מאז שנות
השבעים. במדינות מפותחות מדברים על צמיחה וגידול בתוצר הלאומי הגולמי
של $1/0/0/2$ בשנה. הפיתוח המהיר בתוצר הלאומי הגולמי במדינה יכול
להגיע ל- $5/0/0/6$ (קוראיה בשנת 1987).

מכאן נבין שאם $25/0/2$ מהון המדינה נגנב והוברח לחו"ל, משמעו שעם ישראל יצטרך
לעבוד כ- 15 עד 20 שנה (שנות דור) בעבודה מפרכת, כדי להשלים את מה שגנבו
ממנו ה"מווסתים".

4. כיום רבו החייבים במדינה ואין ממי לקחת, אין לאדם הפרטי כסף כי נגנבו
מהמשק 7 מיליארד דולר. כיום כל אזרח מרגיש זאת על בשרו. הממשלה נתנה
לגיטימציה לבנקים לקחת ריבית נשך של $1600/0$ ריאלית לשנה, בנוסף
לאינפלציה (ויש מי שחישב ריבית זו והגיע ל- $2,900\%$!! לשנה) כדי למלא
את קופתם הריקה של הבנקים ולכסות את הגרעון בהון הבנקים בתוצאה
ממעשה הוויסות.

מי ידע על הויסות - ולא עשה את חובתו? .

1. כמובן, האחראים הם כל שרי האוצר וראשי הממשלה מאז **1974** ועד היום, בתקופת המערך והליכוד גם יחד; גם אם אלה יאמרו שלא ידעו הרי שמחובתם לדעת --- שכספי המדינה ואזרחיה מועברים בתרגיל הונאה גדול

לחוי"ל, וכי עם שלם נעשק על ידי המופקדים לשמור על שלומו, בטחונו הכלכלי ורווחתו.

2. יחד איתם אשמים גם כל המפקחים על הבנקים מאז ועד היום וכן מנהלי בנק ישראל (שתפקידם הוא לפקח על הבנקים המסחריים במדינה).

3. כמו כן, אשמים כל חברי ועדת הכספים של הכנסת, שתפקידם לפקח מבחינה ציבורית על שוק ההון במדינה. וכן כל חברי הכנסת, אשר ראו, שמעו ולא פעלו.

4. כמו כן, אשמים היועצים המשפטיים לממשלה, וכן עוזריהם מ-**1974** ועד **1983**, אשר מתפקידם היה להגיש תביעות פליליות על מעשה העוולה. מפני שהיו צריכים לדעת זאת (או שידעו כי שמעו זאת בחדשות, כמעט יום יום. לכן יש להגיש תביעה מתאימה גם נגדם על שהתרשלו במילוי תפקידם. **מרביתם של היועצים המשפטיים הנ"ל יושבים כשופטים בבית המשפט העליון.**

יהיה מי שישאל: איזה מין נציגים יש לנו; אולם, השאלה האמיתית היא: איזו מין חוקה ומשפט יש לנו --- האם חוקת המילה בפינו, או שהעורלה מכסה על מעשינו ומסתירה את ביינתנו. האפשרות האחרונה היא הנכונה, והיא גרמה לפגיעה באמינותם של אנשים רבים במרכז מערכת המשפט בישראל, אשר אמינותם היא היסוד לקיומם.

בגניבה זו, הקרויה "ויסות", מעורבים שלושת מרכזי הכוח של שלוש הרשויות במדינה --- המחוקקת, המבצעת והשופטת --- כולם התרשלו כמובן בלי משים במעשה של גזילת העם והרס הכלכלה בלי שהבינו את שהם עושים. שאבו מהעם את כספו, והגדילו ההשקעות בחוי"ל, כדי שיהיו שם מקומות עבודה; וכדי שהעם יעבור לשם.

כיום יש לבנק המזרחי **12** סניפים בניו יורק. לבנק לאומי יש סניפים בצרפת ובארה"ב; ולבנק הפועלים אחיזה בכל רחבי העולם. הכספים הועברו לחברות בחוי"ל, כדי שיוכלו להלוות כספים לחברות בחוי"ל כדי שתגדל שם ההשקעה, וכדי שיוקמו שם משקים חקלאיים וכדי שתהיה עבודה לגויים ולא ליושבים בציון.

כיצד התמודדה הממשלה עם פרסום דו"ח המבקר?

מבקר המדינה שנרתם לנושא הויסות ב-**1983** הכניס את הנושא "הלוהט ביותר" במדינה "תחת מטריית המשפט" (מה שנקרא "סוביודיצה"); כדי למנוע מהציבור, כלי

התקשורת והעיתונות מלדון בנושא. שמא יוודעו לציבור שמות של אנשים רבים מדי וחשובים מדי המעורבים בפרשה. הציבור והעיתונות

נאלצו לשתוק עד לפרסום דו"ח המבקר. לאחר פירסום דו"ח המבקר בעיתונות הישראלית ב־1.1.85 (יום שלישי בשבוע), הבינו רבים בישראל עד כמה רחוקות הן ההשלכות של מעשה הויסות.

תוך יום אחד, מפירסום דו"ח מבקר המדינה, הגיע חבר הכנסת זיגור ז"ל למסקנה שהיומ"ש דאז --- צריך להיחקר על אחריותו בנושא, מאחר שהוא ידע, או שמחובתו היה לדעת, שמדובר בעבירה פלילית והוא לא העמיד את האחראים לדין. הידיעה שודרה בחדשות הרדיו ביום רביעי בערב ה־2.1.85, אך מיד אח"ב היא נדמה (לא הושמעה עוד).

כאמור, ביום שלישי ה־1.1.85 פורסם דו"ח מבקר המדינה בנושא הויסות. למחרת הודיעה הממשלה שהיא תדון בישיבתה השבועית הקרובה --- הנערכת בימי ראשון --- בנושא המניות ותודיע על הקמת ועדת חקירה (לימים נקראה ועדת ביסקי). בינתיים המשיכו כלי התקשורת לדון בנושא ולעשות ממנו מטעמים.

אנשי השלטון הבינו במהרה שמעמדם ומעמד כל המערכת (כולל זו המשפטית הבכירה) מתערער, וכי לא ירחק היום עד שכל הציבור יבין שנעשה כאן מעשה שהינו אסון לאומי. מאז יום שלישי, בו פורסם הדו"ח, ועד ליום ראשון, בו עמדה להתכנס ישיבת הממשלה, נראה הזמן רחוק מאוד; הבעיה איימה על האמינות של כל המימסד בישראל, אך היא נפתרה לבסוף כך:

ביום חמישי ה־3.1.85 החלו לדבר בארצנו על פרשה אחרת, בעלת השלכות פוליטיות בינ"ל; פרשה הירוואית שנשמרה עד אז כפרשה חסויה, סודית ביותר --- פרשת עליתם של הפלאשים מאתיופיה דרך סודאן ובחסות ממשלת סודאן ("מבצע משה").

בעקבות גילוי מרעיש זה, יצאה העיתונות הישראלית במחאה וביקשה הקמת ועדת חקירה; העיתונות ידעה על העליה הזו מזמן ושתקה משך זמן רב לטובת הענין הציוני. ביום חמישי ושני העיתונות דנה כבר בנושא החדש. בתוכנית הטלוויזיה ביום שישי "השבוע יומן אירועים" לא דיברו עוד על ויסות מניות הבנקים, אלא על השאלה מי הדליף את ענין עליתם של יהודי אתיופיה דרך סודאן; כי הדבר פוגע באמינותה של ישראל כלפי ראשי מדינות, כמו ג'עפר נומירי בסודאן, אשר שמרו סוד לטובת ישראל.

התברר **שמשרד ראש ממשלה, בכבודו ובעצמו**, הדליף את הידיעה; עד היום לא השיבו על השאלות: למה **משרד ראש הממשלה** היה צריך לדליף זאת? ולמה דווקא אז? והמבין יבין.

אכן בפרשת ויסות מניות הבנקים מעורבים בישראל אישים בכירים ביותר בכל אחת משלוש הרשויות --- המחוקקת, המבצעת והשופטת. יש המדמים את פרשת הויסות בפרשת ההונאה הגדולה ביותר וכיום כיפור כלכלי. בשיטת

המשפט הקיימת קשה להעמיד לדין שופט של בית משפט עליון. אולם על פי חוקת המילה אפשרי הדבר, כל אזרח יכול לדבר בשם חוקת המילה ולשפוט אותם*

ישום, מסקנות ולקחים

כאשר פורסם דו"ח ועדת ביסקי הסתפקה הממשלה ביישום הסעיף הפשוט ביותר בהמלצות הדו"ח והוא עריפת ראשים --- פיטוריהם של ארבעת מנהלי הבנקים הגדולים מתפקידיהם. למעשה לא היה בכך כדי לבטא את חומרת המעשה והשלכותיו הציבוריות. השיטה במהותה לא השתנתה. לכן לא עברו מספר שנים וכבר נשמעו זמירות ישנות, המדברות על הצורך לאפשר לחברות לקנות את המניות של עצמן. והרי הדברים בשם אומרם (חבר הכנסת לין) והם מראים עד כמה הערלים אינם מסוגלים לתפוס את חומרת מעשיהם:

ב-**30.10.87** הסתיימה תקופת ההסדר של מניות הבנקים, שבועות מספר קודם לכן היתה מפולת בבורסות רבות בעולם, כולל בישראל, אך ביום **8.11.87** פורסמה כתבה של יהודה שרוני בעתון "הארץ":

חבר כנסת לין: יש לאפשר לחברות לרכוש מרות ערך של עצמן ח"ב אוריאל לין פנה בשבוע שעבר לשר האוצר מסים בבקשה להאיץ את הטיפול בנושא רכישת נייע של חברה בורסאית עיי החברה עצמה. ח"כ לין טוען כי פקודת החברות אינה מאפשרת כיום לחברות לרכוש את מניותיהן הן, ומתן היתר לרכישה כזו עשוי לתרום ליציבות שוק ההון. לין מביא דוגמאות שאירעו לפני מספר שבועות בבורסה של מניו יורק, כמו רכישת מניות י.ב.מ. על ידי החברה עצמה. לדברי ח"ב לין, נאלצות כיום חברות ישראליות

* ראה את נתן הנביא (אזרח המדינה) שופט את דוד המלך (שהיה גם שופט עליון) על מעשה בת שבע; לכן, כשיטה, יכול האזרח להוציא משפט --- לשפוט --- את השופט על פי חוקת המילה. כאמור, במקום שאין משפט יש שפטים. ואלה נעשו כבר גם לבניו של אחד מהשרים שאימץ לעצמו את חוקת המלך, הלא הוא שר האוצר יגאל הורוביץ. בניו נפלו כפח "הויסות" שטמן להם אביהם (בהיותו שר אוצר).

אלה חייבים חובות עתק לבנקים (חובות שהביאום עד לסף של פשיטת רגל). על פי חוקת המילה, נוצרה שיטה משפטית הנושאת "עוון אבות על בנים ועל שלישים ועל ריבעים". על החמישים לא מדבר עוד הכתוב, כי לאחר שדור רביעי אינו משגה את השיטה --- לא נשאר מהם הרבה).

לרכוש את המניות לא באופן ישיר, אלא בעקיפין ובאמצעות 'חברות קשי'."

הרי לך חבר כנסת שעדיין לא למד כלום, ועלול להטעות שוב עם שלם.

אינטרס הבנקים במעשה הוויסות

ניתן למצוא שני אינטרסים עיקריים למעשה הוויסות:

1. פוליטי --- של כוח;

2. כלכלי.

1. האינטרס הפוליטי

אם נשלב את פרשת הוויסות שהחלה בשנת **1973-4** ליתר הפרשיות שהחלו באותה שנה והתגלו שנתיים אח"כ בממשלת רבין (**7-1976**), נבין שהיתה מגמה מטעם השליטון לגנוב את מירב הכספים של עם ישראל לטובת מפלגה אחת; נזכיר להלן מספר פרשיות שיבהירו את הענין:

1. **פרשת ידלין (1976) ---** דאג להוציא כספים מקופת החולים הכללית של ההסתדרות לטובת המפלגה השלטת.

2. **פרשת צור (1975) ---** גנב כספים מ"החברה לישראל" --- חברת אם החולשת על החברות הממשלתיות --- לטובת המפלגה.

3. **פרשת אברהם עופר (1975) ---** שר השיכון דאז --- בנוגע לקרקעות המדינה -- - ש"התאבד" לטובת המפלגה.

4. **ולבסוף, פרשת יעקב לוויןסון (1986) ---** שהתאבד בעקבות הגילויים על משבר מניות הבנקים, בהקשר לבנק הפועלים. השלכות הנושא מגיעות שוב עד לשנת **1974**.

מה המשותף לכל אותן פרשיות? ---

המשותף האחד הוא --- שכל הפרשיות הללו החלו באותן שנים **1974-5**; חלקן התגלו לאחר שנתיים ואילו הויסות התגלה **10** שנים מאוחר יותר.

המשותף השני --- היותן עבירות של אנשי הצווארון הלבן --- הבכירים במדינה;

המשותף השלישי --- מדובר בסכומי עתק של מיליוני ומיליארדי דולרים;
המשותף הרביעי --- שהן נעשו במרכזי הכוח ובחסות אנשי השלטון.

אגשים אלה הושתקו ע"י ובחסות המפלגה, למען המפלגה ואף התאבדו למען השמירה על סודותיה וסודותיהם.

ודאי תשאל השאלה, מה קרה בשנת **1974** שגרם לראשי מפלגת העבודה לחשוש לעצמם ולהוציא מקופת העם סכומים גדולים כל כך למען המפלגה ובחסותה?

ובכן, אחרי מלחמת יוה"ב --- אוקטובר **1973** --- החלו להתגבר במדינה תנועות המחאה נגד מפלגת העבודה ששלטה בארץ זה **25** שנה ברציפות. היה חשש שהמפלגה תאבד את כוחה לטובת מפלגה אחרת (בראשות בגין). היה ברור שהדבר יביא לשמיטת כוחם הפוליטי (ההון) מידיהם. ההון הוא הכוח בעזרתו קנתה המפלגה את המצביעים בבחירות ע"י משרות ציבוריות והטבות שחילקה לחברה.

מרכזי הכוח במדינה הם: קופ"ח, הסוכנות היהודית, חברת העובדים, והחברות הממשלתיות. לכן "שליטינו" דאגו לגנוב כמה שיותר כספים ממקורות אלה ולהוציאם למקום מבטחים --- בחו"ל. לכן, לפי המקורות מהם גנבו הכספים נדע את מצב העם:

כיום התרוקן בנק פועלים --- יש במקומו בנק אמפל בארה"ב;

נגזל אוצר היהודים בידי בנק לאומי והסוכנות;

נגזלו המושבים, הקיבוצים והמפעלים, ע"י בנקים הגובים ריבית ריאלית של מאות אחוזים במטרה להשיב לעצמם את מה שגזלו מעצמם;

אין צמיחה כלכלית; יש רק יורדים המחפשים עבודה בחו"ל;

כיום אין קופה לחולים (קופ"ח) --- יש רק הרבה חולים וכואבים;

קופות הגמל הוקרבו על מזבח הויסות ולא נשמרו למען העובד לעת פרישתו.

כיום יש יותר אנשים שמתחננים למוות קל מזה שקרה לאבותיהם באירופה. הפעם הם יראו את המוות בעיניהם בלי תאי גזים ובלי משרפות, אלא ברעב עד שיתפלאו על שלא נמצא עבורם מוות טוב מזה. אלה שבנו הם אלה שהרסו, אלה שכוחם היה מבוצר כאן, ביצרו אותו בחו"ל על חשבון האחרים.

בעקבות מעשי ■ השחיתות הללו, נשארה המפלגה מאוחדת אחרי חבריה. לוינסון וידלין עברו לנהל חברות בארה"ב. באופן דומה מצאנו במעריב **3.1.85**: "מנהלי הבנקים יועברו לתפקידי ניהול בכירים בחו"ל". תשאל למה? --- והתשובה היא: כי הם "שירתו" בנאמנות את המולדת, ויותר מכך את המפלגה (הפלנגה שלהם).

תשאל: אז למה בנק הפועלים החל ראשון בויסות ואחריו בנק לאומי, המזרחי ורק לבסוף דיסקונט, בנק מימון סחר, ובנק כללי?

ובכן, בנק הפועלים שיך לשליטי "חברת העובדים" של ההסתדרות; בנק לאומי שיך לסוכנות היהודית --- המנוף הכלכלי והפוליטי של יהדות תפוצות העולם שנועד לבנות בית בציון (לשעבר בנק קופת אוצר היהודים. הוקם ע"י הרצל למימון הקמת בית לאומי בישראל); ובנק המזרחי שיך למפד"ל --- שהיתה מאז ומתמיד בשלטון. הבנקים האחרים הלכו אחרי הראשונים לאחר שראו שהרשות הממונה על החוק מוחלת להם.

סיבה נוספת היא הסיבה הכלכלית, אותה נבאר בקצרה להלן, ובהמשך ביתר הרחבה.

2. האינטרס הכלכלי

בדו"ח המבקר בענין ויסות מניות הבנקים טענו הבנקים: "כי רווחי הבנקים לא היו מספיקים להיווי הון, ובמיוחד לאחר הפרשה; למיסים" (עמ' 13). נשאל: מה זה "היווי הון" ואיזה מיסים?

ובכן, מאז שהאינפלציה החלה לגאות בתחילת שנות השבעים (ראה בפרק --- סקירה היסטורית על הכלכלה בישראל), נשחק הון המשק. בנוסף לזאת, הוסיף פקיד השומה לנצל את נוסח חוק מס ההכנסה, לפיו הוא החיל את המס כאשר התגלה גידול נומינאלי בהון של חברה העוסקת בהשקעות ופיננסים; דהיינו, הגידול הנומינאלי בכספי החברה נחשב לרווח החייב במס; וזאת ללא כל קשר לאינפלציה.

הניסיון לערער על החלטת פקיד השומה (בענין ק.ב.ע. --- חברה לפיתוח אשדוד בשנת 1969) בדיון שהתקיים בבית המשפט העליון, הביא לתוצאה דומה וקביעתו של פקיד השומה נשארה בעינה (ראה דיון על כך בהמשך, בפרק "כיצד משפטנים ערלים החמירו את מצב הכלכלה"). כך שירתו שופטי בית המשפט העליון את הממשלה לגבות כספים נוספים מהציבור, וגבו כספים גם מחברה, אשר למעשה לא הרוויחה

ממש, אלא רק חל גידול נומינאלי בכספיה --- בין היתר בגלל האינפלציה. משמעות הדבר היא, שהחברה שנועדה לפתח את אשדוד שילמה מיסים "לפיתוח" הממשלה. דבר דומה קרה לבנקים בעת שהאינפלציה החלה לגאות בתחילת שנות השבעים והגיעה לשיאים של מאות אחוזים בשנות השמונים.

רק בתחילת שנות השמונים, בהמלצת ועדת שטיינברג, הוחלט לגבות מס מתואם למדד. כלומר עד אז לא יכלו הבנקים וחברות אחרות לשרוד בתוך מערכת המיסוי בישראל. כדברי מנהלי הבנקים: רווחי הבנקים **לא הספיקו להיווי הון (ליצירת הון) מחודש לאחר הפרשה למיסים**, לכן הם הבריחו את הכספים לחו"ל.

ניתן לומר בקצרה, שחוקי מס של מחוקקים ערלים, בצירוף פרשנות בתי משפט *hw* ערלים, אילצו את הבנקים לברוח ממחול השדים של שחיקת הונם ומפני מיסוי לא צודק של הון החברות. ניסיון ההתחקמות של הבנקים ממיסוי לא צודק, אילץ את הבנקים לגנוב הון לחו"ל; ואת הממשלה עצמה לתת לגיטימציה לפעולה לא חוקית של "ויסות מניות" --- גניבת הון מידי הציבור והעברתו לחו"ל; ולבסוף לתת יד למעשה עוולה נוסף; לתת גיבוי לבנקים לקחת ריבית נשך, כדי למלא את קופות **7** הבנקים הריקות ב־ מיליארד דולר החסרים. על כך שילם עם ישראל היושב בציון את המחיר --- בהתמוטטות המשק.

לסיכום

גנבו ועשקו את העם הזה --- אך אף אחד לא ראה ולא שמע. נעשה כאן מעשה ההונאה הגדול ביותר בעולם שעשה אי פעם שליט לנשלט --- אך אף אחד לא צפץ ולא פצה. הלקח איננו עריפת ראשים אלא שינוי מהותי של השיטה.

כולנו אשמים, החל ממערכת המשפט (כשיטה ולא הפרטים שבה); וכן הכנסת והממשלה --- מהמערך והליכוד גם יחד. כיום אין לנו חוקה שתראה לנו את הדרך, לכן גם השופטים אינם מגינים על העם אלא על הממשלה; השיטה המוצעת להגנת העם היא חוקת המילה של אברהם.

ניהול המשק

--- על האינפלציה וההתמודדות בה

--- ועל שיטת המיסוי הקיימת

1. נתונים היסטוריים על התפתחות האינפלציה בישראל

הסקירה שלהלן תתייחס לשתי תקופות עיקריות ולשתי אסכולות מדיניות שהונהגו במדינת ישראל מאז הקמתה, והם: תקופת מפלגת העבודה (המערך) ותקופת מפלגת הליכוד.

בשלטון המערך

מדינת ישראל הוקמה על גבי אינפלציה שהגיעה בשנת **1952** לכדי **66.4%** בשנה*. האינפלציה ירדה ב-**1953** ל-**19.1%**, אח"כ ל-**7.5%** וב-**1955** ל-**5%**. בשל כל אלה נאלצה הממשלה להנהיג מדיניות של קיצוב במצרכים (תקופת הצנע) ואפשרה לכל בית לכלכל את עצמו.

הסיבה העיקרית לאינפלציה הגבוהה היתה מלחמת השחרור, שדרשה הוצאות רבות ואלה מומנו בעיקר ע"י הדפסת כספים ע"י הממשלה; בהמשך הוצאו הוצאות גדולות לקליטת גלי העליה הגדולים ממדינות האיסלאם. העולים הופנו מיד לעבודות דחק ויצרו תשתית למשק המתפתח, אחרים פנו ליוזמה פרטית וליצור. העולים שימשו כוח עבודה זול והביאו לגידול מהיר בתוצר הלאומי הגולמי של ישראל ולריסון האינפלציה.

בחמש השנים, מ-**1955** ועד **1960** --- היתה בישראל אינפלציה ממוצעת של כ-**5%** בשנה. עליה משמעותית באינפלציה היתה בשנת **1961** --- **9%**; ובשנת **1962** ל-**10.2%**; לאחריהן החלה הממשלה במדיניות של ריסון המשק, ע"י מיתון גדול, שהחל בשנת **1963**, והסתיים, באופן מיקרי לחלוטין, בעקבות מלחמת ששת הימים -- **1967** -

מדיניות המיתון הורידה את האינפלציה רק במעט. כך למשל בשנת **1963** היתה אינפלציה של **5%**; בשנת **1964** --- **4.4%**. אולם האינפלציה חזרה ועלתה למימדיה

הקודמים ב-1965 ל-7.1%; ובשנת 1966 ל-7.8%.

רק בעקבות מלחמת ששת הימים, ב-1967, הופסק המיתון ויחד איתו ירדה האינפלציה לכדי **0.2%!!** לשנה. כל זה קרה למרות שחיילים רבים גויסו למילואים ונשארו בהמתנה במחפורות משך חודש שלם, ולמרות שמלחמה זו נוהלה כנגד ארבע צבאות ערב. ההסבר לאינפלציה, השואפת לאפס, הוא שבעקבות מלחמה זו נכנס למעגל היצור כוח עבודה זול --- של ערביי השטחים (בדומה לעליה הגדולה בראשית שנות החמישים) --- ואלה סייעו למשק להתגבר על המיתון והאינפלציה כאחת.

חוקיות אחת ניתן לגזור מסקירה היסטורית זו: מיתון ואבטלה --- אינם המפתח לבלימת האינפלציה. תקופת הפריחה שלאחר מלחמת ששת הימים לא האריכה זמן רב. בשנת 1968 היתה אינפלציה של **1.9%**; ובשנת 1969

• נתוני עלית המדד לקוחים מתוך ירחון לסטטיסטיקה של מחירים, הוצ' למ"ס, כרך ל"ה, 6 יוני 1984, ירושלים. לפי לוח 5 המשקף מדד מחירים לצרכן מספטמבר 1951, שנתית מדצמבר שנה אחת ועד לדצמבר שנה אחריה.

• **3.9%»/0**; אולם בשנת 1970 חזרה האינפלציה ועלתה למימדים מדאיגים של **10.1%** --- מצב הקרוב לזה שהיה בתחילת המיתון של שנות ה-60.

מה קרה בישראל בשנת 1970, אשר החזיר את האינפלציה למימדים של ראשית שנות השישים? ובכן, בשנת 1970 הוגדלה תקופת גיוס החובה לצה"ל

• משנתיים וחצי שירות לשלוש שנים; כמו כן, צה"ל תוכנן למגננה הבנויה על מסה של חיילים ומסה של ביצורים והוגדלה מכסת ימי המילואים (מה שנקרא "שסתום הבטחון" ראה שיטת ההגנה של ישראל בפרק על שלום והבטחון באמצעות המשפט).

בשנת 1970 הוצאות הממשלה גדלו והיא חזרה למדיניות של ריסק כמו בשנות השישים. המשק נכנס שוב למיתון, והאינפלציה רוסנה אך במעט, ועמדה בשנת 1970 על --- **13.4%** ; בשנת 1972 --- **12.4%** ; בשנת 1973 איבדה הממשלה את השליטה על המשק והמדד הכפיל את עצמו והגיע ל-**26.4%** באותה שנה.

בעקבות מלחמת יום הכיפורים (אוקטובר 1973) נדרש צה"ל להחזיק כוחות מילואים רבים במשך כחצי שנה --- במהלך שנת 1974 --- והאינפלציה הוכפלה ב-1974 לכדי **56.2%**.

בשנת 1975 הגיעו לישראל כספי הסיוע האמריקני --- שהיו הגדולים ביותר שידעה מדינת ישראל עד כה --- וסייעו להוריד את המדד השנתי לכדי **23.50/0**. **הסיוע האמריקני לישראל גדל אותה שנה פי עשר**. דהיינו, אם בשנים קודמות הגיע הסיוע

האמריקני לישראל למקסימום **300 מיליון דולר**, הרי שהחל משנת **1975** הגיע הסיוע האמריקני לישראל ל- **4** מיליארד דולר לשנה. מאז ועד היום נשאר הסיוע האמריקני באותה רמה, של מיליארדי דולארים, במקום מאות מיליונים.

בשנת **1975** ו כבר החלו לחוש בארץ בסימני מיתון במשק, אלה עוררו עצבנות ומחאה בקרב ציבור העובדים לקראת החתימה על הסכמי העבודה הקבוציים. בשנת **1976** שוב גאתה האינפלציה ל- **38%** והעובדים הרגישו ששכרם נשחק. בשנת **1977** תסס כל המשק בשביתות והשבחות, והתארגנו "**13** הועדים הגדולים" כגוף מתחרה להסתדרות, לאחר שזו שמרה אמונים למפלגת השלטון (מפלגת העבודה) ופעלה בניגוד לאינטרסים של העובדים.

ניסיון ההסתדרות לכפות על ועדי העובדים שקט תעשייתי עוררה את חמתם של הועדים נגד ההסתדרות ונגד מה שהיא מייצגת; למרות זאת המשיכה ההסתדרות לתמוך בחתימה על הסכמים קיבוציים, שמשמעותם האמיתית היתה שחיקת שכר.

לקראת חתימת ההסכמים הקיבוציים (הסכמים אלה נערכים כל שנתיים) עשתה הממשלה בשנת **1977** מאמצים לשמור על רמה נמוכה של אינפלציה

והצליחה לעשות זאת רק בגבולות של **42.50/0** אינפלציה בשנה; ניסיון זה עלה לממשלת המערך במחיר "כבד", של נפילתה ועלית הליכוד לשלטון בבחירות שנערכו באותה שנה.

בשלטון הליכוד

ביולי **1977** ו עלה הליכוד לשלטון, והנהיג מיד את העיקרון של הצמדת השכר למדד, באופן קבוע כל מספר חודשים. המשק נרגע במעט. אמנם נמנע הצורך לחתום כל חודש על הסכמים חדשים מתואמים למדד, אולם השכר לא הוצמד במאה אחוז למדד, אלא רק ב- **80%** לכן, אינפלציה של **100%** בשנה יצרה על העובדים אפקט של שחיקה הדומה לזה שהיה בתקופת המערך, בה היה מדד של --- **20%** לשנה, ללא הצמדה של השכר.

בנובמבר **1977** החל הליכוד את מה שקרוי "המהפך הכלכלי", על פי תוכניתו של מילטון פרידמן --- פרום' לכלכלה שהצליח לשכנע את ארליך ואת סגנו פלומין --- במטרה להבריא את המשק ע"י הפיכת המשק ממשק סוציאליסטי למשק קפיטליסטי.

מנחם בגין, כראש ממשלה, שמח יחד עם שמחה ארליך על התוכנית החדשה. אולם לא עבר זמן רב עד שהתברר לכל, כבר בבחירות **1981**, שהמשק טרם יצא מהמשבר שמלווה אותו למעשה כבר משנת **1970**.

מאז עליית הליכוד לשלטון ועד נפילתו --- משך **7** שנים --- הוחלפו **4** שרי אוצר ו-**7** מנכ"לים במשרד האוצר. בתפקידי שר האוצר היו:

- הראשון, ארליך --- בא מיד אחרי שלטון "המערך" ואמר "יש לי".
- השני, הורוביץ --- אמר "אין לי";
- השלישי, ארידור --- נכנס לתפקיד לקראת בחירות **1981** ואמר "יש לי" ודיבר על "הכלכלה הנכונה";
- הרביעי, היה כהן אורגד ואמר "און לי" !! ז

בשנת **1980** אימץ השר יגאל הורוביץ מדיניות של צימצום ומיתון, כמו בשנות ה-**60**; ו"ספיגת הון מן הציבור" --- ע"י מתן יד למעשה הויסות של הבנקים. אולם האינפלציה המשיכה לשמור על רמה דומה, ואף עלתה במעט, והגיעה ל-**132.9%**. אילו השר הורוביץ היה ממשיך לכהן בתפקידו וממשיך במדיניותו, ניתן היה לצפות לעליה נוספת במדד --- בדומה למה שקרה במיתון של שנות ה-**60**.

בשנת **1981** החל השר ארידור בגישה כלכלית חדשה של הזרמת כספים למשק תוך הקלות בהשקעות הון במשק וניסה להאבק במעשה הויסות. הוא

הצליח להוריד את האינפלציה ל-**101.5%** והמשק חזר לפרוח, אך המחיר היה דילול ביתרות מטבע החוץ של ישראל.

לאחר שנתיים של ניסיון לבלום את האינפלציה באותה רמה, החלו להתגלות סדקים גם בתוכנית הכלכלית של ארידור. בשנת **1982** עלה המדד ל-**131.5%**; ב-**1983** שוב איבדה הממשלה את הרסן והמדד קפץ פי שניים, לכדי --- **190.7%**. בסוף שנת **1984** שוב הוכפלה האינפלציה והגיעה למעלה מ-**460%** בשנה.

בהשוואה בין תקופת המערך (בין השנים **1955-1970**), לבין תקופת הליכוד (מ-**1977** ועד להקמת ממשלת האחדות הלאומית ב-**1984**) נמצא שאין הבדל מהותי; התהליך של האינפלציה בתקופת הליכוד, שהיה ברמה של **5%** לחודש, יצר תהליכים דומים לאלה שהיו בתקופת המערך, כאשר המדד עלה בממוצע של כ-**5%** לשנה. מה שנשחק בתקופת המערך תוך שנה, נשחק בתקופת הליכוד תוך חודש. מה שהתמתן (מלשון מיתון) תוך שנה שנתיים התמתן תוך חודש חודשיים. מה שהשתתק תוך **15** שנה השתתק תוך **15** חודש.

מגמה נוספת שניתן לראות, היא: בשבע השנים של המערך (**1970-1977**), וגם ב-**7** השנים של הליכוד (**1977-1984**) עלה המדד בכפולות של כמעט פי שניים בממוצע כל שנתיים. כלומר, אותו גורם המשיך לפעול במשך ויצר אותו אפקט למרות השינוי בשיטות הכלכליות של כל ממשלה, ושל כל שר.

לאחר **1984** הוקמה בישראל ממשלת אחדות לאומי בה יושבים המערך והליכוד גם יחד, ושניהם יודעים את האמת --- שאין !!! לא רק שאין כסף, אלא גרוע מכך --- גם אין מוצא. נכשלו השניים --- הקפיטאליזם והסוציאליזם; שתי גישות כלכליות, ושתי אידיאולוגיות --- המייצגות את עיקרי המחשבה המדינית והכלכלית של העולם כולו --- גילו את אוזלת ידן, כאן בישראל.

החל משנת **1984** יושבות שתי המפלגות --- המערך והליכוד --- בממשלת אחדות לאומי כדי לבלום את האינפלציה. התוכנית הכלכלית החדשה שלהן מבוססת על "עיסקת חבילה במשק", שמשמעותה היא הסכם בין המעסיקים, הממשלה וההסתדרות --- לפיו הסכימו הצדדים לשחוק את שכרו של העובד בכ- **30%**; וכי המעסיקים והתעשיינים לא יעלו מחירים. כך לדעתם תיבלם האינפלציה.

העם חש שהוא גבר כביכול על האינפלציה. אולם אין זה כך. המושג "אינפלציה" הינו מושג ערל המכסה על המשמעות האמיתית ועל המוצא האמיתי מן המבוך. דיברי מנכ"ל איגוד התעשיינים, מר אלי הורוביץ ביום **30.10.84** בגלי צה"ל משקפים את המצב של המגששים באפילה:

"אני מבקש מכל אותם מומחים שיפסיקו לומר לנו מה לא לעשות, כבר שמענו מכולם מה לא לעשות, במקום זה שיגידו מה כן לעשות".

מצב המשק נובע מהמילים הערלות אשר בשימושם של היועצים והמומחים לכלכלה. שרי אוצר ערלים, דומים למי שיושב בחדר גדול ובו יש דלת אחת. אפילו אם הממשלה תתקרב לפתרון (אל הדלת) וראשה יפגע במשקוף של הדלת היא לא תדע להבחין עד כמה היתה קרובה לפתרון (אל הדלת); לפיכך, היא עלולה לסוב על עקביה ושוב לפגוע עם הראש בקיר שנמצא בכיוון הנגדי. על ערלים אלה אומר משה נוכח אי קיום חוקת המילה:

"והיית ממשש בצהריים כאשר ימשש העיוור באפילה. לא תצליח את דרכיך והיית אך עשוק וגזול כל הימים ואין מושיע; פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת (אכן הון בורח זה זמן רב מהמדינה כולל הון מניות הבנקים). והיית רק עשוק ורצוף... והיית משוגע ממראה עיניים אשר תראה".

(דברים ב"ח 29, 33).

ראה כמה ראשי משפחות, ראשי מפעלים, וראשי משקים, מתנהגים כמשוגעים למראה הכישלונות שלהם; למרות ניסיונות כנים, ולעיתים אף נואשים, להציל את מצבם הכלכלי --- הם אינם מצליחים.

להלן נבחן את המושגים של המומחים לכלכלה, ונציע מערכת מושגים, על פי חוקת המילה, אשר תסביר את תופעת האינפלציה ותראה את הדרך לפתור אותה.

2. כיצד מתמודדים מומחים לבלבלה עם האינפלציה

בעקבות המשבר הכלכלי בסוף שנות העשרים ותחילת שנות השלושים של המאה ה-20, הגיעה האינפלציה לאלפי אחוזים בשנה. במדינות רבות במערב,

אזרחים הגיעו לפת לחם ולרעב. היתה התמוטטות כללית בשיטה המוניטארית (הכספית) בעולם המערבי. החלו לישם את השיטה המרכסיסטית ברוסיה ובמדינות אחרות בעולם. אותה עת אף אחד לא יכל לחזות בוודאות שגם המודל המרכסיסטי ייכשל, אך נוכח כישלונה של השיטה המערבית בשנות ה-30, היו מדינות ועמים שסברו שהפתרון נמצא דווקא בשיטה המרכסיסטית, לכן אחזו בה כמקור לישועה. לעומתן היו מדינות (בעיקר במערב) שסברו כי יש לתקן את השיטה המוניטארית, אך לא את השיטה שביסוד ההון שלה (כמו בקומוניזם --- שמסרו את ההון הפרטי לידי הממשלה).

בשנות הארבעים של המאה ה-20 המציא הכלכלן קיינס מודל תיאורטי שיכול להסביר את תופעת האינפלציה, שקרתה בעשור הקודם, ואת תנועות הביקוש וההיצע בשוק בתחום המיקרו והמקרו. מדינות רבות במערב סיגלו את המודל הקיינסיאני כדי להתמודד עם בעיות המשק שלהן. מאז ועד היום מודל זה משמש אבן בוחן לכלכלה המערבית. נבחן את המודל של קיינס ונראה כיצד נבקעים בקיעים בתיאוריה זו נוכח סלע המציאות.

בחיבורו בשנת 1930 הציע קיינס שתי משוואות יסוד בעזרתן ניתח את היחס בין עלות היצור של יחידת יצור לבין מחירה בשוק. המשוואה היא: כאשר קיים שיוויון בין עלות היצור לבין המחיר, אזי המשק נמצא בשווי משקל בתעסוקה מלאה. אולם, אם העלות גבוהה מהמחיר, אזי הפירמות יפסידו ויצמצמו את היצור בהתאם, וכך תגרם אבטלה.

מכאן, הסיק קיינס, שעל הבנק המרכזי לנהל מדיניות, אשר תוריד את שער הריבית, כדי שהציבור ישקיע יותר. הדבר יבטל את עודף החיסכון ואת ההפסדים שבאו

בעקבותיו, וכך תעלה רמת התעסוקה.

הביקורת המקצועית של הכלכלנים על התיאוריה של קיינס גילתה מיד שמשוואות היסוד הן, מצד אחד, טאוטולוגיות; ומצד שני, לא ניתן להבין ממודל זה מה קובע את הרמה אשר בה תמצא התפוקה.

בעקבות ביקורת זו, החל קיינס לכתוב ספר חדש (הקרוי **"התיאוריה הכללית של תעסוקה, ריבית וכסף"**, 1936), אשר בו הוא משכלל את התיאוריה שלו, ומפרט מרכיבים נוספים של ביקוש והיצע. התיאוריה מדברת על **ביקוש מצרפי**; דהיינו, ביקוש המורכב מצירוף של ביקוש של הפרטים בציבור, וכן של הביקוש הממשלתי. כנגד הביקוש קיים **התוצר הלאומי הגולמי (תליג)**. ושני אלה יוצרים את המשוואה הקובעת את רמת התפוקה של המשק ואיזונו.

לצד **תיאורית הביקוש המצרפי**, הוסיף קיינס את **תיאוריית הצריכה**, המדברת על מרכיב הצריכה של הביקוש --- כפונקציה של רמת ההכנסה;

מילותיה של התיאוריה הנ"ל לא הספיקו על מנת להסביר את עולם

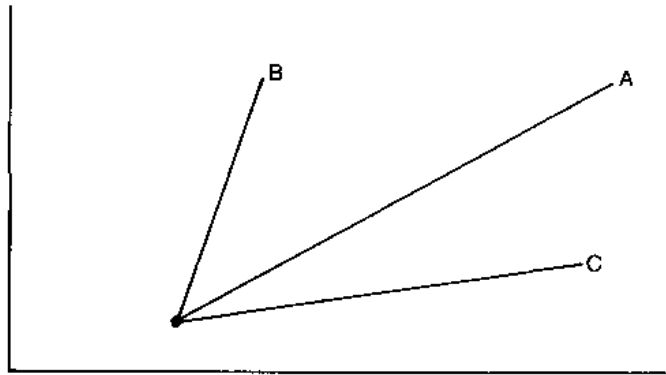
התופעות בכלכלה, לכן הוסיף קיינס את **"התיאורית על היעילות השולית של הון"**; לפיה נקבע מרכיב ההשקעות של הביקוש המצרפי, כפונקציה של שער הריבית;

לצד תיאוריות אלה הוסיף קיינס את **תיאוריית הנוזליות**, הקובעת את רמת שער הריבית ביחס לרמת ההשקעות.

לפי התיאוריות של קיינס, נקבע שיווי המשקל בתפוקה (היצור) בהתאם לרמה אשר מביאה לשיוויון בין הביקוש המצרפי לבין התפוקה המוצעת. המסקנה הנובעת מתיאוריה זו היא שהרמה של שווי המשקל אינה בהכרח מתאימה לתעסוקה מלאה. לכן יש צורך במדיניות פיסקאלית (דהיינו, להגדיל את הוצאות הממשלה) כדי להשיג מטרה זו. כך סיפק קיינס את הבסיס התיאורטי למדיניות של עבודות דחק, עבודות יזומות, ועבודות ציבוריות אחרות במימון ממשלתי, כפתרון לבעיית האבטלה.

ספרו של קיינס, אשר יצא לאור בשנת 1936, חולל מיד מהפכה בתחום מדע הכלכלה, במיוחד בתחום המאקרו-כלכלה. התיאוריה של קיינס הפכה להיות המסגרת המושגית אשר שימשה את המשק המערבי משך עשרות שנים ואת

ביקושי מצרפי
(כולל ביקוש
של הממשלה
ושל פרטים)

התוצר הלאומי הגולמי

גרף 1 : המודל של קיינס להסברת מצב של אינפלציה, או אבטלה, בהתאם לכוחות של איוון או אי איוון בין ביקוש מצרפי לבין תל"ג.

הסבר: **45** מצב מאוזן (**A** --- מעלות) --- אין אבטלה ואין אינפלציה.

45 מצב לא מאוזן (מעל --- **B** מעלות) --- יש אינפלציה.

45 מצב לא מאוזן (פחות מ--- **c** מעלות) --- יש אבטלה.

המציאות נותרה נעלמת ובלתי מושגת, והיא חוזרת וטופחת על פנינו. כמעט כל דור נתקלת האנושות במחזוריות של אבטלה וטרם נמצא ההסבר ל"כלכלה הנכונה".

ביחס לשני המודלים העיקריים שאימצו מדינות העולם במאה האחרונה, ניתן לומר שהמודל המרכסיסטי נכשל בי לא נתן לאדם כפרט, להיות חופשי בעסקיו ובדעותיו. בחוקת המילה שבמדינת השופטים, האדם נדרש להיות עצמאי, בלתי תלוי, ובעל הון עצמי כדי שיוכל להוציא עצמו מעבדות לחירות אישית גם בדעותיו. כן למשל כל **7** שנים יש לשחרר עבדים (שנמכרו לעבדות לאחר שהיו חייבים כספים לנושים). ואם העבד סרב לצאת לחופשי יש לרצוץ את אוזנו בדלת כי לא שמע כשאמרו לו: צא לחופשי.

כיום מדינות רבות מודות בכך שהמודל המרכסיסטי שאימצו --- נכשל. כעת הן פונות למודל הקפיטליסטי המערבי. עם זאת, בלי לפגוע בתפיסה של היוזמה הפרטית של המודל המערבי, אנו טוענים שהמודל הקנסיאני המערבי, עדיין לא נותן תשובה למציאות כלכלית נעלמת מענייננו, הממשיכה לטפוח על פנינו.

באמצעות מערכת מושגים חליפית שנציג, לפי חוקת המילה של אברהם, נראה כי זו מצליחה לנבא טוב יותר את המציאות כיום, וכן להראות דרך לעתיד בטוח ומשק יציב.

3. ברית מילה לאינפלציה

(מהי אינפלציה לפי חוקת המילה)

את המושג "אינפלציה" ננתח להלן, על פי חוקת המילה, החל מעדות וחוקיות, ומהם נוציא משפט (פסק דין, או ניבוי).

העדות

במונח אינפלציה לא רואים סיביות. כל שניתן לראות הוא עליה של מחירים, אך המקור לא נגלה. ראשי השילטון וכן כלכלנים, נוטים לטעון שעלית המחירים נובעת מצריכה וביקוש גדל של האוכלוסיה. לעיתים הם אפילו מאשימים את האוכלוסיה ודורשים מהם לא לצרוך (לא לקנות).

נקדים ונאמר שהממשלה פועלת במשק כמו כל אדם פרטי אחר; דהיינו, יש לה נכסים ומקורות מימון, שעיקרם הוא הטלת מיסים על הציבור. בעזרת

בהתאם למודל של קיינס, מוצע בתקופת אינפלציה להפחית את הריבית במשק, אך בד בבד לעשות אבטלה כדי להקטין את כמות הכסף שבידי הציבור; ולהקטין בכך את הביקוש המצרפי, ע"י הקטנת הביקוש של הפרטים (אך, לא בהכרח את הביקוש של הממשלה).

התוצאה אשר התבררה במציאות היא, שלמרות האבטלה (ואולי דווקא בגללה) נוצרת במשק אינפלציה ברמה גבוהה יותר, מחד; ואבטלה חריפה עוד יותר, מאידך, מה שנקרא בלשון הכלכלנים "סטגפלציה".

רבים חשבו שמשבר שנות ה-30 נפתר, וחלף עבר לו, וכי המדינות למדו את הלקח; המודל של קיינס התקבל על דעת הכלכלנים כמסביר את תופעת האינפלציה ואת אופן ההתמודדות בה; אולם למרות כל אלה, התברר באוקטובר 1987, שהמשק העולמי עובר ועזוע כלכלי נוסף שהחל לתת את אותותיו במפולת בכל בורסות העולם.

לאור כל אלה נשאלת השאלה: האם זה זעזוע מכוון ומתוכנן, או שהאירועים יצאו משליטתם של הכלכלנים? האם זו תופעה שעלינו לסבול אותה אחת למספר שנים,

או שהכלכלנים מצאו הסבר וכלים להתמודד עם התופעה? ובכן, תשובתנו היא: הבעיה של הכלכלה בעולם נובעת מן המילים אשר על גביהן צעדו המדענים, ואשר נרמה למדינות, חברות ועמים רבים לצעוד אחרי המילים הערלות הללו אל התהום.

הבעיה במודל של קיינס היא שהמושגים הינם תיאורטיים וקשים למדידה אמפירית. כך למשל במונח "תוצר לאומי גולמי" (תל"ג) נכללים מרכיבים של יצור, לצד עסקאות של קניה ומכירה וכן עיסקי תיווך. רשויות כמו "המועצה לשיווק פרי הדר", וגופים מפקחים אחרים, אשר מעלים את פער התיווך בין היצרן לצרכן, נחשבים (לפי קיינס) למיצרים תוצרת; לכן גם עסקאות אלה נכללות במונח "תוצר לאומי גולמי". לדידנו, מוטב שרכיבים אלה יושמטו מהמונח תל"ג; אך לא כך נוהגים הכלכלנים, הם מסכמים את כל העסקאות במשק כאילו הן מיצגות את התל"ג.

כמו כן, קיים קושי בהגדרת המונח "ביקוש". במיוחד כאשר מדובר בביקוש ממשלתי, או הגדלתו (בהמשך נראה שהביקוש הממשלתי יכול להיות מבוסס על הדפסת כסף; וזו אינה אלא גניבת מס ע"י הממשלה).

יתירה מזאת, המפולת של המניות בבורסות העולם המערבי, מטוקיו שביפן ועד לניו-יורק שבארה"ב באוקטובר 1987; וכן המשבר הכלכלי אשר פקד את ארה"ב ומדינות רבות אחרות, כמו האבטלה בארה"ב ובאנגליה וכן אינפלציה גבוהה השוחקת את הון הציבור בהדרגה עד כדי קושי בקיום, כל אלה באופן מצטבר, ובמשך שנים רבות --- מראים שהתיאוריה של קיינס אינה מצליחה לשפר את כלכלת העולם, אלא מתנפצת אל "סלע המציאות";

גביית המיסים משלמת הממשלה את שכרם של העובדים שלה, רוכשת מוצרים, שוכרת משרדים, קונה מכוניות לשרים, מממנת נסיעות שלהם ומוציאה הוצאות לרכש בטחוני, ועוד ועוד.

המיסים הינם ממגוון רחב של נושאים ופעולות: כאשר אדם עובד, משתכר ומכניס כסף לכיסו --- לוקחים ממנו מס הכנסה וביטוח לאומי; כאשר הוא רוצה להוציא כסף מכיסו כדי לקנות דבר מה --- לוקחים ממנו מע"מ; כאשר הוא רוצה לקנות דירה --- הוא משלם מס רכישה; כאשר ירצה למכור את הבית --- ישלם מס שבח; כאשר יעשה חוזה עם מישהו --- ישלם מס בולים וכו' (בארצנו, יש לפחות 14 סוגי מיסים ולא כאן המקום לפרטם). בעיקרון, **כל מס מקטיין את כוח הקניה של הציבור ומגדיל את כוח הקניה של הממשלה**. המיסים הללו מפורסמים כחוק או תקנות, וכל אדם יכול לתכנן את צעדיו על פיהם; לפי מיסים אלה מכינה הממשלה את תקציבה.

מה קורה כאשר לממשלה נגמר התקציב והיא רוצה להמשיך ולקנות דברים? --- אז היא מחברת את השקע לתקע, מפעילה את המכונה, מדפיסה כסף וקונה מוצרים ושירותים. כוח הקניה של הממשלה נוצר כאילו "יש מאין". כידוע, אין דבר יש מאין,

לכן אנו אומרים שכוח הקניה, אשר נוצר לממשלה (בעקבות ההדפסה) --- נוצר על חשבון הקטנה של כוח הקניה שבידי הציבור.

דהיינו, הלכה למעשה, אינפלציה הינה צורה אחת מצורות המיסוי, כי היא מקטינה את כוח הקניה של הציבור, ומגדילה את כוח הקניה של הממשלה. המסקנה היא: הממשלה (בעזרת בנק ישראל) **הדפיסה שטרות --- שאין להם כיסוי!!**

על פי חוקת המילה (שעיקרה הוא עשית משפט), שטרות אלה הינם זיוף על פי ההגדרה:

זיוף --- עשיית מסמך הנחזה להיות את אשר איננו והוא עשוי להטעות" (סעיף **414** לחוק העונשין תשל"ז-1977).

בנוסף, נמצא שהדפסת הכסף ע"י הממשלה נעשית שלא בידיעת האזרחים וללא הסכמתם. לכן זו גניבה על פי ההגדרה:

א. "אדם גונב דבר מה אם הוא:

1. גוטל ונושא דבר הניתן להיגנב בלי הסכמת הבעל, במידה... כשהוא מתכוון בשעת הנטילה לשלול את הדבר מבעלו שלילת קבע".

(סעיף **383** לחוק העונשין תשל"ז-1977).

כלכלה וסו

וכך קורה הדבר: כל פעם שאדם בא לשוק לקנות דבר מה בכסף שבידו, אומרים לו שזה לא מספיק, כי עליו להוסיף כסף. מה קרה ללידה שבידו? --- איבדה משהו מערכה, כי מישהו גנב חלק מערכה, בלי שהוא יעשה דבר, הוא איבד חלק מהכסף שבידו.

באמצעות שטרות מזויפים אלה (שאין להם כיסוי), קיבלה הממשלה לידיה בגניבה טובין רבים, שירותים ואף עובדים רבים, אך מסרה שטרות חסרי ערך, שגרמו לירידת ערך השטרות שבידי כלל הציבור. הממשלה גנבה מהציבור את ערך הכסף --- כוח הקניה --- שהיה ברשותו בלי הסכמת הציבור מראש. רק ב־15 לחודש שלאחריו מגלה לו הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כמה מס גנבו ממנו (מס גנוב זה נקרא --- "אינפלציה").

לאחר שהציבור מצא לדעת שממשלת ישראל מטעה אותו בשטרות המזויפים, הוא בחר לעצמו מטבע זר לסחור בו (דולר, דינאר וכו').

הממשלה שאותה בכספי הציבור, כפתה על האזרחים בכוח, לא להשתמש בכסף זר והוציאה חוק האוסר זאת. מי שעבר על החוק נקנס, נאסר וכספו הוחרם.

דהיינו, כמו כדי להוסיף חטא על פשע, הפחידה הממשלה את האזרחים, כדי שימשיכו לאחוז בל"י, כדי שהיא תוכל להמשיך ולגנוב אותם. כאשר הציבור, רצה לרכוש מוצרים --- כי המחירים עולים --- אמרו לו נבחרי הציבור: אתה אזרח חומרי, היכן הציגות שלך, איפה הרוחניות שהיתה בך, כל הזמן צורך וצורך, תפסיק לצרוך; "חיסכו ואימצו" (כדברי הגששים). שמרו על הכסף אצלכם (ובינתיים, בינם לבין עצמם אומרים השרים: רק כאשר הכסף בידי הציבור נוכל להמשיך לגנוב אותם, ע"י ההדפסה).

הגניבה פשטה בקרב כל העם: כל פעם שאזרח, או מפעל, מכר סחורה, קיבל לידיו כסף, ואחז בו יום או יומיים --- הוא הפסיד. כי בעת "אינפלציה" אסור לאחוז בכסף של הממשלה שלך, אלא רק במוצרים, או בכספי ממשלות זרות --- כי הגנב הממשלתי (יש הקוראים לו "המדפיס הממשלתי") גונב ממך; ושר האוצר שלך וראש הממשלה --- האוהבים את אחיהם היהודים --- הם אלה שגונבים ממך.

לא תמיד צלח בידי הממשלה לגנוב את כספי האזרחים, לפיכך, השתמשו בשוטרים, וכן בחיילים, (ואם יהיה נחוץ, היא תשתמש גם ברובים, בטנקים ומטוסים) כדי לאכוף בכוח את מעשה הגניבה שלהעצמה. וזה כבר שוד, על פי ההגדרה:

"הגונב דבר, ובשעת מעשה, או בתכוף לפניו, או לאחריו, מבצע או מאיים לבצע מעשה אלימות באדם או בנכס כדי להשיג את הדבר הנגנב... כדי למנוע התנגדות לגניבת הדבר, או להתגבר עליה, הרי זה שוד".

ראה סעיף 402 (א) לחוק העונשין תשל"ז-1977.

כאשר ראו האזרחים שהממשלה, היודעת על פיקדונות הציבור, גם שודדת אותם (גונבת בכוח) לא נותר להם אלא להחביא את הכסף הזר (מטבע החוץ --- ש"אסור להחזקה") בתוכנית חיסכון הנקראת בהלצה --- 'פת"ם בלטה'. רוצה לומר --- הזהר מן השודד --- אין להחביא את הכסף בבנקים, אלא מתחת לבלטות ומקומות מיסתור אחרים. כיום, אין זו עוד הלצה, אלא מציאות קשה.

עתה נראה כיצד "הצור תמים פועלו כל דרכיו משפט", אינו זקוק לתאוריות כלכליות כדי להסביר את המעשה, אלא הכל ניתן לביאור באמצעות המשפט. כאמור, כל

שעשו במדינה הוא שוד לאור היום. לכן, הכל ניתן להסבר באמצעות המשפט ולא באמצעות הפרופסורים לכלכלה:

כפי שהשוד של הממשלה נעשה באור היום, בשעות העבודה (הפועל שמדפיס את הכסף עושה זאת לאור היום, בשעות העבודה וגם השוטר והחייל

- שליחי הממשלה עושים זאת בשעות עבודתם). לפיכך, המשך השתלשלות השוד בכל מגזרי המשק יעשה באופן דומה ובשעות היום:

מי שנשדד ראשון ובכמות הגדולה ביותר --- הם הבנקים. כי הם אווזים בכמות הגדולה ביותר של הכספים. לכן, בתקופת אינפלציה ההון שלהם נשחק במידה המרובה ביותר. בשל כך, הבנקים וויסתו (גנבו) את כספי המניות שלהם לחו"ל (ראה אינטרס הבנקים בפרק על ויסות המניות), כדי לברוח מהשוד הגדול ביותר --- הממשלה.

כאשר הממשלה ראתה שהבנקים קורסים, היא איפשרה להם להעלות את הריבית הבנקאית ל-60% ריאלית בשנה (שום שוד במערב הפרוץ עוד לא לקח ריבית כזו גבוהה על הלוואה שנתן). בחסות השוד הגדול (הממשלה), גנבו הבנקים ממפעלים, מקיבוצים, ממושבים ומוסדות רבים, כספים רבים שאינם עומדים בכל יחס לערך ההלוואה, או האשראי שנתנו הבנקים לציבור לקוחותיהם. הכל נעשה בשעות הפתיחה של הבנקים ובמהלך יום העבודה הרגיל. מי שלוה מיליון דולר מהבנק היה צריך להחזיר תוך כחצי שנה

- מיליון וחצי דולאר. ולאחר שנה --- שלושה מיליון דולר. אף אחד בעולם לא מרוויח סכום כזה, לכן מעסיקים ומוסדות רבים פשטו רגל, ומנהליהם התאבדו (כי במהלך שוד יש תקלות ויש גם רצח).

כך פשה הנגע בכל המשק: המפעלים, המושבים והרשויות, אשר נשדדו, פשטו רגל, לא יכלו לשלם את שכר הפועלים, ופיטרו אותם. כלומר,

המפעלים נאלצו לגנוב את כספי העובדים, ואף לפטרם ללא שכר, ללא פיצויי פיטורים וחלקם בלי פנסיה.

נשאלת השאלה: תורו של מי לשדוד עכשיו?

ובכן, עכשיו תורם של הפועלים, האזרחים הפשוטים. הם יגנבו, וישדדו. כאשר תראה את התופעה המתגברת של עבירות נגד הרכוש, של שיקים ללא כיסוי, זיוף שיקים, גניבות, שוחד ועבירות אחרות נגד הרכוש, ואף נגד גופם של אנשים במהלך השוד (עד כדי רצח במהלך שוד) תבין שהכל החל מן הממשלה, ומזה זמן רב.

יש הסבורים כי הממשלה הינה גורם שמותר לו הכל. ובכן זו דעה קדומה שיש לעוקרה משורש. על פי חוקת המילה (וכן על פי עיקרי המשפט בעולם כולו) כולם שווים בפני החוק. וכך מצווה גם משה לעם: "חוקה אחת ומשפט אחד יהיה לכולם, כגדול כקטון". לכן נסביר את שאמרנו לעיל באמצעות דוגמא שתמחיש את הדעה הקדומה שבמעשה הממשלה:

אילו היית גנגסטר --- יכולת להדפיס כסף כרצונך. אף אחד לא היה יכול למנוע זאת ממך וגם לא היית חייב לתת הסברים לאף אחד. הכנופיה שלך היתה מגינה עליך. וכמו הממשלה, יכולת לקנות הכל ולתת נייר.

למרות שהיו קוראים לך "זיפן" "רמאי", "גנב", או "שודד", אתה תכניע אותם לחשוב שזו "רק אינפלציה" ואין בה כל עבירה פלילית. ואם לא יכנעו בכוח הזרוע --- תוכל להדפיס עוד כסף, ולשכור בעזרתו פרופסורים לכלכלה, כדי שאלה יסבירו לעם שאין זה שוד, אלא רק אינפלציה. כך היית מקבל מאחרים את השעון שלהם, את מכוניותיהם, את ביתם, וכן קרקעות, בטון, ברזל, ברגים, צינורות, בתי מלון, עובדים - -- כעבדים, חומרי גלם, בגדים וכו'. היית מסוגל להתחרות עם כולם. כל מחיר שאחרים יציעו, אתה תדפיס יותר ותציע מחיר גבוה יותר --- כך תקדים ותרכוש מכולם את הכל.

אכן זה כל שרצינו להראות: בהעדר חוקת המילה, הערלים מסוגלים לטמא בעורלתם כל חלקה טובה. הם מסוגלים לגנוב בלי לדעת שהם גונבים; לשדוד בלי לדעת שהם שודדים. ובנוסף, לכל אלה, להביא פרופסורים ערלים (שאינם מראים להם ולמדינאים כל מוצא) כדי שיסבירו כיצד לטפל במחלה הקרויה "אינפלציה" --- כאילו שזו רעה חולה, שאינה מעשה ידיהם.

תהליך דומה של אינפלציה קרה בתקופת המלכים; על כך אנו למדים מדברי ישעיה הנביא טרם החורבן, שם שואל ישעיה הנביא:

איכה היתה לזונה קריה נאמנה, מלאת משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים?

דהיינו, איך זה שהעיר ירושלים הפכה מקריה נאמנה לזונה; וכיצד ממשפט צדק היא הפכה לעיר של רוצחים?

התשובה שאומר ישעיה במילים מראות היא זו:

כספך היה סיגים סובאך מהול במים".

דהיינו, המלך הדפיס מטבעות כסף ע"י עירוב מתכות יקרות בסיגים (מתכות פשוטות); אחריו הלכו סוחרי היין, שלא רצו להפסיד מכספם, לכן מהלו מים בתוך היין --- ומכרו; כך פשה הנגע בכולם.

ישעיה מסביר את מקור התופעות "האינפלציוניות" הללו באמצעות החוקיות של מה שקורה בחברה בעקבות מעשה גניבה אחד, ותולה את האשם בשרי הממשלה, כמוסבר בהמשך הדברים. וכך הוא אומר:

שרייך סוררים וחברי גנבים, כולו אוהב שוחד ורודף שלמונים."

(ישעיה א' 22)

שים לב, ישעיה אינו קורא לממשלה "שרים עושי אינפלציה", אלא "שרים סוררים וחברי גנבים" --- קצר ולענין. מכאן ואילך ממשיך ישעיה לנבא רק את החורבן. בפני מצב דומה עומדת ישראל היום.

החוקיות

משה, בשירת האזינו אומר: "הצור תמים פעלו, כי כל דרכיו משפט". כלומר, הטבע, האלוהים ("הצור") פועל על פי חוקיות משפטית. לכן, עלינו לפנות לשופט (ולא לפרופסור לכלכלה) על מנת שזה יתקן את הכלכלה. טעותם של ראשי הממשלה היא, שהם העדיפו את המומחים לכלכלה ולא פנו לעמוד מול המשפט --- על פי חוקת המילה.

אילו עמדו ראשי המדינה למשפט כנ"ל, השופט היה מורה לראשי המדינה --- השודדים --- לבצע דבר אחד פשוט: להחזיר את הגזילה לבעליה; כמה שנות לימוד באוניברסיטה צריך כדי לומר משפט פשוט כזה? השופט אף יוסיף ויאמר: האלוהים מוכן לסלוח לכם ולשפר את מצב המשק כולו, אם רק תחזירו לעם את הגזילה; והיה אם לא תעשו כן, הצור תמים פעלו, יכה

כלכלה 05 ו

במדינה* הזו, עד שכל הגזלנים יחזירו את הגזילה ולו אף במחיר של פירוק המדינה כולה (כי, בהעדר משפט --- יהיו שפטים).

החוקיות מתבהרת לאור אירועים שקרו למעצמות אחרות בהיסטוריה האנושית, כאשר אלה הדפיסו כסף. באנציקלופדיה העברית במונח "דפלציה", מובאים מספר אירועים הממחישים זאת.

מסקנת המחבר (שם) היא, שהסיבה שגרמה לאינפלציה היתה הדפסת כסף (מטבעות) ע"י השליטים, כתוצאה מגידול במחזור של מתכות, אם בשל גילוי טכניקות כריה חדשות ואם כתוצאה מפירוק אוצרות במקדשים וכן עוד אוצרות במקדשים. סופן של אותן ממלכות היה שקיעתן מבחינה חברתית וכלכלית תוך זמן קצר.

כך למשל: שוד המקדשים והקברים בימי שקיעתה של מלכות מצריים; שוד **4,000** כיכרי זהב ממקדש אפולון בדלפוי ב-**355** לפניה"ס; כיבוש אוצרות הזהב של מלכי פרס בידי אלכסנדר מוקדון, ששווין נאמד ב-**120,000** כיכר. אלה הביאו לנפילתן של אותן מדינות.

ביוון העתיקה הוחש הלחץ האינפלציוני בעקבות הגדלת התפוקה במכרות הזהב שבמקדוניה ובמכרות הכסף שבסביבות אתונה. מחירו של שור לקורבן עלה מ-**5** דראכמות בימי סולון (אמצע המאה ה-**6** לפניה"ס) ל-**51** דראכמות ב-**410** לפניה"ס, ול-**77** דראכמות ב-**375** לפניה"ס. אלה סייעו לנפילתה של יוון.

בתקופה הרומית, היה הגורם העיקרי לאינפלציה, זרם של אוצרות שדודים ממקדוניה המנוצחת ומביות מצריים בימי אוגוסטוס (**30** לפניה"ס). בהמשך, כאשר פחת מלאי המתכות היקרות, החלו לקצץ במשקל המטבעות. לדעת חוקרים, היו ההפרעות במערכת המטבע, שנבעו מקיום אינפלציה ודפלציה זו בצד זו, בין הגורמים לשקיעתה של רומא בסופו של דבר.

בתום ימי הביניים ספרד קיבלה לידיה מתכות יקרות רבות, הדבר הביא בתחילה לפריחה ולעלית מחירים ולבסוף לנפילתה.

בסוף המאה ה-**17** ובתחילת המאה ה-**18** הונהגו שטרי כסף באירופה ובאמריקה. החלוצ היה ג'ון לו שעסקות "חברת הודו" שלו ב-**1720** גרמו תחילה לעליה חדשה במחירים ובסופו של דבר להתמוטטות כללית.

בימי מלחמת האזרחים בארה"ב --- הצפון נגד הדרום --- נקטו שני

" **אנו מדברים על המדינה ולא על הממשלה משום שהממשלה מתחלפת ואילו המדינה היא היוצאת וזכאית או חייבת בסיכום הכללי; במידה והממשלה מתקנת את מעשי קודמתה --- זוכה המדינה כולה לשיפור במצבה, ולהיפך.**

הצדדים, ובעיקר ממשלת הדרום, בהדפסת שטרי כסף לשם מימון המאמץ המלחמתי. והתוצאה ידועה --- הצפון ניצח לבסוף את הדרום,

מלחמת העולם הראשונה מומנה, בחלקה, ע"י כל הצדדים ע"י יצירת מטבע חדש. עיקר העליה במחירים היתה בארצות גרמניה ואיטליה, ולאחריהן ביתר המדינות. בגרמניה היתה התמוטטות כללית של מערכת המטבע: נפח המחזור עלה מ-**6**

מיליארד מארק ב־1913 ל־500 מיליון ביליון מארק בנובמבר 1923, עד שהונהג ה"רנטנמארק" במקום המארק הישן בשער של 1 ל־1,000,000,000,000 גם במקרה זה, המדינות שהדפיסו יותר הן שהפסידו.

במלחמת העולם השנייה הצליחו הממשלות, בדרך כלל, לממן את ערכיהן התקציביים בעזרת הטלת מיסים כבדים ובהנפקת מלוות מלחמה, כמו כן הונהגו שיטות של פיקוח על המחירים ושל קיצוב, שפעלו בדרך כלל באורח יעיל יותר. האינפלציה הגלויה נבלמה בגבולות מתונים, אולם על כמה מאיוזי הכיבוש עברה אינפלציה חמורה יותר בגלל הכנסת שטרי כסף ללא גבול ושיעור. למשל, בהונגריה שלאחר מלחמת העולם השנייה, עלתה רמת המחירים פי 200 מיליארד בקירוב לעומת רמת המחירים שלפני המלחמה.

כיצד התמודדה ממשלת ישראל עם תופעת האינפלציה

1. הממשלה הנפיקה איגרות חוב לציבור, ובמיקרים מסויימים אף כפתה על הציבור לרכוש אותם. הנפקת מלוות המלחמה הללו נועדו לומר לציבור כך: אנו --- הממשלה --- נחזיר לאזרח את כל מה שלקחנו ממנו; אחרת, כידוע, המדינה תפול ותושמד;

לדאבונו, הדברים לא הובנו ע"י שרי האוצר, ובמיוחד לא ע"י השר "מודעי". בעקבות מלחמת שלום הגליל --- 1982, לקחה הממשלה מהציבור 'מלווה שלי' וניכתה אותו ישירות, משכרם של העובדים (הלוואה בכוח). כאשר השר נשאל בראיון בטלוויזיה, כיצד הוא מתכוון להחזיר את הכסף, הוא השיב, בבדיחות: מלוות אלה אינם צמודות, לכן לא ישאר מה להחזיר לעם. זה שר שאינו ירא מהמשפט. כאשר בכוחו לגנוב הון מהציבור הוא לוקח בכוונה שלא להחזיר.

עובדה נוספת, מלחמת שלי"ג הסתיימה זה מכבר, אבל היטל שלום הגליל --- עודנו שריר וקיים גם כיום --- שנים רבות אח"כ. למה? --- ככה!!!

2. בעקבות הבחירות של 1984 הוקמה ממשלת אחדות לאומית, וזו הגתה את הרעיון של "עיסקת החבילה במשק". כולם חשבו שמצאו את הפיתרון,

ו-97 חברי כנסת הצביעו בעד התוכנית הכלכלית. אותה עת אמרתי, לכל מי שיכולתי לומר, שהתוכנית תכשל. לאחר מספר חודשים באו שומעי ואמרו לי: הרי התוכנית מצליחה: האינפלציה ירדה מ־30% בחודש ל־3%---1% בחודש. ואני בשלי, חוזר וטוען שזו אחיזת עיניים. וההסבר לכך הוא זה: בתחילה, נשאל את שאלת התם: מה זה "עיסקת חבילה במשק"? והתשובה --- הממשלה שחקה את שכרם של העובדים ב־300% ומנעה מהמעסיקים להעלות מחירים. במילים אחרות, הממשלה אמרה לעם:

תנו לי לשדוד אתכם החודש ב-**30»/0**. ואתם, לא תקבלו דבר. כך גם נדרשו הסוחרים, והיצרנים --- לא להעלות מחירים; והתוצאה היתה: **30»/0** משכר העובד שהממשלה גנבה עד כה כל חודש בצורה של מס גנוב (אינפלציה), הוחלף בהפחתה של שכר העובדים ב-**30»/0** לחודש; וכן, הפחתה של-**300/0** מערך הטובין של היצרנים והסוחרים, כי להם אסור היה כבר לקבל שכר גבוה וגם אסור היה להעלות מחירים.

לאור האמור לעיל, אנו שואלים: האם בעזרת "עיסקת החבילה במשק" השיב השודד את גזילתו? --- לא ולא! הממשלה שינתה רק את העורלה בעורלה: את העורלה ("אינפלציה") בעורלה אחרת ("עיסקת חבילה") והמשיכה ברוע מעלליה. בכך הודה גם השר "מודעי" (שאינו מודע למה שהוא אומר ועושה), מספר ימים לאחר תחילת התוכנית הכלכלית כאשר אמר: כי "נולד לו ילד (התוכנית הכלכלית) חצי מפגר". רק לאחר כשנה, נאלצה הממשלה להודות שאין בתוכנית הכלכלית פתרון ממשי להבראת המשק.

3. ההסתדרות ראתה שמפעלים נסגרים ולעובדים לא נמצאו מקומות עבודה חליפיים. לכן ראש הממשלה, דאז, שמעון פרס, קרא לתוכניתו "המעבר לשלב הצמיחה". ההסתדרות הקימה "קרן לצמיחה". העובדים הוזמנו לתרום לקרן כדי לעזור בצמיחה ובבניית תשתית חדשה. גם בזה, לא בוצע הפתרון המשפטי על פי חוקת המילה --- הממשלה עדיין לא החזירה את הגזילה. וגם הבנקים לא החזירו את שגנבו.

מדוע הממשלה מדברת על "צמיחה"?

כידוע, מיסים נלקחים מהפירות שנצמחים למשלם המיסים (מפעל, חברה או אדם), כתוצאה מתהליך היצור. כל פעם שמפעל ממיר סחורה בכסף וקונה חומרי גלם, הוא נעזר בכסף של הממשלה; ואם זו מדפיסה כסף --- ערך כספו נגנב. כלומר, ממחזור למחזור, חומרי הגלם שביכולתו לקנות ילבו ויפחתו. כך גם, אם המפעל ירצה לחדש מכונות, או לשכור עובדים --- כוח הקניה של הכסף שברשותו ילך ויקטן. דהיינו, המפעל (הכולל --- חומרי גלם, עובדים ומכונות) המיצר את הפרי (על פי הדימוי של העץ) נאכל ע"י הממשלה. היא לוקחת כמס, גם את ענפי העץ והגזעים שעליהם צומחים הפירות --- ולא רק

את הפירות. במהלך הגניבה נלקחים מהמטע גם גזעי העצים, ואף נעקרים שורשי העץ ו"נאכלים" ע"י הממשלה. עתה נשאלת השאלה: לאחר שכל העץ נאכל, מהיכן תבוא הצמיחה? --- ובכן אין צמיחה*.

4. הממשלה דאגה לפתח גופים וולונטארים רבים (למען החייל, ליב"י, אק"ם, הסרטן, ועוד ועוד) ואף התירה לגופים העוסקים בהימורים (טוטו, לוטו, מפעל

הפייס, חיש גד ועוד) כדי לגבות כספים נוספים; היא נעזרת בגופים אלה

- ובהם מתנדבים קשישים וילדים --- כגובי מס נוספים, אך לא החזירה לעם כל תמורה. גופים "וולונטאריים" אלה, אינם אלא סיוע עקיף לממשלה להמשיך ולקחת כספים מהעם. רק בשל חוסר ידיעתם פועלים אירגונים אלה בניגוד לחוקת המילה. וכמובן מקבלים תעודות הוקרה ממשלתיות על פעולתם. למעשה, גופים אלה צריכים לשבת יום יום מול משרדי הממשלה
- ולשדל אותם משרדים למלא טוטו, לוטו, חיש גד, חיש-חש ומיש-מש, לתרום לליב"י, אק"ם ועוד --- וכך להחזיר כספים לעם.

5. בהמשך ממשלת האחדות, מילא שמעון פרס תפקיד של שר האוצר, של ההסתדרות הכללית ושל חברת העובדים. הוא "מחק" חובות למפעלים ההסתדרותיים, לכור, ולקיבוצים. מה זה "למחוק את החובות"? --- כמובן, רק מחצית הדרך להחזרת הכספים הגנובים.

הצעת שר האוצר (למחוק את החובות לאנשי שלומו) אינה יוצרת שוויון, אלא הפליה מכוונת. לדעתנו, הממשלה צריכה לתת לכולם את הזכות למחוק חובות ולסייע במתן כספים והון ממשי למפעלים, לישובים ולאזרחים פרטיים

- כי כולם שווים בפני החוק; ובמיוחד --- בפני חוקת המילה. לפיכך, הצעתנו היא:

א. שמיטת חובות כללית בין כל אדם לחברו ללא יוצא מן הכלל; ובמיוחד וראשית לכל, שמיטת חובות של האזרחים לממשלה בכל

* דע לך, ממשלות ישראל הרבו להזכיר לאזרחי ישראל שיש להם אזרחים רעים --- צרכנים וחומרניים. אך אל תרגיש ריגשי אשמה. גם אם הממשלה תגיד לך שאין לה כסף, כי היא מסכנה --- אל תרחם עליה. ראיתי בימי חיי גנבים רבים שגנבו מיליונים, וכאשר נעצרו ונשפטו אמרו שאין להם מה להחזיר --- כי הם בזבזו הכל. תשובה דומה תשמע מן הממשלה הגנבה ומהבנקים הגנבים. אך דע לך שאין פתרון להשבת נזקי הגנב, אלא אם הגנב יחזיר את גניבתו. הזהר גם ממילות הקסם הערלות "בטחון" ו-"לאומי" שלא יבצרו את דעותיך הקדומות ביחס לממשלה "שלך"; הממשלה אינה שלך, היא גונבת ממך יותר ממה שהיא גונבת מאובי ישראל; זה ששמת אותו כראש ממשלה ושר שלך --- הוא זה שמכה בך, גונב אותך ושודד אותך; לכן אל תאמין לו.

רק כך תוכל לדרוש את זכותך, ותעמוד בתוקף על זכותך --- שלא ישקרו לך ושלא יגנבו ממך.

גם או קנס שהטילה עליהם; וכן שמיטת חובות לבנקים למיניהם.

ב. שיחרור חיילים משירות סריר, כמוסבר בפרק על הבטחון, כרי להזרים הון למשק בצורה של כוח עבודה זול נוסף.

המשפט - פסק הדין

מאחר שהממשלה אינה עושה את האמור על פי חוקת המילה, לכן אל נתפלא אם יבואו עלינו הגזירות, כמפורט להלן:

1. **שוד ורצח** --- השוד ימשיך להשתולל במדינה. שיקים רבים יחזרו ללא כיסוי. מכה קשה של גניבות ופגיעה ברכוש ובמהלכם גם רצח של חפים מפשע. כפי שהממשלה שדדה בלי לראות במי היא פוגעת, כך יעשו גם הגנבים האחרים --- בלי רחם (אין זו קריאה לגנבים לגנוב אלא זו המציאות שמול עיניך, ואינך רואה שהיא מתרחשת מול עיניך).

2. **הגוי שבקרבת יעלה עליך** --- לפני פרוץ האינטיפאדה בשטחים הרבו אזרחים ישראלים לסחור עם ערביי השטחים --- קנו תוצרת וקיבלו שירותים אצל הערבים --- בקלקיליה ובעזה, ואלה התעשרו על חשבון היהודים. ליהודים לא היה משתלם לסחור עם אף אחד מ"השודדים" --- נשדרים, המצויים בישראל, ועם אף אחד מאלה הקוראים לעצמם עם וחברה מודרנית.

בעקבות האינפלציה, מראים ערביי השטחים את כוחם הכלכלי --- לא עובדים כשלוש שנים ומחזיקים מעמד. ידוע שאש"פ מסייע להם, אולם בעיקרון כוחם נובע מהחסכונות הרבים שצברו במשך שנות המסחר עם היהודים.

כאמור, רק מי שסוחר במטבע של המדינה נפגע מהממשלה שלו עצמו. ערביי השטחים, העובדים בישראל רשאים להמיר את השקל שקיבלו בדינאר או בדולאר. אך ליהודים בישראל הדבר אסור. לכן רק האזרחים המסורים **נשדרים ע"י הממשלה שלהם** ואילו בני המיעוטים מקטינים את נזקי השוד. מכאן נבין את דברי משה בדבר הקללה שלו:

"הגוי שבקרוב יעלה מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה; הוא ילוך ואתה לא תלונו" (דברים כ"ח, 43), כי לא יהיה לך מה להלוות לו.

סיפור דומה קרה ליהודי גרמניה. הם היו הגוי הזר בקרב הגרמנים. האינפלציה פגעה בתושבי הארץ; ואילו היהודים שמרו על קישרי מסחר משפחתיים מחוץ למדינה. לכן, נעזרו במטבע זר ושמרו על עצמם מפני המדינה השודדת. כך עלו היהודים על הגרמנים (בעקבות מלחמת העולם הראשונה) והתוצאה היתה האנטישמיות והשואה של מלחמת העולם השנייה.

כיום תנועת "כך" ותנועות אחרות מלבות את היצרים בישראל נגד הערבים, בדומה למה שקרה ליהודים בגרמניה. אין ספק שבקרוב ימצא כר נרחב לשנאה כלפי הערבים, כי הם יעלו עלינו מבחינה כלכלית. לפני פרוץ האינטיפאדה, היו חברות ומפעלים ישראליים בשטחים אשר פשטו רגל וערבים קנו אותם --- כי להם יש ולך אין. לכן אל תאשים את הערבים, אלא את האוייב מספר אחד שלך --- היא "הממשלה שלך" אשר בחרת.

3. **עם אחר יהנה מתוצרתך** --- ועוד מנבא משה בדבר הקללה, ואנו יכולים לראות זאת גם כיום. ערבים מקבלים מידי היהודים את חלקותיהם, כי המושבים פשטו את הרגל. כידוע המשקים נהנים מהקצבות מים מסובסדות של המדינה. זכויות מסובסדות אלה נרכשות על ידי הערבים. בנוסף, הערבים שומרים על פרדסי החברות החקלאיות הגדולות ונותנים יד לגניבות חקלאיות במימדים גדולים. התוצרת החקלאית מועברת במשאיות דרך גישרי הירדן לירדן, ומשם לסעודיה, עירק, סוריה ומדינות אחרות. וכך אומר משה לעם בדבר הקללה:

"פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אחר אשר לא ידעת והיית משוגע ממראה עיניים אשר תראה" (דברים כ"ח, 33)

4. **הירידה מן הארץ** --- תופעה נוספת הנילוית למצב הכלכלי הנ"ל היא הירידה מהארץ. כאשר אין עבודה והון המדינה מועבר למדינות אחרות, הרי שגם הבנים

והבנות עוזבים את הארץ ומחפשים עבודה בארץ זרה. וכך אומר משה בדבר הקללה:

"בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ועיניך כלות אליהם (אתה תתגעגע אליהם) כל היום ואין לאל ידך" (דברים, ב"ח, 33)

5. למרות המחסור --- תזרוק תוצרת ולא תאכל ממנה --- תופעה נוספת שניתן לראותה גם כיום היא:

"בית תבנה ולא תשב בו, כרם תטע ולא תחללנו; שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממהו" (דברים ב"ח 30-31).

כלכלה 110

ואכן, דווקא בתקופת האינפלציה הגדולה, ראינו מגדלי אבוקדו, מגדלי עופות ומגדלי עגבניות, אשר זורקים כמויות גדולות של תוצרת חקלאית. העם ראה זאת בטלויזיה ולא אכל. אנשים רבים בנו בתים יפים במושבים והם עוזבים אותם, ולא גרים בהם. שים לב לסדר האירועים והתפתחותם, לפי סדר הפסוקים בספר דברים כ"ח; בפסוק 29 :

"והיית ממשש בצהריים כאשר ימשש העיוור באפילה ולא תצליח את דרכיך, והיית אך עשוק וגזול כל הימים ואין מושיע".

ובסיכום פסוק 34: "והיית משוגע ממראה עיניך אשר תראה".

ואכן, מזה אפשר להשתגע, אין לך אוכל וזורקים לך את האוכל מול עיניך ולא תאכל ממנו. ראינו שלפי התיאוריה של קיינס בעת אינפלציה יש מחסור במוצרים. אולם בכל זאת זורקים מוצרים. לכן, אנשים שהשתגעו ממה שהם רואים --- מתאבדים מקבלים התקפות לב ועוד. בעלים מתגרשים מנשותיהם ויחידות כלכליות מתפרקות. משפחה היא יחידה כלכלית --- בדיוק כמו קיבוץ, מפעל, או מושב. לכן, במצב כלכלי קשה כל היחידות הכלכליות --- כולל המשפחות --- מתפרקות.

6. מחסור בשירותי בריאות --- השלב הבא בנבואת הקללה הן מכות בבריאות העם, כולל מכות מצריים, וכאלה שלא נראו במצריים. כל אלה אנו מוצאים גם

כיום לאחר שהרפואה שלנו הגיעה למצב של חוסר תקציב:

"יכבה יהוה בשחין רע על הברכיים ועל השוקיים אשר לא תוכל להירפא
מכף גלך ועד קוקדך" (שם, 35)

7. הגלות --- לבסוף, לאחר כל אלה באה הגלות:

"יולך יהוה אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת"
(שם, 36)

נשאלת השאלה: האם רק לזאת אנו ממתנים היום?
לסיכום

הבעיה אינה בשרינו --- על שהם גנבים --- אלא בשיטת המשפט, על שאינה מחייבת
את השופטים לראות, ואינה מקנה לשופטינו סמכות לשפוט את

הממשלה, ואת הכנסת וחוקיה. לכן, כל שבוע מחוקקת הממשלה, בחסות הכנסת,
חוקי תקציב חדשים ו"מזרימים" (כלשונם) עוד כסף למשק, ואין פוצה ואין מצפצף.
אף אחד עדיין לא העז לקרוא לישראל "זונה" (כדברי ישעיה) ואף אחד מבית המשפט
העליון, או מן הכנסת, לא העז לקרוא לממשלה, ולחברי הכנסת בשם האמיתי:
"גנבים". אין כוונתנו לגנות סתם, אלא לאפשר לשופטים (על פי חוקת המילה)
לקרוא לתופעה "אינפלציה" בשמה האמיתי

• גניבה; ולפתור את תחלואי המשק --- לומר לממשלה ולבנקים להחזיר לעם את
מה שגנבו ושדדו משך שנים רבות (ואנו מציעים לעשות כן ע"י שמיטת חובות
לבנקים ולממשלה --- יהיה אשר יהיה מקור החוב).

רק כינוי, האינפלציה כ"גניבת מס מהציבור"; ורק כינוי "הויסות" בשם "גניבה" ---
עשוי לתת תשובה נכונה לתחלואי המשק: על הממשלה להחזיר כספים לציבור
ובמהירות, כדי לחדש את מה שהיא מכנה "שלב הצמיחה", ולחייב את הבנקים
לשמוט חובות ומיד.

בהעדר חוקת המילה, אזרחים רבים יזעקו לנוכח מראה עיניים שיראו. ואף ישתגעו
ממה שהם רואים, וינהגו כמגששים באפילה יבשלו בעסקיהם, ולא יבינו למה.

ג. בתי משפט

מדיניות שיפוטית החמירה את הכלכלה בישראל

ראינו כיצד האינפלציה מהווה מיסוי בדרך של גניבת הון מידי האזרח; להלן נראה כיצד פרשנות שנתנו שופטי בימ"ש העליון לפקודת מס הכנסה, גרמה לשחיקה וגניבה נוספת של הון הציבור, ומנעה צמיחה ופיתוח של המשק במשך שנים רבות, קודם להתגברות האינפלציה בשנות ה-70, ובמהלכן.

בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה* (נוסח חדש) נקבע:

* בספר "המילון החדש", אבן שושן עב"י 897, בערך --- "המיון, טימיון":

מיוונית **tameion** = אוצר הממשלה: "שהיה הורג את בעליהם ומענה את נשיהם ומכניס • ממונם לטימיון" (ויקרא רבה י"ט).

• יצא לטימיון (סוכה כ"ט); ירד להימיון (הרומי, כ"ג 418).

ובהשאלה --- כלה, הלך לאיבוד, אבד לגמרי. מכאן שירד לטימיון = ירד לאוצר המדינה.

כלכלה 11S

"מס הכנסה יהא משתלם בכפוף להוראות פקודה זו, לכל שנת מס, בשיעורים המפורטים להלן, על הכנסתו של אדם שנצמדוה, שהופקה, או שנתקבלה בישראל ממקורות אלה:

1. השתכרות או רווח מכל עסק או משלח יד שעסקו בו תקופת זמן כלשהי, או מעיסקה או מעסק אקראי בעלי אופי מסחרי;..."

בית המשפט פרש את לשון החוק, והבחין בין "הון" לבין "פירות" לצורך קביעת השומה; דהיינו, לצורך הקביעה: מה נצמח והופק כפרי --- שעליו מוטל מס; וכן לענין ההכרה בהוצאות לצורכי מס (הוצאה עבור פירות מוכרת לניכוי מלא; אולם הוצאה עבור הון מותרת לניכוי רק במקרים מיוחדים, ונעשית על פני מספר שנים בצורה של הפחתת הון).

בעיקרון, ההון הוא המקור ממנו צומח הפרי; לכן על הון אין גובים מס הכנסה, ואילו על פרי כן לוקחים מס. מלאי עיסקי נחשב לאמצעי שמתחלף כל הזמן בחברה --- נקנה ונמכר --- לכן כל פעם שהוא יוצא מידי החברה או מחליף צורה הוא חייב במס. כך למשל סוכר הנמצא בחברה לשיווק סוכר, נחשב למלאי עיסקי של החברה. לכן,

שינוי במלאי העיסקי יהיה חייב במס. אולם כל שינוי, או גידול בכספי החברה לא יהווה שינוי במלאי העיסקי של החברה ולא יחויב במס.

נבחן מה קורה לחברה שבה הכסף הוא המלאי העיסקי שלה, והיא סוחרת בכסף, למשל: בנקים, חברות להשקעה, חברות ביטוח וכו'.

פקיד השומה קבע שחברה העוסקת בכספים (כמו בנק) הרי שכל הכנסה בכסף שנצמחה לבנק (נומינאלית!) במשך השנה --- נחשבת הכנסה עיסקית החייבת במס. לכן הבנקים נאלצו לשלם, משך שנים רבות, מס נוסף (על האינפלציה). מוסדות פיננסיים שהתנגדו לשלם מס על גידול נומינאלי בכספיהם, פנו לבית המשפט וערערו עד לבית המשפט העליון. בית המשפט העליון הכריע נגדם וקבע זאת כתקדים משפטי. העניין הורחב בהדרגה גם על מוסדות כספיים אחרים; להלן סקירה משפטית קצרה בנושא:

בפסק דין ק.ב.ע. (קבוצת בינוי ערים) היה מדובר בחברה ממלכתית העוסקת בפיתוח איזור אשדוד אשקלון. החברה נהגה לגבות כספים מרוכשי מקרקעין ולהכנס להתחייבות לפיתוח הקרקע. היא נטלה על עצמה התחייבויות לטווח ארוך, של עשרים שנה; וכדי להבטיח את עצמה רכשה אג"ח בחלק מכספי המכירה. התעוררה שם השאלה, האם רכישת האג"ח היא חלק מפעילותה העיסקית של החברה. נציבות מס הכנסה טענה בחיוב. הטענה התקבלה ע"י השופט ויתקון בבימ"ש העליון, ואחריו אמרו "אמן" כל

יתר השופטים. התוצאה היתה שהחברה הצטרכה לשלם מס על הגידול הנומינאלי בערך הכסף שלה; ואילו כספים שהיו צריכים להיות מושקעים ריאליט משך **20 שנה** באשדוד ואשקלון נאכלו ע"י הממשלה עצמה, בצורה של מס הכנסה.

פסק דין זה הלך בעקבות תקדים אחר של השופט ויתקון בפ"ד "בחן" (ע"א **393/64**, פד"י **27**, **277**). שם דובר על חברה לביטוח חיים, אשר מימשה חלק מההשקעותיה, ונקבע שהיא חייבת במס הכנסה על ההפרש בין מחיר המכירה למחיר הרכישה.

בית המשפט העליון הרחיב אותה הלכה גם על חברות הביטוח, בפסק דין של הפניקס הישראלי (ע"א **661/66, 666/66 פשמ"ג, ת"א 7 נ' הפניקס הישראלי**, פד"י **כ"א, 660**). שם נקבע שהפרשי שער שנוצרו לחברה מחמת פירות בשער של המטבע שלנו, הוא רווח עיסקי החייב במס.

אכן חוקים ערלים ושופטים ערלים עוזרים למדינה לשחוק את הון הציבור ולחסל כל חלקה טובה. מכאן נבין את דברי הבנקאים, אשר אמרו שהם ויסתו את המניות לחו"ל כדי לשמור על הונם מפני חוקי המיסוי, כדברי דו"ח מבקר המדינה בענין ויסות מניות

הבנקים: "כי לא היה לחם מספיק **כספים להיזוי חזר זכמיזחד** לאחר הפרשה למיסים (ראה דיון על האינטרס הכלכלי של הבנקים בווסות מניות הבנקים).

בפסק דין מאוחר יותר (שניתן ב־1978), הובא לפני בית המשפט המחוזי בתל אביב עינינו של בנק לפיתוח התעשייה בע"מ (עמ"ה 8/76 ו **בנק לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ נ' פקיד השומה למפעלים גדולים**; פד"א ט' חוברות 22-23, תשל"ח-1978), בנוגע לשאלה: האם על הבנק לשלם מס על גידול נומינאלי בערך של האג"ח הממשלתי שהחזיק הבנק, בעקבות עליית מדד יוקר המחיה. בעקבות פסקי הדין והתקדימים הנ"ל, המשיך נציב מס הכנסה בשיטתו גם בפסק הדין בענין "בנק לפיתוח התעשייה", וטען במשפט כך:

"ענין 'הפניקס' 'סגר את המעגל'; בכך שנפסק שם כי כל רווח המופק בידי בנק, בנק כלשהו, או כל מוסד כספי דומה אחר, רווח עסקים הוא לצורך מס הכנסה" (שם, עמ' 35)

במקרה זה היה מדובר במילווות שנקראו "מרצון", אך למעשה הממשלה חייבה את הבנק לקחתן; לכן הממשלה פטרה את האג"ח ממס על ריבית בלבד, אך הנציב דרש שיוטל מס על הגידול בערכן על פי מדד יוקר המחיה.

בתקופת אינפלציה, ובמיוחד כשהיא מואצת, ברור לכל שבעזרת שיטת מיסוי --- המשלבת מס גנוב (הנקרא אינפלציה) יחד עם מס על גידול נומינאלי

--- הממשלה נהנית משני העולמות: היא שוחקת את ההון הריאלי של כל המוסדות הכספיים, כתוצאה ממסוי ההון עצמו; פעם היא עושה זאת בצורת אינפלציה (שכאמור הינו מס גנוב); ופעם היא מטילה מס על הגידול הנומינאלי (במסגרת הפרשנות הערלה שנתן בית המשפט העליון לפקודת מס הכנסה).

בפסק הדין הנ"ל (בנק לפיתוח התעשייה) תקף כבי' השופט לובנברג, מבית המשפט המחוזי בת"א, את ההלכות של שופטי ביהמ"ש העליון, ובמיוחד את השופט ויתקון, והראה בלשון עדינה, את האבסורד והסתירות שנוצרו מפסיקתו של ויתקון בנוגע להכרה בהוצאות מס של חברה --- בגין הלוואה שלקחה, לעומת מיסוי רווח נומינאלי --- שנוצר מאג"ח אצל החברה. בין היתר סוקר השופט לובנברג את התפתחות האינפלציה בארצנו מבחינה כלכלית ומשפטית מאז הקמת המדינה.

כמו כן, מביא כבי' השופט לובנברג, מדברי פרופסור מילטון פרידמן ומדברי פרופ' יאיר אהרונים, ומגיע למסקנה **שאינפלציה "היא סוג של הטלת מס על הציבור כולו"**

(בפרק הקודם הגענו למסקנה דומה לפי חוקת המילה). חשוב שנצטט כמה ממסקנותיו ומדברי הבקורת של כב' השופט לובנברג בפס"ר הנ"ל:

1. באן חוזר כב' השופט ויתקון על דברים שהוא עצמו פסק בענין "לוד" 12 שנה קודם לכן ונשאר נאמן להם, **אפילו שהמצב העובדתי היה הפוך" (שם 349) --- והמבין יבין.**

2. "כן עשה אותו השופט המלומד בענין של "ארגוס", כאשר בלשון בוטה < למדי, דרש כי הערכאה הראשונה תשמור אמונים למה שהוא פסק קודם לכן < בענין של חברות לביטוח חיים, "בחן" ו"הפניקס" (שם, שם) --- והמבין < יבין.

3. "נמצא כי הפרשי שער שנבעו לחברה מחמת פירות בשער של המטבע שלנו, רווח < עיסקי הם, החייב במס... אני, **מעולם לא הייתי שלם עם הלכה זו, אך < הקפדתי לקיים אותה, כמצוות הסעיף 37 < לחוק בתי המשפט" (שם, < 350)***

לפיכך חידש השופט לובנברג הלכה וקבע בפסק הדין הנ"ל כך:

1. בעיקרון, אין לראות כסף במלאי עיסקי --- אף לא אצל בנק. עיסוקו של בנק יכול יהיה בכסף, אך הכסף בבזה אינו מתווה מלאי עיסקי.

• הכוונה לסעיף המחייב את ערכאת השיפוט התחתונה לפסוק לפי ההלכה שקבעה הערכאה הגבוהה יותר, גם אם השופט דלמטה סבור אחרת.

16 ו חוקת המילה

2. מאחר ומדובר במלוות חובה --- שהבנק היה חייב לקחתן --- אך נקראו בשם מלווה 'מרצון'; לכן הן פטורות ממס;

אכן דרוש אומץ רב לשנות הלכה שהשתרשה בארץ משך יותר מ-20 שנה ע"י השופט ויתקון. ובמיוחד כאשר שופט בית משפט מחוז? צריך להתמודד כנגד עורלתו של שופט שמעליו. (אך השופט לובנברג מצא את המוצא מן הסבך באמצעות מילותיו השונות כפי שהראינו לעיל).

הפסיקה של השופט לובנברג שינתה אך במעט את המצב; פסק דינו לא הפך להלכה מחייבת כמו של בית המשפט העליון, ולא פטר את הבנקים ממיסוי שהוטל על רווח הון נומינאלי כאמור לעיל. רק בשנות השמונים הוקמה ועדת שטיינברג לבידיקת נושא המיסוי בארץ; ורק בשנת 1982 נחקק חוק מס הכנסה (מיסוי בתנאי אינפלציה)

תשמ"ב-1982, אשר איפשר למוסדות פיננסיים להזדכות במס על גידול נומינאלי בהון. החוק נחקק ביוזמתו של שר האוצר דאז, יורם ארידור*.

שומה על פי מיטב השפיטה - או השחיטה

עתה נרד מטה, אל פקיד השומה ונראה כיצד פקיד השומה הקטן, יחד עם עמיתו, השופט בבית המשפט העליון, עושים שמות בנישומים; באמצעות עורלתם הם הפכו לשוחטים, במקום שופטים, בלי לדעת מה הם עושים.

לפי פקודת מס הכנסה נקבע שלפקיד השומה ניתנת הסמכות לשום את הנישום על פי "מיטב שפיטתו" (סעיף 145 (א) (2)(ב) לפקודה); הוראה דומה קיימת בחוק המע"ט (סעיף 77 לחוק המע"מ) לפיה:

"פקיד השומה רשאי לקבוע לפי מיטב שפיטתו את הכנסתו החייבת של האדם ולשום אותו בהתאם לכך, אם יש לו טעמים סבירים להניח שהדו"ח איננו נכון".

בפסק דין משנות ה-60, נתן כב' השופט ויתקון יד לשרירות ליבו של פקיד השומה של מס הכנסה, להגדיל את המחזור של החברה הנישומה ב-10%/0. החלטת פקיד השומה התבססה על הנימוק הבא:

* אכן היתה למר יורם ארידור ראייה לטווח ארוך: לא רק לגבי ויסות מניות הבנקים, אלא גם לגבי הצורך לשפר את מצב הבנקים ולהחזיר להם את הונם שנשחק; הוא גם ידע שאם לא יאפשרו לבנקים להחזיר את הונם מיה הם ימשיכו במעשה הויסות.

כלכלה 107

"הגדלתי את המחזור ב-10% לפי מיטב שפיטתי. הנחתי שעלול לעשות 10% יותר מכפי שהצהיר. את ה-10%/0 לא קבעתי בהסתמך על השוואה לתיקים אחרים, אלא רק על פי מיטב שפיטתי".

(ראה: ע"א 66/65; 68 פקיד השומה ת"א ו נ' מי פינר בע"מ וערעור שכנגד פד"י י"ט (2) עמ' 631, 637 --- ההדגשות במקור).

נשאל את עצמנו על פי מה קבע פקיד השומה את הנחתו זו? --- על פי מיטב מה שבא לו בראש; הוא הניח כך ולא הסיק את הדברים מתוך עובדות כלשהן. אין אחרי קביעתו כלום, אלא שרירות הלב בלבד. אילו היה פקיד השומה קובע שומה של **20%, או 50%**, מי יכול היה לסתור את דבריו? --- אף אחד.

השופט ויתקון קבע, שעל הנישום מוטל נטל הראיה ולא על פקיד השומה. נשאלת השאלה כיצד הנישום יוכיח? ספריו אינם משמשים הוכחה במקרה של "שומה על פי מיטב השפיטה", מכאן נובע שהוא נדון מלכתחילה לכישלון, וכל שנותר לנו הוא החלטת פקיד השומה.

בפסק הדין הנ"ל (פיינר), אומר כב' השופט **לנדוי**, שישב בהרכב עם השופט ויתקון, כלהלן:

"החוק מדבר על **מיטב השפיטה** של פקיד השומה. גישתו של פקיד השומה לענין **צריכה**, איפוא, **להיות גישה שיפוטית**. ומעיקרי הגישה השיפוטית היא שעובדות (והיקף הכנסתו של הנישום הוא בבחינת עובדה) לא תקבענה אלא **על יסוד ראיתי** כלשהו.... כן ברור שבשומה על פי מיטב השפיטה חייב להיות בדרך כלל יסוד של אומדנא. אבל אחרי ככלות הכל עדיין **צריך להיות יסוד ראיתי** כלשהו לשפיטת הפקיד. **שאם לא כן הופכת השומה לשרירותית לחלוטין**, ונישום שלא ניהל ספרים, הממלאים אחרי התקנות, מסור לגמרי לחסדו של פקיד השומה. משום כך הסכמתי לעמדת פקיד השומה בענין העלאת אחוז הרווח, כי העלאה זו נעשתה על יסוד ניסיונו של המפקח, בטיפול בתיקים אחרים באותו ענף עסקים, בו עוסקת החברה הנישומה כאן".

כידוע פקיד השומה לא קבע את מיטב שפיטתו, אף לא בהסתמך על השוואה לתיקים אחרים (וכאן בא הציטוט הקודם). לכן, מוסיף השופט לנדוי ואומר:

אכן, לא פעם הודגש שבית המשפט לא ישים את שפיטתו תחת

שפיטתו של פקיד השומה, אך מעולם לא אושרה שומה על יסוד אפס ראייה כמו במקרה דנן" (עמ' 638).

ועתה נשאל: האם בשל שרירות הלב של פקיד השומה, אשר לא הביא שום עובדה לפני בית המשפט, החליט בית המשפט לשים את שפיטתו שלו במקום "מיטב שפיטתו" של פקיד השומה, או העדיף שעורלתו של פקיד השומה תוליך שולל את כל העם? --- ובכן כמידת עורלתו של בית המשפט, כך הוא פסק:

"הוחלט לדחות את עירעורה של החברה הנישומה ולקבל את עירעורו של פקיד השומה ולהחזיר את שומת פקיד השומה על כנה" (שם).

פסק הדין בענין 'פיינר' הגיע לבית המשפט העליון לדיון נוסף (בד"נ 14/65 בפד"י כ' (1) עט' 553), בעט' 537 אומר השופט ויתקון:

"מסכים אני, עם כל הכבוד, כי שיקוליו של פקיד השומה, כבואו לשום לפי מיטב שפיטתו, עריך שיהא להן סימוכין (לא הייתי אומר ראיות דווקא) כל שהם".

בדיון הנוסף חזק בית המשפט העליון את עורלתו עוד ועוד. בערעור אמר שעריך ראיות, או עובדות כלשהן; אך בדיון הנוסף אמר שעריך "סימוכין כלשהם אבל לא ראיות". בהמשך אומר בית המשפט באותו דיון נוסף, שהוא אינו פוסל אף ניחושים והשערות, וכי אלה עדיפים על שיפוטו של בית המשפט עצמו. נעטט מדבריו:

"מקום שכל חישוב ושיחזור של הרווח המשוער אינו אלא ענין של ניחוש והשערה, אין להמיר את ניחושו ואת שיקול דעתו של פקיד השומה בניחושו ובשיקול דעתו של בית המשפט" (שם עט' 538)

מדהים הדבר: בית המשפט העליון מוכן לקבל ניחושים (בלי כל ראיות) כבסיס להחלטתו השיפוטית בענייני מיסוי. במילים אחרות, בית המשפט החליט להחזיק חזק בעורלתו ולא להניח שזו תיפול אי פעם מעליו ותראה לו את האור. כך נסתתמו העיניים של המדינה. (כדברי ישוע: בית המשפט העליון ראה קיסם בין עיני פקיד השומה, אך לא הסיר קורה גדולה --- הקיימת זמן רב --- בין עיניו שלו, ופסק).

באופן דומה לנ"ל נפסק לגבי נישום שספריו לא נפסלו כלל, להלן אירוע:

פקיד המע"מ ביקר יום אחד בחנות בדים של נישום ושאל אותו בכמה הוא קנה את הבדים ובכמה הוא מוכר אותם. מתוך כ-150 סוגי בד שאל הפקיד על 7 סוגי בדים שהיו בחנות. 5 מתוצרת הארץ ו-2 מתוצרת חוץ. מכאן הוא הגיע למסקנה שמתח הרווחים של הנישום הוא כ-40%---50% לגבי בדים מתוצרת הארץ; ו-110% ---130% על בדים מתוצרת חוץ. פקיד השומה הוסיף על עובדות אלה את הפרופיל (ממוצע של הכנסות לכל עסק) שהכינה נציבות מס ההכנסה לסוג העסק של ממכר בדים ומצא שהחנות של הנישום שלנו צריכה למכור כמות מסוימת של בדים בחודש וכך וכך בדים בשנה. פקיד השומה החסיר את הממוצע שנוצר לו בדגימה מקרית של 7 סוגי הבדים, מתוך הפרופיל הנ"ל וקבע שיש סטייה, המביאה למסקנה שהנישום שלנו הגיע ל"תוצאה עיסקית בלתי סבירה".

לפיכך החליט פקיד המע"מ לחייב את הנישום שלנו --- על פי "מיטב שפיטתו" --- לשלם לשלטונות המע"מ כספים נוספים. כידוע, מע"מ ומס הכנסה פועלים זה לצד זה; ומשמעות הדבר היא, שאם המע"מ יוכה בנתח והנישום ישלם למע"מ על פי מיטב השפיטה, יבוא אחריו גם מס הכנסה ויבקש את המגיע לו "על פי מיטב השפיטה".

הנישום שלנו הגיש עירעור לבית המשפט המחוזי והביא עדויות שונות המראות שהחנות שלו אינה דומה לפרופיל שקבעה נציבות מס הכנסה לחנויות של ממכר בדים. שאין מדובר בחנות במרכז תל אביב, אלא בחנות באחת מערי השדה בדרום הארץ; הוא טען שסביב כל ממוצע (הפרופיל) קימת עקומת התפלגות --- מעל ומתחת לאותו ממוצע --- ולכן אין לחייב אותו על פי הממוצע שהכינה נציבות מס הכנסה; הוא הראה שכל ספריו מנוהלים ע"י רוח"ש וכי ספריו לא נפסלו כלל. בכל זאת פקיד השומה קבע את מתח הרווחים לפי 7 סוגי בדים מתוך 150 סוגי בד. הוא הראה שבמקרה אחר נפסק שסטייה של 25% אינה מהווה סטייה מהותית. אולם למרות כל אלה החליט בית המשפט לאשר את השומה של פקיד השומה, ולא לשים את שפיטתו של בית המשפט במקומו. פקיד השומה החיל את "מיטב שפיטתו" לגבי 4 שנות מס, וחייב את הנישום לשלם עבור מספר שנות מס בבת אחת, בלי שתובא כל ראייה ממשית על הכנסות גדולות יותר; אלא לפי פרופיל של ממוצעים של נציבות מס הכנסה.

אכן שופטים ערלים יכולים לשמש גם שכירי חרב של הממשלה נגד העם שלה. וזו התוצאה:

באחת מהשיבות של ועדת הכספים של הכנסת, בשנת 1988, ביקר ח"כ חיים רמון את מס ההכנסה ואמר שבידי האוצר 300 מיליון דולר, שהוא חייב

להחזיר לנישומים. אולם האוצר החזיר רק 40 מיליון דולר. מס הכנסה אינו מחזיר את הכסף מיוזמתו; וכאשר הנישום בא לדרוש את ההחזר המגיע לו, פקידי מס ההכנסה

"מסבירים" לנישום, שלא כדאי לו לדרוש את המגיע לו; וכי אם הוא יתעקש --- הם כבר יטפלו בו (ראה ספרו של משה בדש "העלוקות", הוצאת עם אובד, 1990).

אין, אפוא, להתפלא על שרירות לבם של פקידי האוצר. שרירות לבם מקבלת גיבוי מאת שופטינו הערלים. שלא אוהבים לעבוד ולשים את שיפוטם (שהגיע לדרגה של ניוחש) שלהם תחת שיפוטו (ניחוש) של פקיד השומה. והכל מתחיל מן הראש --- בביהמ"ש העליון.

שומה על פי פרופילים של בתי עסק, לגבי נישומים שספריהם לא נפסלו, מהווה "מיטת סדום" לכל אזרח במדינה. האגדה מספרת שבסדום היו מודדים כל אדם על פי מיטה אחידה. מי שהיה ארוך --- קיצצו לו את הרגליים, ומי שהיה קצר --- מתחו אותו. כך קורה היום גם בישראל. אפילו אם אינך מרוויח יגידו לך שאתה חייב להרוויח לפי הפרופיל של מס הכנסה. ואם לא הרווחת על פי הפרופיל יקצצו או ימתחו אותך, בהתאם למיטה הקרויה "שומה על פי מיטב השפיטה"; ולמעשה מוטב לו קראו לה בשמה האמיתי: "שומה על פי מיטב השחיטה".

אל נצחק, ואל נזלזל במה שקרה לאותם נישומים. הדבר מהווה כלל לכולם; יום יבוא וגם אתה, הקורא, תצטרך לתת את הדין באופן דומה. אז תצקע בוודאי ליהוה אלוהיך --- זה השופט הערל, חסר החוקה, אשר שמת עליך --- והוא לא ישמע אותך. לכן יפה שעה אחת קודם, לקום ולתקן את המצב --- לקבוע חוקה שתחייב את השופטים לשפוט (לשים את שפיטתם על פני שפיטתו של פקיד השומה); לחייב אותם להסיר את עורלתם, שלהם עצמם, ואח"כ את עורלתם של פקידי המס; ולחייב את השופטים להגן על העם מפני שרירות לבם של הפקידים והשרים.

לסיכום: גביית המס בחסות בתי משפט ערלים, החמירה את מצב המשק כולו.

4. הצעות לחקיקה בכלכלה ומיסוי

1. האיסור "לא תגנוב" מספיק למניעת אינפלציה

מסקנה ראשונית: יש לחוקק חוקה על פי חוקת אלוהי אברהם, אשר תחייב את השופטים להסיר מילים ערלות במשפט; אם תהיה חוקה כג"ל, אז

האיסור: "לא תגנוב" יהיה ברור דיו, כדי לאסור על הממשלה והשרים, מלהדפיס כסף לעשות "אינפלציה", "ויסות", ועוד דברים מבישים בעתיד.

2. מיסוי ע"י הרשויות המקומיות

המיסוי צריך להיות קרוב לצרכים אותם הוא נועד לשרת --- האוכלוסיה. לכן, יש לבטל את כל סוגי המיסים (מס הכנסה, מע"מ, ביטוח לאומי ועוד ועוד 4 ו סוגי מיסים). ולבצע מיסוי רק באמצעות הרשויות המקומיות כאשר כל רשות תקבע לעצמה את דרכי המיסוי כרצונה. **אחוז מסויים וקבוע מן המס שעבה מכל רשות יועבר לרשות מרכזית למימון ערכים לאומיים**; כמו: בטחון, משרד החוץ ופרויקטים ארציים --- כמו המוביל הארצי, תחבורה ותקשורת ארצית; כל יתר העניינים (חינוך, בריאות, סלילת כבישים, בינוי, שיכון, שירותים סוציאליים וביטוח לאומי) יהיו בידי הרשויות המקומיות; ובמידת הצורך הרשויות המקומיות יתאגדו מרצונן החופשי, כדי לקבל שירות משותף מתחנת כיבוי אש, או בית חולים איזורי וכו'.

כל אחת מהרשויות תגבה את המס על פי שיטה שיבחר בה ראש הראשות המקומית, על פי רצון הבוחרים במחוזו, באורח דמוקרטי. הדבר יצור פלוראליזם של שיטות לגביית מס ברשויות השונות. כל רשות תצטרך לרסן את עצמה, מאחר שככל שיעילותה תהיה נמוכה, היא תצטרך, מחד, לגבות מיסים רבים יותר; ומאידך, לשלם סכומים גדולים יותר (אחוז קבוע) לרשות המרכזית. לכן, הפלוראליזם יעודד נדידה של אוכלוסיה מרשות מקומית אחת לאחרת, ויתרום לעלייתם של ראשי רשויות מקומיות המקלים עם תושביהם, משלמי המיסים; הנבחרים יצטרכו ליעל ולשפר את השירות הציבורי בכל התחומים, כדי להקטין בהוצאותיהם, ולגבות פחות כספים מתושביהם.

תשלום המיסים יעשה על פי מקום מושבו של האזרח, כפי שרשום בתעודת הזהות שלו, וכל אזרח יהיה רשאי לשנות את מקום מושבו. כך למשל: אם בקרית שמונה יוקם מפעל, אשר מנהלו גר בתל אביב --- הוא ישלם מס בתל אביב; בהדרגה, יינתנו בתל אביב שירותים ציבוריים וחברתיים טובים יותר מאשר בקרית שמונה (מאחר שהמנהלים משלמים מסים גבוהים בתל אביב על פי השתכרותם בקרית שמונה).

עם זאת, ראש המועצה בקרית שמונה, אשר יאלץ להטיל מיסים נמוכים על תושבי קרית שמונה --- יתן, בתחילה, שירותים ברמה נמוכה לאוכלוסייתו, אולם תוך זמן קצר ישתלם לחברות ואנשים רבים יותר לפתוח מפעלים בקרית שמונה, בשל המיסוי הנמוך המוטל על העובדים שם. הטבות כאלה

ואחרות, הנתונות לשיקול דעתו של ראש הראשות המקומית בקרית שמונה, יגררו משקיעים למה וזו. כך למשל, יוכל ראש הראשות המקומית לאפשר למשקיעים שיגורו במחוזו להלבין הון שחור בשטחו; הדבר ישחרר כספים רבים תוך זמן קצר להשקעה בעיירות פיתוח רבות.

בנוסף, אם בבני־ברק יהיו הרבה ישיבות ופחות מפעלים, הם לא יוכלו לבקש כספים מהממשלה. אלא יצטרכו לפתוח לצד כל ישיבה איזה מפעל שיקיים את עירם בכבוד.

כיום השלטון המרכזי רק "חונק" את עיירות הפיתוח, וזאת למרות "ההעדפה" שניתנת להם במיסוי. העדפה זו אינה אלא מס שפתיים, כי מערכת המיסוי הכוללת, כפי שהסברנו לעיל (כמו אינפלציה ומיסים אחרים) רק הורסים כל חלקה טובה, או כל אפשרות לצמיחה כלכלית באותן עיירות פיתוח.

הפלוראליזם במיסוי ובשיטה המוניטארית כולה, יגרום למודעות חברתית גבוהה יותר למעשי הבנקים (כמו במקרה של "הויסות") ולכל התנהגות אחרת של משרד האוצר ובנק ישראל. הדבר יבלום ההתנהגויות אסורות --- מצד הראשות העליונה --- בעודן באיבן.

3. שמיטת חובות כללית במשק

החובות שנוצרו בין אדם לחברו נוצרו בשל חוקי מס וריבית של ערלים. ריבית רצחנית לבנקים, ומיסוי לא צודק ע"י הממשלה, הותירו אזרחים רבים ללא כספים כדי לשלם חובות אחרים, המגיעים בצדק, בין אדם לחברו. לכן הוגשו תביעות משפטיות אשר הגדילו את החובות שבין אדם לחברו (בשל ההוצאות המשפטיות הכרוכות בכך); חוקי הממשלה קבעו זכות קדימה לממשלה --- על פני נושים אחרים --- בגביית החובות. לכן, אנשים נותרו חייבים זה לזה ללא יכולת לגבות את החוב, ואילו הממשלה קיבלה כספים וקנסות לעיתים בכפל קנס, וכן הבנקים לקחו ריבית גבוהה מאשר זו העבית בין אדם לחברו. לכן חייבים העדיפו לשלם חובות לממשלה ולבנקים ולא לאדם פרטי אחר. כך נותרו אנשים פרטיים בלי כסף נזיל כי אחרים לא שילמו להם את חובם. חשבונם בבנק היה ביתרת חובה, ונאלצו לשלם ריבית גבוהה. מה שנקרא מעגל שוטה, שבו הבנקים תמיד יוצאים המנצחים; ויתר האזרחים --- השפוטים שלהם.

תביעות משפטיות רבות היו נמנעות אילו היה בידי הציבור כספים לשלם זה לזה על העסקאות שערכו בין אדם לחברו. בגלל הממשלה, פשטה העוולה

כלכלה 23 ו

בין כולם; התופעה הנפוצה כיום היא: חייבים רבים המסתתרים מפני נושים, והם כשבר כלי; אם יש להם כספים הם חוששים להשתמש בהם, כדי שלא ינשו בהם האחרים. לפיכך, כדי לפתח את היוזמה הפרטית מחדש, ולהקל על מערכת המשפט, יש להכריז על שמיטת חובות כללית במשק. רק על ידי שמיטת חובות כללית **לבנקים ולממשלה** --- לא היה צורך לערוך חישובים עד כמה עשינו עוולה אחד לשני, אלא להתחיל דף חדש.

4. ראשי רשויות מקומיות ברשימה עצמאית לכנסת

כדי לקדם חקיקה של שמיטת חובות יש ליצור לחץ על מוסדות מרכזיים, כמו הבנקים והממשלה, באופן הבא: במערכת הבחירות הבאה לרשויות המקומיות, תרוץ בכל עיר, או בכל רשות מקומית, רשימה שתכריז במצעה על שמיטת חובות בין כל התושבים -- של אותה רשות מקומית --- באמנה חברתית של אותה רשות מקומית; הרשימה המקומית תציע כי בבחירות הקרובות לכנסת היא תרוץ, עם רשימות אחרות מרשויות מקומיות אחרות, במצע משותף לבצע מהפך בשיטת המיסוי, כמוצע לעיל.

יצירת גוש פוליטי אחד --- על מפלגתי --- יקדם, מחד, חקיקה לשינוי שיטת המיסוי כנ"ל; ומאידך, יגביר את כוחם הפוליטי של הרשויות המקומיות על פני כוחה של הממשלה. הממשלה תהיה תלויה במיסים שיעבירו אליה הרשויות המקומיות (ולא כפי שזה קיים היום --- הרשויות תלויות בהקצבות של משרדי הממשלה השונים ומשרד הפנים).

הגברת כוחן של הרשויות המקומיות, תעלה את כוחו של האזרח להשפיע בתחומי חיים רבים, תחילה ברשות המקומית ואח"כ גם ברשות המרכזית. גוש פוליטי כזה יאפשר לאזרח לחוקק חוק לשמיטת חובות (תחילה לבנקים, ולממשלה, ואח"כ גם בין אדם לחברו).

נראה שהבנקים לא יוותרו בקלות על החובות והתביעות המשפטיות שהם צברו "לזכותם" שלא בצדק. רק לחץ פוליטי כמוסבר לעיל יאלץ את הבנקים לקבל את ההצעה לשמיטת חובות כללית במשק; הרשויות המקומיות יוכלו, להפעיל סנקציות או להטיל מיסים על הבנקים הסרבניים שבתחומם.

החקיקה לשמיטת חובות לבנקים תחול גם על הבנקים למשכנתאות. משפחות רבות שרכשו דירות, וערבים שחתמו להם, נפגעו בשל הצורך של הממשלה להחזיר לבנקים את הסכומים האדירים שהבנקים גנבו (ויסתו) לחו"ל. לכן יהיה זה רק צודק ונכון שלא לאפשר לבנקים למשכנתאות לגבות שום פרוטה נוספת מאף אחד מהלווים.

למי שדואג ושואל: ומה נעשה בלי הבנקים? --- נאמר, כי תמיד אפשר להביא בנקים אחרים במקומם. הופעת "השוק האפור" של מלווים בישראל, רק מראה עד כמה הקרקע כשרה להצמיח בנקים חדשים; כי הריבית שהם גובים משתלמת לכל אדם פרטי לתת הלוואות גם במחיר נמוך מזה שהבנקים גובים ועדיין לשרוד כמלווה בשוק האפור. אין ספק, שכאשר הבנקים יאלצו למחוק חובות ואולי אף יתמוטטו --- יכנסו לשוק גופים חדשים וטובים מקודמיהם.

כיום מציעים למכור את הבנקים בישראל לחברות בינ"ל בחו"ל כדי לשפר את המצב הכלכלי של הממשלה. משמעות ההצעה היא מכירה כללית של עם ישראל כעבדים לחברות בחו"ל (כי הקונים יקנו את הבנקים יחד עם החובות, ואלה ינשו בעם ישראל

עד עפר). לכן, יש להזהיר את הרוכשים הפוטנציאליים, כי מהפך פוליטי כנ"ל עלול לסכן את השקעתם.

כיום רבים חייבים כספים לבנקים והממשלה מחליטה על "מחיקת חובות" לסקטורים שונים על פי מפתח מפלגתי; הממשלה אף לוחצת על בנקים מסויימים למחוק חובות לקיבוצים, למושבים, ולמפעלים (בעיקר ההסתדרותיים, כמו "כור");

הצעתנו פשוטה בתכלית: לקרוא לשיטה בשמה ולחייב את כולם באופן שווה: להכריז על שמיטת חובות כללית במשק. בשלב ראשון שמיטת חובות של כל האזרחים כלפי משרד האוצר שגבה כפל קנסות משך זמן רב; וכלפי הבנקים שקיבלו לגיטימציה לריבית קצוצה, לאחר שגנבו **7** מיליארד דולר וקראו לזה "ויסות".

5. שחרור חיילים לתעשייה ולייצור

כעולה מפרק הבטחון ניתן לקצר את שנות השירות בצבא ("שסתום הבטחון") יש לשחרר את החילים הסדירים באופן מדורג:

1. תוך **3** חודשים מחקיקת החוק ישוחררו < חילים ששירתו כבר שנתיים וחצי לאחר שיביאו הזמנה ממקום עבודה יצרני < (בנין, תעשייה, חקלאות) או אישור על קבלה ללימודים. הפיקוח על עבודתם < יהיה ע"י המעביד שיאשר זאת וכן בשיתוף ובפיקוח של המשטרה < הצבאית:

2. בשלב שני, ותוך **3** חודשים נוספים יוחל < אותו תהליך של שיחרור גם על חילים ששירתו מעל שנתיים.

כלכלה **25** ו

3. בשלב השלישי ותוך **3** חודשים נוספים, < ישוחררו גם המשרתים מעל שנה וחצי בצה"ל.

4. בשלב רביעי יועלה גיל הגיוס לצה"ל לגיל **19**, < במקום **18** שנה. בד בבד < יערכו שינויים במערכת החינוך, כך שתלמידי תיכון יסיימו בגרות < בגיל **16**, כדי שיוכלו לפנות ללימודים < מתקדמים עד גיל **19** ורק אח "כ להתגייס < לצבא (הסבר יובא בפרק על חינוך וחברה).

כך יוזרם כוח עבודה זול לשוק וכך תחזיר הממשלה משהו מההון שגנבה במשך שנים רבות ע"י הזרמת הון בצורה של כוח עבודה זול לתעשייה, ובהשקעה בפיתוח דור חדש, מיומן יותר ובגיל צעיר.

1/4/85

■ אשר וטורי

ה

בשורה החדשה-ישראלית
הכי צעירה לחוקק העולם
יחזקאל בנ-זור אלה מירוש
לפני, יוצאים לה תנועה. בלי
שם, לראש העמוד מאחורית
יש שם — נמרוד עובדיה.
בן 30, חואר שני במסעמים
ומסכולוגיה ותרבה טיפ
מסית.

למי שננסה לשפוט מה-
מלנוח הקיומית מציד נמרוד עובדיה טעם
מספני אמיתי, בו הוא רודף לשנות את ה-
תפישת הבטחונות המסעמית של מדינת יש-
ראל: לקצר את השירות הצבאי לחצי, ביטול
הקטנה לשנה חודש, לאפשר שמיטת שרים

בלי עזרת השם

מלי עזרת של שם
והנועה יבלי שם

המסר על פי נמרוד עובדיה, י"ר
התנועה בלי שם" לתיקון העולם:
השירות בצה"ל יקוצר לשנה וחצי,
המילואים יופחתו בחצי,
להביא שרים לדין. לא טמם
הגגים: המצע שחיבר לתנועה

מבוסס על מחקרים ואסמכתות, כמעט עבודת דוקטוראט

רבים, בלי שנותני ההתלטה — ראש הממשל
לה ושר הביטחון — ייתנו את הרצו על כך
בשל עיקרון יבלי שמיטות' שלום על פי ה-

מסעם הישראלי.
באופן אמון יש, לדעתו, לבטל את התקנות
לשנת חודש. ליוסרת המנית הוא המיטות
של הקנוניה הגדולה ביותר בתולדות המדינה
של שליטים על נשלטים, נדרות הקרה לא
יפורה, כי הן רודנות אשמים במקום לשנות
את השיטה בכללותה.

קשה להתוכח איתו. המצע שחיבר כולל
ב-200 עמודים, עם רשימה ביבליוגרפית מכיר
בית ומראי מקום, אסמכתאות משפטיות רצי-
נויות ומסכולוגיות שלא יביישו עבודת דוק
שדרס. בחלקה שלוש התאוריות שלו לתמוס
המשפט הבינלאומי, המיטות בין המדינות, ה-
אלוף (מלי), יהושע שניא, שהיה ראש אמ"ן,
ונשיא בית המשפט העליון לשעבר, יצחק כהן,
שקרא את התאוריה שלו, המיטות אליה ב-
הערכה ובכבוד ראש, נמרוד מנסה להסביר
הכל במימד האינדיבידואלי לא שמאל, לא ימין.
רצח לשנות את שיטת הבחירות, ליצור תוקה
למדינה, כל התקנות המסוריות, משפטיות,
לגיטות.

הוא והתנועה עצמה הקים לפני כשלושה
חודשים בינואלים /בבאי-טעב.

נחלק מי
שירות בלי המשוק, לא רצח לקרוא לה בטס
לחוקן המסדר על בלי שם, בבאר טעם
והנושלים שרשמים כמה עשרות מהעניינים
מכבירי התנועה, יש משננים קנאות, מסודות
עין הוא שוא לקרוא לצעמו יירר או מורג,
לא התנועה הוא לא מרביט שם של תנועה מה-
אן טוט מוני אשכנזי, או מפלגה, אולי ב-
השך, הוא אמר, כשנרדף למיירות הכ-
אורי.

הוא מסעלה על מהדלים, כנרות' בגיל 16
מקצור — ימות המשיח, כלל שהתאוריה נש-
מרת מסודות, היא מבוססת על עבודת מחקר
מרתית יסודית, ואין פלא שהיא תופסת יאמר
ויהיה מסודרים באוניברסיטאות, בצד הערי
כה של שופטים, אנשי צבא ומיטסל.

נמרוד חוקק בעיקר את השיטה המיטות ה-
קיימת, המבוססת על 'שפחות מפורן, שופט
אסטרטגי ומורי ביצורים איתות הוא מנסה, דגרי
ואחר שנק שספרו להיכבד, על פי המיטות,
מחל הביטות המבוססת הקיים הוא העורס לכל
מלחמות ישראל, למחיר המצות בקורבנות ולי-
גוף כלכלי אחוז אנו משפטים יום עם זאת
מקשר המודל כשורש ארצ למחוללים גם ב-
המחלל אחידים כמו חוקן או קליטה, במקום
המחלל הקיים מציד נמרוד מרדניות של קוים
אדומים המבוססים על המשפט הבינלאומי, על
דוקטרינות (מפגלות, למשל) אורשה
מסיר לאחר מלחמת עשה הימים) יובי חזיל

על כל עבירה של שכוניו על הקיים הללו,
המסרים על ידו הקליה הבינלאומית, לדע-
תי, אם יאצור קריטריון הביטות את התאוריה
יוח שזה לא היה גורר במאסות של וייליס
שמיטות' במצבים מכוב הנב על עצמם,
דוגמא אשר למפר במצי את שירות העבא ה-
מיר, ולקצר מהרבה את מיטת ימי השילוי
אדם, נמרוד רוצה לשבור את הכלים, לא ביצור
דים, לא אסטרטגיה.

התאוריה החדשה שלו נודת בגלל מה-
מה יומיטסור, בה שרה מחיל בשירות מיר
ראויו וייליס מסחובים עם תור-שקובוצי
מלחיהשמיט' מחור המצובים, מתוך ידועה ש-
המלכת למרדן מלחמה, אבל במלחמה ביושלים
המשכר להתנגד ברגיל, כאלו דבר לא קר
די, אחרי המלחמה החל לשאול שאלות, ובר
מקביל ללימודים באוניברסיטאות איתת תואר
דיה מרצית מסכנות למרדן הביצה, נמרוד
חוקק את השיטה שברבה, לרביה, למותם של

חינוך וחברה

גם בתחום החינוך והחברה נמצא מומחים --- לפסיכולוגיה וסוציולוגיה וכן מחוקקים
ושופטים --- העושים שימוש במילים ערלות. לאחר שנסיי אותן נראה כיצד מבחנים
פסיכולוגיים יוצרים ריבוד חברתי ועדתי מפלה. כיצד האקדמיה אינה תורמת למורה
במילוי תפקידו, וכיצד ועדת עציוני לא עזרה להביא לתוצאה המקווה. נראה כיצד

חוקי חינוך של ערלים מכשילים את החינוך ומדוע תלמידים רבים נכשלים בהבנת הנקרא.

היסטוריה של חינוך בישראל

חינוך הינו אמצעי נורמטיבי למוביליות חברתית בכל מדינה מודרנית. בעזרת הבנת תהליכי הסינון שבו, נבין את הריבוד החברתי במדינה. שניהם --- חינוך וחברה --- הינם כמו הכלי ותוצאת פעולתו (כמו משור וחיתוך, פטיש וכיפוף). נתחיל בסקירה היסטורית של התפתחות החינוך בישראל בהתאם לדרישות הציבור: תחילה הדרישות האלימות; אח"כ לחצים פוליטיים ומחקרים מדעיים; ולבסוף על ניסיונות ההתמודדות של משרד החינוך.

הדרישות האלימות

את תחילת הדרישות האלימות ניתן לראות בהפגנות ואדי סאליב --- יולי 1959 בחיפה. הדרישה היתה "לחם, עבודה". המבט הופנה למצב חברתי קיים

29 ו

ולא לתהליך שהביא למצב. 5 שנים אח"כ החל בארץ מיתון כבד שנמשך כ-4 שנים עד מלחמת ששת הימים 1967. הניצחון במלחמה השכיח את הצרכים החברתיים.

דור שני קם בארץ והעלה בשנית את הבעיה החברתית. כידוע התסיסה החברתית מורגשת כאשר יש חוסר בתקציב --- אין כסף כדי לכסות ולטייח; וכאשר נושא הבטחון מוסט לצד. ואכן, התסיסה החברתית עלתה שוב מיד בגמר מלחמת ההתשה 1970. בישראל הועלתה ההצגה "קובלן" בפני העילית החברתית של ישראל; לאחר מכן ההצגה הוסרטה בסרט והגיעה לכל בית מ"ארץ ישראל השניה".

צעירים אשר גדלו בשכונותיה של ירושלים (היו כל הזמן תחת האיום הירדני --- עד 1967 --- לקחו חלק במאמץ המלחמתי כחיילים) הושפעו מהסרט "קובלן" וחשו כי למרות פירות הניצחון, קובלן שלנו חזר לשולי החברה ממנה יצא, אלא שהפעם הוא חזר פרייאר, דפוק, שאין שמים אליו לב. פליט של חברה מתנשאת, הכושי עשה את שלו והכושי יכול ללכת. על רקע זה חשו רבים מבני עדות המזרח --- בשכונות --- תחושה של עוול וקיפוח וכי יש להאבק.

הפגנות "הפנתרים השחורים" ב-1971 הדגישו את התהליך שהביא למצב. המפגינים התריעו על מצוקה חברתית, תרבותית וחינוכית; ועל פער בין עדתי גדל והולך מאז הקמת המדינה. רוב הצעירים, שהתארגנו במסגרת "הפנתרים השחורים" ונולדו

בישראל, גדלו בתחושה "כי בתוך עמי אני יושב". דבר שנטע בהם תחושת גאווה ובטחון שיש להם זכות להילחם ולדרוש שוויון.

במיוחד בני השכונות הירושלמיות יכלו להוציא מן הכוח אל הפועל את המאבק החברתי לשוויון, כי בירושלים ממוקמים המשרדים הממשלתיים. במיוחד שכונת מוסררה, אשר בתוכה ממוקמת רשות השידור וקול ישראל, איפשרה לרשות השידור לסקר מיד ומקרוב את האירועים בשכונה ולתת להם תהודה ארצית*.

הפגנות הפנתרים התייחסו לא ללחם עבודה, אלא לתהליך החברתי הכולל, אשר קיים בארץ. הם זעקו על פער חברתי גדל, ועל בלימת התקדמותם ללימודים תיכוניים. משרד החינוך לא נתן טיפול שורש, אלא "תרופות" לשיכוך כאבים וכיבוי שריפות --- כמו ביטול הסקר בכיתה ח', כדי לאפשר להם ללמוד בתיכון.

בעקבות מלחמת יום הכיפורים --- 1973 הוגדל "שסתום הבטחון" בצה"ל (ראה הפרק על הבטחון), ע"י גיוסם של מועמדים לא מתאימים. החל משנת

♦ בזמנו הטלוויזיה לא היתה נפוצה, והאזינו בעיקר לרדיו.

1975 ו התגלו בלשכות הגיוס בצה"ל מספרים גדלים והולכים --- עד לכדי **40%** מתוך כל שנתון גיוס --- שאינם יודעים קריאה וחשבון פשוט. צה"ל הקים מחנות מיוחדים להוראת מיומנויות בסיסיות לקיום אנושי בחברה, כמו קרוא וכתוב ו"חשבון מכולת". מחנות אלה (כמו "גבעת אולגה"*) "בית גולדמינץ") נועדו לחנך חיילים, ולהשלים את מה ששר החינוך החסיר.

לחצים פוליטיים ומחקרים מדעיים

צה"ל כתמיד בחן את האוכלוסיה הנקלטת והתוצאות היו מוזעזעות. ח"כ יצחק יצחקי התריע על כך בכנסת (ראה דברי הכנסת מיום **12.5.80**):

"אני בא ומבקש מכם שנעשה מאמצים גדולים מאוד, מהימין ועד השמאל, שחוק חינוך חובה יאכף, הוא לא נאכף. ... אין די בזה ששולחים ילדים לביה"ס. תמיד יש מספר תלמידים שנשארים בשוליים, שלא מקבלים טיפול נכון והם עלולים להפוך לחומר נפץ. הזדמן לי לבקר באחד מבסיסי צה"ל ... הגיעו לשם בחורים שאינם יודעים קרוא וכתוב. אינם יודעים היסטוריה, אינם יודעים ידיעת הארץ ולא פרק בתנ"ך. את זאת אפשר למנוע וזו האחריות שלנו כחברי כנסת**.

בהמשך נרתמה הכנסת לערוך בדק בית במערכת החינוך דהיינו --- סקרים מדעיים. התוצאות נחשפו לעיתונות ב-1982, וזו גילתה לבית ישראל כי 30% מהתלמידים בכיתה ח' נמצאים ברמה של כיתות ג'; אלה אינם מתאימים לעלות לכיתה ד' בשל העדר מיומנויות בסיסיות בקריאה ובחשבון.

מעתה גם האקדמיה נכנסה לתמונה. סקר של המחלקה לחנוך באוניברסיטת תל אביב, אשר פורסם ב-1983 (נעשה ע"י נירה אלטלף --- יועצת חינוכית --- למען עיריית תל-אביב) גילה שכ-40% מכיתות ז' נמצאים ברמה של כיתה ג' בהבנה הנקרא ובחשבון.

עיני החוקרים ועיני בית המחוקקים נפקחו מאוחר מיד. הר הגעש החברתי

*** ראה כתבתו של דוד גלבוץ בתוכנית "חיילים באולגה" ששודרה "כמבט שני" בטלוויזיה ב-4.1.82. בה דובר על 30.000 חייל בכל שנתון גיוס, אשר זקוקים לעזרה בלימודים, בבסיסים דוגמת גבעת אולגה.**

**** ראה נאומו של ח"כ יצחק יצחקי בדברי הכנסת מיום 12.5.80 בהערה לתיקון מס' 15 של ח"כ בן ציון רובין בנושא "חוק לימוד חובה".**

תסס זמן רב לפני הגילויים "המרנינים" הנ"ל, אך מתברר שהטיפול שנעשה ע"י המוסדות הממונים היה כושל. תנועות המחאה (בואדי סליב-1956, הפנתרים השחורים- ו 197, "האוהלים"-1980, המזרחיים במפלגות כמו המערך, ליכוד, ותמ"י) טענו שהיה רצון מכון למנוע את התקדמותם. טענתנו היא שהפער החברתי נגרם בשל העורלה, אשר מכסה על פעולותיה של מערכת החינוך. את זאת נראה להלן, לאחר שנבחן מקרוב יותר את הניסיונות של מומחים מטעם משרד החינוך לפתור את הבעיה. כאן נראה שכסף רב הוצא בניסיונות שונים, אך לא תמיד בכיוון הנכון.

הניסיונות המדעיים של משרד החינוך

1. החל משנות ה-50 הונהג במערכת החינוך סקר בכיתות ח' --- לכל מסיימי ב"ס יסודי --- במטרה למצוא מקרב יוצאי עדות המזרח את המובחרים, אשר כדאי להשקיע בהם ולשלבם בתיכון. בתי הספר התיכוניים ניצלו את הסקר כדי לקבוע, מי יתקבל ומי לא. והסלקציה פגעה דווקא בבני עדות המזרח.

2. בעקבות הפגנות "הפנתרים השחורים", בשנת 1971, ביטל משרד החינוך, בשנת 1972, את הסקר בכיתות ח', כדי לאפשר לכל התלמידים להמשיך דרכם בתיכון. בתי הספר התיכוניים נאלצו לפתח שיטה אחרת למיון התלמידים, ע"י מבחני כניסה שהנהיגו אצלם.

3. במקביל, ובאופן מדורג, החלו בתי הספר לבצע את "הרפורמה בחינוך". רצו לפתור את בעיית הלמידה והפערים בהשכלת התלמידים ע"י ה"אינטגרציה" (שילוב) של תלמידים על אותו ספסל לימודים. משמע, שהתלמיד הנכשל, לא ילמד מהמורה, אלא משכנו --- התלמיד השני. בכך הודתה המערכת --- אם במודע, או שלא במודע --- שהיא אינה מסוגלת ללמד ואף אינה מצפה משליחיה --- המורים --- לשנות את מצב־התלמידים, אלא התלמידים הטובים יחנכו את האחרים.

העילית החברתית בישראל (יוצאי אשכנז --- מ"ישראל היפה") האשימה את הורי הנחשלים --- על שאינם יודעים לגדל ילדים, אלא רק "לעשות" ילדים; טענה זו סייעה למשרד החינוך להסיר אחריותו לחינוך הילד (וכאמור, תוכנית "האינטגרציה" העבירה את הנטל לילדים עצמם) לכן, הפער לא נסגר. האינטגרציה לא הוכיחה את עצמה. כיום, המורים מתקשים לתפקד בכיתה, שבה **35-40** תלמידים, ב־5 רמות שונות*.

" ראה כתבתו של יצחק שור "איך מלמדים בכיתה שבה הפער בין חזקים לחלשים = 5 שנים?", "קול ירושלים 15.9.84.

4. עם כניסתו של זבולון המר לתפקיד שר החינוך בממשלת הליכוד --- **1977**, הוא המשיך באינטגרציה וחקק חוק חינוך חינם לכיתות י'; יא/ יב'. (כאילו שהתלמידים עברו כבר את הסקר). כיום כמעט כולם מסיימים כיתה יב', אך סקרים עדיין מראים על **40%** מתלמידי התיכון, אשר נמצאים ברמה של כיתה ג' בהבנת הנקרא. חוק חינוך חינם הוסיף להעמיד את התלמיד בפני תסכול משך **3** שנים בתיכון (בנוסף ל־**5** שנים ביסודי; שם נעצר התלמיד, כאמור, ברמת כיתה ג').

5. כתוצאה מהנ"ל, תלמידים רבים לא הצליחו לעמוד בבחינות הבגרות. שיעור הכשלונות גדל. מערכת החינוך הורידה את רמה הבחינות, ואיפשרה לתלמידים לסיים בגרות במקצועות הומאניים בשיטת הצבירה.

6. לאחר שגם שיטה זו נכשלה, הציע שר החינוך, מר זבולון המר, בשנת **198**, "גלולה חדשה לשיכוך כאבים" --- לבטל את בחינות הבגרות כליל*. כמו כן, חזרו במשרד החינוך על ההצעה גם בשנת **1984**.

סיכום מצב במערכת החינוך הפורמלי

התמונה המתקבלת מהערכת התפוקה בחינוך היא עגומה. חוק חינוך חובה מנוצל רק ב־**3** שנים מתוך **9** --- הינו **33%** הצלחה --- שזה ציון פחות מ"בלתי מספיק" לשר החינוך ולכל מומחיו ויועציו; ובזבוז של **2/3** מתקציב החינוך. נוכח זאת, אומרים

המומחים והיועצים ש"התלמידים אינם טובים" --- "החומר גרוע". ואנו אומרים שהשיטה לוקה בחסר.

ניתן להמשיך את מערכת החינוך ל"פס יצור" שבור, ואת התלמיד ל"חומר ביד היצור". כבר בתחילת הפס, החומר נופל מהפס השבור ולא כשיר עוד ללימודים או לרכישת מיומנויות. התלמידים אינם מודים בכישלונם. ואילו מערכת החינוך ממשיכה לסבול אותם בתוכה בלי לברר את מצבם האמיתי כדי שלא להודות בכשלונה. הנערים מתורגלים ע"י מערכת החינוך לחיות בשקר, להשפיל את העין כשהמורה שואל שאלה; לעבור כך את היום, את השבוע, את השנה, ועוד שנה; בלי לבדוק מה באמת קרה.

" בעיקרון שר החינוך רשאי לבטל את בחינות הבגרות ללא חוק או תקנות. מספיק הנחיה פנימית ע"י המנכ"ל של משרד החינוך (ראה הפרק המשפטי להלן). תוכניות לימודים לא נקבעו ברמה של חוק הכנסת, או של תקנות השר, אלא ברמה של הנחיות פנימיות.

התפתחות המערכת הלא פורמאלית

אחרי מלחמת יו"ב והגיוס ל"שסתום הבטחון" המורחב, דרשו אנשי השכונות להקים מועדונים לנוער, כדי שהנערים לא יסתובבו ברחובות בחוסר מעש ויתדרדרו לפשע. מנהיגי השכונות הסבירו, שבלי מועדונים, הנוער יגלה ניכור כלפי המימסד, ואלה ימנעו מלשרת בצה"ל. מילת הקסם "בטחון", עזרה להגדיל את תקציב החינוך הלא פורמאלי.

במסגרת פרויקט התחדשות השכונות ב-1977, החלה פריחה של מועדוני נוער והתעוררות של הציבור לבעיות הנוער. פתרון זה היה רק טיוח של הבעיה. כי מי שלא למד קרוא וכתוב לא יוכל להיות מועשר בידע וכל חייו יתקשה להסתדר בחברה בה הביורוקרטיה חיה על טופסולוגיה, פנקס צ'קים, דוחות לרשויות המס והתכתבויות על כל צעד ושעל.

בעקבות זאת התפתחה אלימות במשרדי הממשלה --- מי שדופק חזק יותר על השולחן --- מקבל יותר. על גבי תופעה זו הוקמה בשנות השמונים תנועת "האוהלים" בירושלים. בהמשך שולבו מנהיגי התנועה כמנהלי, מפקחי, מתאמי, מנחי וממוני שיקום השכונות. אלה המשיכו לחלק את הכספים לכל דיכפין וביד נדיבה (כפי שעשו קודמיהם, המקפחים, שחילקו למקורביהם). אך שוב השיטה לא שונתה במקור. כסף מעולם לא שינה שיטה, לכן, כספי השיקום התבררו כטיח וורוד על גבי מציאות עם סדקים הולכים וגדלים בחברה הישראלית.

מנהיגי עדות המזרח פעלו על פי סממנים חיצוניים --- לאמור: כפי שהאשכנזים עשו הצגות באידיש, אז גם אנו נעשה הצגות במרוקאית ובתימנית; אלה עשו הצגות על העיירה היהודית בפולין, אז גם אנו נעשה הצגה על החדר אצל הרבי בפאס שבמרוקו, או בבוכרה. כל אלה תרמו לגאווה האישית של בני אותה עדה; אך מי שלא ידע קרוא וכתוב נשאר בבורותו.

תקציבי החינוך הלא פורמלי תפחו וגדלו. תחילה צצו בתי נוער, אחריהם מתנ"סים על פי מודל מיובא מארה"ב, לבסוף הוקמה החברה למתנ"סים, ולצידה מערכת הכשרה מתאימה לעובדים (תוכנית "שוורץ"). כמו כן הוקמו מסגרות מגוונות לנוער ובוגרים, כמו:

"דבוקות" --- לימודים וחברה לנוער שוליים;

"תוכנית הכנה לצה"ל" --- אותה גברת בשינוי אדרת;

"מקלטים לבני 18+", ועוד.

כמו כן, הוקצו משאבים רבים לעשיית סקרים מדעיים מטעם שיקום השכונות. מעתה החלו עובדי החינוך הלא פורמאלי לכנות עצמם --- עובדי "החינוך המשלים". כלומר, משלימים את מה ששר החינוך החסיר. השפה התפתחה כדי לשקף את הקורה במערכת החינוך.

התפתחות מקצועות ליד המורה

במקביל לחינוך הלא פורמאלי, גדלו השירותים הפארא־מקצועיים (שליד מקצוע המורה) כמו: פסיכולוג מהשירות הפסיכולוגי העוזי, יועץ חינוכי, יועץ מקצועי, קצין ביקור סדיר, עובד סוציאלי ועוד.

עבודתם של הפסיכולוגים התמקדה בעיקר במיון תלמידים למסגרות שונות. כדי לבחור לילד המפריע מסגרת מתאימה לטיפול בבעיות למידה ועוד. עבודת המיון של הפסיכולוגים גרמה להמצאת בתי ספר שונים: ביי"ס רגיל, ביי"ס טעון טיפוח, וביי"ס לחינוך מיוחד. ובתוך בתי הספר --- כיתות מסוגים שונים: קבוצות לפי רמות; וכן כיתה מסייעת, כיתה מקדמת, כיתה אורגנית, כיתה לחינוך מיוחד, וכיתה מכינה; לכל אחת מכיתות אלה יש מטרה אחרת.

הפסיכולוגים ממינים, והמורים נשארים עם הבעיות: המורה נתפס בעיני התלמיד כהאיש/ה הרע/ה; ואילו הפסיכולוג --- כמי שמבין אותו, מזמינו לחדרו ומקשיב לו. לעיתים התלמיד פטור מלהכין שיעורי בית --- כי הוא "היה אצל הפסיכולוג"; "יש לו בעיה" וצריך להתחשב בו". (אין כוונה לפגוע בשירותיים הפסיכולוגיים אלא להצביע על השיטה).

כדי לחזק את דברינו נביא מדברי הד"ר קלמן בנימיני*, אשר הביע את התנגדותו לטענות משרד האוצר --- לקצץ את תקציב השירותים הפסיכולוגיים בשנת 1983 ; להלן תשובתו של ד"ר קלמן בנימיני באותו מאמר**, בהתערותו לקיצוץ:

האוצר: "אפשר להעביר חלק מהתפקידים של הפסיכולוגים לידי המחנכים ולהגדיר מחדש את חלוקת התפקידים בין משרד החינוך לבין התחנות לבריאות הנפש במשרד הבריאות".

* מנהל השירות הפסיכולוגי היעוצי (שפ"י) במחוז ירושלים ומרצה באוניברסיטה העברית.

* המאמר: "עיריית ירושלים ותל אביב ינהלו מאבק משותף נגד קיצוץ בשירותים הפסיכולוגיים"; המקומון --- "קול ירושלים" 30.12.83.

תשובת ד"ר בנימיני: "פסיכולוגים מקדישים זמן רב לאיתור ילדים בעייתיים וחריגים, אך גם להדרכת מורים לטיפול בילדים שניתן לטפל בהם במסגרות הרגילות. ... חינוך מיוחד יקר פי שלושה מחינוך רגיל. לכן, קיומו של השירות הפסיכולוגי הוא חסכוני".

דהיינו, ד"ר בנימיני אינו מכחיש את התקפת האוצר עליו, אלא חוזר ומאשר את דברי האוצר, ואת שאמרנו --- מירב הזמן של הפסיכולוגים מוקדש למיון תלמידים לקטגוריות.

בתהליך הגידול של מערכת החינוך (על חשבון יעילותה) הצטרפו אליה פונקציונרים רבים כלהלן: מרכזים, מנחים, מדריכים למורים, עובד סוציאלי, קצין ביקור סדר, חונך צמוד לילד ועוד בעלי שמות ותארים אחרים. הדבר מכביד לעיתים על מערכת החינוך, כאשר צריך להביא את כל הנוגעים בדבר לישיבה מתואמת אחת. אין ספק שריבוי הגורמים רק פוגע בתפקוד של כולם.

הצלחת המחשב - מצביע על הצלחת

השיטה הביהיוויוריסטית

לאחרונה הוכנס למערכת החינוך מחשב ככלי להוראה. בתחילה ---להוראת החשבון, ובהמשך --- גם להוראת העברית לכיתות הנמוכות. התוצאות הינן טובות מאוד. למרות הצלחת ההוראה באמצעות המחשב לא בחנו הממונים על החינוך, האם התוצאה נובעת משיטת ההוראה אשר יושמה בתוכנת הלמידה של המחשב, אלא הסתפקו במתן שבח למדיום --- המחשב --- כחומרה (להבדיל מתוכנה, או לומדה).

למעשה, הצלחת ההוראה באמצעות המחשב טבעת מהעובדה שהמחשב מתוכנת בעזרת מילים מראות, הקשורות לתפקוד הילד באופן נראה לעין; ומתן חיזוקים מידיים לאותה התנהגות. תוכנית המחשב מנוסחת לתת תגמולים לתגובות נראות של התלמיד ויוצרת קשר פונקציונאלי בין גירוי לתגובה (בין סביבה חיצונית להתנהגות חיצונית וניתנת לראיה של הילד). גישה זו מכונה בפסיכולוגיה: "הגישה ההתנהגותית" (הביהויוריסטית, או עיצוב התנהגות); גישה זו נבדלת באופן מהותי מגישות רווחות אחרות --- כמו הגישה הדינאמית, פסיכואנאליזה וכו'; הגישות האחרונות, רווחות מאוד בהוראת הפסיכולוגיה באוניברסיטאות, ובמכללות למורים וגננות בארץ. גישות אלה נעזרות במערכת מושגים המרבה במילים ערלות, ללא כל

חינוך וחברה 37 ו

אפשרות למדידה וכימות של נתונים, או לתצפית חיצונית (אובייקטיבית) על התונים --- שבמציאות; בהתאם לזה מתגלה יעילותן והישגיהן של גישות אלה --- כנמוכים ביותר.

למרות שהמחשב, כמדיום, הוכיח את הצלחת השיטה של עיצוב התנהגות, עדיין ממשיכים בבתי הספר לחינוך, וכן באוניברסיטאות, להימנע מהוראת השיטה של עיצוב התנהגות באופן יסודי; ומעדיפים להורות את התורות של תחילת המאה (פסיכואנליזה, פרויד, יונג ושיטות דינאמיות אחרות). הבעיה איננה בהיותן שיטות מיושנות, אלא בהיותן שיטות אשר מערכות המושגים שלהן הן הערלות ביותר בפסיכולוגיה. כמעט לשום מושג אין מוצא אל הראיות ואל המציאות המוחשית. מרבית המושגים שלהם הינם טאוטולוגים (סובבים סביב עצמם "ככמעגל שוטה"), התוצאה היא; מורים רבים מסיימים את הכשרתם ללא כלים מעשיים, אשר יוכלו לשמש אותם בעבודתם עם הילדים. הם מרבים בלימודי התיאוריות, אך לא לומדים לישם (כי התיאוריות אינן ישימות --- כפי שנראה בהמשך בפרק על דת חברה ומדע).

פגיעה במעמד המורה

לאחר כשלונות חוזרים ונישנים של משרד החינוך, לטפל בילד, נפגע מעמד המורה בחברה. מעמד המורה הינו פונקציה של תפקוד המערכת כולה. בהעדר אמצעים יעילים בידי המורה, ולאחר שנוספו לידו גורמים מתחרים (פסיכולוג, מורה יועץ,

מרכז מקצועי, מדריך ועוד) אשר קיצצו את תפקידו, שינו המורים את יחסם לתפקידם. פעם קראו לו "מורה", "מחנך"; כיום המורה אומר: "אני מעביר חומר"; או "אני מעביר שיעור", "מעביר שעה". השפה התפתחה יחד עם המציאות. והמורים חשים במצבם האמיתי.

בשל כל אלה התפתח מאבק מקצועי בין אירגוני המורים לבין משרד החינוך. החלו להישמע דרישות לשיפור שכרו של המורה ולבסוף הוקמה ועדה, עם שופט בראשה ("ועדת עציוני") לבדיקת מעמדו של המורה. הועדה הגיעה למסקנה שמאבק המורים אינו על השכר, אלא על דברים מהותיים אחרים. וכך אומרת הועדה;

"לשבחם של נציגי אירגוני המורים שהופיעו בפני הועדה, יש לציין כי הם לא ראו בהטבת השכר בלבד את הדרך להעלאת מעמד המורה",

למרות זאת, לא הביאה הועדה לשינוי מהותי בדרך של עבודת המורים, אלא בשינוי כמותי; דהיינו, אם עד כה לימדו בבי"ס מספר שעות, הרי שמעתה נדרשו המורים להוסיף מספר שעות עבודה גם אחה"צ, כדי לשמור על הקשר עם הקהילה. וכך קבעה הועדה:

"כדי לשנות את תדמיתו של המורה סבורה הועדה שיש לשאוף לכך שהמורה ישהה בביה"ס, לא רק בשעות ההוראה, אלא גם בשעות נוספות"*

תמורת השעות הנוספות הציעה הועדה שכר נוסף למורים; התברר שההצעה אבסורדית: המורה שנכשל, נדרש עתה לחשוף את מפלתו קבל עם ועדה --- גם בקשר עם הקהילה. בדיעבד מתברר כיום, שהשעות הנוספות הפכו לשעות פיקטיביות --- המורים מקבלים תמורתן שכר גם בלי לעבוד.

החוקר פ. הרצברג (מומחה לפסיכולוגיה אירגונית, שמחקריו יושמו בהצלחה רבה במפעלי "וולוו" ו"סאאב" בשוודיה) טוען שכדי להעלות את המוטיבציה של העובד, צריך המעביד להעשיר את תפקידו של העובד. דהיינו, שהעובד יידרש לבצע פעולות מגוונות בנושאים שונים, ולא אותה פעולה פעמים רבות. לדעתו, דרישות העובדים לשכר נועדו לכפר על מצוקה אחרת, של אי שביעות רצון של העובדים מתפקידם.

לדעת הרצברג, מי שמקצץ בתפקידיו של העובד, ניידרש תוך זמן קצר להגביר את המוטיבציה של העובד ע"י, מה שהוא מכנה "kick" שהוא ראשי תיבות של --- "kita"; "in the ass"; ("בעיטה בישבן"). לדעת הרצברג, תוספות שכר לעובדים אינן יוצרות מוטיבציה אצל העובד, אלא בעיטה בישבנו, המדרבנת אותו לעבוד*. מדברי הרצברג נחזור לענייננו ונבחן את ההצעות של ועדת עציוני ביחס לשיפור מעמד המורה:

1.ראינו שתפקידי המורה קוצצו לאחר שלבית הספר הוחדרו עובדים סוציאליים, קציני ביקור סדיר, פסיכולוגים ויועצים חינוכיים. המוטיבציה של המורה ירדה, ויחד איתה, גם מעמד המורה בעיני עצמו ובעיני אחרים.

ועדת עציוני סידרה את מסקנותיה על פי סדר עדיפויות --- החל מפרק א' ועד לפרק ו'. פרקים א"ה' עוסקים בהמלצות לגבי שינוי דרך ההכשרה של

* דו"ח הוועדה הממלכתית לבדיקת מעמד המורה ומקצוע ההוראה" חוזר המנכ"ל, משרד החנוך והתרבות, ירושלים, דצמבר 1977, עמ' 7.

Herzberg F. "One More Time: How Do You Motivate Employees?" "Harvard Business Review, 1968, 2, ---1, Review

המורים, וכן בסידרי העבודה בבית הספר, יחסי הגומלין במוסדות החינוך ועל העורך בהשתלמויות של עובדי ההוראה, פרק ו' --- האחרון --- עוסק בשכרו של המורה.

לדאבוננו, מיד עם קבלת מסקנות הוועדה, החל שר החינוך, זבולץ המר, לדאוג ליישום פרק ו' של הדו"ח (ענין השכר); וזאת למרות שאירגוני המורים העידו בוועדה שנושא השכר אינו הדרך העיקרית להעלאת מעמד המורה.

כאמור, תוספות השכר אינן אלא בעיטה בישבנם של המורים. זה שימש סם הרגעה נוסף למערכת החינוך בכלל ולמורים בפרט. התוצאה נשארה בעינה --- כאז, כן עתה, נשאר המורה עם תסכוליו. הוא משתרך לכיתתו אבל וחפוי ראש. נכנס לקרבות מרים עם כיתתו, מאחורי דלת סגורה, כדי שאף אחד לא יראה אותו ברגעי מצוקתו. כמובן, לא כל המורים נמצאים במצב כזה, אבל תופעה זו קיימת בשיעור גבוה, ובמיוחד בעיירות פיתוח ובבתי ספר טעוני טיפוח (שיקראו להלן --- ט"ט).

2.בנוסף, ניתן למצוא בדו"ח ועדת עציוני סתירות בין המימצאים של הוועדה לבין מסקנותיה, כך למשל:

הוועדה מצאה שאין למורים שיטות להתמודדות עם הפרעות בכיתה, ואף אין מלמדים את המורה שיטה להתמודדות עם מצבים אלה, לא בלימודיו לתעודת הוראה וגם לא בסמינר למורים, כדברי הוועדה בפיסקה **1.5** לדו"ח:

"הכשרת המורים באוניברסיטאות שמה דגש על הכיוון המחקרי ואינה מטפלת במידה מספקת בבעיות, שלפניהן יעמוד המורה בתחום תוכני ההוראה וההיבטים החינוכיים של תפקידו".

הוועדה מצאה שהמצב הנ"ל קיים בצורה קשה יותר באיזורי מצוקה; כדברי הוועדה בפסקה 7.1 לדו"ח:

אין הכשרת המורים לסוגיה מכינה במידה מספקת לעבודה החינוכית באיזורי מצוקה ולהוראה בכיתות הטרונגיות (מעורבות).

למרות מימצאים אלה, לא הסיקה הוועדה מסקנות לגבי התחום האקדמי; דהיינו, כיצד על האקדמיה לפעול כדי להכשיר את המורים. במקום זאת, כיוונה הוועדה את המורים להמשיך ללמוד באקדמיה, את מה שאין בה:

"ואלה המלצות הוועדה בתחום הכשרת עובדי ההוראה:

2.5 א. הוועדה ממליצה על קביעת קריטריונים אקדמיים חד

משמעים לקבלת תלמידים להוראה והדרכה בבתי מדרש למו"ג (מורים וגננות).

תואר אוניברסיטאי שני ותעודת הוראה יהיו תנאי בל יעבור. תנאי נוסף שיוצג לגבי מועמדים לתפקידי הדרכה --- ניסיון הוראה בבית הספר או בגן הילדים.

ב. בתהליך המסלול של בתי המדרש למו"ג יש למשוך אליהם כוחות הוראה, בעלי גישה פדגוגית ועניין פדגוגי מן העולם האקדמי. לשם כך, יש ליצור בבתי המדרש למו"ג תנאי עבודה ושכר שיהיה בהם משום משיכה".

הסתירה בדברים ברורה: מחד, ההכשרה האקדמית אינה מטפלת בבעיות שלפניהן יעמוד המורה כדי לתת לו כלים להתמודדות; ומאידך, יש לקבוע קריטריונים אקדמאים חד משמעים להוראה. לשם מה האקדמיה כאשר היא אינה מספקת כלים להתמודדות?

לדעתנו, הוועדה היתה צריכה לחייב את בתי המדרש למו"ג וכן את האוניברסיטאות לחקור ולמצוא כלים, הניתנים לישום ע"י המורים, בהתאם לצרכיהם; דהיינו, מחד, לקבוע רשימת צרכים; ומאידך, לקבוע רשימת כלים ולחייב את האקדמיה לפתח אותם. אך לא זאת המליצה הוועדה. היא החליטה לשמור על "החופש האקדמי" ב"מגדלי השן". ולאפשר לדור נוסף של תלמידים להמשיך את לימודי הערלים --- לצטט מילים של מלומדים אחרים --- שמאחוריהן נמצא אין וריק.

סיכום תמונת המבוכ: הליקוי - בשיטה המדעית

כאמור, "המילה" מנחה להצלחה או לאכדון. כך הדבר גם בחינוך. הסיבה לכישלון החינוך נמצאת בשיטה המדעית הרווחת בפסיכולוגיה, ואשר גורמת לכל הליקויים בחינוך וביריבו החברתי.

בלימודי הפסיכולוגיה --- בבתי המדרש למורים, ובאוניברסיטאות --- משתמשים במושגים ערלים --- מילים שאינן מתארות יחס פונקציונאלי בין התנהגות נצפית, לבין גירויים חיצוניים הניתנים לתצפית. דברי החוקרים נתונים לפרשנות סובייקטיבית של חלומות (כמו אצל פרויד), כאילו מדובר בשיר עם פרושים שונים. לכן, המציאות טופחת על פני המדענים הללו ועל פני הילדים השקם וערב.

כפי שצוין כבר, הגישה ההתנהגותית (של "עיצוב התנהגות") מנסחת את חוקי ההתנהגות בעזרת מילים הניתנות לראיה ומדידה כמותית (עדות בראיה). על פי אלה גוזרת השיטה את המשפט --- את שיטת הטיפול הנדרשת.

ההוכחה הטובה ביותר להצלחת השיטה ההתנהגותית (וגם להוכחת טענתנו --- שהמילים צריכות להראות, ולא להיות ערלות) היא העובדה שהשיטה ההתנהגותית מצליחה, יותר מכל שיטה אחרת, בטיפולים בחינוך ובשיפור דרכי הוראה, כמו במחשב (שכאמור הוכיח את השיטה ההתנהגותית ולא את המדיום).

כמו כן, החלו לישם את השיטה ההתנהגותית, ובהצלחה רבה גם בבעיות רפואיות, כמו למשל טיפול: בגמגום, אסטמה, טיקים (עוויתות), אולקוס ועוד תופעות פיזיולוגיות שנחשבו --- בעבר הלא רחוק --- תחום סומטי (גופני) טהור. תופעות פיזיולוגיות אלה, אשר טופלו בעבר הלא רחוק בתרופות, מטופלות כיום בשיטה ההתנהגותית --- ובהצלחה רבה יותר מכל אותן תרופות.

תמיכה נוספת לטענתנו (שהבעיה בחינוך נובעת מבסיס החשיבה המדעית --- המילה), ניתן למצוא בדברי המדען הראשי של משרד החינוך --- פרום שלמה קוגלמס. כאשר קול ישראל פרסם ב-1983 את תוצאות הסקר של המח' לחינוך באוני-תל-אביב, רואין פרום קוגלמס ע"י רשף בגלי צה"ל ונשאל: כיצד קרה ש-40%

מכיתה ז' יח' נמצאים ברמת כיתה ג'; פרום' קוגלמס השיב להגנתו ש: תופעה זו קימת בכל מדינות המערב, כולל באירופה ובארה"ב.

כאמור, השיטה המדעית לקויה משורש. לכן, נדרש תיקון של כל מדעי החברה ע"י "ברית מילה" --- בפסיכולוגיה, בתורת ההוראה, בסוציולוגיה ועוד. כמובן שיש לשיטתו של אברהם השלכה על האקדמיה ומוסדות המחקר. אולם, האוניברסיטאות אינן יכולות להסתפק בטענה שיש לשמור על החופש האקדמי ולהתעלם מרשימת הצרכים של החברה.

לדאבוננו, בהעדר חוקה, גם האקדמיה מסתגרת במגדלי שן, בלי לעשות את עבודתה כנדרש; האקדמיה אינה מתחילה את המחקר תמיד בעדות, אלא מכבדת את דבריהם הערלים של אנשים "חשובים ומכובדים", או בעלי תארים, או בשל היותם מפורסמים. כך נכשלת השיטה המדעית בהשגת מטרתה וגורמת לליקויים ומתחים חברתיים. להלן נבחן את שיטות המיון הקיימות ב"פסיכולוגיה" ונראה את תוצאתן בריבוד החברתי של ישראל במהלך דור אחד.

3. שיטות המיון בפסיכולוגיה והתוצאה בריבוד החברתי

מאז הקמת המדינה נמצא גידול טבעי של האוכלוסיה היהודית, כאשר מספרם של בני עדות המזרח גדל, יחסית ליוצאי עדות אשכנז, בכ- $0/50^{\circ}$ לטובת המזרחיים. זאת בין השנים 1965 עד 1978*.

היחס ביניהם	אב יליד אסיה אפריקה	אב יליד אירופה אמריקה	הקבוצה השנה
1 — 1.1	409.900	376,200	1965
1 — 1.5	792.900	517,500	1978
	930/0	380/0	הגידול באחוזים

טבלה מס 1: מראה את הגידול באוכלוסית יוצאי מזרח על פני יוצאי מערב (אשכנז).

להלן נשאל: האם הגידול הטיבעי של הפירמידה, הוביל לפיזור שווה, של הקבוצות השונות --- מזרח מערב --- בראש הפירמידה ובתחתיתה? --- לדאבוננו, התוצאה שהתגלתה לבסוף היא עגומה --- הפער הולך וגדל.

כאמור, הפסיכולוגיה, ומערכת החינוך, ממיינים תלמידים. הפסיכולוגים קובעים כיום מי ילך ללימודים עיוניים ומי ללימודים מקצועיים. על פי אותה שיטה מדעית ממיינים בצה"ל, זה שנים רבות --- מי ילך לקורסים בכירים כמו: קורס טייס, קורס חובלים וקורסי קצינים, ומי לא. באופן דומה קורה הדבר באזרחות: מי יעבוד בתפקידי ניהול בכירים ומי לא.

לדאבוננו, כושר הניבוי של אותם מבחנים הינו נמוך ושואף לאפס. כך למשל, מבחני הרורשך (הרוב מכירים אותו כמבחן של פרפרים, או כיתמי דיו

*** החברה בישראל 1980 ; מבחר נתונים סטטיסטיים, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תשמ"א לוח א/5; רפאל בן-שושן, צדק חברתי בישראל, השאלה האבודה, שורש, יוני 1982.**

בצורה של פרפרים) מגלים מתאם של 0.2 בלבד (מסומן בסטטיסטיקה $0.2 \neq 0$) בין תגובות של סכיופרניה לבין תשובות הנבדק. המתאם הינו המדד לכושר הניבוי של המבחן; המתאם השלם --- מסומן ו; ואילו חלקים מהמתאם מסומנים כחלק מהשלם **(1.00)**. בעזרת הריבוע של המתאם (ניתן לחשב את השונות המוסברת והשונות R^2) מסביר את התופעה R הלא מוסברת של התופעה הנחקרת; דהיינו, עד כמה הקשר () מנותן לנו את השונות הלא מוסברת --- עד 2 הנחקרת. ההפרש בין השלם (ו) לבין ה" אינו מסביר את התופעה הנחקרת (במקרה זה הסכיופרניה); דהיינו, R כמה הקשר ההפרש מלמד שקיימות השפעות של גורמים אחרים, בלתי ידועים, שאינם קשורים R לסכיופרניה ואשר אינם מוסברים ע"י המתאם 0 שנמצא באותו מחקר.

לפיכך, נבין ש- 2 , של מבחן הרורשך הוא; $0.2 \cdot 0.2 = 0.04$. דהיינו, מבחן הרורשך x והוא 100 !!; מתוך 4 מהמקרים! $0/4$ מסביר את התופעה הנחקרת רק ב- **96** נכשל בהסבר התופעה --- לגבי מתוך סטו מיקרים !!

כך גם נמצא במבחנים פסיכולוגיים אחרים, כמו במבחן זה מציגים לנבדק **T.A.T**; תמונות והוא נדרש לחבר סיפור עם עבר, הווה ועתיד ביחס לתמונות. המתאם בין ולכן השונות; 0.2 תגובות הנחקרים לתמונות, לבין התופעה הנחקרת --- הינו **96/0** הצלחה; ו- **4%** המוסברת היא שוב --- כישלון.

ומן הפסיכולוגיה הקלינית נעבור למיון תלמידים. באשר אורח מבקש להתקבל לאוניברסיטה, הוא עובר מיון ע"י מבחנים פסיכומטריים (מין מדידה של "הפסיכו" במטרים). במחקרם של בלר ובן-שחר* נמצא שמבחני הכניסה לאוניברסיטה העברית מצליחים לנבא היום במתאם $0.4 =$ בלבד. מכאן נסיק שהשונות המוסברת 0.6 עד R **36/0** בלבד ולכל היותר **16/0** היא!!

תוצאה דומה מתקבלת ביחס לכושר הניבוי של מבחנים פסיכומטריים למיון חיילים לקורסים בכירים בצה"ל; וכן למיץ עובדים לתפקידי ניהול. בכל מבחנים אלה, נכשל הפסיכולוג בהסבר שהוא נותן בין 0/64 ל-0/86 מהמקרים.

כדי להתגבר על הקושי בניבוי מתחשבים הפסיכולוגים בבתי הספר גם בממצאים סוציולוגיים (דהיינו, במוצא העדתי של התלמיד), על מנת להחליט אם לכוון אותו ללימודים תיכוניים במסלול העיוני, או במסלול המקצועי.

בכתבה "חינוך" במקומון "קול ירושלים" מיום 13.1.84, מסופר על הורים של חמישה תלמידי גימנסיה --- בחטיבת הביניים --- אשר התנגדו, באמצעות עו"ד, לעשות מבחנים פסיכומטריים לילדיהם. וזאת בנימוק שהמבחנים פוגעים בפרטיותם, על פי חוק הגנת הפרטיות שנחקק בשנת 1981. המבחנים

*** בלר מ. וכן שחר ג. "על הוגנות השימוש במבחנים פסיכולוגיים", מגמות, 28 ו1981, עמ' 42, 51.**

הפסיכומטרים נועדו לקבוע מי מהילדים יתקבל לחטיבה העליונה --- התיכון. שנתיים אח "כ השיב היועץ המשפטי של משרד החינוך, עו"ד אריה בריק, להורים הללו, שמשרדו ביטל כמה שאלות הנוגעות לעניינים האישים של התלמיד ומשפחתו, כמו רמת השכלתם של ההורים וכו'.

מדברים אלה, אנו למדים שעד לחקיקת חוק הגנת הפרטיות --- 1981, אכן השתמשה מערכת החינוך, בנתונים משפחתיים --- על ההורים של התלמיד --- כאמצעי לגיטימי לעורך הקביעה היכן "עדיף" שהילד ימשיך את לימודיו. והוא שאמרנו, הריבוד החברתי נקבע במערכת החינוך על פי מעב ההורים ומועאם ("מבחנים גנטיים" בפסיכולוגיה ולא על פי כישורים ומיומנויות).

דבר דומה לנ"ל נמצא גם בעה"ל, שם משתמשים במבחן הנקרא קב"א (קבוצת איכות), הבנוי על מבחנים פסיכולוגיים ומדדים סוציולוגיים. כך נוערה "בטריה" של מבחנים (קובץ של מבחנים פסיכולוגיים, מכונה בפי אנשי המקצוע --- "בטריה"). הבטריה כוללת נתונים על מעבה הכלכלי של משפחת החייל, על הרקע המשפחתי שלו, על מועא ההורים וכו'. נתונים אלה נועדו "לנבא טוב יותר" את כושר ההעלחה של החייל בקורסים גבוהים.

למעשה, באמצעות "הבטריה" הנ"ל יערו הפסיכולוגים תוקף פנימי בין "מבחני התרבות השונים" (T.A.T, I.Q, רורשך וכו'), ע"י ששאלו את הנבחן שאלה ישירה יותר: אמור לנו מאיזה מועא אתה, ומה עושים הוריך, ואנו כבר נאמר לך למה אתה מתאים.

התועאה של תהליכי המיון וההשמה הללו מתגלה גם בעה"ל. שם תמצא בקורסי חובלים, וטיס וכן בקורסי קעינים רוב של אשכנזים.

לתועאות הללו יש משמעות בסיסית בתפיסת החברה את עצמה ואת הזולת והיא: או שיש הבדל גנטי בין עדות המזרח לבין עדות אשכנז, או שהבעיה היא בשיטה הקוראת לעצמה מדע, או פסיכולוגיה. טענתנו העיקרית בפרק זה בפרט, ובספר זה בכלל, תומכת באחרונה.

להלן נסביר את טענתנו באופן שימחיש את מהלך הדברים.

כאמור, תהליך הריבוד החברתי נעשה על ידי מיון אנשים בחברה, על פי המבחנים הפסיכולוגיים הנ"ל. והדברים נעשים כלהלן:

1. בתלמיד בבי"ס --- עומר האדם במבחני תרבות הקרויים מבחני **I.Q.** נסביר את מהותו של מבחן זה באמצעות דוגמה:

נניח שלמבחן **I.Q.** ניגשו שני אנשים בעלי רקע חרבותי שונה; האחד נקרא

*** עם זאת, אין לדעת אם הקשיים האובייקטיביים של הפסיכולוגיים בניכוי, לא גורם להם לקבל נתונים אלה במרוכז ע"י בית הספר.**

חינוך וחברה 45 ו

מרציאנו והשני נקרא רבינוביץ; במבחן זה נשאלו השמים: מי זה מוצרט? מרציאנו נכשל ורבינוביץ הצליח להשיב לשאלה; במבחן לא הופיעה השאלה: מי זה מלמיליאן; אילו הופיעה השאלה על מלמיליאן, אפשר שמרציאנו היה מצליח, ואילו רבינוביץ היה נכשל;

שאלות אחרות שנמצאות במבחן הן: מיהו פיקסו; לא נמצא שם שאלה מיהו מחד עבר אלוהאב; או מי היא אומכולתום. ההצלחה של הנבחן תקבע על פי הרקע התרבותי של בונה המבחן. בונה המבחן הוא רק אדם. הוא מרכיב את השאלות על פי הרקע המקצועי והתרבותי שלו; וממין לבסוף את אלה שי בואו אחריו, וימיינו את הדורות הבאים בהתאם (כך למשל תמצא שם יותר שאלות מתחום מדעי החברה ובמיוחד מהפסיכולוגיה; כי מרכיבי המבחן, ברובם, פסיכולוגים).

אין הכרח שתאיו האפורים של נבחן אחד מאכלסים פחות אינפורמציה משל האחר, אלא שהמידע אשר צברו שני הנבחנים במהלך חייהם, חינו שונה. לבסוף, על פי מבחן זה מציעים לילדים מסויימים ללמוד בתיכון במסלול עיוני ולחלק במסלול המקצועי.

2. בצבא --- עוברים בני ישראל תהליך מיון נוסף, על פי תוצאות הקב"א; מבחנים אלה קובעים שוב את מסלול קידומו של החייל, בין היתר, גם על פי מוצא ורקע

סוציאקונומי. החייל אשר עמד במבחני המיון וצבר מספיק נקודות בקב"א, מתקבל לקורסים הגבוהים בצה"ל; אולם בזה לא תמה הדרך.

לאחר שהחייל שלנו התקבל לקורס הוא עובר תהליך הקרוי "גיבוש"; החיילים יודעים שבמהלך ה"גיבוש" הם צריכים למצוא חן בעיני חבריהם, המועמדים האחרים. אך הם לא מבינים עדיין: 'מה זה "גיבוש"?'

במהלך הגיבוש עושים האחראים על הקורס (פסיכולוגים וסוציולוגים) מבחן "סוציומטרי" כמעט מידי שבוע, בו נשאלים החיילים בקורס, מספר שאלות על חבריהם, כמו: עם מי הם היו רוצים לגור בחדר, עם מי הם רוצים להיות, וכו'. תשובות החיילים מקבלות קוד הקרוי "חץ". המדד הסוציומטרי של כל חייל נקבע על פי מספר ה"חיצים" שהוא מקבל מחבריו האחרים (מספר החיצים מורה על מידת ההעדפה).

המבחן הסוציומטרי נחשב לכור ההיתוך הסופי לקורס. מי שאינו נצרך בכורזה --- נפלט. שאלתנו היא; מי עשוי לקבל את מירב החיצים. והתשובה היא: מי שיש לו חברים בעלי רקע תרבותו דומה, יועדף ע"י חבריו. דהיינו, מי ששומע אותה מוסיקה, מבלה באותם מקומות בילוי ויש לו שפה משותפת עם בעלי הרקע הדומה, הוא שיקבל את מירב החיצים. כבר בשלבים המוקדמים של הקורס המיעוט התרבותי נפלט.

ידוע לבל, מי הרוב ומי המיעוט באותם קורסי "גיבוש". בני עדות המזרח

נזרקו במיונים הקודמים. המבחן הסוציומטרי רק גומר את ההלל על אותם יחידים סגולה מערות המזרח אשר הצליחו עד בה.

3. בבואם לאוניברסיטה --- יעברו משוחררי צה"ל מיון דומה: מבחן **J.Q.** בו השונות הלא המוסברת עולה על המוסברת (ראה מחקרם של בלר וכן שחר לעיל); הסלקציה תמשיך להעדיף את קידומם של בני עדות אשכנז, על פני עדות המזרח.

4. בעבודה --- המעסיק, ישאל את המועמד מיד בתחילה: מה עשית בצבא? לאחר --- יהיה סיפור מרומם את הנפש (קורסים ותפקידים); ולשני יהיה סיפור חסר גוון. בתחרות על מקומות עבודה מועדפים --- ידוע מי יתקבל.

בנוסף, לתפקידים בכירים, המעביר שולח מועמדים לבחינות מיון במכוני בדיקה של כוח אדם. כושר הניבוי של אותם מבחנים, אינו שונה ממה שאמרנו כבר.

מבחנים פסיכולוגיים אלה חנים מבחני תרבות, אשר יוצרים ריבוד חברתי לפי מוצא עדתי. תהליך זה נעשה **4** פעמים לפחות בשלבי ההתבגרות של האדם בישראל: החל מבית הספר היסודי, דרך חטיבת הביניים, התיכון, הצבא, וכלה באוניברסיטאות,

ובמקומות העבודה. לאור הדברים אלו, לא יהיה זה מוגזם אם נאמר כי: רק עילוי ספרדי יוכל לעבור מבחנים אלה ולהשרד ברמה הגבוהה. המשמעות החברתית של מבחנים נפסדים אלה בפסיכולוגיה, היא טיפוח תורת גזע, בזעיר אנפץ, בין יהודים ליהודים בארץ ישראל.

לא נוכל שלא להעיר כאן ולשאול: האם דוד הרועה, בהיותו נער שהביא סנדביצ'ים לאחיו הגדולים בשדה המערכה עם פלישתים, היה מצליח לעבור קורס קצינים בצה"ל היום? ואיזה קב"א היו קובעים לו? והאם "בטרית" המבחנים הפסיכולוגיים של היום, היתה מצליחה לגלותו כמנהיג, לוחם ושופט צדק, המצליח להנהיג מיליוני בני אדם, ללא אמצעי האוטומציה של היום; ולהשיג הישגים כלכליים, ואסטרטגים, המעוררים קינאה אצל מנהיגים רבים אחרים? --- לדאבוננו הרב, התשובה היא --- לא. רק חוקת המילה, הוכיחה שהיא יכולה לגלות איכויות כאלה באדם. ורק חוקת המילה עשויה להעלות אדם כמו דוד למעמד בר השפעה, כדי שתרומתו תהיה כאמור לעיל.

תוצאות עמל הערלים בריבוד החברתי

נבחן את התוצאות של המיון הפסיכולוגי בריבוד החברתי בהשכלה ובתעסוקה. להלן העובדות תדברנה בעד עצמן (תוצאות עמלם של הערלים).

התוצאות ברמת ההשכלה

טבלה מס' 2 שלהלן, מציגה יחס של בעלי תואר ראשון בישראל בשנת 1974 --- זה הדור אשר נולד בארץ, לעומת דור האבות אשר באו מפזורות הגולה*:

המוצא	בעלי תואר ראשון	היחס בן שתי הקב'	יחס משוקלל בקב' גיל מתאימה
דור ראשון קב' 1 : ילידי אסיה אפריקה קב' 2 : ילידי אירופה אמריקה	5,277 27,871	1 ל- 5.3	1 ל- 4.25
דור שני ילדים של קב' 1 ילדים של קב' 2	771 20,810	1 ו לדג	1 ו ל- 15

הטבלה הנ"ל מראה שבמהלך דור אחד חל קיטוב בישראל על פי מאפיינים תרבותיים ועדתיים.

נתונים אלה מהווים סטירת לחי מצלצלת למסקנתם של בלר ובן שחר במאמרם, ("על ההוגנות בשימוש במבחנים פסיכולוגיים", מגמות 1983). שם ערכו החוקרים ניתוחי גרסיה על פי מודל שהם בחרו בו, וקבעו בעט' 54, כך:

"לא ניתן לדבר על אפליה לרעה של יוצאי עדות המזרח בקבלה לפקולטות למדעי הרוח והחברה באוניברסיטה העברית".

♦ החברה בישראל --- 1980 למ"ס תשמ"א לוח ח/4; ולמ"ס שנתונים 1981, רפאל בן-שושן, צדק חברתי בישראל: הסגולה האבודה, שורש, יוני 1974, 197s, 16 עט' 1982.

מאחר שהחוקרים הללו הינם סטטיסטיקאים מנוסים, הם יודעים שמסקנתם ניתנת להתקפה באמצעות שיטות מחקר אחרות, לכן הם מוסיפים בהמשך מאמרם את דברי עורלתם, המנוסחים כך:

"במחקר זה התבססנו על הגדרה יחידה של מושג ההטיה. ניתן לטעון כי אילו נבחרה הגדרה שונה היו מתקבלות תוצאות שונות לחלוטין. למשל, אין כל ספק כי ניתוח תוצאות מחקר זה על פי המודלים שהוצעו ע"י תורנדייק או קול, היה מראה תמונה שונה, וזאת בכיוון של הטיה כנגד יוצאי עדות המזרח".

למי שעדיין לא מבין למה נועד המאמר של בלר ובן שחר, נאמר שהמאמר פורסם בשנת 1983, בעת שמפלגת תמ"י היתה בעלת 3 מנדטים בכנסת. אותה עת הנושא העדתי צבר תאוצה. לכן בפי שבן-שושן ואחרים הראו במאמריהם על פער עדתי הולך וגדל, כך ניסתה האוניברסיטה העברית להתגונן על רוע מעלליה, לכן שכרה חוקרים שיראו תוצאות הפוכות. יצוין שד"ר בן שחר, הינו מרצה במחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים והוא אחד העומדים אחרי הרכבת המבחנים הפסיכומטריים של קבלה לאוניברסיטאות. מכאן מובן הכיוון המחקרי של כותבי המאמר. יש רק להתפלא על כך, שכספי מחקר מבוזזים כדי לעצום עיניים ולאטום אוזניים.

אכן, גם מוסדות המחקר הגדולים במדינה נותנים יד לחיזוקה של "העורלה המדעית". באמצעות המושגים הערלים הקיימים במדעי החברה, לא מתקשים מוסדות המחקר והמדע להרחיק מעל עצמם כל אשמה --- שמבחני המיון שלהם גורמים לקיטוב עדתי בתחום ההשכלה.

ואנו שואלים: האם יש מי שנותן את הדין על מעשיהם של אותם מוסדות וחוקרים? --- לכן, נחזור על שאמרנו כבר, רק מדינה אשר תנוהל על פי חוקת המילה תאפשר להטיל על החוקרים הללו אחריות ותעיר אותם מ"משחקי הלשון" שלהם --- כי בדמנו הדבר.

התוצאות בתעסוקה

כאמור, תהליכי המיון של כוח אדם בפסיכולוגיה משמשים גם את מקומות התעסוקה. לכן נמצא תוצאות דומות גם בתחום התעסוקה --- כמפורט בטבלה מס' 3 שלהלן. טבלה מס ב מראה את השינוי בריבוד התעסוקתי, בין דור ההורים לדור האבות*:

עובדים לא מקצועיים	מנהלים	הקבוצה
22,015	10.064	דור ראשון
16,223	28,988	קב' 1: ילידי אסיה אפריקה קב' 2: ילידי אירופה אמריקה
1.4 — 1	1 — 2.9	היחס ביניהם
7,250	4,675	דור שני
2,770	20,977	ילדים של קב' 1: ילדים של קב' 2:
2.6 — 1	1 — 4.5	היחס ביניהם:

התוצאה של כל אלה היא החרפת הדיפרנציאציה: בין "שליט־אשכנזי", לבין "נשלט־ספרדי".

נחזור לשאלה שהצגנו בראשית הפרק: האם הפער החברתי --- במהלך הריבוי הטיבעי של בני עדות המזרח על פני המערב בדור אחד --- נשמר בין ראש הפירמידה לבין תחתיתה; או שמא גדל היחס, או קטן?

ובכן התשובה היא: הפער לא צומצם, אלא דווקא הלך וגדל; דהיינו, "הפיונים השחורים" התרבו יותר בתחתית; ואילו "הפיונים הלבנים" התרבו עוד יותר במספרם

היחסי, בקרב "ליגת העלית".

להלן טבלה מס' 4, אשר משקללת באופן יחסי את טבלה מס' 1 (יחס הריבוי הטבעי), לתוך טבלה מס' 2 (יחס בעלי ההשכלה):

• החברה בישראל --- 1980, למי"ס, תשמי"א, לפי עיבוד נתונים בלוח 8/ה; רפאל בן-שושן, צדק חברתי בישראל: הסגולה האבודה, שורש, יוני 1982, עמ' 16

היחס בין קודקוד (לבן) לבסיס הפירמידה (שחור)	מסיימי ב.א.	יחסם באוכלוסיה	השלבים
0.21; ו"א, 1:5 מסיימים ב.א. ביחס למספרם באוכלוסיה	$= 1 : (4.25)$	$X (1 : 1.1)$	שלב 1 ההורים
0.04; ו"א, 1:25 מסיימים ב.א. ביחס למספרם באוכלוסיה! !	$= (1:15)$	$x (1 : 1.5)$	שלב 2 ילדיהם

חשוב לחזור ולהדגיש את התוצאות: במהלך דור אחד, גדל הפער העדתי בין אשכנזים לספרדים, אשר סיימו תואר ראשון באוניברסיטה, מיחס של 1 ל-5 בדור העולים, עם הקמת המדינה; לכדי יחס של 1 ל-25 בדור שלאחריו. דהיינו, הפער העדתי לא נשמר, אלא גדל פי חמש!! תוך דור אחד.

אם נעשה טבלה משווה גם בתחום התעסוקה --- בין טבלה 1 לבין טבלה 3 --- נמצא מגמה דומה, של קיטוב עדתי וחברתי הולך וגדל גם בתחום התעסוקה.

מתברר שתנועות המחאה בישראל הביעו את תחושתם האישית, ללא כלים מדעיים, או נתונים סטטיסטיים. לימים התברר שהיה לתחושה זו --- על מה לסמוך. לדאבונו הרב, רק בעקבות מלחמת יום הכיפורים 1973, נגרם זעזוע חברתי עמוק בישראל, אשר רתם את המערכת הפוליטית והמדעית לבחון את המציאות החברתית, ולגלות שמצבנו החברתי (ולא רק הבטחוני) הוא רע ורעוע מאוד.

3. תוכנית הלימודים ואופן קביעתה -

(בחינה משפטית - חקיקה נסתרת ומסתתרת)

בפרק זה נראה כיצד תוכנית הלימודים נוסחה באמצעות מילים ערלות ואיפשרה לשר החינוך שלא ללמד ולא ליצור מצבים אוביקטיביים הניתנים לתצפית --- אם משרד החינוך השיג את מטרותיו בחינוך.

תוכנית הלימודים (להלן נקרא על דרך הקיצור --- ת"ל) היא מהות החינוך. במדינה המודרנית הועברה הזכות לחנך את הילדים לידי המדינה. כיום, זכות זו הפכה

לחובה, המוטלת על ההורים (להקפיד שבנם יתייצב בבית הספר מספר שעות ביום). לדאבוננו, דיני החינוך מסתפקים בחיוב ואכיפה של ההורים, ואינם קובעים חובה מקבילה, על המדינה, או השר, ללמד ולחנך.

דיני החינוך צריכים להטיל חובה גם על מערכת החינוך ללמד, לחנך ולפקח עליהם, כדי שהמטרה אכן תושג. בהעדר חוק האוכף את השר הממונה ושליחיו, קשה לדבר על חוק חינוך חובה, אלא על חוק שמרטף (ביביסיטר) חובה; להלן נבחן את הוראות החוק על פי רמת החקיקה: כנסת, שר ומנכ"ל. ונראה כיצד חקיקה באמצעות מילים ערלות ("חוק בלי שיניים") גורם לכל מערכת החינוך להיות מערכת מתבדרת (מתפורת לכל הכיוונים ללא יעד מוגדר הניתן לבחינה אובייקטיבית).

חוקי הכנסת

סעיפי החוק בנושא ת"ל מנוסחים באופן שאינו מאפשר אכיפה כלשהי, מצד ההורים, לחייב את השר שהתלמידים ילמדו דבר מה. הסעיף הקובע את תוכנית הלימודים הוא סעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי תשי"ג-1953, אשר דן במטרת החינוך, והוא מנוסח במילים הערלות הבאות:

"מטרת החינוך הממלכתי היא להשתית את החינוך במדינה על ערכי תרבות ישראל והישגי המדע, על אהבת המולדת למדינה ולעם ישראל, [על תודעת זיכרון השואה והגבורה*], על אימון בעבודה

• תיקון תש"ם; הוגש כהצעת חוק פרטית ע"י ח"כ שרה שטרן-קטן מהמפד"ל.

לעומת זאת אנשי תמ"י, בעקבות בחירות תשמ"א, לא קידמו את נושאי הלימוד של עדות המזרח ע"י חוק מתקן --- כפי שעשתה ח"כ שרה שטרן קטן בענין זיכרון השואה --- אלא קידמו אנשים באופן אישי; הוסיפו תקנים והכניסו אנשים משלהם למערכת החינוך (כמו מפקחים וכד.). כך הפסידה תמ"י השפעה לעתיד דרך בתי המשפט במקרה הצורך. לאחר שתמ"י איבדה את כוחה הפוליטי, אבדה ההשפעה של המינויים האישיים; לכן, דרישות שהופנו לבג"צ נדחו בהעדר עיגון של האינטרס הנ"ל בחוק; הדוגמא היא: פ"ד "עמוד האש" --- בג"צ 1/81 שירן ואחי נ' רשות השידור, לה (3) 365: בענין סידרה טלוויזיונית אודות המעבר של עם ישראל מגלות ושואה למדינה עצמאית. הסידרה לא נתנה ביטוי ליהדות המזרח, אלא הדגישה את יהדות אירופה ומומנה ע"י משרד החינוך; העותרים דרשו בבג"צ, שהתוכנית תבטא

גם את ההיסטוריה של יהדות המזרח לתפוצותיה; העתירה נדחתה, בין היתר, בהעדר עיגון האינטרס של עדות המזרח בחוק החינוך הממלכתי.

חקלאית ובמלאכה, על הכשרה חלוצית, ועל שאיפה לחברה בנויה

על חירות, שוויון, סובלנות, עזרה הדדית ואהבת הבריות"

הסעיף הינו מרכזי בקביעת תוכנית הלימודים. ממנו נגזרים תכני הלימוד ע"י מנכ"ל משרד החינוך בחוזר מיוחד היוצא כל שנה בחודשי אפריל מאי, לקראת שנה"ל שלאחריה (כפי שנראה, לא נקבע בתקנות דבר מחייב, או הנחיה למנכ"ל --- כיצד עליו לקבוע את התכנים שבחוזר).

לשון המחוקק פותחת במילים: "מטרת החינוך היא להשתית את החינוך". הדבר נשמע כמו דבר והיפוכו --- המטרה צריכה לציין את היעד (ההישג) שהחוק חותר אליו; ואילו המילה "להשתית" מציינת את הדרך (האמצעים). לכן, סעיף 2 נכשל מלציין יעדים חינוכיים כלשהם, ואינו מאפשר לבדוק באופן קיברנטי (כבמערכת של משוב --- פידבאק) אם אכן החינוך הצליח בתוכניתו אם לאו.

סעיף 2 הנ"ל מוגדר בהמשך במונחים אידיאולוגיים מופשטים; מדבר על התעלות הנפש לגבהים שאינם מאפשרים אחיזה במציאות. לכן במסווה של "אהבת המולדת" הצליח משרד החינוך לחנך «0/40 של נחשלים שאינם יודעים הבנת ניקרא, אלא ברמה של כיתה ג'. האוירה האידיאולוגית השאירה חור גדול בהשכלה של עם ישראל, והעמידה תלמידים רבים לפני שוקת שבורה.

קיימים סעיפי חוק נוספים, המתייחסים לתוכנית הלימודים. אלה אינם דנים בתכנים, אלא באופן ההסמכה והפרוצדורה לקביעת התכנים*. סעיף מהותי אחר קובע איסור של תוכן מסוים: (מה לא ילמד בביה"ס), והוא סעיף 9 לחוק, האוסר תעמולה פוליטית בין כותלי ביה"ס, וזה לשונו:

"מורה, וכן עובד אחר במוסד חינוך, לא ינהל תעמולה לטובת מפלגה, או אירגון פוליטי אחר בקרב תלמידים של מוסד חינוך."

* מקורות נוספים לת"ל הם:

- סעיף 4 לחוק הנ"ל --- האומר ששר החינוך יקבע את ת"ל (איך יקבע --- לא נאמר שם).
- סעיף 5 --- מאפשר לשר לקבוע תוכנית השלמה;

- סעיפים 6 ו-7 --- מאפשרים להורים לדרוש ולקבוע תוכנית השלמה.
- סעיף 8 --- פותח פתח לקבוע תוכנית לימודים נוספת;
- סעיף 9 --- מאפשר לשר לקבוע תוכנית לימודים לשם ניסוי.
- סעיף 2 לחוק הפיקוח על בתי ספר תשכ"ט-1969 --- דן בפיקוח של המשרד על בתי הספר שבפיקוח (שאינם שייכים למשרד החינוך ישירות) --- הסעיף (28) גורר את תחולת סעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי גם על בתי הספר שבפיקוח. --- סעיף 32(א)4 לחוק הפיקוח מאפשר סגירת בייס בשל הסתה נגד המדינה.

חוקים אחרים: חוק רשות השידור תשכ"ה-1965; וחוק החניכות תשי"ג-1953.

המילה הערלה כאן היא תעמולה. מהי "תעמולה" קשה לדעת, אך התוצאה של עורלה זו תוסבר בהמשך, על האופן שבג"צ דיכא את חופש הביטוי.

תקנות השר

התקנות אשר רלבנטיות לעניין ת"ל הן: תקנות חינוך ממלכתי (תוכנית השלמה ותוכנית נוספת) תשי"ד-1953. תקנות אלה קובעות כמה אחוזים, מתוך תלמידים של כיתה, דרושים כדי לאשר תוכנית לימודים נוספת, או תוכנית השלמה. מבחינה מהותית, השר לא קבע שום תכנים, אלא רק פרוצדורה. וזו חולשתו של המחוקק.

הוראות המנכ"ל

מתחת לתקנות, ברמת החקיקה של הנחיות פנימיות, נמצאות הוראות חוזר המנכ"ל ותוכניות הלימוד של משרד החינוך. למרות ששר החינוך לא גזר תקנות מחייבות מתוך סעיף 2 לחוק, בכל זאת קבע המנכ"ל בחוזר את תוכנית הלימודים, כלהלן: יהדות, עם ישראל ומדינת ישראל, לימודים כלליים, מדעים ושונות (שזה חינוך גופני ושיעור מחנך). במקביל מפרט החוזר את מספר שעות הלימוד לכל נושא כללי ולכל נושא משנה.

מסקנתנו היא: חוקים, תקנות, והוראות המנכ"ל, בנושא ת"ל, הינם ללא שיניים. הוכחה לכך נמצא בדברי היועץ המשפטי של משרד החינוך, מר אריה בריק. בשיחה עימו בשנת 1984, הוא ציין כי מאז חקיקת חוק החינוך, בשנת 1953 (זה כ-30 שנה), לא נזקקו בתי המשפט לדון בנושא ת"ל ומעולם לא התעורר הצורך בהחלת חוק הפיקוח על בתי הספר בענין זה.

לפנינו שתי אפשרויות: או שמערכת החינוך פועלת כשורה וללא תקלות ולכן אין צורך במשפטים; או שהחוק אינו מאפשר אכיפה בשל היותו מעומעם מידי (כדברינו - -- ערל). לדעתנו, האפשרות האחרונה היא הנכונה. למעשה, מרבית החקיקה בנושא ת"ל נותרה למעשה בידי מנכ"ל משרד החינוך, באמצעות הנחיה פנימית.

לא נרפה, נרד מטה, ונעקוב אחר הכנת ת"ל ברמת ההנחיות הפנימיות, מבחינה משפטית, ובהמשך מבחינה פדגוגית, פסיכולוגית, ונראה כי גם ברמה המדעית (ולא רק ברמה הפוליטית והציבורית) לוקים המדענים המחונונים (אנשי המקצוע ממש) בעורלה.

קביעת תוכנית הלימוד-במזכירות פדגוגית

ת"ל נקבעת ברמת ההנחיות הפנימיות ע"י המזכירות הפדגוגית. זו ממנה מתוכה ועדות לנושאים שונים. הועדה מורכבת ממפקחים, מנהלים ואנשי עיבור. אין בחוק, או בתקנות, הנחיות לגבי מספר החברים בוועדה, ואין הנחיה כיצד הם יבחרו. בכל נושא משתנה הרכב חברי הוועדה, ואין חובה לאזן בין דעותיהם של אנשי הציבור אשר מרכיבים את הוועדה. עפ"ר, בוחרים ליו"ר הועדה איש מקצוע, אשר מתמנה ע"י מנהל האגף לת"ל. הועדה העובדת על הנושא מציעה הצעה לת"ל. ההצעה מוחזרת למזכירות הפדגוגית לאישורה.

אם התוכנית מאושרת ע"י המזכירות הפדגוגית, היא מועברת לאגף לת"ל לשם ישומה, וכן לצורך פירוט התוכן שאושר, ע"י ספרים ובאמצעות עזרים דידקטיים אחרים. אם מדובר באמצעי דידקטי שהוא ספר לימוד, הספר מועבר לאישור היחידה לאישור ספרי לימוד; ומכאן מופץ ומתפרסם שמו של הספר בריבים בחוזר המנכ"ל. החוזר מוצא כחוזר מיוחד לקראת שנת הלימוד הבאה.

ניתן לתאר את תהליך קביעת ת"ל באופן סכימטי כלהלן:

1. הכנסת --- (קבעה את סעיף 2 לחוק חינוך מ"מ תשי"ג-1953).
2. שר החינוך --- (לא קבע מעולם תקנות מהותיות או תכנים לת"ל).
3. המנכ"ל --- (מוציא מידי פעם חוזר ברמה של הנחיה פנימית).
4. מזכירות פדגוגית --- האגף לת"ל --- היחידה לאישור ספרי לימוד.

בכל הפרוצדורה הנ"ל, המזכירות הפדגוגית ממלאת תפקיד מרכזי בכל תהליך קבלת ההחלטות לגבי ת"ל. סמכותה של המזכירות הפדגוגית נובע מסעיף 4(ב) לתקנות חינוך מ"מ (סדרי פיקוח) תשי"ז-1956 האומר:

”(ב) סמכויות המזכירות הפדגוגית בעניינים פדגוגיים --- פרט לאמור בתקנות 5 ו-6 (אלה תקנות הנוגעות לאופי הדתי של מוסדות החינוך הממ”ד), הן:

1. ההדרכה והטיפול בכל השאלות הפדגוגיות של החינוך היסודי.
2. פיקוח על ת”ל, תוכנית השלמה, תוכנית נוספת, תיקונים < ושינויים...
3. עיבוד הצעה לסדרים פנימיים במוסדות, לרבות הווי המוסד ופיקוח < עליהם.
4. אישור ספרי לימוד וספרי עזר במוסדות.

למעשה, ניתנו למזכירות הפדגוגית כל הסמכויות, אולם אין בתקנות הנ”ל כל קביעה מה הילד ילמד ומה לא; כפי שלא נקבע כיצד יש ללמד תכנים אלה, וכיצד הם יקבעו ויוחלטו. הנושאים הללו הועברו לדרגים הנמוכים --- נמוך מדי, מכדי שהאזרח יוכל לעקוב אחר מה שמתכננים עבורו. נשאלת השאלה: לצורך מה יש לנו שר, ולשם מה יש ועדת חינוך בכנסת; וכיצד תוכל ועדה ציבורית של הכנסת לפקח אחר ביצוע תכני ההוראה. יתירה מזאת, כיצד יוכל אבי הילד לאכוף בבית המשפט, את מערכת החינוך לתת חינוך לילדיו, ואת מי הוא יוכל להאשים בכך שבנו לא למד כלום.

מתברר שגם ההנחיות הפנימיות של המזכירות הפדגוגית בקשר לת”ל שלהלן, מיושמות הגדרות ערלות, שאינן מאפשרות פיקוח יעיל:

מתוך עיון בחמש תוכניות לימוד (שתיים ממדעי הטבע: פיזיקה, חשבון ומתמטיקה; ושלוש ממדעי הרוח והחברה: היסטוריה, מיקרא, מולדת וחברה) מתברר שבמדעים המדויקים ניסחו חברי הועדה את ההישגים הנדרשים מהתלמיד ע”י שקבעו את אוצר המילים אשר נדרש מהתלמיד בכל שלב ושלב; כמו כן, נאמר במדויק מהן הפעולות החשובות אשר על התלמיד לבצע בכל שלב ושלב. לעומת זאת, בנושאים של מדעי הרוח והחברה ניסחה הועדה את ת”ל באופן שלא מאפשר מעקב קיבנטי (משוב --- פידבק) אחר המיומנויות, אשר על התלמיד לבצען. כך למשל הנוסח החוזר על עצמו הוא:

”המטרה לטפח הכרה, לטפח הבנה, לטפח שיפוט, הערכה”

במקום אחר נאמר:

"מטרת הנושא להציג בפני התלמידים", "להבהיר לתלמיד", "להקנות לתלמיד ידע", או "להראות לתלמיד";

בת"ל של מולדת וחברה בבי"ס יסודי מ"מ וממ"ד לכיתות ב'ד משנת תשל"ט נאמר בעמ' 8,9,39 בסעיף המטרה:

"שהתלמיד יהיה רגיש להיבטים האסתטיים..." וכן "שהתלמיד יהיה מסוגל להפעיל את דמיונו..."

מה זה? --- איך ניתן לראות ולבדוק אם הילד "רגיש להיבטים אסתטיים"; וכיצד בוחנים אם הילד "מסוגל להפעיל את דמיונו" --- על אלה לא נאמר דבר. כמובן הכל מילים ערלות --- ללא כל מוצא לראיות. ביטויים חסרי היבט

ראיתי --- למעשה, או לפעולה נראית, עם משוב (קיברנטי). אלה מעמידים את מערכת החינוך עם מטרות תלושות בחלל האויר, ומאפשרת להם לטעון שהם השיגו את יעדיהם החינוכיים.

אחת התוצאות המתבקשות מהנ"ל היא: דווקא במקצועות ההומאניים (להבדיל מהמקצועות הריאליים), נמצא מספר רב יותר של מורים שנותנים ציונים לתלמידים על פי "סממנים" בעלי גוון תרבותי-עדתי (ללא כל קשר לרצון המורה). לכן בני עדות המזרח המוכשרים יותר, הצליחו לשרוד בבתי ספר, דווקא במקצועות הריאליים (כמו, פיזיקה, מתמטיקה, ראיית חשבון); כי הקריטריון, לפיו שפטו המורים את הצלחתם, היה על פי סממנים ריאליים וניתנים לבדיקה אובייקטיבית.

לסיכום: אופן ניסוח המטרות של ת"ל הוא הקובע --- אם המורים יתנהגו בערלים ביחס לתלמידיהם; או כמי ששופטים בצדק את תלמידיהם ביחס להתקדמותם בלימודים. כמו כן, אופן ניסוח המטרות של ת"ל --- הוא המאפשר להורים לבדוק את היעילות והתפוקה של משרד החינוך בחינוך הילד.

הוראה לתלות---לעומת אוטודידקט

בבית הספר לא מלמדים את התלמיד כיצד לומדים. אין מקצוע כזה בתוכנית הלימודים. לדעתנו, אם התלמיד יתפוס את עקרונות הלמידה, הוא יוכל להתמודד לבד עם כל נושא. המטרה הראשונה בחינוך היא ליצור אדם אוטודידקט, שיכול לכוון את עצמו לרכישת ידע ומיומנות בלא תלות במורה מנחה. רק לאחר מכן, עלינו לבחון אם התלמיד רכש תכנים, כאלה או אחרים. אדם יכול להיות אוטודידקט אם נחנך לאי תלות בין התלמיד לבין המורה ונגביר את יכולתו של התלמיד ללמוד תכנים ישר מן הספר, כדי שיוכל לנתח את המציאות עצמה בעיניו שלו --- לפי חוקת המילה, (כפי שיוסבר בהמשך על דרכו החינוכית של משה ועל הטעויות בחינוך מצד המימסד הדתי).

על הדעה הקדומה בצורך במורה

בכל מערכת לימוד, כולל באוניברסיטה, חושבים שהתלמיד זקוק למורה כדי ללמוד. האבסורד שבכך יובן לאור העבודה הרבה שנדרשת מהמורה, לעומת התוצאות הקלושות אליהן מגיע התלמיד, כמוסבר להלן:

1. המורה צריך להכין את עצמו לשיעור. לכן הוא קורא את חומר הלימוד מתוך ספר. ביום המחרת הוא אינו זוכר הכל ואף משנה את סדר הדברים שתיבנן.
2. התלמידים בכיתה לא תמיד קולטים את כל דברי המורה.
3. התלמידים מסכמים את מה שקלטו; אך אינם רושמים את כל מה ששמעו מהמורה.
4. לקראת הבחינה התלמידים משננים את מה שרשמו במחברת. לא תמיד מבינים את שרשמו, ועד למבחן הם שוכחים את שקראו.
5. במבחן מגלה המורה שהתלמיד זוכר רק מעט ממה שהוא לימד.

הוראה המבוססת על המורה דומה למי שמעביר מים מכוס אחת לשניה דרך 4---5 כלים מתווכים, במקום באופן ישיר --- מהראשונה (הספר) לאחרונה (התלמיד). הצעתנו היא ללמד את התלמידים את המיומנויות הבסיסיות ללמידה --- קריאה, כתיבה וחשבון --- ואז התלמידים ישלימו את הלמידה ביתר הנושאים מתוך הספרים

(בהקשר זה, יש לברך את האוניברסיטה הפתוחה, על שהיא מעבדת תכני לימוד רבים, להוראה באמצעות ספרים, ותורמת בכך ליצירת אורחים אוטודידקטים).

ככל שיפתחו הגורמים המתווכים בחינוך, כך תגדל הלמידה והידע אצל התלמיד. להלן מספר דוגמאות שימחישו זאת.

מורה מכשיל או מחנך?

מורה נוטה לעיתים לבחון את התלמיד יותר מאשר ללמד אותו, לכן, הוא מלמד אותו טעויות. הדוגמא הבאה תמחיש זאת:

באחד השיעורים של מורה בכיתה א' מכינה, רצתה המורה להוכיח שהיא לימדה את תלמידיה לומר את המילה "חצוצרה", ע"י שהציגה בפניהם, ביום קודם, את התמונה של חצוצרה. היא לקחה תמונה של חצוצרה, פנתה אל הכיתה ושאלה:

ילדים מה זה? --- אחד הילדים אמר "חליל"; המורה אמרה --- לא זה לא

חליל. מה זה? זה ח... --- המורה ציפתה לשמוע את המילה "חצוצרה" --- אולם ילד נוסף אמר: "חליל"; כך חזרה המורה על השאלה מספר פעמים (לפחות 6 פעמים) וניסתה לדלות מפי התלמידים את המילה "חצוצרה" (כדי להוכיח שהיא לימדה אותם משהו אתמול), אך לשווא ... "החצוצרה נתבישה".

לבסוף, המורה התייאשה, אמרה לילדים שזו "חצוצרה", וביקשה מהם לומר אחריה: "חצוצרה"; חלק מהם אמרו וחלק לא; המורה פנתה פעם נוספת ושאלה אותם: "הבנתם?", והילדים --- הנהנו בראשם --- "כן". בזה הסתיים פרק ההוראה שלה.

המורה פנתה לשולחנה, ושם קיבלה הסבר מפסיכולוג התנהגותי שזה עתה היא לימדה אותם שוב, רק את הטעות ולא את המילה הנכונה; דהיינו, לימדה אותם לומר "חליל" לנוכח התמונה של חצוצרה. לכן, הפסיכולוג דרש ממנה, שבמקרה של טעות אחת בלבד, לא לשוב ולשאול, אלא להשיב להם את הנכון ולבקש מהם לתרגל את המילה הנכונה; דהיינו, אסור לומר "חליל" נוכח תמונה של חצוצרה, אלא להכחידה מיד (כל מי שרואה --- יודע שהיא מלמדת את הטעות; אך הערלים לא רואים זאת).

המורה החלה להתווכח עם הפסיכולוג (שחזר וטען שהיא לימדה כעת שוב את הטעות בלבד) והיא בשלה, חוזרת וטוענת שכעת לימדה אותם את הנכון. לא עברו יותר מדקה שתיים של ויכוח, והיא פנתה שנית אל התלמידים, כדי להוכיח שהפעם היא כן לימדה אותם משהו (את המילה חצוצרה נוכח התמונה של החצוצרה) ושאלה אותם אחד לאחד: מה זה? (והציגה את התמונה של החצוצרה); התוצאה היתה: כולם, ללא יוצא מן הכלל, השיבו - "חליל".

המסקנה: מורים רבים אינם יודעים את תפקידם, ובהעדר שיטה להוראה, המורה מזיק לתלמיד יותר משהו מועיל לו.

תופעה דומה קיימת בהוראת המתמטיקה. כאשר תלמיד נכשל בשאלות על לוח הכפל, מורים רבים דורשים מהתלמיד לחשוב שוב ולענות; התלמיד נכשל שוב ונדרש לחשוב בשלישית ולהשיב. כך הוא לעולם לא ידע את לוח הכפל. לוח הכפל צריך להילמד כפעולה פשוטה של זיכרון, והמורה צריך לתרגל את תלמידו להשיב נכון; במקום זאת מעמיד המורה את התלמיד בכישלון ותסכול רב לחזור ולסכם למשל, כמה הם **7 פעמים 8**, ולהיכשל שוב ושוב ללא תכלית.

לסיכום --- מספר מסקנות:

1. כאשר תלמיד אומר "הבנתי" --- לעיתים כוונתו למצוא חן בעיני המורה.
2. מורים לא מלמדים כיצד ללמוד. וברובם אינם יודעים מהי למידה.
3. בתי הספר נעזרים ב"שיטות הוראה" המכשילות את הילד באופן שיטתי.
4. מטרת החינוך צריכה להיות זו: ליצור תלמיד ואזרח אוטודידקט, שאינו תלוי באדם אחר. דהיינו, מחד, עליו לסמוך על מראה עיניו שלו ולשפוט* (ע"י התנסות עצמית בחוויה, או ע"י ניסוי וטעייה); ומאידך, לרכוש ידע כללי באמצעות הספר בלבד.

התנאים המוקדמים ללמידה מתוך ספר

התנאים המוקדמים ללמידה מספר היא שהתלמיד רכש את המיומנות הטכנית של הקריאה; דהיינו, את זיהוי ההברות והמילים ואופן הגייתן באופן נכון. בשלב שני, נדרש התלמיד להבין את הנקרא ע"י שיחזור ויתמצת את מה שקרא. להלן נדגים כיצד ניתן לנסח את מטרת החינוך במילים מראות (על פי חוקת המילה) ונוכיח שהשיטה של אברהם מצליחה לשפר גם את רמת החינוך בארץ, דווקא במקום בו נכשלו מדענים רבים. נתחיל באחרון ונסיים בראשון:

1. שיפור הבנת הנקרא --- ע"י שמיעת הנקרא

במחקרים נמצא, עפ"ר, שהבנת הנקרא, בקריאה קולית, הינה גבוהה יותר מזו המושגת בקריאה דמומה; כמו כן, התלמידים משיגים הבנה ברמה גבוהה יותר, אם הם קוראים קטע בעל אופי סיפורי ריגשי (על דמויות פועלות, תאורי נוף וכו'); לעומת קטע בעל אופי אינפורמטיבי (כמו במדעי הטבע). ההפרשים ברמת ההבנה --- בקריאה קולית לעומת דמומה; וכן בקריאת קטע ריגשי לעומת אינפורמטיבי --- מגיעים לכדי רמה של שנת לימוד אחת ויותר.

בעזרת השיטה ההתנהגותית, טופלו ילדים בבעיות של הבנת הנקרא, ע"י "הכללת תגובה" של קריאה קולית לקריאה דמומה. דהיינו, התלמיד התבקש להתחיל את קריאתו בקריאה קולית ולעבור בהדרגה לקריאה דמומה. התלמיד הנמיך את קולו אט אט, עד ללחישה ולבסוף עבר לקריאה שקטה ודמומה. בסוף הקריאה התבקשו התלמידים להשיב על שאלות בנושא, והתברר שהבנת הנקרא שלהם בקריאה הדמומה השתפרה ברמה של שנת

*** על החינוך לפי חוקת המילה (לסמוך על מראה העיניים) נעמוד בפרקים על דרכם החינוכית של אברהם ומשה, בהמשך.**

לימוד אחת שלמה, כאילו קראו את כל הקטע בקריאה קולית; כך נוסה הדבר לגבי 5 תלמידים מכיתה מסייעת בכיתות ד"ה; כמו כן נוסה הדבר בכיוון ההפוך לגבי ילד שאצלו הקריאה הדמומה היתה ברמה גבוהה בשנת לימוד אחת, מזו שבקריאה הקולית. התוצאה הראתה על שיפור דומה --- עליה ברמת הבנת הנקרא בשנת לימוד אחת, לאחר שתורגל להכליל את קריאתו הדמומה לקריאה קולית.

המונחים "קריאה קולית" ו"קריאה דמומה" מנוסחים במילים מראות, הכללת התגובה מתגובה אחת לשניה מנוסחת אף היא במילים מראות. לכן הצליחה השיטה ההתנהגותית להשיג את מטרתה בשיפור הבנת הנקרא.

הסיפור הבא ימחיש את העיקרון העומד אחרי השיטה ההתנהגותית: ילד בכיתה ד' התקשה בלימודיו וקיבל סיוע בהכנת שיעורי בית 3 פעמים בשבוע, במועדון השכונתי בירושלים, ע"י מורה פרטי במימון העיריה. יום אחד המורה הפרטי לא הופיע למועדון והתלמיד הופנה למדריך (בעל מיומנויות של פסיכולוג התנהגותי) כדי להכין שיעורי בית בעברית, לפיהם התלמיד נדרש לקרוא סיפור שמילותיו נראו קלות להבנה, ואחריהן היה עליו להשיב על 6 שאלות. התעוררה השאלה --- מדוע אינו יכול להשיב על השאלות. לשאלה: אם הוא קרא את הסיפור --- השיב בחיוב. לכן התבקש לקרוא את הסיפור שנית. הוא קרא את הסיפור בקריאה דמומה. התלמיד עדיין לא היה מסוגל להשיב על השאלות. הוא נתבקש לקרוא את הסיפור שוב, אך בקול רם. הוא החל לקרוא את הסיפור בקול רם, אך במחציתו, הוא הפסיק לפתע את הקריאה הקולית (כי סביב עמדו אנשים רבים ודיברו ביניהם בקול רם) והמשיך לקרוא בקריאה דמומה. כשסיים נתבקש להשיב על השאלות. הוא הצליח להשיב על 3 מתוך 6 שאלות המתייחסות לחלק שקרא בקול רם. על השאלות שקרא באופן דמום, הוא לא ידע להשיב. לאחר שקרא גם את הקטע האחרון בקול רם. הוא ידע להשיב לבד גם על השאלות האחרונות.

המדריך הסביר לילד את העיקרון הפסיכולוגי אשר עומד אחרי הבנת הנקרא ושוחח איתו על כך. נביא כאן את עיקרי השיחה, כדי להבין מדוע ילדים רבים כל כך נעצרים

ברמה של כיתה ג', על אף שהגיעו לבי"ס תיכון.

בשיחה התברר שהילד אינו קורא בקול רם בבית, כי אימו נוהגת להעיר לו שיקרא בשקט. כאשר נותנים לו להכין עבודה בכיתה, הוא קורא בקול ומצליח לפתור עבודות כיתה, אך בבית, אומרים לו לקרוא בשקט. לכן הוא אינו מבין ולא מצליח להכין שיעורים (תהליך דומה עוברים רבים מילדי ישראל).

הקושי בהבנת הנקרא בקריאה דמומה נובע מכך שילדים מתאמנים ומתרגלים את השפה בגיל הגן. למשל, כשהם משחקים לבד (ואף כשהם יושבים על הסיר, או בשירותים משך זמן רב), הם מדברים ושרים לעצמם וכך

הם לומדים את השפה. כשהם לומדים קרוא וכתוב, אזי בתחילה בני המשפחה בבית, וכן המורה בביה"ס, מבקשים מהם לקרוא בקול. כך הם קולטים את הקשר בין הגירוי הויזואלי (של האות והמילה), לבין המשמעות של המילה המדוברת; בהמשך דורשים ההורים, וכן המורים, מהילד לעבוד בשקט. מעבר זה ניתן כהוראה פתאומית ללא תהליך מסודר של הכללת התגובה המדוברת (הקול --- האודיו) לתגובה של קריאת מילים (הסימן הויזואלי --- המילה הכתובה). לכן, התלמיד לא מצליח להבין את המשמעות של מה שקרא.

בשיחה עם הילד הוסבר לו כיצד עליו להתגבר על המכשולים שמעמידים בפניו המבוגרים: לשים אצבע אחת בתוך האוזן ולהניח את הסנטר על כף היד, ולקרוא בלחש. באופן זה הוא ישמע את עצמו טוב יותר כשהוא מדבר בשקט (דרך כף היד אשר תשמש כמוליך לגלי הקול) ולא יפריע לאחרים סביבו. נאמר לו, שגם זמרים מנצלים עיקרון זה ושמים רמקול המופנה אליהם, כדי לשמוע את עצמם; כך נוהג גם המוזאון כשהוא מתפלל מן המסגד --- שם אצבע באוזן ומניח את כף היד על הסנטר ושומע את עצמו.

למחרת, הילד הגיע למועדון בלי מחברות --- בניגוד להרגלו מימים ימימה --- אלא עם כדור והחל לשחק. שאלתי אותו ומה עם השיעורים; והוא ענה: גמרתי אותם מיד כשחזרתי מבית הספר; שאלתי: איך? והוא ענה --- עשיתי כפי שהסברת לי; והמשיך לדרכו. כך קרה ביום שאחריו, וביום השלישי.

לאחר שגם ביום השלישי בא הילד למועדון בלי ספרים ומחברות, אלא עם כדור כדי לשחק; ביקשתי ממנו שיביא את המחברות ויראה לי מה עשה; הלך והביא את המחברות. וראה זה פלא: הוא הכין את שיעורי הבית והשיב על כל השאלות, ללא כל צורך במורה פרטי; לא יכולתי להסתיר את התרגשותי על הצלחתו, והוא חייך ואמר: זה ממש פשוט, אני שם את האצבע באוזן וקורא.

מאז נפסק הצורך במורה פרטי מעיריית ירושלים לאותו תלמיד.

2. שיפור הבנת הנקרא ע"י שיפור קצב הקריאה

יש ילדים הקוראים הברה ומהקשים לזהות את משמעות המילה; למשל, קוראים את המילה: אִבִּיָא, אך לא מקשרים את זה כ"אבא". קריאה זו דומה למי שמגמגם. לפיכך טיפול התנהגותי למגמגמים יושם בהצלחה גם במקרה זה, והביא לשיפור בהבנת הנקרא אצל תלמידים איטיים בקריאה.

הטיפול נעשה ע"י התניה (קשר) בין הדיבור למקצב כלשהו, כמו למטרונום, או לקצב של שיר*.

אדם רגיל אומר כ־150-180 מילים בדקה; דהיינו, כ־2.5 עד 3 מילים בשניה. נמצא שבקריאה קולית יש תלמידים המתקשים בהבנת הנקרא כאשר קריאתם נופלת מקצב הדיבור הנ"ל. המטרונום מאפשר לנו להתנות את הקריאה של התלמיד למקצב ההתחלתי שלו, ולהגבירו בהדרגה עד לקצב הדיבור של אדם רגיל. התוצאות מדהימות --- התלמיד מבין יותר את מה שהוא קורא.

השיטה הנ"ל מעידה על דבר בסיסי אחד: הבנת הנקרא קשורה קשר הדוק לשמיעת הנקרא. אם יש הבדל בין הגיית המילה הכתובה לבין אופן הדיבור --- אם במקצב ואם באופן הביטוי (קולי או דמום) --- אזי נמצא שקיים קושי בהבנת הנקרא. השיטות הנ"ל יוצרות קרובים עוקבים, באופן שיטתי, בין פעולת הקריאה לבין הדיבור היומיומי, על מנת שהשמעות תובן טוב יותר.

"משמעות" (הבנת תוכן הדברים) בשפה העברית נגזרת מ"שמיעה"; וזו גם המציאות המתגלה בבעיות בהבנת הנקרא אצל תלמידים: כאשר לא מאפשרים לתלמיד לשמוע באופן רגיל את מה שהוא קורא --- הוא אינו מבין את הנקרא.

3. הגדלת משך הזמן של הבנת הנקרא (ריכוז בקריאה)

גם ברמות הלמידה הגבוהות אפשר שאדם יעצר בהתקדמותו, אם לא למד איך לומדים. אפשר שאדם זה יגיע ללימודים אקדמיים, ואף יסיים אותם, ובכל זאת יתקשה להמשיך ולהשתלב בתחום התמחותו; כך למשל: עו"ד, או שופט, הזקוק לקרוא כל הזמן חומר, ולהתעדכן; וכן רופא, או מרצה באוניברסיטה. אלה עלולים להפסיק את עבודתם, או לרדת ברמתם, בשל קשיים בריכוז בקריאה. לכן, חשוב להקנות מיומנויות של שיפור הריכוז בקריאה לכל אורח במדינה, ולכל אדם --- לא חשוכים רמתו ומעמדו.

להלן נבחן מקרה טיפוס של סטודנט, אשר בשנת לימודיו הרביעית

"נמצא שמגמגמים מפסיקים לגמגם בעת שהם שרים. לכן אחת השיטות לטיפול בגמגום היא ע"י התניה הדובר למיקצב של מטרונום, על מנת שיבטא הברה הברה

ואח"כ מילה מילה לפי מקצב של מטרונום --- החל ממקצב איטי ועד למקצב של דיבור רגיל; תחילה, יתאמן בהברות ובהמשך במילים שלמות, עד שיכליל את דיבורו לקצב דיבור רגיל. השיטה הוכיחה את עצמה בהצלחה במקרים רבים ובזמן קצר.

והמסיימת בטכניון, נתקל בקשיים בריכוז, אשר העמידו אותו על סף סילוק. הבחור כבן 25 שנה, סיים בגרות במגמה פיזיקאלית. לאחר שרות בצה"ל למד הנדסת אלקטרוניקה בטכניון. בשנת לימודיו הרביעית שירת במילואים במלחמת של"ג --- 982 ו לא ניגש לבחינות ונכשל בחלק אחר של הבחינות. בשנה שלאחריה חזר להיבחן באותם המקצועות, ונשלח אליו מכתב התראה לפני סילוק. הוא ניסה ללמוד לבחינות, אך התקשה להתרכז בקריאה. לפיכך, חשב לוותר באותה שנה על לימודיו ולא לסיים את התואר.

הבחור (שיקרא להלן --- הנבדק) פנה אלי במקרה, בשלב הקריטי, לפני אחת הבחינות בחשמל ומחשבים. הצעתי לו את השיטה של עיצוב התנהגות ע"י חיזוק ועונש, תוך מדידה מבוקרת של התנהגות הקריאה והריכוז בקריאה. בתחילה הוא לא האמין בטיפול, אולם לאחר מספר ניסיונות הוא החל להתקשר אלי ולדווח על הצלחתו.

החשוב בעיצוב התנהגות הוא השימוש במילים מראות. בהעדרן, כל טיפול עלול להיכשל. לפיכך הוגדרה התנהגות הקריטריון, וכן החיזוק והעונש שעל הנבדק לתת לעצמו באמצעות מילים מראות*. הטיפול נמשך שלושה ימים, עד

" הנבדק התבקש לקרוא בספר או במחברת, ולסמן בעט סימון זוהר, את הקטעים החשובים, כמבחן אובייקטיבי חיצוני לקריאה. הוא נתבקש לתת לעצמו חיזוק, או עונש, בהתאם להתנהגות קריטריון מוגדרת מראש ומנוסחת - כמה שיותר במילים מראות:

להפעיל את שעון העצר (הסטופר) מיד עם התחלת הקריאה ולעצור את השעון ואת הקריאה, בהתקיים אחד התנאים הבאים:

- אם במהלך הקריאה, יבחין שענינו חוזרות על אותה שורה שקרא.
- אם במהלך הקריאה, יבחין שהוא חושב על דבר אחר כלשהו.
- אם במהלך הקריאה, יבחין שלא הבין את הנקרא.

יש להודות, כי למעשה רק ההגדרה הראשונה ("שענינו חוזרות על אותה שורה") מנוסחת במילים מראות; יתר המילים --- "חושב", "הבין" --- מוגדר במילים ערלות. ואכן, זה הקושי בחוקת המילה: למצוא את המילה המתאימה למהות שאותה ברצונך לבחון; אך, מספיק שתמצא מילה אחת --- אשר תקרע צוהר אל המציאות -

-- ומובטח לך שתצליח יותר מאחרים בחיזוי המציאות; כי אור גדול יותר חודר למוחר, מאשר למוחם של ערלים רבים אחרים, והכל בזכות המילה המראה.

לחיזוק ולעונש נקבעו התנהגויות קריטריון, והם ניתנו בתנאים הבאים:

החיזוק --- אם הנבדק השיג תוצאה גבוהה יותר בריכת מהפעם הקודמת שנמדדה.

החיזוק שניתן היה: הנבדק חייב לקום מהכיסא, לאכול דבר מה, או לשמוע מוזיקה. להתמתח ולחזור ללמוד, וכך הלאה.

העונש --- אם הנבדק השיג תוצאה נמוכה יותר בריכוז מהפעם הקודמת שנמדדה.

העונש שניתן היה: הנבדק ימשיך לשבת בכיסא בעיניים עצומות משך שלושים שניות בערך ("30). אחר כך יחזור ללמוד, וכך.

לבחינה במחשבים ואלקטרוניקה. חומר הלימוד היה בספרים באנגלית וברובו אנאליטי ומתמטי. התוצאות היו מדהימות:

1. ברישום קו הבסיס (10 מדידות) נמצא ממוצע ריכוז של שתי דקות ושתי שניות ("02, 2"). הנבדק חש: עייפות, התקדמות איטית בקריאה, קיימות תכופות מהכיסא, תוך המצאת אמתלות שונות לקום, כמו למשל: שהוא צריך לישון כי לא ישן מספיק בלילה; שהוא צריך לאכול או לשתות; שהוא ישמע חדשות ויחזור לכיסאו. כך עבר הזמן בלי תפוקה, ותוך תחושה מתמדת של עייפות וחולשה.

2. בעקבות הטיפול, הנבדק הצליח להעלות את רמת הריכוז שלו בקריאה, והגיע באחת הפעמים לשיא של 36 דקות ריכוז (הגרף מבטא ממוצע של שני ניסיונות) --- רמה הגבוהה פי 18 מרמת ההתחלה. כתוצאה מהטיפול נמצא שההספק (זמן הריכוז של הנבדק) בטראיל (ניסיון) אחד, הגיע להספק של הנבדק במשך יום לימודים שלם (לפני התחלת הטיפול). עקב הטיפול, הנבדק חש, לאחר השעתיים הראשונות, שהעייפות פגה, וכי הוא מרוכז יותר ומסוגל להתמודד עם הבחינה במועדה. לאחר מכן, הצליח הנבדק לגשת באותה שנה לכל הבחינות ולהתמודד עם כולן בהצלחה, סיים את לימודיו ונהיה מהנדס אלקטרוניקה.

טבלה מס' 5: מראה את תוצאות הניסוי:

הניסוי מוכיח שהטיפול שניתן, הוא הגורם המכריע והבלעדי להצלחת הנבדק להעלות את משך הריכוז שלו בקריאה*. ההוכחה נעשית רק ע"י מערך מחקר ניסויי הכולל 4 שלבים: (א) קו בסיס; (ב) שימוש בשיטת הטיפול (המשתנה הבלתי תלוי); (ג) הפסקת הטיפול --- נקרא ריברסאל (חזרה למצב קודם --- בלי טיפול); (ד) החזרת הטיפול. בכל אחד משלבים אלה נעשית מדידה של התנהגות הקריאה (שהיא --- המשתנה התלוי). על פי שלבים אלה והתוצאות המושגות בשלבים אלה, ניתן לומר בוודאות, שהטיפול ההתנהגותי, ורק הטיפול בעל ההגדרה עם מוצא אל הראיות, היווה תנאי הכרחי ומספיק להצלחת הנבדק בהעלאת הריכוז בקריאה.

חשוב להדגיש, סטודנטים רבים, בעלי היסטוריה של למידה טובה עלולים להיתקל לפתע פתאום במצבים המונעים את התקדמותם וגורמים לנשירתם. כך גם עלול לקרות לבעלי מקצועות אחרים, כמו: רופא, עו"ד, שופט, כלכלן, ועוד. אנשים רבים -- ובמיוחד בעלי מקצועות מכובדים כאלה --- אשר נתקלים בקשיים כאלה במשך חייהם --- אינם נוטים לדווח על כך. לכן רמתם המקצועית יורדת בלי שאף אחד ידע למה. היחיד שנאלץ לגלות את חולשתו הוא הסטודנט אשר נדרש לעמוד בבחינות. לכן, חשוב שהכלי הפסיכולוגי, של הגדלת הריכוז בקריאה, יהיה נהיר לכל אורח במדינה ויסייע לו כאשר יתקל בקושי כזה. לדאבוננו, מערכת החינוך אינה מלמדת איך ללמוד, ואינה מעודדת אוטודידקטים. לכן, גם אורח המסיים לימודים אקדמיים גבוהים, והופך לבעל עמדה בחברה, אינו בהכרח עומד על קרקע בטוחה. ואם הוא בעמדה בכירה ויתנו בידו גם שררה --- הוא יסתיר את חולשתו ויחשוף התנהגויות מזוירות.

3. השיטה ההתנהגותית ומקורה אצל אבותינו

השיטה ההתנהגותית אשר הדגמנו את ישומה במספר עניינים מרכזיים בחינוך

* בטיפול דומה שניתן לבחורה, חלה עליה במשך הריכוז שלה. בתחילה היא טענה שהצלחתה, אינה נובעת מהטיפול, אלא מכך שחומר הקריאה הוא מעגין וקל. לכן, הטיפול הופסק ונעשה רברסאל --- חזרה למצב קודם. בעקבות זאת ירד משך הריכוז אצל אותה נבדקת; אולם גם זה לא שכנע אותה --- שהשיטה ההתנהגותית משפיעה ומוכיחה את עצמה; הנבדקת טענה הפעם שהירידה ברמה הריכוז נובעת מעייפות, מאחר שהניסוי נמשך כבר מספר שעות. לפיכך, הוחזר הטיפול --- חיזוק ועונש (באותו רצף של בדיקה וטיפול --- באותו היום) ושוב היתה עליה ברמת הריכוז שלה. כך הוכחנו לנבדקת וגם לעצמנו שהשימוש בשיטה גורם ליצירת a ; לאחר כל אלה (טיפול --- הפסקה --- טיפול) נוכחה b --- אין a ; וללא 8 מצב- (הטיפול ההתנהגותי) הוא a הנבדקת לדעת --- וללא כל צל של ספק --- שגורם B הסיבה היחידה והבלעדית למצב (ההצלחה בריכוז) --- מה שנקרא במדע: תנאי הכרחי ומספיק.

ללמידה עצמית, היתה מקובלת אצל אבותינו הקדמונים, כאשר רצו ללמד תלמידים לקרוא בתורה. הדברים מובאים בהרחבה אצל הרמב"ם, בפירושו המשניות --- פרק עשירי, וכך הוא אומר:

"שים בדעתך כי נער קטן הביאוהו אצל המלמד ללמדו תורה ... אלא שהוא למיעוט שינוי וחולשת שיכלו אינו מבין מעלת אותו הטוב..."

כאן פונה הרטבים לתיאור שלבים אופרטיביים הניתנים לתצפית בעיין ולביקורת ניסויית על פי תנאים מוקדמים כמו בעיצוב התנהגות:

"... לפיכך יצטרך המלמד ... שיזרז אותו על הלימוד בדברים שהם אהובים אצלו.. (איך?) ויאמר לו: קרא (מספיק שיוציא הגה נכון אחד מפיו) ואתן לך אגוזים, או תאנים ואתן לך מעט דבש; ובוזה הוא קורא ומשתדל --- לא לעצם הקריאה, לפי שאינו יודע מעלתה, אלא כדי שיתנו לו אותו מאכל. ולפיכך חושב הלימוד עמל ויגיעה והוא עמל בו כדי שתגיע לו, באותו עמל, התכלית האהובה אצלו --- והוא אגוז או חתיכת דבש."

"וכשיגדל ויחזק שיכלו ויקל בעיניו אותו הדבר וחזר לאהוב זולתו (דבר אחר) יזרוז אותו ויעוררו תאוותו באותו הדבר החמוד לו ויאמר לו מלמדו: קרא ואתן לך מנעלין יפים או בגדים חמודים; ובוה ישתדל לקרוא, לא לעצם הלימוד, אלא לאותו מלבוש... וכאשר... יתבוזה זה הדבר גם כן, אז יאמר לו רבו: למד פרשה זו, או פרק זה (דהיינו, מהשלב של לימוד מיומנות הקריאה, עוברים לשלב הדרישה שהתלמיד ילמד לבד את הפרשה או הפרק ללא עזרת המורה). ואתן לך דינר אחד או ב' דינרין ובכך הוא קורא ומשתדל ליקח אותו הממון. ואותו ממון אצלו נכבד מן הלימוד...

וכשתהיה דעתו גדולה וניקלה בעיניו זה השיעור וידע שזה דבר נקל, יתאוה למשהו נכבד מזה ויאמר לו רבו: למד (הכוונה שילמד כל ענין שירצה ולא עוד קרא פרק זה) כדי שתהיה ראש ודיין וכבדוך בני אדם וינשאוך".

לבסוף מסכם הרמב"ם הלכה זו על פי דיברי קודמיו:

"וזה הוא מה שאמרו חז"ל: לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה".

(תוספות בסוגריים --- מאת המחבר)

5. חוקים ערלים דיכאו את זכויות האזרח וחופש הביטוי

בג"צ הקים משטר דיכוי בישראל

סעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי תשי"ג-1953: ההלכה והמעשה

הלכה למעשה, סעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי תשי"ג-1953, (ראה ע"י 151) לא שימש את בתי המשפט לכפית תוכנית לימודים כזו או אחרת, אלא לדיכוי דעות העם ולהגבלת התבטאות מילולית של אזרחים במדינה, בפרק על תוכניות הלימודים, הראנו שסעיף זה נוסח במילים ערלות, וכי הוא נכשל (על פי מהותו ונוסחו) מלשמש

את מערכת החינוך בקביעת מטרות החינוך. להלן נראה כיצד סעיף 2 יושם הלכה למעשה בבג"צ.

בבג"צ 1/81 שירן ואורי נ' רשות השידור, פ"ד לה (3/365) (פ"ד עמוד האש'), בית המשפט העליון לא השתמש בסעיף 2 לחוק החינוך כדי להעביר את נושא יהדות המזרח בתוכנית הטלוויזיונית "עמוד האש" כבקשת העותרים. לעומת זאת, ביהמ"ש העליון אכף ע"י סעיף זה אידיאולוגיה מסוימת על מורים וסתם פיות בקרב העם. כך קרה בבג"צ 76/55 שושנה כץ נ' שר החינוך פד"י ט 183/3, (מיד לאחר חקיקת החוק ב-1953). שם אכף בג"צ את דעותיו הקדומות לגבי טובת המדינה, וסתם פיות של מורים גם מחוץ לכותלי ביה"ס.

בבג"צ שושנה כץ, היה מדובר במורה (העותרת), שנפגשה עם תלמידה לשעבר מחוץ לכותלי ביה"ס. היא השתתפה בהפגנה של התנועה הקומוניסטית, התכתבה עם תלמידה שלה לשעבר, אשר למדה, אותה עת, בבי"ס אחר, בין היתר לגבי היחס של הורי הילדה ויחס הקיבוץ בו שהתה התלמידה לגבי הקומוניזם. המורה פוטר ע"י שר החינוך. לטענת שר החינוך, המורה פוטר מכוח סעיף 19 לחוק חינוך ממלכתי תשי"ג 1953, אשר קובע לאמור:

"מורה וכן עובד אחר במוסד חינוך, לא ינהל תעמולה לטובת מפלגה או אירגון פוליטי בקרב תלמידים של מוסד חינוך".

השופטים אכן קיבלו את דעת בא כוח העותרת, שסעיף 19 לחוק מתייחס לתעמולה בין כותלי ביה"ס, וכי העותרת עסקה בתעמולה מחוץ לכותלי ביה"ס. למרות זאת, בג"צ מצא חובה אחרת שהעותרת לא מילאה והיא, לפי סעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי, באשר לפי התנהגותה של המורה (מחוץ לכותלי ביה"ס):

"המורה אינה מסוגלת אישית (לא שאינה כשרה, אלא לא מוכשרת) לפעול לפי מטרת החינוך הממלכתי".

כב' השופט זוסמן מנסח זאת כך:

"את נפש תלמידה היא מרעילה, ולא לאהבת המולדת ולנאמנות למדינה ולעם ישראל היא מטיפה, כאמור בסעיף 2 לחוק החינוך ממלכתי תשי"ג-1953, אלא מאבק המדינה על קיומה נחשב בעיניה באימפריאליזם, מדינות ערב הן שוחרות שלום ושלטון ישראל הוא האויב. לא לסובלנות ולאהבת הבריות קוראת המבקשת לתלמידה, כאשר צוותה בסעיף 2 הנ"ל, אלא מי שדוגל בהשקפה פוליטית שונה מהשקפתה, אפילו תהא דומה לה, הוא בעיניה שקרן ובוגד".

השופט זילברג ממשיך בפסק דינו ומכניס שיקולים זרים למשפט ביתר תוקף מחברו הקודם (השופט זוסמן):

"המבקשת דנן... יתכן שיש לה גירסה משלה על עם ישראל ועל 'הנאמנות לעם ישראל', אך אנו יודעים יפה למה התכוון המחוקק בתפסו לשון זה בסעיף 2 הנ"ל (הדגשות נ.ע.).

מה הוא יודע "יפה יפה"? --- לא אמר.

בהמשך מוסיף השופט זילברג ואומר:

"פיטוריה מוצדקים, לא בשל השקפותיה היא, אלא בשל היבצר ממנה יכולת וכושר להפיץ בין חניכיה את ההשקפות האחרות --- אשר הכנסת חפצה ביקרן בחקקה את חוק חינוך ממלכתי".

אנו לא נרפה ונשאל את השופט זילברג: מה הוא ראה בעת שאמר: "אנו יודעים יפה יפה";

ועוד, מה העדות לפיה הגיע השופט למסקנה שאין לאותה מורה "הכושר"?

--- כמובן, ובהכרח, יצטרך לומר: לפי דעותיה הנוגדות את, ההשקפות האחרות; --- ואנו שואלים: האם, אכן, בשל הבעת דעות נוגדות --- איבדה המורה את כושרה? והאם הבעת דעות במסגרת פרטית שוללת את הכושר של המורה לחנך? (אם כבר

מדברים על "כשרות" --- נראה שההכשר של בג"צ במקרה זה דומה ל"הכשר" הרבני; ראה בהמשך על יחס המשנה לחכם ולרשע בפרק על דרכו החינוכית של משה)

על פני השאלות אנו רואים שבית משפט ערל יכול לסתור את עצמו, ואף לשפוט אדם על דעות שהביע במסגרת חייו הפרטיים. במקרה זה, בג"צ נמצא מאשים אדם על דעותיו הפוליטיות, במדינה המכנה עצמה דמוקרטית, נאורה וסובלנית לדעות הזולת.

לפי"ד שושנה כץ יש השלכות מרחיקות לכת על עם ישראל מאז ועד היום. הבג"צ הנ"ל חינך את המורים לשתוק, לא לדבר על פוליטיקה ואקטואליה, גם לא במסגרת פרטית --- מחוץ לביה"ס (לפי פרשנות מרחיבה של סעיף 2 לחוק החינוך); ועל אחת כמה וכמה שלא בין כותלי ביה"ס (לפי סעיף 19 לחוק חינוך).

במשך דור שלם החדירו שופטי בית המשפט העליון, שלא במודע, את התקדים של בג"צ שושנה כץ --- שלא לדבר על אקטואליה, לא לפתח שיפוט עצמאי, להתפס לסיסמאות נבובות ללא ביקורת, להגרר אחר ההמון, לא להיות סובלני לדעות הזולת, לראות במי שיש לו דעה נוגדת לשלך, כבוגד שתוקע סכין בגב האומה; לכן, אברושמי יכול לזרוק עליך רימון באמצע הפגנה של "שלום עכשיו" (בירושלים --- 1982). פסק הדין של שושנה כץ גזר את גורל עם ישראל לחנך דור של "עבדים רשעים" (כמתואר בפרק על דרכו החינוכית של משה --- ראה בהמשך);

מאז אברושמי (1982), קצרה הדרך ללידתם של מעל 30,000 כהניסטים (שהצביעו ב-1984 "לכך"), ולעיצוב דרכם של בעלי גישה דומה, המצדדת בסילוק הערבים מהארץ, כמו "מולדת" ואחרים ב-1988. הסמל של התופעה הנ"ל בחינוך ובחברה הוא בחירת כהנא (תנועת "כך" ב-1984) שמרים יד באגרוף קפוץ; וכאשר הוא נשאל: "למה?" --- הוא משיב: "ככה".

בכל התופעות החברתיות הללו צריך בית המשפט העליון להודות בכישלונו; לפי חוקת המילה, שופט עליון הוא מחנך עליון. בפסק הדין הנ"ל (כמו בפסקי דין אחרים שנראה בהמשך) ביהמ"ש העליון הוכיח בגרות פוליטית דלה ומודעות חברתית נמוכה יותר מן הציבור עצמו, (שהשכיל להקים מתוכו תנועות מחאה ספונטאניות). שופטינו נכשלו במילוי תפקידם ואולי, לא ראו עצמם כמחנכים לעם (כי לשם כך יש את משרד החינוך, ולא את משרד המשפטים).

סעיף 19 לחוק חינוך - איסור תעמולה בבי"ס - ההלכה והמעשה

מאז בחירתו של כהנא לכנסת נרתמה מערכת החינוך כדי לשנות את רוע הגזירה. הוחדרו תוכניות לימוד "חינוך לדמוקרטיה", וכן "לכיבוד ערכי שלטון החוק והמשפט", אולם את הנעשה לפני כ-30 שנה ובמשך 30 שנה (1955 עד-1984), ע"י ביהמ"ש העליון לא ניתן לשנות ביום אחד. גולדה מאיר חתמה על האמנה 212

שמגעה שפיטותם של שרים בפני בית הדין הבינ"ל, וניתקה את ישראל ועם ישראל ממקורותיו --- המשפט הבינ"ל (ראה בפרק על הבטחון). כהנא והימין הקיצוני הפכו למאיימים על המשטר בישראל, על הכנסת, ועל בית המשפט העליון, ואך על חייהם של אזרחים מסוימים במדינה. כבר בסוף שנות ה-70, חשו במשרד החינוך את התגברות התופעות הללו, ומשרד החינוך הזדרז לבחון את עצמו מחדש. הוקמה ועדה בראשות פרום' א. שביד שבחנה את "החינוך הערכי הציוני". בפרק הדן "בחינוך הפוליטי" אומר פרום' שביד:

"יש לבדוק מחדש את שאלת החינוך הפוליטי בביה"ס. במציאות הקיימת, המורים של ביה"ס הממלכתי נוטים להתחמק מדיון בשאלות אקטואליות, או מתגובה על מאורעות המסעירים את תלמידיהם, מפני שאין להם "מנדט" להביע דעות, או לעודד התמודדות בשאלות פוליטיות. לדעת הוועדה, גורמת גישה זו לנטרול ההשפעה החינוכית בביה"ס העל יסודי, כיוון שבגיל זה השאלות הללו מעסיקות את התלמידים והם זקוקים לעזרה חינוכית כדי לגבש את השקפת עולמם. העיקרון הנכון של הימנעות מאילוץ מפלגתי בביה"ס אינו צריך להתפרש כהימנעות מחינוך פוליטי. בשום אופן --- אין להעלות על הדעת סגירות וסמכותיות מפלגתית מצד המורים, אולם יש לעודד דיונים, שמיעת דעות שונות וגיבוש השקפה עצמאית, תוך כדי הבנה וסובלנות לעמדת הזולת".

בעקבות זאת הוציא מנכ"ל משרד החינוך אליעזר שמואלי, בשנת 1981 הוראה בנושא "החינוך הפוליטי" וזאת בהסתמך על המלצות הוועדה בראשות פרום' שביד, וכך הוא אומר:

• מתברר שהמורים יודעים, טוב יותר מהמנכ"ל, את החוק והתקדים של בג"צ שושנה כץ, לכן הם נוהרים מלדבר במדינת הערלים.

"על המחנכים לעודד שיחות על הנושאים המעסיקים את בני הנוער, ולשקוד על כך שבכל שיחה יבואו לידי ביטוי הוגן כל נקודות הראות השונות על השאלה העומדת לדיון. יש לתת לתלמידים הזדמנות לשמוע ולהכיר השקפות שונות וסותרות, מבלי שהמורה יכפה על התלמידים את דעותיו".

מתברר שמנכ"ל משרד החינוך דאז, מר אליעזר שמואלי, הינו נאור יותר משופטי בג"צ בעצמם ובכבודם. וממשיך המנכ"ל ואומר בחזור:

"יש לעודד את התלמידים לנתח ניתוח רציונאלי את הדברים ששמעו וקראו; להפריד בין טענות של ממש לבין סיסמאות ריקות מתוכן; ולהבדיל בין עיקר לתפל".

עם זאת לא הגדיר מנכ"ל משרד החינוך, כיצד יש להבחין בין "סיסמאות ריקות מתוכן" לבין אלה "המלאות בתוכן". (בהמשך נציע שיטה חינוכית להשגת יעד זה בדרכו החינוכית של משה ללימודי צדק, לפי חוקת המילה של אברהם).

הנחיות המנכ"ל בנושא החינוך הפוליטי יושמו בבתי הספר התיכוניים בבחירות לכנסת שנערכו בשנת תשמ"ד. בתי הספר הזמינו נציגים של מפלגות מן המערך, הליכוד, שינוי והתחיה. הנחיה זו, של מנכ"ל משרד החינוך, מתעלמת למעשה מקיומו של סעיף **19** לחוק חינוך ממלכתי תשי"ג-**1953** --- אשר אוסר על תעמולה פוליטית בין כותלי בית הספר; וכן מתעלמת מסעיף **32** (א) לחוק הפיקוח על בתי ספר תשכ"ט-**1969** --- האוסר על תעמולה בבתי הספר שבפיקוח. למעשה, מנכ"ל משרד החינוך עובר על החוק בריש גלי. בתוכניות לימוד אלה, לא חינוכו לסובלנות לדעות הזולת --- קיצוניות ככל שיהיו --- אלא השתמשו בהיתר המנכ"ל כדי לשמור על כוחן של המפלגות הקיימות בשלטון. לכן, לא נמצא בתיכון נציגים של הרשימה המתקדמת לשלום, לא הרב כהנא, ואף לא המפלגה הקומוניסטית; בקצרה, עושים מה שנוח למפלגות השלטון, גם אם זה נוגד את החוק הקיים.

ראיית הדברים, במבט של היום, מגלה באופן חד את האבסורד שבבג"ץ שושנה כץ. כך למשל, אנשי "שלום עכשיו" נחשבים בעיני "התוויה" כ"בוגדים התוקעים סכין בגב האומה". נשאלת השאלה: האם בג"צ ישלול כיום את כושרם, או הכשרתם, של אנשי "שלום עכשיו" להיות מחנכים בישראל, על פי סעיף **2** לחוק חינוך? והאם יתן יד לפיטוריהם?! --- כנראה שלא; לפיכך, המסקנה צריכה להיות חד משמעית, בכל הליך שיפוטי: אין לענוש אדם, כל

שכן מורה ומחנך, על דעות, או על התבטאות מילולית --- תהיה דעתו אשר תהיה, גם אם "תשתמע" מדבריו התנגדות למדינה, או למוסדותיה. יש לענוש רק על מעשים ובסיסואציות מוגדרות ומסוימות. חדירה לדעות הפרט, ואופן התבטאויותיו אם ע"י שופטי ביהמ"ש העליון ואם ע"י שרי חינוך ערלים, במטרה לכלוא את הרוח, פוגעים בזכות יסוד של כל אדם ואזרח לדבר! **1**; הדיבור, הוא יסוד ראשון במעלה לעשיית

צדק ומשפט, והוא מהות האלוהים*, לכן גם חופש הביטוי צריך להיות גדול כמו האלוהים. אין להטיל מורא על האדם בדיבורו, כי הדיבור הוא המנחה את האדם בדרך אל הצדק, ודרך זו צריכה להיות פתוחה לכל ורחבה מאוד.

סעיף 7א לחוק יסוד הכנסת - עורלה של האגודה לזכויות האזרח

בשל התפתחות תנועות לאומניות, כמו "כך" בישראל, נרתמו משפטנים רבים כדי לתקן את המצב אליו נקלע המשטר; האגודה לזכויות האזרח --- העשירה כמשפטנים ופרופסורים למשפט --- הציעה "לחוקק חקיקה זהירה" (כלשונה של פרום' רות גביון**) אשר תגביל את התבטאויותיו של כהנא. מהי אותה "חקיקה זהירה" לא אמרה --- אך נראה שהמגמה ברורה. ככל שכהנא (או יורשי גישתו) יתחזק, כך תתקשה המערכת למצוא דרכים חינוכיות להתמודד איתו, וסופה שתציע להגביל את חופש הדיבור; כך נעשה הדבר לבסוף בסעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת, אשר תוקן ב-27.5.87. התיקון קובע לאמור:

"7א. רשימת מועמדים לא תשתתף בבחירות לכנסת אם יש במטרותיה, או במעשיה, במפורש, או במשתמע, אחד מאלה:

1. שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי.
2. שלילת האופי הדמוקרטי של המדינה.
3. הסתה לגזענות."

* ככתוב בדברים די' 6; "ושמרתם ועשיתם, כי היא חוכמתכם ובינתכם לעיני העמים, אשר ישמעון את כל החוקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה. כי מי גוי גדול, אשר לו אלוהים קרובים אליו כיהוה אלוהינו, בכל קראנו אליו". (דהיינו, בכל נושא אנו יכולים לדבר); וכן נאמר בדברים לי' 12; לא בשמים היא... ולא מעבר לים היא... כי קרוב אליך הדבר מאד --- בכיך ובלבך לעשותו".

" מרצה בפקולטה למשפטים באוגי העברית וממנהיגי האגודה לזכויות האזרח. בכתבה שפרסמה ב"קול ירושלים", מיום 3.8.84.

ואנו שואלים: האם הסעיף המגן על מדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי (בסעיף קטן 1) היא קביעה על פי גזע, או על פי דבר אחר? --- כמובן שעל פי גזע (הגזע היהודי); ובעדו האיסור להסתה גזענית (בסעיף קטן 3) --- האם אינו סותר את האמור בסעיף קטן 1? --- כמובן שהדברים סותרים זה את זה. אולם, ערלים יכולים לאפשר

לשני דברים סותרים לדור בכפיפה אחת, בתוך אותו סעיף; לכן, אין מנוס מלקבוע, חד משמעית, שחוק יסוד הכנסת --- בהצטרבות שני סעיפיו הקטנים (1) ו-(3) -- מתיר הסתה גזענית, ובתנאי שהיא תהיה יהודית בלבד, ואוסר כל הסתה מצד גזעים אחרים. לפיכך, נחרץ גורלו של עם ישראל וגורלו של בניצ, לחזק את כוחם של "לאומנים" --- מסיתים גזעניים יהודיים בלבד, ולדכא גזעים אחרים. (התופעה של ריבוי רוצחים --- המכנים עצמם "לאומניים יהודיים" --- מוכיחה זאת).

גם המושג "שלילת האופי הדמוקרטי" (סעיף קטן 2) הינו מושג ערל וניתן לפרשנויות שונות. תפקידו --- ישר ולענין --- לסלק את כהנא מהכנסת. כי כהנא עונה למעשה לצירוף של ס"ק 1 ו-3 (הסתה גזענית ובתנאי שתהיה יהודית); לכן כל שנותר הוא סעיף העורלה "דמוקרטי" --- כדי לסלק "כל מיני דברים אחרים". סעיף זה לא רק שאינו דמוקרטי (במובן של חופש הביטוי), אלא הוא נוגד את מהות חוקת המילה.

בפרק על חוקה, נראה שבמשטר השופטים, בתקופת שמואל הנביא, העם דרש מאיש המימסד שבשלטון (שמואל) לשים להם מלך, ולשנות את שיטת המשטר משופטים למלכים. שמואל לא חקק חוק האוסר את שלילת משטר השופטים (כפי שעושים כיום הערלים בכנסת ישראל), כי חופש הדיבור במשטר השופטים, על פי חוקת המילה הינו מוחלט --- אבסולוטי;

לדאבוננו, בדמוקרטיה (ובמיוחד כאשר היא "מתגוננת") חופש הדיבור נקבע באופן יחסי לאיש שבשלטון ולחזיון של מי שבשלטון. לעומת זאת, במשטר השופטים, מקבל השליט כל התבטאות מילולית. זה משטר הניתן לשינוי מהיר ללא כל צורך באלימות. רק דבר אחד אסור לשנות במשטר השופטים --- והוא החופש לדבר על הכל ללא מורא ופחד; וגם לא לפחד מדיבור על השופט עצמו, כי חופש הביטוי הוא כאמור אבן היסוד של "חוקת ברית המילה" וזה בלבד.

בהקשר זה נציין כי חוקת ברית המילה ("אלוהי אברהם"), אינה חוקה גזענית; היא מאפשרת צירופם של אזרחים מעמים ולאומים אחרים ושונים לתוך משטר עולמי אחד; וזאת בתנאי שהחברים שבו יקיימו את שני התנאים הבאים: שיעשו ברית מילה, ויקיימו את סדר הפסח. האחד, תומך בסמל (האות) של אברהם על קיום האלוהים שלו; והאחר, מאפשר לכל אדם --- כאדם וכעם --- להתעלות לדרגת שופט. האזרחות בחוקת המילה נקבעת

על פי התנהגות האדם כפרט ולא על פי מוצא, גזע, או שם הרב שביצע את הגיור (כמו בשאלת מיהו יהודי).

לדידנו, התיקון בסעיף 7 א' לחוק יסוד הכנסת, בשנת 1987, מסמל את גוויעתה של הדמוקרטיה בישראל, 40 שנה לאחר הקמתה. כאמור, הסיבה לתופעה נעוצה במוסדות המשפט, כדברי משה בשירת האזינו:

"יערוף כמטר ליקחי תול כטל אימרת"

"הצור תמים פועלו, כי כל דרכיו משפט" (דברים ל"ב, 4).

דהיינו, אם נעשה משפט צדק --- תמצאנו בכל מקום כמו טל הנח עליך ברכות בכל מושבותיך; ואם נעשה משפט רשע (ראה משמעות "רשע" = עבד --- בהמשך) --- הרי שהלקח יפול עליך כמו מטר כבד וסוחף, בכל אתר ואתר של קיומך החברתי. לנוכח התגברות כל התופעות החברתיות הנ"ל, והתחזקות הפנטיות מצד הימין הקיצוני --- עלינו לבדוק במשפט, ותמיד לחזור אל המשפט ולבדוק שם מדוע קרה הדבר שיש הקצנה לימין דווקא. גם אם שופטינו יטענו להגנתם, כי אין זה באשמתם, אומר להם שילכו ויריבו את ריבם עם משה --- גדול השופטים בעולם, ועם אברהם אבינו מיסד החוקה של ברית המילה.

לכן, נחזור ונאמר: יש לחוקק, ובמהירות, חוקה לישראל אשר תסיר את המילים הערלות ממשפטנו. רק חוקת המילה תסייע לכנסת ולבית המשפט העליון להוציא את עם ישראל מן הסבך אליו הוא נקלע במישורים השונים של קיומו: החברתי והחינוכי (כמו גם הבטחוני, והכלכלי, עליהם עמדנו כבר; וכן הדתי --- עליו, נעמוד בהמשך).

6. המימסד הרבני - דיכא החכם

והצמיח רשעים

לא יפליא למצוא שגם חכמי המימסד הדתי, כשלו והכשילו את העם, מאז ימי המלכים בישראל, ועד היום הזה ממש. כדברי ירמיה הנביא, (ירמיה, ט' 24): "הנה ימים באים נאום יהוה ופקדתי על כל מול בערלה... כי כל הגויים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב".

הדברים שנסביר כאן היום, ידהימו אותך מאד. עד כה הראינו משפטים

באו"ם שאינם רואים באמצעות המילה "תוקפנות", את ההפתעה הצבאית הממשמשת ובאה; ראית כלכלנים שאינם רואים את מעשה השוד והרצח באמצעות המילה "אינפלציה"; ראית עם שלם שבמשך 30 שנים, גנבו ממנו שבע מיליארד דולר וקורא לזה "ויסות מניות"; ראית פסיכולוגים ומחנכים הנכשלים בחינוך העם; וראית שופטים ערלים המכים על פיו של העם כדי שישתוק. עתה נראה לך דברים מדהימים אחרים: 2,500 שנה, בהם חיו כ־20 דורות של אנשים, ובכל דור עשרות מיליוני אנשים; סה"כ הכפולה שלהם --- מדובר במיליארדי מיליארדים של אנשים --- שקראו שנה שנה את ההגדה של פסח, אך לא הבינו את שהם מדברים!!! --- אם תראה את כל זאת, מעניין מה תאמר.

רק כאשר תבין, מחד, עד כמה מכת העורלה היא קשה וכואבת; ומאידך, עד כמה הדברים הללו פשוטים ומול עיניך, אז תלמד להעריך טוב יותר את הסוד הגדול הגלום בחוקת המילה ותכבד את יהוה אלוהיך, מחד; ומאידך, תאהב אותו, כמו המלח שבמאכל, וכמו האוויר לנשימה ותחוש ותדע, כי יהוה אלוהיך, קרוב אליך מאד מאד, וכי אברהם אבינו אוהב אותך מאד. כך ורק כך לא תעזוב אותו עוד, וגם הוא לא יעזובך עוד. אמרנו דברים הנראים כמליצות. להלן נוכיח זאת.

מתברר שהטעויות בחינוך של עם ישראל נעשו כבר בדורות קדומים, באמצעות המימסד הדתי־הרבני, אשר יצר וליווה את החורבן האישי והלאומי של עם ישראל. דרכו החינוכית של המימסד הדתי מנוגד לכל המהות והרעיון של דת יהוה, כפי שזו מתבטאת בתנ"ך בכלל, ובמיוחד לנוכח דרכו החינוכית של משה. כדי להבין את טעותו של המימסד הדתי --- נפרט להלן את דרכו החינוכית של משה.

דרכו החינוכית של משה

עם צאת ישראל ממצריים, משה חינוך את העם ליצור מדינה של שופטים, בה קיים חוק אחד לכל. המדינה של משה חינוכה את כל האזרחים שבה, ולא רק את עדת בני ישראל, וכך נאמר ב"חוקת הפסח", לאחר צאת ישראל ממצריים:

"כל בן זכר לא יאכל בו (בפסח) וכל עבד איש מקנת כסף, ומלת אותו או יאכל בו... וכי יגור איתך גר ועשה פסח ליהוה, הימול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו כאזרח הארץ, וכל ערל לא יאכל בו. תורה אחת יהיה לאזרח ולגר הגר בתוכם" [שמות, י"ב, 43-49].

כלומר הגר הופך לאזרח שווה זכויות (תורה אחת) כאשר יקיים שני תנאים מצטברים:

1. יעשה ברית מילה --- בבשרו;

2. יעשה את סדר הפסח --- כשיטה להסרת עורלת הלב.

הסבר מתומצת על השיטה של משה להסרת עורלת הלב אנו מוצאים במשניה --- אשר מוכרת לנו מן ההגדה של פסח --- ואומרת:

"כנגד ארבעה בנים דברה תורה: אחד חכם, אחד רשע, אחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול".

המשנה מציגה את ארבעת הבנים שלא בהתאם לסדר הופעתם הכרונולוגי במקור --- בתורה. הסדר הכרונולוגי בתורה הוא:

ראשון --- רשע (שמות, י"ב, 26).

השני --- שאינו יודע לשאול (שמות, י"ב, 37).

שלישי --- תם (שמות, י"ג, 13).

רביעי --- חכם (דברים ר, 20).

סדר הופעתם הכרונולוגי של הבנים בתורה, משקף את תהליך השינוי שהעם עובר. נקודות ציון אלה משקפות את מצבו של העם בעת בה נאמרו הדברים. לכן, ממצב העם נוכל להסיק גם על מצבו הקוגניטיבי בעת שאותו פסוק נאמר בתורה, ונבין את ההתפתחות החינוכית והפסיכולוגית של העם, אותה מלווה משה בדרכו החינוכית.

1. הרשע --- הראשון מבין ארבעת הבנים הוא הרשע שדבריו מופיעים בספר שמות י"ב, 26 :

"והיה כי יאמרו אליכם בניכם: מה עבודה הזאת לכם".

המצב בו שרוי העם אותה עת, הוא בעבדות במצריים. מסקנה: הרשע במשנה, הוא העבד שבתנ"ך. שים לב, מעתה ואילך השתדל להתנתק מהמשמעויות המלוות אותך במילה "רשע". רשע איננו אדם רע העובר על החוק. הוא סתם עבד --- עושה בדיוק מוחלט את מה שאומרים לו. גם אם יתנו לו פקודה להרוג חף מפשע הוא יהרוג. רשעים יכולים להיות גם חיילים, שרים ושופטים נאצים שעשו בדיוק מוחלט --- כמו מכונה מדויקת --- את כל

מה שאמרו להם לעשות. הרשעים יכולים להיות דווקא הקפדנים הגדולים ביותר על שמירת החוק.

מאפייני הרשע: זהו עבד, שאין בדבריו (מעין שאלה) כל קושי. לכן נאמר: "כי יאמרו אליכם", ולא כי ישאלו; כמו כן, דבריהם: "מה העבודה" --- במובן של "מה עושים היום", או "מה לעשות" --- הינם דברים שאין קושי להשיב להם. הם אינם דורשים נימוקים, אלא רק לדעת מה לעשות, וממתינים להוראות. מאפיין נוסף, הוא שהעבדים מדברים בגוף רבים ("יאמרו" --- כעדר) ולא ביחיד.

2. שאינו יודע לשאול --- מיד לאחר יציאת מצרים נאמר: "ויאמר יהוה אל משה ואהרן: זאת חוקת הפסח... " [שמות י"ב, 37]. ואז מופיעה מצוות "ההגדה"; ההיגד שיש לומר למי שאינו יודע לשאול (שמות י"ג, 8):

"והגדת לבנך ביום ההוא לאמור: בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים" (להלן --- "ההיגד").

מצב העם: לאחר יציאה מעבדות לחירות; קיימת ציפייה שהעם יתחיל ללמוד דבר חדש ודיבור חדש --- במסגרת חוקת הפסח (סדר הפסח).

ההיגד נועד לפתוח את פיו של הבן לשאול, כדברי המשנה: "את פתח לו..." (לבן). מצבם של העבד־הרשע וזה שאינו יודע לשאול זהה. לשניהם אומרים את ההיגד הנ"ל, כי שניהם אינם מקשים קושיה ונחשבים למי שאינו יודע לשאול. לשניהם חסרים הכישרים למחשבה עצמאית ויוצרת. אך סדר הפסח נועד להעלותם לרמה של מי שיודע לשאול; השואלים באמת הם שניים: תם וחכם.

3. התם --- שאלתו מופיעה לאחר יציאת מצריים ולאחר סדר הפסח, במסגרת מצווה המוטלת על האב לערוף (להרוג מהעורף) את פטר (בכור) החמור שם נאמר (שמות י"ג, 13):

"והיה כי ישאלך בנך מחר לאמור: מה זאת?"

מצב העם: חופשי שתרגל את סדר הפסח. מסקנה: שאלת התם היא שאלה של מי שעומד יחיד ושואל; לכן נאמר: "כי ישאלך" --- ביחיד ולא ברבים. מאפיין נוסף --- התם שואל על מה שהוא רואה ומתחיל את דבריו ממראה עיניים. מהות המילים "זאת", או "זה", היא התייחסות לדבר, או למעשה, שמול עיניך.

ד. החכם --- שאלתו מופיעה לאחר 40 שנה במדבר, בגמר התהליך החינוכי של משה. העם עומד לרשת את הארץ במלחמה, ומשה צופה את השאלה הבאה (דברים ר, 20):

"כי ישאלך בנך מחר לאמור: מה העדות והחוקים והמשפטים, אשר צווה יהוה אלוהינו אתכם".

מאפייני "החכם": שאלתו קשה באמת; כי נאמר "ישאלך כעך" (ולא "כי יאמרו" --- כמו לרשע). השאלה מופיעה בגוף יחיד ולא כהמון רב (אספסוף). החכם עומד יחיד מול רבים, ככתוב: "מה... אשר צווה יהוה אלוהינו אתכם" (כך מפרש זאת גם התלמוד והמהר"ל). כל עוד לא יוכיחו לחכם את הדברים באותות (סימנים נראים) ובמופתים (הוכחה לוגית), הוא לא יקיים שום "מצוות אנשים מלומדה" (ביטוי ציני

של ישעיה, על התנהגות העם עת תסתתר מהם הבינה, ישעיה כ"ט 13). מילים ערלות --- סיסמאות נבובות --- לא יניעו אותו לעשות דבר. זה אדם עצמאי החוקר את המציאות --- עדות וחוקיות --- כדי לבחור בעצמו את דרכו. הלכה למעשה, החכם הוא שופט, כי רק שופט שואל על עדות וחוק בטרם יוציא משפט. ואכן, עם כיבוש הארץ, העם מייסד משטר של שופטים.

ה"חכם" של משה דומה לתוצר החינוכי של אברהם (עבד אברהם שהצליח לנבא את התנהגות רבקה בשליחותו להביא אישה ליצחק בהיותו בארץ רחוקה --- ראה בהמשך). מדרש תלמודי מספר שאברהם נקרא "עברי" וצאצאיו "עברים", משום שהוא עמד מן העבר האחד וכל העולם כולו --- עובדי האלילים --- מן העבר השני, ובכל זאת הוא נשאר דבק בדתו ובד"עו. באופן דומה, אומץ הלב של אברהם כיחיד איפשר לו ללחום בחמשת המלכים בהצלחה ולהציל את לוט אחיו [בראשית י"ד].

כמשה, כן אברהם, שניהם חינוכו עבדים (ראה על עבד אברהם --- בפרק "הסוד הגדול --- מדע דת וחברה") לחקור ולשפוט את המציאות באופן עצמאי. שניהם העמידו תלמידים חכמים היכולים לבחור את דרכם בעצמם, ולמלא את שליחותם בלי עזרה צמודה מצד מחנכיהם: העבד מילא שליחותו בארץ רחוקה (ארם נהריים) בלעדי אברהם; ועם ישראל לחם וכבש את הארץ לאחר מות משה.

ההגדה, המוכרת כיום בחוברת הקרויה "הגדה של פסח", הינה אוסף של משניות שאין ביניהן קשר. המשניות ממחישות כיצד דיברו בני ישראל בעבר בינם לבין עצמם בליל הסדר, וכיצד התפתחה השיחה באופן טבעי. למעשה מצוות ההגדה אינה מצווה לקרוא חוברת קריאה, אלא מצווה לומר משפט

אחד פשוט למדי (ההיגד) שנאמר ע"י האב לבנו הקטן שאינו יודע לשאול. ממשפט זה מתפתחות, באופן טבעי למדי, שיחות רבות על עבר הווה ועתיד, כך למשל: ההיגד של האב: "בעבור זה..." --- מעורר את הבן לשאול מיד: "מה זה?", או "מה זאת?"; והאב חייב להשיב לבנו במילים מראות (לפי מהות המילה "זה"). ההיגד הוא גירוי היוצר "תוכנית אב" (אב־טיפוס) לשיחה שתסיר את עורלת הלב מפיחם של המשתתפים בשיחה של "סדר הפסח". הגירוי מכונן להתחיל לדבר על מה שנמצא מול העיניים (= מול = מילה = זה).

שלבי הביניים בין עבודות לחירות

(התם ושאינו יודע לשאול)

למה הכוונה, כשאנו אומרים שההיגד של משה יוצר מסגרת לשיחה אבטיפוסית?

אם נאמר לילד את ההיגד: "בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים", מיד הוא ישאל: "מה זה?"

- היינו, משה מחייב את האב לסגור את עצמו במסגרת הטיעון, לפיו בעבור (בגלל) מעשה כלשהו --- שהואב יאמר לנו מיד --- הוא יצא ממצריים (סמל העבדות) לחירות; האב מיחס את ההיגד לעצמו ("עשה לי", ולא להם); וכל אדם, בכל דור, חייב לראות עצמו כאילו הוא יצא כעת מעבדות לחירות. האב המגיד חייב להוכיח את טענתו. תחילה, הילד התם ישאל את השאלה: "מה זה הזיה" שבדברך אבא?"

- האב יכול לומר שבגלל שפתח חנות, או בגלל שלמד משפטים, או הנדסה, או בגלל שהתחתן, או בגלל שהצביע בבחירות למפלגה כלשהי --- הוא יצא מעבדות לחירות; ילדים קטנים יכולים לשוב ולשאול את האב שאלות נוספות: מה זה לימודים, מה זה הנדסה, מה זה משפטים, מה זה מפלגה, מה זה בחירות, ועוד, הכל בקשר לתשובת האב. לאחר שהואב ישיב כרצונו ודבריו יובהרו בשאלות תם נוספות --- יגיע תורו של הבן החכם, אשר ישאל את אביו את הקשה בשאלות, והיא: "מה העדות ומה החוקיות של טענתך, אבא?" --- כי אולי יתברר לנו שאתה עדיין עבד בן עבדים, ורשע בן רשעים. אם אכן, האב יוכיח כי יצא לחירות --- ילכו בניו בדרכיו, ואם לא --- יבחרו דרך אחרת. בכל מקרה השיפוט נתון בידי הילד החכם; כאשר שאלות התם --- מכשירות את הילד להתעלות למדרגת החכם.

ההיגד דוחק את ראש המימסד --- האב --- לפינה ומונע ממנו לברוח מאחריות ולהסתתר מאחורי דעות קדומות. סדר הפסח נועד לסלק את החמץ (הדעות הקדומות) שבמוחותיהם של דור העבדים --- דור האבות (כיום, לדאבוננו, הגברים מבערים את החמץ אך הנשים עושות את עיקר העבודה --- לבער את החמץ מן הסירים, ועיקר הפסח מתמצה בעבודות המטבח).

בנוסף, מצווה משה, בחוקת הפסח, לשנות את סידרי האכילה הנהוגים בחיי היומיום (מצה, מרור, מסובים יחד, טובלים בחרוסת). השינוי נועד לגרום לילד לשאול את שאלת התם: "מה קרה?" ; "מה זה (זאת)?" , או כדברי הדקלום: "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?" --- הכל נועד לגרום לילד לשאול על מראה עיניים ולתרגל את הילד לקשור בין הדיבור (המילים) לבין הדבר שנגלה לעיניים. כיום, שאלת התם ("מה נשתנה") הינה דקלום שהילד הקטן לומד לשיר בגן יחד עם התשובה, ללא מטרה חינוכית; והדבר הפך לטקס של עבדים (רשעים).

בנוסף, משה מצווה על האב לערוף את פטר החמור (הריגת חמור בכור מהעורף) ואין זה לחינם, אלא במטרה חינוכית, כדי שהילד ישאל את שאלת התם: "מה זה? מה קרה? או מה נשתנה?"* שהרי כרגיל הורגים בהמה כשרה בשחיטה מהצוואר, כדי לאוכלה, ואילו את פטר החמור הורגים מהעורף, ולא לאכילה.

בכל הטקסים הנ"ל, משה מצווה על האב לכבד את שאלת בנו, וחייב את האב --- כבעל הסמכות במשפחה --- לנמק את מעשיו, גם אם השואל הוא ילד קטן.

כאמור, משה מתלהב משאלת התם, כמו אב המתפעל ממלמול ראשון של בנו. כאשר העם רואה במדבר את השכבה של כפור טל מחוספס המכסה את האדמה, והעם שואל: "מן הוא?" --- כי לא ידעו מה הוא" (שמות ט"ז 15). דהיינו, "מן הוא" = מה זה, (כמו בערבית). לכן משה חוזר על השאלה הראשונה (כמו המלמול הראשון של הילד הקטן) של העם וקורא לזה "מן". ואומר להם זה הלחם שנתן יהוה לעם "לאכול" אותו במדבר ("מדבר" --- שם מקום לדיבור, כמו מטבח). דהיינו, ה"מן" איננו דבר מזון לאכילה, אלא הוא שאלת התם: "מה זה? (מן הוא --- בערבית). מכאן נבין מדוע שאלת התם ("מן") עזרה לבני ישראל להתקרב אל ייעודם --- כעם של שופטים ונביאים.

*** ראה בהגדה של פסח למהר"ל, בפרוש דברי הנגידים: שאלת "מה נשתנה?" היא ברמת השאלה "מה זאת?". מאחר ששניהם מתייחסים לשאלת התם לנוכח מראה עיניים. השאלה "מה נשתנה?" --- נשאלת נוכח סדרי האכילה המשובנים בפסח; ו"מה זאת?" --- נוכח עריפת פטר החמור.**

בתקופות מאוחרות בתולדות העם, כאשר הנביאים רצו לציין את מעלתו של עם ישראל ודבקו בתורה, הם לא ציינו את כושרו להתפלל מנחה וערבית, אלא את ימי אכילת ה"מן", כסמל לאוכל הרוחני (של הדיבור) ש"אכלו" (שדיברו) בני ישראל, בשאלת התם; (בפרק על דת נראה שה"מך קשור ל"אכילה מפרי עץ הדעת" --- אצל אדם וחווה בספר בראשית).

משה צפה את האפשרות שהתלמיד שלו ייכשל --- לא ישאל: "מה נשתנה?"; אלא ינהג כעבד־רשע. ישב לשולחן ויאמר: "נו... מה עושים? --- אוכלים?" --- שאלות ממין זה מהוות כישלון לחינוך של משה. אפשר גם, שהבן יבוא להוריו וינסה לעזור להם לנקות לכבוד הפסח, או לערוף את החמור, בי כך עושים. כל אלה אינם משרתים את המטרה החינוכית של משה. ומחמיצים את האפשרות ליצור בן חורין, רבון לעצמו, שמתקרב לעצמו ולאלוהיו, באמצעות "המילה", דרך השאלה וההתחככות שבהתחנכות.

משה חשב על הכישלונות האפשריים ופיתח עבור הבן את ההיגד שיעורר את השאלה: "מה זה?" באמצעות הדיבור (ההיגד). כך נתן משה הזדמנות שניה באמצעות גירוי אודיטורי (בנוסף על הגירוי הויזואלי --- שבשינוי סדרי האכילה בפסח) למי שאינו יודע לשאול; לכן נאמר במשנה: "את פתח לו".

שים לב, משה הפנה בכוונה את ההיגד לבן הקטן, כדי לאלץ את האב להשיב לבן תשובות קונקרטיות (ולא מופשטות) על דברים הניתנים לראיה. אילו היה מפנה את

ההיגד לבן הגדול במשפחה קיים סיכוי טוב שבנים גדולים יסיטו את השיחה לנושאים אבסטרקטים, או לאידיאולוגיות ותורות לא מוחשיות, אשר בהן רבות המילים הערלות, על פני אלה המראות. ואכן יש לצפות להתנהגות כזו מצד הילדים הגדולים, לפי שלבי ההתפתחות הקוגניטיבית של פיאז'ה (ראה פירוט בהמשך בפרק על מוסריות בפונקציה למצב קוגניטיבי).

השיטה החינוכית של משה ניתנת לישום גם כיום: לאחר כל שאלה של תם, או חכם, נגביה לכבוד השואל כוסית יין, נאכל מן הפסח (הקורבן) ונמתין לתשובת האב. אחרי שהאב ישיב יבוא בן נוסף, גדול ממנו ויקשה את הקושיה הבאה המתבקשת וכן הלאה. הבנים המצטרפים לשיחה אינם משנים נושא, אלא משכללים את השיחה בהקשר שבו פתח האב את השיחה לראשונה. אסור להניח לאב לסטות מהטענה העיקרית, אשר משה שם בפיו. כך ההיגד משמש את כל בני המשפחה כמשפט אב־טיפוסי לפיתוח שיחות שונות בנושאי אקטואליה (לפי בחירת האב).

במהלך השיחה, אפשר שהבן יגלה שמצבו של אביו קשה; כלומר, למרות שהצביע בבחירות למפלגת־א, או למרות שפתח עסק וכו', הוא עדיין עבד־רשע (עושה מה שאומרים לו בלי להקשות קושיות). הבן עלול להתפס לפחד,

82 ו חוקת המילה

להרים ידיים ולאמר: "אבא, אז מה עושים?" או --- "מה העבודה?";

אסור לאב ליאש את בנו, ואסור לאב להשיב לבנו תשובה: "כך וכך עושים", אלא עליו להחזיר אותו לשאלות (ולא לתשובות) שעתידות להראות לו את הדרך; הוא יאמר לבנו את ההיגד שוב ושוב, ויחנך אותו לאומץ לב --- לראות, ולחקור --- עד שיראה בעצמו את התשובה המתבקשת;

האב שנקלע למבוך יכול לציין גורם אחר, בנושא אחר, אשר בזכותו הוא יצא מעבדות לחרות ולפתח שיחה חדשה; ואפשר שאחד הבנים הגדולים ינסה את כוחו ויאמר את ההיגד --- ובני המשפחה יחקרו אותו על ה"זה" שאמר; אם הוא יצליח לעמוד במבחן (חקירה שתי וערב של המשפחה) הוא יראה לאחרים את הדרך.

אפשר שבמהלך השיחה יצטרפו בני משפחה נוספים שיאמרו לאב שהוא צודק, וכי הדבר "זהה", שציין בראשית השיחה, הוציא אותו מעבדות לחרות. אז תבוא שאלת החכם שיעמוד מול כולם ויזעזע את אמות הסיפים, ואת אביו בכסאו וישאל: "מה העדות והחוקיות אשר תומכים במשפטך זה, אבא?". זו אכן מטרת ההגדה --- להגיע באופן הדרגתי לשאלת החכם.

אנו רואים שמשנה יצר את מוסד השאלה כשאלה פתוחה בתוך מערכת סגורה. האב פותח את המעגל בהיגד וגם סוגר אותו ואת עצמו בתוכו. ההיגד יוצר, מחד, מגוון של

שיחות בעיניני אקטואליה ומאפשר לכל העם לעשות את חשבון הנפש בתוך התא המשפחתי, תוך בדיקה אישית, חברתית ומדינית נוקבת ביותר; ומאידך, משה טמן לאב מלכודת. כי ההיגד זומין, באופן טבעי, את בני המשפחה להקשות קושיות כנגד האב ולהתנגד לו ככתוב: "כנגד ארבעה בנים דברה תורה" (על המשמעות עול עזר כנגד, ראה במגמת התנ"ך בפרק על הדת): כך משה גורם למחנך להתחנך --- ככתוב: "דור לדור יביע אומר".

ניתן לדמות את שיטתו החינוכית של משה לפתגם רוסי האומר: "מוטב להדליק נר אחד קטן, מאשר לקלל את החושך". כלומר, במקום להתווכח עם דור העבדים על דעותיהם הקדומות, ועם כל אחד מהם על דעותיו הקדומות, העדיף משה למסד את השאלה ביחס למראה העיניים של הילדים הקטנים, ובעזרתה להאיר את הפינות האפלות שבמוחות ההורים --- העבדים.

כך למשל, אחת הדעות הקדומות בממלכת הפרעונים היתה הקמת פירמידות למען חיי העולם הבא והישארות הנפש לאחר המוות. דעה קדומה זו שיעבדה את מצריים (ובני ישראל בתוכם), מבחינה כלכלית, חברתית וצבאית. לכן, כאשר יצאו בני ישראל ממצריים הם קראו לתורה שנתן להם משה "תורת חיים" (דברים ל, 19) להבדיל מ"תורת המתים" של הפרשנים ועמים אחרים.

לדאבונו, הפרה הקדושה, בדבר חיי העולם הבא, קמה לתחיה במימסד הדתי בתקופת מלכי ישראל והתחזקה במסורתנו מאז חורבן בית המקדש ועד היום. הקושי של משה להתמודד עם היוצאים ממצריים על האמונה בחיי העולם הבא, הינה כמידת הקושי שיש היום לאדם חילוני להתווכח עם הרבנים בנושא זה. כפי שהעברים הורגלו לבנות פירמידות כמקום קבורה, למען חיי העולם הבא, כך גם המימסד הדתי עובד לקברים ומצבות, מבטיח אושר ותמורה לאדם בעולם הבא, וכך מטפח תורת מתים. לכן, בחוכמה נהג משה, כאשר הדליק, באמצעות הילדים הקטנים, נרות קטנים בתוך המשפחות, כדי שישאלו שאלות הבהרה של תם, על מראה עיניים --- על "חיי העולם הזה" ולא על "חיי העולם הבא".

אם כבר מדברים על חינוך העברים, להלן נשווה אותו למקורות היסטוריים של החינוך המערבי לדמוקרטיה: בהשוואה למשה, נמצא כי סוקרטס התקרב למשה ואברהם. סוקרטס לימד את האתונאים שהוא אינו יודע דבר, אלא רק לשאול שאלות. על כל דבר, או מילה, שאמרו חבריו האתונאים --- כמי שיודעים --- שאל סוקרטס את שאלת התם: "מה זה?" רק האורקול מדלפי ידעה שהוא החכם מכולם. סוקרטס נייכשל בחינוך האתונאים, מאחר שלא ניסח את תורתו באופן שיטתי. לעומתו, העברים ניסחו את חוכמת השאלה בעזרה של שיטה ניתנת ללמידה --- אברהם עשה זאת בביטוי "ברית מילה", ומשה שכלל אותה בטקס של סדר הפסח. לכן, האתונאים

ראו בסוקרטס כמי שמתחזה כלא יודע, אך מביך את החכמים בשאלותיו. מעטים הם בעלי היושר האינטלקטואלי המודים בטעותם; רבים מהם מתקשים לקבל ביקורת. בהעדר חינוך שיטתי לשאלות בתוך התא המשפחתי, המיסד הדתי (כמו גם המיסד החילוני --- חסר חוקת המילה) יהרג את מבקריו. לכן, משה נאבק למען מיסוד שיטת השאלות וההתנגדות. הוא מיסד את הגישה האפיקורסית ככלל יסוד בתורת ישראל. דהיינו, דווקא האפיקורוס הגדול, הוא עובדייה האמיתי, והמקיים את דת יהוה ועיקריה; ואילו זה האומר "אמן" לכל דבר שאומרים לו --- הוא העבד הרשע.

סוקרטס לימד רק את הפונים אליו. הוא לא יצא למאבק פוליטי כדי למסד את שיטתו והסתפק בדמוקרטיה הקיימת. מתברר שמאז ימי הבחרות של סוקרטס ועד היותו קשיש (בן 70 --- בעת שנשפט), אתונה הפכה את עורה. הדמוקרטיה, כשלעצמה, ללא עוגן בחוקה יציבה, סופה לדכא את חופש הביטוי וחופש הדעה. סוקרטס הואשם בכפירה וקלקול מידות הנוער (זכור: בג"צ שושנה כץ שמואלי). האישום היה בחסות ראשי המימשל על שהקשה קושיות בנושאים דתיים (על האלים) והתנגד לציות עיוור. סוקרטס הוצא להורג על דעותיו ולא על מעשיו.

מתברר שבדמוקרטיה (חסרת חוקה) טבועה סכנה: רוב טיפש וחסר דעה, שניתן להסיטו כרשע ("כמוץ אשר תדפנו רוח" תהילים א') יכול להרוג אדם חכם כמו סוקרטס. לכן, רק חוקה יציבה --- חסרת אידיאולוגיה ופרוולוגיה החותרת בהתמדה, וקודם כל מחייבת לראות ולהראות (לא חשוב מה יראה, העיקר שהדיבור יראה!!!) על פי חוקת המילה --- רק היא יכולה לשמור על שפיות הדעת של העם ולשמור על הדמוקרטיה וחופש הביטוי, ולרסן את השליט --- השופט. חוקה כזו מחייבת חינוך אינטנסיבי לכל אזרח גם בהיותו בוגר; רק חינוך לביקורת באמצעות חוקה כזו יכולה להציל את חוכמת העם והמדינה ולשמור על הדמוקרטיה במדינה. את זאת ידע משה, ועל פי חוקת אלוהי אברהם ייסד משטר שיחייב כל אזרח לראות ולשפוט באופן עצמאי, כדי שמשטר זה ישמור על חייהם של החכמים בקרב העם.

אם כבר מדברים על חינוך של עבדים, הרי חינוך אחר שניתן לעבדים, כפי שהוא נעשה בגוש המזרחי: בהשוואה בין שיטתם של אברהם ומשה, לבין מרכס ולנין והשיטה הקומוניסטית: לנין אכן הוציא "עם עבדים מזי רעב" מעבדות לחירות (כלשון שירת האינטרנציונאל); אולם הקומוניזם מעולם לא חነך לחקור ולשאל. הוא חነך לסיסמאות ידועות ומוכרות; הקומוניזם לא הכיר בעצמאות כלכלית כתנאי לעצמאות אישית ומדינית; ברוסיה ובמדינות אחרות חוגגים את יום המהפכה במצעד של פועלים, או במצעד צבאי, כתזכורת לימי המהפכה. לעומת זאת, משה יצר חגיגה משפחתית מחנכת, שבה התיר לילדים הקטנים להקשות קושיות על האבות, בכל דור ודור, כדי להסיר את הדעות הקדומות שהצטברו משנה לשנה. בשיטתם של העברים הכל נתון למחלוקת ותמיד, יום יום ושעה שעה.

המדחים מכל הוא, שהחוקה של בריה"ט מנוסחת במילים כל כך יפות, שזה רק מפתיע לראות כיצד ממילים יפות כאלה יוצא לבסוף משטר דיכוי קשה כל כך. עם זאת בארה"ב נמצא חוקה המצליחה לשמור על חופש הביטוי. נשאלת השאלה מדוע נוצר שוני כזה בין שתיהן. התשובה נעוצה בקיומה של שיטת השאלה (כמו בחוקה המוצעת כאן) המאפשרת לחברי הסנט בארה"ב לחקור חקירה נגדית (ממש כך) את פקידי הממשל. תרבות השאלה בארה"ב מפותחת יותר מזו הקימת ברוסיה.

ברוסיה מקובל שאנשי הממשל יכולים לנאום זמן רב על אידיאולוגיה חסרת נגיעה למראה עיניים --- ללא עדות וחקירה עליה. ואילו זמן השאלות מצומצם ביותר. דבר דומה קורה גם במשטר של הכנסת בישראל. השאלות צריכות להיות בכתב ומוכנות מראש. והשר משיב לאחר כשבוע ומן הכתב. אח"כ אין אפשרות לחקור עוד, אלא אולי שאלה אחת נוספת להבהרה.

בנוסף, בישראל מוקצב לכל דובר זמן ידוע. אם הדובר נמצא ברשימה, הוא

יכול להיות סמוך ובטוח שיתנו לו בדיוק 5 דקות. לא חשוב מה הוא יאמר. ויו"ר הכנסת לא מתערב בהכרח בדברי הדובר כדי לומר לו: "סלח לי, אינך מדבר לענין, לכן תפסיק לדבר". כמו כן אין אמצעים לכפות על הדובר להשיב על השאלה, ואף אין אמצעי לכפות על השר לדבר לענין. אם השר השיב --- אז הוא השיב. לא מוצא חן בעיניך מה שענו לך --- זו בעיה שלך.

בשל תופעות אלה תמצא חברי כנסת רבים שלא מוצאים ענין בישיבות המליאה; ולהבדיל, אלף אלפי הבדלות, תמצא התעניינות גדלה והולכת בארה"ב לתהליך הדמוקרטי שם, כולל צפייה גבוהה בתוכניות טלוויזיה, המשדרות את דיוני הסנט. הסיבה לצפייה הגבוהה נעוצה בנוהג המאפשר לכל חבר סנט להקשות ולשאול את השר שאלות רבות. וכן את הנוהג לדון לענין, כאשר היו"ר אינו מאפשר למשיב לסטות מהנושא עליו הוא נחקר. המשיב יכול להיות הנשיא, או שר, או פקיד ממשלתי אחר. רק מהסיבה הנוגעת כל כולה לשיטתו החינוכית של משה (דהיינו, החופש להקשות קושיות ולשאול על הכל, הדיון הענייני בסנט, וההגנה על חופש הביטוי) היא הגורמת ליציבותה הרבה של הדמוקרטיה בארה"ב על פני דמוקרטיות מערביות אחרות.

באופן דומה לדמוקרטיה של ארה"ב, כך גם משה, ייצב את הדמוקרטיה ואת חופש הדיבור בקרב עם ישראל באמצעות חוקת המילה של אברהם. חוקת המילה היא החוקה היציבה ביותר. היא חסרת פניות לאידיאולוגיה זו או אחרת, והיא חסרת פרזולוגיות. היא חותרת קודם כל אל חקר המציאות. היא מקנה לכל אדם, ובכל דור, את היכולת ליצור לעצמו את עולמו; ובתנאי אחד בלבד: שיראה בעצמו ויראה לאחרים --- באמצעות המילה (שזה עיקר העיקרים בחוקת המילה); כך האדם יחיה וישתף עימו את האחרים בחיים טובים לפי בחירתם הם באמצעות השכנוע ולא בכוח.

שאלת החכם - עצמאות אישית ומדינית

משה חינוך את עם ישראל להיות שופטים. את זאת נלמד על פי העובדות הבאות, אשר משמעותן היא חינוך לעצמאות אישית, כלכלית, ומדינית:

1. החכם --- כמוצר חינוכי של משה --- הינו שופט, על פי שאלתו: "מה העדות החוקים והמשפטים?" --- זו שאלה הנשאלת בבית משפט.

2. לאחר **40** שנות נדודים במדבר, העם מיסד בארצו משטר של שופטים. חוקת המשטר היא "חוקת אלוהי אברהם", או "ברית מילה".

3. בערבית, השורש "חכמ" משמעותו --- שפט. ממנו נגזרת המילה הערבית

"חכמה" שמשמעותה "שלטון", או "ממשלה". מכאן שהשורש "חכם" --- במקורו (הערבי, התנכ"י והתלמודי) --- מצביעים על מורשת בני שם, לפיה: אין מימשל ואין שלטון --- אלא במשפט. תרבות פוליטית זו מתבטאת בדברי התוכחה של ישעיה הנביא כנגד הממסד הפוליטי בזמנו: **"הן לצדק --- ימלוך מלך, ולשרים --- למשפט ישרו"** [ל"ב, ו].

4. מקצוע המשפט הינו עליון על כל המקצועות האחרים. הדוגמאות הבאות תבהרנה זאת:

סנדלר --- הינו מומחה לנעליים ותיקון;

ספר --- מומחה לשיער ולעיצוב צורתו;

נגר --- מומחה לעבודות עץ;

ושופט --- מומחה לדבור (המילה), בהקשרו למציאות.

המילים הן האמצעי המקשר בין אנשים, ביחס לאופן שבו יש לבצע דברים, בכל אחד מהמקצועות האחרים. כלומר, השופט הוא מורה הדרך לכולם במקצועותיהם השונים; והוא המנהיג של כולם. לכן אמרו אבותינו: "הצור (האלוהים) --- הטבע) תמים פועלו --- כי כל דרכיו משפט".

5. השופט החכם הוא היעד של חוקת אלוהי אברהם. החכם מגלם את חזון אחרית הימים, ככתוב: **"ואשי בה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחילה, אחרי כן יקרא לך עיר הצדק, קריה נאמנה"** [ישעיה א' 26]; ובמישור הביני"ל נאמר: **"תורה מאיתי תצא ומשפטי לאור עמים ארגיע"** [שם, נ"א, 4].

התנ"ך מתריס ומתריע נגד הרשעה בעבד; ומהלל ומשבח את הצדיק (שופט הצדק).

6. בתהילים --- פרק א' מופיע הרשע בגוף רבים, והצדיק מופיע בגוף יחיד: "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים". כמו כן, נמצא שהרשע קל להסתה: "כמון אשר תדפנו רוח" [שם, 4]; והמבחן האמיתי לרשע הוא במשפט: "על בן לא יקמו רשעים במשפט" [שם, 5]

2 באיוב --- העבד־הרשע מופיע גם בהקשרים של פועל לאין --- לריק. באיוב נמצא ש"עמל" מופיע במשמעות של רשע. כמו כן, קיימת הבחנה מהותית בין "פועלי אוון" - הפועלים לאין־לריק, מחד; לבין "פועל צדק" --- המניב פרי ממעשיו, מאידך.

3. בדברים ושופטים --- לפי אותם הבדלים בין חכם לרשע, נמצא ששופט הינו אסטרטג מעולה, הגובר על מלכים וצבאות המונים פי אלף ממנו [ראה שירת האיונו, דברים ל', 4]. לכן, העם מהלל את חוקת יהוה וקורא לחוקת המילה: "יהוה צבאות". כך אומר גם משה לאחר טיבוע המצרים בים סוף בשירת הים: "זה אלי ואנוהו, אלוהי אבי (אברהם) וארוממנהו". או כדברי גדעון בגמר מלחמתו במדיינים, העם רוצה להמליך אותו למלך והוא ענה:

"לא אמשול אני בכם ולא ימשול בני בכם, יהגה ימשול בכם" [שופטים ח' 23].

4. ישעיה --- טרם החורבן ישעיה בוחן אותם מאפיינים, של עמל ורשע (עבודה לריק) מצד מנהיגי העם, ומנבא את החורבן באומרו: "הוי מחוקקים חיקקי אוון ומכתבים עמל כיתבו, להטות מדין דלים ולגזול משפט עניי עמי". התוצאה של מצב זה, היא כישלון במלחמה כמובא בפסוק ההמשך: "ומה תעשו ליום פקודה ולשואה ממרחק תבוא... בלתי כרע תחת אסיר ותחת הרוגים יפולו" [י' 1-4]. כלומר, שואה צבאית וחברתית חינה ממאפייניו של העדר צדק. וכולם --- חברה בטחון ומשפט --- שלובים זה בזה ע"י המילה; לכן אם השיטה לברירתן של המילים (זו החוקה) הינה פגומה בעורלה --- החברה תוכה בכל המישורים של קיומה ("יערוף כמטר ליקחי...").

6. בתעודות "מארי" הקדמוניות שנתגלו לפני שנים הוכיחו שהמונח "שופט" משמש לציון מי שנושא תפקיד שילטוני (ראה א. מלמט "וישראל בתקופת המקרא, הוצ' מוסד ביאליק תשמ"ג עמ' 84).

סמכותו המעשית של "שופט" בימי קדם היתה השליטה ומכוח שלטונו נזקק מדי פעם לתפקידי שפיטה במשמעות של פסיקת הדין בריב שבין שניים. משמעות כזו למונח "שופט" מתיישבת עם המונח הזה כפי שהוא משמש בספר שופטים במקרא, ואילו העשייה בתפקיד שיפוטי כחלק מהתפקיד השלטוני, נגזר גם ממשפט שלמה (ראה ספרו של עו"ד משה קרת, הזכויות הריוניות וסדר הדין במשפט האזרחי, עט' 67).

7. ההבחנה בין צדיק לרשע מאפשרת לשופט לקבוע את תוצאות המשפט. וכך אומר משה: "כי יהיה ריב בין אנשים וניגשו אל המשפט ושפטום --- והצדיק את הצדיק והרשעו את הרשע" (דברים כה' 1). בנוסף לזה, לא מוסר הכתוב אינדיקציות נוספות להבחנה ביניהם; נשאלת השאלה, האם אכן ניתן להבחין ביניהם? --- ובכן, התשובה נמצאת בחוקת המילה. הרשע ישתמש במילים ערלות; ואילו הצדיק במילים מראות. דהיינו, הצדיק יציין פרטים רבים יותר על מראה עיניים; ואילו הרשע יקפוץ ישר למסקנות, בלא לפרט עובדות. לכן נאמר: "לא יקומו רשעים במשפט" [תהילים א', 5]. רק שופט המודע לחוקת המילה ישפוט צדק, על פי ההבחנה בין צדיק לרשע.

מכאן נבין את הפתגם הנהוג בחוגי המשפט כיום, לפיו: "עלינו לעשות משפט למען יראו ויראו". לדאבוננו, שופטים רבים עושים שימוש בפתגם זה שלא בהקשר של ראייה והבנה, אלא כדי לציין שבכוונתם להטיל עונש כבד יותר מבעבר, כדי שאנשים יפחדו מהם --- ולא על מנת שיבינו.

נסכם: רשע = עבד, כשלון אישי, קוגניטיבי, מדיני, חברתי וצבאי. לעומתו, החכם = שופט ונביא, מצליח במעשיו, בן חורין מבחינה אישית, קוגניטיבית, מדינית וצבאית. דיכטומיה זו מסבירה את המגמה הכללית של התנ"ך, ושל

משה בפרט. דיכטומיה זו מתמצאת אצל ישעיה הנביא, ביחס לחורבן מחד, ולגאולה מאידך, במשפט פשוט שאומר הכל: "ציון במשפט תפדה".

לאור כל האמור לעיל, אנו רואים כי משה מכבד את החכם ומשיב לשאלתו על פי כל כללי המשפט, נזכיר, שאלת החכם: "מה העדות זיד/זקים והמשפטים אשר צווה יהוה אלוהינו אתכם". משה משיב לשאלה זו (דברים ו' 21 ואילך) כך:

"ואמרת לבנך: עבדים היינו לפרעה במצרים"; דהיינו, העד מציג את עצמו ואומר: הייתי עבד.

- משה ממשיך: "ויוציאו יהוה ממצרים ביד חזקה ויתן יהוה אותות (סימנים) ומופתים (הוכחות) גדולים ורעים במצרים, בפרעה ובכל ביתו לעינינו, ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו"
- המשיב מעיד על שראו עיניו ועל הקורות אותו --- שהוצא ממצרים והובא לארץ על פי שבועה שניתנה לאבותיו (החוזה המשפטי לפיו הוא פועל).
- "ויצווה יהוה לעשות את כל החוקים האלה ליראה את יהוה אלוהינו". --- זו החוקיות, אשר אחראית לשיחורור.

משה אינו מצפה שהחכם יסתפק בתשובה הנ"ל, ומוסיף עדות הניתנת לראיה היום:

• "לטוב לנו כל הימים, לחיותנו כהיום הזה".

• כלומר, היווכח בעצמך שאנו חיים טוב, כפי שהינך רואה "כהיום הזה" (שולחן הפסח עמוס כל טוב, בגדים חדשים למסובים וכו').

מתוך עדות העבד על העבר, בצירוף עדות תומכת בהווה, וחוקיות המקשרת בין שניהם, פוסק משה את משפטו --- זה פסק הדין המתבקש: "וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצווה הזאת לפני יהוד, אלוהינו כאשר ציוונו".

• כלומר, לפי כללי הצדק, המשיב מתחייב להמשיך ולשמור על החוקיות שהביאה אותנו עד הלום.

מתוך עצמאותו האישית והמדינית של החכם, נבין שהרשע נמצא בבאר עמוקה וחשוכה --- מדבר "במקהלה", ורוכש את בטחונו העצמי בהיותו ב"עדר", בלי שראה וללא כושר שיפוט עצמאי. הרשע אינו מוסרי, כי אין לו עמדה ריבונית. זהו אספסוף עיוור שניתן להסיטו בדמגוגיה וכחש. הרשע מכשכש בלשונו, כמו כלב המתרפס ומכשכש בזנבו לפני אדוניו, כמי שמחכה שיאמרו לו מה לעשות ("שב כלב", "תן יד כלב", "זחל כלב"); דברי הרשע מתמצים בהסכמה לציות עיוור, ומשה עונה להם בהתאם. לנוכח השאלה:

"מה העבודה" --- משה מעווה על העבדים להכין את זבח הפסח; ככתוב: "ואמרתם: זבח פסח הוא ליהוה". כלומר, עליהם לזבוח זבח ("זבח" בערבית = לשחוט שחיטה) לצורך הטיול ("פסח" בערבית = לטייל). והנימוק: "על אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים... ואת בתינו הציל" [שמות יב' 27].

--- כלומר, נוכח השאלה: מה העבודה --- משיבים: שוחטים ויוצאים לטיול, כי פסחו על בתינו. החכם היה ודאי מקשה ושואל: מה הקשר? --- נניח שיהיה פסח על בתינו; האם זה אומר שעלינו לצאת עכשיו לטיול ולהכין בהמה לשחיטה!? --- כמובן שלא. נימוק כזה לא היה מתקבל על דעת החכם משתי סיבות עיקריות:

1. חלק אחד של המשפט מדבר בחיטין וחלק שני בשעורין ואין קשר ביניהם;

2. כמו כן, חסרה חוקיות שתסביר ותקשר בין הדברים;

למרות חוסר ההיגיון, שבדברי משה, העם מקבל את דבריו כבהמות צייתניות, ככתוב: "ויקוד העם וישתחוו וילכו ויעשו בני ישראל, כאשר ציווה... כן עשו" [שם]. כלומר עשו כל שאמרו להם. בלי לחבר בין משמע אוזניים למראה עיניים, ואף אינם מחפשים קשר בין הדברים.

תשובת המשנה לבנים - טעות בחינוך - וחורבן אישי ומדיני

להבדיל מהכבוד שרוכש משה לתלמידיו, נמצא שהמימסד הדתי במשנה מתייחס לחכם כאילו היה רשע; ואילו הרשע מבזזה ומושפל, ללא כל רצון לחנך אותו --- בניגוד לגישתו של משה. וכך אומרת המשנה:

"חכם מה הוא אומר: מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציווה יהוה אלוהינו אתכם?"

והתלמוד ממשיך ומשיב:

"ואף אתה אמור לו: כהלכות הפסח --- אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן".

כלומר, המשנה משיבה לחכם, כך ההלכה: לאחר שאוכלים מזבח הפסח (הקורבן), לא מתחילים לאכול (מפטירין) אף מיני מזונות (אפיקומן).

שים לב, החכם ביקש עדות וחוקיות, כדי שיוכל לפסוק משפט עצמאי, אולם המשנה מורה לו הלכה ("כהלכות הפסח"): כך תעשה! זה ראה וקדש! כאילו שאל כרשע: "מה עושים?"; תשובה זו מדכאת את צמיחת החכם בישראל; דיכוי החכם נעשה דווקא בפסח, בפעולת הרס הנמשכת למעלה מ־2,500 שנה. לכן, החכם נעלם מישראל ובמקומו באו הרבה עבדים־רשעים, אשר קוראים לעצמם עובדי אלוהים.

אמרנו שמה מאפשר לרשע לתקן את עצמו ואף מציע דרך לחינוכו (באמצעות ההיגד: "בעבור זה..."). לדאבוננו, לא כך נהגו הרבנים. הם התייחסו לרשע באופן משפיל, לועג וחסר סובלנות. הרשע אומר: "מה העבודה הזאת לכם"; המשנה נתפסת לסיומת שבדברי העבד־הרשע, ועונה:

לכם ולא לו; ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר; ואף אתה הכהה את שיניו ואמור לו: בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים; לי ולא לו ואילו היה שם לא היה נגאל".

למעשה, המשנה מתנצחת עם עבד מסכן בטענה שהוא כופר בעיקר; בגלל המילה "לכם", אשר בסיום דבריו. "המחנכים" במשנה, רואים בו "טורף" מסוכן שצריך להכחות את שיניו. לכן, הרבנים מנדים אותו מעליהם --- ככופר.

אין לקבל את תפיסת המשנה, ויש לדחותה מן הסיבות הבאות:

7. משה הוציא ממצריים, **600,000** עברים רשעים, ולא פטר את עצמו בטענה שהם אינם עתידים להיגאל; אלא הלכה למעשה הוא הצליח במשימה לאחר חינוך שנמשך **40 שנה**.

2. המשנה מגלה יחס ילדותי ולא חינוכי. היא שמחה לאידו של הרשע (כמו ילדים קטנים האומרים זה לזה: "מגיע לך, עשה ה' לי, ... לי ולא לו").

3. נידוי של אדם באשמת כפירה, דומה למורה שנכשל בחינוך, ומסלק תלמידים מהכיתה; כאמור, כולם בנים לתורה --- כולל הרשעים --- אך הכל תלוי במגמת המחנך --- אם להתנצחות והתנשאות, או לחינוך.

4. גישה המבחינה בין "כופרים" ל"מאמינים", או בין "אפיקורוס" לבין "דתי", נועדה למנוע ביקורת אפשרית על טיפשותם של בעלי השררה --- דתי או חילוני כאחד. הדבקת תוויות באלה אופיינית למשטרים עריצים, אשר נוטרים טינה לאזרח כאילו דעתו מצביעה על אשמה טבועה --- אימננטית --- בחשיבה הפנימית שלו. המימסד הרבני מכנה את המתנגדים בשם "מינים", או "כופרים". באופן דומה, המימסד הפוליטי החילוני, כיום בישראל, מכנה את המתנגדים לו כך: האחר "ימני" והשני "שמאלני"; כך יכולים המנהיגים

להבחין טוב יותר בין "הבוגדים", לבין "הנאמנים למולדת" --- והעורלה מכה בכולם.

5. עונש על דבור --- נוגד את דת יהוה. העיקר בדת יהוה, בכלל, ובסדר פסח, בפרט, הוא ההתנגדות ולא ההסכמה העיוורת.

6. ולבסוף, יש לדחות את נידוי הרשע באמתלה שהוא כביכול מוציא את עצמו מן כלל, בי (שים לב!!) גם החבכדהשופט מבדיל את עצמו מן הכלל ואומר: "מה העדות... אשר ציווה... אתכם" ולמרות זאת הוא לא הואשם בכפירה. מכאן יוצא שאנשי המשנה סתרו את עצמם כאשר יחסו לרשע התנהגות של כפירה, כאילו היתה הכפירה --- עיקרון דתי הראוי לגינוי; להיפך, הכפירה בכל היא העיקרון הדתי של חוקת המילה, כפי שהיא מתבטאת בסדרי הפסח שקבע משה.

אין מנוס מן המסקנה שאנשי המשנה, והרבנים שבאו בעקבותיהם, לא הבינו את ההבדל בין הבנים והוסיפו הבחנות, שלא כדי לחנך לעצמאות אישית ומדינית, אלא כדי לטפח את שררתם ולהשליט את מרותם על הכל. גישתם היא: לדכא, להשפיל,

ללעוג ולהשתמש במושג "רשע" ו"כופר" לצורך "ציד מכשפות" (כך נוהגים חצרות רבנים, בשנאה תהומית תוך הכפשת שמם של אחרים --- כמו הרב שך שיצא במתקפת גינוי נגד הרבי מלובביץ' ב-1989 ומתקפות רבות אחרות).

בתקופה מאוחרת יותר, הרבנות הוסיפה פרשנות משלה למושג "כופר" והבחינה בין חכם לרשע בעזרת מושג ערל נוסף, לפיו הרשע הוא זה השואל שאלות "מיניות" --- שאלות מרגיזות.

נשאלת השאלה מי מרגיז את הרבי? --- כמובן החכם, ששואל על עדויות, העומד יציב, עצמאי, ומונחה ע"י מה שענינו רואות, הוא המאיים על הרבי ועל הממסד כולו. לכן הפרשנות שהלכה בעקבות מבחן ה"מיניות", סייעה לממסד לגנות את החכם, לדכא את צמיחתו ולמנוע תקומה אישית ומדינית לעם ישראל.

כך התחלפו היוצרות בתקופת המשנה והתלמוד: החכם תפס את מקום הרשע, והיה לגנאי; והרשע תפס את מקום החכם והיה ל"תפארת ישראל". מגמה זו התגברה במשך השנים משום שהדמויות "הניצחיות" של המשנה האפילו על כולם, והרבנים שבאו בעקבותם הוסיפו ללמד את המשנה ולפרש אותה (על פי עורלתם --- על חיי העולם הבא) ולדכא את החכם בעולם הזה.

הלכה למעשה, דיכוי החכם החל מיד עם עלותו לשלטון של מלך בישראל. המלך דיכא את "חוקת המילה" של אברהם (הקרויה בפי הנוצרים "מלכות השמיים"), את זכויות האזרח, ואת חופש הביטוי. מי שהתנגד, או הקשה קושיות, דוכא עד עפר (ראה משטר הדיכוי של שלמה המלך): לישעיה הנביא

- תלשו את זקנו; את ירמיה --- זרקו לבור עד שכמעט טבע ומת; את ישוע הנוצרי --- אסרו דווקא בערב פסח והסגירו אותו לרומאים באשמת כפירה. הדבר הינו סימלי מאוד לעם ישראל --- דווקא בסדר הפסח נאסר אדם יהודי ונצל על דעותיו.

על כך אמר ישוע הנוצרי, ובצדק: "במשפט אשר אתם שופטים בו תשפטו" (מתי ז' 2); ובנביא, ככל נביאי ישראל, גם נבואתו התקיימה: עם ישראל נרדף בין הגויים רק על אמונתו ודעותיו, ולא על מעשים שעשה.

לעומת זאת בעת משטר השופטים הבינו בני העם את מהותו של האלוהים במובן של חופש הביטוי מחד, וברית המילה מאידך. וכך ניסחה זאת חנה. אימו של שמואל הנביא: "אל תדברו גבוהה גבוהה יצא עתק מפיהם. כי אל דעות יהוה" (שמואל --- א ב' 3).

כתוצאה מדיכוי החכם בישראל, לא חונך העם להקשות קושיות ולהיות ביקורת, אלא רק לשאול שאלות של עבדים. לכן, כל ימות השנה, תמצא את בני ישראל מסתופפים בבתי הכנסת ושואלים את הרבי שלהם: "מה עושים?" או, "מה העבודה?" --- וממתנים שיצוו עליהם. כך למשל, בבתי הכנסת שואלים בערב הפסח: "האם מותר לאכול אורז וקטיניות?" ; לקראת שבת שואלים: "מה עושים בעת הקידוש?"; בערב ראש השנה שואלים: "האם מותר לאכול ראש דג במקום ראש כבש?" וכר. והרבנים שמחים לענות לעבדים שלהם וממלאים אותם ב"מצוות רבות (וערלות) כרימון" (ככתוב בברכות לראש השנה).

בבתי המדרש, תלמידי הישיבות מתדיינים עם דמויות מן המשנה שאינן יכולות לענות להם כיום. הסוגיות היו אקטואליות בזמנן, אך כיום אין מי שינחה שיחה חיה וקולחת בנושאי אקטואליה.

גרוע מזה. חפש בישיבות הדתיות, ובמיוחד באלה החרדיות, האם יש להם ספר תנ"ך אחד. חפש היטב היטב, ואולי תמצא שם אחד, ואולי תמצא שני

- שהוא קרוע. כן בבתי מדרש כאלה מצאתי, אחרי חיפושים רבים, ספר תנ"ך אחד קרוע עם דפים תלושים. לכן מאלה אל תצפה ללמוד דבר חדש. ישיבות אלה נועדו לשמר את העבודה הזרה, ולהסתיר את מהות האלוהים, כדברי משה: "הסתיר אסתיר פני" (דברים ל"א, 18). כך נסתתמו המאורות דווקא בבתי המדרש והישיבות. מכאן נבין שחזונו של עם ישראל תלוי בתנועה הציונית החילונית דווקא, ולא זו הדתית. משה בעצמו ניבא על הדתיים הללו דבר בלתי ניתן לסתירה על ידיהם: שיהוו יסתיר פניו, ואפילו את עובדת ההסתרה הוא יסתיר מהם, ככתוב: "הסתיר אסתיר" (יסתיר את ההסתרה) שמא יתפתו לחפש וימצאו.

בנושא חינוך ראינו שאין הבדל משמעותי בין דרכם החינוכית של

"המדענים" בפסיכולוגיה וחינוך, לבין דרכם החינוכית של הרבנים והמימסד הדתי בחינוך העם. שניהם נייכשלו בחינוך העם מאותה סיבה --- לא מחנכים את הילד להיות אוטודידקט. ולא מחנכים את האזרח לעצמאות --- לשיפוט עצמאי ולאי תלות בבעלי השררה.

בדיוק כפי שחרטומי מצרים חנכו את העם לדקלם מילים ערלות על תחית המתים ובגו כל ימי חייהם פירמידות ענק. כך המימסד החילוני מחנך את האזרחים לדקלם סיסמאות גבוהות. והמימסד הרבני שומר על מקור הסמכות בידי הרבנים ומלמד אותם לדקלם תיאוריות על תהית המתים. כך הערלים נשארים עיוורים וחרשים וכמוהם כמתים שבגו את פירמידות הענק (זה העמל).

לאחר שהבנו את הטעויות בחינוך, ואת יכולתו של החכם לפתח עצמאות אישית ומדינית במשטר של שופטים, יקל עלינו לבחון את מהות משטר השופטים בפרק על החוקה --- כמובא להלן. לאור דברים אלה יקל עלינו לחדור לתוך הסוד של קיום חברתי צודק על פי דת יהוה --- המתבטא בצו של ברית המילה.

בפרק על החוקה נראה שהעורלה אינה מכה רק בדתיים, אלא גם במימסד החילוני -- בממשלה, בכנסת, ובמיוחד בבתי המשפט, מהם אנו מצפים כי יראו לנו את האור, והחוכמה. נוכח ההסבר על מהות שאלת החכם, לעומת אמירתו (לא שאלה) של הרשע, יתברר לנו במהרה כי בתי המשפט אימצו יותר את שאלת העבד הרשע ופחות את שאלת החכם. כאשר נוכיח לך, את שיטתם הערלה של שופטינו היושבים היום בציון, תצלינה שתי אוזניך. רק כדי שלא להשמע דובר בעלמא אקדים ואומר כי לפי תקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, התשמ"ד⁹⁸⁴ נקבע כלהלן:

תקנה 11: "העותר והמשיב רשאים לדרוש פרטים נוספים ומבוארים לנימוקים שפורשו בעתירה או בתצהיר".

זה הנוהל היחיד שמותר בבג"צ, בכל הנוגע לאפשרותך כאזרח להקשות בשאלות על המימשל. **אין בבג"צ שאלונים, אין חקירה נגדית, אין אפשרות לבקש צו לעיון במסמכים.**

בתקנה 20: נקבע כי יש לבג"צ סמכות מיוחדת לנהוג על פי סדרי הדין האזרחי הנוהגים בבית המשפט המחוזי (לחייב שאלונים, חקירה נגדית וכו') **אולם פסיקת בג"צ חסמה דרך זו. לא מוכרים מיקרים בהן התיר בג"צ לחקור את השר, או את הפקיד הממונה.** אין אפשרות לחייב את הצד השני להשיב על שאלונים, ואי אפשר לחייב אותו לגלות מסמכים כאלה או אחרים.

כאמור, בית המשפט העליון בישראל, ביושבו כבית דין גבוה לצדק יצר שיטה משפטית ערלה --- החוסמת עיניים מלראות. ואינה מאפשרת לעם

94 ו חוקת המילה

ישראל להקשות קושיות. לכן סופו של משטר זה הוא לעודד את העבדים הרשעים ולדכא את החכם היודע לשאול. והוא שאמרנו, אין הבדל בין שני הערלים --- המימסד הדתי של הרבנים דאז, וזה החילוני של השופטים היושבים היום בציון --- כי שניהם רחוקים מליישם את דרכו החינוכית של משה בדרכי המימשל והמשפט, הן בימי החורבן והגלות והן בימינו אלה --- (הקרובים מאוד מאוד לגלות).

22/3/85

בית דין
באר שבע

מדינת ישראל
מארח את

בקבוצות לימוד של סטודנטים ואנשי חוק ומשפט.
נמרוד ידוע בהתנגדותו לתפיסת „השטחנות הבטחונית“ הנהוגה היום בצה"ל. בתפיסת ה„ומן/תנועה“ שהוא מציע, ניתן לקצר את השרות הצבאי הפעיל לחצי ובעקבות כך לקצץ את תקציב הבטחון, המסקנות של קבוצת הלימוד העברו לאלוף כמיל. יהושע שניא, מי שהיה ראש אגף מודיעין. לדברי נמרוד, האלוף קיבל את תפיסתו בנושא הבטחוני.
לנמרוד יש גם הצעות בנושא חינוך וחברה, לפיהם ניתן לסיים את בחינות הבגרות עד גיל 16. דבר שיביא לחסכון משמעותי בחלוצים החינוך. שיטה זו מיושמת באוורים מסוימים בארצות הברית. אם יבטל איסור העמדת שרים למשפט, ניתן יציה לחכום את שר החינוך במקרה שהחל מיד לא מגיע להישגים בלימודיו. „לא יתכן שלשרים תהיה סמכות ללא אתגרים“, גורס נמרוד. ככוונתו של נמרוד להגיע לקבוצה של 300 איש שיפעלו במסגרת קבוצות הלימוד והריון שהוא מפעיל. ככוונתו לרוץ עם הרשימה לבחרי רוח הכאות לכנסת, בחנאי שאלה יחיימו כמופדן. בשנת 1985.

נמרוד עובדיה, ראש תנועת „כלי שם“:

„שליטון של שופטים במקום ח"כים

שלטון של שופטים במקום שרים, ביטול חסינותם של שרים וקיצור השרות הצבאי הפעיל לשנה וחצי — הן בין ההצעות של נמרוד עובדיה, העומד בראש תנועת „כלי שם“, שהיה אורח שבתוכה.
נמרוד (30), באר שבעי הלומד לקראת תואר המשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים, סיפר כי התנועה שלו אינה תנועת מתאה, „לא קמנו כתנועות האחרות לאחר שקרה מקרה כלשהו, כדוגמת „הזרים נגד שתיקה“, שקמה בעקבות מלחמת לבנון. אנחנו עובדים על מסקנות נלמות.

חוקה

להלן נראה כיצד שיטת ברית המילה מצליחה לישם משטר טוב יותר מכל המשטרים המוכרים לך עד כה, וכיצד ברית המילה יכולה לשמש חוקה מייצבת במשטר של שופטים. תחילה נראה שמבנה המימשל הקיים היום מכיל בתוכו דעות קדומות רבות מדי מכדי לקיים חברה צודקת. הדעות הקדומות נפוצות ומכות בכל אחת מהרשויות: המחוקקת, המבצעת והשופטת; וכן מכות באזרח, בכל צעד ושעל, ובכל אשר יפנה. הטענה שתובא כאן היא שהמקור לכל התלאות של האזרח, בכל מדינה, הוא סילוקו של משטר השופטים, והקמתו של משפט המלך. משפט המלך קיים מאז ימי שמואל הנביא ועד היום, גם במדינות המערביות (דמוקרטיות ורפובליקות) המכנות עצמן "מדינות מודרניות של העת החדשה". למרות שמדינות אלה הסדירו את נושאי הפנים באמצעות חוקים המסדירים את זכויות האזרח, הרי שבנושאי חוץ ובטחון לא תמיד

הסדירו המדינות את סמכויות הנשיא, או ראש הממשלה, באופן המחייב פיקוח של הרשות השופטת על מעשיו. לכן, בנושאי חוץ ובטחון, החליפו הנשיא, וראש הממשלה, את המלך, או את הקיסר של ימי הביניים, בלי לשנות את חוקי המדינה בנושא זה. לכן אנו אומרים כי משפט המלך שריר וקיים, והוא ממשיך להכות בעם, כדברי שמואל הנביא:

"את בניכם יקח ושם לו במרכבתו ובפרשיו ורצו לפני מרכבתו (ועשו עבורו מצעדים ליום העצמאות וכן ומסדרים צבאיים לפני ואחרי יציאתו את הארץ בשדה התעופה בלוד). ולשים לו שרי אלפים ושרי חמישים ולחרוש ולקצור קציר (וינהלו חברות ממשלתיות שיעבדו ויכניסו כסף לאוצר). ולעשות כלי מלחמתו (בתעש ובתעשיה האווירית) וכלי רכבו (בוולוו של חברי ממשלתו). ואת בנותיכם יקח

197

לרקחות ולטבחות ולאופות (ולפקידות ולמרכזניות ולנערות ליווי), ואת שדותיכם ואת כרמיכם וזיתכם הטובים יקח ויתן לעבדיו (לקיבוצים, למושבים לכור ולבנק הפועלים, ואם הוא מהמפלגה השנייה --- אז לאנשי שלומו). וזרעכם וכרמיכם יעשור (ויוסיף ויטיל עליהם לא רק מעשר --- **10%** מיסים --- אלא יעלה את המע"ט מ-**0/7** ל-**8% 12** ל-**10/5** ול-**18%**). ונתן לסריסיו ולעבדיו ("היסמאנים" הקטנים שמסתובבים סביבו האומרים לו "אמן" ומלקקים לו), ואת בחוריכם הטובים ואת חמוריכם יקה ועשה למלאכתו (להיות פקידים שלו), צאנכם יעשור (כדי שתהיו חייבים כל הזמן כסף לבנקים ולמס הכנסה ולביטוח לאומי ולמע"מ כך תהיו תלויים: או על העצים, או שתהיו תלויים בו) ואתם תהיו לו לעבדים (לעבדים נותנים אוכל ומקום לינה; אך כשכיר גם לא יתנו לך אפשרות לגמור את החודש), וזעקתם ביום ההוא מלפני מלככם (ראש ממשלתכם, נשיאכם, שריכם ושופטיכם) אשר בחרתם לכם ולא יענה יהוה אתכם ביום ההוא".

"וימאנו העם לשמוע בקול שמואל (וגם היום הם ממאנים לשמוע ולראות את מה שקורה להם). ויאמרו לא, כי אם מלך יהיה עלינו (בדמות דיקטטור חזק, אדם כמו....; כל אחד יבחר לו איש חזק, אך לא שיטה אחרת; ארסנל הנשק מוכן כבר בישראל רק תבחר לך: יש אחד עם כיפה ואחד בלי כיפה, אחד עם פאות ושני בלי פאות) והיינו גם אנחנו ככל

הגויים ושפטנו מלכנו (זה הערל שלא רואה כלום), ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו (והעיקר שיעשה לנו הרבה מלחמות) (שמואל א' ח' ו 1).

הדברים שנאמרו אז יפים גם היום. לכן ראה הוזהרת: מדינת ישראל לא הוקמה אלא לשם עשיית משפט צדק, ולמען תת אור לגויים באמצעות חוקת המילה של אברהם. השיטה תאיר לישראל ולעמים אחרים רק אם נחזור למשטר השופטים. כמובן שלא תסכים לכך, אלא לאחר שיוכח לך שיש טעויות בחשיבה המדינית שהנחתה את הקמת הדמוקרטיה והרפובליקה בעת החדשה. להלן נבחן את החשיבה המדעית בנושא, ונראה היכן טעו אותם הוגים בעת שהקימו את המדינה המודרנית. נראה מדוע צודק שמואל הנביא בטענותיו (בנבואתו), באמצעות כלים מדעיים הידועים לנו כיום. נראה שניתן להגיע לאותן מסקנות, באמצעות חשיבה הגיונית, ללא צורך בקסמים, או בדברים שמימיים ולא מוסברים, אודות "מלכות השמיים". כי הכל פשוט וניתן להסבר הגיוני.

1. היכן טעינו במחשבה המדינית

ההיסטוריה מלמדת שהתפתחות המדינית והחברתית בעולם הינה ממלוכה ועד לחוק, או חוקה, שווים ומוסכמים על הכל, דהיינו, המרת ממשל המושחת על אדם לממשל המושחת על חוקה. למרות קיומן של רפובליקה ודמוקרטיה בעידן העתיק (ביוון ורומי העתיקה), הרי שרק לאחר כאלפיים שנה של משטרים מלוכניים בכל העולם, שבו עמים שונים ואימצו את המודל של דמוקרטיה, או רפובליקה. המחשבה המדינית אשר יצרה תהליך זה החלה באירופה במאה ה-17; ובהדרגה, עם התפתחות אמצעי הדפוס, בשלו הדעות בקרב עמים וחברות לישם את הרעיונות הללו במדינותיהם. כיום, עם התפתחות הטכנולוגיה בתקשורת (רדיו טלוויזיה, עיתונות וספרות) מתקשה השליט לדכא את נשלטיו. בעקבות זאת חלה התייצבות של עיקרון חופש הביטוי במדינות השונות.

להוגה הדעות ג'ון לוק נודעת חשיבות יסודית בתולדותיהם של מדינת החוק והחוקה, הליבראליזם ואף החשיבה הדמוקרטית בעת החדשה. להלן נבחן בקצרה את התפתחות החשיבה המדינית בעת החדשה ונראה היכן טעו אותם הוגים אשר הולידו את המדינה המערבית המודרנית.

בכתביו של ג'ון לוק מצויה תורה על חלוקתן של הרשויות במדינה, אשר בה התחשב מונטסקיה, על אף שהכניס בה שינויים. בספרו "המסכת השניה של הממשל האזרחי"

(1660), מבחין לוק בין שלוש רשויות עיקריות, ואלו הן:

1. הרשות המחוקקת --- שהיא הרשות העליונה;
2. הרשות המבצעת --- שמוציאה את החוקים לפועל ומייצגת את שלטון המדינה כלפי פנים;
3. והרשות "הפדרטיבית" (הרשות לכריתת חוזים ואמנות) --- שמייצגת את שלטון המדינה כלפי חוץ;

שתי הרשויות האחרונות נתונות בד"כ בידי אותו המוסד עצמו (הממשלה או השליט עם שריו). ההכרעה בנוגע לזהותו של הגוף, שבידיו צריכה להיות נתונה הרשות המחוקקת, כרוכה בצורת המדינה. לפי לוק, אם משתמש המוסד המבצע בכוחו כדי להכשיל את פעולתו של המוסד המחוקק --- הוא נמצא אשם בעריכת מלחמה על העם (שם סעיף 155).

בהתאם להפרדת הרשויות במדינה (כאמור במשנתו של ג'ון לוק), בנה

המשפטן המלומד מונטסקיה • את תורתו על הצורך בהפרדת הרשויות, באופן שישמשו בלמים הבולטים זה את זה (מודל שאומץ במרבית מדינות המערב כיום). מונטסקיה מתח ביקורת אירונית על המשטר והחברה באירופה, בחיבורו **Letteres Persanes** (1), מביא מונטסקיה את השקפתו המדינית⁷² (מכתבים פרסיים --- ו **Persanes** "הסגולה", הכבוד והתהילה פורחים ומשגשגים ברפובליקות; ושהמונרכיה עלולה להידרדר לדספוטיות --- שרירות לב --- מאחר שמאזן השלטון בה אינו נשמר בנקל. הבחין מונטסקיה בין ממשל המבוסס על חוקים לבין), **1734** בספרו "רוח החוקים") ממשל שרירותי דספוטי. הוא הדגיש את הקשר בין החירות המדינית לבין הפרדת הרשויות; וטען **ששלטון לא יוכל לנעל את סמכותו לרעה, אם סמכות תבלום סמכות**; כלומר, שלא תהיה הרשות השופטת, הרשות המחוקקת והרשות המבצעת בידי אדם אחד, או בידי קבוצה אחת של אנשים. תפיסה זו, על הפרדת הרשויות, באה לידי ביטוי בחוקת ארה"ב ובהצהרה על זכויות האדם משנת 1791, והנחתה מדינות אחרות בעיצוב משטרן.

להלן נבחן היכן טעו אותם מלומדים, ע"י שנסביר את משנתם על דרך המשל --- כפי שאבותינו השופטים עשו --- כאמצעי דידקטי מקובל במשטר השופטים. להלן **המשל**:
נדמה את המדינה לגוף של אדם.

בגוף האדם נמצא שעיקר כובד המשקל הוא במרכז הגוף (כתפיים, חזה, בטן, אגן, גב);

מן הגוף ומעלה צומח ומתנשא הראש, ובו עיניים רואות, אוזניים שומעות
ופח מדבר;

מן חגוף ומטה נמשכות ויוצאות ידיים ורגליים שתפקידן לבצע דברים;

על פי דימוי זה נבחן את מצב הראשויות במדינה ואופן חיבורן זו לזו: הבחירות הדמוקרטיות מאפשרות לשקלל את דעות העם באחוזים. כך **הכנסת** (או מה שקרוי בית הנבחרים וכו') מבטאת את דעת העם והיא מייצגת את **מרכז גופו** של האדם ועיקר כובד משקלו; כאשר הכנסת מגיעה לידי הסכמה של רוב, היא יוצרת חוקים. הכנסת נחשבת לרשות המחוקקת.

• היה בעל השכלה בפזיקה, ביולוגיה ופילוסופיה; שימש גם כחבר פרלמנט ונשיא הפרלמנט של בורדו בצרפת.

מתוך הגוף, הקרוי כנסת, אנו רואים שצומח ועולה ראש ממשלה, ושרים; דהיינו, הידיים והרגליים של המדינה --- שהם הראשות המבצעת --- צומחים ומתנשאים מן הגוף כלפי מעלה, ולא כלפי מטה.

כמו כן, מתוך הגוף עצמו --- העם בעצמו --- צומח כלפי מטה האיבר שכל תפקידו הוא לשמוע צדדים במשפט, לראות ראיות ולדבר (זה הראש), זו הראשות השופטת; דהיינו, הראש במדינתנו --- כמו במדינות רבות אחרות --- צומח כלפי מטה וממלא את החלקים התחתונים של המדינה.

לפי שיטתו של מונטסקיה, שלוש הרשויות --- השופטת, המבצעת והמחוקקת --- אינן אלא אמצעים לאיזון בין כוחות מנוגדים. זהו תיאור של שלוש נקודות כוח המחוברות זו לזו ע"י שלוש צלעות (מה שיוצר תיאור דו מימדי). בתיאור של מונטסקיה חסר המימד השלישי (שלצורך ההמחשה נקרא לו מימד העומק, או הגובה) אשר יוכל לתאר את האופן שבו צריכות הרשויות השונות להתחבר זו לזו. החיבור צריך להיות לפי תפקידן של כל אחת מן הרשויות; כפיפותן של הרשויות צריכה להיות בהתאם לפונקציה שכל אחת מהן משרתת. בהעדר המימד השלישי הנ"ל, נעלם מעיני מונטסקיה האופן שבו יש לחבר את שלוש הרשויות שהופרדו זה עתה על ידו. כך נוצר המצב שהמדינה של מונטסקיה הורכבה באופן משונה --- הידיים והרגליים למעלה, והראש בתחתונים; זה יצור שלא יכול ללכת, לא יכול לראות, ולא יכול לדבר.

שיטתו של מונטסקיה לא הסירה את משפט המלך מן העולם. הסיבה: כפי שבמשפט המלך, הרשות המבצעת היא הגוף העליון, כך גם במשטרים החדשים (בהם יש ראש

ממשלה, או נשיא), הראשות המבצעת עודנה החלק העליון במדינה; ואילו הרשות השופטת נמצאת מתחת למחוקקת ומתחת למבצעת ותלויה בהם.

בכל המשטרים החדשים, כמו הישנים, קיים אותו מבנה אירגוני לא הגיוני, לפיו הידיים והרגליים נישאות אל על והראש "ממלא את התחתונים" (סליחה על הביטוי, אבל זה כך). במצב זה אין להתפלא מדוע המדינות אינן מתפקדות; אין להתפלא מדוע משטרים דמוקרטיים "נאורים", קורסים תחתם; אל נתפלא מדוע קיים צורך מתמיד בהפיכות, ובמאבקים פוליטיים של בני העם נגד שליטיו; ואל נופתע כאשר נמצא שלמרות כל אותן הפיכות ומהפכות, העם עדיין אינו מוצא מנוח תחת חסות --- שליטיו.

התשובה לתמיהות אלה היא, לדידנו, אחת: במשטר שבו הורכבו הרגליים למעלה והראש למטה --- אף יצור לא יוכל לזוז, כפי שאף יצור לא יטיב לראות, או לדבר על מה שלפניו, כי ראשו טמון בחול.

על פי מצבו המהופך של היצור המזוהר --- הקרוי מדינה תוצרת מונטסקיה --- נבחן להלן את מקצתן של התוצאות, הדעות הקדומות, והתופעות

המזוהרות שאנו מגלים, על כל צעד ושעל, במדינתנו --- בישראל כיום. נבחן אותן אחת לאחת בכל אחת מן הרשויות: המחוקקת, המבצעת והשופטת.

2. דעות קדומות ברשות המחוקקת

אנו מצפים שחוקי הכנסת יתקבלו על פי הסכמה של רוב חברי הבית. כמו כן אנו שואפים שחוקי הכנסת יחוקקו מכוח הסכם חופשי ומרצון של נציגיו הנבחרים של העם ולאחר שיקול דעת ענייני. אולם לא כך הם פני הדברים. הגוף הקרוי כנסת, אינו חופשי, אלא תלוי במה שמעליו --- הרשות המבצעת (שהן הידיים והרגליים אשר נישאו אל על). התוצאות של מצב זה הן:

1. החוקים נחקקים בעיקר מתוך התחשבות של הכנסת בממשלה, הראשות המבצעת. רוב הצעות החוק המוגשות לכנסת **p** מעשי ידי הממשלה. יתירה מזאת, מספרן היחסי של הצעות החוק של הממשלה, אשר לבסוף מקבלות את אישור הכנסת, גדול אף בהרבה ממספרן היחסי של הצעות החוק של חברי כנסת פרטיים, אשר קיבלו את אישור הכנסת.

2. לא רק הכנסת מהווה גורם מחוקק, אלא גם השר עצמו. הוא יכול להתקין תקנות (מה שנקרא --- "חקיקת משנה"). כלומר, **בידיים וברגליים של המדינה**

יש סמכויות חקיקה. לעיתים התקנות מהוות את עיקר החוק, ובלעדי התקנות, אי אפשר לקיים את החוק. לכן, כאשר הרשות המבצעת נמצאת מעל למחוקקת, מתרוקנת האחרונה מתוכנה.

מצב זה סותר את הנחת היסוד של מונטסקיה, לפיה לכל רשות יש פונקציה מוגדרת; וכי אסור לרכז סמכויות בידי אדם אחד, או בידי קבוצה אחת. הדוגמא המאלפת לנ"ל היא הסוגיה של הנהגת שעון קייץ בישראל. משך שנים רבות, מתקופת המנדט, ניתנה הסמכות לשר הפנים להתקין בתקנות זמנים להנהגת שעון קייץ. מאז הקמת המדינה הונהג שעון קייץ בין השנים **1952** ועד לשנת **1957**, אולם אחר כך, סבר שר הפנים, שהיה משך כ-**30** שנה נציג של מפלגה דתית (המפד"ל) שאין צורך להתקין תקנות להנהגת שעון קייץ בישראל. כך נשאר החוק המסמך את השר מרוקן מתוכן. דהיינו, באין תקנות אין מנהיגים שעון קייץ בישראל, והחוק מרוקן מתוכן.

3. על פי סעיף **5 לחוק יסוד: הממשלה**, ראש הממשלה נבחר מקרב הכנסת, ואין הברח שיתר השרים יבחרו מתוך הכנסת. אולם למעשה גם השרים נבחרים מתוך הכנסת. כלומר, מתוך הנבחרת של העם נבחרת נוספת, מורמת מהם על פי מידת עדיפותם אצל חברי מפלגתם. הנבחרים הפחות מועדפים, אשר ברצונם להתקדם מבחינה פוליטית, חייבים להישמע לשרים

--- החברים המועדפים של המפלגה. לכן כל הצעת חוק אשר תובא ע"י הרשות המבצעת --- הממשלה --- תקבל תמיכה של חברי הכנסת שתפקידם לשמור אמונים לחבריהם המועדפים אשר בממשלה. והתוצאה היא זו:

הכנסת אינה שומרת על העם, אלא היא חיל המשמר של הרשות 'המבצעת'. התופעה הנקראת "משמעת קואליציונית" --- אינה אלא הביטוי לתלות של נבחרי העם --- הכנסת --- ב"פלגה" שלהם הקרויה "מפלגה".

4. בנוסף לנ"ל, כידוע, השרים ממנים תחתם את מנכ"לי המשרדים שלהם מקרב אותה מפלגה, וכאמור, קיים קושי לדבר במילים מראות. לכן, נמצא שגם השרים מתקינים תקנות ערלות המותירות פתח רחב למנכ"לי המשרדים להוציא הנחיות פנימיות כאוות נפשם וככל העולה על רוחם לכל מקרה ומקרה. כך נוצר מצב לפיו אין חוק אחיד; אין חוק מוסכם על דעת העם, או נבחריו; ויתרה מכך, החוק אינו ידוע לאזרחים.

ההנחיות הפנימיות של המנכ"לים --- כשמן כן הן --- הן פנימיות; ומופצות בהתכתבות פנימית בין המשרדים לבין עצמם, שלא כמו חוק או תקנה המחויבים בפרסום לציבור. במצב זה ההנחיות הפנימיות הינן ערלות (מכוסות בפני הציבור);

לכן, רבים מאיתנו נתקלים במימסד לא ברור ולא מובן ומתקשים למצוא מוצא בתוך "הסבך הבירוקרטי" (מושג המשקף מצב ותקופה).

נביא להלן מקרה המשקף את תוצאותיה המעשיות של חקיקת משנה שנעשתה ברמת "הידיים והרגליים" במקום ברמת "הראש":

יום אחד נתבקשתי, ע"י אדם בגיל **30**, שחי יחד עם אימו ואחיו במשך שנים רבות בחדר אחד בשכונת הקטמונים בירושלים, לנסות ולעזור להם בהתדיינות שלהם עם חברת "פרוות", למצוא להם דיור חליפי מתאים. החברה היא חברה ממשלתית לשיכון, שאחד מתפקידיה הוא לסייע לדיירים בשכונות מצוקה למצוא דיור חליפי מתאים. אמו של הבחור היתה חולה, אחיו עזב את הבית מזה שנים רבות בשל מצוקת הדיור שלהם. הבחור ומשפחתו פנו לפרוות, אך ענינם התעכב משך **10** שנים (!!) וללא הועיל. פעם אמרו להם שמגיעה להם דירת **3** חדרים, ופעם שמגיעה להם דירת **2** חדרים. ניסיתי לעמוד על זכויותיה של המשפחה מתוך ספרי החוק והתקנות, אך לא נמצא בחוק או בתקנות שום דבר היכול להנחות את האזרח מהו הסיוע שהממשלה נותנת לאנשים במוותם.

פניתי לפרוות וביקשתי הסבר על זכויות המשפחה. העובדת הסוציאלית, הממונה על המשפחה מטעם "פרוות", לא ידעה להשיב על פי מה קבעו למשפחה זו פעם זכות לשני חדרים ופעם לשלושה חדרים; לבסוף טענה שהפחיתו את הזכות משלושה חדרים לשניים, מאחר שאחד הבנים עזב את

הבית, ואילו הבן השני כבר עבר את גיל **27**. שאלתי אותה: היכן כתובים כללים אלה, ומדוע המתינו עשר שנים, עד שאחר הבנים יעבור את גיל ה-**27** כדי לפתור את הבעיה? --- והיא ענתה שאלו הן ההנחיות. ביקשתי לקרוא מתוך הכתוב בתיק המשפחה, ביצר גיבשה את הנתון, שאחד הבנים עזב את הבית; ושם נמצא המשפט הבא: "אחד הבנים עזב את הבית והוא גר בתל אביב ישן באוטובוסים" (!!). ואני שואל: ממתי אוטובוס הפך להיות כתובת בישראל? --- כמובן רק במרינה של ערלים.

עליתי למנכ"ל פרוות וביקשתי הבהרות. המנכ"ל הפנה אותי לפקידה, שמסרה לי פרוספקטים מצוירים של משרד השיכון, המסבירים אילו הטבות ניתנות לזוגות צעירים ורווקים. אך לא מצאתי בהם תשובה לשאלותי: לפי מה נקבע שגיל **27**, חינו קריטריון לזכאות; וממתי אוטובוס הינו כתובת בישראל. חזרתי למנכ"ל ושאלתי אותו בנ"ל. הוא ענה שהכל כתוב בחוק; שאלתי: איך נקרא החוק, כדי שאמצא אותו. ענה שאינו יודע את שמו; הקשיתי ושאלתי האם זה כתוב בחוק, או אולי כתקנות? והוא ענה: כן, כן, בתקנות; שאלתי: איך קוראים לתקנות והוא לא ידע; חזרתי ושאלתי: האם זה כתוב בתקנות, או בהנחיות פנימיות? --- והוא קפץ מיד על המציאה וענה: כן, כן, אלו הנחיות פנימיות; ביקשתי שיראה לי את ההנחיות הפנימיות. ענה שהן אינן

בכתב, אלא ניתנו לו בעל פה. ביקשתי שיתן לי את תשובתו האחרונה בכתב: "שההנחיות הפנימיות ניתנו לו בעל פה". אך הוא סירב ואמר שאם אפנה בכתב, הוא ישיב בכתב. מיד לקחתי נייר וכתבתי את בקשתי על מנת שישב בכתב. הוא ענה שרק היועץ המשפטי שלו ישיב לי בכתב.

אלה תשובות של מנכ"ל חברה ממשלתית במדינה של ערלים; שהרי מתשובתו ניתן להבין שגם מנכ"ל של חברה ממשלתית לשיכון ובניה, אינו יודע מהן זכויות הדיור של האזרחים במדינה. אכן זהו סבך ביורוקרטי, אשר לא רק אנשי שכונות המצוקה יתקשו להתמצא בו, אלא גם אדם בעל השכלה גבוהה יתקשה למצוא בו את ידי ואת רגליו. לכן, במדינה דמוקרטית ונאורה של ערלים, גם אדם משכיל עתיד למצוא עצמו משולל זכויות.

האירוע הנ"ל קרה בשנת 1983, באשר השר דוד לוי כיהן כבר כשבע שנים כשר שיכון. מגמתו היתה לסייע לשכבות המצוקה, לאחר שלטענתו (ולטענת אחרים שחשו עצמם, כלשונם "הדפוקים"), הם הופשלו ע"י קודמיהם בשלטון. למעשה אין זה כך, השיטה היא הלוקה בחסר וכל מי שגיע לאותה משרה ויפעל על פי אותה שיטה יקבל אותן תוצאות. עורלה המכה בנו בכל מקום כמטר כבד ובלתי פוסק, ככתוב: "ערוף במטר ליקחי" (שירת האזינו). לכן, כיום צצים ועולים האוהלים של מחוסרי הדיור בישראל --- כפטוריות לאחר גשם הזלעפות הנ"ל. רובם משפחות, אשר ער לבוא גלי העליה של 1990,

הסתגרו במקלטים, במרתפים, או בבתי הוריהם, כי התביישו, להודות במצבם העגום.

השר דוד לוי ושרים אחרים כמותו לא השכילו לגבש את הזכויות הסוציאליות של שכבות המצוקה בחוקי הכנסת, ואף לא בתקנות, אלא השאירו את מעשה החקיקה בידי פקידים שיקבעו את דברם בהנחיות פנימיות הניתנות בעל פה. למעשה נבחרינו לא הבינו את תפקידם בכנסת, ואף לא הבינו את תפקידם כשרים. כל מהפך פוליטי אינו אלא הפיכת חצר קטנה, אשר מקרבת את הקרובים לצלחת, כדי שרק מקורבי המשרד יקראו את ההנחיות הפנימיות וידעו את זכויותיהם.

מכאן נבין מדוע במדינה הדמוקרטית נוצרת בהדרגה אוליגרכיה (שלטון של מיעוט --- מקורב); הגלגל עוד ימשיך להתהפך בארצנו: פעם הפולנים סידרו את המרוקאים, ופעם המרוקאים יאכלו מהצלחת והפולנים יסתכלו עליהם; מחר, אם עוד ישאר כאן מישהו, יבואו במקומם הגרוזינים ואחריהם האתיופים; אך לא נהיה עם אחד, בו כולם שווים בפני החוק --- כי אין חוק.

עד כאן דיברנו על מבנה המשטר במדינה של מונטסקיה; לפיו משטר של ערלים יוצר דעות קדומות בקרב הרשות המחוקקת; המסקנה העיקרית היא שהרשות המחוקקת

אינה מחוקקת; וגם אם היא מחוקקת, הרי שמילים ערלות --- בחוק, בתקנות ובהנחיות פנימיות --- מרבית את הסתום על הנגלה.

3. דעות קדומות ברשות המבצעת

ראש הממשלה עומד בראש הרשות המבצעת, לפיכך אנו מצפים ממנו ומשריו שיבצעו את תפקידם על הצד הטוב ביותר, ויתנו את השירות הטוב ביותר לעם. אולם מאחר וראש הממשלה ושריו מורמים מן העם בשתי דרגות --- האחת היא בהיבחרם לכנסת, והשנייה בהיותם נבחרים מפלגתם --- לכן נמצא ברשות המבצעת את הדעות הקדומות והליקויים הבאים:

1. שירותים לקויים לאזרח

הרשות המבצעת רחוקה מלדעת את מצב העם, היא אף אינה מתחשבת במצבו של העם, והתוצאה היא שירות ציבורי קלוקל, עד כדי זלזול באזרח. הדוגמאות לכך הן רבות:

משלוח דבר דואר בארץ נמשך שבוע שבועיים; במקום סמל הדואר בצורת "צבי" מוטב היה לשים "צב" (רק לאחרונה חל שיפור).

על מנת לקבל טלפון בישראל נדרש מהמזמין להמתין מספר שנים בתור. לכן מקימים את "בזק" --- חברת פרטית.

על מנת לקבל רישיון נהיגה בארץ, צריך לעבור מסלול ארוך ומיגע של המתנה לטסט. אין מספיק בוחנים, לכן עומדים להקים רשות נפרדת ועצמאית של בוחנים.

רכבת ישראל אינה מנוצלת. לכן חושבים למכור את רכבת ישראל לחברה פרטית כדי שזו תשכיל להפעילה באופן ריווחי. מדוע הרכבת אינה רווחית? --- כי מתעלמים מהאזרח וצרכיו.

שירותי רפואה לא מתפקדים --- לכן מתפתחת רפואה שחורה.

שירותי חינוך לא מתפקדים --- לכן מתפתח החינוך השחור. שיעורים פרטיים ועוד.

והרשימה עוד ארוכה; כל אדם יוכל להוסיף עוד כהנה וכהנה מאירועי היום יום בהם הוא נתקל למכביר, והדברים ברורים.

2. טיקסיות בנושאי חוץ ובטחון

ראש הממשלה ושריו ממשיכים את משפט המלך. בכל אירוע ממלכתי מנהלים טכסים של סקירת משמר צבאי, כשריד עתיק של שלטון המלכים בעולם; ראשי מדינות מכבדים את "המלך החדש" בדומה לגינונים של ימי הביניים. לכן, בכל בסיס צה"ל מקדישים זמן רב, כדי לתרגל את תורת המסדרים והצעידה בסך --- עם נשק ובלעדיו --- כאילו שהדבר חשוב לחייל בשדה הקרב (שריד זה נשאר מימי הביניים, עת נערכו צבאות למלחמה בשורות זז- מול זז; צורת לחימה אשר נחשבת בעינינו, כיום, כמעשה איוולת). אין ספק שהנשיא וראש ממשלה, אינם אלא אותו מלך בשינוי אדרת.

ראש הממשלה ושר הבטחון הינם המחליטים הבלעדיים בענייני חוץ, בטחון וכל שניתן לכנותו כמצב חירום; לכן בנושא זה נמצא את מירב ההחלטות המוטעות והקריטיות (ראה בפרק על שלום ובטחון באמצעות המשפט).

ראש הממשלה והשרים הינם בראש הרשות המבצעת ולידם סגני שרים, מנכ"לים וסגני מנכ"לים. כולם ממלאים את תפקידיהם כרשות מבצעת בתפקידים כפולים: השר אינו מתקין תקנות; ואילו המנכ"ל והסמנכ"ל מוציאים הנחיות פנימיות, כדי שרק הקרובים לצלחת ידעו עליהן.

את הכפילות המרובה ביותר נמצא דוקא במקום שבו המחוקק לא אמר

דבר --- לא חוקק חוק. כך למשל, אין "חוק למשרד החוץ". לכן, תקציב משרד החוץ לשנת הכספים **1984** (אשר הוגש לכנסת העשירית בחוברת זי) מעיד על כפילויות תפקידים. דבר זה נמצא במידה המרובה ביותר דווקא בנושא ההסברה בחו"ל שהוא הנושא החשוב ביותר של משרד החוץ. נציגי משרד החוץ בחו"ל, תולים את כישלונם ההסברתי בתקציבם הקטן, אולם לא כך הדבר: יש תקציב, אלא שהוא מבזבז על מנגנונים כפולים.

בע"מ **30** לתקציב **1984** נאמר שיש **7** פונקציות הסברה במשרד החוץ, כלהלן:

1. שירותים מרכזיים: מכין סרטי הסברה ואמצעים חזותיים אחרים; הוא מחולק למדורים: מדור תכנים והסברה שוטפת; מדור הסקת; מדור טלוויזיה; ומדור מרחבי ומחלקת עיתונות;

2. שליחויות לחו"ל.

3. הסברה נציגויות.

4. פרסומים.

5. מרכז אינפורמציה בארץ.

6. קישרי ציבור.

7. אורחים רשמיים.

וראה זה פלא: **מחלקת העיתונות מטפלת "בעיתונאים זרים הבאים ארצה".** ואילו **המדור המרחבי עוסק ב"אירוח אנשי תקשורת בביקוריהם בארץ".** כאילו שאנשי תקשורת --- זה לא עיתונאים.

כמו כן, נמצא **שמדור הפקה**, אשר נמצא בתוך שירותים מרכזיים, עוסק **"בהפקה, יוזם ועידוד להכנת תוכניות רדיו וטלוויזיה;**

ואילו **מדור הטלוויזיה** --- "מפיק את מירב התועלת ממימד הטלוויזיה והרדיו ברחבי העולם".

כאשר החליף ש. פרס את י. שמיר, בתפקיד שר החוץ ב-1986, הוא בחר לשמור על כבודם של עוזריו והעניק לשניהם את תואר מנכ"ל משרד החוץ. פרס, כשר חוץ, לא התקין מעולם תקנות למשרדו, אלא רק הוציא הנחיות פנימיות (כמנכ"ל על). לפיכך, במשרד החוץ יש שלושה מנכ"לים בפולים ומשולשים. למרות כל אלה אין בכנסת קול פוצה ומצפצף. כי כאמור, ההסכמה שבשתיקה נובעת ממבנה המדינה של מונטסקיה: "עניינים להם ולא יראו, אוזניים להם ולא ישמעו" (ירמיהו ה' 21).

דווקא משום שראשי ממשלות ונשיאים בחרו להמשיך את משפט המלך, וביתר שאת נהגו כך בנושאי חוץ ובטחון. לכן נקדיש לנושא זה פרק מיוחד ובו נבחן את השאלה, האם שרי הבטחון וראשי ממשלה ערלים (חסרי חוקת המילה) יכולים לקבל החלטות נבונות בנושא מודיעין ובטחון.

3. אטימות חושים בנושאי בטחון ומודיעין

ראינו שהדרג המדיני שוגה בקבלת החלטות בנושאי בטחון. כאן נראה שראש הממשלה מוטעה דווקא ע"י עוזריו בגופי המודיעין השונים. הסיבה לטעות אינה נובעת מרצונם של גופי המודיעין להטעות, אלא מכושר השיפוט הלקוי של מקבלי ההחלטות

בדרג המדיני, חסרי חוקת המילה. בנושא זה הוקמו בישראל, עד היום, שתי ועדות חקירה: ועדת אגרנט בנושא המחדל של מלחמת יוה"ב **1973**; וועדת כהן בנושא ההיפראקטיביות של הממשלה במלחמת של"ג **1982** (עת סמכה על הפלגות הנוצריות והסתבכה בלבנון). אך שתי הוועדות מלמדות רק על רצף של טעויות ופחות על הישגים במציאת פתרון לבעיות. כך למשל, ביוה"ב **1973** נשאלה השאלה: האם המצרים יחצו את תעלת סואץ --- כן או לא. התשובה היתה לא, והמציאות היתה כן; כך גם במלחמת של"ג **1982**, נשאלה השאלה האם לסמוך על הפלגות הנוצריות בלבנון --- כן או לא. התשובה שהדרג המדיני אימץ היתה כן לסמוך והמציאות הראתה שלא.

להלן נראה מדוע מתקבלות דווקא ההחלטות השגויות בנושא חוץ ובטחון, ע"י בחינת מסקנות דו"ח ועדת אגרנט על מלחמת יוה"ב --- **1973** ביחס לאספקט המודיעיני בלבד (הדו"ח* גלוי לציבור בחלקים הקשורים להתנהגות הדרג המדיני ועבודת המודיעין); המבחנים למודיעין טוב הם:

1. יכולת הגופים המודיעיניים לזהות נתונים אובייקטיביים;
2. יכולת מקבל ההחלטות לאמץ את המסקנות הנכונות.

ו. גופי המודיעין - ויכולתם לזהות נתונים אובייקטיביים

עד למלחמת יוה"כ **1973**, היה גוף אחד שעליו הוטל התפקיד לתת הערכה לדרג המדיני על מצב האויב. לגוף זה קראו אמ"ן --- בתוכו היו מחלקות שונות --- בין היתר מחלקת האיסוף באמ"ן. בעקבות ההצלחה של מחלקה זו לנבא את מלחמת יוה"ב (למרות שלא שמעו בדרג המדיני למפקד אותה יחידה --- אל"מ בן פורת יואל) הוצע בדו"ח אגרנט, להעלות את מחלקת

■ היבטים אתרים של דו"ח ועדת אגרנט ראה בפרק על הדעות הקדומות של מערכת המשפט בענין ועדות חקירה, בהמשך.

האיסוף לדרגה של אגף; מאז **1974** מחלקה זו נקראה אמ"ן (אגף המודיעין).

למעשה, ועדת אגרנט הציעה לפצל את עבודת המודיעין לארבעה גופים שהם: **(1)** אמ"ן --- לשעבר האיסוף; **(2)** המוסד; **(3)** מחלקת המחקר משרד החוץ; ו**(4)** יועץ לעניני מודיעין לראש הממשלה שיסייע לרה"מ. שלושת הראשונים צריכים להתחרות בהערכות מודיעיניות משלהם בפני הדרג המדיני*.

לפי ועדת אגרנט קונספציה מסויימת הנחתה את הדרג המדיני כל הזמן וזו לא נשברה בכל מהלך הדיונים בממשלה ערב המלחמה. לכן היא הציעה שהתחרות בין **4** גורמים אלה, תשבור את הקונספציות שתהיינה במערכת הבטחון בעתיד. הועדה לא ציינה

ממה נובעות אותן קונספציות, אלא שהן קיימות כעובדה; כמו כן, לא נקבע כיצד יש לבחור בין ארבע האלטרנטיבות. והטעות לא איחרה לבוא --- על כך מלמדים אירועי העתיד (מלחמת של"ג-1982).

הקונספציות הצבאיות המוטעות לא נשברו גם במלחמת של"ג --- 1982; הליקוי בדרך קבלת ההחלטות התרחש, למרות שבמלחמת של"ג כבר נהגו לפי המלצות דו"ח אגרנט. לאחר ההסתבכות בלבנון 1982 המשיל האלוף שלמה גזית את היחסים בין המודיעין לבין ראש הממשלה, לחולה אנוש שהרופאים אומרים לו שיש לגביו שלוש דיאגנוזות שונות ומבקשים ממנו שהוא יקבע את הטיפול. לדעת האלוף שלמה גזית, ההמלצה של ועדת אגרנט הכשילה את ראש הממשלה. רצה הגורל, שדווקא מנחם בגין יהיה הקורבן להמלצות של ועדת אגרנט.

אם נבחן את דרכי העבודה של שלושת הגופים: אמ"ן (לשעבר מח' האיסוף באמ"ן), המוסד, ומחלקת מחקר במשרד החוץ, לפי מדדים של מחקר התנהגותי, נמצא שהגוף האובייקטיבי מבין שלושת הגופים הוא אמ"ן (ליתר דיוק יחידת האיסוף של אמ"ן שהיא הגוף הגדול ביותר בתוכו). המדדים המקובלים במדעי החברה, כדי לבחון מחקר התנהגותי --- אם הוא אובייקטיבי, או לא, ודרגת מהימנותו --- הם:

--- סוג התצפית של הגוף המודיעיני --- אם זו תצפית משתתפת, או לא משתתפת;

* מקור ההצעה בועדת ידן ושרף בשנת 1963. הועדה הוקמה ע"י בן גרריון כאשר זה פרש לשדה בוקר בעקבות פרשת לבון. ההצעה הוגשה לממשלת אשכול ונדחתה. לאחר כעשר שנים (1974) ביקש יגאל ידן מהשופט אגרנט לצרף אותו לוועדה והוא חזר והעלה את הצעתו בפניה. הפעם ההצעה נתקבלה והביאה לבסוף לאסון נוסף במערכת הבטחון של ישראל --- ולליקויים בדרך קבלת ההחלטות במלחמת של"ג-1982, בשאלה האם לסמוך על הפלגות הנוצריות.

- התלות של הגוף המודיעיני במקור המידע;
- מגוון המקורות מהן ניזון אותו גוף מודיעיני;
- אי התלות שבין מקורות המידע השונים;
- היכולת להצליב מידע ממקורות שונים ובלתי תלויים (מבחן למהימנות המידע) ועוד.

נסתפק במדדים הנ"ל ונבחן לאורם את מאפייני העבודה של הגופים השונים שהוצעו ע"י ועדת אגרנט.

מאפייני העבודה של אמ"ן (לשעבר מח' איסוף): עבודתו של אמ"ן נעשית ע"י האונות לשיחות רבות בצבא האויב, צילומי אויר, תצפיות שדה, ועוד. אלה הן **תצפיות לא**

משתתפות. חייל המודיעין אינו צופה על האויב במהלך שיחה איתו, אלא הוא מרוחק ומנותק ממנו;

אמ"ן אינו תלוי במקור המידע עליו הוא מאזין ואותו הוא מצלם. כי הוא עושה זאת בלי רשותו של הצד השני;

לאמ"ן יש מגוון מקורות, קיים בו מידור, ויש אי תלות בין המקורות, אשר מגדילה את מידת הוודאות;

כל אלה מאפשרים לאמ"ן לעשות הצלבות של נתונים ממקורות שונים ובלתי תלויים ולהגיע למהימנות גבוהה של המידע המצטבר.

מאפייני העבודה של המוסד ומחלקת המחקר במשרד החוץ: לעומת זאת, המוסד, ומחלקת המחקר של משרד החוץ (וגם השב"ב) אוספים חומר ע"י **תצפית משתתפת**. הם יושבים עם הנחקר, משוחחים איתו פנים מול פנים; כך למשל, פועל המרגל, או השגריר. הם יושבים עם האדם השני, שהוא המקור שלהם; דיווח משיחה כזו יושפע בהכרח מההתרשמות הכללית שיוצר כך השיח מהצד שכנגד על איש המוסד, או איש משרד החוץ. הערכות מודיעיניות אשר תבנינה על דיווחים כאלה תהיינה מוטות באופן סובייקטיבי ע"י המדווח.

במוסד ובמשרד החוץ, המידע שנאסף הינו עפ"ר ממקורות אחדים וידועים, ולא ממקורות מגוונים ושונים (כמו באיסוף); כמו כן, שגריר, או איש מוסד, אינם יכולים תמיד לבצע הקלטות של השיחות שהם מנהלים. לכן, אין אפשרות לבדוק את דבריהם עם המקור (ההקלטה); ואף לא להשוות עם

מקורות חיצוניים אחרים; לכן מהימנותו של החומר שמגיע ממקורות אלה, נגועה בהטיה סובייקטיבית כמעט תמיד,

בנוסף, איש המוסד, ואיש משרד החוץ תלויים במקורות המידע שלהם; לכן בשאלות מסוימות הם פסולים בכלל מלהשיב. למשל, אם ישאלו אותם, אם לסמוך על מקורות המידע שלהם ועל האנשים איתם הם באים במגע, הרי שכל תשובה שלילית שיתנו תחסום מהם את האפשרות להמשיך ולדווח בעתיד. לכן, איש זה יעדיף לדווח שהמקור שלו אמין וכי צריך להמשיך את המגע איתו.

כמו כן, איש המוסד מוטה באופן סובייקטיבי בשל העובדה שההסתמכות על מקור המידע שלו, מגדילה את חשיבותו ויוקרתו בתוך המוסד --- כמי שמביא מידע חשוב ויש להתיחס אליו (אל המדווח מהמוסד) בהתאם. כך קרה לאנשי המוסד ביחסם לראשי הפלנגות הנוצריות בלבנון, בשאלה אם לסמוך עליהם או לא. בהסתמך על "תשובה זו" נוצר שיתוף הפעולה בין ישראל ללבנון מ-**1975** דרך מבצע ליטאני **1978**

ועד שלי"ג 1982; שיקול זה אף הנחה את ישראל להמשיך ולהסתבך משך שלוש שנים נוספות בלבנון --- עד 1985.

לאור מבחנים אלה ברור שאמ"ן הינו אובייקטיבי ואילו המוסד ומת' המחקר של משרד החוץ נגועים בנטייה לדיווחים סובייקטיביים; מעתה, נשאלת השאלה איזו הערכה מבין השלוש תתקבל על דעתו של ראש הממשלה כנכונה?

נזכיר כי לפני יוה"ב, ראש אמ"ן, האלוף אלי זעירא, היה צריך להתמודד עם ההערכות השונות של גופי המודיעין (המחלקות השונות), לקבל הערכה אחת ולהניחה בפני הממשלה. בעקבות ישום מסקנות דו"ח ועדת אגרנט 1974 --- ראש הממשלה ושר הבטחון הם אלה שצריכים להתמודד עם 4 הערכות שונות (למעשה הן שלוש --- כי יועץ לענייני מודיעין לראש הממשלה לא מונה מעולם).

2. דווקא ההערכה הסובייקטיבית והמוטעית - תבחר ע"י הדרג המדיני

מתברר שבשלב התחרות, תתקבל דווקא ההערכה הסובייקטיבית והמוטעית, של המוסד ומשרד החוץ; ואילו ההערכה האובייקטיבית והנכונה של אמ"ן תדחה באופן קבוע. מסקנה זו נובעת מהסיבות הבאות:

1. אדם המוטה באופן סובייקטיבי מערב רגשות בדיבורה הוא יטה להציג את מחשבותיו בהקצנה. ואילו מי ששקל את הדברים באופן אובייקטיבי יביע עצמו עם פחות להט ריגשי. התוצאה תהיה שהדרג המדיני יטה לחשוב שמי שמציג את דבריו בלהט, הינו גם בטוח יותר בדבריו ולכן יטה להאמין לו.

2. המינוי לתפקידים כמו ראש המוסד, או לתפקיד של שגריר במשרד החוץ נעשה על פי מפתח פוליטי, ואילו חיילי אמ"ן הינם חסרי גוון פוליטי. לכן הדרג המדיני יטה לאמץ את ההערכות של "מקורביו" הפוליטיים --- אלה המתאימים עצמם לתפיסה ולדעה הקדומה של השר וראש הממשלה בנושא הבטחוני שעל הפרק.

3. גם אם ההערכה של המוסד ומשרד החוץ תתגלה כלא נכונה, הדרג המדיני לא יפקח עיניים כי: מחד, מתוך מגוון הדעות, תמיד הדעה שתמצא חן בעיניו יותר - -- היא זו שתואמת את דעותיו הקדומות; ומאידך, תמיד יהיה מי שיזין אותה דעה קדומה ע"י הזרמת מידע מוטעה נוסף.

4. ראש הממשלה והשרים יזכרו, ביום שלאחר הדיווח, דוקא את הדיווחים של המוסד ומחלקת המחקר של משרד החוץ, על פני הדיווחים של אמ"ן. כך למשל, אם יבואו לראש הממשלה שני אנשים:

האחד מהמוסד יספר סיפור עם ראשית אמצע וסוף, כלהלן:

"אתמול ישב עם חוביקה וג'מאיל במרפסת, צפו על העיר בירות, ספרו בדיחות ואכלו דובדבנים. במהלך אותה שיחה נאמרו לו דברים אלו ואחרים".

השני מאמין, יספר לראש הממשלה את הנתונים הבאים:

"ביום זה וזה נסעו 4 משאיות עם תחמושת למקום; וביום אחר התקבל מברק לפיו x z בבירות; כי ביום אחר נראה סיור במקום Y מתבקש מפקד הכוח להתייצב ביום; ועוד פרטים קטנים אלה ואחרים".

אין ספק שלאחר יום יומיים ישכח הדרג המדיני (רה"מ ושר הבטחון) את הפרטים הקטנים של אמין; הסיפור של המוסד יהיה בולט יותר בזיכרון של ראש הממשלה, על פני הדיווח היבש של ראש אמין; החלטת הדרג המדיני תהיה מושפעת דווקא מהסיפור היפה והמשוחד של המוסד "על המרפסת בבירות", למרות הדיווח האוביקטיבי של אמין. חיזוק לטענתנו נמצא בדו"ח ועדת כהן על אירועי סברה ושתילה, שם מציינת הועדה **שאנשי המוסד הגנו בלהט רב יותר על דעותיהם מאשר אמין**; וכן שראש המוסד הודה שטעותו (**של המוסד**) נבעה מהעובדה **שהמוסד היה סוביקטיבי**.

לאור כל אלה, ניתן לומר בוודאות, שדו"ח ועדת אגרנט בודד את גופי המודיעין השונים; ובמיוחד, גילה לעין כל את ייחודה של יחידת האיסוף של אמין מיתר יחידות המודיעין (משרד החוץ, המוסד, או השב"ב); לאחר שנבחנה יעילותו של גוף זה (ערב מלחמת יוה"כ-1973 --- במחלקת איסוף;

F

ובמלחמת של"ג-1982 באגף המודיעין) התברר לנו שיחידה זו היא אוביקטיבית וצודקת מעבר לכל המלחמות.

כאמור, במלחמת יוה"ב-1973, ראש מחלקת האיסוף באמין, אל"מ (כתוארו אז) יואל בן פורת, היה היחיד מקרב קהילת המודיעין, אשר התריע שבוע לפני המלחמה שעומדת לפרוץ מלחמה. קביעתו לא התבססה על מה שקרוי הערכה של "כוונות האויב", או על המונח "סבירות גבוהה, או נמוכה למלחמה" אלא על המצב העובדתי שהאויב קיצר את זמן התגובה שלו עד לכדי אובדן היכולת של אמין לתת התראה בזמן לצורך מגננה אפקטיבית (ראה פרק הבטחון, ואת דברי יחזקאל הנביא, שם: "כי.. הצופה יראה את החרב" ולא נאמר שם: "כי יראה מחשבות וכוונות").

בעיני אל"מ בן פורת (כתוארו דאז) הפלישה של רוסיה לצי'כוסלובקיה ב-1968 היתה המודל הקלאסי המנחה שהפתיע את ברית נאט"ו בזמנו; ואשר על ישראל היה להיזהר ממנו, אך הדרג המדיני לא שעה לאזהרותיו.

לדאבוננו, כמו במלחמת יוה"כ, כך גם בשל"ג, התברר שאמ"ן נותן את ההערכה הנכונה; אלא שכאז, גם הפעם, הדרג המדיני לא שעה לראש אמ"ן, האלוף יהושע שגיא (ובעבר, גם לא שעה האלוף זעירא למחלקת האיסוף שלו) למרות היותם אוביקטיביים, ודווקא בשל היותם אוביקטיביים.

אכן צדק יצחק רבין כשתמהה ושאל בועדת החוץ והבטחון של הכנסת בשנת 1983 : **מדוע זה 20 שנה מתקבלות דווקא ההחלטות הלקויות?*** --- מן הראוי שמלחמת של"ג תדליק נורות אדומות וויכוח ציבורי לא רק ביחס למלחמת של"ג, אלא גם ביחס למלחמת יוה"ב, וביחס לכל השיטה הבטחונית, ודרך קבלת ההחלטות בממשלה ובמודיעין, מאז הקמת המדינה ועד היום. להלן תקציר ההסבר הנ"ל בשתי טבלאות משוות;

טבלה א: משווה בין 4 גופי המודיעין, על פי יכולתם לזהות נתונים אוביקטיביים, ומידת אמינותם --- בהסתמך על המלצות ועדת אגרנט בעקבות מלחמת יוה"ב 1973. הטבלה מראה כי אמ"ן יהיה האוביקטיבי והצודק ביותר;

טבלה ב: משווה את התנהגות הדרג המדיני ביחס לגופים המודיעיניים, מגישי ההערכות. הטבלה מראה שהדרג המדיני יעדיף את ההערכה הסוביקטיבית (של המוסד ומשרד החוץ), וידחה את זו האוביקטיבית והצודקת (של אמ"ן).

■ תא"ל י. בן-פורת, "הערכות מעב --- מדוע הן קורסות", מערכות, 290289, אוקטובר 1983, ע' סג, 29.

טבלה א'

סוג הגוף המודיעיני

					סוג הגוף המודיעיני
	ממדים למחקר				יועץ רוח"מ
	במדעי החברה	אמ"ן-איסוף	המוסד	משרד החוץ	למודיעין
1.	סוג התצפית	לא משתתפת	משתתפת	משתתפת	תלוי בקודמים
	שמבצע החייל				
2.	ערוב הרגש	אין, מועט	יש-רבה	יש-רבה	תלוי בקודמים
3.	תלות המודיע	אין	יש	גבוהה	תלוי בקודמים
	במקור המידע				
4.	כמות הפריטים	רבה	מועטה	מועטה	תלוי בקודמים
	הבלתי תלויים				
5.	הגיוון	מגוון	מועט	מועט מאוד	תלוי בקודמים
	במקורות מידע				
6.	יכולת הצלבה	רבה	מועטה	מועטה	תלוי בקודמים
	של נתונים				
7.	אפשרות בדיקה	רבה	מועטה	מועטה	תלוי בקודמים
	של המידע				
8.	מהירות העברה	רבה	מועטה	מועטה	תלוי בקודמים
	בזמן אמת				
9.	אופן הצגת	עובדתי	תאורי	תאורי	תלוי בקודמים
	הנתונים	יבש	סיפורי	סיפורי	
10	. חלקו בסה"כ				
	חומר המודיעין	950/0	30/0	20/0	0%
	הציונים:				
	באמינות: שואף ל'	100%	0%	0%	0%

	באוביקטיביות:	100%	0%	00/0	0%
--	---------------	------	----	------	----

* לערך.

טבלה ב'

התוצאה ההכרחית: מערכת הבטחון, במתכונתה הנוכחית, תמיד תקבל את ההחלטה השגויה; היא תדחה את ההערכה האוביקטיבית והאמינה של אמ"ן (איסוף); ותקבל את ההערכות הסוביקטיביות והלא מבוססות של המוסד ומשרד החוץ.

הדוגמאות הבאות מוכיחות שוב ושוב (במשך כ־15 שנה) שמסקנות ועדת אגרנט אינן פותרות את הליקויים בקבלת ההחלטות כיוה"ב 1973, ואלו הדוגמאות:

1.. ועדת כהן: במלחמת של"ג --- 1982 קרה הדבר הבא:

- לפני המלחמה הובאו לפני רה"מ ההערכות הבאות:
- המוסד: לסמוך על הפלנגות הנוצריות.

סוג הגוף המודיעיני

					סוג הגוף המודיעיני
	פרמטרים המשפיעים על מקבלי ההחלטות	אמ"ן-איסוף	המוסד	משרד החוץ	יועץ רה"מ למודיעין
1.	אופי המינוי לתפקיד	חיילים ללא גוון	מינוי פוליטי	מינוי פוליטי	מינוי פוליטי
2.	להט הוויכוח בנסיון לשכנע	אין	יש	יש ורב	יש ורב
3.	השפעת האידיאולוגיה המפלגתית	אין	יש	יש	יש ורב
4.	בולטות המידע בזכרון של מקבל ההחלטה	פרטים רבים קשה לזכור	סיפור קל לזכור	סיפור קל לזכור	תלוי בקודמים
	הציון לכושרו של גוף המודיעין לשכנע ולהתקבל על הדרג המדיני — שואף ל,	0%	100%	100%	100%

- אמ"ן : לא לסמוך על הפלגנות הנוצריות.

במימצאי ועדת כהן נמצא:

'עמדות אמ"ן נדהו בצורה **הדי פד, למדיע"י המוסרי** (פסקה **18** לדו"ח).

2. בעקבות האינטיפאדה בשטחים **1988**, נמסרו ההערכות הבאות לרה"ט:

- **אמ"ן:** אש"ף גורם מכריע למו"מ, בהיותו נציג מקובל על הפלסטינים.
- **המוסד:** אש"ף אינו פרטנר למו"מ.

לאחר פרסום ההערכות הנ"ל בעיתונות, רה"מ שמיר נוף בעיתונות, על שהדליפה כי קיימת המלצה שונה של אמ"ן האומרת כי אש"ף הוא הגורם המכריע והמועדף למו"מ לשלום, וכי אש"ף נתפס כנציג האמיתי של הפלסטינים.

אם תנתח את הדברים הנ"ל (של אמ"ן והמוסד) לפי הפרמטרים הנ"ל --- תמצא כי אותם גורמים ממשיכים להכות בכל בית ישראל, בעת מלחמה, כמו גם בעת מו"מ לשלום.

4. הדעות הקדומות במערכת המשפט

(אברהם אבינו - נגד - בית הדין הגבוה לצדק)

מאחר שעיקר העיקרים בספרנו מכוון לתיקון דרכי המימשל והמשפט ע"י חוקת המילה --- שתנשא מעל ראשי השופטים. לכן נקדיש יריעה רחבה יותר לנושא הדעות הקדומות במשפט. ונמחיש את תופעת העורלה בבתי המשפט בתחומים רבים יותר, מאשר אלה שהקדשנו לרשות המחוקקת והמבצעת.

הוכחנו על דרך המשל, שמונטסיקה בנה משטר שבו הרשות השופטת נמצאת בחלק התחתון של מבנה המשטר. לכן נמצא בבתי המשפט שלנו את הדעות הקדומות הבאות, שכולן סובבות סביב נקודה אחת, והיא: עיני שופטינו הנכבדים אינן רואות ואוזניהם אטומות. למען בהירות הדברים, חשוב לחזור ולהדגיש: אין מצבם של שופטינו נובע מרצונם הסובייקטיבי,

או מחוסר יושר ציבורי; אלא זהו **מצב אוביקטיבי מולד, אצל כל בוגי האדם**. אין ספק, שכל שופט המתמנה לתפקידו רוצה לעשות צדקה ומשפט*; אולם

*** בשל קוצר היריעה אפשר שנחטא לאמת, באי דיוקים קטנים, בשל הצורך להציג את הדברים בקיצור; אולם יסלחו לי בתי המשפט הנכבדים, בארץ ובעולם בכלל, על שקיצורם של הדברים, אינו מאפשר לקורא מן הצד לעמוד על הלבטים הרבים שעמדו בפני בתי המשפט הנכבדים כבואם לפסוק משפט. עם זאת יוכח שכל עמלם --- כפועלי אוון --- הוא לריק.**

השאלה העיקרית היא: האם יש לשופט כלים --- חוקה --- אשר תנחה אותו בעבודתו, כדי לעשות צדק במשפט.

הדוגמאות להשפעת העורלה בתחומי המשפט הינן רבות. על חלקן עמדנו בפרקים על כלכלה, בטחון וחינוך. להלן ועל קצה המזלג, נראה כי העורלה מכה בכל תחומי החיים. אין כמעט נושא שבו נגעו שופטינו, ואשר נותר ללא פצע, חבורה, או מכה קשה. כדברי ישעיה הנביא, כ"ח, 9:

"כי צו לצו, צו לצו (צווים של בתי משפט ושל שרים), קו לקו, קו לקו, זעיר שם, זעיר שם. כי **בלעגי שפה** ובלשון אחרת ידבר אל העם הזה, אשר אמר אליהם זאת המנוחה וזאת המרגעה. ולא אבו(א) שמוע. והיה להם דבר יהוה צו לצו, צו לצו. קו לקו, קו לקו. זעיר שם, זעיר שם --- למען ילכו וכשלו ונשברו ונוקשו ונלכדו. לכן שימעו דבר יהוה, אנשי לצון, מושלי העם הזה אשר בירושלים, כי אמרתם עשינו חוזה שיט (מים) שוטף, כי יעבור לא יבואנו... ושמתי משפט לקו וצדקה למשקולת. שוט (מים) שוטף כי יעבור --- והייתם לו למרמס, מדי עברו יקח אתכם".

אלה הם הדברים שנאמרו שם. הדברים דומים למצבנו שתואר עד כה בבטחון. כל פעם שתקרה מלחמה --- היא תקח אתכם. עתה נראה מה קורה כאן, בישראל, בבתי המשפט, היום:

1. הגדרות ערלות לנורמה חברתית מוגנת ביותר -

חיי אדם

בנושא זה נביא שתי דוגמאות: האחת בנושא: מהי ההגדרה של "כוונה תחילה" במסגרת הסעיף הנוגע לעבירת הרצח, וכיצד ניתן לראות את הכוונה תחילה; והשנייה בנושא: מהי ההגדרה של "פקודה אסורה בעליל" מתי נדע וכיצד ניתן לראות את האיסור שבפקודה.

רצח בכוונה תחילה

בחרנו לנתח דווקא **את הנורמה החברתית המוגנת ביותר** --- רצח בכוונה תחילה. אולי שם --- במקום בו הקדישו המומחים למשפט את מיטב יכולתם

ומחשבתם --- נמצא את האור. לדאבוננו, גם שם נמצא מילים ערלות למכביר, ואלה גורמות לבית המשפט לשלוח לעיתים הורג למאסר עולם (כאילו היה זה רצח) ואילו רוצח משוחרר כאילו נענש על הריגה.

סעיף **300 (א)** לחוק העונשין תשל"ז-**1977** מגדיר רצח כך:

1. "העושה אחת מאלה יאשם ברצח ודינו מאסר עולם ועונש זה < בלבד:

2. גורם בכוונה תחילה למותו של אדם."

המחוקק שם לב שבסעיף **300 (א)** (2) המונח "כוונה תחילה" הינו מושג ערל (שאינו מראה דבר), לכן נוסף סעיף **301 (א)** האומר:

"לענין סעיף **300** יראו ממית אדם כמי שהמית בכוונה תחילה, אם החליט להמיתו והמיתו בדם קר, בלי שקדמה התגרות בתכוף למעשה, בנסיבות שבהן יכול לחשוב ולהבין את תוצאות מעשיו, ולאחר שהכין עצמו להמית אותו, או שהכין מכשיר שבו המית אותו".

(כל המילים המודגשות --- הינן ערלות).

החוק הועבר לרשות השופטת על מנת שזו תשפוט על פי לשון הכתוב, אולם בית המשפט התקשה לישם את הסעיף בשל העורלה שדבקה בו; בית המשפט לא יכול היה לקבוע את "הכוונה תחילה" על פי "דם קר": מידת הטמפרטורה של דמו של הממית. כמו כן, התקשה בית המשפט לקבוע מה מהותה של ההתגרות שקדמה למעשה. לפיכך, נדרש בית המשפט לפתח פסיקה משלו על מנת למצוא מוצא אל הראיות ולחתוך משפט.

בית המשפט פיתח פרשנות למונח "דם קר" וקבע שזה תלוי במידת "רתיחת דמו" של הממית ויכולתו "לשלוט בעצמו". כאן נדרש בית המשפט לקבוע אמות מידה לשליטה עצמית, אך נתקל בעורלה נוספת, והיא כיצד יוכל לבחון את מידת השליטה העצמית של האדם; לצורך כך נעזר בית המשפט במונח "בלי שקדמה התגרות בתכוף למעשה", אשר בסעיף החוק, ושאל את עצמו: איזה מעשה של הקורבן יחשב כמתגרה במי שהמית אותו (מה שנקרא "קינטור" --- התגרות) ואיזה מעשה של הקורבן לא יחשב להתגרות?

בסוגיה זו בחר בית המשפט שלנו ללכת בעקבות הפסיקה האנגלית (אשר פסקה כך משך **150** שנה), שהקינטור צריך להיבחן על פי "מבחן האדם הסביר"; דהיינו, האם "אדם סביר" היה מתקנטר נוכח התגרות זו או אחרת, והאם דברים אלו, או אחרים, היו מרתיעים את דמו של "האדם הסביר".

על פי אותה שיטה המשיך בית המשפט העליון בישראל לפסוק, משך שנים רבות, בלי לראות את "האדם הסביר"; מונח זה הסתיר מעיני בית המשפט את המציאות. לפיכך, נרתמו פרופסורים למשפט וניסו לפתח אסכולות שונות בענין "האדם הסביר". אסכולה אחת צידדה בהשקפה שהאדם הסביר צריך להיבחן על פי מדד אובייקטיבי --- חיצוני --- ואחיד לכל האוכלוסיה; גישה אחרת צידדה במדד סובייקטיבי, בטענה שכל אדם מתקנטר מדבר אחר; כך נמשך הויכוח בין בית המשפט העליון בישראל (בראשות השופט אגרנט) לבין אנשי האקדמיה (בראשות פרום פלר מהאוניברסיטה העברית) משך כ- **40** שנה (עד ימינו אלה). במקביל התעוררה באנגליה השאלה: מיהו "האדם הסביר" לפיו על בית במשפט

לפסוק; שהרי בכל חברה ובכל עם, ובכל תת חברה, יש נורמות התנהגות שונות וכל אדם מתקנטר מדבר אחר, תלוי בתרבות בה הוא גדל; לכן, אפשר שאדם אחד יתרגו מאימרה הפוגעת באימו, או באחותו, ומישהו אחר יתרגו מתנועת יד מגונה זו, או אחרת.

בע"פ 46/54 **היועץ המשפטי נגד סגל, פ"ד ט' 393, 434**, החליט השופט ברנזון לדחות את "תורת הגזע" האנגלית הנ"ל, באומרו:

"כי היא זרה לרוחנו, רוחה של מדינת ישראל, שראש מאווייה הוא לכנס את פזורי ישראל מתפוצות הגולה ולמזגם בארץ לעם אחד ומאוחד".

והשופט ברנזון ממשיך ואומר:

"נראה לי כי מאותו רגע שנקח בחשבון את ארץ המוצא והתרבות של הנאשם המסויים, והשתייכותו העדתית או הגזעית, אנו זונחים למעשה את **המבחן הנכון. האדם הישראלי הטיפוסי ההולך ונוצר בארץ**, ורק הוא, צריך לשמש קנה מידה במבחן הקינטור".

דהיינו, בית המשפט האנגלי שם לב, שיש קיסם בין עיניו ורצה להסירו, אך בית המשפט שלנו החליף את הקיסם הקטן בקורה גדולה עוד יותר ופסק: לפי "האדם הישראלי הטיפוסי ההולך ונוצר בארץ" **11!** --- שמא מי מן הקוראים ראה את "הישראלי הטיפוסי" מסתובב באיזה שהוא מקום?

כאמור, כאשר בית משפט נמצא מתחת לרשות המבצעת והמחוקקת, הוא נאלץ לפעול על פי חוק ערל, ואינו **מסוגל, להוציא לאור משפט***.

* **המילים "להוציא לאור משפט" הינם מושג יתודי לתרבות של שופטים ונביאים, שבה מהות המשפט היא היכולת לראות ולהראות --- הכל ע"י הסרת עורלות; כך גם "אור לגויים" נובע מההקשר התרבותי של "חוקת המילה". ראה עובדיה נ., "מרדים פסיכולוגיים התנהגותיים לכוונה תחילה בעכירת הרצח" הפרקליט. ל"ז א,ב. תשמ"ז --- 1986 דוו, 286.**

עורלה אחרת של בית המשפט מתייחסת למקרה שבו חייל מבצע "פקודה אסורה בעליל" שקיבל ממפקדו. הדברים ברורים כאשר מדובר במפקד האומר לחייל שבפיקודו להרוג סתם כך אורח כלשהו. אולם מעבר למקרה קיצוני כזה, הרי שבמונח זה רב הסתום על הנגלה. נשאלת השאלה מהי "פקודה אסורה בעליל" וכיצד ניתן לראותה?

חיילי צה"ל העומדים לדין במקרה זה (תופעה אקטואלית בישראל משנת **1988**, לגבי אופן הטיפול בערביי השטחים במסגרת האינטיפאדה) אינם יודעים מתי הם עוברים עבירה. שר הבטחון, המחוקק, וגם שופטי בית המשפט העליון, לא יצרו מוצא בראיות למונח זה. לכן, מילות בית המשפט אינן מצליחות להראות ולחנך חייל: מתי עליו לנהוג כך או אחרת; במיוחד קשה הדבר לחיילים, אשר מחונכים כל הזמן, שאסור להם להקשות קושיות. בית הדין הצבאי נוטה להחמיר בעונשם של אלה, אשר קיימו או נתנו פקודה אסורה בעליל: למען יראו **ויראו**. אולם חוץ מנטייתם **להפחיד** חיילים, אין בפסיקתם כל דבר היכול לחנך ולהסביר.

האירוע הראשון בו נפסק בישראל, הוא משנת **1956** בעניין כפר קאסם. ערב מלחמת סיני **1956**, הוטל עוצר על הכפרים הערביים. הפקודה היתה לשמור בקפדנות על קיום העוצר החל משעה **5.00** בערב. המח"ט תידרך את המג"ד ודרש להחמיר בעוצר ולנהוג ביד קשה כלפי מפיריו: "מוטב הרוג אחד מלהסתבך במעצרים רבים". ואם יקלע ערבי במקרה ויהיה קשה להבדיל בינו לבין מחבל --- יאללה ירחמו" אמר. המסר הועבר הלאה ממפקד הגדוד למפקדי המחלקות (ראה חוברת "**מערכים מכיים**", ב"ס לפיתוח מנהיגות, חיל החינוך צה"ל). מספר דקות אחרי השעה **5.00** חזרו תושבי כפר קאסם מעבודתם במשאית ואז נודע להם על העוצר. הקצין, מפקד הגיזרה, הורה לחייליו להוריד את הכפריים מהמשאית ולירות בהם למוות. במקרה זה הרגו חיילי צה"ל כ- **50** מאנשי הכפר. הקצין, מפקד הגיזרה וכן מפקדי כיתות וחיילים, אשר השתתפו במעשה, הועמדו לדין באשמת "ביצוע פקודה אסורה בעליל". להגנתם טענו החיילים הזוטרים שהם ביצעו פקודה. ואילו המפקדים הממונים טענו להגנתם שבתדרוך של מפקד החטיבה עם מפקדי הגדודים שאל מפקד אחד הגדודים: מה נעשה אם מישהו יפר את העוצר (מה שנקרא שאלת

רשע: מה העבודה); והתשובה היתה "אללה ירחמו" (בערבית --- המשמעות היא: זכרוננו לברכה; נאמר על מי שמת), לכן הוא הבין שצריך

להרוג את מי שיפר את העוצר, והוא הורה בהתאם. מפקד החטיבה אמר שהוא התכוון לומר ש"אלוהים ירחם". ולא "זכרוננו לברכה".

בית הדין הצבאי בראשותו של אל"מ ד"ר בנימין הלוי דן את המג"ד ל-14 שנות מאסר, את המ"מ ל-10 שנים את המ"ב ל-10 שנים וחמישה חילים ל-3 שנים. מפקד החטיבה ננוף ונקנס ב-10 אגורות. בפסק הדין הנ"ל, נתן בית המשפט העליון ל"פקודה אסורה בעליל" סימני זיהוי, כלהלן:

"זוהי פקודה אשר מתנוסס עליה **דגל שחור** של חוסר מוסריות, אשר **דוקרת את העין ומקוממת את הלב**

נשאלת השאלה: מה יעשה חייל שאינו רואה "דגל שחור", ואינו נדקר בעינו, וליבו אינו מתקומם; לשיטתנו, ביטויים ערלים אלה כמובן לא מראים דבר.

בשנת **1988**, נוכח ההתפרעויות בשטחים ("האינטיפאדה"), הורה שר הבטחון, מר יצחק רבין, להנהיג את "מדיניות היד הקשה" --- אשר לימים נודעה בכינוי: "היד עם האלה"; חיילי צה"ל נאלצו למלא אחר הוראות, לפיהן עליהם ללמד את האוכלוסיה לקח: להכות ולשבור את העצמות של מידי האבנים בשטחים.

משפטנים וחברי כנסת הזהירו את קובעי המדיניות, ואת חיילי צה"ל, שעליהם להיזהר ולא לקיים פקודות אסורות בעליל. הענין החמיר לאחר שהתברר המקרים בהם נשברו עצמות ואף נהרגו אנשים ממכות. חריגים אלה הפכו לשגרה; חלק מהחיילים הועמדו לדין ונענשו. וחלק אחר הסתתרו מעין המצלמה ולא הועמדו לדין. משפטנים וחברי כנסת בקשו משר הבטחון, רבין, שיוזהר את חיילי צה"ל שלא יקיימו פקודה אסורה בעליל; אך הוא סרב. כמו כן הוא סרב להגדיר מהי פקודה אסורה בעליל. ח"ב יאיר צבן ממפ"ם נשא נאום ובו הזהיר את חיילי צה"ל, שאסור להם למלא פקודות אסורות בעליל. ולעומתו, ח"כים מן "התחיה" צידדו בהעמדתו של ח"ב יאיר צבן לדין באשמת המרדה של חיילים.

בשל עורלתם, כולם רבים עם כולם ולא רואים מהו החוק. צווים של בתי המשפט נופלים כהפתעה על בית המחוקקים, על השרים, ועל חיילי צה"ל. זה מה שנקרא בפי ירמיה הנביא (י"ג, 14): "וניפצתים איש אל אחיו, והאבות והבנים יחדיו".

הלכה למעשה, צה"ל מחנך, זה שנים רבות, את מפקדיו הזוטרים והבכירים, בבתי ספר למפקדים, שאסור לבצע פקודה אסורה בעליל, ואף מזכיר לחייליו את המקרה של בפר קאסם. לדאבוננו, נראה שבשעת מבחן, שר הבטחון, ואנשי חוק וממשל אחרים, שומרים על עצמם בחסות עורלתם,

בלי לתת את הדין; לעומת זאת חיילי צה"ל --- סדיר ומילואים --- מובאים לדין: פעם על הפרת פקודה (כאשר סרבו לקיים פקודה אסורה בעליל); ופעם על קיום פקודה (כאשר קיימו פקודה אסורה בעליל). על כל אלה יאמר: אם בארזי המשפט נפלה שלהבת, מה יעשה אוזב קיר כמו שר הבטחון; ועל אחת כמה וכמה מה יעשו אותם חיילים; החיילים משלמים את מחיר העורלה של בית המשפט --- כי אין חוקה המחייבת אותם להסיר את עורלתם.

פרום' יצחק זמיר --- לשעבר היועץ המשפטי לממשלה --- רואיין בתוכנית יומן השבוע ברדיו ברשת ב' ביום 20.2.88 ובה הוא נשאל: למה יש כל כך הרבה חריגים; והתשובה היא שהפקודות אינן ברורות. שר הבטחון התבקש להגדיר מהי פקודה אסורה בעליל, אך סרב.

באופן דומה התבטא פרופ' צ'ארלס גרינבאום, מהאוניברסיטה העברית -- לאחר עבודת מחקר שעשה על תגובת חיילי צה"ל נוכח מדיניות היד הקשה והשפעתה על החיילים. בכתבה בעיתון "הארץ" מיום 19.2.88, הוא אומר: "הפקודות אינן ברורות וחיילי צה"ל משלמים מחיר על כך".

ריבוי המקרים בהם חיילים עוברים עבירות, מעיד שהמחוקק לא נתן את דעתו באופן מספיק, כדי לאפשר לחיילים לראות ולהבחין: בין פקודה אסורה בעליל, לבין פקודה כשרה. אילו היתה חוקה של ברית מילה, ניתן היה להעמיד לדין את המחוקק ואת השופט, עד שאלה יראו על מה הם מדברים, ואם אינם רואים --- מוטב לשתוק, ואף להודות ולומר: איננו

יודעים כי איננו רואים, ולא להטעות אנשים. בהעדר חוקה כזו, ממשיכים שופטינו לדון אותנו על פי חוק ערל; התוצאה היא: תסכול, אי כיבוד החוק, וחיילים ואזרחים רבים פורקי עול (עול = עוולה).

2. בעיני פנים

בבג"צ 297/82 **ברגר ואח' נ' שר הפנים, פ"דל"ז (3) 29**, גדון ענין הנהגת שעון קיץ בישראל. שעון הקיץ הונהג ברציפות בין 1952 ל-1957, אך לאור התנגדותו של שר הפנים בורג, הופסקה הנהגתו משך כ-30 שנה. הסמכות להנהיג שעון קיץ בישראל, נתונה לשר הפנים, על פי פקודה מנדטורית משנת 1940. לפי הפקודה הנ"ל יכול השר להתקין בתקנות מועדים להנהגת שעון קיץ, אולם, אם השר נמנע מלהפעיל את סמכותו להתקין תקנות אלה --- אין מנהיגים שעון קיץ. וכך נהג השר משך שנים רבות --- לא לעשות דבר בנדון --- ולכן אין שעון קיץ בישראל. יצאה השמועה שסירובו של השר קשור לצאת השבת, אולם כאשר נדרש שר הפנים לנמק בבג"צ את שיקוליו לאי

הנהגת שעון קיץ, הוא טען שהתייעץ ושמע חוות דעת של מומחים שמסקנתם היתה שלא להנהיג שעון קיץ. כאשר השר נתבקש בבג"צ לציין מי המומחים; לא ידע השר לציין את שמותיהם; כאשר השר התבקש להראות מסמכים לפיהם ניתנה חוות הדעת של המומחים --- לא היה כל מסמך בנמצא, וטען שהענין זכור לו משנת 1952 (כ-30 שנה לפני כן).

העותרים לבג"צ הביאו חוות דעת של פרופסורים לרפואה, כולל ציון שמם, וכן חוות דעת כתובות של מדענים מהמכון לפירון העבודה והיצור, אשר הראו על היתרונות של הנהגת שעון קיץ, הן מבחינה בריאותית והן מבחינת החיסכון באנרגיה ופיריון היצור.

בדין ישבו השופטים ברק, כהן ושמגר. הדין הוכרע לבסוף על פי רוב דעות של השופטים ברק וכהן, כנגד כעת המיעוט שמגר (שמגר). הדין היה לדחות את העתירה של העותרים נגד שר הפנים.

"כפי שעולה מן החומר שהוגש לנו מטעם המשיבים (שר הפנים) גרס השר כי הוא מבסס את דעתו על השקפותיהם של מומחים אחרים, שדעתם שונה מזו של העותרים ושל המומחים שדעתם צורפה לעתירה. ניתן היה לצפות לכך שגירסה כאמור של השר תהיה מעוגנת בחוות דעת כתובות של רופאים או של מומחים אחרים, אשר שמותיהם הוזכרו על ידי השר בעת הדיון בממשלה בשנת 1952, בו הביע המשיב (השר בורג) לראשונה דעתו השוללת באופן החלטי את הנהגת שעון הקיץ (שהונהג אז ועד לשנת 1957, מדי שנה בניגוד לדעתו). דא עקא, שלא הוגשו לנו חוות דעת כאמור. וככל העולה מן החומר שלפנינו, הן גם לא היו לפני השר בעת שהחליט בענין שלפנינו. במילים אחרות, לו גם היינו מבקשים להתעלם מן העובדה כי מדובר על חוות דעת שניתנו, אם ניתנו בשנת 1952, ולו היינו מאמצים את ההנחה כי מאז 1952 לא חידשו הניסיון והמחקר בנושא שלפנינו מאומה, הרי גם כך לא היה כדי להועיל לגירסת המשיב, כי אין לפנינו כל חוות דעת כאמור וגם לא נטען שהיו כאלה לפני השר. בלית ברירה יש איפוא להניח כי מדובר על ציטוט מתוך הזיכרון של דעה, אותה הביע מומחה רפואי פלוני בשיחה עם המשיב, מבלי שניתן להביא עתה דברים בשם אומרם ומבלי שניתן להציג את חוות הדעת כולה, כדי לעיין בנתונים שבה ולבחון את הטעמים המובאים בה".

מצב עובדתי זה לא נעלם גם מעיני שופטי הרוב (א. ברק, י. כהן), אולם למרות זאת החליטו שופטי הרוב לפסוק נגד העותרים, וקבעו נורמה התנהגותית חדשה לשרים בישראל, ולפיה חרצו משפט; וכך הם אומרים: "השאלה שעלינו להכריע בה היא אם **שר פנים סביר** במקומו של המשיב (שר הפנים --- בורג) רשאי היה להגיע למסקנה אליה הגיע המשיב, **לשון אחר: השאלה היא, אם האופציה שנבחרה ע"י שר הפנים נופלת למסגרת מתחם הסבירות**. דהיינו, אם היא אחת מאותן אופציות **ששר פנים סביר** רשאי לבחור בה גם אם איננה האופציה היחידה (השווה בג"צ 389/80, בג"צ 1/81).

בהציבי גישה זו **לנגד עיני** הגעתי למסקנה כי החלטתו של שר הפנים **סבירה** היא... **שר פנים סביר** עשוי לגרום כי חיסכון שולי באנרגיה והגברה לא משמעותית של פיריון עדיפים על פני פגיעה מסוימת בנוחות הציבור (חילוני או דתי)... אכן, "**שני אנשים סבירים** עשויים להגיע להחלטות שונות ומנוגדות על יסוד אותה מערכת עובדתית מבלי שהחלטתו של מי מהם תהא בלתי סבירה" (בג"צ 840/79 (הט' 860,830/79) בעט' 744)

אכן, מבחן האדם הסביר הגיע גם לממשלה ושריה. מעתה יש לנו גם "שר פנים סביר" והוא משמש את בית המשפט כדי לקבוע נורמות התנהגות לממשלה ושריה. השופט ברק רואה בהתנהגות השר בורג התנהגות סבירה. בכל יחידה כלכלית תקינה נחשבת התנהגות זו בושה וחרפה, אך בבית המשפט העליון היא נחשבת התנהגות סבירה; לדידנו, אלה מושגים ערלים, ההולכים סחור סחור, סביב המילה "סביר" ולא מצליחים להשתחרר מעורלה זו. אחרי עורלה זו אין כלום (סביר, על סביר; ובאמצע "לשון אחר" ו"דהיינו"). אין ספק שלשופטים יש אוצר מילים קצת יותר גדול מהנ"ל, אך הם אינם מצליחים להשתחרר ממשפט המלך בו הם נוהגים אלפי שנים. על כל פנים, מושגים ערלים אלה אינם מוסיפים לבית המשפט כבוד בעיני ההדיוטות. **החלטה כזו של בג"צ הינה אישור פומבי להמשך קבלת החלטות אויליות מצד כל השרים בכל תחומי החיים במדינה** (כדברי משה בשירת האזינו: "יערוף כמטר ליקחי"); אם בית המשפט פתח פתח לצליפת גשם כזה במקום אחד (במשרד הפנים), הרי שהוא נתן גושפנקה לצליפת גשם זלעפות, על כל בית ישראל, בכל אתר שבו הממשלה מניחה את ידה.

יש לשבח את כב' **השופט שמגר** (שהיה בדעת מיעוט), אשר טען שיש לקבוע לממשלה נורמה לפיה: **יש לבחון עובדות, לקבץ נתונים ולשקול**

אפשרויות שונות; אך דעתו נדחתה מפני רוב הדעות של. השופטים ברק וכהן; כך נוצר מצב שנתונים שבשמועה שנותרו בזכרונו של השר מלפני 30 שנה, בלי שיוכל לציין את מקורם (המעוררים ספקות בבג"צ אם השר דובר אמת) עדיין נחשבים לדרך קבלת החלטות מקובלת.

השופט שמגר הרגיש את מה שההדיוט מן הרחוב היה אומר מיד: ש"השר בורג עובד עלי בעיניים"; אך נראה ששופטים ערלים, שאימצו את מבחן "שר הפנים הסביר" לעולם לא יוכלו לגלות שהשר בורג ממש צוחק עליהם ועושה ככל העולה על רוחו. לכן, התוצאה אליה הגיעו שופטי בג"צ, ברוב דעות של השופטים אהרון ברק ויצחק כהן היתה כי: "צדק השר בסברו כי לא שוכנע שיש בהנהגת שעון קיץ השפעה חיובית על בריאות הציבור".

עתירה זו עלתה לעותרים בתשלום הוצאות משפט לטובת אוצר המדינה, בסכום השווה ערך בשקלים ל־400 דולר. כך פסק בית המשפט העליון נגד העותרים. מכאן יבין כל אזרח בישראל שבמדינה של ערלים לא משתלם אפילו לתקן דברים. כי בית משפט אשר משתמש, "בלעגי שפה" (כדברי ישעיה), בתצורות לשוניות "סבירות" ו"בלתי סבירות", מגן שלא במודע, על שרירות הלב של שרינו. הוא שאמרנו, כאשר בית המשפט נמצא תחת חסותה של הרשות המבצעת, הוא פועל כמו בן חסות ולא כבן חורין. לכן בית המשפט נכשל מלהעניק חסות לאזרח הקטן המבקש להתגונן מפני שרירות ליבם של השרים.

להבדיל מתקופת השופטים, בה נאמר שהשופט הוא המגן על העם, נמצא במשטר הדמוקרטי חסר החוקה, שהשופט מגן על השר, מפני האזרח "המטריד" אותו בקושיות.

על התפתחות הפסיקה של בית המשפט העליון בישראל בענין "הסבירות", ניתן ללמוד ממאמרו המאלף של עו"ד מיכאל שקד*. חשוב לקרוא את המאמר במלואו במקור; במאמרו מציין עו"ד שקד דברים, אשר הרבה שופטים אחרים של בית המשפט עליון אינם רואים; ביקורתו על ביהמ"ש העליון הינה קשה ונוקבת, חסר בה רק מושג אחד מרכזי --- העורלה; שופטי בית המשפט העליון, חסרי החוקה --- נוהגים בערלים. להלן מספר מובאות מדברי הביקורת של עו"ד שקד, על מבחני הסבירות של ביהמ"ש העליון:

"חוסר הסבירות שבתורת הסבירות הוא חוסר סבירות המנותק מכללים, מנורמות ומטבע משפטיים. זהו חוסר סבירות שאינו קשור

* עו"ד וסגן בכיר לפרקליט המדינה, במאמרו "הערות על ביקורת הסבירות במשפט המינהלי" משפטים י"ב, תשמ"ב, עמ' 102-128. התפרסם לציבור הרחב בישראל בפרקליט המדינה, בת.פ. 383/87 מד"י נ' דמיאניוק 1987-1988.

ב"עילת פסלות אחרת". הוא אינו תלוי בכך שתהא לעותר זכות משפטית. אם קיים חוק (הקובע נוסחה מפורשת או משתמעת לאיזון אינטרסים), בית המשפט כמובן יתחשב בו, אולם נראה שהחוק אינו תנאי הכרחי, ובג"צ מוסמך לבחון "סבירות" על פי "העובדות ומטרת האקט". "חוסר הסבירות" של תורת הסבירות הוא חוסר סבירות "כפני עצמו" במלוא מובן המילה. הוא מסמיך את בג"צ לפסול כל החלטה מינהלית מכל שיקול שהוא. הטענה היא, שבכך ניתקת תורת הסבירות מן המשפט המינהלי המוכר" (שם ע"ט' 16 ו)

וממשיך עו"ד מ. שקד ואומר בסיכום דבריו:

"אין זה מן הראוי להעמיד את הביקורת השיפוטית... על מסגרות כוללניות ומעורפלות, החסרות עקרונות וכללים משפטיים, אשר הפעלתן נשענת על נסיבות המקרה ושיקול דעת בית המשפט בלבד".

ובעדינות רומז:

"ביקשתי להצטמצם במידת האפשר בצדם המשפטי של הדברים, בתקווה שההיבטים האחרים, שאולי הם היותר חשובים, ימצאו להם אכסניות נאותות מזו" (שם ע"ט' 128).

תשאל: איזה אכסניות? --- היכן מאחסנים את מה שצריך לומר בגלוי?

במילים אחרות עו"ד שקד למד לדעת שבית המשפט העליון משתמש במונח הערל "סבירות" ובעזרתו הוא משחרר את עצמו מכל חובה שיפוטית; וכלשון העם: "עושה מה שבראש שלו", ללא כל קשר לתהליך שיפוטי, ללא עדויות וללא חוק או כלל מנחה אחר. דבריו של עו"ד שקד על בית המשפט העליון הינם ברורים: "תוסר הסבירות שבתורת הסבירות הוא חוסר סבירות המנותק מבנילים, מנורמות ותטבע שיפוטיים". כלומר, שופטינו פועלים ללא כללים, וללא נורמות שיפוטיות!!(--- הבנת! --- אתה שומע! --- אז מתי כבר תשמע???)

ראה להיכן הגיע בית המשפט העליון. הביקורת אינה מהיום. היא נשמעה במסדרונות האקדמיה שנים רבות, וללא הועיל. אין זה עינינים של מגדלי השן האקדמיים בלבד, אלא בראש ובראשונה מענינו של כל אזרח, כי הוא הנפגע העיקרי. לפי "שירת האזינו", הראש איננו הממשלה וגם לא הכנסת, אלא בית

המשפט. לדאבוננו, במשטר שבנה מונטסקיה, עיני בית המשפט עצומות, ואוזניו אטומות. בהעדר חוקה, המחייבת את בית המשפט לראות ולשמוע, האזרח תמיד יסבול, לא רק בנושא שעון הקיץ, אלא גם בנושאים רבים אחרים.

כפי שהזכרנו קודם לכן, תקנות סדר הדין בבג"צ, כשלעצמן, בנויות כף שהמערכת לא תוכל לראות (אין שאלונים, אין חקירה נגדית, אין בקשה לגילוי מסמכים, ואין לחייב את השר המשיב לגלות מסמכים); בנוסף, כאמור גם בג"צ לא השתמש בתקנה 20 כדי לפקוח לעצמו את העיניים: הוא לא איפשר לתת צו המחייב את השרים להשיב לשאלות ולהחקר על תצהיריהם; לכן על אף האפשרות הקיימת בידיו, הוא לא עשה שימוש בסמכותו כדי שהציבור יראה ויקשה קושיות.

3. בענין חינוך

בבג"צ 638/85 שפר ואחי' (קטינים) נ' שר החינוך והתרבות פד"י ל"ט (4) 649, נדון ענינים של קטינים שביקשו לגשת לבחינות בגרות לנבחנים חיצוניים, לפני הגיעם לגיל 17. העתירה נסבה על הוראה שפרסם המשיב (שר החינוך דאז), יצחק נבון --- נשיאנו לשעבר) ובה הותנתה זכות הגישה לבחינות בגרות לנבחנים חיצוניים בכך, שימלאו לנבחן 17 שנים, דבר שאינו קיים לגבי תלמידי בתי ספר תיכוניים רגילים. לטענת העותרים הדבר מכביד עליהם, מפני שעומד לרשותם מרווח זמן קצר יותר עד למועד גיוסם לצה"ל.

הפעם ישב בדין השופט שמגר, נשיא בית המשפט העליון, כדן יחיד. בג"צ דחה את עתירת התלמידים ופסק:

שתי הגישות של המשיב ושל העותרים נמצאות בגדר **מתחם הסכירות**. לכן כאשר מדובר על חלופות, הנמצאות כולן בתוך התחום, אשר אליהן יכולה היתה להגיע **רשות מינהלית סבירה**, אין בג"צ מתערב.

מפליא הדבר שבג"צ לא קיבל על עצמו לדון בשאלה המתבקשת מאליה, והיא: אפליה של תלמידי בתי הספר התיכון הרגילים, לעומת הנבחנים החיצוניים; אילו בג"צ היה דן בשאלת ההפליה ודאי שהיה מקבל החלטה הפוכה --- לטובת הקטינים הללו.

במקרה זה נאלץ כבי' השופט שמגר לאמץ את ההלכה שנקבעה בדעת רוב בדיון קודם (ברגר נ' שר הפנים --- הנ"ל). דרך זו היא גם הדרך הקלה והנוחה.

החלטה זו דומה למי שאומר כך: "הכל סביר. לכן, בין שני דברים סבירים, מי אני שאקבע מה סביר יותר?" --- לכן הוא מניח לכל זה, שישאר כך.

במשפט זה אולי התגלה לילדינו הקטנים שהמלך הוא עירום; ואין המדובר במלך אחד, אלא בשני נשיאים --- נשיא בית המשפט העליון, ונשיא המדינה לשעבר (יצחק נבון) שהפך להיות הממונה דאז על חינוך העם.

החלטת בג"צ פוגעת רק בשכבות המצוקה. מרבית הנושרים מבתי ספר תיכון רגילים, הינם מעדות המזרח. אלה מנסים להשיג תעודת בגרות בבתי ספר אקסטרניים. חלקם עובד ולומד ולכן עומס הבחינות בתוך מרווח זמן קצר עד לגיוסם לצה"ל מקשה עליהם לעמוד בבחינות בהצלחה. עצם החלטת בג"צ, שלא להתערב בהחלטת שר החינוך, הינה התערבות נגד אותם קטינים. אין כל חשיבות למימרה "שבין שתי החלטות סבירות בית המשפט לא יתערב". הנבחנים האקסטרניים צריכים לבחון את מצבם לאור החלטת בג"צ ולא לאור החלטת השר. כי הפוסק האחרון (הראש) הוא בית המשפט; ואילו השר, אינו אלא הידיים והרגליים. גם כאן נמצא את הראש טמון בחול והידיים והרגליים מפרפרות באוויר; והפעם מכות, בלי כוונה, גם בילדים קטנים.

4. בענין בטחון

בבג"צ 561/75 **מוטי אשכנזי נ' שר הבטחון פ"דל(3) 310**, נבחנה סוגיה הקשורה למלחמת יום הכיפורים-1973 ותוצאותיה. העותר היה קצין לוחם בתעלת סואץ במלחמת יו"ב. לאחר המלחמה הוא עמד בראש תנועות מחאה למציאת האשמים במחדל בקרב הצמרת הפוליטית. עקב כך הוא נודה משורות צה"ל ומכל תפקיד במילואים, ואף "שכחו" לזמנו למילואים.

מוטי אשכנזי עתר בטענה שלא יושמו בצה"ל כל הלקחים הנובעים מהמלחמה. בדיון זה בדק בג"צ את השאלה האם למוטי אשכנזי יש זכות **עמידה מהותית** בבג"צ; זאת אומרת, האם נפגעה זכות חוקית כלשהי הנוגעת לעותר. כמו כן בחן בג"צ את השאלה

האם יש לעותר זכות עמידה אישית; זאת אומרת, האם נפגעו זכויות אישיות של העותר והאם הוא נפגע אישית על ידי החלטות שר הבטחון וראשי הצבא.

לגבי שתי השאלות הללו החליט בג"צ שיש לעותר זכות עמידה מהותית ואישית. דהיינו, שיש לו זכות על פי חוק לפי פקודות מטכ"ל; וכי הוא אכן נפגע אישית ממצב זה. אולם בית המשפט לא נתן למוטי אשכנזי את הסעד המבוקש כנגד שר הבטחון מן הנימוק הבא: **הנושא לא שפיט 1!!**

למה הדבר דומה? --- לאדם שקיבל סטירה. אומרים לו שלפי החוק אסור לתת סטירות (זו זכות העמידה המהותית); וכי סטירה היא דבר כואב ופוגע אישית (זו זכות העמידה האישית); אך בג"צ החליט שהנושא אינו שפיט!!! לאחר שבית המשפט מילא עשרות עמודים של פסק דין --- הוא מחליט שלא להוציא משפט. שילמו לשופט שכה כדי שיוציא משפט --- אך הוא מפסיק לעבוד ומחליט שלא יגיד דבר. בדין ישבו אז השופטים שמגר, ויתקון ומני. כולם דחו את העתירה של מוטי אשכנזי מאותו נימוק: הנושא לא שפיט.

מה מקורותיו של תקדים זה? ודאי אין כל הוראה בחוק כלשהו האומר לבג"צ שבנושא מסויים עליו לשתוק; אלא בג"צ עשה סייג לעבודתו והחליט לשבות ממלאכתו --- מלאכת עשית המשפט --- דווקא בנושאי חוץ ובטחון. למה? ככה!!! ואם בכל זאת יתאמץ הקורא לשאול --- למה? --- ובכן, התשובה היא זו:

בג"צ שלנו ממשיך תקדימים משפטיים (לא חוק) הקיימים בפסיקה האנגלית, לפיה נפסק משך מאות בשנים, שבית המשפט אינו פוסק בעניני חוץ ובטחון והוא דוחה אותם מעל פניו, בטענה שהנושא אינו שפיט.

אמנם, אין בארצנו מלך ואנו חיים במדינה "נאורה" ו"דמוקרטית", אך משפט המלך עדיין שורר בארצנו. מהותם של הדברים לא השתנתה. אין כל חשיבות אם נאמר שאנו ממשיכים את דרכה של המונרכיה הקונסטיטוציונית (באנגליה) או שאנו דמוקרטיה --- בלי להעביר את שרביט המלוכה מאב לבן. לדידנו המהות היא שיטת המשפט; ואנו מוצאים בשניהם --- במונרכיה ובדמוקרטיה הנאורה שלנו --- אותה תוצאה: ראש הממשלה, או השר --- בדיוק כמו המלך בימי הביניים --- אינם עומדים לדין בנושאי חוץ ובטחון, וממשיכים לקיים מסורת מובהקת של משפט המלך.

להלן, נביא מספר טענות מתוך פסק הדין הנ"ל, וננתח אותן:

1. בג"צ טען שהנושא אינו שפיט, כי אין בידיו כלים לבחון את הנושא.

הביקורת שלנו היא, שרק כאשר בית המשפט שואל את עצמו: "מה העבודה?" רק אז חסרים לו הכלים לבחון את הנושא. וכי, אילו שאל בג"צ: "מה העדות והחוקים" ---

ודאי שהיו בידיו גם הכלים לפסוק משפט.

הטענה שנושא כלשהו אינו שפיט הינה סתירה למהות המשפט, וכבר עמדנו על כך, בשאלת החכם, לעומת הרשע ומעמדם בתנ"ך.

2. השופט ויתקון המשיך ואמר: "טענת העותר שבאין תחקירים ובאין הסקת מסקנות ולקחים כפי שהוא דורשם, יוצר מצב העלול לסכן את שלום המדינה ואת שלומם של חיילים המשרתים בצה"ל והוא בתוכם --- טענה זו אינה מגלה פגיעה אישית וממשית בעותר כפרט" (עמ' 320).

ואנו שואלים: האם נוכח החלטה כזו של בג"צ, לא יחמץ ליבן של משפחות

שכולות בישראל?! --- האם בגלל ששלומם של החיילים אינם מעניינו הפרטי של מוטי אשכנז? לכן השופטים אינם דנים בנושא! --- ובהנחה שהנושא אינו מעניינו הפרטי של מוטי אשכנז --- האם חיי אדם הפכו הפקר במדינה הזו!

3. ובמקום אחר אומר השופט ויתקון: "זכותו של העותר לחלוק על שלטונות הצבא, אך לא מתפקד הרשות השופטת לפסוק במחלוקת זו. אין לנו הכלים לכך ונטילת סמכות שכזאת לידינו אינה לתועלת הענין. הוא שאמרנו: הנושא לא שפיט" (עמ' 322).

כפי שאמרנו, בג"צ החליט שהנושא לא שפיט באופן הבא: למה י --- ככה!! בפרק על דרכו החינוכית של משה ראינו כי מי ששואל "מה העבודה", ומקבל את התשובה ככה --- זה ראה וקדש --- הוא למעשה **העבד הרשע**.

4. השופט ויתקון אף מכליל דברים ומסכם: "עניני צבא ובטחון, כמוהם כעניני מדיניות חוץ, אינם בין הדברים הראויים להכרעת הרשות השופטת". (שוב: למה י --- ככה!! משיב הרשע, על פי משמעותו בספרנו כאן).

ביקורתנו היא: גישת בג"צ, השמה את עניני החוץ והבטחון מעל למשפט, או מחוץ למשפט, נוגדת את גישת נביאי ישראל, ובמיוחד את דברי ישעיה הנביא באומרו: "כל ה' ישפל וכל גיא ינשא והיה העקוב למישור ונגלה כבוד יהוה". גישת בג"צ, ההולכת בעקבות משפט המלך האנגלי, אינה מגלה לעם את כבוד יהוה במשפט, אלא רק מסתירה ומסתרת בעורלה.

לדאבונו, עד היום לא נלמדו לקחי מלחמת יום הכיפורים. מלחמות אחרות שממשלת ישראל היתה מעורבת בהן מאז ועד היום רק מלמדות על טעות בסיסית מתמשכת במדיניות החוץ והבטחון של ישראל; ועל כך משלמים כל עם ישראל, כולל שופטי בית המשפט העליון, בניהם ובני בניהם, עד שילמדו לדעת שמותם של חיילים בצה"ל

הינו ענין אישי המקנה זכות עמידה אישית לכל אורח בישראל וכי הנושא שפיט. כי כולם תחת המשפט, כולל אותם שופטים ושרי בטחון ערלים.

בשל מבנה המדינה שיצר מונטסקיה ובשל האופי המיוחד של המשטר בישראל (לפיו הרשות המבצעת נמצאת מעל למחוקקת ומעל לשופטת) לכן נמצא שבית המשפט העליון חש עצמו נחות במיוחד בעניני המלך (עניני חוץ ובטחון). לכן הוא מנמיך את קומתו בפני המלך (רוה"ט ושר הבטחון). הוא משתמש בלשונו "בלעגי שפה" (כדברי ישעיה), ואף מוכן לשים עצמו כמי שאינו יודע לשאול; כעבד של שר הבטחון, ומצהיר בראש חוצות על מרכולתו (בפסק דינו): שאינו מבין וכי הוא חסר כלים (כך השופט יתקון מעיד על עצמו בפסק דינו).

לכן חכו ותראו מה שיקרה כאן --- תבוסה צבאית למדינת ישראל.

ומעכשיו אני מוכן להצביע על האשמים, אלה אינם האלופים בצה"ל, ואף לא שרי הבטחון, כי מהם אינני מצפה שיוציאו לאור משפט, אך אני מצפה מחכמי המשפט, ומשופטי הצדק היושבים בירושלים שיגלו אומץ לב במשפט.

הלכה למעשה, אין לבית המשפט העליון אומץ לב שיפוטי וגם לא יהיה להם כזה, כי הם אינם רואים. רק באמצעות חוקת המילה יתחזקו בלבבם (יהיו בטוחים בעצמם ע"י מה שהם רואים) וישימו סייגים לשרים במשוגותיהם ומשובותיהם.

5. בענין ועדות חקירה

(בעיקר: אגרנט-1974 - יוה"ב; וכהך-1983 - סברה ושתילה)

בענין ועדות החקירה אגרנט וכהן דנו כבר בקשר לקבלת ההחלטות בדרג המדיני באמצעות גופי המודיעין השונים. והראינו שם כי הדעות הקדומות ברשות המבצעת גורמות לליקוי מאורות אצל שרי הבטחון וראשי הממשלות. להלן נבחן את יכולתן המשפטית של ועדות החקירה הללו בהקשר לדעות הקדומות ברשות השופטת. ונגלה שגם הרשות השופטת לקתה בעוורון חושים, בשל המיקום שתפסה לה בתחתית מבנה השלטון (לפי מבנה המדינה של מונטסקיה).

כאשר העם נתקל בקושי, ומתגלה מחדל בטחוני (כמו: יוה"כ-1973, שלי"ג-1982); או מחדל כלכלי (כמו משבר ויסות מניות הבנקים, אוקטובר-1983) הוא פונה לבית המשפט העליון ומבקש שאחד השופטים יחקור בנושא, יגלה את האשמים, ויציע הצעות לפתרון. ואנו שואלים כאן את שאלת התם: האם שופט שהתאמן כל הזמן

בעצימת עיניים (כפי שראינו אצל השופט ויתקון בענין אשכנזי) יוכל לפתע פתאום להוציא לאור משפט בנושאי חוץ ובטחון? והתשובה היא --- לא.

עתה נראה את האבסורדים אליהם הגיעו ועדות החקירה בנושא מלחמת יום הכיפורים (ועדת אגרנט), ובנושא שלי"ג (ועדת כהן). אלה הן שתי ועדות חקירה שפסקו, בזו אחר זו, הלכות עוקבות, והמשיכו אותה טעות. סופן של ועדות אלה, שגרמו לעם ישראל להמשיך את דרכו אל האבדון. נמחיש את גודל הסכנה בקצרה: במלחמת יוה"כ נשאלה בצה"ל השאלה: האם המצרים יחצו את התעלה, כן או לא? ההחלטה היתה --- לא; והתוצאה --- כן. הוקמה ועדת אגרנט וחשבו שהענין נפתר. במלחמת שלי"ג-1982, עמדה השאלה: האם לסמוך על הפלנגות הנוצריות בלבנון --- כן, או לא; החלטה היתה --- כן; והתוצאה היתה --- לא. ושוב הוקמה ועדת חקירה -- ועדת

כהן. כל שענינו רואות הוא שקיים ליקוי סיסטמי בדרך קבלת ההחלטות במערכת הבטחון (על כך עמדנו בפרק על הממשלה וגופי המודיעין).

להלן נראה במה לקו שתי הוועדות --- אגרנט-1974 וכהן-1983.

ראשית נפתח בדו"ח ועדת אגרנט על מלחמת יום הכיפורים-1973. הדו"ח בוחן שלושה תחומים עיקריים: א. מבצעי; ב. משפטי-חוקתי ג. מודיעיני.

1. **התחום המבצעי** --- דו"ח הוועדה חסוי רק בחלקו הקשור לתחום המבצעי: היכן הוצבו הכוחות, איזה ציוד היה תקין, מה היה במלאי במחסני החירום וכו'. נושא זה אינו רלבנטי להפתעה. לגבי ההחלטה: אם תפרוץ מלחמה, אם לאו, נוכל ללמוד מתוך החלקים המתייחסים לדרך עבודת הממשלה ושריה (התחום המשפטי --- חוקתי) וכן לעבודת המודיעין. חלקים אלה הינם גלויים, בהם נדון להלן.

2. **בתחום המשפטי-חוקתי** --- דו"ח הוועדה מתייחס לאחריות ולסמכויות של שר הבטחון, של ראש הממשלה ושל הממשלה. הוועדה הגיעה למסקנה שאין בחוק הגדרה של תפקידי שלושת הגורמים הנ"ל, ואין הגדרה של תחומי האחריות שלהם, לכן היא אומרת:

"חוסר ההגדרה של הסמכויות... מכביד על אפקטיביות הפעולות, גורע ממיקוד האחריות החוקתית ואף גורם לאי בהירות ומבוכה בציבור" (פיסקה 17 לדו"ח).

אולם חברי הוועדה שחלקם הינם משפטנים מעולים, לא מצאו לנחוץ להמליץ כל המלצה נוכח הלקונה שגילו בהסדר החוקתי, וכך הם אומרים:

"לא ראינו מתפקידנו להכנס לעובי הקורה של תיאום הסמכויות בין שלוש המערכות הנוכחות ונסתפק איפוא בהצבעה על הצורך שהממשלה והכנסת יתנו דעתן על בעיה זו על מנת לפותרה".

למעשה בחרו חברי הוועדה שלא לנקוט כל עמדה בשאלה החשובה ביותר הקשורה לבטחון ישראל. השטח שהתגלה במופקר מבחינה חוקתית ומשפטית נשאר כשטח מופקר. מאז ועד היום לא תוקן המצב והוא נשאר עדיין כשטח הנופל בין הכסאות.

לדעתנו, אין זה ראוי שועדה מכובדת, שהופקדה לענין, תמנע מנקיטת עמדה. כידוע, כאשר מתגלה לאקונה (חסר) משפטית, נוהג השופט לקבוע הסדרים עד שהכנסת תקבע זאת בחוק מסדיר. על כך אמרו חכמינו בתלמוד:

"אמר רבי אליעזר: גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות שנאמר כי **אל דעות יהוה... כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו... כל אדם שאין בו דעה אסור לרחם עליו... כל אדם שאין בו דעה לסוף גולה**" (מסכת סנהדרין פרק 1 ו דף צ"ב).

לצערנו, לא כף נהגו שופטינו המכובדים. הוועדה נמנעה מהבעת דעה, ומנעה בכך את שיקום בית ישראל שנהרס (או שנתגלה, כממילא הרוס) בעקבות מלחמת יום הכיפורים.

לימים הסתבכה ממשלת ישראל במלחמת של"ג¹⁹⁸². בעקבותיה הוקמה ועדת החקירה שנקראה על שם יצחק כהן, שהיה נשיא בית המשפט העליון דאז, לבדיקת נושא הטבח במחנות סברה ושתילה. בין היתר התעוררה שם השאלה כיצד התקבלו ההחלטות בממשלה, וכיצד זו הסתייעה בגופי המודיעין השונים. ועדת כהן הגיעה למסקנה דומה: שר הבטחון התנהג לעיתים כמו רמטכ"ל^{על} ונתן הוראות כמו רמטכ"ל*. אולם גם במקרה זה, לא השכילה הוועדה להציע הסדר חוקתי, והעניין נותר כנופל בין הכיסאות.

ג. **בתחום המודיעיני ---** להבדיל מהנושא החוקתי־משפטי, אשר נכתב ככל הנראה ע"י השופט אגרנט, הרי שנושא המודיעין נכתב רובו ככולו ע"י הפרופ' יגאל ידין. הדבר נלמד משני דברים: ראשית, מיד עם הקמת הועדה, התקשר הפרופ' ידין אל השופט אגרנט וביקש לצרפו; שנית, התברר שועדת אגרנט אימצה את מסקנות ועדת ידין ושרף משנת **1963** בענין המודיעין; מסקנות שנדחו בזמנו ע"י בן גוריון וממשלת אשכול.

פרטים אלה מראים את שאמרנו לעיל: שופטי ביהמ"ש העליון חושבים עצמם כלא מוכשרים דיים כדי לבחון את נושא הבטחון והמודיעין, ומשאירים את הנושא לאדם אחר. זו דעה קדומה הנובעת מקיומו של משפט המלך, אשר שולט בבג"צ זה שנים רבות, לאמור: נושא חוץ ובטחון --- נושא לא שפוי. לדעת שופטינו הנכבדים, אלוף בצה"ל נחשב חכם גדול יותר מכל השופטים (בך גם סברו השופטים בעת שדנו בנושא מלחמת יוה"ב, כמו גם בנושא סברה ושתיילה במלחמת של"ג).

מתברר שמסקנות ועדת אגרנט אינן פותרות את בעית ההפתעה המודיעינית במלחמת יום הכיפורים **1973**. הדבר נובע מהנחות היסוד המוטעות של הועדה, נבחן זאת להלן. ועדת אגרנט (ידין) החליטה בפסקה **22** לדו"ח:

• אמרנו שהשר ממלא למעשה תפקיד של מנכ"ל וכי יש כפילות של תפקידים. ובבן כפילות דומה התגלתה גם בקשר בין הרמטכ"ל לבין שר הבטחון.

"על סמך הנחת האב, שתפקידי ראש הממשלה ושר הבטחון אינם חייבים להיות בהכרח מרוכזים בידי אדם אחד, הונחו עוד **4** הנחות".

בהמשך הדו"ח, ועדת אגרנט מביאה רק שתי הנחות:

"א. חייבת להיות בידי ראש הממשלה תמונה מלאה על כל הפעולות, השירותים החשאיים במדינה, תוכנית עבודתם תכנון לעתיד, קשיים ומגבלות.

ב. שבידי ראש הממשלה תהיינה הערכות בנושאים מדיניים בטחוניים ואחרים. הערכות מאוזנות המתבססות על נקודות ראות שונות ואינן באות דווקא מצינור אחד".

בהתאם להנחות אלה (שנקבעו בצורה של: למה? --- ככה!!) הציעה הועדה, להקים ארבעה גופי מודיעין שונים, כדי שאלה יתחרו ביניהם ויתנו הערכות שונות לגבי מצב האויב, והם:

1. למנות יועץ מיוחד למודיעין לראש הממשלה.

2. לחזק את מחלקת המחקר של משרד החוץ כדי שהערכת המודיעין מדיני אסטרטגי > תהיה עצמאית.

3. לבצע שינויים באמ"ן, שנקודת הכובד של המחקר וההערכה יהיו בתחומי < המודיעין הצבאי-אסטרטגי, האופרטיבי והטקטי.

4. להקים בתחומי המוסד יחידת הערכה של החומר הנאסף.

(ראה פסקה 22 לדו"ח)

במצב זה אין עוד מעריך אחד הנושא בכל האחריות, אלא ארבעה מעריכים לא אחראים (!!). כולם נותנים הערכות בפני ראש הממשלה, והוא האחראי שמחליט. על כך אמר האלוף שלמה גזית (בראיון בשבת תרבות בבאר שבע ביום **25.2.84** בעקבות פרסום מסקנות ועדת כהן), שהטעות של ועדת כהן בנושא סברה ושתילה, נובעת מהמצב האבסורדי שיצרה ועדת אגרנט. לדבריו:

"זה שהממשלה מקבלת את המידע המודיעיני בצורה של שלושה עיתוני בוקר: "הארץ", "דבר", ו"על המשמר" והיא צריכה לבחור את מה שנראה לה, זה כמו להגיד לחולה שיש לגביו שלוש הערכות שונות של רופאים, עם שלוש דרכים לטיפול והוא צריך לבחור בעצמו. אין לו את הכלים כדי לבחור בעצמו. לממשלה אין בלים

להערכה מודיעינית, היא אינה בנויה לכך... לדעתי זוהי העמדת הממשלה במבחן בלתי אפשרי. לכן, ההחלטה שהיתה אחרי מלחמת יום הכיפורים לגבי הפלוראליזם המחקרי היתה אווילית".

(כפי שצוטט בעיתון המקומי "שבע" ביום **2.3.84**).

בנוסף, מגלה ועדת כהן אבסורד אחר: במלחמת של"ג-**1982**, היו בפני ממשלת ישראל שתי הערכות מודיעיניות מנוגדות: האחת --- של ראש אמ"ן, שאמר שאין לסמוך על הפלנגות; והשנייה --- של ראש המוסד, שטען שיש לסמוך על הפלנגות. לבסוף נבחרה

דווקא ההערכה המוטעית של המוסד. לאור זאת, היה על ועדת כהן לזכות את ראש אמ"ן מכל אשמה, וכן:

1. להאשים את הדרג המדיני --- ראש הממשלה ו/או שר הבטחון --- על שלא ידעו, ו/או לא השכילו לבחור את ההערכה הנכונה.

2. להאשים את ראש המוסד בכך שהערכתו היתה לא נכונה ו/או שהערכתו הטעתה את הדרג המדיני. או לחילופין,

3. לבטל את המסקנות של ועדת אגרנט ולבחון את הצעותיה מחדש.

מתברר שהועדה לא בחרה באף אחת מהאפשרויות הנ"ל. במקום זאת היא בחרה להאשים דווקא את האלוף יהושע שגיא, ראש אמ"ן --- על שאמר אמת, שלא לסמוך על הפלנגות. הוא הציג בפני הועדה **3** הערכות של אמ"ן, שניתנו קודם למלחמה, האומרות זאת, אך אלה לא הספיקו להניח את דעת הועדה!! ועדת כהן טענה שאם האלוף שגיא ידע, אז למה לא נאבק חזק יותר על דעותיו. נראה שועדת כהן לא הבינה את מסקנות דו"ח אגרנט: לא נאמר בדו"ח אגרנט שמי שדעתו לא תתקבל, עליו לצעוק בראש חוצות, או שיתפטר מתפקידו, כדי שדעתו תשמע; אלא שכל הגופים המודיעיניים יתנו הערכות שונות, יתחרו ביניהם, והממשלה תבחר ותחליט בין ההערכות השונות.

לדעתנו, בעקבות אירועי סברה ושתילה, היה על ועדת כהן* לשנות את כל

* הביקורת הנ"ל (בצירוף ההסבר להפתעות צבאיות --- בפרק על הבטחון) נמסרה לשופט יצחק בהן לאחר שהוא פרש מתפקידו כנשיא בית המשפט העליון בתחילת **1985**. בשיחה טלפונית ראשונה עימו, הוא הבטיח לקרוא את החומר ולהחזירו בצירוף הערות. אולם לאחר שקרא את הביקורת על הדו"ח שלו, הוא הסתגר וסרב להעיר הערות. בשיחה שניה עימד ביקשתי את התייחסותו --- והוא ענה: אם אתה מאמין שבוזה תבוא הגאולה, זו זכותך. --- השבתי: האם זה ענין של אמונה או של לוגיקה? והוא השיב שזה ענין של אמונה. --- תמתי על תשובתו, שהרי מן הראוי שראש אמ"ן יפוטל מתפקידו על פי פסק דין המבוסס על היגיון ולא על אמונה. והוא ענה: ראה אני לא מבין באמ"ן. בזה הסתימה שיחתנו, והמבין יבין.

ערב יום העצמאות **985** ו הודיע קול ישראל שהשופט יצחק כהן נפטר והלך לעולמו. כמו כן בישר קול ישראל שצה"ל השלים באותו יום את יציאתו מלבנון וכי בזה הסתיימה מלחמת של"ג, שנמשכה שלוש שנים.

"ההיגיון", ו"הנחות היסודי" שהנחו את ועדת אגרנט, ואף לשנות את נימוקיה, לאור המסקנות האבסורדיות אליהן הגיעה, לפיהן: דווקא מי שמילא את תפקידו והגיע

למסקנות הנכונות --- הוא זה שנענש וסולק (האלוף יהושע שגיא --- ראש אמ"ן); בעוד שמי שטעה והטעה יצא זכאי (האלוף יצחק חופי

• ראש המוסד דאז).

כאמור, במדינה של ערלים תמיד מכים את נביאי האמת. כך קרה אצל המלכה איזבל; כך קרה לישעיה הנביא שתלשו את זקנו וירקו בפניו. תופעה זו חוזרת על עצמה גם בישראל כיום, ובנושאים החשובים ביותר לקיומנו.

השופטים שישבו בוועדת כהן לא השכילו להראות לעם מי הטעה אותם

• האם זה אמ"ן, או המוסד, וסופם ששפכו דם נקי של האלוף יהושע שגיא. לכן, לא נגזים אם נאמר, שעם ישראל המשיך להקריב למולך את חייליו בלבנון, ובכל אתר בו ילחמו, כי שופטינו העליונים לא עצרו בעדו.

על אי יכולתם של גופי המודיעין וראש הממשלה לקבל החלטות צודקות ונכונות, הוסבר כבר, בפרק על הדעות הקדומות של הרשות המבצעת.

6. בענין נשיא המדינה

נשיא המדינה, מר חיים הרצוג, הסמל, אליו נשואות עיני כל העם, מנע קיומם של הליכי משפט רגילים בישראל. הכוונה: לחנינתם, טרם עת, של ראשי השב"ב בענין חקירת רצח המחבלים בקו 300 (ת"א אשקלון) ב-1985.

מדינת ישראל הוקמה לאור חזונו של בנימין זאב הרצל, לאחר שבהיותו עיתונאי סקר את משפטו של דרייפוס בצרפת. וראה זה פלא, כ-40 שנה לאחר הקמת המדינה הואשם בצה"ל האלוף יצחק מרדכי במתן הוראות להרוג את המחבלים שחטפו אוטובוס בקו 300. האשמה יוחסה לו לאחר מסכת שלמה של שקרים ובידוי ראיות, שנעשתה ע"י השב"כ (שירות הבטחון הכללי של ישראל). השב"ב כפוף למשרד ראש הממשלה. ממלא תפקיד דומה לק.ג.ב. ברוסיה. ותוצאות עבודתו הרות אסון, בדיוק כמו של אחיו, הרוסי (בתקופת גורבצ'וב, השב"ב הפך להיות גרוע יותר מזה הרוסי).

נזכיר, שבידוי הראיות ע"י השב"ב נעשה לא בפני ועדה של האו"ם; ואף לא בעקבות פניה של אש"ף לבחון את הנושא; אלא השקרים של אנשי השב"ב היו בפני ועדת חקירה פנימית וסודית, בה ישב האלוף במילואים מאיר זורע, ומתוך הנחיה של הכנסת וראש הממשלה לבדוק את הנושא.

כאשר התגלו העובדות של בידוי הראיות החליט היועץ המשפטי לממשלה, הפרומי צחק זמיר, להעמיד לדין פלילי את ראשי השב"ב, אשר

היה להם חלק במעשה בידוי הראיות. משך זמן רב הופעלו לחצים על היועץ המשפטי שלא להגיש תביעה פלילית נגדם, אך מיד כאשר הוא החל מוציא אל הפועל את מה שתפקידו מחייב (להגיש תביעה על עבירה פלילית), פוטר היועץ המשפטי לממשלה מתפקידו.

מספר ימים אחרי פיטורי היועץ המשפטי זמיר (כשמור כן הוא, משמיע את קולו) נכנס לתפקידו יועץ חדש --- חריש. במקביל התקיימה פגישה לילית (**חרישית**) של משפטנים מטעם הממשלה בביתו של נשיא המדינה, ונשיא המדינה נתן חנינה לאנשי השב"ב עוד לפני העמדתם לדין ולפני שהוכחה אשמתם. כך מנע הנשיא עשית משפט בישראל. כב' הנשיא שלנו, ירום הודו (כמו כבודו של המלך האנגלי) סתר את מניעיו של הרצל בהקמת מדינת ישראל. ואף סתר את מקור נשמתו וחיותו של עם ישראל, כדברי ישעיה הנביא: "ציון במשפט תפדה";

לדאבוננו, ארבעים שנה אחרי הקמת המדינה, נהרסו בה מוסדות המשפט, בידי המשפטן המלומד --- בן הרב, הנשיא הרצוג, נשיא מדינת ישראל --- כאילו היה זה מלך אנגליה, ירום הודו, המשחק במשפט הארץ כבשלו. נשיאנו אינו יודע שאת אשר עשה בסתר בפגישה לילית, יהיה עושה לעין כל; והמשמעות היא, לא עוד משפט בארץ הזו, אלא רק שפטים*.

בהעדר משפט, ועדות החקירה ימשיכו ללכת מדחי אל דחי. הועדות (אגרנט וכהן), אשר נכשלו עד כה לחזות את העתיד, לא יראו מעתה גם את העבר. אנשי בטחון, בעצמם ובכבודם, בידו ראיות ואף אחד אינו נותן את הדין. **ועדת לנדוי**, שחקרה את נושא עבודת השב"כ בשנת **1987**, אומרת מפורשות: "**שלושת ראשי השב"ב אחראים ל-6 שנים של עדויות שקר!!!!**". למרות כל אלה, לא רצתה הממשלה, וגם לא נשיא המדינה, שהאחראים יתנו את הדין.

כחצי שנה לאחר עגיין קו **300**, התגלתה פרשיה אחרת בשב"כ: הואשם סגן נאפסו, בן מיעוטים, על שיתוף פעולה וריגול לטובת האויב. הוא ישב בכלא **7** שנים על אשמה שלא הוכחה כדבעי והיה בה משום בידוי ראיות והאשמות שווא מצד השב"ב. שופטי בית המשפט העליון לא טרחו לחקור את העניין

* שיחה מצויה בין אזרחי ישראל בעת המתנה במינהל מקרקעי ישראל: אדם אומר לחברו תבנה גם בלי רישיון. השני משיב: אבל זה לא חוקי; וזה עונה: מה זה לא חוקי? תגיד לי זו מדינה חוקית? וכל החברים שסביבו צוחקים. ובכן, כל שהנשיא עשה בסתר, עושים כל עם ישראל בגלוי, בצהרי היום, בראש חוצות, בתוך המסדרונות של

המימסד, אינם פוחדים מן המשפט כי אין משפט. בית המשפט העליון אינו יושב בתוך העם ואינו שומע את רחשי הציבור, לכן, זו תהיה אחריתו ואחרית המדינה כולה.

לגופו, לא ציוו על הבאת ראיות מחדש והסתפקו בעיסקת טיעון שעשתה הפרקליטות עם נאפסו, כדי לשחררו. המצב מעורר תמיהות:

מחד, בהנחה שהשב"ב מצא צורך להאשים מישהו בריגול ובמגע עם האויב --- נובע שיש הדלפות מתוך צה"ל, אשר מגיעות לידי האויב והשב"ב ודאי שואל את עצמו מהו מקורו.

ומאידך, בהנחה שהמרגל איננו נאפסו, נובע שהשב"ב עדיין לא מצא מיהו המרגל האמיתי. לכן, יש בתוך צה"ל מרגל, או מקור מידע, שעדיין פועל לטובת האויב (בדיוק כפי שהטלת אשמה בדריפוס, מנעה מצרפת למצוא את המרגל האמיתי שהיה בשורות הצבא הצרפתי).

בג"צ לא נתן דעתו, שעיסקת טיעון תמשיך את עצימת העיניים מצד בית המשפט והמדינה כולה; לכן, על אשר לא מילא בג"צ את תפקידו --- לראות את המציאות ולהראותה לכל ישראל --- אזי מערכת הבטחון תמשיך בכשלונותיה.

מדינת ישראל עומדת כיום בפני אותה סכנה בה עמדה צרפת כאשר האשימה את דריפוס בריגול וסרבה לפתוח הענין לחקירה נוספת. הצרפתים תקנו את עצמם אחרי שדריפוס ישב בכלא 10 שנים. ואנחנו לא תיקנו את עצמנו גם לאחר שנאפסו ישב בכלא 7 שנים (+ ג שנים בחוץ). למעשה, בחסות נשיא המדינה, ירום הודו, אנו רק הוספנו וקילקלנו לעצמנו. אם נשיא המדינה הסכים לנפץ את סמל המדינה בפגישה לילית אחת, אין כל פלא שהמדינה כולה תתנפץ, והעם כולו יהיה נתון בידי קלגסים, אשר יפיצו את שארית הפליטה היושבת בציון לכל ארבעת הרוחות.

יהיו מי שיטענו שהנשיא נתן חנינה לאנשי השב"ב בעקבות חוות דעת של משפטנים אשר הראו לנשיא שקיים תקדים בפסיקה האנגלית לפיו יש למלך, אשר בידיו סמכות החנינה, לחון את האדם עוד לפני שנערך משפט והוכחה אשמתו. ובכן, התשובה לטענה זו היא כלהלן:

1. מן הראוי להפסיק את משפט המלך, ולהתחיל דרך חדשה, כדברי ישעיה: "כי מלאה הארץ דעה את יהוה כמים לים מכסים" (יא' 9); דהיינו, על כולם להיות תחת המשפט, כולל נשיאנו הנכבד.

2. בדיון בבג"צ בענין הנ"ל (בג"צ 428/86 עו"ד ברוזילי ואח' נ' ממשלת ישראל ואח', פ"ד מ' (3) 505 בית המשפט היה מודע לדברים הבאים: (א) בתקדימים משנת 1950-60 בקשר לחוק המעבר תש"ט-1949, נפסק שעברין הוא גם אדם שטרם הורשע בדיון. (ב) בפרשנות הנ"ל יש משום סתירה לכלל יסודי במשפט,

שאדם נחשב לחף מפשע כל עוד לא הוכחה אשמתו; (ג) חוק יסוד: נשיא המדינה תשכ"ד-1964 נחקק לאחר תקדימים אלה. לכן, בג"צ יכל לאזור אומץ ולקבוע תקדים חדש. לדאבוננו, בג"צ החליט לסייג את הנחת

היסוד של המשפט הפלילי (שכל אדם חף מפשע כל עוד לא הוכחה אשמתו בדין) ולא החיל אותה בענין מתן חנינה; נקבע שהנשיא רשאי לחון אדם גם לפני שהוכחה אשמתו; וכי עברין (עבור הנשיא) הוא גם מי שלא הוכחה אשמתו. בכך קבע בג"צ (בדעת רוב) תקדים הסותר, לא רק את הנחת היסוד של זכויות האזרח, אלא גם את הנחת היסוד של קיומו כבית המשפט: לפיה יש להחיל על כולם את המשפט ("כמים לים מכסים").

ג. בדעת מיעוט היה כב' השופט ברק, ואנו מצטרפים לביקורתו כאן:

"אין לפרש את סמכות נשיא המדינה כמשתרעת על כל פעילויותיהן של הרשויות השונות --- מביצוע העבירה ועד לפסק הדין הסופי. אין זה עולה בקנה אחד עם המבנה החוקתי כי סמכות החנינה של הנשיא תתפרש באופן שיש בכוחו לחדור לכל רשות במהלך פעולתה: שהמשטרה חוקרת, אך הנשיא מוסמך להפסיק את חקירתה; שהתביעה תובעת, והנשיא מוסמך להפסיק את תביעתה; שבית המשפט שופט, והנשיא מוסמך להתערב בכל שלב משלבי שפיטתו. **אין לנשיא מנגנון לחקר האמת ואין לו כלים לבחינת העובדות.** לכן על **הנשיא להפעיל את החנינה על פי קביעתו של בית המשפט ולאחר קביעתו של בית המשפט.**"

ד. בג"צ יכל לישם את סעיף 1 לחוק יסודות המשפט תש"ס-1980 ולפרש את סמכויות הנשיא "לאור עקרונות החירות הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל". ומתוך מורשת ישראל לקבוע חד משמעית שכולם נמצאים תחת המשפט*.

בשל עיסקת טיעון של פרקליטות המדינה עם העותרים הוחלט לשמור על כבודו של נשיא המדינה, ולמחוק את הנשיא מרשימת המשיבים בעתירה

* כך קבעה מורשת נביאינו; לדוגמא, נתן הנביא שפט את דוד על מעשה בת שבע ואוריה החיתי; דוד קיבל את הדין והרכין ראשו בפני השופט-הנביא. הלכה זו שונתה עם התחזקות המלוכה. שריד לויכוח נמצא בתקופת בית שני: המלך ינאי נוכח במשפט בו הואשם אחד מעבדיו ברצח. לאולם בית המשפט נכנס רבי שמעון בן שטח, שהיה נשיא ואב בית הדין. כל הנוכחים קמו לכבודו, מלבד המלך ינאי. רבי

שמעון בן שטח אמר למלך ינאי: "עמוד, כי לא בפני אתה עומר, אלא בפני מי שאמר יהי וברא עולם" (רבי שמעון בן שטח ראה במשפט את מהות האלוהים). המלך ינאי, שהיה בעל כוח צבאי מספיק גדול כדי לכפות את רצונו, התנגד לקום. מאז נפסקה ההלכה התלמודית, לפיה המלך נמצא מעל ומחוץ למשפט (מצב זה משתלב יפה עם משפט המלך --- ששרר בכל הממלכות, והרפובליקות, מאז ומעולם). הלכה זו ממשיכה להתקיים בישראל גם כיום, כי ישראל עודנה אוהזת במשפט המלך.

לבג"צ. מגמה זו, לכבד בשר ודם על פני עשיית המשפט, נוגדת את חוקת המילה (לדבר על כל דבר, בלי פחד, כי כולם תחת המשפט). לדאבוננו, העדיפו השופטים בישראל לאמץ את המסורת הידועה של משפט המלך, חסר החוקה: לסתום את פיות העם, לגבי נושאים ואנשים, אשר "המלך־הנשיא" חפץ ביקרם.

הנושא של קו 300, אינו מקרה ראשון שבו הנשיא הרצוג מנע עשיית משפט בישראל. בעקבות מלחמת של"ג, ביקשו הורים שכולים להקים ועדת חקירה שתחקור את החלטת הממשלה לצאת למלחמה. הנשיא הרצוג סרב לתמוך בבקשת ההורים השכולים. כך שמר על הממשלה, אך לא על העם מפני מחדלי שליטיו. להבדיל, נזכיר שבעקבות מלחמת יו"כ סרבה ממשלת גולדה להקים ועדת חקירה. אולם לאחר **שהנשיא קציר** הביע דעתו בעד הקמת ועדת חקירה, נאלצה ממשלה גולדה להקים את ועדת אגרנט.

בנוסף, הנשיא הרצוג נמנע מלשמש מחנך לעם. לאחר בחירתו של כהנא לכנסת, הוזמנו כל ראשי הסיעות למשכן הכנסת מלבד כהנא. כהנא ואנשיו נותרו בחוץ. מעשה זה דומה למקרה של קמצא ובר קמצא המסופר לנו בתלמוד. למעשה לא כהנא הוא האשם, אלא מדובר בכ-25,000 איש בוגרים בישראל אשר הערבים מפחידים אותם. מן הראוי היה שהנשיא יחנך ויסביר לאותם אנשים מבוהלים מדוע עליהם להימנע מלהחזיק בדעה כזו. במקום זאת הנשיא העדיף שלא להתמודד עם הדעה הנוגדת לו. לעומת זאת, כהנא עבר את הארץ לאורכה ולרוחבה וזכה לתמיכה של אוהדים רבים. מפלגתו, אינה היחידה הדוגלת כיום ברעיון הטרנספור של ערבים מהארץ.

עם בחירתו של כהנא לכנסת ב-1984, נכשל הנשיא הרצוג בחינוך העם. ועם עליית כוחו של כהנא בהדרגה (למרות הניסיונות של משרד החינוך להפעיל תוכניות חינוך לדמוקרטיה) יזמה הכנסת בשנת 1987 (לקראת בחירות 1988) תיקון לחוק יסוד הכנסת (סעיף 7 לחוק), אשר מונע לקבל לכנסת רשימה אשר דוגלת בגזענות, או שוללת את הדמוקרטיה. כיום בית המשפט העליון נמצא בדילמה: כיצד ניתן לאבחן את הגזענות (על כך ראה דיון בפרק על החינוך).

בהעדר חוקה שווה לכל, הנשיא הופך למלך בשר ודם, שאין עליו את מורא המשפט, כי הוא מעל למשפט. ואם זה מהותו של הנשיא --- להיות מלך, סתם כך --- אני שואל האם הנשיא כשלעצמו אינו עורלה (**דבר מיותר**) אשר קיומו ותפקידו מנוגדים, מיניה וביה, לחוקת המילה? --- ואם כך הדבר --- אז מי צריך אותו?

5. שופטים ערלים - בחרו בפרוצדורה על פי מידתם

ראינו כי בית המשפט העליון מתקשה להשתמש במושגים המאפשרים ראייה. וכי קיים קושי לשופטים להסיר את עורלתם. לכן כאשר חכמי המשפט התבקשו ליצור פרוצדורה משפטית הם בחרו דווקא בשיטה הנוחה לעורלתם ואלו הם פני הדברים:

א. בערכאה הראשונה --- לא רואים: במשפטים רבים שהוכרעו על פי מהימנות העדים, נמצא פסיקה של בית משפט האומרת כך:

"מהימנה עלי ללא סייג עדותו של התובע. עדותו היתה כנה, רצינית, אחראית ומדויקת ויש לסמוך על גירסתו. באשר לעדות הנתבע --- היתה בלתי כנה, חמקנית, בלתי אמינה ואין לסמוך על גרסתו" (ציטוט המשקף פסקי דין רבים מאוד במדינת ישראל).

אחרי פסק הדין נערכה בדיקת פוליגרף לנתבע ונמצא שהוא דובר אמת בכל טענותיו; ואנו שואלים; מה אומרות המילים "כנה", "רצינית", "אחראית", "חמקנית", "מדויקת"; ומה מיחד אותן? --- מילים אלה הן שמות תואר (לא שם עצם ולא שם פועל); שמות תואר הם ממין המילים הערלות --- שאינן מראות דבר; ואילו שם עצם ושם פועל הן ממין ההוויה, אך בתי המשפט ממעיטים (אם בכלל) לעשות שימוש בהן. לכן הם חורצים משפט שלא על פי מראה עיניים וללא כל קשר למציאות; בסוף הדיון המציאות טופחת על פניהם של כל המתדיינים. האחד, יוצא ואומר --- עשו לי עוול; והשני יוצא ואומר נתנו לי מה שלא מגיע לי.

מימצאים סטטיסטיים מורים שב- **92%** מהתביעות האזרחיות המוגשות בארץ --- התובע זוכה בדין, ורק ב- **8%** מהמקרים התביעה נדחת. לגבי תביעה בסדר דין מקוצר, או תביעה לביצוע שיק, הרי שבמקרה של התנגדויות רק **84%** מהמקרים זוכים וב- **16%** מהמקרים התביעה נדחת (פרופ' סטיב גולדשטיין בהרצאה בפני עו"ד בנתניה יולי 1990). לכן בכל מקרה שאתה נתבע --- גם שלא בצדק --- אתה נמצא

בסיכון גבוה של **92%** שתפסיד. מספרים אלה הם אבסורדיים כשלעצמם ותוצאות הפוליגרף במקרה הנ"ל מעידות על עורלתה של שיטת המשפט בארץ, שמילות כיסוי כמו "כנה",

"רצינית", "אחראית" ו"אמינה" מצליחות לחרוץ גורל של אדם ומשפחה.

הלכה למעשה, בתי המשפט אינם חורצים משפט רק במקרה גניבה קטן אחד, אלא בכל נושא קריטי וחשוב לגורל העם והמדינה וגם לכל מוסד או חברה. לכן עלויות "היצור" של משפט צודק גדולות והולכות ככל ששופטי הערכאה הראשונה מתקשים להסיר את עורלתם וטועים בשיפוטם.

במשפט הישראלי, די אם השופט יקבע בפסק דינו כי: "על פי אותות האמת שהתגלו לו במשפט" (כך במינוח כללי ביותר) הוא נטה להאמין לתובע, הרי שהנתבע יצא חייב בדיון. לכן ניתן לומר כי בערכאה הראשונה אין בקרת איכות מצד השופט עצמו על החלטתו, ודי במספר מילים ערלות שיכתוב בפסק דינו כדי לחרוץ משפט.

במדינות הקונטיננט, וכן בארה"ב ומדינות מערביות אחרות, המימשל זהיר יותר כלפי האזרח. שם נקבע כי חבר מושבעים המונה **12** חברים, הם אלה שיקבעו למי להאמין ולמי לא להאמין. דהינו, ההחלטה בנוגע לאמינות העדים מתקבלת באמצעות **12** גורמים בלתי תלויים זה בזה, הצריכים ליצור אחידות במסקנה העובדתית (דהינו, תוקף פנימי בהחלטה). מספיק שאחד מחברי המושבעים יהיה סבור אחרת כדי שלא תתקבל החלטה מרשיעה. עמים ולאומים אלה מעידים שקיים קושי כלל אנושי לקבוע את העובדות או לתת שמות לתופעות. לעומת זאת בשיטתנו המשפטית, טרם השכלנו להבין שקיימת בעיה כלל אנושית לפיה האדם מתקשה לשיים (לתת שמות) את התופעות שסביבו. לכן אנו מתירים לאדם אחד (שופט) לקבוע את העובדות במשפט באמצעות מילים ערלות (שלא מראות דבר), וללא אמצעים לבקרת איכות ראויים, בשלב ההתגבשות של הדבר **(TALK לדיבור TH1HG)**.

בנוסף, בשיטת המושבעים מותר לסניגור לחקור את המושבעים על דעותיהם: היכן הם עבדו בעבר, מה הם עושים כיום, ולפי זה לקבוע אם הם מסכימים שאדם זה או אחר יושב לשפוט אותם. כך מקדימים עמי העולם ומבצעים בקרת איכות נוספת, המאפשרת לבחור את הגורם שעתיד לשיים את העובדות.

לעומת זאת במשפטנו, אם התיק נקבע לדיון בפני שופט מסוים, והוא בעל דעות כאלה או אחרות, הוא זה שיקבע את העובדות, והוא זה שיחליט מי משקר ומי דובר אמת. ואם אותו שופט היה בעבר ב"ב המדינה כמאשימה, קיים חשש שה"תירגול" בשירות המדינה יצור בו הטמעה של ההרגל. לדאבונו, מערכת בתי המשפט מגיסת לשורותיה דווקא את "המתורגלים" הללו; וזה חמור מאוד לכל אזרח שצריך להתדיין כנגד הרשות.

בכל מפעל יש בקרת איכות וגורמי פיקוח על המוצר בתהליך יצורו ואף בקרה על שלב המכירה --- שאדם לא יצא מהחנות בלי לשלם. כך זה בעסק

פרטי, הדואג מבעוד מועד שלא ירמו אותו. אך מה עושה מערכת בתי המשפט כדי למנוע מיקרים שבהם עד למשפט ירמה את השופט? --- האם יש בו מערכת בקרה דומה? --- התשובה היא --- תלך לערעור.

ב. **בערכאת הערעור --- לא רואים:** אם נעבור לערכאת הערעור, נמצא שאין שופטי הערעור שומעים את העדים מההתחלה, אלא הם קוראים את הפרוטוקול בלבד. יתירה מזאת, בעקבות המנהג שלא לשמוע את העדים עצמם בשלב הערעור, נקבעה ההלכה (המתבקשת מקודמתה) לפיה, בית המשפט לערעורים לא ישים את שיקול דעתו, על פני שיקול הדעת של הערכאה הקודמת כדי לקבוע את מהימנותם של העדים (מי שיקר ומי דיבר אמת). לכן, אם בית המשפט פסק כי הוא מאמין לעד זה או אחר, הרי שבית המשפט לערעורים תלוי בקביעה זו, והחלטתו לא תשתנה בערעור. מכאן שגם בשלב הערעור אין כל בקרת איכות על החלטת השופט הראשון.

בערכאת הערעור במשפטנו יושבים **3** שופטים הנחשבים לחכמים ומנוסים יותר מזה ששופט תחתם; עם זאת נשאלת השאלה: במה יועילו שלושת החכמים הללו, אם הם למעשה תלויים בהחלטות של זה שמתחתם. ואכן זו התופעה המתגלה לנו: שופטי ערכאת הערעור עושים שימוש בחוכמתם רק כדי לפרש את החוק, או לפרש מילים בחוק, במקרים לשדעתם יש טעות משפטית (טעות בבחירת הכלל המשפטי שיש להחיל על אותן עובדות), אך לא כדי לתקן טעות בקביעת העובדות. לכן מרגע שפסק הדין מנוסח כפי שהוא מנוסח ("לפי אותות האמת"), אף ערכאת ערעור בישראל לא תוכל להעמיד את שאלת האמינות לדיון מחדש, כדי לגלות את השקר המונח בתוך אותו פסק דין.

לאור כל אלה, נמצא את המקרים הבאים:

- **עמום ברנס ---** טוען שהוא חף מפשע. כך זעק משך **10** שנים בכלא עד ששוחרר; והוא עודנו זועק כי הוא רוצה משפט חוזר. אחרי שישב בכלא נתגלו **7-8** מיקרים באחור הרצח שבו נתגלו מעשי רצח שמבוצעים באמצעים דומים.
- **ניצב משנה עזרא גולדברג ---** גילה כי עובדתית חמישה אסירים ערביים שנשפטו למאסר עולם לא יכולים להיות הרוצחים של הילדים הקטנים דני כץ ברמי ואחרים וכי חוקרי המשטרה הוליכו שולל את בית המשפט.
- **משה בדש ---** טוען שהוא חף מפשע בענין קשירת קשר לזיוף דולרים. חוקרי המשטרה תפלו עליו אשמה, לאחר שחקרו עד במשך חודש ימים בלי לרשום פרוטוקול מדברי העד. רישום הפרוטוקול החל רק אחרי חודש של חקירה

ולאחר שהוסבר לעד שעליו לספר דברים על שיחות ופגישות עם משה בדש ---
מנכ"ל תשלובת פיקנטי.

--- **סגן עיוזאת נאפסו** --- ישב בכלא **7** שנים באשמת ריגול ---ללא שריגל כלל;
והרשימה עוד ארוכה מאוד.

כיצד מתמודדת מערכת המשפט עם טענות אלה? --- שופטים רבים יאמרו לך שהם
כבר מנוסים. לדבריהם, אחד המאפיינים של עברייני הוא נטיותו לומר שהוא איננו
אשם. הם מעולם לא העלו על הדעת שקימת טעות בסיסית בתהליך שפיטתם הגורמת
להם באופן סיסטמטי רק לטעות.

השופטת המחוזית הדסה בן עיתו מעידה על כישלונה של המערכת הערלה. כדבריה:
"לפעמים מוכרע גורלו של נאשם במה שנעשה בחדרי חדרים ובראשית החקירה
(במשטרה) דבר שאין כל אפשרות לתקן אותו בשום משפט פלילי" (מיכאל רו, **מדינה
במחדליה**, הוצאת "האוגדים" ע"ט 83). דהינו, לפני שהאדם מובא לפני ערכאת
המשפט הראשונה נחרץ המשפט מחוץ לכותלי בית המשפט; שופטי הערכאה
הראשונה והשניה, לא מצליחים לזהות את השקר המונח מול עיניהם. לכן אף נאשם
ואף בעל דין לא יכול לקוות כי במערכת כזו הוא יראה את האור.

למרות הגישה הפסימית המובעת כאן, חשוב לציין בענין זה את סיפורו המאלף של
כב' השופט אברהם חלימה (שופט בית המשפט העליון שפרש מתפקידו בשנת
1990), ולרגל פרישתו סיפר לעיתונאים על המשפט הראשון שניהל בבית המשפט
המחוזי בבאר שבע שם הכחיש הנאשם כל קשר למעשה העבירה. **7** שנים אחרי
שהנאשם הואשם בדין בפני כב' השופט חלימה, השופט זכר אותו וכאשר פגש בו
במקרה במסדרון בית המשפט, פנה אליו וביקש ממנו להשיב בכנות על שאלה אחת:
האם באמת אתה עשית את המעשה. הבחור לא זכר כבר את השופט ששפט אותו
והתפלא על שאלתו; אח"כ נשבע בפני השופט שנכון הדבר שהוא אכן עשה את
המעשה. זה שופט צנוע הידוע כי הקושי הגדול ביותר במשפט הוא ראיית המציאות.
לכן, הנושא הטריד אותו שנים רבות, עד שקיבל תשובה נחרצת.

להבדיל, אלף אלפי הבדלות, נמצא שופטים שיאמרו לך שלאחר שפסקו את הדין ---
הנושא לא מעניין אותם עוד. לדעתם, תפקידם מצטמצם בכך שיסיימו סכסוך בין
צדדים. עבורם האמת --- "נזילה" תמיד (ראה ניתוח תורה ההכרה המביאה לעמדה
כזו --- לפי שפינוזה קוהלברג ופיאזה).

ג. **בג"צ --- לא רואה לא שומע ולא מדבר:** ראינו כי לגישתו הערלה של בית המשפט
העליון יש השלכות מרחיקות לכת בנושאים קריטיים נוספים:

בנושא חוץ וביטחון, קבע בית המשפט העליון הלכה המאפשרת לו לשתוק. כך למשל בג"צ לא יתערב בנושאי חוץ ובטחון, יחסים עם מדינות, פתיחה במלחמה וכו'; ולא יעמיד את שיקול דעתו על פני זה של השר, כי לדעתו (כך בג"צ שפט את עצמו) אין לו כלים לכך. נושא חוץ ובטחון "אינו שפיט" (כלשון השופטים) על אף שהנושא נוגע לחיי בני אדם (ראה הפרק על שלום ובטחון באמצעות המשפט).

באופן דומה נוהג בית המשפט העליון שלא להתערב בסוגיות שבהן פקיד השומה קבע לאדם "שומה על פי מיטב השפיטה"; ההלכה המשפטית יצרה בארץ שומה על פי מיטב השחיטה (במקום השפיטה) כי אין משפט בארץ הזו (ועל כך דובר כבר בפרק על הכלכלה). האבסורד המשפטי הוא גדול: לפקיד השומה ניתנה סמכות לשום אנשים ללא הגבלה בסכום (וזה יכול להיות מליוני שקלים); שעה שלשופט שלום בעל תארים אקדמאים וניסיון שיפוטי יש סמכות לשפוט אדם עד לסכום ידוע (300,000 ש"ח, כיום).

והיה אם תגיש בג"צ נגד שר או רשות ממשלתית אחרת, הרשות תשיב לך בתצהיר. עתה תבקש לחקור את הצד השני (איש הרשות) על תצהירו --- בג"צ לא יאפשר לך. תנסה להפנות אליו שאלון --- בג"צ לא יתיר לך. תנסה לדרוש ממנו לגלות ולהציג מסמכים --- בג"צ לא יתן לך. כך בג"צ יצר תקדימים משפטיים שעודדו את הרשויות במדינה לטעון טענות לא מבוססות, ומנע עיניים רבות מלהקשות קושיות כדי לראות. לכן על פי דרכו החינוכית של משה, יהיה זה צודק אם העם הזה על מנהגיו ושופטיו יכוננו בשם --- עבדים רשעים.

כאמור, השיטה המשפטית הקימת בארצנו יצרה תקדימים משפטיים החוסמים את העין של השופטים (ושל יתר העם). היא מונעת בקרת איכות על תהליך השיפוט לכל אורך הדרך: החל מהשלב שבו הדבר הופך לדיבור (למילה מראה) בערכאה הראשונה; בהמשך, בערכאת הערעור; וכלה בבג"צ.

והוא שאמרנו: אם בארזי המשפט נפלה שלהבת מה יגידו אזובי הקיר --- מנכ"לים, שרים, חכ"ם ופקידי ממשלה אחרים? --- ליקוי המאורות אינו רק בממשלה ובכנסת, אלא הוא ברשות החכמה ביותר --- בבתי המשפט; ההסתרה וההסתתרות שבמילות ההחלטה השיפוטית (שהיא מהות "העורלה") יוצרות עיוורון חושי, ממשי, בקרב שופטינו בכל הדרגים. והחושך במשפטנו מתרבה ככל שעולים בערכאות המשפט.

6. בג"צ מקומם תושבים

מאז 1967 התגברה בהדרגה פניתם של התושבים הערבים בשטחי יהודה, שומרון וחבל עזה לבג"צ; אולם בתחילת שנות השמונים חל שינוי במגמה של בג"צ באופן התואם למדיניות הממשלה.

הנושא של איחוד משפחות הוא לב ליבו של כל בן אנוש, ובמיוחד בין בעל ואישה. אם נפנה למושל הצבאי בשאלה **מתי מותר איחוד משפחות**, תשובתו תהיה: **במקרים הומאניטאריים ושל חסד**. אם נחזור ונשאל אותו: מהם אותם מקרים הומאניטאריים, הוא יסרב להשיב. נפנה ונשאל האם מותר איחוד משפחות בין אדם החי בשטחים לבין אשתו האחת והיחידה בת דודו לה נישא, ואשר מתגוררת ברבת עמון, או במצריים. תשובה המינהל תהיה שלילית ובקשתו תדחה.

נפנה למנהל רשות השידור בתוכניות לערבית, בשאלה: מה משיב מנהל התוכנית **"אולפן מספר 1"** לפניות התושבים בענין איחוד משפחות? והוא ישיב: אנו משיבים ברוח זו: "לא מתירים איחוד עם אישה שניה מחוץ לאחור עם תושב האחור; גבר חגר בשטחים יכול לבקש איחוד משפחות עם אשתו שמחוץ לאחור, אך לאישה מחאיזור לא מתירים להביא גבר מחוץ לאחור". מי שמכיר את המנטליות הערבית המסורתית לפיה האישה הולכת אחר הגבר מבין זאת.

מקרים רבים הובאו להחלטת בג"צ, אך בג"צ דחה את כולם, ולא נמצא פסק דין אחד שיאמר לנו: מהם המקרים ה"הומאניטאריים", או מהם מקרי ה"חסד", עליהם מדברים שופטינו הערלים.

בבג"צ 683/85 **רדואן נ' המפקד הצבאי לאזור רצועות עזה**, פד"י מ (1) עט' 309, אשר נדון לפני הנשיא מ' שמגר, המשנה לנשיא מ' בן פורת והשופט מ' אלון, החליט הנשיא שמגר לדחות את העתירה של מבקשת תושבת מצרים עם בן זוגה תושב רצועת עזה, וזאת לאחר שנישאה לו והרתה לו בעת שהותה ברצועת עזה. למרות כל אלה היא נתבקשה לעזוב את עזה ולשוב למצרים.

בבג"צ 31/87 **שראב נ' ראש המינהל** פ"ד מ"א (4) 670, פסק שוב הנשיא שמגר: בענין כוויתית שנישאה לתושב עזה. מתברר כי על פי החוק הכוויתי לאחר שאישה נישאת לתושב זר אורחותה נמחקת. נוצר מצב שהיא אינה יכולה לחזור לאזרח ותה הקודמת. בעת היותה בביקור בעזה נישאה לתושב, הרתה לו, והחל אצלה דימום, אשר לדעת רופאים מטעמה עלול לגרום לה להפלה. היא נבדקה ע"י רופאים מטעם המינהל הצבאי ואלה הגישו חוות

דעת לפיה הדימום חלש ואין חשש שתפיל. בג"צ דחה את הבקשה והיא נדרשה לעזוב.

כל הבגצ"ים המוכרים, אשר פורסמו בפד"י מראים על שיטתיות --- כל הבקשות נדחות. מדברים גבוהה גבוהה על "הומאניטאריות וחסד", אך מעולם לא פירשו מהם אותם מיקרים, ואף לא תמצא בפסיקה של בית המשפט העליון, מקרה אחד לנחמה -- שהוגדר כמקרה של הומניטאריות וחסד (בקיזור --- מה שיש לנו זה רק המילים היפות --- והכוונה היא --- מילים ערלות).

בבג"צ 13/86 **שאהין ואח' ג' מפקדי יוש"ע ואח' פ"ד מ"א** (1) 197, העלו העותרים טענות באמצעות חוות דעת משפטיות של פרום' שלטון (מאוניברסיטת סנטה קלארה בקליפורניה) ופרום' בראונלי (מומחה למשפט בינ"ל פומבי מאוניברסיטת אוקספורד), בענין זכויות של אזרחי מדינות להגר למדינה אחרת, על פי המשפט הבינ"ל. הטענה העיקרית היתה, כי הפרעה לקיום חיי המשפחה, ללא טעם מוצדק, היא בגדר הפרה של נורמה של זכויות האדם. בין היתר נטען בחוות הדעת, כי פרשנות שנתן השופט שמגר במאמר בנושא זה, ואשר פורסם באנגלית בשנת 1982, נדחה ע"י מדינות רבות בעולם, וע"י העצרת הכללית של האו"ם. להלן נעמוד על עיקרי מאמרו של השופט שמגר.

השופט שמגר (כתוארו דאז) מפרט בפסק דינו את כל הטענות והדוגמאות שנתנו מומחים בנושא ומצא מכנה משותף אחד לכולם: כל הדוגמאות שהובאו ע"י המומחים עוסקות במצב שלום ולא במצב מלחמה, או כדבריו, באיזור הנתון "לתפיסה לוחמתית"*. מתברר, כי חוות הדעת של אותם מומחים כללה מיקרים בהם היתה תפיסה לוחמתית בין המדינות, כמו בין אנגליה לארגנטינה בענין פוקלנד, וכן על יחסים בין בריה"מ לארה"ב, וכי גם ביחסים אלה פתרו בעיות של איחוד משפחות ע"י מתן היתר להגירה. אולם לא היה באלה כדי לעזור לבית המשפט הנכבד להגיע למסקנה חשובה אחת, והיא: להשיב על השאלה, מה זה "שיקול הומאניטארי"? ולקבוע חד משמעית כי אחד השיקולים לאיחוד משפחות אשר הוכר ביחסים בין מדינות (בין באיזור עם תפיסה לוחמתית ובין באיזור שלום) הוא שמירת הקשר בין בני זוג.

יאמר מיד, כי גם הנביא אדם (האדם הראשון) קבע את הקשר בין בני זוג כהתנהגות בסיסית וראשונית המאפיינת את היצור האנושי: "ועזב את אביו ואימו ודבק באשתו" (בראשית ב'). לכן, אם נפגע כלל יסוד זה, ע"י חוק של מדינה, תהיה אשר תהיה --- יגרום הדבר למחאה, וכל בן אנוש יתקומם נגד חוק הנוגד את כללי הטבע, גם אם אותו חוק נקבע ע"י קצין צבאי בכוח הנשק, וגם אם החרה החזיק אחריו כבי הנשיא שמגר, במילים רבות וגבוהות.

• --- ראה רינשטיין --- דיני מלחמה הוצי שוקן אונ' תל-אביב עמ' 215 לפיו לאחר הסכם שלום עם מצרים --- רצועת עזה אינה איזור הנתון לתפיסה לוחמתית.

קיצורו של ענין, למרות פסק דין ארוך (בן 20 עמודים), לא הצליח כבי הנשיא שמגר לגלות לעולם: מהו המקרה אשר יחשב לדידו כ"הומאניטרי". מתברר שגם בבית משפט עליון בירושלים, אשר לחם חוקו היא העורלה, רב בו הנסתר על הנגלה; ואנו שואלים: האם בג"צ השכיל להוציא לאור משפט? האם יש בדברי השופט שמגר כדי לשמש אור לגויים? --- ודאי שלא, כי רק הסרת העורלה תעזור לו לקיים את חזון נביאינו אודות גאולת ישראל.

עד היום אף אחד משופטי בית המשפט העליון אינו יודע מה פירוש המונח "שיקולים הומאניטאריים" ומה הוא "ד/סד", כי אילו ידעו, וודאי היו מגלים לנו מקרה אחד לנחמה. המונח משמש עורלה המכסה על שרירות הלב של מפקדי יוש"ע; בדיוק כפי שהמונח "פקודה אסורה בעליל" הוסברה ע"י "משוררי" בית המשפט באמצעות העורלה: "פקודה אשר מתנוסס עליה דגל שחור". והעורלה מכה בכולם, בתושבי השטחים, ובאותה מידה גם בחיילי צה"ל המשרתים בשטחים. כולם מוכים בעיוורון.

לכן, כאשר תראה את ערביי השטחים זורקים אבנים על החיילים הישראליים, ואף יורקים עליהם, תבין שהבוז הוא לא לחייל, אלא לשופט, ששלח אותו חייל לאכוף צו שמקומם אותם. וכאשר חיילים צוחקים (ראה תמונות בטלוויזיה) למשמע גור דין במשפט, שבו ביצעו פקודה אסורה בעליל --- תבין שהם צוחקים מרוב תסכול, על שבית המשפט נתן פסק דין שלא מראה לך דבר (בבחינת --- הפלא ופלא, משחקים בינגו, או אולי רולטה רוסית). מדינת ישראל נמצאת בתהליך של תחילת מלחמת אחים, הנובעת מאותה עורלה, כדברי ירמיה הנביא, על יהודה טרם החורבן, על שלא הסירו את עורלתם: "וניפצתים איש אל אחיו, והאבות והבנים" (ירמיה י"ג 14).

החיילים המשרתים בשטחים רוגזים על תושבי השטחים ולא מבינים שהאבן שנוקתה מכוונת לבית המשפט. כל תושבי הארץ --- יהודים וערבים כאחת --- מכים ומוכים, סובלים ונאנחים --- תחת עולה ועורלתה של מערכת משפט חסרת חוקה שתבלום ותרסן את שופטי בית המשפט העליון במלאכתם, מחד; ותראה להם את הדרך, מאידך.

7. ועדות מעין שיפוטיות - ועדת עררים לרישוי נהיגה

יש מי שעלולים להתפס לטעות ולחשוב שרק ענינם של הערבים בשטחים נזנח ע"י בג"צ, וכי יש דין אחד ליהודים ודין אחר לערבים. ובכן, קיימת אחידות דעים בהחלטות בג"צ --- הוא אינו מתערב, כמעט בכלום. הוא אינו קובע מהם המצבים ההומאניטאריים, כפי שאינו קובע מהו סביר ומה לא,

אלא מניח לרשויות להתל ולהתעלל באזרח כרצונן, בלי להתערב בשיקול דעתן.

לנהגים רבים המשתחררים מצה"ל מוכר המוסד השייך למשרד התחבורה, ברח' הארבעה **14** בתל אביב, או ביתן **65** בתל השומר (ועדת הערר לפי תקנה **195** לתקנות התעבורה). שם מחליטים אם נהג מסוים הינו כשיר מבחינה אישיותית להמשיך ולנהוג. הקריטריונים הינם של פסיכולוגים ערלים. המקרה הבא יסביר את הדרך ללא מוצא: כיצד ועדות סתר אלה פוגעות בבטיחות בדרכים; וכיצד בג"צ נמנע מלהושיע את חיילי צה"ל המשוחררים.

להלן המקרה: חייל שירת בצה"ל **3** שנים. הלך לקורס טרום צבאי כדי ללמוד נהיגה בזמנו הפרטי (בנוסף ל-**3** שנות שירות). החזיק ברשיון נהיגה ברכב כבד, משך **4** שנים, בהן הוא נהג ברכב צבאי ואזרחי. כמו כן, הומלץ ע"י מפקדו לנהוג על מוביל טנקים. בשנה השלישית לשירותו הוא השתתף במסיבה של חברים, ומצ"ח תפס שם חשוי. הבחור לקח על עצמו את האשמה ונשפט.

לאחר שסיים **3** שנות שירות בצה"ל, ועבר לשרת במילואים, הוא ראה שרישיון הנהיגה שלו לא מגיע לביתו. לכן, פנה למשרד הרישוי. שם אמרו לו כי עליו לעבור מבחנים פסיכולוגיים ברח' הארבעה **14** בתל אביב. הפסיכולוג שבדק אותו קבע, שהוא אינו מתאים לנהוג כי קיימת אצלו "אי התאמה אישיותית, עקב אישיות בלתי בשלה". הבחור הגיש ערר על ההחלטה לפני הועדה לערר בתל השומר. בוועדה ישבו **3** פסיכיאטרים. אלה לא רשמו פרוטוקול ולא ניתן היה לעקוב אחרי עבודתם. קודם נכנס הבחור, ואחרי כ-**5** דקות, בהן הוא נשאל ע"י הועדה, נכנסתי לומר את דברי. הסברתי לוועדה שאין זה הגיוני שבשלות אישיותית תקבע אחרי שהבחור נהג במשך **4** שנים, כמעט **8** שעות ביום, ללא כל עבירת תנועה (פרט להעדר חגורת בטיחות פעם אחת בלבד). ניסיתי לשכנע את הוועדה שהמבחנים שנערכו לו אינם בוחנים את שהם אמורים היו לבחון (בלשון המדע --- "חסרי תוקף חיצוני"); וכי המבחן הוא: כושר נהיגה, ככתוב בלשון החוק, ולא מאפייני אישיות כלליים.

הועדה הורתה לשוב ולערך מבחן מחדש; בעקבותיו קבעו שני פסיכולוגים מסקנות סותרות: האחד --- שהוא רשאי לנהוג; והשני --- שאינו רשאי לנהוג. הדבר הובא לדיון חוזר בפני ועדת הערר בתל השומר. בוועדה ישבו **5** פסיכיאטרים, ואלה קבעו שהבחור אינו מתאים לנהיגה, בשל אי התאמה אישיותית.

הבחור הגיש ערעור לבית המשפט המחוזי בבאר שבע בב"ש **17/89** (פלוגי נגד משרד הרישוי). הבחור שהשתחרר זה עתה מצה"ל מצא עבודה ודרשו ממנו שיהיה בידיו רישיון, לצורך עבודתו. הוא הבטיח למעביד להשיג את

הרישיון, ונאלץ להוציא כספים נוספים למשפט ולחוו"ד של פסיכולוג שיבדוק את המבחנים שהוא עבר. שם אומר הפסיכולוג, ד"ר יוסף צלגוב, לאחר שבחן את המבחנים, הממצאים והמסקנות של משרד הרישוי:

"לגבי חו"ד א' (ללא תאריך ברור, וללא חתימה הניתנת לזיהוי): לא מצויין מהן מקורות המידע של נותן חוות הדעת... נקבע כי יש לו רמת אינטליגנציה נמוכה. לא מפורט מה מקורן של קביעות אלו... וכן לא מפורט מה מידת הרלבנטיות שלהם לנהיגה. נותן חוות הדעת מסכם כי הבחור מהווה סיכון כנהג ושוב לא מפורט על מה מבוססת טענה זו".

חוות דעת ב': (של ד"ר מנס ומר שפירא)

חו"ד זו מבוססת על ראיון קליני, בנדר, ציורים ורורשח. המבחנים שהועברו כולם מבחני אישיות, הם לא נועדו במקור למדוד כשרים, וסביר להניח כי יש להם יכולת מועטה בלבד למדוד כושר, או טיב, נהיגה.

וממשיך המומחה ד"ר יוסף צלגוב, ומנסה אף לעזור למשרד הרישוי וכך הוא אומר:

"מידע לגבי מבחנים שנועדו למדוד משתנים פסיכולוגיים שונים לנהיגה מתפרסם באופן שוטף על ידי Buros Institute of Mental Measurment

המומחה אף צרף להם רשימה ביבליוגרפית ורשימה של מבחנים המודדים כושר נהיגה ברכבים שונים, כדי שוועדות אלה מטעם משרד הרישוי יוכלו להעזר בהם בעתיד. (מדבריו עולה שהוועדה של משרד הרישוי פעלה כמו מי שעשה בחינות במתמטיקה כדי לבדוק ידע באנגלית).

חוות הדעת של ד"ר צלגוב הובאה בפני בית המשפט המחוזי. במהלך שמיעת הבקשה, הסביר השופט המחוזי, כי הוא פועל על פי הנחיות בג"צ (מאחר שבעבר נושאים אלה היו מובאים בפני בג"צ ומעתה ניתנה סמכות בנושא זה לבתי המשפט המחוזיים). לפיכך, על פי התקדימים שנפסקו בבג"צ בנושא זה, הוא הסביר שהבחור לא יוכל לזכות ברישיון הנהיגה שלו, על אף חו"ד סותרות אלה. כי הוא לא ישים את שקול דעתו כדי לבחון איזו משני חוות הדעת צודקת.

יתרה מכך, השופט המלומד לא יוכל לעזור לחייל המשוחרר, למרות

שהמציאות אודות נהיגתו במשך 4 שנים, סותרת כל חוות דעת של משרד הרישוי, או כל מומחה, אשר יטען על "חוסר בשלות נפשית לנהיגה" (כמו במקרה זה). כל אדם בר דעת יודע שאי אפשר שאדם יהיה בתחילה בשל לנהיגה, כך במשך 4 שנים, ואחר כך, לפתע פתאום, אישיותו מפסיקה "להתבשל"; אך במשפטנו היום, כל דבר לא הגיוני, הינו אפשרי. הסיבה לתופעה זו נובעת מההלכה המשפטית שקבע בג"צ לפיה:

בית משפט אינו מתערב, ואינו בוחן את חוות דעתם של אותם מומחים.

ואכן זו היתה התוצאה המשפטית: הבחור שלנו הפסיד את המשפט על הסף, כי שופטי בית המשפט העליון קבעו תקדימים של ערלים; ואח"ב, לחיזוק עורלתם (שמא יראו דבר מה) --- המשיכו בדרך של עצימת העיניים וקבעו שהם לא ישימו את שיקול דעתם כדי לבחון חוות דעת של אחר. הם אף התעלמו מתרומתו של ד"ר צלגוב למען משרד הרישוי, למען האגודה למניעת תאונות דרכים (ואולי גם למען כלל עם ישראל).

כתוצאה מתקדימים משפטיים אלה, אל נתפלא אם תאונות הדרכים בארץ אינן נבלמות, אלא מתגברות. בנוסף לכבישים הגרועים (תרתי משמע) קיים מסלול נוסף שהוא לקוי, בתחום המשפט והמדע: לא עורכים בישראל מבחנים פסיכולוגיים נכונים; ואין בבתי המשפט מי שיראה לעם ש"המומחים" מרח' הארבעה 14, ואלה בועדת הערר בביתן 65 בתל השומר, אינם צודקים. והיה כי תשאל בלבבך: אולי מכל התקדימים המשפטיים האלה בסוף גם מתים? --- אומר לך: כן, בספר זה אנו מדברים על המתים שבחרו למות ועל הצורך לבחור בדרך של חיים. כי בארץ הבחירה צריך: (1) לבחור, (2) בחיים.

סו. תמצית הלכות - בג"צ לא מתערב כמעט בכלום

על התפתחות ההלכות של בית המשפט העליון אודות אי התערבותו, ניתן למצוא בתמצית של רשימת פסקי דין הלקוחים מתוך תמצית של פסקי דין (במפתח עניינים מאוגד של פד"י לכרכים כז"ל, בהוצאת לשכת עורכי הדין, עט' 584, 585, בנושא התערבות בג"צ). התמצית מראה כי רבים המקרים בהם בג"צ לא מתערב על פני המקרים בהם הוא מתערב. וכי כאשר הוא מתערב, הוא אינו עושה זאת בתחומי החיים והמעשה, אלא בתחום הדמיון וההזיה --- כמו בביקורת על סרטים ומחזות --- בענין החלטות הצנזורה.

מכאן נבין מדוע השירות הציבורי נראה כפי שהוא נראה, ומדוע האזרח סובל כל כך. להלן תמצית ההלכות כפי שהיא מופיעה במפתח העניינים הנ"ל:

חוקה ו 25

**** המפקח על התעבורה --- סמכותו לענין מתן רישיונות למונית --- נפרדת ונוספת לסמכות ועדת המוניות --- בג"צ לא יתערב** בשימוש בשיקול־דעתו. בג"צ 253/73 **סרודגי נ' המפקח על התעבורה פ"ד**כ (1) 57.

" המוסדות להשכלה גבוהה --- גופים בעלי אופי ציבורי --- אך אינם פועלים על פי דין --- אין דרכו של בג"צ **להתערב** לפתרון בעיות ציבוריות --- אין למנוע פתיחת שנת הלימודים. בג"צ 474/73 **פודים נ' המוסדות להשכלה גבוהה פ"ד** כח (1) 354.

**** סמכות בג"צ --- להתערב** בהחלטות המועצה לבקורת סרטים --- לבדוק פרוטוקולים של ועדות ומועצות. בג"צ 549/75 **סרטי נוח בע"מ נ' המועצה לבקורת סרטים פ"ד** ל (1) 757.

**** בג"צ אינו נוהג להתערב ---** בהחלטות רשות סטטוטורית --- הפועלת לכאורה בתום לב --- בתחום ולמטרה שהוגדרו לה על פי דין. בג"צ 596/75 **מכבי תל אביב נ' רשות השידור פ"ד** ל (1) 772.

**** תמריצים ליצוא בענף התיירות --- נושא העתירה אינו מתאים להתערבות בג"צ -** בהיותו נתון לשיקול דעתם של השרים הנוגעים בדבר. בג"צ 534/75 **התאחדות בעלי המלון בישראל נ' שר התיירות פ"ד** ל (1) 837.

**** התערבות בהחלטת רשויות התכנון והבניה --- דעות חולקות בשאלה אם ניתן לסייע בנסיבות הענין לעותרים. בג"צ 595/75 אבו סלמאן נ' הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה ירושלים פ"ד** ל (3) 337.

" בג"צ **אינו מתערב ---** בשיקול צבאי --- היכן חייב מחנה צבאי לשכון. בג"צ 834/78 **סלאמה ג' שר הבטחון פ"ד** ל"ג (1) 471.

" פלישה למקרקעין --- התערבות בג"צ לצוות על המשטרה לפנות את הפולשים --- ולהחזיר המצב לקדמותו. בג"צ 418/78 **לזר ג' שר הפנים והמשטרה פ"ד** ל"ג (2) 108.

**** בית המשפט ימנע מלהתערב** בשיקולי הרשות --- אלא אם לקו בחוסר תום לב, שרירות, הפליה, או חוסר סבירות. בג"צ 148/79 **סעדה נ' שר הפנים והמשטרה, פ"ד** ל"ד (2) 169.

**** אי התערבות בג"צ בהחלטת היועץ המשפטי להעמיד לדין פלילי ---** אלא אם נתקבלה מתוך חוסר תום לב --- השיקול כי המעשה הפסול נפוץ ומקובל בחברתנו הוא לגיטימי להימנעות מהגשת כתב אישום פלילי. בג"צ 665/79 **וינוגרד נ' היועץ המשפטי לממשלה פ"ד** ל"ד (2) 634.

* בג"צ לא יתערב בדרך כלל --- בהחלטת ממשלה התלויה --- בנוסף לשיקולים משפטיים --- אף בשיקולי מדיניות. בג"צ 866/78 מורד נ' ממשלת ישראל פ"ד ל"ד (2) 657.

** בג"צ לא יתערב --- בשיקול דעת שירות בתי הסוהר --- בדבר הדרכים

שבהן תקיימנה פעולות רווחה וחינוך בין כותלי הכלא --- כל עוד לא דבק בו חוסר סבירות, הפליה, או קיפוח. בג"צ 96/80 אלמלעבי נ' שירות בתי הסוהר פ"ד ל"ד (5) 25.

** כאשר קיימת מחלוקת בין מומחים בשאלות טכניות מסובכות --- יעמיד בית המשפט את הגוף הציבורי בחזקתו כי קיבל החלטתו לאחר בדיקת הענין לגופו (דהיינו, לא מתערבים). בג"צ 492/79 ה פלונית נ' משרד הבטחון פ"ד ל"ד (3) 706.

** בג"צ אינו מתערב --- כאשר העילה לעתירה היא פגיעה באינטרס מסחרי מובהק --- הביקורת שמפעיל בית המשפט לגבי פעולות השלטון --- מושתת בעיקרה על עילת הפליה וחוסר סבירות, מכלל עילות אלה --- דעה חולקת. בג"צ 840/79 מרכז הקבלנים והבונים בישראל נ' ממשלת ישראל פ"ד ל"ד (3) 729.

* בג"צ לא יתערב בשיקולי השר --- אם נטען כי החשיב יתר על המידה שיקול פלוני ופחות מן המידה שיקול פלמוני --- או אם לא שקל השר שיקולים "זרים" --- אם אין שיקוליו מבוססים על טעות עובדתית --- ואינם לוקים בחוסר סבירות. בג"צ 217/80 סגל נ' שר הפנים פ"ד ל"ד (4) 429.

** בג"צ --- לא יפסוק בין שתי דעות מקצועיות חלופיות --- אך רק יבדוק אם הפעולה השילטונית נעשתה בתום לב משיקולים ענייניים במסגרת הסמכויות המוקנות לרשות על פי דין. בג"צ 179/79 סלימאן ואח' נ' מינהל מקרקעי ישראל פ"ד ל"ד (4) 567.

** במקרה דנא --- משנעשתה ההפקעה לצורך מטרה ציבורית --- לא יתערב בג"צ בהחלטת הרשות. בג"צ 179/79 סלימאן ואח' נ' מנהל מקרקעי ישראל פ"ד ל"ד (4) 567.

** בג"צ אינו מתערב בקביעת מדיניותה של הרשות --- להבדיל מפיקוח על ביצועה ההוגן. בג"צ 10/80 זילפה נ' ראש עיריית חולון פ"ד ל"ד (4) 651.

בכל פסקי הדין הללו הפסידו רבים מאזרחי ישראל כספים רבים בניסיון לתקן את המעוות במדינה. בג"צ פסק נגדם הוצאות גבוהות, אשר נתקבלו ברצון רב ע"י האוצר. הניסיון המצטבר לימד לקח, את כל הלוחמים למען הצדק: בג"צ אינו מתערב, בתי

המשפט לא פועלים, ואין מי שישמע אותך, כדברי שמואל הנביא, על משפט המלך (במקום חוקת יהוה), אשר בחרו להם:

"וזעקתם ביום ההוא מלפני מלככם אשר בחרתם לכם, ולא יענה יהוה אתכם ביום ההוא" (שמואל א' ח' 18).

לדידנו, יהוה (אלוהי אברהם) הוא החוקה של שופטי ישראל. בהעדר החוקה, יהוה אינו עונה, כי באין חוקת המילה --- אין משפט צדק, לכן אותה תופעה

שציין שמואל הנביא לפני המלכת המלך על ישראל, חוזרת וקורית לעם ישראל גם כיום. שופטינו הנכבדים אינם שומעים ואינם רואים. הם ממשיכים את משפט המלך. יוצרים תקדימים משפטיים המקלים עליהם את המלאכה --- "בלעגי שפה" (כדברי ישעיה) --- הכל כמעט נמצא ב"מתחם הסבירות" ו"הסבירות", לכן בג"צ אינו מתערב, כמעט בשום נושא. שופטי בג"צ חוסכים מעצמם את הצורך להעמיק ולחקור במציאות, או לברר את העובדות; פרט כמובן לענינים הקשורים בצפייה בסרטים ובמחזות;

לאחרונה ביטלו את הצנזורה על סרטים ומחזות, בעקבות התערבותו הרבה של בג"צ בנושא; מכאן נבין שאם בג"צ יתערב בנושאים נוספים, אולי יבטלו את הצורך במשרדי ממשלה נוספים, כי אז יתגלה תפקידם האמיתי --- להטריח ולהטריד את האזרח.

עם זאת בתקופה האחרונה (1991) נוצר הרושם בציבור כי בג"צ כן מתערב בהחלטות המינהל, לכן לפני סגירת ספר זה לדפוס נבדקה פסיקת בג"צ שהיתה בשנים האחרונות ונמצא שהשינוי אינו מהותי.

כך למשל בענין חו"ד מומחים חזר בית המשפט העליון וקבע כי בג"צ לא יתערב בהחלטת מינהל המבוססת על חו"ד מומחים מטעמה ואין בכך כלום אם יש דעות אחרות של מומחים אחרים (בג"צ 528/88 **אביטן ג' מינהל מקרקעי ישראל**, פ"ד מ"ג (3) 297). כך גם בענין מדיניות האינטגרציה לשיבוצי תלמידים בבתי הספר --- בג"צ ממשיך שלא להתערב (בג"צ 455/88 **חשין נשר החינוך מ"ב** (4) 285).

** בבג"צ 425/89 **צ'ופאן נ' הפצר ואל"מ יהודה מאירמ"ג** (4) 718. גיסה בג"צ להרחיב את התערבותו וכאן נחלקו הדעות בין השופטים (אך מילותיהם נשארו ערלות) שם היה מדובר בהגשת כתב אישום נגד אל"מ יהודה מאיר על חבלה חמורה לתושבי שטחים. נקבע שקיימת התפתחות איטית של נכונות בג"צ להתערב בשיקולי בימ"ש כדי שיהיה ככל רשות מינהלית אחרת.

ביסקי --- אין מקום להביע עמדה על הרחבת ההתערבות, ודי בהיקף המקובל של חוסר תום לב, העדר יושר או מניעים נפסדים וכן עיוות מהותי חוסר סבירות קיצוני היורד לשורש העניין. הפליה או שיקול העומד בסתירה לאינטרס ציבורי.

קדמי --- בג"צ יתערב לפי שתי אמות מידה:

אוביקטיבית --- לפי סבירות ההחלטה אם אי סבירות מהותית הכוללת בין היתר הפליה מהותית, משגה היורד לשורש העניין ועיוות מהותי אחר יתערב בג"צ לפסול ההחלטה.

סוביקטיבית --- בחינת תום הלב של המשיב הכולל, בין היתר, יושר, הגינות מניעים טהורים --- שהעדרן תפסול ההחלטה.

דב לוין --- התערבות בג"צ רק בנסיבות קיצוניות שבהן גלוי וברור שנפל משגה היורד לשורש העניין או שנתגלה עיוות מהותי אחר הדורש תיקון. להצביע על חוסר תום לב או מניעים לא טהורים או נפסדים, או אי סבירות מהותית וקיצונית.

מתברר שגם בפסק דין זה שמר בג"צ על גישתו השמרנית --- שלא להתערב אם כי מצא במילותיו הערלות מספיק מקום לחייב הפעם את הרשות להגיש כתב אישום נגד אל"מ יהודה מאיר. כמו כן הגביר בג"צ את התערבותו בנושאים פוליטיים שתפסו כותרות בעיתונות הארצית, כך למשל: לקראת כינון הממשלה --- גילוי המידע על ההסכמים מהווה חלק אינטגרלי של המשטר הדמוקרטי --- הוא ממצות עשה בדמוקרטיה --- בג"צ מתערב.

**** בג"צ 2994/90 ח"כ פורז נ' ממשלת ישראל מ"ד (3) 317.**

תכניות בניה מזוזות לפתרון בעיות דיור דחופות עקיפת תהליך החקיקה של הכנסת באמצעות צווים לפי תקש"ח ע"י שר הבינוי --- לכנסת יש חקיקה סדירה ומהירה וזו כבר הסדירה הנושא --- לכן יש לפנות לחוקי הכנסת ולא לתקש"ח בג"צ **מתערב** בתקיפה עקיפה של עצם השימוש בתקש"ח (תקנות שעת חירום).

עיננו רואות כי נמצא התערבות הולכת וגוברת של בג"צ בבל הקשור ליחסים שבין הממשלה לכנסת. כמו הגבלת השימוש בתקש"ח ככלי חקיקה במקום הכנסת. תהליך כזה, מראה לכל שהמחוקק האמיתי, או היוזם האמיתי לשינויים בחקיקה הוא בית המשפט העליון. מצב עובדתי זה תואם לגישתנו בספר זה לפיה מתוך חברי הכנסת יתמנה יו"ר הבית שיהיה גם נשיא בית המשפט העליון; אולם מהכנסת לא יתמנה שר משרי הממשלה וגם לא ראש הממשלה. רק כך השליטה בתהליך החקיקה במדינה יעשה ברמת הראש ולא ברמת הידיים והרגליים.

הכיוון הכללי בו הולך בית המשפט העליון כיום (בסה"ב בשלוש השנים האחרונות) תואם בהחלט למגמות המובעות בספר זה. דהיינו, לחייב את שופטי בית המשפט העליון להתרומם ולהנשא על כל יושב הארץ, ולהיות עטרת תפארת למדינת ישראל, והם ינשאו על הכל אם ירצו בכך ואם לאו. אם במילים רכות ואם במילים קשות, עד שאשיבה שופטייך כבראשונה ויועציך כבתחילה (ככדור קדומים). את המטרה הזו הציב ישעיה הנביא בטרם חורבנו. אותה מטרה הוצבה מחדש ע"י כב' הנשיא הראשון של בית המשפט העליון --- כב' השופט חשין --- בנאום הפתיחה של הקמת בית המשפט העליון

בישראל כאשר נשא תפילה דומה: "השיבה שופטינו כבראשונה". כיום נראה שבית המשפט העליון בישראל קרוב יותר מתמיד, בדרכו להשיג מטרה זו.

5. כיצד נגיע - עד שופטינו כבראשונה

(חינוך, חשיבה ומוסר - בתנא' לחוקה)

כאמור בפרק על דרכו החינוכית של משה, ראינו כי רמה של עצמאות מדינית של עם, קשורה קשר הדוק לרמה מוסרית של הפרטים בחברה, ובמיוחד לרמה המוסרית של המופקדים על המימשל והמשפט במדינה. קשר זה מתבטא בין היתר בהרמה הקוגניטיבית של אלה. ככל שאלה יהיו נרפים בשכלם וביכולתם לבדוק דברים לאשורם במו עיניהם, כך יהיו "מוכנים לסבול" אי צדק משווע יותר. הדבר מתבטא, בין היתר, בתקדימים של בית המשפט העליון (ביושבו כבג"צ) שלא להתערב בהחלטות, או בפעולות, של הרשויות השונות. למעשה, האדישות של הציבור למה שעושה לו הממשלה, מתחילה באדישות (אי ההתערבות) של בג"צ. להלן נבהיר את הקשר שהוכח בפסיכולוגיה בין רמתו המוסרית של האדם לבין רמתו הקוגניטיבית, בקשר לחוקה המוצעת, כדי שבמשטר החדש יצמח אדם עצמאי חופשי, נאור, וחכם.

הפסיכולוג הדגול, ז'אן פיאז'ה, הצליח להתחקות אחר שלבי ההתפתחות הקוגניטיבית של האדם. הוא הבחין בין מספר שלבי התפתחות; נציין להלן את ארבעת השלבים העיקריים בהתפתחות האדם*:

1. השלב הסנסורי-מוטורי (שלב חושי תנועתי): בשלב זה תינוק מפתח את הקשר < בין חושי השונים לבין תנועותיו המוטוריות

Piaget, J., (1952) *The Origins of Intelligence in Children*, N.Y.,
* International Universities
Press, 329

בידיים, ברגליים ואברי הגוף השונים. כמו כן, הילד לומד לדעת שגופים ממשיכים להתקיים למרות שהם כבר נעלמו מעיניו. שלב זה מתפתח מלידתו של התינוק ועד לגיל שנתיים בערך.

2. השלב הפראאופרציונאלי (שלב טרום פעולתי): הילד משתמש בשפה ונותן < לאובייקטים שמות. הילד עדיין אנוצנטרי ומתקשה להבין את נקודת הראות של < אדם אחר; למשל, אם הילד יעמוד בינך לבין הטלוויזיה, בשעה שאתה צופה < בה. ואתה תאמר לילד שהוא מסתיר לך את הטלוויזיה --- הוא יסתכל < לטלוויזיה ולא יבין מדוע אינך רואה אותה, כי הוא, עצמו, רואה אותה די < טוב. שלב זה מתפתח בין גיל שנתיים עד 7 שנים < לערך.

3. שלב האופרציה הקונקרטית (שלב הפעולה הקונקרטית): הילד מתחיל לתפוס את < העיקרון של שימור החומר, כמו: שימור מספר, גודל, כמות ועוד. דהיינו, < למרות שערימת תפוזים התפזרה, אין זה אומר שיש יותר תפוזים מאשר במצב < הקודם, אלא אותו מספר של תפוזים (לפני שלב זה, הילדים יאמרו שבקרוב < התפוזים שהתפזרו יש יותר תפוזים מאשר בערימה אסופה --- כי הם אינם < מבינים את שימור הכמות). שלב זה מתפתח בין הגילאים 7 < עד 12 שנה לערך. אפשר שהאדם ישאר ברמה זו גם בהיותו < בוגר, ואכן רבים הם אלה בחברה, ותפקודם בחברה אינו נפגם בשל כך, גם < בהגיעם לסטטוס חברתי גבוה ומכובד. אדם כזה נתפס לדימויים ולציויר < דימויים, ולא בהכרח מנחה את עצמו על פי גזירה לוגית של מסקנות על פי < הגדרות, וכר.

4. שלב האופרציה הפורמאלית (שלב הפעולה הצורנית): האדם חושב במונחים < מופשטים, מניח הנחות יסוד וגחר מסקנות; מבודד משתנים של בעיה, חוקר < באופן שיטתי פתרונות חליפיים, ומנתח אפשרויות לעתיד --- כנביא; לכן < הוא גם מחפש אידיאולוגיות, אשר לדעתו משקפות שיטה אחידה לסדרי עולם. < שלב זה הוא השלב הגבוה ביותר בשלבי ההתפתחות של האדם מבחינה < קוגניטיבית. על אף גילו המתקדם של האדם, רק מעטים מגיעים לשלב < קוגניטיבי כזה בהתפתחותם האישית (על אף הגיעו לגיל 50 < ו-60).

בתחילת התפתחותו של השלב הרביעי, נערים נוטים לחשוב מחשבות המעוררות בהם פחד (כמו התאבדות, או רצח של אדם קרוב, מניחים הנחה האם זה אפשרי, רואים שזה אפשרי ואח"כ מכים על חטא מדוע עלתה בהם מחשבה כזו). הכל נעשה מתוך החופש של המוח לחשוב ככל העולה על רוחו. יש שאינם מבחינים בין מעשה למחשבה ומייסרים את עצמם על עצם המחשבה העולה בם; הם אינם מבינים

שהמחשבה מתעוררת באופן טיבעי כתוצאה מדרגת החשיבה אליה הם הגיעו, וכי אין להעניש את עצמם על מחשבה בלבד, אלא על המעשה.

היהדות מכירה בהתפתחות מוסרית בגיל **13**, לכן היא מכניסה את הילד לעולם המבוגרים בגיל זה ודורשת ממנו לקיים מצוות. הילד יכול להכליל נוסחאות משפטיות --- מצוות וחוקים --- ביחס להתנהגות המוסרית הנדרשת ממנו. נשאלת השאלה: האם יש קשר בין השניים (רמה מוסרית ורמת חשיבה). על כך משיב הפסיכולוג קוהלברג* נמצאו דרגות התפתחות מוסריות, התואמות לשלבי ההתפתחות של פיאות. ילדים שהתבקשו לפתור בעיות מוסריות עם ניגודים, גילו **3** סוגי פתרונות עיקריים (המקבילים לשלבים **2-4** אצל פיאות), אשר מצביעים על הרמה המוסרית, מן הנמוכה ביותר ועד לגבוהה ביותר:

1. השלב הטרום מוסרי: קיימת נטיח לציות עיוור מחשש לעונש פיזי. כמו כן יש קונפורמיות במטרה לזכות בתגמולים וטובות הנאה.

2. מוסריות רגילה (קונבנציונאליט): האדם שומר על הכללים, בלי לבקר אותם. < מקיים אותם --- כי אלה הכללים; קוהלברג קורא לה התנהגות של "הילד < חטוב". חושב ומתנהג בהתאם לקביעה של בעל-הסמכות. אדם זה פועל כדי < להימנע מסנקציות ע"י רשויות לגיטימיות ומחשש שיתפלו עליו < אשמה.

בהקבלה להתנהגות ארבעת הבנים (בהגדה של פסח), ניתן לומר שדרגה זו מאפיינת את העבד (הרשע), שמקיים דברים, כי כך אמרו לו; בלי יכולת לבקר אותם כחכם (צדיק).

Kohlberg, L., (1973) "Implications of Developmental Psychology For
•:Education

Examples From Moral Development". *Educational Psychologist*. 10: 12-
--14. 81

3. מוסריות של קבלה עצמית של עקרונות: זו דרגת המוסר הגבוהה ביותר, לפיה אדם מכבד חוזה (כי נתן מילה), ומכבד את זכויות האדם האחר;

מקבל עקרונות מוסכמים. המוסר נקבע על ידו על פי עקרונות שהוא עצמו קבע לעצמו; והוא מקיים אותם רק כדי להימנע מגינוי עצמי, ולא מתוך כפיה חיצונית.

הדרגות הללו נלמדו מתוך תשובות של ילדים לדילמות שהוצגו בפניהם בגילאים שונים. להלן מספר דוגמאות לדילמות כאלה:

1. יוסי לקח כוס אחת ושבר אותה בכוונה; לעומתו, דני שבר **10** כוסות בלי כוונה, כאשר ניסה לעזור לאמא במטבח; הילד הנבדק נשאל: מי ילד רע יותר? --- ברמת החשיבה הטרומ מוסרית, הילד חושב על פי תוצאות קונקרטיות. הוא אינו יודע מהי כוונה ואינו מחפש מדדים לכוונה, כי גם אינו מבין מהו כלל מופשט. לכן הוא יאמר שדני ילד רע וצריך להעניש אותו.

2. דוגמא אחרת של דילמה: במלחמת העולם השנייה, גרמנים לקחו יהודים למחנה ריכוז. ילדה חזרה לביתה וראתה מרחוק שגרמנים לוקחים את הוריה והסתתרה. לאחר זמן הגיעה לביתך וביקשה ממך מיסתור. אתה גרמני מה תעשה?*(החשוב הוא הנימוק):

אדם בעל מוסריות קונבנציונאלית יגיד שהוא יסגיר לשלטונות, וידחה הבקשה לעזרה --- **מפחד לגינוי חברתי** ע"י בני עמו. אדם ברמה טרומ מוסרית ידחה הבקשה --- וינמק **בחשש מעונש פיזי**. אדם בעל מוסריות של קבלה עצמית של עקרונות יתן מסתור --- **וינמק בכך שבני האדם שווים**, לכן יש לעזור לה.

לדאבוננו, ניתן למצוא בחברתנו פרופסורים באוניברסיטה ו"חכמים" מכובדים אחרים הנמצאים ברמה של חשיבה קונבנציונאלית. אלה שאינם מכבדים את המילה שבפיהם, לא יוכלו להיות חוקרים טובים וממציאים. פרופסורים, שופטים, דוקטורטים, ואלופים רבים יכולים להגיע לתארים אקדמיים גבוהים, ולמשרות מכובדות אחרות, באמצעות דקלום נוסחאות מילוליות של חוקרים ממציאים אחרים (שהם מעטים מאוד). באופן דומה נוכל למצוא בראשיתן של תנועות רעיוניות רבות "מנהיגים" שנבחרו למשרתם הרמה לא מתוך יכולתם הקוגניטיבית, או המוסרית, אלא לאחר שדיקלמו היטב סיסמאות לאומניות של אחרים.

בהעדר המילה שתראה ל"חוקרים" ול"מנהיגים הללו" את הדרך, כך תהיה

* אם נקשה קושיה דומה, על ישראלים לגבי יחסי יהודים וערבים, אין ספק שנמצא אצל רבים מאיתנו קונפורמיות לאומנית, של "הילד הטוב".

גם עבודתם המדעית --- "דקלומים". לכן אל נתפלא אם נמצא פרופסורים, ואף שופטים נכבדים המדקלמים תקדימים (שכמוהו כדקלום של דעות קדומות) של אחרים, ללא יכולת לראות בעצמם וליצור דברים מתוך מה שראו בעצמם. בהתאם לכך, ולאור פסקי הדין הרבים הנ"ל, נוכל לומר בוודאות רבה יותר שרמת החשיבה הקונבנציונלית (שלב 3, לפי פיאוזה) תפסה מקום נכבד גם בקרב שופטי בית המשפט העליון, וכי גם בבואם לעשות צדק, הם מצהירים מלכתחילה שאינם רואים; ואנו אומרים כי באמצעות תקדימיהם המשפטיים (שהפכו לדעה קדומה) הם גם לא יראו דבר.

להלן נביא דוגמא למבחן קוגניטיבי שנערך לשופטים שונים, באופן מיקרי לחלוטין ונדיר מסוגו. מדובר על עובדות דומות, שהובאו למשפטים חוזרים ונישנים, בין אותם צדדים למשפט. מיקרים אלה נדונו בשלוש ערכאות שונות --- בית המשפט השלום, המחוזי והעליון. בכולם הועלתה שאלה אחת, חדה ופשוטה. סה"כ ישבו בדין, עד כה, שמונה שופטים, ואלה נתנו החלטות סותרות, וסותרות --- האחד לשני. כל זוג שופטים באותה ערכאה סתר את חברו --- ניפץ והתנפץ למול החלטת חברו (בכתוב: "וניפצתים, איש אל אחיו" ומעתה המכה של העורלה מגיעה גם אל השופטים עצמם ומכה גם בהם).

תשובה לדילמה משפטית

כמבחן לתורת ההכרה (לפי שפינוזה)

כל מקרה המובא למשפט הינו מבחן דילמה היכול לשקף את צורת החשיבה ואת איכות החשיבה של אותו שופט. היכולת להבחין בין אמת לשקר הינו תנאי יסודי ליכולתו של השופט על פי חוקת המילה; במקביל יכולת זו מודגשת בתורת ההכרה והמוסר של האדם, אצל פילוסופים רבים. להלן תיאור מקרה של דילמה הלקוחה מדיני חברות ויכולה לשקף את איכות החשיבה באדם. מאחר שחברה היא אישיות משפטית יציר הגדרה של חוק (פקודת החברות) ולא ניתן לתפוס אותה באמצעות דימוי, או דמות גופו של אדם, אלא רק על פי מושכל (הגדרה) לכן, דווקא בנושא זה, נוכל לאבחן את השפעתו של הכוח המדמה על ההחלטה השיפוטית. דהיינו, רק בנושא כזה נוכל לראות אם המושכל של "חברה" (על פי הגדרת החוק) מצביע על בסיס של חשיבה היכולה לכוון עצמה אל האמת, או על בסיס של חשיבה

המכוונת בהכרח לשקר ולהחלטה מקרית, מקרה קלאסי הוא המקרה הבא, אשר נדון בפני השופט ע.ב. בנתניה*:

בחברה בע"מ יש שני מנהלים שווי כוחות, לכל אחד מהם הזכות לחתום ולצרף את חותמת החברה ובכך לחייב את החברה. לפי תקנון החברה נקבע, **ששום מנהל לא יפסל ממילוי תפקידו זה בשל אינטרס אישי שלו בשום ענין מעניני החברה.** מנהל

אחד הגיש תביעה בעזרת חתימה אחת + חותמת החברה. האחד מינה עו"ד שייצג את החברה; והשני הורה על פיטוריו. נשאלת השאלה: האם לאחר שבית המשפט התיר לאחד המנהלים להגיש את התביעה, הוא יתיר למנהל השני לבטלה? התשובה שנתנה כב' השופטת ע.ב. בענין זה תלמד על טיב השיפוט שלה, ** על פי איכות החשיבה שלה.

לשאלה הנ"ל השיבה השופטת ב.ע. כך: הנתבע הוא נתבע, לכן, הכיצד הוא הופך לחברה --- התובעת --- וסוגר את התיק של עצמו? ממש כך התבטאה כב' השופטת בעת הדיון***. ונמנעה בכך מלכבד את עיקרון השיוויון, שהוא כל כך יסודי במשפט צדק. שופט אחר, אשר אותו עניין הובא

* ראה ת.א. 1856/89 בבית משפט השלום. הענין הובא בפני שופטים נוספים, עד לבית המשפט העליון. הוא נדון, לעת עתה, רק בענין צו זמני בפני כב' השופט ביסקי, אשר אימץ מיד את התקדים של כב' השופט אגרנט בנושא.

" התקדים של בית המשפט העליון נקבע ע"י כב' השופט אגרנט. לפיו, מנהל בחברה יכול לפעול תחת שני כובעים, או שני פרצופים, ולחתום בשם החברה על הסכמים מחייבים עם עצמו. בע"א 247/47 **בי"ח רפאל בע"מ נ' אדם פעילן** פד"י ב' 57. שם חתם **מנהל החברה** על חוזה עם עצמו לשלם לעצמו משכורת ע"י החברה. האסיפה הכללית התנגדה לכך, וכב' השופט אגרנט פסק כך בעמ' 63 :

"לטענה זו השמיע מר כספי, ב"כ המשיב, תשובה שבעינינו היא מכרעת. אנו תמימי דעים אתו שכאן אסור בהחלט לערבב את התחומים. אין לזהות את תפקידו של המשיב בשעה שהוא פועל **בתורת מנהל ובשם החברה**, עם זכויותיו וחובותיו בתורת פרט. אל לנו להתעלם מן העובדה כי **אישיותו של מנהל חברה כפולה היא, דו פרצופית**. מחד גיסא, משמש הוא כמורשה החברה, הנאמן לה והרשאי מחוייב לפעול בשמה בהתאם לסמכות המוגדרת בחוק ובתקנות; ומאידך גיסא, הינו ככל אדם שלפי חוזה בינו לבין חברה רוכש לו זכויות ומקבל עליו חובות. כשחתם המשיב על ההסכם מיום 14.4.47 ונעשה צד בו, הרי קנה, לעצמו זכויות על פי הסכם זה בתורת פרט --- לא פחות משהיה רוכש לו כל אדם פרטי אחר אילו שימש צד בהסכם במקום המשיב. הסכמתו (של המנהל) להבאת ההסכם בפני האסיפה המכוננת הוותה הסכמת מנהל ואינה משפיעה כלל ועיקר על זכויותיו בהסכם האמור בתורת פרטי. מכאן יש להסיק שהחלטתה השלילית של האסיפה אין בה כדי לשלול את הזכויות שהוגדרו בהסכם זה לטובת המשיב".

*** השופטת לא סמכה טענתה על כך שחתמת המנהל השני פסולה מטעם אחר, או על פקודת החברות, אלא רק על העובדה שמנהל ב' הוא בעצם הנתבע, ולכן לא יכול להיות שיחתום בשם החברה - התובעת.

בפניו, קבע: יש בפגי חתימה + חותמת (כאמור בתקנון החברה), לכן אכבד את מינוי עורך הדין, בדיוק כמו את פיטוריו (סגן הנשיא בנתניה); וכן את פתיחת התיק, בדיוק כמו את סגירתו; וכן את עיכוב הליכי ההוצאה לפועל, בדיוק כמו את פתיחתם (החלטת כבי' השופט ביסקי בביהמ"ש העליון).

שאלתנו היא: מדוע שופטים שונים מקבלים החלטות שונות בסוגיה פשוטה יחסית? וכן, מה טיבן של החלטות אלה, מבחינת תורת ההכרה? האם אופן החשיבה מעיד רק על טעות בהלכה המשפטית, או גם על טיב ההחלטה השיפוטית? ואולי גם על רמת המוסר של אותו אדם?

--- על כך משיב ברוך שפינתה בתורת ההכרה שלו --- בספרו "תורת המידות".* בשל קוצר היריעה נתמקד בתמצית העניין:

על פי תורת ההכרה של שפינתה, השופט האחד רואה את החברה בע"מ כדבר המובחן מדמות של אדם. שיפוטו פועל (אקטיבי) על פי מהות ההגדרה של חברה בע"מ (כדברי שפינתה --- "מושכלים מכוונים"), ללא עירוב של דימוי, או דמות הגוף; ואילו השופט האחר, שיפוטו מופעל (פסיבי) על פי חברה בדמות של גוף (או, כלשונו של שפינוזה --- על פי "הכח המדמה") --- לכן הוא אינו משתחרר מהשפעת הכוח המדמה ורואה את מנהל ב' בדמות של נתבע בלבד, ולא יכול לתפוס את המושכל הטהור (חסר השפעה של דימויים) של חברה על פי הגדרה (זו הגדרת פקודת החברות ותקנון החברה).

לפי שפינתה, הנפש נפעלת ע"י גופים חיצוניים, המפעילים את גוף האדם. על פי הפעלת הגוף --- מופעלת הנפש. כך למשל, אם האדם הופעל פעם ע"י שני גופים ויותר --- הרי שאם האדם יופעל אח"כ ע"י אחד מהם --- נפשו תזכר בגוף השני ותופעל על ידו (ראה משפט י"ח); בדומה מוכיחים זאת הפסיכולוגים, פבלוב וסקינר, במחקריהם בחיות ובבני אדם. לדברי שפינתה, האדם מופעל באופן מיקרי על פי ההתרחשויות שסביבו. לזה קורא שפינוזה "הכוח המדמה" (הכוח בנפש, המעלה זיכרונות, או תמונות של גופים).

עם זאת, אדם, אשר שואף לשלמות ולשלווה הנפש, צריך לחשוב באמצעות מושכלים מכוונים --- שהם הנחות יסוד פנימיות המנחות אותנו על פי מהות הדברים. שפינוזה מגדיר "מהות", באופן מיוחד, כך:

"ממהותו של דבר --- אני ■ אומר, הוא מה שעם הנחתו הונח הדבר בהכרח ועם העקרו נעקר הדבר בהכרח; או מה שבלעדיו לא יוכל

• ברוך שפינתה, תורת המידות, הוצאת מסדה בע"מ, בתרגום מרומית ע"י יעקב קלצקין, 1967. החל מפרק שני, "על מקור הנפש והפעלותיה".

הדבר ולפיכך לא יוכל הוא בלעדי הדבר, לא להיות ולא להיות מושג
("מושג" --- הכוונה תפיסה בשכל --- נע.).

לפי שפינוזה, הבלבול בנפש האדם יכול להיווצר רק כאשר מתערב הכוח המדמה; כאשר התמונה של התובע, מחד, והנתבע, מאידך, מתערבבים זה בזה. כל פעם שנפשנו תופעל ע"י הכוח המדמה (ואכן היא מופעלת בלי שנרצה) נצטרך לומר למנהל --- הנתבע: שב במקום הזה, מצד זה של האולם --- כנתבע, אל תקפוץ לצד השני כתובע, אסור לך לחתום בשם החברה כתובע. אל תבלבל אותנו --- כי אתה לא התובע, שהרי אתה הוא הנתבע. אולם כל פעם שנפעל על פי מושכל מכוון (מהותי) נכבד את רצון החברה.

לחשיבה המונחית ע"י מושכלים מכוונים קורא שפינוזה הכרה מן הסוג השני. זו התבונה הרואה ומחליטה על הדברים בבחינת הכרח; לעומתה, חשיבה, אשר מונחית ע"י הכוח המדמה, מכונה בפיו --- "הכרה מהסוג הראשון". אופן חשיבה זה, הינו המקור לשקר והחלטה על פיה היא מקרית.

וביתר פירוט מנסח שפינתה את משפטי ההוכחה שלו כך:

1. במשפט מ' מפרט שפינתה את סוגי ההכרה העיקריים באדם:

1. מחישות (כלשון המתרגם) על פי **דברים פרטיים** שהחושים מראים לנו < מסורסים ומבולבלים ו**בלי סדר הגיוני** --- לאלה קורא שפינוזה בשם < --- "**הכרה מתוך ניסיון לא בדוק**". וכן, (סוג אחר של חשיבה) < חשיבה לפי **סימנים**, למשל: כאשר אנו שומעים, או קוראים מילים, < ונוכרים מיד בדברים, **ומציירים** לנו מהם **מושכלים דומים** לאלו < שעל ידם אנו מדמים לנו את הדברים (ראה הערה למש' יח').

את שני הסוגים הללו של התבוננות בדברים מכנה שפינוזה ובצדק: "הכרה מן הסוג הראשון --- סברה או דימוי".

2. אחריהם מפרט שפינוזה את סוג ההכרה שאליו עלינו לשאוף, והוא: מתוך שיש < לנו **מושגים משותפים ומושכלים מכוונים של סגולת הדברים**. לזה קרא: < "**תבונה או הכרה מן הסוג השני**".

2. במשפט מ"א שפינוזה עוזר לנו להבחין בין אמת לשקר:

"ההכרה משל הסוג הראשון היא הסיבה היחידה של השקר ואילו משל הסוג השני והשלישי היא "בהכרח אמיתות".

ובמשפט מב': "ההכרה משל הסוג השני והשלישי ולא משל הסוג הראשון מורה אותנו להבדיל בין אמה לשקר".

רק במאה ה־20 (300 שנה לאחר שפינוזה) הוכיחו מחקרים בפסיכולוגיה קוגניטיבית, שלניתוח הלוגי של שפינתה יש תקף במחקר המדעי. דהיינו, יש התאמה בין דרגת החשיבה של האדם --- על פי שלבי ההתפתחות קוגניטיבית של האדם* --- לבין דרגת התפתחותו המוסרית.**

3. עתה נשאל: כיצד נוכל לאבחן את איכות השיפוט כדי להבחין בטעות מבעוד מועד? --- תשובתנו היא: על פי המאפיינים של החשיבה:

1. המחשבה תופסת את הדברים בבחינת הכרח, ולא במקרה; כדברי שפינתה במשפט מד':

"מטבעה של התבונה לראות את הדברים לא במקריים, אלא כהכרחיים".

ובמשפט יוצא א':

"אין זה אלא בעטיו של הבה המדמה, אם אנו רואים את הדברים במקריים, אחד בבחינת העבר ואחד בבחינת העתיד".

ולעניננו --- אדם הסבור, מחד, שחברה בע"מ יכולה להגיש תביעה ע"י מנהל א' נגד מנהל ב' ע"י חתימה + חותמת; אך, מאידך, כדי לבטל את התביעה בעתיד, שוב אין אותו כלל שווה לעתיד הרי שסוג חשיבתו של אותו שופט היא מהמין הראשון. הוא אינו רואה את הדברים כהכרחיים, אלא במקריים --- אחד בבחינת העבר ואחד בבחינת העתיד.

2. מאפיין נוסף, ששפינוזה מעיר תשומת ליבנו אליו (בהערה למשפט מ"ט היוצא "רצון ושכל דבר אחד הוא") הוא:

"והריני מתחיל ברבר הראשון ומעורר את הקוראים, שיפרידו יפה בין מושכל, או מושג בנפש, ובין ציורי הדברים שאנו מדמים לנו. אף

* ראה דרגות ההתפתחות של פיאיזה בעמ' 256.

** ראה דרגות ההתפתחות של קוהלברג בעמ' 258.

צריכים הם להפריש בין המושכלים ובין המילים, שעל ידן אע מסמנים את הדברים. תרע, שרבים (רבים מאוד --- 99.90/0 --- נ.ע.) מערבבים לנמרי שלושת המינים האלה. לאמור, ציורי דימויים, מילים ומושפלים. או אינם מפרשים ביניהם בדיוק הראוי או בזהירות הראויה... הרי בל אלו הסבורים שהמושכלים אינם אלא ציורי דימויים המתהווים בתוכנו ע"י השפעת נופים, ברי להם שמושכלים של דברים, אינם אלא הזיות שאנו הוויים מתוך רצון חופשי ללא חוק. הם רואים, אם כן, את המושכלים כעין תמונות אילמות על גבי טבלה. ומחמת שהם אדוקים ברעה קדומה זו אין הם רואים שוב, שחמושכל באשר הוא מושכל, בולל בתוכו חיוב ושלילה".

וממשיך שפינתה ואומר:

"לאלה המחליפים מילים כמושכל, יכולים, ע"י מילים בלבר, לחייב או לשלול בניגוד למה שהם מרגישים".

ומן הפילוסופיה נחזור לעניננו: שפינוזה אומר דברים חמורים מאוד, שאדם בעל חשיבה כזו, יכול לחייב דברים בניגוד למה שהוא מרגיש. נסביר זאת: חברה בע"מ היא אישיות משפטית יציר החוק, קשה לתפוס אותה בעזרת הכח המדמה וכל נסיון לתפוס אותה באמצעות גופם של המנהלים א' או ב' (כיציר הדמיון) סופו נדון לכישלון. הגדרת החוק היא המהות, והיא היסוד לקיום החברה בע"מ (דהיינו שעם קיומם --- קיימת החברה בהכרח; ועם העקרים נעקרת החברה בהכרח, כך שלא תוכל, לא להיות בפועל ולא תוכל להיות מושגת על ידנו, לפי הגדרת "מהות" של שפינתה). ואלה הם המרכיבים היוצרים את רצון החברה, על פי תקנון החברה:

חתימה של אחד המנהלים + חותמת החברה = מחייבים את החברה (מפליא לחשוב --- כמה מלל צריך להוסיף כדי להסביר דבר כל כך פשוט).

והוא שאמרנו מבחן הדילמה בידי חברות אינו משקף רק טעות בבחירת הכלל המשפטי, אלא מעורבת כאן צורת חשיבה לא צודקת. ומאחר שמדובר ברשות השופטת הרי שהיא מסכנת כל אדם בישראל שנוקק לה: זו מערכת עם שופטים המתקשים להבחין בין אמת לשקר. המבלבלת בין מלים למושכלים ואינם מצליחים להבין שמושכל כולל בתוכו חיוב ושלילה.

בחרנו בשפינוזה כדי ללמדנו זאת --- מאחר ששפינוזה הוא גדול הפילוסופים, גם בעיני רבים אחרים, ענקי רוח באמת, ואלה שניים מהם:

1. בן גוריון --- עלה לקיברו של שפינוזה בהולנד, רק כדי שעם ישראל ישיב את שפינוזה לחיקו בעקבות החרם של יהדות אשכנז עליו לפני כ־300 שנה. בהקשר זה חשוב לציין כי שפינוזה ניבא לפני כ־300 שנה, על בחירת העברים, כך: "אני סבור כי ברית המילה יש לה בנדון זה השפעה גדולה כל כך, עד שאני משוכנע כי היא לבד תקיים את העם הזה לעולמים" (אולם שפינוזה ראה עם נרפה ונרמס לכן לא האמין שהעם יקום מחדש) לכן הוא ממשיך ואומר: "הייתי מאמין בהחלט כי ביום מן הימים בבוא שעת הכושר, כפי שענייני האדם הם בני שינוי, שוב יקימו את ממלכתם ואלוהים יבחר בהם מחדש" (ראה "מאמר תיאולוגי מדיני", הוצ' מגנס 1960, עמ' 43)

2. אלברט איינשטיין --- במשך תקופה ארוכה מחיינו נמנע מלהצטרף לרעיון הציוני. אולם לאחר שאחד הפרופסורים השפניוויסטים בתקופתו, השיב לשאלתו של איינשטיין בנוגע להשקפתו של שפינוזה על הרעיון של שיבת עם ישראל לארצו, הצטרף גם איינשטיין להיות אוהד לרעיון הציוני. הדבר מראה על השפעתו המכרעת של שפינוזה, על איש מדע ויוצר כמו איינשטיין.

יתירה מזאת, רק יכולתו של איינשטיין לחשוב על פי מהות הדברים (על פי מושכלות מכוונים) אפשרה לו לגזור מהנוסחאות והנחות היסוד של הפיזיקה הניוטונית את תורת היחסות שלו. חשיבתו היוצרת, על פי מושכלות מכוונים, איפשרה לדור שלם לצעוד צעד אחד גדול לניצול האטום. איינשטיין חש עצמו כאזרח העולם. מאחר שחשיבה על פי כלל שווה לכל, הינה הבסיס לחשיבה יוצרת, כמו גם לחשיבה מוסרית המאחדת את הכל, בדומה לתפיסתם של שופטי ישראל בתנ"ך, וחזונו של נביאי ישראל, על שלום לישראל ולעמים.

המחשת הסכנה: דעות קדומות ודימויים הם נחלתם של מרבית בני האדם, ללא הבדל השכלה, מקצוע, או מעמד.* ואלה ניתנים להטיה בבל עת. דהיינו, למרות היותם

בראש הפירמידה המשפטית הם עלולים שלא לראות במילים דבר של הכרח, אלא מעין מקריות מעניינת. כך קרה למשפטן גרמני דגול, אשר עם עליית הנאצים לשלטון הועלה להיות שר המשפטים בגרמניה. סופו שהועמד לדין צבאי, יחד עם שופטים אחרים, במשפטי נירנברג בתום מלחמת העולם השנייה, באשמת רצח, ועל שלא קיימו משפט צדק בגרמניה: ועל שקיימו משפט על פי החוקים הנאציים, בלי להתנגד להם.

" כמו הנביאים והשופטים בישראל, אשר מקצועם היה פשוט --- האחד רועה צאן, והאחר, בולט שיקמים, כך גם שפינתה היה רק לוטש עדשות במקצועו. יחד עם זאת, שפינוזה היה הוגה דעות גדול שידע להסיר מעליו את הדעות הקדומות שמילאו את דעותיהם של עמים רבים; דעות קדומות אלה נגעו לכל תחומי החיים: דת, אלוהים, ונפש האדם. הוא הגיע למסקנות מחייבות והכרחיות, בימי הביניים האפלים (באמצע המאה ה-17) ויכל להשתחרר מהם, באמצעות מושכלים מכוונים. וגזירת מסקנות כעניין של הכרח ולא כמקרה.

המשפטן הדגול הזה הוא פרופסור ארנסט יאנינג. נולד ב-1885, חונך על ערכי הרפובליקה הווימארית. בשנת 1907 היה די"ר למשפטים. ב-1914 התמנה כשופט במזרח פרוסיה. היה ממנהיגי רפובליקת וימאר וממעצבי החוקה הדמוקרטית שלה. זכה להכרה בינ"ל בזכות עבודתו כשופט. ספריו שימשו אוניברסיטאות רבות. ב-1935 נתמנה להיות שר המשפטים של גרמניה הנאצית, אולם לא השכיל להתנגד, ולא דחה מעליו את הכיבודים שהעניק לו תפקידו ונתן יד להעמדה לדין של חפים מפשע, עד כדי סירוס של אנשים, והוצאה להורג של חפים מפשע, בידעה, או בהתעלמות מהעובדה שהם חפים מפשע.

יחד איתו הועמדו לדין שופטים נוספים (אמיל האן, פרידריך הופשטטר וורנר למפה) שטענו להגנתם כי הם היו "בורג במכונה" --- וקיימו את חוקי המדינה.

מקרים מצערים אלה רק מראים כי מילה שכתבו בספריהם המכובדים, לא נכתבה בברית דמים (כמו ברית המילה). מסקנתם השיפוטית מעולם לא היתה חשיבה שבהכרח (חשיבה מהסוג השני --- לפי מושכלות מכוונים), אלא רק דבר אפשרי. אפשר שאותו פרופסור זכה להכרה מדעית רק בשל יכולתו לדקלם דקלומים ("ציטוטים") מדבריהם של אחרים וכך זכה בציונים גבוהים בעבודותיו "המדעיות". במרוצת הזמן הפך להיות דוקטור, פרופסור ושופט. אולם רק על פי תורת ההכרה שבארנו כאן (לפי שפינתה, סקינר, פבלוב, ואברהם) ניתן להבין: מדוע על אף כל הכתבים המכובדים שכתב פרום' ארנסט יאנינג, הוא היה מסוגל לפעול בתפקידו, כשר משפטים, בניגוד להרגשתו, ובלי להבחין בין אמת לשקר. הלכה למעשה, אדם "חכם ומכובד" זה התנהג כעבד־רשע (כהגדרתו החינוכית של משה); כבעל מוסריות

קונבנציונאלית (לפי קוהלברג), וברמה קונגיטיבית של אופרציה קונקרטית (לפי פיאזה).

כאמור בחנו את תורת ההכרה של שפינוזה והיכולת לחשוב על פי מושכלות מכוונות בדיני חברות רק כדי לחלץ נתון אחד והוא: האם חשיבתו של שופט מסוים מצליחה להבחין בין אמת לשקר.

מדוע סוגיה זו כה חשובה? --- מאחר שההלכה המשפטית בישראל היא שאם שופט החליט להאמין לאדם זה או אחר --- אזי לא תמצא בבית המשפט המחוזי, או העליון (כערכאות עירעור), שום מערכת מבקרת שיכולה לגלות את הטעות, או לתקן את הטעות של אותה שופט. כאמור, בית משפט לערעורים אינו רואה ואינו שומע עדויות כלל. כאשר מוגש עירעור, קיימת ההלכה שבית משפט לערעורים לא יכניס את שיקול דעתו כדי לבדוק את אמינות העדים. מכאן שמה שנקבע ע"י ערכאת השיפוט התחתונה תשאר כך

לכל אורך הדרך. באופן שגם מי שמיועד לבקר את הדברים (ערכאת העירעור), לא יפקח את עיניו כדי לראות את העובדות.

יתירה מזאת, השיטה המשפטית הקיימת חמורה עוד יותר, מאחר שמי שגובה את הראיות בשלב ראשון הוא שוטר, ולא שופט. לכן נמצא כי על פי רוב המשפט נחתך על פי דברי השוטר, כי השופט נוטה להאמין לו. בשלב הערעור לבית המשפט המחוזי או העליון --- השופטים הערלים אינם שומעים דבר ואינם מתירים לטעון ביחס לעובדות שקבע השופט ששמע את המשפט לראשונה. כך נרמסים זכויותיו של האזרח ע"י שוטר שאין לצפות ממנו, כי במשטר השופטים המוצע על ידנו באן שהוא יגבה עדויות בלב ובלל (כך קרה למשל למר משה בדש --- מנכ"ל תשלובת מפעלי פיקנטי --- בנושא האשמתו בקשירת קשר לזיוף דולרים).

פוליגרף בשיטת הפח"ס

אמין יותר מהתרשמות שופט

במדינות המערב משתמשים ב-2 חברי מושבעים כדי שיהוו אינדיקטורים בלתי תלויים הצריכים להגיע למסקנה אחידה על קביעת העובדות: מה אמת ומה שקר בדברי העדים. בארצנו עדיין לא הגענו למסקנה שקיים קושי בקביעת העובדות, וכל אחד סבור שמה שהוא רואה --- זו האמת; כמו כן בולם סבורים שהמילים מראות להם דבר מה, שעה שלפי שיטת ברית המילה, לא כל המילים מראות.

בשל הקושי הקיים במילים עצמן --- להראות לגו דבר מה --- הרי שגם אם נשתמש בפוליגרף כדי לאמת עובדות (באמצעות תגובות פסיכופיזיולוגיות) נמצא שקיימת אפשרות שניסוח השאלות באופן תיאורטי, לא מוחשי, או על ידי מחשבות ותחושות

כלליות, יגרום לאי דיוק של המכשיר עצמו (כביכול), ויצגי את המכשיר כלא אמיץ, ואין זה כך.

מחקר השוואתי בין שיטות שונות לאימות עובדות מראה כי כוחו של המכשיר הזה גדול יותר מיכולתו של האדם לגלות ולהבחין בין אמת לשקר. וכי אם נשתמש בשיטת שאלות מסוימת נגיע לרמת דיוק גבוהה, עד כדי 1000/0.

במחקרים בפסיכולוגיה נמצא כי בשיטת שאלות הנקראת פח"מ (בדיקה של "פריטי חקירה מוכמנים" --- נסתרים; פריטים ועובדות שרק עושה המעשה עצמו יודע עליהם), ניתן להגיע לדרגת מהימנות גבוהה של עד **100%**; וכי בשיטה אחרת מגיעים לרמת מהימנות פחותה במעט (כ-**90%**). בכל

מקרה מהימנות הבדיקה בפוליגרף גבוהה יותר מיכולתם של בני האדם לקבוע מהימנות --- אמת או שקר --- לאדם זה או אחר.

בנושא הפוליגרף הוקמה בשנת **198** ועדה ברשות נשיא בית המשפט העליון לשעבר, כבי' השופט יצחק כהן, ולצידו **6** חברים מתחומי המשטרה המשפט והפסיכולוגיה. כולם הגיעו למסקנה כי הפוליגרף יכול, באמצעות שיטת הפח"מ, להביא לתוצאות מדויקות ביותר, עד כדי **100%** הצלחה בוהוי פריטי חקירה מוכמנים. בכל זאת החליטה הוועדה --- בדעת הרוב --- שלא להמליץ על שימוש בפוליגרף למטרת עדות בבית משפט. בדעת מיעוט היה תנ"צ מאיר קפלן, אשר תמך בהחזרת הפוליגרף, והביא מחקר משנת **1979**, לפיו נעשה ניסיון לזהות את המעורבים בעבירות באמצעות ארבע שיטות שונות:

1. טביעת אצבעות;

2. זיהוי כתב יד;

3. עדות ראייה;

4. בדיקת פוליגרף;

במחקר זה התגלו:

הפוליגרף: הצליח ב- **90%** מהמקרים לגלות אם נבדק מעורב, או חף מפשע; ב- **0/5** מהמקרים היו טעויות; ב- **0/5** מהמקרים התוצאות לא מסקנתיות (לא החלטיות).

טביעות אצבע: **20%** --- הצלחה; **0%** --- טעויות; **80%** --- תוצאות לא מסקנתיות.

זיהוי כתב יד: **85%** --- הצלחה; **0/5** --- טעויות; **10%** --- תוצאות לא מסקנתיות.

עדות ראייה: **35%** --- הצלחה; **20%** --- טעויות; **45%** --- תוצאות לא מסקנתיות.*

לדאבוננו, מערכת המשפט צריכה לקבל החלטות בנושאים רבים של עדות ראיה, שבהם כמחצית מהמקרים (כ-45%) אינם מאפשרים להגיע לתוצאות כלשהן; לכן אם בית המשפט בכל זאת חותך משפט ומגיע לתוצאה כלשהי, הרי שעובדתית הוא טועה בכ-50% מהמקרים; בדיוק כמו הסיכוי לזכות בהטלת מטבע, ואף למטה מזה (45%). בית המשפט נאלץ לעשות כן מפני שהוא אינו מחוייב לראות. הוא צריך וחייב רק לחתוך; לא תמצא שופט שיגיד: "הנושא קשה, אינני רואה", אלא הוא חייב לחתוך בכל נושא שהוא

*** ראה: דו"ח הועדה לענין פוליגרף (ועדת השופט יצחק כהן) עבריות וסטיות חברתית ט 12 (118-136 1981 (דעת רוב); יי (21-1) 44-56, 1982 (דעת מיעוט).**

בגדר סמכותו, גם אם לבסוף לא יחתוך את העורלה בלבד (והמבין יבין).

והיה כי תשאל: מה קורה אם בית המשפט חותך בבשר החי (ולא את העורלה)? --- אזי התשובה היא תגיש עירעור. לשאלה: האם הליך העירעור מאפשר בקרת איכות טובה על תהליך קבלת ההחלטות בערכאה הראשונה? --- התשובה היא לאי י כי אין לערכאת העירעור עיניים כדי לראות את ש"ראה" בית המשפט הראשון. ההלכה היא כאמור, רק במקרים מיוחדים ונדירים ביותר (איננו יודעים מתי זה קורה להם --- כי אין מוצא לראיות גם למושג זה "מיקרים מיוחדים") הם מתערבים בהתרשמותו של שופט הערכאה שהאמין לזה או אחר.

"משפט שלמה" - מערכת קיברנטית לבחינת המשפט

"משפט שלמה" המפורסם, ממחיש את חוקת המילה של השופטים בתקופת התנ"ך. שם ניתן לראות כיצד נעשתה בקרה על השופטים באמצעות ערכאת העירעור העליונה --- בפני המלך (מלכים א' ג' 16). שם טענה כל אחת משתי הנשים, כי הבן הוא שלה. אילו הדבר היה קורה ביום, שופט הערכאה שלמטה היה קובע לפי הבנתו (ואולי לפי תפיסתו את מין האישה), למי להאמין שהיא אכן האמא, והיה קובע זאת על סמך אמונתו הפנימית בלבד, להאמין לזו או לאחרת. אפשרות ודאית נוספת במשפטנו: שהשופט היה נעזר במילים ערלות כמו האמא "האמיתית", כדי לקבוע שיש לתת את הילד ל"אמא האמיתית". לאחר שהמילה "אמיתית" --- לא היתה מראה לו דבר, בוודאי היו יושבים שופטי ערכאת העירעור ואומרים: האמא האמיתית היא זו ש"מגלה הכי הרבה חוס ואהבה" (כמו בעבירת הרצח "בדם קר" שראינו לעיל). ואז כשהיו מביאים את הנושא לדיון נוסף, שם היו בוודאי מעוררים שאלה נוספת: מה זה "חוס ואהבה" על איזו טמפרטורה מדובר? וכשהיו רואים שאין גם בזה מוצא היו חותכים לפי מבחן "האמא (שלם) הסבירה" מה שנקראה "מבחן הסבירות", שהתפרסם במשפטנו, ונתן את אותותיו וסטירותיו לכל עם ישראל בכל תחומי חיינו.

בכל מקרה, שופטים ערלים תמיד מוצאים רטיה חדשה, או קורה חדשה, כדי לשים אותה מול עיניהם; כך באמצעות הרטיה (המילה הערלה) הם חותכים בבשר החי במקום לקרוע צוהר במילה הערלה.

בבתי המשפט במערב, גילו מזמן, שאין לסמוך על האדם כמי שיכול לראות ולקבוע עובדות (לתת שמות לתופעות), לכן הם הנהיגו את שיטת חבר המושבעים (12 במספר), אשר צריכים כמשפט הפלילי, להגיע לקביעת העובדות פה אחד. כאן בארץ, סומכים על שופטים, אשר ככל האדם --- הינם

ערלים; והקשה מכל הוא שבהיותם חסרי חוקת המילה המציאו הלכות שגרמו לערכאת העירעור להיות אטומה לחלוטין מלראות.

לעומת זאת, ב"משפט שלמה" אנו רואים שהביאו את שתי הנשים בפני ערכאת העירעור, כדי לשמוע ראיות מחדש, ולקבוע אמינות ע"י מראה עיניים. במשטר השופטים (אשר משפט שלמה מהווה את קצה הקרחון של כל השיטה) ערכאת העירעור העליונה (במקרה זה --- כס המלך שלמה) צריכה לגלות את יכולתה באמצעות יצירה של מבחן ראיתי; ולא על פי מידת יכולתם של השופטים לכסות ולעבות את החלטותיהם באמצעות מילים ערלות.

שים לב, במשפט שלמה לא נאמר ששופט כלשהו, בערכאה קודמת, פסק כבר בסכסוך בין שתי הנשים הללו, ולא נאמר שהן באו לערעור לאחר פסק דין כלשהו; למרות זאת אין ספק שהנשים הללו הופיעו בפני ערכאות קודמות.* נשאלת השאלה: מה קרה לאותן נשים בערכאות הקודמות?

--- תשובתנו היא: לפי חוקת המילה, שופטי הערכאה התחתונה הצהירו בריש גלי, שהם אינם רואים כלום, שהם מתקשים לחרוץ משפט (להראות אור במשפט --- לעשות "חריץ" בעורלה כדי לראות) לכן הם העבירו את הנושא לזה שמעל בדי שזה יצור את המבחן הראיתי ויראה. דחינו, ככל שעולים בערכאת המשפט, שם נדרש השופט לגלות את כוחו הגדול יותר לראות ולהראות באמצעות מילים מראות ולא בהכבדת מילים ערלות.

נשאלת השאלה: האם ניתן למצוא כיום בשיטתנו המשפטית הערלה, שופט שיאמר למתדיינים שלפניו: קשה לי, אינני רואה? --- לא תמצא כזה. כי אין לנו חוקה המחייבת את השופט לגלות קבל עם ועדה, שהוא מתקשה להסיר את עורלתו. לכן הוא תמיד חותך, גם אם זה יהיה בבשר החי; אתה אמנם יכול לערער, אבל ידוע לכל מה קורה בעירעור; ערכאת העירעור אינה מתערבת במהימנות העדים, שקבעה הערכאה שלמטה, אלא מצדיקה את פסיקתם של השופטים שאינם רואים.

*** על פי חוקת המילה משה בונה את משטר השופטים (שמות י"ח 25), כך:**

"ויבחר משה אנשי חייל מכל ישראל ויתן אותם ראשים על העם. שרי אלפים, שרי מאות, שרי חמישים ושרי עשרות ושפטו את העם בכל עת. את הדבר הקשה יביאון אל משה וכל הדבר הקטון ישפטו הם".

השופטים הפועלים על פי חוקת המילה יכלו לחוש שדבר מסורים קשה לראיה, לכן הביאוהו בפני משה (או ערכאת עירעור גבוהה אחרת). ומה שהצליחו לראות בעצמם (וכמובן להראות לכולם) --- פסקו בו.

מותר לשפוט את השופטים

נוכח הדברים הקשים שאמרנו עד כה, תשאל בוודאי השאלה: האם מותר לאדם מן הישוב, לערוך מחקר, שבו הוא יאסוף נתונים יקבץ אותם בקטגוריות על שופטים ויסיק מהן מסקנות אודות אותם שופטים? או שמא תחום זה אינו מותר במחקר כלל? --- על כך נמצא שני מקורות שיכולים להנחות אותנו:

1. האחד --- מימי קדומים בתקופת השופטים.

2. והאחר --- מתקופתנו, כפי שניתן למצוא בדברי בית המשפט העליון, על ביקורת שהוטחה בו.

להלן נדון בשניהם:

א. כתקופת השופטים מסופר במגילת רות כך: "ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ" (רות, א' ו). יש מי שפרש זאת, שהשופטים שפטו: ויש מי שפרש זאת: שבזמן, שפטו את השופטים! --- כנראה שלזו היתה הכוונה בחוקת המילה במשטר השופטים. דוגמא לכך ששפטו את השופטים (כי הדיבור הוא מעל כולם) הוא המשפט שערך נתן הנביא לדוד המלך, כאשר סיפר לו את הסיפור התמים על "כיבשת־הרש"; על פי פסיקת המלך דוד, בא נתן הנביא בדברי הזעם על דוד ושפט אותו. נתן ניבא על דוד דברים קשים מאוד: שבנו ימות, וכי לא תסור החרב מביתו; וכן, שישכבו עם כל נשותיו של המלך לעיני כל העם. דוד לא חשב אף לרגע שאין זה נכון, וכי דברים אלה לא יקרו לו. הוא ידע היטב את שירת האזינו, ב"י "הצור תמים פועלו כל דרכיו משפט". לכן הוא מיד הכה על חטא; המלך --- השופט --- דוד לא ניסה להכות את נתן הנביא על דבריו (כפי שעשו מלכים ביהודה וישראל נוכח דבריהם הפחות קשים של נביאים מאוחרים יותר). הכאתו של מי שמדבר ושופט את השופט --- כמו נתן הנביא --- אופייניים למשפט המלך. וסופו של משטר זה --- בתקופת המלכים (משלמה המלך ואילך) הביא להתפרקות הממלכה, מיד לאחר מותו, ולגלות של עם ישראל מארצו.

המסקנה המתחייבת מהפסוק המובא במגילת רות הוא זה: כאשר העם מגיע למצב שבו הוא צריך לשפוט את שופטיו יש גם רעב בארץ. ההיתר לשפוט את השופטים, מודגש בתרבותנו (של נביאי ישראל בתנ"ך), בדברי

משה לעם ישראל, כתוב: "לא תגורו מפני איש (גם לא מהשופטים) --- כי המשפט לאלוהים הוא" (דברים א' 17);

ברוח הדברים האמיצים הללו של משה (גדול השופטים), וברוח תרבותם של נביאי ישראל, אנו אומרים היום את הדברים הקשים הללו על בתי המשפט בישראל שלנו. שופטים שאינם יודעים להוציא לאור משפט, ושאינם מתנגדים לחוק הנוגד את הצדק, אפשר ורצוי לשפוט גם אותם; עד שיכירו בחובתם כלפי אברהם, לשים על עצמם חוקה שתתן לעם הזה לראות אור.

חופש הביטוי, גם כלפי השופטים, יכול להיות קיים רק במשטר שיאמץ את חוקת המילה. כי בחוקת המילה העם רואה את השופטים ואת מעשיהם. העם צריך לדרוש מהשופטים לנהוג על פי חוקה שמראה. כדי שיתקיים בהם הכתוב: "וכל בניך לימודי יהוה (יהוה־המשפט) --- ורב שלום בניך".

הדברים בספר זה נאמרים ללא מורא, ואסור שיהיה מורא. הדברים נאמרים מתוך ידיעה ברורה: "כי ליהוה המשפט"; וכי אם לא יעשו כאן משפט צדק --- יעשה בעם הזה שפטים. הדברים צריכים לשמש אזהרה לשופטים: אלה הנמצאים למעלה ושומרים על אש המשפט. אלה צריכים להעלות את העם הזה מעלה מעלה ולחנך אותו לראות. והיה, אם לא יעשו כן --- הם ירדו מטה מטה ויורידו את כל העם הזה ביחד עימם --- שאולה.

ב. כיום שופטי בית המשפט העליון מכירים בזכות של האזרח לשפוט את השופט עצמו, כחלק מהאיזונים בחברה דמוקרטית. הכוונה לדבריו הנאורים של נשיא בית המשפט העליון, כב' השופט שמגר, בבג"צ 506/89 בארי נ' ראש מדור תביעות אגף החקירות, המטה הארצי של משטרת ישראל ואח', פ"ד מדי' (1) 604. העובדות שם היו כלהלן:

בעקבות עירעור בחירות (ע"ב 2/88) שבו הפסיד המשיב מס' 3 (ד"ר מתתיהו פלד), הוא יצא לרחבת החזית של בית המשפט העליון והעיר הערות הפוגעות בשופטים שישבו בדיון, וכך נטען שאמר:

"זו בושה לבית המשפט העליון שיושבים בו שני שופטים אשר החליטו לפסול רשימה על סמך 7 קטעי עיתונות";

או, לפי גירסה אחרת:

"זה לא מוסיף כבוד לבית המשפט העליון ששניים כאלה יושבים

בו".

העותר ביקש מראש מדור תביעות להעמיד את ד"ר מתי פלד לדין פלילי לפי סעיף 255 לחוק העונשין, שעניינו: זילות בית המשפט.* בהחלטתו לדחות את העתירה קובע הנשיא, כב' השופט שמגר (שם, 612) כך:

"הביקורת הציבורית חשובה היא לרשות השופטת. היא מבטיחה, בסופו של דבר, אמון הציבור בשפיטה. השופטים מקבלים ביקורת זו באהבה. מבינים הם, כי במשפט המתנהל לפנייהם הכול עומדים לדין: בעלי הדין, הדין והדיין עצמו. יודעים הם, כי ביקורת עליהם, ואף ביקורת קשה, היא חלק "מהאיזונים" הנחוצים בחברה דמוקרטית. ביקורת מטבעה אינה מחמיאה. היא נעשית כדין כאשר היא תרבותית ועניינית, וכאשר היא מעוגנת בעובדות".

לעניינו, ניתן לומר כי ביקורתנו, היא אמנם נוקבת וקשה; אך היא מעוגנת בעובדות, בתחומי חיים רבים, אשר נועדו ללמד את השיטה של חוקת המילה של אלוהי אברהם. כמו כן, היא תרבותית, ומעוגנת בתרבות של אבותינו הקדמונים; היא גם עניינית ומפורטת. היא מנתחת כל נושא בהרחבה, ועל אף הנושאים הרבים, בהם עוסק הספר, הרי שבכל הקשור לביקורת על בתי המשפט, הבאנו את המובאות במלואן בכל ענין שנדון; במיקרים של ביקורת קשה ביותר, הבאנו את דרך ההוכחה של שפינוזה (על פי ספרו). הביקורת הקשה נועדה להביא לידיעת העם והציבור בישראל כי הם צריכים וחייבים לאמץ חוקה חדשה, אשר תיצור את "האיזונים" הנחוצים בחברה דמוקרטית. לפיכך, ביקורתנו תואמת לגבולות ולתחומים אותם התיר כב' הנשיא מאיר שמגר לביקורת על בתי המשפט.

* סעיף 255 לחוק העונשין קובע:

"האומר דבר על שופט או דיין לענין כהונתו, בכוונה לפגוע במעמדו, או מפרסם דברי גידוף נגד שופט או דיין, כדי להחשיד או לבזות את דרכי שפיטתו, דינו --- מאסר שלוש שנים. אולם ביקורת כנה ואדיבה לטיב החלטתו של שופט או דיין בדבר שיש בו ענין לציבור לא תהא עבירה לפי סעיף זה.

ניתן לומר שהחלטת כבי' הנשיא שמגר היא נאורה* ותואמת לגישתם של שופטים אחרים בתנ"ך (כמו שמואל) אשר הכירו בחופש הביטוי כמהות המשפט; כאמור בדברי כבי' הנשיא, וחשוב שנצטטם שנית:

- "ביקורת מטבעה אינה מחמיאה";
- "השופטים מקבלים ביקורת זו באהבה";
- "אף ביקורת קשה, היא חלק "מהאיזונים" הנחוצים בחברה דמוקרטית"; --- <
"במשפט הכל עומדים עומדים למשפט: בעלי הדין, הדין והדיין < עצמו".

והיה כי תשאל כיצד ניתן לבנות מערכת משפטית, שתתאים לחוקת המילה המוצעת, הרי לך מספר דוגמאות שימחישו את סידרי המימשל במשטר השופטים בתנ"ך; ולאחר שניווכח בחינותם נראה כיצד ניתן לישמם כיום.

על מהות משטר השופטים

לאחר שראינו כיצד העורלה מכה בכל העם, במדינה המשמרת את משפט המלך כיום, נציג את משטר השופטים של אבותינו הקדמונים, ואת דרכי פעולתו: כיצד נשמרו זכויות הפרט, וחופש הביטוי, וכיצד המשטר הצמיח עם של ענקי רוח --- שופטים, נביאים, גיבורים ומנהיגים. על מהות משטר השופטים נלמד ממספר אירועים המסופרים לנו בתקופת משה, וכן בספר שופטים, שמואל א' ושמואל ב' (תקופת המעבר משופטים למלוכה).

* על גישתו הנאורה של כבי' הנשיא ניתן לראות גם בבג"צ 297/82 ברגר נ' שר הפנים, פ"ד לז' (3) 29, שהובא בעניני פנים, על הנהגת שעון קייץ. שם כבי' הנשיא שמגר היה בדעה כי על השר לבחון עובדות, לקבץ נתונים ולשקול אפשרויות שונות. כמו כן, כבי' הנשיא החליט באומץ לב, של מי שרואה, כי השר עובד עליו בעיניים; וכך אמר כבי' הנשיא שמגר, שם:

"ניתן היה לצפות לכך שגירסה כאמור של השר תהיה מעוגנת בחוות דעת כתובות של רופאים או של מומחים אחרים... דא עקא, שלא הוגשו לנו חוות דעת כאמור. וככל שעולה מן החומר שלפנינו, הן גם לא היו לפי השר בעת שהחליט בענין שלפנינו".

עם זאת, כבי' הנשיא מאיר שמגר, היה שם בדעת מיעוט, כנגד דעת הרוב של השופטים יצחק כהן ואהרון ברק. כך הכהה הרוב את דעתו האמיצה של כבי' הנשיא שמגר בדעת יחיד.

1. משטר השופטים מבוסס על חינוך אינטנסיבי לכל העם

ההסבר: עם של עבדים נכנס לארץ המובטחת, ומקים משטר של שופטים, רק לאחר חינוך אינטנסיבי, אשר נמשך 40 שנה במדבר. העניין הוסבר בפרק על החינוך בדרכו החינוכית של משה, אותם נזכיר בקצרה כלהלן:

1. שינוי סידרי האכילה בפסח --- כדי שהילד הקטן ישאל על השינוי נוכח מראה העיניים שנגלה לפניו (כמו: "מה זה? מה קרה? מה נשתנה?").

2. ואם הילד לא ישאל, יפתח אביו בגירוי אודיטורי (שמיעתי) בפסוק המגיד: "בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים", שמופנה לעבד הרשע ולשאינו יודע

לשאלו. זאת במיקרים שהמחנך האב נכשל מלעורר את השאלה על מראה העיניים.

3. לערוף את פטר החמור, כדי לעורר את השאלה: מה זה? מה נשתנה? נוכח הריגת בהמה לא כשרה לאכילה, מהעורף (ולא מהצוואר לפנים).

4. משה מזכיר לעם כל יום בבוקר את שאלתם הראשונה ששאלו מיוזמתם, נוכח מראה כפור הטל שכיסה את המחנה, כאשר העם שאל: "מן הוא --- כי לא ידעו מה הוא". ומשה אמר להם כי "הוא הלחם אשר נתן יהוה לכם לאכלה". דהיינו, תמיד ובוקר בוקר ישאלו את שאלות התם: מה זה? ומה זה? ומה זה? --- עד שיראו וישאלו את שאלת החכם --- השופט: "מה העדות והחוקים והמשפטים..." כדי שכל אורח יגיע, מחד, לשלב הבחירה האישית; וכדי שכל העם יוכל, מאידך, להקים משטר של שופטים ונביאים.

5. במשטר השופטים כל פרט מתנגד ומקשה קושיות. מעלתו של המשטר היא בשמירה על דעתו ועצמאותו של כל אורח.

רק משטר של שופטים מחייב את המנהיג ליצור מערכת דידקטית, אשר תקשה קושיות על המנהיג שלה. תעודד עמידה איתנה של יחיד בדעתו --- מול רבים (צדיק - -- יחיד; מול --- רשעים --- רבים). משטרים אחרים יעדיפו לשמור את האזרחים במצב של טמטום כדי לשמור על גאוותו, כבודו ושררתו של המלך־השליט. ככל שישאלו פחות --- כן ייטב לשליט. כך גם בדמוקרטיה חסרת החוקה, ככל שניתן למשוך את העדר בכחש כך יטב למפלגת השלטון.

2. כיבוד חופש הפרט - "איש הישר בעיניו יעשה"

דוגמאות:

1. שמשון מתחבר עם אישה זונה מבנות פלישתים. מעשה זה אינו גורם לעם לנדותו מתפקידו כשופט (ככתוב: "וישפוט את ישראל בימי פלישתים עשרים שנה" --- שופטים ט"ו 20). אם ימצא היום ראש ממשלה, שר, חבר כנסת, או שופט שהלך לזונה הוא ודאי ימצא עצמו מנודה מכל תפקיד ציבורי. והשאלה היא למח? --- מה אכפת לאחר מה השני עושה עם עצמו.

2. יפתח הגלעדי היה בן של אישה זונה. הוא התחבר עם אנשים ריקים (היום היינו קוראים להם בוודאי: "ציחצ'חים"); בעת צרה, העם פונה ליפתח כדי שילחם עבורם, כנגד בני עמון (שופטים, יא' 1-5). יפתח משכיל למלא את תפקידו על הצד הטוב ביותר, ואף מנהל משא ומתן לשלום קודם למלחמה. מו"מ זה לא היה

מבייש את מיטב שרי החוץ, שמאמצים את כללי המשפט הבינלאומי פומבי דהיום. והשאלה היא: מה חשיבות העובדה, מי היו אביו ואימו של יפתח, ועם מי התחבר; החשוב הוא הכישורים לבצע את המשימה.

3. לכבד המילה ולקיימה בנדבה

דוגמא: העם נשבע לא להכחיד את הגבעונים, לאחר שאלה התחזו לאנשים שבאו מרחוק וכרתו ברית שלום עם ישראל. כארבע מאות שנה מאוחר יותר, שאול המלך מקנא לישראל ורודף ומכה בגבעונים; על כך ישראל נענשים בשלוש שנות בצורת רצופות. דוד שואל באלוהים: למה קרה הדבר? --- והתשובה היא: בגלל מעשה שאול בגבעונים, בקנאתו לישראל (שמואל ב', פרק כ"א); עונשו של שאול היה להרוג את חמשת ילדיו.

(חשוב שתנועת "כך" ודומיהם ישננו פרק זה היטב).

4. יסוד החוקה הוא החובה לעשות משפט

א. פגיעה ביסודות החוקה --- מובילה למלחמת אזרחים:

במשטר השופטים, נשמרת החובה לעשות משפט בכל מחיר, ולו גם במחיר של מלחמת אזרחים, והכחדת שבט שלם. הכוונה לשבט בנימין --- על שסרב להחיל את המשפט בתחומו, באירוע על הפילגש בגבעה (שופטים, י"ט --- כ"א). נספר אירוע זה בקערה להלן:

איש לוי ופלגשו היו בדרכם לביתם. לעת ערב נקלעו לגבעה בשטח שבט בנימין. חיפשו מקום לינה, אדם זקן אסף אותם לביתו. בלילה הדפקו אנשי בליעל על דלת ביתו של הזקן וביקשו לראות את האורח. הזקן סרב והציע להם את בנותיו, ובלבד שלא יגעו באורח. אלה המשיכו בדרישתם. לבסוף לקחו את הפלגש, אנסו אותה והתעללו בה כל הלילה עד שמתה. איש הלוי נתח את גופת פלגשו ל²ו נתחים, ושלח אותם לכל שבטי ישראל. הוא בקש מהם דבר אחד: "שימו לכם עליה, עוצו ודברו" (שופטים י"ט 30) --- וראה מה עשה הדיבור:

תוצאות הדיבור לא אחרו לבוא. כל בני ישראל התקבצו כאיש אחד, מן ועד באר שבע וארץ הגלעד אל המצפה. מכל העם התייצבו ארבע מאות אלף איש רגלי, שולף חרב, כדי לשמוע במה המדובר. לאחר שאיש הלוי סיפר להם את המעשה, סרבו בני

ישראל לשוב לביתם (הדבר נאמר כך במפורש). הם עלו לשבת בנימין ובקשו ממנו למסור את בני הבליעל אשר בגבעה, כדי לבער רעה מישראל; אולם, "לא אבו בנימין לשמוע בקול אחיהם בני ישראל" (שופטים כ' 13). סירובו של שבט בנימין לעשות משפט לתושביו העבריינים, גרמה לכל שבטי ישראל לתקוף את שבט בנימין פעמיים, ואף להיכשל ולסבול אבדות קשות. למרות כישלונם, לא נרתעו בני ישראל. הם תקפו את שבט בנימין בפעם השלישית וניצחו. בקרב זה השמידו את כל שבט בנימין, כולל נשים וטף, מלבד 600 איש, אשר הצליחו להימלט ולהסתתר משך ארבעה חודשים בסלע רימון. כך הוכחד כמעט שבט שלם מישראל, בשל עקשנותו שלא לעשות משפט. נשאלת השאלה, איזה דין החילו בני ישראל על שבט בנימין, ומהו העיקרון שהנחה אותם?

--- רק במקום אחד מצווה עם ישראל להכחיד זרע שלם באופן מוחלט --- בלי לקחת שלל --- והוא זרע עמלק. עליו נאמר שהוא "לא ירא אלוהים" (דברים כ"ה 18). וכאמור, על פי פרשנותנו --- האלוהים הוא המשפט; לכן העמלק הוא מי שאינו מקיים את המשפט בתחומו, או מתנגד לקיומו, וזה יכול להיות גם אחיך (במקרה זה שבט בנימין או גם שופט בית המשפט העליון שקובע שהנושא אינו שפיט ואינו עושה משפט).

ב. מי שאינו תומך בחוקה --- (לחייב ולקיים משפט) --- דינו מוות:

עם ישראל מצווה להשמיד את זרע עמלק. עם זאת, אלוהים עושה את מלאכתו גם ללא עזרת ישראל (כי מהות יהוה היא המשפט), לכן נאמר: "יד על כס יה מלחמה ליהוה בעמלק מדור דור" (שמות י"ז 16). מי שאינו עושה

משפט --- מובחר באופן טבעי; כך גם מנבא ישעיה הנביא: "כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו" (ישעיה ס' 12); ואילו עם ישראל רק מצווה לסייע לתהליך ההתפתחות של האנושות לכיוון זה, ככתוב: "וזהו בהניח יהוה אלוהיך לך מכל אויביך מסביב, בארץ אשר יד, וד' אלוהיך נותן לך לנחלה, תמחה את זרע עמלק מתחת השמיים לא תשכח" (דברים כ"ה 19).

באירוע על הפלגש בגבעה, בני ישראל החילו את דין עמלק גם על אנשי יבש גלעד, על שלא הצטרפו למלחמה של העם נגד שבט בנימין, והיכו את אנשי יבש גלעד, כולל נשים וטף (שופטים כ"א 8);

באופן דומה, גם שאול המלך נאשם באי השמדת עמלק. לאחר ששאל לוכד את אנג מלך עמלק ואינו הורג אותו מיד, מנבא שמואל על שאול שהמלוכה תועבר מידי שאול לאחר טוב ממנו (שמואל א' ט"ו).

5. ישוב הניגודים: "איש הישר בעיניו יעשה" / לעומת הצורך במשפט

כאשר אדם עושה בעצמו ובביתו דבר מה --- זה רצונו, אף אחד אינו מתערב ואין לו זכות לכפות את עצמו על האחר; אך, אם אדם פוגע ברעהו, קיימת חובה לעשות משפט. הדוגמאות דלעיל מסבירות זאת. לכן סדר חברתי נשמר בד בבד עם הזכות שכל איש --- הישר בעיניו יעשה. כיום נוטים לפרש זאת באופן שלילי, (מאחר שפסוק זה נאמר לפני הקמת המלוכה (ספר שמואל ב'; כאילו הפסוק בא לציין מצב של אי סדר במשטר השופטים אשר הביא להקמת המלוכה; וכאילו שהמלוכה יצרה סדר. אך לא כך הדבר; "איש הישר בעיניו יעשה", אינו סותר קיומו של סדר חברתי. הדוגמאות הנ"ל מדברות בעדן במקום שאינן נוגע בזולת --- תעשה ככל העולה על רוחך. אך תמיד יש סדר חברתי המחייב עשיית משפט לפי חוקת המילה.

6. כל העם רגיש לעוולות הזולת

התנהגות העם במקרה של הפלגש, מסבירה זאת. אין אדישות, אלא מעורבות של כל העם בכל נושא. העם רגיש לצדק ודורש לעשות צדק ומשפט. מצב זה שונה ומנוגד לגישת אי ההתערבות שאימצו לעצמו בג"צ בדמוקרטיה חסרת החוקה בישראל של היום (כפי שראינו קודם לכן).

5. אוטונומיה לכל איזור

הדוגמא על הפלגש בגבעה, מראה שלכל שבט יש שלטון עצמי; כולל עמים אחרים --- כמו שבט היבوسی לידו עברו איש הלוי עם אשתו, ועמדה בפניהם האפשרות ללון שם (בדומה לשיטת הקנטונים בשווייץ היום). התנאי לקיום משותף הוא החובה להחיל את חוקת המילה על כולם ולהטיל אחריות אישית על התושבים לקיים משפט בכל מקרה של פגיעה שתקרה בתחומם (מעיקרון זה נובעת גם ההלכה על העגלה הערופה)*.

6. המנהיג מתחשב במצבו הקוגניטיבי של העם

מיד בצאת ישראל ממצרים ניסו בני ישראל להכנס לארץ, אך ראו עצמם כחגבים לעומת יושבי הארץ הענקים, ופחדו להלחם בהם. משה אינו מכריח את העם להכנס לארץ, אלא מקבל את דעת הרוב, תוך התחשבות במצבו הנפשי.

מבחינה עובדתית ידוע למשה שעם ישראל אינו בגובה של חגבים; לכן, אין מנוס מהמסקנה שהתמונה, אשר הצטיירה בעיני המרגלים, היא תמונה סוביקטיבית, המעידה על מצבו הנפשי של העם; לפיכך, משה מתחשב בה (בשל רגישותו הרבה

לזולת). ואכן, כך הוא עושה --- דוחה את כיבוש הארץ ב־40 שנה של נדודים במדבר, עד שכל העם מגיע למסקנה --- שיש לכבוש את הארץ.

7. אין מקום לדיקטטורים

הדוגמא: לאחר שגדעון חזר ממלחמתו במדינים, העם רצה להמליך את גדעון למלך על ישראל. גדעון השיב להם שרק יהוה לבדו יהיה מלך עליהם.

*** כיום, ניתן לאמץ חוקה זו לצורף תוכנית האוטונומיה בשטחים; כדי למנוע התנקלויות של עם בעם; ואם תהיינה התנקלויות, אותו איזור יהיה מחוייב בעשיית משפט. אם לא, הוא יסכן את כל בני עמו במלחמת חורמה על פגיעה בחוקה. ואם גם לאחר חקירה ודרישה לא ימצאו האחראים למעשה --- תהיה חובה על מנהיגי האזור לגנות את המעשה בפומבי (ראה ההלכה הקיימת ביהדות בענין "העגלה הערופה").**

לאחר שגדעון מת, בנו של גדעון, אבימלך, שכר אנשים והרג את כל 70 אחיו ושם עצמו למלך על ישראל. רק יותם הקטן הצליח להסתתר ולהימלט. הוא ברח אל הגלגל וסיפר לעם משל: על עצים אשר רצו להמליך על עצמם מלך. עצי הפרי למיניהם סרבו לקבל את ההצעה, כי לא רצו להתבטל מעבודתם --- יצור הפרי. רק כאשר פנו לשיח קוצני ונמוך, חסר פרי וצל, הקרוי אטד, הוא הסכים לקבל את תפקיד המלך. אולם הוא התנה זאת בכך, שכל העצים הגבוהים ונותני הפרי יכנסו לחסות בצילו, שאם לא כן, אזי תצא אש מתוכו ותשרוף את כולם.

ואכן, כך בדיוק קרה. העם לא סבל את התנהגותו של אבימלך אשר כפה על עם של ענקים לחסות בצל ענפיו הקוצניים והנמוכים. באחד הניסיונות של אבימלך ללכוד ערים תחת חסותו, הוא שרף את מגדל שכם. באותה עת היתה אישה על המגדל וזו השליכה פלח רכב על ראשו והרגה אותו. כך התקיימה נבואת יותם, אשר הומחשה בדרך המשל.

מסיפור זה נלמד: יותם הקטן יודע פרקים חשובים בניהול מדינה; וכן, משטר השופטים אינו מאפשר לדיקטטור קטן לרדות בעם של ענקים ולהכניסם תחת צילו.

10. מותר לשפוט את השופט

נתן הנביא שפט את דוד על מעשה בת שבע. גור הדין היה קשה לדוד, ואף נוסח באופן בוטה, אך דוד לא התכחש לסמכותו של כל אורח לשפוט אותו. רק בתקופת המלכים דיכאו המלכים את הפה המדבר.

לאחר שעמדנו על קצה המזלג על מהות משטר השופטים, נערוך השוואה בין הדמוקרטיה במשטר השופטים ויתרונותיה --- ביחס לדמוקרטיה חסרת החוקה וביחס למשטרים אחרים.

יתרונות משטר השופטים

משטר השופטים איננו נוגד את הדמוקרטיה. אלא הוא צומח מתוכה ומוסיף עליה את חוקת המילה. לכן יתרון בולט של משטר השופטים הוא קיומה של חוקה. בדמוקרטיה אין בהכרח חוקה. ממצב זה נובעים יתרונות רבים נוספים למשטר השופטים על פני הדמוקרטיה נעדרת החוקה, ועל פני משטרים אחרים.

1. במשטר השופטים יכול כל פרט להביע את דעתו באופן מפורט ומלא בסוגיה הנדונה. הדבר נובע ממהות שיטת המשפט, הדורשת מכל צד להביא נימוקים, עדויות והסברים מלאים.

לעומת זאת בשיטה הדמוקרטית מצביעים למען מפלגה, שבה יש עמדות שונות בנושאים שונים --- חלקן מתאימות לדעת הבוחר וחלקן מנוגדות לדעתו ורצונו. התוצאה שאנו מוצאים כיום היא --- בוחרים רבים האומרים: "בחרתי את הרע במיעוטו". לכן, בשיטה הקיימת, הבוחרים לעולם לא יוכלו להביע את דעתם באופן ברור בשום סוגיה; כי אף פעם הם לא אמרו באיזה נושא הם דנים, מצביעים ומדברים.

רק במשטרים בהם קיים משאל עם בכל נושא חשוב (כמו בשווייץ), רק אז דעת העם באה לידי ביטוי בנושא דיון מוגדר וידוע.

2. במשטר השופטים ניתן לבדוק אפשרויות רבות באותו נושא ולבחור את הדבר הטוב ביותר בתבונה ושיקול דעת מעמיקים. הדבר נובע ממהות המשפט, המחייב נימוקים וראיות. השכנוע נעשה בישוב דעת ולא בעזרת גינגלים ופרסומות דמגוגיות. השיטה המשפטית מאפשרת דיון לגופם של הנושאים (המהות) ולא לגופם של המועמדים (המי).

לעומת זאת בדמוקרטיה, נעזרים בכתבות ורכילויות על המועמד, כדי לפגוע בו אישית. כמו כן, נעזרים בשיטות דמגוגיות של תשדירי פרסומת ברדיו ובטלוויזיה, וכן בבדרנים ובגינגלים, כדי לשכנע את המון הבוחרים, ולהסיח את דעת הקהל מנושא הדיון.

3. במשטר השופטים קיימת ערנות ציבורית מתמדת לכל עוולה ביחסים שבין אדם וחברו. הדבר מאפשר תיקון מתמיד של חוקים והלכות.

לעומת זאת, במשטר הדמוקרטי, העם יכול לשנות את השיטה רק לאחר **4** שנים; וגם לאחר הבחירות אין לדעת במה הרוב תומך: האם העם בחר במפלגה זו או אחרת

בגלל המצע הכלכלי שלה, או בגלל המצע הבטחוני.

4. על פי חוקת המילה של אברהם, השופט־המנהיג חייב לעשות שימוש במילים מראות --- ולא ערלות. מצב זה מחייב את השופט להעזר באמצעי המחשה דידקטיים, כמו משלים, ודברים מוחשיים אחרים. אמצעי המחשה אלה יקלו על המנהיג לחנך את העם, מחד; ומאידך, יקלו על העם להבין כל נושא, ולזכור את החלטות בית המשפט --- חוקיו ומצוותיו.

לעומת זאת, בדמוקרטיה חסרת חוקה, המנהיג יכול לדבר אל העם במילים ערלות; מחד, הדבר מסייע למועמד בבחירות לטשטש את עמדותיו; ומאידך, אף אחד לא יודע כיצד הנבחר ינהג ומה האזרח יקבל מהנבחר שלו בעקבות אותן הבטחות. יתירה מזאת, בשעת מבחן, הנבחר לא ידע כיצד לנהוג ומה להחליט (כי גם בבחירות הוא נמנע מלהציג עמדה ברורה בשום נושא). נבחר

ציבור, אשר סיסמאותיו הנבובות, הביאו לבחירתו --- הוא המנהיג אשר "מגיע" לעם (תרתי משמע) על שבחר בדמוקרטיה חסרת חוקה, כשיטה לקיומו.

5. משטר השופטים הינו משטר המחייב את המנהיג לחנך; כך למשל, הוא מחייב לעשות משפט שבו כל העם "יראו ויראו" (הדגש על המילה הראשונה "יראו" ולא השניה). הדגש הוא על חינוך, ולא על הפחדה. לעומת זאת, הדמוקרטיה, במהותה, היא שיקלול דעות העם באחוזים; בהגדרת הדמוקרטיה אין כל גורם חינוכי. וגרוע מזה, הדמוקרטיה מאפשרת למנהיג שקבל **51%** מן הקולות בבחירות, להתעלם מ־**49%** מהאוכלוסיה, בלי לנסות לשכנע, או להשתכנע. הדמוקרטיה אינה מחנכת.

יתירה מזאת, הדמוקרטיה מעודדת קשירת קשר בין אנשים, על מנת שיתאמו את הצבעתם ויחליטו, בחדרי חדרים, ככל העולה על רוחם. לכן נמצא בדמוקרטיה התארגנות של כנופיות, כמו פלנגות, הקוראות לעצמן "מפלגות־אידיאולוגיות", ונלחמות זו בזו, ללא כל הבדל רעיוני. על כך אומר ירמיה הנביא: *"וילכו במועצות (אלה הוועדות הפועלות על פי רוב) כשרירות ליבם הרע, ויהיו לאחור ולא לפנים" (ירמיה ז' 24).*

6. במשטר השופטים כולם רואים כיצד מתקבלת ההחלטה, יכולים לשקול אותה לגופה ואף לערער עליה. לעומת זאת, בדמוקרטיה, ההחלטות מתקבלות בחדרי חדרים. יום יום מתקבלות החלטות בנושאים קריטיים לגורל האזרחים. אף אחד אינו יודע מה הוחלט ואיך הוחלט; ואף אין לו זכות ערעור, אלא אחת לארבע שנים.

7. מבחינה היסטורית נמצא שהדמוקרטיה מתדרדרת במהלך השנים לאוליגרכיה, אח"כ לטימוקרטיה [שלטון בעלי ההון], ולטיראניה [שלטון של עריץ יחיד]. הטיראן ממליך לבסוף את בנו אחריו למלך. סופו של התהליך הוא משטר של מלוכה. במשטר המלך (או כבר בשלב הטיראן) העם נאנק תחת עולו של זה, עושה מהפכה ומחזיר את השיטה הדמוקרטית --- וחוזר חלילה.

התהליך מתואר ע"י אפלטון, שהוא נמשך בפוליסים היווניים, כולל באתונה המהוללה, בסה"ב 70 שנה. תפיסה זו גם התקבלה ע"י מונטסקיה. לכן הוא הציע להפריד בין הרשויות --- המחוקקת, המבצעת והשופטת --- על פי תורת איזון הרשויות. הצעת מונטסקיה התקבלה לבסוף בארה"ב ובמדינות אחרות באירופה; למרות זאת, אנו עדים, גם היום, לתהליך של הידרדרות המשטרים במערב, בדומה למה שקרה לפוליסים של יוון.

בראשית המאה ה-20 סולקו מרבית המלכים ששלטו באירופה משך מאות בשנים, מאז ימי הביניים. במקומם באה הדמוקרטיה והרפובליקה; לדאבוננו,

תוך פחות מ-40 שנה עלו טיראנים דיקטטורים באירופה, כמו: היטלר בגרמניה, מוסוליני באיטליה, ופרנקו בספרד*. לעומת המשטרים באירופה של העת החדשה, משטר השופטים --- ממשא עד שמואל --- נשאר יציב משך כ-450 שנה, והוחלף למלוכה על פי **בקשה בלבד** שהפנה העם לשמואל (איש משטר השופטים) והוא נענה להם בלי צורך באלימות של מהפכניים**.

8. חירותו של הפרט במשטר השופטים רבה יותר מזו הקימת בדמוקרטיה. ניתן לראות שבאתונה (הפוליס היווני הגדול ביותר) חיו **40,000** תושבים ולצידם, שירתו אותם **200,000** עבדים!!! כדי לקיים את הדמוקרטיה נדרשו כ-5 עבדים לכל אתונאי. כך גם קרה בארה"ב (מעוז הדמוקרטיה בעידן החדש). היא נוסדה על ברכי עבדות והסחר בעבדים שהובאו מאפריקה. גם כיום, לאחר מלחמת האזרחים בארה"ב, עדיין נמצא בקרב מדינות הדרום, מדינות שאינן מתירות הצבעה בבחירות --- לאזרחים, אשר אינם יכולים לשלם מיסים למדינה. מסיבות אלו ואחרות שיעור ההשתתפות בבחירות בארה"ב מגיע לכדי **47%** מכלל האוכלוסיה.

כיום בישראל, מספר העצמאים מגיע לכדי **10%** מהעובדים במשק; ואילו מספר השכירים הוא הגורם המכריע. בנוסף, יש להכיר בעובדה שערכי השטחים, אשר ברובם עובדים עבודות שחורות במשק הישראלי, מסייעים לקיום הדמוקרטיה בישראל; בדיוק כמו מעמד העבדים באתונה "הנאורה" (כבר אין לדעת מי כאן נאור; אך זה "יתרון" של המילים הערלות).

לעומת זאת, במשטר השופטים נמצא בתקופת דוד המלך, כמיליון ושלוש מאות אלף איש חייל נושאי חרב מקרב בני ישראל (שמואל ב' כ"ד 9). אם נוסיף אליהם כמספר הזה נשים וכמספר הזה זקנים וכמעט פי ארבעה ילדים וטף, הרי שנמצא שבִּישראל חיו בתקופת השופטים בִּ9 מיליון נפש, עם היחס הקטן ביותר בעולם --- בין עבדים ושכירים לבין עצמאיים (מספרים אלה מגמדים את מדינת ישראל דהיום, בה יש כארבע מיליון נפש בלבד, שמרביתם עבדים־שכירים).

9. במשטר השופטים חייבו את העבדים לצאת לחופשי אחת לשבע שנים. ואם העבד לא רצה לצאת לחופשי --- רצעו את אוזנו בדלת. למה דווקא את האוזן -- כי לא שמע שחוקת העם הזה רוצה ליצור עם של עצמאים, שכל פרט בחברה יהיה עצמאי כלכלית כדי שיוכל להתנגד ולטעון כנגד, בלי כל תלות במעביד שיכפה עליו את השתיקה.

* ובקרוב גם בישראל, כאשר זו רק בת 40 שנה.

** היחוד של משטר השופטים הוא שבמשטרים האחרים נדרש כוח ולעיתים אף אלימות כדי לשנות את המשטר, ואילו במשטר השופטים צריך רק לדבר.

5. במשטר השופטים יכול כל אדם לקיים קשרים עם האויב. הדוגמאות: דוד חי בקרב הפלישתים, שהיו אויבי ישראל, בעת ששאל רדף אותו; וכן בסיפור על רות, שבעלה עבר לגור איתה בארץ מואב --- אויבת לישראל, מתקופת הנדודים במדבר.

לעומת זאת, כיום, חל איסור על אזרח ישראלי להיפגש עם אנשים, או אירגונים מסויימים*. חוק כזה נוגד את חוקת המילה (חופש הדיבור והחובה לעשות משפט).

וו. במשטר השופטים, המשפט נעשה תמיד בפומבי. לא ניתן למצוא שום ראייה על קיום משפט בדלתיים סגורות. בנוסף, לא תמצא כלל, מצווה, או חוק בתורה, אשר מגביל את חופש הדיבור של הפרט.

לעומת זאת בדמוקרטיה יש צנזורה על סרטים ומחזות; והגבלה על חופש הביטוי של הפרט --- אוסרים עליו לומר דברים בנושאים מסויימים**.

12. עם התפתחות אמצעי התקשורת --- רדיו וטלוויזיה --- כל אזרח יכול לראות את דרך קבלת ההחלטות. על תרומת הטכנולוגיה, לביסוס משטר השופטים ניתן ללמוד ממשפט שהתקיים לאחרונה בישראל באופן פומבי בטלוויזיה. הכוונה למשפט דמיאניוק (המכונה "איוואן האיום"). משפט זה הוכיח את עליונות המשפט על כל המדעים האחרים. להלן נציין מספר עובדות, שהתרחשו במהלכו, המצביעות על חשיבות משטר השופטים:

במשפט דמיאניוק, זכה עם ישראל לצפות באירוע ניסיוני ומיקרי, של משטר השופטים. כולם נוכחו לדעת שהשופט דב לוין יוצר בקרב כולם אורה, שלווה, מחנכת ומסבירת פנים; מי שעקב אחר תגובות העם ראה שכולם מכבדים את מוצא פיו של השופט דב לוין, יותר מאשר את דברי השרים, ראשי ממשלה, או חברי כנסת אחרים. כל העם חש כי שם נאמרים דברי חוכמה ויש להתייחס לכל הדיון ברוב קשב. ואכן, העם הזה השכיל להתייחס למשפט דמיאניוק בכובד ראש ובתשומת לב רבה יותר מאשר לתוכניות הבחירות של מועמדי המפלגות לכנסת.

במשפט דמיאניוק עם ישראל נוכח לדעת כיצד שאלות של עו"ד מיכאל שקד בחקירה הנגדית שערך למומחית עדנה רוברטסון (בנושא זיהוי מסמכים), מצליחות ליצור בקיעים בעדות הראשית ולהפיל מדע שלם, שנקרא בפי

*** הכוונה לאיסור על מגעים עם אש"ף, אלא רק ברשות הממשלה (זהר חרק מפלה, בנוסף על היותו חוק אוילי).**

**** כמו: חוק האוסר את הכחשת השואה; צווי צנזורה מכוח תקש"ח; הנחיות לשב"ב לחפש מסיתים ולהכות בהם; חוק האוסר קיומן או כינוסן של תנועות הקריות "תנועות לא חוקיות". כל הגבלה על חופש הביטוי או ההתאגדות מנוגד לחוקת המילה --- אשר מהותה הוא המשפט, וחופש הדבור.**

העדה (רוברטסון) "מדע של זיהוי מסמכים". עו"ד שקד הדגים את האמירה: "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה" (התורה מדברת כאשר מתנגדים לה); וכיצד שאלות של "תם" ו"חכם" מסוגלות להפיל מומחים גדולים. עדים אשר בחקירה הראשית חשו עצמם בטוחים ונינוחים בחקירה הראשית (עת נשאלו כרשע: "מה העבודה" ו"מה עושים") --- נפלו לידי מבוכה כאשר נדרשו להשיב לשאלות התם: "מה זה"; ועל שאלות החכם: "מה העדות, ומה החוקיות של התופעה" --- הכל על מראה העיניים.

יומיים לאחר גמר עדותה של העדה השניה מטעם ההגנה, ניסתה הגב' אניטה פריצ'רד להתאבד. הדבר מראה עד כמה גדולה מצוקתה של מי שעורלתו הוסרה, ונאלץ לגלות, לדאבנו הרב, שכל עולמו --- מקצוע מדעי, אשר טרחה ללמוד שנים רבות --- נתגלה כהבל הבלים; על פי אותו רעיון, אמר משה שנביא השקר ימות מעצמו. הוא לא ציווה להמית את נביא השקר על דבריו, אלא יעץ לעם שאין לפחוד ממנו; כך גם נביא ירמיה על חנניה שנבא לשקר, שהוא ימות תוך אותה שנה, וכך אמנם קרה (ירמיה כ"ח 17). כאמור, אין עונש מטעם המימסד על דיבור; אלא המילה המראה המתנוססת כחוקה על השופטים, על העדים, על הנביאים ועל המנהיגים --- היא המכה את האדם על דברי השקר שלו.

13. החשוב מכל, במשטר השופטים לא היו קורים לאזרחי ישראל, כל מעשי העוולה המתוארים בספר זה. התוצאה כיום היא: השליטים מחליפים את "העם הרע

הזה" כדבריהם (ראה צעירים מסיימים גיוס חובה ונושרים לחו"ל) ובמקומם באים עולים חדשים. המצב צריך להשתנות: להחליף את השליטים הערלים --- בכל הרשויות: השופטת, המבצעת והמחוקקת. כך יעשה רק אם עם ישראל יחוקק חוקה שתחייב את המנהיגים לראות ולהראות, לפני שיתחילו לדבר גבוהה גבוהה.

כתוצאה מהדעות הקדומות בשלוש הרשויות (המחוקקת, המבצעת ושופטת), התרבו העוולות שבין אדם לחברו. לכן יותר ויותר אנשים נזקקים לבתי המשפט --- כדי לתקן את מצבם בין כותלי בית המשפט. כך התרבו התיקים, עד כדי קריסה של כל המערכת. בשנת 1989 הוגשו 498,605 תיקים לכל הערכאות: בית המשפט העליון, המחוזי והשלום. כמחצית מבתי האב במדינה --- מדיינים. מבין אלה 295,829 תיקים עדיין לא הוכרעו ("חדשות", 3.10.90). בנוסף לכל אלה הצטברו בבתי המשפט משנת 1988, כ־770,000 תיקים שנותרו פתוחים וממתינים לטיפולם של כ־270 שופטים. ריבוי התיקים גורם לשופטים להילחץ וללחוץ על הצדדים המדיינים לסיים את התיק מחוץ לכותלי בית המשפט. כך נוצר לחץ לסיים תיקים, על פני שמיעתם לגופם; ושוב נפגעים אושיות הצדק במדינה --- וחוזר חלילה.

לאחרונה, החלו להשמע בענין זה קולות מתוך מערכת המשפט עצמה. עם פרישתו של השופט שאול אלוני מבית המשפט המחוזי בתל-אביב התפרסמה כתבה של יחזקאל אדירם ויעל גבירץ (מערכת המשפט מתמוטטת "ידיעות אחרונות", מוסף 7 ימים ע"ו) שם הוא מגלה לנו על הנעשה בתוך היכל הקודש כדבריו:

"הסכנה הגדולה ביותר היא בשביעות הרצון היתרה הקיימת בתוך המערכת. אין ביקורת עצמית לפחות כ־20 השנה שהייתי במערכת לא נעשה ניסיון אמיתי לחדש, לשפר ולשנות. זו מערכת שמרנית מאין כמוה, אין קו מנחה, ואין סדר עדיפויות, וכתוצאה מכך כל המערכת מתמוטטת מעומס תיקים, ושום דבר לא מטופל כראוי."

להבדיל מכבי השופט אלוני שרואה את כישלונה של מערכת המשפט בלבד, אנו טוענים שהכישלון הוא של מערכת השלטון ונובע ממבנה השלטון כדברי **קונפוציוס: "מימשל הנזקק לבתי משפט כדי לשלוט --- מודה בכישלוננו."** שיטת המימשל ומבנה המדינה של מונטסקייה שהרכיב את הרשויות בהיפוך (ראש למטה וידיים ורגליים למעלה) הוא הגורם לשיבוש כל המערכות החל מהמחוקקת והמבצעת --- וכלה ובמיוחד בזו השופטת. הרשות השופטת היא הבאה במגע יומיומי עם האוכלוסיה

וצריכה להוכיח כיצד צווים ותקנות של שרים, וכן כיצד החוקים של הכנסת --- מיושמים הלכה למעשה. כאשר אין משוב (פידבק) מאולם המשפטים אל המחוקק מידית; ואילו השופט נמצא נמוך נמוך במבנה המשטר --- כיצד הוא יוכל להושיע את העם ולתקן את כל החוקים והצווים הערלים הללו?

עם זאת ניתן לראות את כבי' השופט אלוני חש שמערכת המשפט עוסקת במלים מיותרות ומדברים גבוהה מכדי לחוש את בעיות המציאות. הייתי אומר שגם בניסוחיו חסרה רק המילה "עורלה", כדי להסביר את התופעה הקיטת כדבריו:

"אני מעדיף את הרמב"ם על ציטוטים ממבחר פסיקות העולם. פסיקות באלה טובות למחקר השוואתי, לא לפתרון בעיות אנושיות". ובהמשך...
"לצערי הרבה שופטים ופרופסורים למדו בארה"ב ומבקשים להדביק את השיטה האמריקנית לארץ, זו טעות בסיסית".

בתהליך השפיטה יהיו יותר ויותר אנשים אשר יתנסו במערכת בתי המשפט ויראו את כל הקורה בה, אט אט יגבר אי האמון של הציבור במערכת

כולה. או אז יתמוטט הכל ויקיץ הקץ על ראשי כולם --- על שלוש הרשויות: על השופטים, על השרים ועל החכמים. ולא רחוק היום.

14. חופש הביטוי בחוקת המילה: יסוד היסודות לחוקת המילה, הוא הדיבור, לכן בחוקה זו מתחייב חופש הביטוי. חופש זה חל גם בנושאים שיפוטיים, על מוסדות ועל סמלים. בהקשר זה --- נציין מקרה מקביל בארה"ב, כדמוקרטיה בעלת חוקה, להבדיל מישראל --- חסרת החוקה. בארה"ב הובאה לפני בית המשפט העליון השאלה: האם מותר לשרוף את הדגל של ארה"ב. השאלה הובאה במסגרת חוק בנושא זה --- האם החוק תואם לחוקה של ארה"ב או לא. בית המשפט העליון החליט שלפי עקרון חופש הביטוי (עקרון יסוד בחוקה האמריקאית) מותר לאדם לשרוף את הדגל של ארה"ב. אפשר שהלכה זו תשתנה, אולם לעת עתה זו ההלכה.

החלטת בית המשפט העליון בארה"ב נבונה היא. כל אזרח יכול לקנות דגל ולעשות בו כרצונו. רק אנשים ערלים יכולים לחשוב שיש מהות בסמלים ולפעול כמו עובדי אלילים, לקדש סמל, או תמונה שעל הקיר. מכאן נבין את המצווה: "לא תעשה לך פסל וכל תמונה", כעיקרון יסוד בחוקת המילה)*

15. אין תארי כבוד ואין סמלים.

מי שמתייחס לסמלים, לתארים, לכיבודים, או לשמות תואר לבני אדם (כמו ד"ר, כב' הנשיא, כב' השופט, פרופסור) כחלק בלתי נפרד מהדבר עצמו (משם העצם, או מהשם הפרטי של האדם) סופו שיחסום לעצמו את האור. לפי חוקת המילה אין לשים שום אדם מעל למשפט (לחופש הדיבור), גם אם קוראים לו כבוד XXX. נזכיר כי גם לגדול השופטים --- משה --- לא קראו "משה רבנו", אלא רק לאחר מיסודה של תקופת הערלים (לאחר ששמו אדם למלך על ישראל, החלו לכנותו --- "משה רבנו") מאחר שהורידו בערכה של חוקת המילה, להיות מלך מלכי המלכים, הגיעו בני ישראל לבסוף לחורבנם.

בכל התנ"ך לא תמצא את המושג "משה רבנו", כפי שלא תמצא את המושג מלא הכיבודים וההידור, הנפוץ כל כך כיום בקרב הרבנים היום: "הרה"ג האדמו"ר מ XXX" --- אשר ראשי התיבות שלו הן: "הרב הגאון, אדוננו, מורנו ורבנו"; כמה כיבודים ותארים קשרו הרבנים הערלים לשם פרטי אחד. אכן אלה ערלים בני ערלים.

התופעה של מילות תואר רבות, היא תוצר של התגברות העורלה במשך

*** דע לך שאם תקח את חוקת המילה ותנסה לגזור סו כללים מתחייבים, הרי שתמצא כי 10 הדיברות הינם משפטים נגזרים של אותה חוקה. דהיינו, מזרע "כרית המילה" יצמח ויעלה צמח גדול שישלח ענפיו לכל עבר. תחילה ליסו דיברות מכאן ואילך תיכנה מערכת חוקים ומשפטים שהנחתה את אבותינו הקדמונים.**

אלפי שנים בחצרות הרבנים. תופעה זו מתגברת גם במוסדות השילטון בישראל. כיום אנו מוצאים ביטויים נפוצים כמו: "כבוד ראש הממשלה", "כבוד השר", "כבוד הנשיא", "כבוד השופט" ועוד. אולם, את הביטוי: "כבוד חבר הכנסת" תמצא מעט מאוד בציבור. תשאל למה? מה מבדיל את הח"כ משופט ושר? --- ובכן, במקום בו מוקנה לאדם סמכות שלטונית ללא מיצרים, סמכות ללא פיקוח של חוקה (כמו בממשלה ובבתי המשפט) שם תמצא בקרב עם של עבדים את ההתרפסות והגינונים של כלבלב בדמות בן אדם. אולם במקום שבו האדם, נושא המשרה, צריך להסביר את עצמו (כמו חבר הכנסת) אחרת, דעתו לא תתקבל על האחרים --- הציבור יקרא לו בשמו הפרטי, ללא תוארי כבוד של כלבלבים מתרפסים.

לכן לפי חוקת המילה: אין כיבודים, אין תארים, ואין סמלים. סמל המדינה ניתן לשריפה, כפי שכל חתיכת בד ניתן לשריפה בידי האדם שהוא בעליו. כל אדם שולט על מה שבבעלותו, וחופש הביטוי --- בכל דרך שיחפוז --- נתונה לו, ובלבד שלא יפגע פיזית באחרים. פגיעה ברגשותיהם של אחרים, הרואים בסמל דבר מה מרגש (כמו דגל ומנורה של 7 קנים) אינה מראה אלא על עבודת אליילים מצד אותם עבדים לאומנים, הרואים עצמם נפגעים. מוטב שאלה יפגעו, עד שיסירו מעליהם את העורלה של: סמלים, אותות וכיבודים; ועל אחת כמה וכמה, הגיע הזמן לעורר את אותם

לאומנים דתיים, שמזמן אמרו להם לא לעשות פסל וכל תמונה ורק כך, יוכל העם להגיע לדרגה שבה ראשי המימשל על פי חוקת המילה (שהם השופטים) יהיו תחת המשפט. רק כך יוכל כל אדם לדבר על המדינה ועל שופטיו בחירות אישית ומדינית.

ההצעה לחוקה תתואר להלן, פרק אחר פרק, וסעיף אחר סעיף, כאשר בתחתית העמוד יובאו מילות הסבר לאותו סעיף.

הצעה לחוקה

חוקת המילה

א. מיהו אזרח

1. אזרח המדינה הינו מי שהתקיימו בו כל אלה:

1. נימול;

2. גר בשטח ישראל וקיים בה סדר פסח במשך 3 שנים;

3. בגיר;

2. אזרח המדינה רשאי לבחור ולהיבחר והוא נושא זכויות וחובות, שוות לכל דבר וענין.

הסבר

1. שאלת מיהו יהודי צריכה לקבל מנהיגי המדינה להיות אמיצים, להנהיג תשובה על פי חוקת המילה; כי חוקת את סדר הפסח הנ"ל בביתם, ולהחזיר

המילה היא התנאי לרווחת הפרט; ועל אותו לכל מסגרת, אשר בשליטת המערכת

פיה יחיו כל האזרחים חיי צדק ושלוש החילונית (כי גם במקרה זה הדתיים זה לצד זה. יהיו במאסף): בבתי הספר, בבתי מדרש

כיום, אף אחד אינו מקיים את חוקת למורים, באוניברסיטאות ובכל מסגרת

המילה - לא היהודים, לא הנוצרים שתוצה להתנסות בחוויה שכזו יש

ולא המוסלמים. אף אחד גם אינו לעודד אותה; כך בהדרגה, תיווצר בקרב

מקיים את סדר הפסח כמוסבר בפרק כל העם (כולל המימסד הדתי) הסכמה

על דרכו החנוכית של משה. החוקה לתקן את סדר הפסח למען חינוך העם.

המוצעת דורשת מכל היושבים בישראל מדברינו מובן שאין עוד צורך בחוק לשנות את פולחנם הדתי, ו/או האזרחי, השבות. רק מי שיקיים תנאים אלה -

באופן שיתאים לחוקה, והוא: חינוך יאפשר לעצמו ולילדיו להיות שואלים, עצמי - להסרת "עורלת הלב" (לאחר מקשי קושיות, ומתנגדים, ויסיר כל הסרת עורלת הבשר). שנה את עורלתו ועורלת לבבם של בני בתחילה, אפשר שכל תושבי הארץ ביתו - הוא זה שיוכל להתקבל כאזרח ישמרו על הריטואלים שלהם, אך על שווה זכויות במדינה, היודע גם לשמור ב. המבנה האירגוני

3. הבחירות לכנסת תעשינה ע"י אזרחי המדינה, אשר יבחרו את נציגיהם אך ורק מתוך ראשי הרשויות המקומיות. נציגי הרשויות המקומיות יבחרו בבחירות יחסיות מתוך אותו איזור.
4. נשיא המדינה וחברי בית המשפט העליון יבחרו ברוב דעות ע"י הכנסת ומקרב חברי הכנסת; נשיא המדינה ישמש גם בתפקיד של יו"ר הכנסת, ונשיא בית המשפט העליון.
5. חברי הממשלה יבחרו מקרב העם על פי מכרז בהתאם לתקשי"ר, והם ימלאו תפקיד של מנכ"לים במשרדים אליהם הם יבחרו.

הסבר

על זכויותיו בכל עת. והיא דרך קבלת ההחלטות שתעשה על התנאי, על היות האדם נימול נאמר פי חוקת המילה: ע"י שופט שיחל בסעיף א'; וסדר הפסח בסעיף ב', כדי מעדות לחוקיות ולגזירת משפט בהתאם לומר שתנאי המילה (של אברהם) הינו לכללי הצדק. לכן, אין בהצעתנו, כדי תנאי מוקדם לחינוכו של משה בסדר לסתור כל הצעה אחרת לחוקה אשר הפסח. ולעתיד, מנבא ירמיה (ט"ז): "הנה עומדת כיום בפני הכנסת; כולל בחירות ימים באים נאום יהוה, ולא יאמר עוד ישירות של ראש הממשלה, או הצעה (כבסדר פסח) חי יהוה אשר העלה את לחוקה אחרת של פו"פ רייכמן, פרופ' בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ברכה ופרופסורים אחרים - אשר כל יהוה אשר העלה את בני ישראל מארץ עיקרם הוא שיקלול דעות העם באחוזים צפון ומכל הארצות אשר הדיחם שמה". - באופן כזה או אחר.

סי"ק ג' (לענין בגיר): תחילה יוכר רק בכל ההצעות הללו של הפרופסורים אדם בן 18 שנה; בהדרגה ניתן להכיר הנכבדים אין משום שינוי מהותי, אלא

בזכויות שוות - לבחור ולהיבחר - גם שינוי סטטיסטי בלבד. ואילו הידיים

לנער בן 16 ואף 13 שנה. והרגלים (הרשות המבצעת) ממשיכות

2. מטרת הסעיף - שלא יתקבלו להתנוסס אל על, והראש בתחתונים.

חוקים המתירים זכויות יתר; כולם יהיו 4. כדי שהנציגות ככנסת תדון בעדיי תחת המשפט: "כמים לים מכסים". פות ראשונה בצרכיו של העם צריך

3. ההצעה הנ"ל אינה הכרחית, כי אין שהנציגות תהיה קרובה לעם ולצרכיו

חשיבות לשיטה הסטטיסטית של צורת הפנימיים. הטענה שגורמי חוץ ובטחון,

המדגם בבחירות. יש חשיבות למהות צריכים להיות נתונים בידיים מיוחדות

ג. תפקידי האורגנים

6. הכנסת

1. תפקיד הכנסת לחוקק חוקים.

2. הכנסת תחולק לועדות בנושאים שונים ותפקידיהן להציע הצעות חוק בנושאים שונים.

3. הועדות של הכנסת תבאנה את הצעותיהן למליאת הכנסת, ותתקבלנה ברוב דעות במליאת הכנסת.

7. חברי הכנסת

1. חבר כנסת ימלא תפקיד של חבר ועדה של הכנסת ו/או שופט בבית המשפט במחוז ממנו הוא נבחר.

2. חברי הכנסת יתמנו כשופטים בהדרגה בבתי המשפט השונים במחוז; תחילה בבתי המשפט המחוזיים ואחר כך בבתי משפט השלום.

8. נשיא המדינה וחברי בית המשפט העליון

נשיא המדינה וחברי בית המשפט העליון ימלאו את תפקידיהם השיפוטיים אך ורק כדן יחיד.

הסבר

- בנפרד מעיניני פנים - אין לה על 6. התפקידים האמורים בסעיף זה נועדו מה לסמוך. ורצוי להקדים את עניני ליצור מעבר הדרגתי לסדרי מדינה הפנים על פני עיניני החוץ. חדשים. המטרה היא להכניס שינוי

5. תפקידה של הממשלה הוא להיות מהותי בלי לפגוע במסגרות קיימות; בחלק התחתון של המבנה האירגוני של דהיינו שמתוך המצב הקיים יתחולל המדינה ולא בחלק העליון שלה. לכן השינוי. כיום המדינה נמצאת בפני מצב רצוי ששרי הממשלה יבחרו מתוך העם של אובדן אמינות ציבורית כללית, על פי התקשייר, ולא מקרב חברי העלול ליצור הרס מוחלט של הסדרים הכנסת. הקיימים; אין מטרת החוקה המוצעת

להיבנות על הריסות של המצב הקיים, אלא לחולל את השינוי מתוך המצב הקיים (תקוותנו היא שנספיק לחולל את השינוי לפני שהמערכת כולה תקרוס תחתיה).

7. הסבר כני"ל.

8. א. במשפט של דן יחיד חייב השופט להסיר את עורלתו. אדם בודד אשר רובץ עליו נטל אחריות כבד, חייב לראות את הדברים כהויותם. במיוחד כאשר הוא נבחר ע"י הציבור ונתון לביקורת ציבורית. אדם בודד אינו יכול להסתודד עם חבריו ולהסתתר יחד עם חבריו בדברי עורלה. שופט בודד אינו יודע, אם אחרים יפסקו כמותו, או באופן הפוך. לכן, ככל שהאחריות הינה כבדה יותר, וככל שיהיה בודד בתפקידו, כך הוא יהיה מחוייב להחליט רק לאחר שראה והראה לאחרים את העובדות באמצעות מילים מראות.

הדוגמא על משפט שלמה (מלכים"א, ג' 16) מראה שאם השופט יוצר מוצא אל הראיות, השופט לא צריך לכתוב פסק דין ארוך, כי כולם רואים; כאשר רואים - אין צורך בהסברים רבים. לכן אמינותו של שופט כזה לא תהיה מוטלת בספק עוד. אמינותו תהיה מבוססת על יכולתו האישית להסיר עורלות במשפט, באופן שיגלה לכולם את האמת. שופט כזה לא יוכל להסתמך רק על כך שחבריו השופטים צידדו בדעתו; וכי רק בגלל דעתם התומכת הוא מרגיש נוח יותר בהחלטתו, אלא העם הוא שישפוט ויסקר אותו.

דוגמא מאלפת לשיטה משפטית של ערלים, ניתן למצוא באגדה על "בגדי המלך החדשים", אשר בסופה ילד קטן גילה לכולם את שכולם ראו תמיד:

שהמלך למעשה עירום. לא חסרות דוגמאות לפרויקטים אדירים, אשר עם שלם נרתם אליהם בעקבות החלטות של ועדות סודיות המקבלות החלטותיהם במועצות

המנהלים ברוב דעות. החלטות אלה התגלו אחר כך כדימיון שווא, חסרי בסיס במציאות (למשל: פרויקט "הלביא"; ספינת חיל הים; "מלחמת הכוכבים" - בארה"ב; מטוס הביון - "נמרוד" באנגליה, ועוד).

3. על המצב שבו החלטות מתקבלות במועצות, אומר ירמיה הנביא: "וילכו במועצות בשרירות ליבם וילכו אחור ולא לפנים". עיקר הרע בהחלטת המועצות, הוא בהגנה שנותנים חברי המועצה זה לזה; והגנה זו אינה אלא הגנה על עורלתם של חבריהם האחרים (בבחינת: "שמור לי - על עורלתי - ואני אשמור לך - על עורלתך; או בבחינת: "שמור לי על הקיסם שבין עיני ואני אשמור לך על הקורה שבין עיניך").

4. תמיכה נוספת לגישתנו נמצא בדברי משה בספר שמות כ"ג 2 האומר: "לא תהיה אחרי רבים לרעות ולא תענה על ריב לנטות אחרי רבים להטות". כל ילד יכול להבין את הדברים הפשוטים הנאמרים בפסוק זה, והם: לא לפסוק לפי רוב דעות, אלא לפי מראה עיניים, כי ריבוי הדעות מראה על קיומה של עורלה ("קורה בין עיניהם" של כולם); אולם מאז ימי השופטים בישראל חלו שינויים רבים בתפיסת סדרי המשטר בישראל. עם עלייתם של מלכים ביהודה וישראל הם החלו להקים מועצות של מומחים שיעצו להם (כי הדרישות של חוקת אברהם היו קשות למנהיגים אלה, לכן זו "האבן מאסו בה הבונים", עד שהסתלקה מתודעתם כליל), כך

רפסה דעתם של המלכים בישראל אט אט; לאחר מכן נחרבה הארץ והם גלו מהארץ (כדברי ירמיה: "כי נבערו הרועים ואת יהוה לא דרשו על כן לא השכילו וכל מרעיתם נפוצה" (ירמיה, י" 21);

בתקופת בית שני השתלטו יוון ורומי על ישראל, בין היתר גם מבחינה מינהלית ותרבותית; לכן נמצא בתלמוד (אשר נערך וקובץ אותה עת) פרשנות המנסה להתאים את הפסוק הנ"ל של משה לרוח התקופה, ופרשו את כוונת הפסוק הנ"ל כך: שיש לקבוע את המשפט על פי רוב דעות*. בהתאם התאימו אנשי התלמוד את עצמם לסדרי המשטר הדמוקרטי והרפובליקאי של יוון ורומי; הקימו מערכת משפט ובה שופטים היושבים בהרכב - שהם הסנהדרין - וחוקתם היתה: "להטות משפט, אחר רבים". דהיינו, חכמי התלמוד לקחו את הכתוב והפכו אותו, בלי להרגיש מה הם אומרים (חזור וקרא את הכתוב שם וראה שכך הדבר).

ואם עדיין יש בלבך ספקות -

שחכמי התלמוד הפכו את היוצרות בפסוק, אשר בספר שמות כ"ג, 2, נזכיר כי פרשנותם סותרת גם את הפרשנות שנתנו לשאלת התם והחכם - הפוסקים את

משפטם לבד - כיחיד; וזאת להבדיל מהרשע - אשר נוטה ומטה משפט - אחר הרוב, ההמון.

תפקיד הסנהדרין היה לפסוק משפט בענינים חשובים ומיוחדים (כמו גזר דין מוות). הסנהדרין תאם את רוח ההתייונות שהתפשטה בארץ (מה שנקרא דמוקרטיה, בדמוס של יוון); וכן את גישת הרומאים (לפי דרך קבלת ההחלטות ברפובליקה הרומאית, באמצעות הסנט, ברוב דעות**) משטרים החסרים חוקה מהותית היכולה להנחות את הסנט, ואת בתי המשפט. לכן באתונה האשימו והוציאו להורג את סוקרטס על דעותיו; באופן דומה זרקו המלכים את ירמיה לבור וכמעט שמת, שוב בשל דעותיו. בדיוק כפי שבתקופת מקראתי (בשנות ה-50) רדפו בארה"ב (בעלת החוקה הנאורה) אחר בעלי הדעות שציידו בקומוניזם.

• אנשי התלמוד תרצו את דבריהם --- להטות משפט לפי רוב --- כך: בספר שמות נאמר שמושה לימד 70 זקנים להתנבא, לכן הם הסיקו שלצד משה, ישבו במשפט 70 זקנים. לכן משה יחד עם 70 הזקנים היו הרכב של 71 שופטים ששפטו את העם. לפי קו מחשבה זה, הם הקימו מועצה אחת גדולה של דיינים, בת 71 חברים וקראו לעצמם: "סנהדרין". אולם אם נקרא את הכתוב בפרשת יתרו, נראה כי השיטה היתה אחרת. כל דין שפט לבד; ואת הדברים הקשים הם הצטוו להביא לפני משה. לכן לא יכול להיות שכולם יחד ישפטו במועצה אחת בת 71 חברים.

• מה ששומר כיום על המשטר בארה"ב כרפובליקה דמוקרטית, הוא מוסד פתוח הקיים בקוערס ובסנט לחקור את אנשי הממשל --- בחקירה פתוחה וצולבת --- חקירת שתי וערב --- על כל פעולה או מינוי מצד הממשל. הדברים נעשים בשידור ישיר לעיתים בערוצי טלוויזיה מיוחדים. לדידנו, רק "מוסד השאלה" שהונהג בקונגרס, פוקח לאזרחי ארה"ב את העיניים לראות ולשמור על יציבות המשטר. אין חשיבות מרובה לצורת השיקול הסטטיסטי של דעות העם באתוזים, כפי שזה נהוג שם. אלא, כאמור, השאלות והקושיות, הן המחנכות את הממשל, כי עיני העם (הסנטורים וחברי הקוערס) פקוחות, לשאול על הכל כחכם.

9. תפקיד נשיא המדינה:

1. לדון כערכאת עירעור עליונה על שופטי בית המשפט העליון.
2. לשמש כבי"ד גבוה לצדק.
3. להוות בי"ד גבוה לחוקה.
4. לחרוץ משפט במקום שבו התקשה שופט מחוז, או שופט בית משפט עליון, לפסוק משפט על פי חוקת אלוהי אברהם.

5. כל סוגיה אשר תובא בפני נשיא המדינה, תידון בפומבי, ותשודר בערוץ מיוחד ברדיו ובטלוויזיה, אשר יוקצו במיוחד לצורך כך.

4. חוקת המילה

סו. החוקה

1. חברי הכנסת ונשיא המדינה, בהכנסם לתפקיד של שופט הם ישבעו כלהלן:

"אני נשבע לעשות משפט צדק ולשמור ולעשות "ברית מילה" על פי חוקת אלוהי אברהם: להסיר מילים ערלות מן המשפט".

2. כל ערכאת עירעור במשפט תהיה חייבת לשמוע את המשפט, כולל עדויות וראיות, מתחילתם ועד תומם.

הסבר

9. א. כיום בית המשפט העליון משמש כערכאת עירעור וכן כבי"ד גבוה לצדק. חסרה לנו כיום רשות שיפוט שתפסוק גם בנושא תוקפם של חוקים, אשר עלולים לסתור זה את זה; וכן לדון בנושאי חוקה אחרים.

2. ראה הערה נוספת ביחס למהות ערכאת העירעור במשפטנו כיום לעומת זו במשפט הצדק על פי חוקת המילה, בהסבר לסעיף סו להלן.

3. הדבר מובן, לאור האמור בסעיף 9 א' לעיל.

4. ראה הסבר בהמשך.

5. הדבר מובן - נשיא המדינה ויתר השופטים צריכים להראות לעם את המשפט ולא רק לעשותו; הדגש צריך להיות על המילה להראות לעם, ולא על הפחדת העם מפני שופטיו.

סו. בספר שמות, יתרו אומר למשה לשים אנשים שישפטו את העם, אך לא

נאמר, שמשו ישמש כערכאת עירעור עליהם; נאמר שם שאת הדברים, אשר האנשים יתקשו לשפוט, הם יביאו בפני משה ואת הדברים הקלים הם יפסקו בעצמם. כך גם נאמר בספר דברים. נשאלת השאלה מדוע לא נאמר דבר על ערכאת עירעור, אלא על צורך בהפניית הדיון לשופט אחר על פי הקושי? וכן, מהו הקירטריון האובייקטיבי לפיו נמדדים הדברים הקלים והדברים הקשים?

ובכן, התשובה נמצאת במהות השיטה של אלוהי אברהם. חוקת המילה קובעת סטנדרט, אשר עשוי לגלות לצופה מן הצד אם הקושי נפתר או לא. הקושי הוא

בחסרת העורלה בעת המשפט. לכן, קבע משה, שאת הדברים הקלים השופטים האחרים ישפטו, ואילו הנושאים הקשים יועברו אליו (כאמור הקושי הוא בראיה ולא בשאלות משפטיות תיאורטיות) גם שופט שלום, או מחוזי יכול לומר: "שמעתי עדויות, אך אינני יכול לומר דבר, כי אינני רואה", ולהעביר את הנושא לשופט אחר שיראה.

בחוקת אלוהי אברהם תמצא שופט צנוע ועניו; שופט שאינו מתנשא על אחרים. זה שופט אשר מודע לקושי החוקתי העומד בפניו והוא עשוי לומר: "קשה לי, אינני רואה, לכן אינני יכול לפסוק משפט". לכן הם קראו לשופט הגדול ביותר שקם לעם ישראל בשמו הפרטי "משה" וזה בלבד; ולא קראו לו "כבי השופט משה רבנו"; ולא תמצא בתנ"ך ביטוי כזה, כי ביטוי המרבה בתארים הוא מנהג הערלים.

לעומת זאת, בשיטתנו הקיימת היום, אין השופט מחוייב לפסוק משפט על פי מראה עיניים. הוא יכול לקבוע את העובדות כרצונו, בין היתר באמצעות

מילים ערלות - ללא שראה דבר. כיום, השופט יכול לתת פסק דין בלי להיות כפוף לחוקה, אשר תחייב אותו להצהיר על עצמו, שהוא מתקשה לפסוק משפט. לכן נמצא בשיטתנו, שהשופט תמיד פוסק, ותמיד אפשר לערער עליו; ואם לא מצאה חן בעיניך החלטתו של בית המשפט שלערער אתה יכול לבקש לערער שוב (כידוע, בתי המשפט של ערער שמרו על עורלתם ע"י ההלכה המשפטית לפיה, בית משפט שלערער רים לא יתערב בעובדות שקובע בית המשפט שלמטה ולא יתערב במהימנותם של העדים, אלא במיקרים מיוחדים; ואלה נדירים בהחלט).

בנוסף, בהעדר חוקה שתהיה מעל לראשם של שופטינו, נמצא לעיתים שופטים המתנשאים על המתדיינים שלפניהם; מביעים את דעותיהם הקדר מות בפומבי, בלי לחשוש; ואם תנסה להעמיד אותם שופטים על טעותם הם יאמרו לך, ביוהרה רבה ובהתנשאות שהם יכתבו את הפרוטוקול של המשפט כרצונם, באופן שלא יתיר לך אפשרות לערער על החלטתם - (כך נהגה כבי' השופטת ב.ע. בנתניה, במשפטים מס' יימים; ואין היא היחידה כאמור).

לצורך ההשוואה, נוסיף מספר מילים על שיטות משפט אחרות באותה סוגיה. בשיטה האנגלית, בשיטה הקונטיננטלית, בארה"ב ובמדינות מערב אחרות, שמו לב, עמי הארצות, שהקושי העיקרי במשפט הוא לקבוע את העובדות (זה הקשר שבין המשפט לבין המציאות; בין הדיבור לבין הדבר); לכן הם מצאו פתרון לבעיה זו ע"י ששמו, לצד השופט, חבר מושבעים; מספר אנשים אשר מתפקידם לקבוע את העובדות הרלבנ

11. זכויות האזרח

1. כל אדם יוכל לומר את המשפט: "אנוכי יהוה אלוהיך" ולא יהיה עליו מורא של אף אדם אחר, לא של רב, לא של שופט ולא של שר; אלא מוצא פיו של האדם, יהיה המורא שלו.
2. חופש הביטוי וחופש המשפט יהיה תנאי בסיסי של זכויות האזרח; אין להאשים אדם על דברים שאמר; אלא על דברים שעשה.
3. המדינה חייבת לאפשר קיום משפט בחינם לכל אדם ובכל נושא. כל ההוצאות אשר הוציא אדם על מנת לקיים משפט, המדינה תחזיר לו את הוצאותיו מיד עם הוצאתם.

הסבר

טיות בעת המשפט.

חבר המושבעים הינם הדיוטות - אנשים מן הישוב. הנוהג הוא, שבתום שמיעת העדויות פונה השופט לחבר המושבעים ומבקש מהם לקבוע את העובדות הרלבנטיות בכל נושא. חבר המושבעים יוצא להתכנסות מיוחדת ואינו שב לאולם המשפטים, אלא לאחר שהוא מקבל החלטה פה אחד מה הן העובדות. בהתאם לעובדות שקבעו חבר המושבעים, פוסק לבסוף השופט את הדין.

השיטה המערבית, אשר לא ידעה מעודה את חוקת אלוהי אברהם, מכריזה על עצמה, ששופטיה הינם כולם ערלים;

מטרת החוקה של אלוהי אברהם, למען בית המשפט העליון בירושלים היא: לחייב את בית המשפט להתעלות על עצמו: לעשות משפט - לחבר בין הדיבור לדבר - ולא להתעלם מהקושי האובייקטיבי של בני אנוש להסיר את עורלתם, אלא להתמודד איתו יום יום, שעה שעה.

וו. א. המטרה לאפשר לכל אזרח למתוח ביקורת על המימסד הדתי, ועל מערכת המשפט המהווה כיום מימסד חדש של אמונה עיוורת (בדומה לאמונה בקודש הקודשים של חרטומי מצריים במשטר הפרעונים). המטרה היא שמערכת המשפט תכרות ברית חדשה עם אברהם, בארצו של אברהם, ותעמוד בראש ההירארכיה במדינה. למערכת המשפט יהיו מירב הסמכויות העיקריות במדינה - לחוקק חוקים ולפסוק משפט; לכן יש לאפשר לכל אזרח להוציא משפט כנגדה; גם אם דבריו ישמעו כביקורת קשה וגסה. כך למשל לא יואשם אדם אם יאמר על ארצו וחברי הכנסת שלו ושופטיו בכללם: "איכה היתה לזונה קריה נאמנה... שריך סוררים וחברי גנבים, כולו אוהב שוחד ורודף שלמונים" (בין היתר מאחר שהדברים נאמרו ע"י ישעיה בפרק 23-21, ומתברר שצדק);

כל אדם יוכל לדבר על השופטים, על השרים ועל חברי הכנסת, בלי שיהיה ניתן להעמידו לדין בגין פגיעה בסדרי

מימשל או בשל הוצאת לשון הרע (חוקים שצריכים להתבטל נוכח חוקה זו); כמו כן יוכל כל אדם לדרוש שינוי המשטר לכל שיטה שירצה (למלוכה, לדמוקרטיה, לרפובליקה ועוד) בלי שהוא יועמד לדין על מרי אזרחי, או פגיעה בסדרי שילטון ומשטר; ובלבד שהמשטר, יהיה אשר יהיה, יהיה כפוף לחוקת אלוהי אברהם.

אני סומך על השיטה של אברהם, שהיא תעשה עם של חכמים, אשר יבחרו, ברצון חופשי, וללא מורא - במשטר דמוקרטי של שופטים (ואם לא ירצו שיקראו את דברי שמואל הנביא ומה שקרה אחרי המלכת מלך בישראל - ויחליטו (בכל מקרה - הכל צפוי והרשות נתונה לעם להחליט מחדש).

2. כני"ל

3. המשפט הוא אבן היסוד לכל מדינה וחברה; לכן, "מצרך" זה, צריך להיות שווה לכולם, ולהינתן בחינם. נזכיר, כי שכרם של השופטים והכהנים בתקופת השופטים היה אוכל שניתן להם ע"י הנשפטים שזבחו זבח (שחטו שחיטה) ועשו עבודתם במטרה אמיתית לראות ולהראות.

6. כיום נדרש האדם, אשר מגיש תביעה לבית המשפט לשלם אגרה מעתה יאסר לגבות אגרת משפט.

2. קיימת נטיה של שופטים לפסוק הוצאות מוגזמות לטובת המדינה במהלך המשפט. במשפט פלילי פוסקים השופטים הוצאות משפט לטובת המדינה, (וזאת בנוסף לקנס) ובשיעור העולה עשרת מונים על הקנס המוטל על האזרח (למשל בעבירות תעבורה, כמו מהירות, אי ציות לתמרורים וכו') תופעות אלה צריכות להפסק.

3. כמו כן נמצא שופטים, אשר פוסקים הוצאות לטובת קופת המדינה גם במהלך דיון אזרחי, וזאת ללא כל קשר למהות העניין הנדון בין הצדדים (המדינה אינה צד לו כלל וכלל); מגמה כזו של השופטים מצביעה על מערכת גומלין בין עבודתם לבין קופת המדינה. לכן הם פוסקים הוצאות מוגזמות לטובתה - סתם כך כעונש - כדי שקופת המדינה תרוויח (אחרת היו פוסקים זאת לטובת קרן גימלאים למשל).

השכר שמקבלים השופטים מאת המדינה גורם להם להיטיב עם המדינה, על פני טובת האזרח. כך למשל, כאשר

השכר שמקבלים השופטים מאת המדינה גורם להם להיטיב עם המדינה, על פני טובת האזרח. כך למשל, כאשר אזרח מפסיד במשפט הוא - מחוייב בהוצאות באלפי שקלים לטובת המדינה; ואילו, כאשר המדינה התובעת מפסידה במשפט - פוסק בית המשפט עשרות שקלים לטובת האזרח; ולעיתים קרובות יותר לא פוסק לו דבר.

4. כיום, קיים בזבוז משאבים במערכת המשפט. בשל הריכוז במילים ערלות במשפט, גם שופט אינו יודע מהו החוק. לכן, כאשר יש עימות בין שניים, פונה הצד האחד לעו"ד ומשלם לו עבור התייעצות. העו"ד פותח את ספרי החוק ומסביר לו מה עליו לעשות; כך גם עושה האיש השני, הולך לער"ד משלם, זה פותח את ספרי החוק לומד את הנושא ואומר לאזרח מה לעשות. לבסוף שניהם נפגשים בבית המשפט. השופט שומע את עורכי הדין, פותח שוב את ספרי החוק ואומר לאזרח מה החוק. כל אחד מהצדדים בעימות המשפטי משלם לעורך דינו, בממוצע, כ-20% מהסכום

שבמחלוקת. לכן בעימות בין שניים משולם לעורכי הדין כ-40% מהסכום שבמחלוקת; ובעימות בין מספר צדדים יכולה עלות המשפט להגיע לכדי 100% מהסכום ואף יותר*. לכל אלה נוסף את העובדה שהתובע משלם אגרה בשיעור של כ-4% לבית המשפט; ובית המשפט פוסק הוצאות נוספות. כך אוכלת מערכת המשפט מהון הציבור לפחות 50% מכל סכום אשר מובא להכרעה שיפוטית. הוצאות אלה מוטלות על הכלכלה בנוסף למיסים, כמו מס הכנסה, מע"מ ועוד.

כאמור, בתי המשפט בישראל עמוסים כיום בכמיליון תיקים פתוחים, הממתינים לטיפולם של 270 שופטים. העומס על השופטים רב; אולם הבעיה היא במערכת המחוקקת, על שאילצה בסה"ב כ-4 מיליון תושבים להזדקק כל כך הרבה למערכת המשפט. בממוצע, כל אדם רביעי - מגיע למשפט. אולם מאחר שלכל תיק יש שני צדדים לפחות - נמצא שכמעט כל האזרחים בישראל תקועים בבתי המשפט. לצורך ההשוואה: בחברה הגונה וצודקת, כמו יפן,

יש בסה"ב כ-12,000 עורכי דין המשרתים אוכלוסיה של מעל 20 ו מיליון נפש; ואילו בישראל יש למעלה מ-10,000 עורכי דין המשרתים אוכלוסיה של כ-4 מיליון נפש בלבד, והמלאכה מרובה. על מצב כזה אומר קוגפוציוס: 'שלטון הנוקק לבתי המשפט --- סודה בכשלונו'.

האם מישהו חשב אי פעם כיצד ניתן ליעל את מערכת המשפט? - לא!! תמיד חושבים איך לפטר פועלים ולפגוע באזרחים, עד שירדו מהארץ כי הם תמיד "מיותרים".

כיום, ככל שמערכות המדינה לקויות, העם משלם מחיר כבד יותר ויותר - בעצם הצורך להזדקק למערכת המשפט. לכן מן הראוי ליצור עיקרון הפוך - שהמדינה תשא בהוצאות של כל אזרח לשכירת עורכי דין; אין ספק שחוק כזה יאלץ את קובעי המדיניות להפחית את עלויות המשפט במדינה, ואף לבטל חוקים המתערכים ומגבילים שלא לצורך את זכויות האזרח. מרבית החוקים בנושאי תעבורה (חניה, תמרורים ועוד)

• מצב זה מזכיר את המשל הערבי על שני התולים שמצאו התיכת גבינה ורכו ביניהם מי מצא ראשון. פגש אותם הקוף והציע לפסוק בסכסוך שביניהם. שני הצדדים נערכו למשפט והשופט הביא את מאזני הצדק, כדי לפסוק בין הצדדים; הקוף חתך את הגבינה לשניים ושם על המאזניים. יצא שצד אחד כבד מהשני. חתך גבינה מהצד הכבד ושם בפיו; שוב המאזניים לא היו שוות, שוב חתך מהצד הכבד ושם בפיו; ראו שכמות הגבינה קטנה אט אט וביקשו מהשופט להפסיק, ולא צריך משפט; אמר להם הקוף חכו תראו את המשפט עד הסוף. כך המשיך הקוף לחתוך בגבינה ושם אותה בפיו, עד שנותרה חתיכה קטנה של גבינה, שלא ניתן לחלקה. שם אותה בפיו וגמר את המשפט; משל ערבי זה מסביר את מצבם של "החתולים" הישראלים הנזקקים כיום למערכת המשפט.

באופן דומה טרם חורבן בית שני היתה בעייה רומה במשפט של ישראל. לכן הזהיר ישוע את כל הפונים למערכת המשפט, שעדיף להם שלא להיזקק למערכת המשפטית. לשלם לתובע אותם, או אף להפנות את הלחי השניה למי שהיכה אותך. אחרת אתה עלול להגיע למשפט בפני הסנהדרין ושם יכו אותך עוד ועוד. (באופן דומה מעיר על כך שפינוזה בספרו "מאמר תיאולוגי מדיני").

5. הממשלה

12. שרים ומנכל"ים

1. שרים הינם מנכל"ים; תפקידי השניים אינו אלא אחד; תפקידיהם ביצועיים;

2. על השרים לבצע את תפקידיהם בהתאם לחוקי הכנסת; ו/או בהתאם לצווים שיתנו השופטים ו/או לצווים שיתן נשיא המדינה.

3. נושאים שלא הוגדרו ע"י חוקי הכנסת, או ע"י צווים של שופט לא יוכלו השרים לבצעם.

4. במקרה שנחקק חוק, או ניתן צו, אשר לא הוגדר במילים מראות, יכול השר להוציא אל הפועל על פי ההרשאה שניתנה לו, כפי מיטב הבנתו.

הסבר

מיסוי (לפי מיטב השפיטה/והשחיטה) ובנושא התעסוקה והמסחר, נוצרו במטרה סמויה, שהאזרח יהיה השפוט של רשויות השלטון, כדי שיוכלו לגבות ממנו קנסות, על כל צעד ושעל; וכדי להכניס אותו לכלא מתי שירצו. כך האזרח יהיה תלוי בשלטון וינהג כפחדן התלוי בשיפוטם של ערלים.

5. בנוסף, מקשים השופטים כיום על הליכי המשפט: בימ"ש לערעורים דורש, כיום, מהמערער להפקיד בקופת בית המשפט, סכום העולה פי 3 ו-4 מהשכר הממוצע במשק, וללא כל יחס לסכום הנדון. הדבר מרתיע צדדים מלהגיש עירעור, בשל חיסרון כיס. סכום הפיקדון אינו קבוע בחוק של הכנסת; אך השופטים נוטים להגן על עצמם מפני עשיית משפט לעניי העם, ע"י הטלת ערכות גבוהה על מי שרוצה לערער.

מעשה זה מנוגד להוראה הידועה במסורתנו: "דין פרוטה כדין מאה".

לדאבוננו, שופטינו משתמשים כיום בפתגם זה במיוחד בעבירות פליליות; לאמור לא חשוב כמה גנבת, אם הורשעת בדין פרוטה, כמוה כדין מאה ומטילים קנס לטובת המדינה; לעומת זאת אם תהיה לך תביעה אזרחית בסכום של פרוטה - נגד אדם אחר - השופט ינסה ללחוץ עליך לסיים את הענין מחוץ לבית המשפט בפשרה (כי העומס בבימ"ש גדול) ואף אומרים לתובע בפליאה: "מה, על סכום כזה מגישים תביעה?" ואם אינך רוצה להתפשר, יאימו עליך השופטים, שהם יטילו עליך הוצאות גבוהות (בשיעור של אלפי דולרים) יותר מהסכום שבמחלוקת.

שוב בהעדר חוקה עושה בית המשפט ככל העולה על רוחו, עד כדי ביטול הליכי משפט!! ובפגיעה בזכויות מהותיות של האזרח - שמשפטו ישמע.

1. הדברים מובנים

2. התקנות לא יקבעו ע"י פקידים

3. ועדות חקירה

לחוק ועדות חקירה יתווסף התיקון שלהלן:

6. הכנסת ו/או הממשלה רשאים להחליט על הקמת ועדת חקירה שתחקור בענין מסויים ותמסור לה דין וחשבון.

2. ועדת החקירה תפעל על פי ההנחה שחוקים טובים יוצרים אנשים טובים; וכי בהעדר חוקים כאלה קרתה אותה תקלה, או טעות. לפיכך הוועדה תפעל לבירור הנושא שבטיפולו בשלבים שלהלן:

1. תבדוק אם קיימת לקונה (חוסר בהסדר משפטי) בחוק נשוא החקירה; אם קיימת לקונה, תנסה הוועדה להסדיר את הנושא ותציע חוק מתקן.
2. אם הוועדה תמצא שאין לקונה משפטית בנושא וכי קיים חוק מסדיר; תבדוק הוועדה אם לחוק המסדיר יש מוצא בראיות.

אם הוועדה תמצא שאין מוצא בראיות, היא תנסה להציע מוצא בראיות.

3. רק באם הוועדה מצאה שאין לקונה וכי קיים מוצא לראיות, רק אז היא תוכל להסיק מסקנות אישיות ביחס לממלאי תפקידים בקרב הרשות הממונה, בקרב הממשלה, או פקידיה.

הסבר

(כנגזרות מחוקי הכנסת), אלא בראש ובראשונה ע"י הכנסת. אולם אם הכנסת תכשל בתפקידה, יצטרכו השופטים לעשות זאת. השרים ימלאו את תפקידם רק במסגרת חוקתית - של חוקי הכנסת - וצווי בית המשפט.

3. הכוונה היא לחייב את הכנסת לתת את דעתה בכל נושא; וכי אם התגלו תקלות מוטב שגוף מדבר ורואה (הראש) יעסוק בנושא, לפני שהאיברים הביצועיים - ידיים ורגליים - יתחילו לעסוק בו. כי מהותה של חוקת המילה לאפשר לאדם לראות. לכן מוטב שהרואה - השופט - יראה, לפני שיתן לסוס-אים (ראש הממשלה ושריו) להלך שם.

4. מאידך, כדי לאזן בין הדברים, נועד

סעיף זה לאפשר לרשות המבצעת לצאת לפעולה, גם במקרה שהכנסת, או בית המשפט, לא יצרו מערכת חוקים המאפשרת ראייה במילים מראות. הדברים מאוזנים בהמשך, בנושא ועדות חקירה (ראה סעיף 13 להלן).

13. הצעתנו נועדה לאזן בין הכוחות.

1. בחינת החוקים והאחראים על חקיקת החוקים, לפני בדיקת התנהגותם וביצועיהם של השרים, הינו הליך יחודי למשטר השופטים. רק במשטר המאמץ את חוקת המילה, מצפים מהעומד בראש המדינה (השופט) ליצור מערכת חוקים שמראה את הדרך לעם.

מסורת דומה קיימת ביפן, על פי תורת הזן: כאשר מטוס של חברת

14. הגנתיו של נאשם על פי חוק ועדות חקירה

1. תהיה זו הגנה טובה לנאשם, על פי סעיף 15 לחוק ועדות חקירה, אם יתקוף את ההחלטה של ועדת החקירה להעמידו לדין, בהסתמך על סעיף גו 2, ארגו, 2 ב' לחוקה (כאן).

2. הנאשם על פי סעיף 15 לחוק ועדות חקירה יוכל לפנות ישירות לנשיא המדינה, על מנת שהנשיא יחליט אם אכן קיים חוק מסדיר; ובאם החוק המסדיר נוסח במילים מראות.

הסבר

התעופה היפנית התרסק, שר התעופה של יפן נשא באחריות אישית. לפי הזן, האדם לא רואה. לכן יחודו של המנהיג, הוא היכולת לראות ולהראות. הבקרה במסורת היפנית על יכולתו של המנהל היפני לראות ולהראות מבוצע ע"י מה שנקרא אצלם "קבוצת איכות" (שבה כולם דנים על הכל, עד שיסכימו פה אחד - עיין בעיין יראו אור). במסגרת אותה קבוצה הם יכולים לקיים מו"מ על עיסקה עם אדם מערבי. למסתכל מהצד יראה הדבר תמוה, על שחברי הקבוצה היושבים מולו שותקים ממושכות ואפילו, נראים כנרדמים. אין זו אלא מדיטציה וניסיון לבלום את המילים כדי לראות.

ב. על פי חוקת המילה, משה הורה לשופטים, שאת הדבר הקל הם ישפטו, ואת הדבר הקשה (לראות ולהראות) יביאו אליו למשפט. רק בחוקת המילה, שופט נאלץ להיות צנוע ולומר לעם: "אינני רואה", "נכשלתי". אך בדמוקרטיה חסרת חוקה - כל שופט יכול לחשוב עצמו כל יכול, ולחתוך בבשר החי.

14. סעיף 15 לחוק ועדות חקירה (זה הקיים היום) מאפשר לוועדת החקירה לשלוח לאנשים המעורבים, הזמנה לדין על מנת שיתגוננו ויעלו בפניה טענות למקרה שהם ימצאו אשמים, או שהם עלולים להפגע ממסקנותיה.

סעיף 14 לחוקה המוצעת, סוגר את המעגל על מערכות השלטון כולן ומכפיף אותן תחת חוקת המילה. באמצעות התיקון המוצע של חוק ועדות חקירה מוטלת

האחריות הכבדה ביותר דווקא על מי שתפקידו לעשות משפט. לפי החוקה המוצעת, שופטים לא יוכלו עוד לערוף ראשים של אלופים בצה"ל (כפי שנעשה במלחמת יום הכיפורים ושל"ג); כמו כן לא יהיה ניתן לערוף ראשים של מנכלי"ם; אלא הרשות המחוקקת תתן את הדין על כך שלא חוקקה חוקים מסדירים בנושאים שהתגלו בהם ליקויים. כך גם נשיא המדינה (כשופט עליון) יהיה חשוף לביקורת ציבורית, ולא יוכל למתוח ביקורת על אחרים, בלי שימתח קודם ביקורת על עצמו, ויגלה לציבור שהוא עצמו מקיים משמעת עצמית, על פי חוקת המילה.

15. סמכויות נשיא המדינה בנושא ועדות חקירה

אדם אשר פנה לנשיא המדינה על פי סעיף 14 ב' לחוקה, יסמיך בזאת את נשיא המדינה לעשות את הדברים הבאים:

1. במקרה שאין חוק מסדיר --- לקבוע את החוק המסדיר.
2. במקרה שאין מוצא בראיות לחוק המסדיר --- לקבוע מוצא בראיות.
3. באם נשיא המדינה לא יצליח לקבוע מוצא בראיות לחוק המסדיר; יכריז הנשיא על העברת הנושא לדיון ציבורי פתוח לכל, עד שימצא המוצא לראיות;
4. רק לאחר שנקבע חוק מסדיר ונקבע מוצא לראיות, יהווה הצו של נשיא המדינה כמחייב את האחראים אך ורק לעתיד. לא יואשם נושא משרה ביחס למעשה שעשה בעבר, אלא אם קיים חוק מסדיר בעל מוצא אל הראיות.

16. חוץ ובטחון

1. בג"צ חייב לנהוג על פי מגילת האו"ם, בכל נושאי חוץ ובטחון, ויפעל להשכנת שלום, והנחלת הצדק והמשפט בין עמים ולאומים ובמיוחד בין ישראל ושכנותיה, על פי חוקת המילה.
2. כל יחידה בטחונית אשר איננה פועלת על פי כללי החוקה תבוטל.
3. ישראל תפתח במלחמה על מדינה אחרת רק לנוכח איום (מכריע ומידי של המדינה האחרת על ישראל), באחד מתחומי הצבא: ים, יבשה, ואויר (קונבנציונאלי ולא קונבנציונאלי). מדידת הזמנים לאיום מכריע ומידי תעשה בתרגיל גיוס, ותרגיל התראה; זמנים אלה יפורסמו ברבים וימסרו לאו"ם. זמנים אלה יהיו זמנים אפקטיביים להגנה על ישראל, ויחייבו את ישראל לתקוף את התוקפן, כבר בשלב האיום.
4. לכל אזרח תהיה הזכות לפנות לבג"צ כנגד שר הבטחון ושר החוץ בכל נושא בו הם פועלים.

5. תקנות שעת חירום בטלות ומבוטלות; וכל דבר חקיקה שנעשה על פיהן יחשב למבוטל בזאת.

הסבר

15. המטרה היא להכפיף את כולם תחת ועדות חקירה בדלתיים פתוחות של המשפט. תחת חוקה אחת; רק דיון של נשיא המדינה לעיני כל העם (כאמור

בערוץ מיוחד בטלוויזיה), יעשה משפט שווה לכל - לפי חוקת המילה.

16. א. ו. למגילת האו"ם הצטרפו מדינות רבות; אמרנו שעיקר העיקרים בחוקת המילה היא ההסכמה - בדיבור.

2. קשירת משפט הארץ למשפט הבינלאומי פומבי תביא לתרומה הדדית בין המשפט הבינלאומי, לבין חוקת המילה; כדי ששניהם יזינו האחד את השני; עד שחוקת המילה תוכיח את עצמה ותהיה חוקתם של כל העמים (אם ירצו לאמצה).

בפרק על בטחון ישראל דנו בהרחבה: כיצד משפטים ערלים מטעים האו"ם גרמו לישראל סבל רב ומלחמות מיותרות. שם הסברנו, כיצד ניתן לפתח את המשפט הבינלאומי פומבי על פי חוקת המילה; וכיצד חזונם של נביאי ישראל יכול לחזק את השלום והבטחון של ישראל ומדינות אחרות בעולם.

כאשר אנו אומרים שעל ישראל לנהוג על פי מגילת האו"ם בנושאי חוץ ובטחון, הכוונה היא בין היתר להסתמך על תקדימים מהמשפט הבינלאומי לצורך הגנת ישראל; הכל כמבואר בפרק על שלום ובטחון באמצעות המשפט.

ב. הכוונה היא שרשויות בטחוניות

כמו השב"כ והמוסד יבוטלו ויעברו מן העולם. טענתנו היא שגופים אלה הינם האחראים לשיבוש הליכי משפט - והם מנוגדים למהות החוקה המוצעת. לטענתנו גופים אלה מזיקים לבטחון המדינה ואזרחיה, יותר משהם מועילים לה. הדבר נשמע מהפכני, אולם רק באומץ לב שיפוטי נוכל לראות שצדקנו בדברינו. ראינו שבית המשפט העליון יצר תקדימים, לפיהם הוא אינו דן בסוגיות "פוליטיות", ובמיוחד במיקרים שהוא מחליט, סתם כך, לא לעשות משפט. לכן, מוצע בחוקתנו, לחייב את בית המשפט לעבוד; לעשות משפט גם כאשר הוא מפחד שהמשלה, אנשי צבא, או בעלי נשק אחרים, יסירו את ראשו. על השופטים לפעול באומץ לב, ולסלק את משפט המלך מארצנו.

4. תקנות שעת חירום אינן אלא המשך שרירות הלב של משפט המלך האנגלי על שיטחי ארץ ישראל. תקנות אלה מאפשרות לשרי הממשלה להתקין תקנות

הגוברות על חוקי הכנסת; ללא ביטול תקנות שעת חירום, לא יתכן שינוי מהותי בסידרי השלטון והמשפט בישראל ולא תיכון חוקה בריאה לישראל.

5. כדי לשנות תקדים שהושרש במשפטנו כאמור לעיל. והדברים מובנים.

חוקים משלימים שונים

כבטחון: בפרק על בטחון ושלוש באמצעות המשפט, הסברנו כי דיוני ועדת החוץ של הכנסת צריכים להיות נפרדים מדיוני ועדת הבטחון של הכנסת; המטרה למנוע עירוב מין כשאנו מינו. הדוקטרינה של "שסתום הבטחון" --- תבוטל.

בצה"ל ישרתו שנה וחצי; חיילי מילואים יגויסו לשבועיים מילואים בשנה בלבד (שבוע לתרגול ושבוע לפעילות מבצעית). חיילים בשירות סדיר ישוחררו בהדרגה; כל שלושה חודשים ישוחרר חצי שנתון אחרון של חיילים שיביאו אישורים על מקום עבודה בתעשייה וביצור, או על קבלה ללימודים אקדמאים, עד שיווצר שירות של שנה וחצי בלבד.

בכלכלה: הצענו שמיטת חובות כללית במשק שתתבצע בהדרגה: ראשית של אזרחי המדינה כלפי רשויות מס שונות וכלפי בנקים; ולאחר מכן שמיטת חובות בין אדם לחברו.

יאסר על הממשלה להדפיס כספים לצורך מימון פעולותיה.

המיסוי יעשה ע"י הרשויות המקומיות, ועל פי שיטת מיסוי שתקבע מועצת הרשות המקומית בכל מקום בנפרד ועצמאי. אחוז מסויים וקבוע מהמס הנגבה יועבר לרשות העלינה לצורכי בטחון, ולפיתוח תשתית ארצית בתחבורה, מים, אנרגיה ועוד. יתר הנושאים ימומנו ע"י הרשויות המקומיות מכספים שיגבו. הנושאים הם: חינוך, בריאות, תברואה, שירותים סוציאליים, כבישים תאורה מיים וכו'.

בחינוך: תיושם שיטת לימוד שתפתח תלמיד אוטודידקט, שיוכל ללמוד מתוך ספר, ללא עזרת מורה ולגשת לבחינות בגרות עד גיל 16;

התלמידים יתורגלו בלימודי צדק ע"י חינוכם להקשות קושיות בשיחה, כדי לפתח מעבד-רשע, אדם חכם ושופט עצמאי, שלא ניתן להסיטו בכחש. כמו כן לפתח בקרב התלמידים מיומנויות של דיבור והרצאה.

תלמידים יוכלו ללמוד באוניברסיטה במשך 3 שנים ולהתגייס לצה"ל רק לאחר גיל 19. ניתן יהיה להעמיד לדין את שר החינוך על בשלונם בחינוך; הנחת היסוד היא שכל הילדים נולדים שווים; ועל השר להוכיח כי כישלונם אינו נובע משיטות לקויות בהן נהג בחינוך התלמיד.

בדת: מדינה ודת חד הם. עם זאת, צדיק באמונתו יחיה. טקסי הפסח ירתמו לחנוך האזרחים להיות חכמים יותר וביקורתיים לדעות קדומות בחברה ובמדע. מדע דת ומדינה --- ירתמו ביחד למתכונת של ברית מילה שתקיים את האדם בצדק חברתי; ותנחיל לעולם שלום ובטחון (פירוש נושא הדת --- ראה בפרק הבא).

לסיכום: החוקה המוצעת מבטלת את משפט המלך, החי בתוכנו בשרירות לב משך שנים רבות (מאז ימי שמואל הנביא, עובר לשלמה המלך ועד היום). כמו כן, הכפפנו כל אחת משלוש הרשויות --- מחוקקת, מבצעת ושופטת --- תחת חוקה אחת ויצרנו מדינה שבה הראש נמצא למעלה והידיים והרגליים למטה; יצור כזה (כמדינה) הינו נורמאלי והוא עתיד להביא ברכה לכל היושבים בתוכו.

בחוקה המוצעת הגנו על זכויות האזרח, ועל כוחו של הפרט ביחס לממשל; ובמיוחד הגנו על הפה המדבר של העם; כי הפה הוא מקור החיות והיצירה של "ברית המילה של אברהם".

החוקה המוצעת יכולה, ואף עתידה לשנות את כל עניני המדינה --- כולל דת ולאום, חוץ ובטחון, כלכלה, חינוך וחברה, יחסים בין אישיים ובין לאומיים; כי כולם יחד יהיו תחת קורת גג אחת, ויעברו את השינוי המתבקש מ"ברית המילה", על פי חוקת אלוהי אברהם.

מכאן נעבור לפרק האחרון בספר זה. במסגרתו נבחר את הסוד הגדול הטמון ב"חוקת המילה": מה מהותה, ומה מקורותיו של הרעיון המובע כאן, והקריו "חוקת אלוהי אברהם". ניתן לומר שישומה של חוקת המילה באקטואליה בישראל ובעולם מראה על כך שיש תוקף חיצוני לשיטה של חוקת המילה --- שיכולה לאפשר צדק חברתי ושלוש לכל.

בפרק על דת מדע וחברה נערוך סקירה של דברי התנ"ך ונראה שקיים תוקף פנימי בין השיטה המובעת כאן לבין האמור בתנ"ך. כך שלא יהיה עוד ספק שהדברים המובעים כאן אינם רעיון חדש פרטי, אלא הם השיטה של הפילוסוף והמדען הגדול ביותר שקם לעמי העולם ושמנו אברהם. והוא לא במקרה אביהם של היושבים כאן בציון.

דת מדע וחברה: הסוד הטמון ב"חוקת המילה"

עד כאן הצענו את "חוקת המילה". בוודאי הנך שואל: כיצד ניתן לראות ב"אלוהי אברהם" בפרוצדורה משפטית או חוקה? להלן נסביר את מהות המושג "אלוהי אברהם" בתנ"ך ונוכיח שהוא אינו דבר רחוק ושמימי, אלא מונח אקטואלי ורלבנטי לקיומנו היום יומי בישראל, כעם וחברה, בכל תחומי המדע בארץ ובעולם כולו.

החוקה המוצעת, תחייב את השופטים ואת מקבלי ההחלטות לשפוט: לקבוע עובדות, לחוקק חוקים ולפסוק משפט באמצעות מילים מראות (אודות מראה עיניים). שיטה זו

תגרום להעלאתם של מנהיגינו לרמה של שופטים שהם גם נביאים. האפשרות להיות נביא בוודאי מעלה צחוק על שפתיך, אך גם לעניין זה נקדים ונאמר כי הנבואה לא ניתנה לשוטטים ולילדים, אלא היא ניתנת ללמידה ככל טכניקה מדעית אחרת. ה"אלוהים" של אברהם, אינו אלא שיטה של האדם למחקר במדעי החברה; לכן, האלוהים יכול לדבר מפיו של כל אדם. הדוגמאות שהובאו בספר זה, מוכיחות את ההכרח באימוץ השיטה, וגם את אופן ישומה. אין ספק בליבי, שהחוקה הנ"ל, היא החוקה החדשה שעם ישראל יבחר בה, למען חייו בארצו; וכי זו היא הברית, אשר עם ישראל יכרות מחדש עם אלוהיו בארצו. להלן, אנסה לחבב עליך את אברהם, כדי שתאהב את האלוהים שלו ותדע עד כמה אברהם אבינו אהב אותך וחשב עליך, כאילו היה זה היום.

לצורך כך נסביר תחילה, בקצרה, את הכיוון הכללי של שיטת התנ"ך; בהמשך, נמחיש את הדברים מתוך מובאות מורחבות יותר מן התנ"ך. נתחיל מן הראשון ונמשיך לאחרון:

אלוהי אברהם קשור קשר הדוק לאדם --- מייסד הדת של יהוה. תגליתו 309

הראשונה של אדם היתה ידיעתו את עצמו --- שהוא יצור מדבר, וכי המילים שבפיו מאפשרות לו ליצור סדר בתופעות הטבע שסביבו. בעזרת הדיבור הוא קבע מחזוריות של תופעות בטבע ונתן שמות לתופעות (יום לילה, ים יבשה, מים שמים, שמש וכוכבים); כמו כן, נתן שמות לכל בעלי החיים, התגבר עליהם וניצל אותם לתועלתו. לכן, קרא לשיטה זו יהוה (משורש של "הויה", או "התהוות").

שיטת הדיבור של אדם מתקשרת כיום למה שאנו מכנים --- "7 ימי בריאה". שיטתו של אדם (כמייסד הדת) שוכללה ע"י אברהם באמצעות "המילה" ביום השמיני --- כהמשך רציף של השיטה של אדם. 7 ימי בריאה של אדם, בצירוף יום בריאה של אברהם נותן לנו את המשכיות אותה שיטה באמצעות ברית המילה המתבצעת ביום השמיני. בנוסף, בדיוק כפי שאצל אדם נאמר כי מנין הימים נעשה מערב עד בוקר, ולא להיפך ("ויהי ערב ויהיה בוקר יום אחד") כך גם מנהג ברית המילה של אברהם נעשה בתחילת היום השמיני --- שהוא לעת ערב לפני השקיעה. לדעתו של אדם, יש באדם כוח מדבר, שהוא עליון על הכל. בוח זה מתבטא ביכולת של האדם ליצור מילים חדשות ולתת שמות לתופעות חדשות. כיום ניתן לומר שהכוח האלוהי המיוחד את האדם עומד בעינו גם בעידן המחשבים המשוכללים ביותר, כי אין מחשב שיתן שמות חדשים לתופעות חדשות. המחשבים המשוכללים ביותר פועלים על פי קודים (שמות) שהאדם יצר אותם ומגיבים רק לקודים שהאדם יצר והגדיר אותם עבור המחשב. לכן, אל נולול ביכולת האדירה שגילה אדם בתוך עצמו וראה בה יכולת אלוהית המעמידה אותו מעל הכל.

הבעיה בשיטתו של אדם התגלתה רק בעת ישומה במדעי החברה כאשר אדם התקשה לחיות לצד אחיו בתוך חברה אחת (קיינ הבל, למך, ומגדל בבל). כך נוצר הצורך בתיקון דת יהוה באמצעות ברית המילה ע"י פריעה, קיצוץ והסרה של המילים הערלות, כדי לעשות משפט צדק ולקיים את כל בני האדם זה לצד זה בשלום.

אברהם שכלל את שיטתו של אדם, לאחר שראה ששיטת הדיבור של אדם, לא השכילה לקיים את האדם ומשפחתו בחברה משותפת אחת. כך קרה שקיין הרג את הבל (בראשית ד' 8); ולמך הרג פי שבעים ושבעה בשל פצע וחבורה (שם 23). בהמשך, כאשר בני האדם ניסו לייסד עיר ומגדל (בבל) כדי לרכז את כולם יחדיו, נבלה שם שפתם והם נפוצו לכל עבר (שם י"א). אירוע זה הוכיח לכולם ש"יהוה" --- הדת של אדם [שיטת דיבור המקשרת בין המילה, הדיבור () לבין הדבר TALK THING]; בעברית שניהם מאותו שורש --- "דבר" לא מצליחה ליצור סדר חברתי. לכן בא אברהם ותיקן את דת יהוה ע"י "ברית מילה". לטענת אברהם, כל בני האדם נולדים ערלים (משתמשים

דת מדע וחברה - הסוד הטמון ב"חוקת המילה" 311

במילים ערלות בבואם לחקור תופעות ובמיוחד התנהגויות אנושיות). לכן, אברהם הורה לתלמידיו להסיר מילים ערלות (מילות כיסוי, שאינן מראות דבר) על מנת לנבא התנהגות אנושית, וליצור סדר חברתי וצדק באמצעות המשפט. לשיטה של הסרת המילים הערלות, לפי שיטת אברהם, קראו נביאים מקרב עם ישראל בשם "אלוהי אברהם" = האלוהים של אברהם, כי אברהם המציא אותו. לא קראו לשיטה זו: אלוהי נח, לא אלוהי תרח, לא אלוהי משה, אלא אך ורק "אלוהי אברהם יצחק ויעקב", או "אלוהי צבאות", כדי לומר כי לשיטה זו יש גם את הכוח הצבאי, העולה על כוחם של צבאות רבים; ויש מי שקרא לו "יהוה מלך מלכי המלכים", לאמור כוח זה עליון על כל מלך של מלכי המלכים, ונמצא בשתי דרגות לפחות מעל כל מלך. אלוהים זה קרוי על שם ממצאו אברהם. (וכן "אלוהי-שם" --- במשמעות של הכוח לשיים --- לתת שמות לתופעות).

על אברהם נאמר כי הוא ילמד את בניו ובני בניו לדורות לעשות משפט וצדקה (ראה במעמד שלפני חורבן סדום ועמורה --- שם י"ח 9); ומה אנו מוצאים כיום? --- כי הדבר היחיד שאברהם לימד הוא לעשות ברית מילה. כל הנביאים חוזרים ואומרים כי הם למדו את שיטתם מאברהם, אך לא הסבירו לנו מה הם למדו; הנביאים בישראל חוזרים ומדגישים את החובה לעשות משפט צדק, אך לא מציינים איך ומה. הם רק מציינים שהם שליחים הפועלים על פי הנחיותיו של אלוהי אברהם. וכי לאברהם הובטחו בשל ברית המילה: הזכות על ארץ כנען --- ישראל (בראשית י"ז 8); וכן, בשל עקידת יצחק כי יתברכו בו ובזרעו, גויים רבים (בראשית כב' 18).

אם נשווה בין שיטת המשפט הקיימת היום בארץ ובעולם, לבין שיטת המשפט העברי הקדום, כפי שהיא באה לידי ביטוי במשפט שלמה [ספר מלכים'א ג' 16-28, על שתי זונות שרבו ביניהן על בן אחד], כמודל מייצג של משפט המקרא, נראה שסופרי התורה והנביאים היללו ושיבחו, דווקא את האדם שיצר בדיבורו (במשפטו) מוצא אל הראיות, אשר יוכל לגלות לצופה מהצד את העובדות לצורך המשפט.

בנוסף, השוואה בין שיטת המשפט הישראלית, לבין שיטת המשפט במדינות המערב, מראה כי מדינות המערב מכירות בעובדה, שקשה לבני האדם לראות את המציאות. לכן, השיטה המערבית משתמשת ב --- 12 חברי מושבעים (כדי שאלה) **jury---** 3 יקבעו פה אחד מהן העובדות במשפט. ואילו בישראל, שופט אחד (או לכל היותר שופטים) קובע את העובדות במשפט, ללא כל חוקה או גורם מגביל ומנחה. הדבר מראה שבארצות המערב הגיעו העמים למסקנה שבני האדם אכן מתקשים לתת שמות לתופעות ולקבוע במילים מהן העובדות שמול עיניהם. בזה גדולתה של שיטתו של אברהם,

הוא השכיל להבין את הקושי והציע פתרון מקורי ופשוט יותר מאשר חבר המושבעים, והוא לחייב את האדם השופט לדבר במילים מראות.

לדעת אברהם, משפטנים חסרי חוקת ברית המילה יתקשו לראות את המציאות, ויקבלו את ההחלטות הגרועות ביותר בכל תחומי החיים, בועדות שיפוטיות ומעין שיפוטיות (כפי שהראינו בהרחבה עד כאן). כדברי משה: "יערוף כמטר ליקחי" ("שירת האזינו" דברים ל"ב). לאור ההבדלים הנ"ל, עלינו להבחין בין שתי מתודולוגיות במחקר המדעי ובמשפט (באומרנו: "משפט", הכוונה לדיבור --- JUDGEMENT, וכן לשיפוט --- TALK), אותן ניתן לכנות: האחת "ערלה", והשניה "מראה". הכוונה היא: ---

שהשיטה האחת --- משתמשת במילים ערלות, מילות שסתום, תיאורטיות ובלתי ניתנות לראיה; ממנה נגזרות שתי שיטות משפט:

שיטת המשפט המערבית, שמודעת לעורלתה והחליטה להשאיר ערלה, אך מצאה פתרון של מועצה מחליטה (12^א), אשר מחייבת את כל **jury** חברי המושבעים להחליט פה אחד ולקבוע את העובדות על פי מה שראו במשפט, ומספיק אחד שיחשוב אחרת כדי שלא תתקבל החלטה מחייבת;

שיטת המשפט הישראלית, שאינה מודעת לעורלתה, לכן נשארה להחזיק בשלה, ואף חיזקה את עורלתה באמצעות מספר תקדימים משפטיים (עליהם עמדנו כבר). תקדימים אלה מאפשרים לשופטים שלנו לא לראות דבר, ולומר כי אמת וצדק עשו במשפט; בלי להיות מודעים למה שהם עושים.

השיטה השניה --- משתמשת במילים מראות, במבחנים ראייתיים, המאפשרים לכולם לראות. השיטה קורעת צוהר בין המילים ומסירה מילות עורלה, כדי לראות את המציאות (מוצא אל הראיות) בטרם יפסוק בית המשפט את הדין. זו שיטת השופטים והנביאים בתקופת התנ"ך.

בהתאם לחלוקה זו, אי אפשר שלא לקרוא למדעי החברה ולתורת המשפט הקיימים היום --- "תורת הנסתר"; ואילו למדעי החברה והמשפט בתקופת התנ"ך --- "תורת העלה", או "תורת המציאות"; או כדברי אבותינו הקדמונים "תורת אמת" ו"תורת חיים" (במובן זה שהיא תומכת בחיים וברווחה אישית לאדם בפרט ולאנושות בכלל).

בהשוואה בין דברי הנביאים דאז, לבין דברי הפרופסורים לכלכלה, או האסטרטגים היום, ראינו שהראשונים מצליחים טוב יותר מן האחרונים בניבוי האמת, וזאת בשל קיומן של שיטות מחקר ומשפט (דיבור) שונות לשניהם. אלה, הקרויים בתנ"ך "נביאים", או "שופטים", ציינו שהמקור לדבריהם הוא האלוהים הקרוי גם "אלוהי אברהם". וכי על פי חוקת אלוהי אברהם ("ברית המילה") קם ונופל דבר בקרב עמים, חברות ומדינות, גדולות כקטנות. אלה יכלו לנבא לישראל, כמו גם לעמים אחרים, את אשר עתיד לקרות.

משה, אשר נשלח בשם "אלוהי אברהם" כדי להוציא את בני ישראל ממצרים, שב ומלמד את שיטתו של אברהם (להסיר מילים ערלות) לכל בני ישראל. מן "המילה" של אברהם יצר משה שיטת משפט לעם ישראל ובמרכזה חוקה המחייבת כל שופט בישראל --- ליצור מבחנים ראייתיים, ולהסיר מילים ערלות במשפט.

כדי להטמיע את החוקה הנ"ל בקרב עם ישראל, משה יצר מסגרת דידקטית לחנוכו של עם שלם. במסגרת "סדר הפסח", יצר משה את "ההיגד" ופיתח את הכוח המדבר אצל ילדי העבדים, ע"י יצירת דו שיח בין אב לבנו. כך העלה משה את שניהם (המורה --- האב; והתלמיד --- הבן) למעלה של מקשי קושיות, אשר מחברים בין מראה עיניים למשמע אוזניים (כפי שראינו בדרכו החינוכית של משה, בפרק החינוך).

על דרך הקיצור ניתן לומר כי: "ברית המילה" (תרתי משמע) היא מעין:

1. סמל מסחרי (אות --- סימן זיהוי) של

2. פטנט רשום על שמו של אברהם;

בעזרתו ניתן לעשות צדק ולנבא התנהגות אנושית:

ברית המילה במובן של חיתוך בבשר הינה "הסמל המסחרי", "האות", הסימן; השיטה של הסרת מילים ערלות כתהליך לעשיית משפט --- הינו "הפטנט הרשום"; התוצרים של הפטנט הם "המשפט" --- "הצדקה", אשר יוצרים חברה בריאה וצודקת, וכן בטחון

ושלום במובן האישי והבינלאומי (לכן, יתברכו בזרע אברהם גויים רבים; וגם גויים רבים יכירו בזכותו של זרע אברהם על ארצו, בשל תרומתו לכלל האנושות). במובן זה, ורק במובן זה, אימצתי את "אלוהי אברהם" להיות האלוהים שלי. אותו אני רואה ואותו אני עובד. הוא מוחשי, אנושי וקרוב אלי ולכל אדם אחר, ואף יוצר שותפות ביני לבין האחר. על אלוהים כזה אני יכול ומוכן לדבר. וזה כל הסוד של האלוהים: עשיית משפט צדק ע"י הפרוצדורה המשפטית שניתן לכנותה כיום חוקה של ברית המילה של אברהם. חוקת המילה, היא מקור הזכות של עם ישראל על הארץ הזו, אשר הובטחה לאברהם ולזרעו עד עולם.

ארבעת הפרקים הקודמים (בנושא: בטחון, כלכלה, חינוך וחוקה) נכתבו במטרה להראות: שהאמת החברתית מתגלה כאשר מסירים מילים ערלות, ובמקומן משתמשים במילים מראות; שלהתנהגות האנושית יש חוקיות משפטית ולפיה ניתן לנבא מצבים חברתיים: קשיים כלכליים, בטחוניים ועוד; שכושר הניבוי של חוקת המילה של אברהם טוב יותר ממילותיהם הערלות של מדעני החברה כיום; לפיכך, ניתן לתקן כלכלה כושלת, ליקויים בבטחון,

בחינוך ועוד, באמצעות "חוקת אלוהי אברהם". כמו בימי "מגדל בבל", כך גם כיום, אדם וחברה צועדים על המילה שבפיהם. הם נכשלים בגלל המילה ומצליחים רק בזכות "המילה". לכן, חברה כושלת תבוא על תיקונה רק ע"י "ברית המילה"; ו"חוקת המילה" עתידה להיות חוקתה של מדינת ישראל; ואם ירצו בכך גם אחרים, יאמצו אותה גם עמים אחרים.

ודאי יהיה מי שיאמר: מי שמך לתת פרשנות כזו לכל מעשי הנביאים ולכל סיפורי התנ"ך, שהרי לתנ"ך פרשנויות רבות, כולן נכונות בפוטנציה, כמו כל פרשנות לשיר, או חיבור ספרותי אחר. החרדים נותנים פרשנות משלהם וחוקרי התנ"ך מוסיפים היבט אחר. השאלה המתעוררת במהלך הקריאה היא: "ואיך נדע אם יש תקווה, שכשנבוא נמצא תשובה" (כדברי אריק אינשטיין בשירו); כיצד נדע שפרשנות זו היא אמיתית? והאם פרשנות זו מכוונת באמת לדעתם של כותבי התנ"ך, או הנביאים הדוברים בתנ"ך בשם "אלוהי אברהם"?

אכן צודק מקשה הקושיה. תשובתנו היא זו: רק ישום הפרשנות שלנו, הלכה למעשה, כאן, היום, באקטואליה, בישראל ובעולם, בנושאים שונים, תאפשר לנו לדעת אם פרשנות זו קרובה למציאות, ומקרבת אותנו אל המציאות; לזה קוראים מבחן התוקף החיצוני של השיטה המדעית שבמחקר.

התוקף החיצוני* של חוקת אלוהי אברהם, הוכח בארבעה נושאים עיקריים שנדונו בספר זה: בטחון, כלכלה, חינוך וחוקה. הראינו כי השיטה מצליחה לנבא את המציאות, ולהראותה לבני האדם, טוב יותר משיטתם של הערלים, וכן לקיים משפט

צדק ואמת. הלכה למעשה, 4 הפרקים הנ"ל, כולל דברי החיזוי שבהם, נכתבו במחצית שנת 1984 לקראת הבחירות שנערכו אותה שנה. פרקים אלה חולקו בין אנשים שהצטרפו לסידרה של 8 מפגשים שהתקיימו בירושלים, במסגרת תנועה שכינויה היה "בלי"שם". באותם פרקים הוסבר הצורך ב"ברית מילה" ונעשתה תחזית שברובה התגשמה נכון להיום. --- לפחות בכל הקשור לנושאי הכלכלה. וכי עיסקת החבילה שנעשתה במשק בין הממשלה ההסתדרות והמעסיקים, בשנת 1985 עתידה להיכשל. כיום

"תוקף חיזוני (של מחקר) --- מושג הלקוח משיטות מחקר במדע. הוא מבטא את מידת הקשר בין המבחן המדעי לבין מה שהוא נועד למדוד. קשר זה מוכח כאשר מישמים מבחן, הלקוח משיטה מדעית אחת, ובוחנים את יכולת הניבוי שלו ביחס לממצאים, או לתופעות חיזוניות, אותם מבקש החוקר לחקור.

תוקף פנימי (של מחקר) --- מושג הלקוח משיטות מחקר במדע. הוא מבטא את מידת הקשר בין מבחנים שונים, לבין עצמם. כך למשל, אם משיטה אחת עזרו מספר מבחנים שנועדו לשקף דבר מסויים (חיזוני), הרי שמידת המתאם בין המבחנים השונים, יתן לנו את התוקף הפנימי של השיטה, על פי מידת הקשר (המיתאם) בין המבחנים השונים לבין עצמם.

הדברים מובאים באופן סדור, בספר מקובץ; לכן, אם נבחן פרקים אלה בעיניים של שנת 1984, נראה כי הדברים התגשמו והוכיחו את התוקף החיזוני של חוקת המילה כשיטה המאפשרת לשפוט ולנבא את העתיד.

בפרק על הדת נעבור להוכיח את התוקף הפנימי* של השיטה, ע"י שנקשר בין הדברים שאמרנו כאן, לבין סיפורי התנ"ך כרצף אחד; דהיינו, נראה כי המבחנים שיצרנו כאן לחקר המציאות, קשורים קשר הדוק למבחנים שיצרנו אבותינו הקדמונים (השופטים והנביאים בתנ"ך, כנגזרת של המושג "אלוהי אברהם". לספקנים שבינינו, נביא בינתיים את דברי העידוד של משה המראה כי צדקנו בפרשנותנו, כי האלוהים הוא המשפט והוא הפה המדבר וכך הוא אומר: "כי המצווה הזאת לא בשמיים היא... ולא מעבר לים... כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך לעשותו" [דברים, ל' 11-14].

הקרוי "אלוהי אברהם" (שעמד מעל כל החוקים והשופטים בתנ"ך) ניתן לכנותו בלשון מודרנית כיום בשם --- "חוקה". מתוך איחוד המושגים --- אז והיום --- אני אומר שהחוקה של אלוהי אברהם תשוב לשוש עלינו לטוב, כאשר ששה על אבותינו. כדי שיהיה מקור חיים ויצירה, ויעניק ניחומים לעם למוד הסבל, על כל יגונו ותלאותיו משך כ-2500 שנה. ויתקיים בנו הכתוב:

"והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם" [מלאכי, ג' 24].

דרכו החינוכית של אברהם

כדי להוכיח את השיטה, של אלוהי אברהם נפנה למייסד השיטה של ברית המילה. למעשה לא נמצא הסבר לשיטתו של אברהם. רק על פי התנהגות תלמידו של אברהם --- העבד אשר נשלח לארם נהריים להביא אישה ליצחק (בראשית ב"ד) --- אנו למדים על השיטה. נוכיח זאת להלן.

ראשית נקשה מספר קושיות:

א. בספר בראשית, אברהם היה הראשון שנקרא בשם "נביא" (בראשית זד). כמו כן, נאמר שאברהם ילמד את בניו לדורות לעשות צדקה ומשפט וכי יתברכו בו כל העמים (שם, 18); משה אומר ש"אלוהי אברהם" שלח אותו להוציא את בני ישראל מעבדות מצריים ועל פי שיטתו של "אלוהי אברהם" הוא מנחיל לישראל שיטת משפט (שמות ג' 15); כך גם הנביאים ישעיה (כא' 1), ירמיה (ד' 4) ויחזקאל אומרים שאברהם הוא זה שלימד אותם את תורת הנבואה ולעשות משפט וצדקה; כמו כן נאמר לאברהם שסימן ברית המילה

הוא הסימן לדורות לקיומו של "אלוהי אברהם" (בראשית י"ז ו). ואנו שואלים: מה הותיר לנו אברהם מכל הדברים שלימד? --- רק ברית מילה; ואנו שואלים: --- מה הקשר בין "ברית מילה" בבשר לבין עשיית משפט וצדקה, ומה הכוח הגלום בברית המילה אשר מקנה לה את הכוח לנבואה?

2. ועוד נשאל, מדוע בחר הכתוב לספר על גיבור עלילה במעמד של עבד? שמא יכול היה לקצר ולומר שהעבד הלך לארם נהריים והביא אישה ליצחק ותו לאו. מדוע מתוך תקופה בת מאות ואלפי שנים בחר הכתוב לספר על יום-יומיים באיי עבד, מדוע מפורטים שלבי השליחות של העבד מתחילתה ועד סופה בפירוט כה רב; פרק כד' בבראשית אורכו --- 67 פסוקים --- שווה לשלושה פרקים ממוצעים בתנ"ך. מדוע נבחר ספור זה דווקא מתוך מאורעות רבים אחרים שהתרחשו אז --- כמו, מה עשתה שרה, מה בישלה, ועוד ועוד. ובכן, יחודו של הספור הוא בהוכחת שיטתו של אברהם.

3. לפני תאור השליחות, מסופר שאברהם מל את כל בני ביתו. מהסיפור על מלחמת אברהם במלכים (כדלעומר ואחרים) להצלת לוט נאמר, שאברהם יצא למלחמה עם 518 "חניכיו, ילידי ביתו" נבר', י"ד 14]. ואנו תמהים: האם אפשר

שאברהם יעשה ברית מילה --- שהינה פעולה מכאיבה, אינטימית ואישית, למאות נערים, גברים וטף, בלי להסביר להם את ההיגיון שבדבר?

אם נניח שאברהם לא הסביר לנערים דבר, תתעורר השאלה, האם מתקבל על הדעת שנערים ומבוגרים ימתינו סתם כך, עד שיבואו לחתוך להם? אין ספק שהיו מגלים התנגדות כלשהי: יפחדו ויברחו; או אף יתלחשו בינם לבין עצמם שהאדון הנכבד, אברהם, ודאי השתגע; או שהיו מתלוננים זה בפני זה: "מה לנו ולגזירה מכאיבה זו". בכל תהליך המילה, לא מסופר על התנגדות מצד הנימולים. לכן, אין מנוס מהמסקנה, שהסכמתם של הנימולים הושגה ע"י הסבר כלשהו.

נשאלת השאלה, מהו ההסבר שנתן אברהם ל"בני ביתו"? --- האם היה זה כהסבר שנותנים הרבנים היום --- שמעשה זה טוב לבריאות? --- התשובה הינה שלילית, וזאת משתי סיבות עיקריות:

1. לא נאמר שאברהם היה חולה במחלת מין, בהיותו בן **99** שנה, עת עשה לעצמו ברית מילה.

2. אנו מניחים שמשה הבין את משמעות ברית המילה, טוב יותר מהרבנים דהיום. לכן, נבחן כיצד משה התייחס לברית המילה. כידוע, משה ציווה את בני ישראל לא למול את עצמם משך **40** שנה במדבר. רק לפני הכניסה לארץ, בהגיע בני ישראל לגלגל, הם מלו את עצמם, בידיעה שדור העבדים --- יוצאי מצרים --- נכחד. בני ישראל יכלו לזהות את הנולדים במדבר ע"י סימן ברית המילה. הסימן שימש "תעודת זהות" בלתי ניתנת לזיוף לנולדים במצרים

• מי שנולד במצרים היה נימול ומי שנולד במדבר לא נימול. כך ברית המילה שימשה מבחן ראייתי, כדי לקבוע את הנכנסים לארץ [יהושע, ה' **5**].

למרות **40** השנים במדבר, ללא ברית מילה, בני ישראל לא חלו במחלות מין, ובריאותם לא נפגעה. כלומר, משה רואה בברית המילה בבשר --- סימן ותו לא, ולא שיטה לשמירה על הבריאות. כדברי יהוה לאברהם: "והיה לאות (סימן) ברית ביני וביניכם" [בר', י"ז **1**].

4. ועוד נשאל, מה עדיף על פי "דת משה וישראל": האם שמירת השבת דוחה את ברית המילה, או שעושים ברית מילה גם בשבת? --- ועוד, אם מנין שמונת הימים נופל ביום כיפורים, האם עושים ברית מילה, או דוחים אותה לאחר הכיפורים? --- שאלות אלה חשובות, כי אלה יכריעו בשאלה האם אלוהינו הוא אלוהי משה, כדברי הרבנים המרבים להדגיש את המונח: "כדת משה וישראל"; או שמא אלוהינו הוא אלוהי אברהם; ע"י שאלות אלה נוכל להכריע: מצוותיו

של מי עדיפות --- של אברהם שקבע מצווה אחת ויחידה; או מצוותיו הרבות של משה?

ובכן, ברית מילה עושים גם ביום שבת, ואם נפל מנין שמונת הימים על יום כיפור, מצווה לעשות זאת גם ביום כיפור. שים לב, רק פיקוח נפש גובר על שבת וכיפור, ואילו בברית המילה --- האם יש פיקוח נפש? --- וכי מה יקרה אם הברית תדחה ביום? --- ובכן, מתברר שברית המילה, היא מקור חיים לאדם ולאנושות, לכן, על פי ההלכה הנהוגה מדור לדור, ברית המילה גוברת על כל מצווה אחרת. והמסקנה המתבקשת היא: שמצוותו האחת והיחידה של אברהם --- שקולה כנגד כל המצוות של משה.

לאור נימוקים אלה, נחזור ונקשה: מה הסביר אברהם ל"בני ביתו", ביחס למשמעות "ברית המילה"? ובמיוחד, מענין לדעת, כיצד מצווה יחידה זו של אברהם, מתקשרת לעשיית משפט וצדקה, וליכולת הנבואה? --- על כך אין תשובה ישירה בדברי הכתוב*. לכן, כל שנותר הוא לעקוב אחר התנהגותם

*** שאלתי את עצמי זמן רב: מדוע לא צרף המחבר הסבר לסיפורי התנ"ך. היום אני מגיע למסקנה כי גם אם היו נותנים הסבר כזה, אף אחד לא היה מבין את הסוד הגדול הטמון בו, כי אדם ערל ידחה את ההסבר, ובכל מקרה היה צורך בכל כך הרבה מילים ערלות כדי להבין את זה, כך ששכרו של ההסבר היה יוצא בהפסדו. כך למשל, בספרות על תורות המזרח הרחוק, כמו זן בודהיזם, נוהגים המחברים לשים לצד הקואן (חידה --- שכולה כתובה במילים מראות) את הפתרון והפרשנות להתנהגות, או למעשה של חכם הזן. למרות ההסברים הניתנים שם לערלים, הם אינם מספיקים להאיר עיניים על אף הספרות הרבה בנושא זה. עם זאת רק תירגול חוזר ונישנה בלימודי צדק (כמו בהיגד של פסח שמזמין את המשפחה לשאול על מראה עיניים**

- לפי דרכו החינוכית של משה) יכול לחנך עם שלם להתעלות לדרגה של חכם שרואה בעיקרון כולם נולדים ערלים והסרת העורלה הינה קשה מאוד (כפי שראינו).

של תלמידיו של אברהם --- כיצד העבד מתייחס למושג "אלוהי אברהם", כשיטה לניבוי התנהגות אנושית. ומן הפרט אל הכלל: עבד שמנבא התנהגות פשוטה של אישה, מלמד על הכלל --- לפיו כל אדם יכול לנבא בכל נושא אחר --- ולכן הוא יכול לשמש דוגמא ומופת למנהיגי מדינות ולשופטים: כיצד עליהם לנבא ולהנחות עמים וחברות, באמצעות אותה שיטה.

העבד הינו האדם הראשון, אשר קורא בשם "אלוהי אברהם" ומבקש את עזרתו לצורך ביצוע משימתו. להלן נספר וננתח את הספור ב"בראשית", פרק כ"ד, לפרטיו:

אברהם מטיל על אחד מעבדיו (שמו המפורש לא מוזכר!!) להביא אישה מארם נהריים לבנו, יצחק. ננסה להיכנס לנעלי העבד ונראה שהמשימה אינה קלה כלל וכלל. העבד נדרש לקיים שני תנאים מצטברים, קשים ביותר, בעת ובעונה אחת:

1. דרישת אברהם --- האישה צריכה להיות מארם נהריים ולא מכנען. ארם נהריים < --- עירק דהיום --- רחוקה מכנען. לא כל אישה תהיה מוכנה לעבור מרחק < זה באמצעי התחבורה דאז.

2. דרישת יצחק --- על האישה להיות מתאימה לנישואין, שתסכים להם; וכן < שתהיה חכמה, טובת לב ולא ילדת רחוב המחפשת לה בית.

אכן, זו משימה קשה. משימות כאלה נמסרות כיום לפסיכולוגים במכונים למיון כוח אדם. מכונים אלה עושים מבחנים פסיכולוגיים, בעזרתם הם מנבאים מי מתאים לתפקיד זה או אחר.

כדי להמחיש את חוקתו של אברהם על פני שיטות מחקר אחרות במדעי החברה, נפנה את המשימה הנ"ל לפסיכולוג מצוי במכון למיון כוח אדם, כדי שיאתר את האישה שתענה לדרישות הנ"ל.

פסיכולוג מצוי אשר יטפל במשימה זו, יאמר לנו בתחילה שעל מנת לקיים את שתי הדרישות הנ"ל, עליו למצוא אישה אשר תהיה בעלת התכונות שלהלן:

לצורך תנאי (1) --- על האישה להיות:

הרפתקנית, אמיצת לב, נמרצת, חסרת פחדים, יציבה וחזקה מבחינה נפשית; (עם זאת, לא נוכל לומר שברצוננו למצוא נערת רחוב המחפשת לה בית, וזאת לאור דרישותיו של יצחק).

לצורך תנאי (2) --- על האישה להיות:

בשלה לנישואין, בוגרת מבחינה נפשית, פתוחה לקשר עם המין השני, אחראית, טובת לב, והכי חשוב, שתהיה חכמה.

כל פסיכולוג מצוי ישיב לנו תשובות ממין זה.

אם ברצונך להצטרף לתרגיל מחשבתי אשר יורה לך את חוקתו של אברהם ושיטת "ברית המילה", הנך מוזמן/ת להוסיף לנ"ל מדדים, אשר לדעתך יקיימו את שני התנאים הנ"ל, כאילו היית/ה את/ה השליח של אברהם:

(רק לאחר שרשמת זאת, המשך לקרוא).

עתה נבחן את דברי הפסיכולוג המצוי (ואת דבתך), בעזרת השאלה הבאה: האם המילים: "בשלות, בגרות, פתיחות, אחריות, מוכנות לקשר עם המין השני, טוב לב, אומץ לב, נמרצות, חוזק נפשי, חוכמה" (ומה שהוספת: ..) הינם מושגים בעלי אינדיקציה --- בראיות; או בלשוננו, האם מילים אלה מאפשרות עימות, ומפגש, של מחשבותיך (במילה) עם מציאות ניתנת לראיה (האם הדיבור קשור לדבר). לך הסתובב במרכז העיר וראה האם בעזרת מילים אלה תוכל לראות את האשה שאתה מחפש. עצום עיניים ואמור בליכך את רשימת המילים האלה; אחר כך פקח עיניים ואמור מילים אלה --- האם אתה מרגיש שהעיניים שפקחת זה עתה הוסיפו לך דבר מה? --- אם לא, סימן שהמילים הללו הינן ערלות. אין בהן שום קשר למציאות, ואינן מכניסות אור למוח. דומה הדבר למי שיש לו עיניים אך לא עושה בהן שימוש.

ראינו שלא רק לקורא הדיוט קשה להפטר ממילים ערלות וליצור מילים מראות, אלא גם לפרופסורים דגולים ולשופטים בבתי משפט קשה הדבר מאוד; למעשה קשה הדבר לכל בני האדם --- כאשר הם אדם, בי כולם נולדים ערלים, ורבים מהם נשארים כך עד יום מותם.

אם נפנה לאברהם ונבקש ממנו חוות דעת על מבחניו של הפסיכולוג שלנו, אברהם ודאי היה אומר שהפסיכולוג לא יצליח את דרכיו, כי חסר לו האלוהים --- "אלוהי אברהם" --- זו "המילה" המקשרת בין הדיבור לדבר. תשובה זו נלמדת מן ההשוואה בין המילים שבשימוש הפסיכולוג לבין המילים שבשימוש העבד. העבד משתמש במשפט עם מילים מראות, ומנבא את התנהגות האשה שתקיים את תנאי השליחות. ואילו הפסיכולוג המצוי אינו משתמש אף לא במילה אחת שתהווה אשנב למציאות.

לפני שהעבד פוסק פסוקו, הוא קורא בשם אלוהי אברהם ואומר: "יהוה אלוהי אדוני אברהם, הקרה נא לפני היום" (שם, 12). כלומר, העבד מבקש שיקרה דבר מה שיוכל לראותו. בראשו מסתובבות מילים ערלות רבות, המכסות על מוחו, ומנתקות את עיניו מלראות (מילים כמו: אומץ, פתיחות,

בגרות נפשית, טוב לב וכו'). העבד אינו רואה דבר. לבסוף הוא מוצא את המבחן הראיתי לפי חוקת אלוהי אברהם ואומר:

"הנה אנוכי נצב על עין המים ובנות העיר יוצאות לשאוב מים; והיה הנערה אשר אומר לה הטי נא כדך ואשתה, ואמרה שתה וגם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך, ליצחק, ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני (אברהם)" (שם, 14).

לדברי העבד, אין הוכחה ואין ידיעה אלא במבחן שכל כולו --- מראה עיניים. כל מילה במשפטו של העבד נתנת לראיה: "נערה" רואים; שאומרים לה הטי כדך ואשתה והיא עושה כן --- רואים; המוסיפה ומשקה את גמליו --- גם כן ניתן לראות. במשפט של העבד נמצא שמות עצם ושמות פועל בלבד, אך לא שמות תואר כמו: "טובה, יפה*", חכמה, אמיצת לב" וכר, המופיעים למכביר בדברי הפסיכולוג.

אם העבד יצליח במשימתו נוכל לומר שהוא למד את המשמעות של "אלוהי אברהם" לצורך ניבוי התנהגות אנושית. המשך הסיפור מורה על כך:

רבקה הובאה לבית הוריה וכאשר היא נשאלה האם תאות ללכת עם העבד --- השיבה בחיוב, ונלוותה אליו בפועל עד כנען. המבחן המשפטי של העבד מקיים את דרישת אברהם --- להביא אשה מארם נהריים. האם כך הדבר גם לגבי דרישת יצחק? --- על כך משיב פסוק הסיום (67): "ויקח (יצחק) את רבקה ותהי לו לאישה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו".

בזאת מראה הכתוב שהעבד קיים את שני תנאי השליחות אשר הוצבו לפניו.

פסיכולוגים ודאי ישאלו: כיצד הצליח העבד לנבא לפי מבחן פשוט זה את רצון אדוניו? מה גלום במבחן המשפטי שיצר העבד? וכיצד מבחן זה מתקשר לתכונות האופי הדרושות? התשובה היא, שהמבחן הראיתי של העבד נותן תוקף פנימי וחיצוני ברוזמני, לכל אותן מילים ערלות שהזכיר הפסיכולוג המצוי שלנו, ומלא אותן בתוכן -- - של אור המציאות. נבחן כיצד מילותיו של העבד מאירות וממלאות את מילותיו של הפסיכולוג בתוכן:

ראשית, נשאל את הקורא --- האם מבחן זה ממלא תוכן את המילה הערלה שבחרת קודם --- ונראה לנו שכן (בהזדמנות זו שאל את עצמך: האם זה נכון שגם אתה עשית שימוש במילה ערלה, ונראה שכן, כי זה טבעם של

*** רק אחרי שהעבד יצר מבחן ראיתי לפי "אלוהי אברהם", מסופר שהעבד ראה נערה יפה והחליט לפנות אליה, כדי לבחון את משפטו ביחס אליה.**

בני האדם --- כולם נולדים ערלים; מכאן תבין את הקושי הקיים בשיטה שבה צריך יותר לשתוק ופחות לדבר, כדי שתמצא את המוצא אל הראיות).

שנית, נעבור למילותיו של הפסיכולוג:

6. האם המבחן של העבד מגלה מובנות לקשר עם המין השני? --- ודאי, העבד הינו ממין זכר, הוא פונה לנערה והיא נענית לקשר איתו.

2. האם המבחן מגלה פתיחות לצרכי הזולת? --- ודאי.

3. האם המבחן מגלה בגרות נפשית? --- כן, הנערה מגיבה ענינית.

4. האם מתגלה כאן טוב לב? --- ודאי.

5. האם יש כאן אומץ לב?

• כן. העבד רץ אליה והיא אינה נבהלת ממנו ולא מתבלבלת. גם גבר היה נתקף בהלה אם מישוהו היה רץ לקראתו פתאום. נערה אחרת היתה בוודאי עונה מיד: "מי אתה? מה אתה רוצה ממני?" וכו'; או אף מקימה צעקות על שהוא מנסה כביכול להתחיל איתה (בדוק תגובה מצויה כיום --- ותיווכח). אין חשיבות לפער הזמן בין היום לבין מה שקרה לפני כ-4,000 שנה, כדי להגיע למסקנה שתגובת רבקה מעידה על אומץ לב; כי תגובת הבהלה היא טבעית לכל אדם, שזר רץ לקראתו.

6. האם יש לנערה מרץ?

• כן. העבד ביקש ממנה להשקותו והיא מוסיפה ומשקה את כל גמליו. יותר מכך, היא רצה ועושה זאת בזריזות ובמרץ רב ככתוב: "ותמהר ותער כדה ותרץ עוד אל הבאר לשאוב ותשאב לכל גמליו" (20).

7. ולבסוף, האם המבחן של העבד מגלה שהנערה חכמה?

• ובכן, העבד ביקש ממנה להשקותו מים מהכד, ובחן אם היא תציע להשקות גם את גמליו. השאלה היא מדוע זה מראה על חוכמה? --- והתשובה: המבחן של העבד מחייב את הנערה להסיק שצמאונו של האיש נובע מהעובדה שאין לו כלי לשאיבת מים וכן לזהותו ממרחק כבעל הגמלים, ולקשר בין שני הדברים: לאמור, היות ואין לך כלי לשאיבת מים, לכן גם אתה וגם גמליך טרם שתיתם.

הדרישה היא שהנערה תחבר בין מה שהיא רואה לבין מה שהיא שומעת. ומאחר שעשתה כן --- הרי זו נערה חכמה, שתבונתה שלובה בטוב לב וכושר עשיה. ומעל לכל, היא עצמה שופטת על פי מיטב חוקת המילה (היא עצמה --- רואה).

לאור זאת, אין מנוס מן המסקנה שהמבחן הראייתי של העבד מאיר את המבחנים המילוליים הערלים של הפסיכולוג שלנו. על עבד כזה מן הראוי להקדיש פרק שלם בן **67** פסוקים, בו הוא יהיה גבור העלילה. זה עבד נאמן לאמת, שמצליח לנבא התנהגות אנושית על פי "אלוהי אברהם", ולגלות לכולם את ישום השיטה בחיי היומיום; והחשוב מכל, התנהגות העבד

מלמדת שהשיטה ניתנת ללמידה ע"י כל אדם בהיותו יצור מדבר, לכן, על עבד כזה מן הראוי לכתוב בספר שיזכר לדורי דורות.

לבסוף, נחזק טענתנו --- שברית המילה מכוונת למילה שבפה בעובדה שלהלן: צפה מקרוב במעשיו של רב מוהל וראה זה פלא: הרב חותך את העורלה ומיד מוצץ בפיו את איבר המין של התינוק, כמי שרוצה לומר: בפה הסרתי את העורלה, ולא בסכין; וכן, הסרת העורלה קשור לפה המדבר, אל המילה שבפינו ולא לבשר. ואכן, זו עיקר משמעות "ברית המילה" --- הסרת העורלה שבפה ע"י הפה.

פירוש המילה "ברית" = לחתוך, להסיר, וגם הסכם;

ופירוש המילה "מילה" = זו המילה --- הדיבור --- שבפינו;

זה זמן רב שאנו אומרים זאת כך ("ברית מילה"), אך לא מבינים את שאנו מדברים; שהמילה היא בפה, והכיסוי הוא בדיבור, ועלינו להסיר את הכיסוי שבפינו על מנת לעשות משפט, בשני מובנים: לדבר (to judge), ולפסוק משפט (to talk).

הלכה למעשה, כיום נמצא מוהלים רבים המקרבים את הפה אל איבר המין של התינוק בתנועה מהירה; ויש מי ששמים חתיכת נילון, או פלסטיק, או זכוכית ובעזרתם נוגעים בפיהם באיבר המין, ולעיתים משימים עצמם כאילו עשו כן; רבים אחרים שלא מבינים, הולכים לרופא בבית החולים ועושים ניתוח רפואי --- אלה מגבירים את הדעה הקדומה שהסרת העורלה בבשר חינה אקט של בריאות (כי עושים זאת בבית חולים); כאמור, אין זה ניתוח רפואי, אלא טקס דתי, שנועד להצביע על המילה שבפה ועל הצורך בהסרת הכיסוי --- המילים הערלות שבפינו --- שהוא עורלת הלב. כי העורלה היא המקור, מחד, לעשיית עוולות בין אדם לחברו (בלי רצון ובלי כוונה); ומאידך, עם הסרת העורלה --- ניתן לראות אור במשפט, וכן לעשות משפט וצדקה.

עתה נשאל: מה הקשר בין ניבוי התנהגות אנושית לבין עשיית משפט? השאלה מתעוררת משום שהורגלנו לחשוב על מדעי החברה --- פסיכולוגיה, כלכלה,

סוציולוגיה --- במנותק מהתחום המשפטי, במיוחד לאור העובדה שבאקדמיה מלמדים מקצועות אלה בפקולטות וחוגים שונים, בהתמחויות נפרדות.

תשובתנו היא: ניבוי התנהגות אנושית הוא המפתח לחקיקה ולעשיית משפט צדק. שופט צדק הינו גם נביא, ולהיפך. מחוקק, או שופט --- שהוא ערל --- אינו רואה את שמונח נגד עיניו כיום, לכן איך יוכל לצפות את קשיי העתיד. לכן, שמואל הנביא היה שופט ונקרא בפי העם, גם בשם --- "הרואה"), חוקר ושופט ערל אינו רואה אפילו אם אתה נמצא מול עיניו לכן

I

הוא יצור חוקים, ותקדימים משפטיים, שידרדרו את בני עמו מדחי אל דחי, עד לאבדון. דת יהוה --- של אדם --- נועדה מלכתחילה למנוע מהאדם קשיים קיומיים בטבע (ביחסיו עם בהמות וחיות אחרות). התיקון של אברהם לדת יהוה, נועד להשלים את המלאכה: למנוע מאבקים חברתיים, ליצור יציבות, שלום ובטחון ביחסים שבין אדם לחברו ובין עמים וחברות. כושר הניבוי (הראיה) הוא תנאי הכרחי ליצירת חברה בריאה.

המצב כיום, לפיו מדעי החברה קשורים קשר קלוש ולא הכרחי לתחום המשפט, אינו בעיתם של המדענים, ואף לא של המחוקקים והשופטים, אלא של כל אזרחי המדינה הסובלים בשל כך. סבלם נובע מכך שלא השכילו לדרוש מהמדענים, המשפטנים והמחוקקים כאחד, ליצור משפט צדק --- משפט אחד ואחיד, כלל אחד ושווה לכל ככתוב: "שמע ישראל יהוה אלוהינו יהוה אחד" --- החוקה שלנו היא אחת ושווה לכל.

2. תימוכין לשיטת המילה בתנ"ך

למרות כל שהסברנו עד כה, יהיו וודאי מי שיתהו: כיצד אלוהים קרוב כל כך לכולנו (בפינו המדבר), והרי האמונה הקיימת מדברת על אלוהים בשמיים, כיצור נפרד מהאדם, רחוק ממנו, כישות על; ואילו בספר זה האלוהים הוא דיבור ומשפט. ובכן, לא טעינו בפרשנותנו. הטעות היא בהבנת התנ"ך ומגמתו. כדי לתמוך את דברינו נתמצת את התנ"ך ונביא מספר אירועים שיראו כי מגמתו תואמת לגישה הנ"ל. דהיינו, נמשיך לבסס את התוקף הפנימי של "חוקת ברית המילה" המוסבר כאן, כהמשך רציף למבחני הראיה שיצור גיבורים בתנ"ך על פי המושג "אלוהי אברהם".

אלוהים מדבר עם כל אדם

מסיפורי התנ"ך מתברר שאלוהים דיבר בתקופת התנ"ך עם כולם, ואף אחד לא תמה, כאשר אדם אמר לחברו שאלוהים אמר לו דבר מה. אפילו רוצח, **במו קיין** זכה שהאלוהים ידבר איתו; אולם כיום, האלוהים אינו מדבר עם אף אחד. ואם ימצא היום מי שיאמר שאלוהים מדבר מגרוננו, כולם יצחקו וילעגו לו, ואף ימצאו פסיכולוגים שיאשפזו אותו.

בהנחה שמוח האדם לא עבר מוטציה ואיתני הטבע לא השתנו, הרי שנותרו לפנינו האפשרויות הבאות:

או שהאלוהים היה ונעלם, הסתלק מיוזמתו משך **2500** שנה ויותר; או שהבעיה היא בנו, על שהפסקנו להבין את משמעות המושג שטבעו הקדמונים, כאשר אמרו: "אלוהים"; וכיום איננו מצליחים לשחזר את כוונתם של הקדמונים באומרם "אלוהים" אמר". החלופה האחרונה היא הנותנת, וזאת מהסיבות הבאות:

1. אלוהים נגלה גם לרוצח כמו קיין. לכן, אין זה מתקבל על הדעת שהאלוהים הסתלק מן הסיבה שאיננו ראויים לו, אלא כולם ראויים לו. לכן, אין לקבל את סברת הרבנים לפיה אלוהים נעלם בגלל אי שמירת השבת, הכשרות או סידרי התפילה; כי אברהם, כידוע, לא שמר כשרות; וקיין לא שמר שבת; כפי שנח לא התפלל.

2. קדמונים רבים כל כך הבינו זה את זה, כאשר הם אמרו שיהוה דיבר עימם. המונח "אלוהים" לא היה דמיוני עבורם, אלא דבר מוחשי ומוגדר בהחלט.

כיום המונח "אלוהים" לא ברור ולא מוגדר. הפרשנויות לו הינן רבות כל כך, שהן יוצרות, ובצדק, את התחושה, שהאלוהים אינו אלא יציר דמיונו של האדם.

המימסד הדתי סבור שהאל הוא כל יכול, נמצא בשמיים, כגורם חיצוני לאדם; אולם, לפי שיטתנו, אלוהי אברהם הוא שיטה לחקר ההתנהגות האנושית. על כך ניתן ללמוד, מן הסיפור על גדעון טרם מלחמתו במדיינים [שופ', ז' 11-9], שם נאמר שאלוהים מדבר אל גדעון, כהגיגי מחשבה המתעוררים באדם:

"וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה: קוּם רֵד בַּמַּחֲנֶה (הַמַּדְיָאִיִּים) כִּי נָתַתִּי בְיָדְךָ; וְאִם יֵרָא אֶתָּה לְרֵדָתָּה, רֵד אֶתָּה וּפּוֹרָה נַעֲרָךְ אֶל הַמַּחֲנֶה וּשְׁמַעַת מֶה יִדְבְּרוּ וְאַחֵר תַּחֲזֹקְנָה יְדֶיךָ וִירֵדְתָּ בַּמַּחֲנֶה" [שם].

כאמור, אילו היה זה אל כל יכול וחיצוני לאדם, ודאי היה מצווה על גדעון "רד במחנה!!! (כי נתתיו בידך)" וגדעון היה צריך לבצע בלי להתמהמה. איזה מין אלוהים הוא זה האומר דבר מה ואחר כך משנה דעתו? --- פעם אומר: רד

במחנה, ופעם אומר: אבל אם אתה מיוחד, בדוק שנית מה הם מדברים ואז תהיה בטוח יותר? --- מהו הקול המדבר תוך התלבטויות שכאלה? --- כמובן, כאשר אדם מדבר עם עצמו בקול דמום (מה שנקרא: "אני חושב") אז קיימות התלבטויות ודברים מנוגדים --- זהו השקלא וטריא --- עד שהאדם מוצא את המבחן שמאפשר לו תחושה של ודאות בדבר. לזה קרא גדעון: "ויאמר יהוה".

לכן, כלל יסוד להבנת דוברי התנ"ך: בכל מקום בו נאמר ש"אלוהים אמר", עלינו להבין ש"האדם חשב"; דהיינו, דבר עם עצמו בקול דמום. לפיכך, כל אדם יכול לומר היום שאלוהים מדבר איתו, ואם יאמר: "המתן, אני חושב" עלינו להבין כאילו אמר: "המתן, אלוהים מדבר איתי". באופן זה נאחד את מערכת המושגים בעבר ובהווה לצורך ישום דת יהוה למען פיתוח מדעי החברה והמשפט.

"דת" - שיטה לחקר המציאות

איחוד המושגים ("אני חושב" --- משמע --- "יהוה מדבר"), מגלה קיומה של שיטה לחקר המציאות. שיטה אשר טבועה בכל אדם מעצם יכולתו לחשוב ולדבר במילים מראות. "אדם" ניסח כוח זה החבוי בו כחוק טבע במילים הבאות: "ויברא אלוהים את האדם בצלמו, בעלם אלוהים" [בר' א' 27]; רוצה לומר: שבאדם טבועה היכולת ליצור זהות בין ה"דיבור" (thing) לבין ה"דבר" (talk). מתודולוגיה זו, היא המקור הראשוני להמצאת ה"דת" אצל אבותינו הקדמונים.

לביסוס דברינו, נוסיף ונאמר, שמקור המילה "דת" בעברית, הוא מהשפה הפרסית, ומשמעה הוא "נתון". בהשאלה, מובנה גם --- חוק. מונח זה הושאל גם ללטינית, והוא: --- נתונים. זהו מונח שכיה מאוד במדע היום והוא הלב של כל **DATA** REL1G1O המדעים. באופן דומה, המונח דת ביוונית הוא "דת"; משמעות ביוונית בתקופת הומרוס, היא "התבוננות", והכוונה היא להתבוננות חושית בהחלט (ראה --- האנציקלופדיה העברית, בערך "דת").

מכאן נבין שלגבי מיסדי הדת, אלוהים היה מוחשי, מוגדר ובעל משמעות ברורה בהחלט --- לאסוף נתונים --- כמו במדע; לפי תפיסה זו, "דת" היא שיטה ניסויית (אקספרימנטאלית), אשר מחייבת את האדם לקשר בין חוש הראיה (מראה עיניים) לבין מתן השם לדברים (משמע אוזניים); מתוך שיטה זו נגזר בעברית המונח "משמעות" של דברים; הכוונה היא שמשמע האוזניים (הדיבור) מתקשר גם למראה העיניים (הדבר).

באופן דומה, שלמה ביקש מהאלוהים שיתן לו "לב שומע לשפוט" (מלכים

א' ג' 9). לדידנו, "לב" הוא מרכז מערכת העצבים של האדם המקשר בין מראה עיניים למשמע אוזניים. שלמה לא התכוון לאיבר המספק דם לגוף ("לב" בעיברית = מרכז. כך למשל "לב העיר" = מרכז העיר). לאחר מכן מסופר לנו ששלמה פתר בעיה משפטית (על שתי זונות שרבו על בן אחד), והוא השכיל להראות לעם מי היא האמא האמיתית. גדולתו של שלמה הוכחה ביכולתו ליצור מבחן ראייתי למשפט שלו (כמו במעשה של עבד אברהם).

עצת יתרו למשה - לפי חוקת אברהם

לאחר צאת ישראל ממצרים, יתרו ביקר אצל משה וראה אותו יושב מבוקר עד ערב, שופט את העם ומסביר כיצד עליהם לנהוג. יתרו מייעץ למשה: "לא טוב הדבר אשר אתה עושה. נבול תבול גם אתה גם העם הזה אשר עימך. כי כבוד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך. עתה שמע בקולי, **איעצך ויהי אלוהים עמך**" [שמות יח', 17].

אנו רואים, כי יתרו שם עצמו כמי שיודע את מהות האלוהים וכיצד יטיב למשה. משה אינו טוען שהאלוהים מדבר רק מפיו, אלא מקבל את **הרעיון** שעצת יתרו, שוות ערך לדברי אלוהים. שניהם מבינים את המושג "אלוהים אמר", ללא עוררין. אפילו למשה אין זכויות יתר על האלוהים. רק עם שהתרגל לעבדות **400** שנה במצרים (כמו גם הרבנים דהיום שומרי המסורות האוחזים בכנף בגד של הרב), דעתו רופסת ורואה במשה את חזות הכל. אולם יתרו, שחי כבן חורין, רואה עצמו כשווה ערך למשה, ונותן לו **עצות טובות**, "מפי אלוהים", ככל אדם אחר. והרי עצותיו של יתרו:

1.. "היה אתה לעם מול האלוהים והבאת את הדברים אל האלוהים והזהרת אתהם את החוקים ואת התורות **והודעת להם** את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו" [שם 18].

2. לשם אנשי חיל, יראי אלוהים שיהיו "שרי אלפים, שרי מאות, שרי חמישים ושרי עשרות ושפטו את העם בכל עת והיה הדבר הגדול יביאו אליך וכל הדבר הקטון ישפטו הם והקל מעליך ונשאו איתך" [שם 22].

משה מיישם תחילה את העצה השניה, כמסופר בהמשך אותו הפרק; ואת העצה הראשונה משה מחליט לבצע בטכס מיוחד, שנקרא --- "מעמד הר סיני".

יתרו אמר למשה להודיע לעם (ולא להפחיד אותם) את החוקים ואת הדרך שילכו בה; ואילו משה מחליט להשתמש באמצעי הפחדה ובתפאורה של: "קולות וברקים וענן כבד ואש וכיבשן וקול שופר". משה מנמק את החלטתו: "בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך (במשה) יאמינו לעולם" [שם י"ט 9]. כלומר, משה נעזר ב"פולחן אישיות"*, כדי שהעם יאמין במשה ולא רק בשיטה של אלוהי אברהם בלבד (תוצאה זו קיימת בליבותיהם של אותם "חרדים" עד היום הזה). מתוך "חזיון אור קולי" זה, משה מקריא את עשרת הדברות. בני ישראל חרדים עד מוות ואומרים למשה: "דבר אתה עימנו ונשמעה ואל ידבר עימנו אלוהים פן נמות" [שם, כ' 19]. אולם משה ממשיך ב"הצגה" ואומר שיש להם זכות מיוחדת לשמוע את דברי האלוהים ישיר מן השמיים, כדבריו: "אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם" [שם, 22].

בעקבות מעמד הר סיני מתברר למשה שהוא טעה, כי מיד באותו מעמד מסופר שהעם עושה את עגל הזהב. וזאת למרות שהעם הבטיח למשה ש: "כל אשר דבר יהוה נעשה" [שם י"ט 8]; וכן "כאשר דבר יהוה --- נעשה ונשמע" [שם, כד' 7]. המסקנה היא שאמצעי ההפחדה של משה גרמו לעם לחזור לשלב הקוגניטיבי הקודם --- למצב העבוֹה־רשע, כדברי העם במעמד הר סיני "נעשה ונשמע" --- קודם עושים ורק אח"כ שומעים או מתייחסים למה ששמעו.

לאחר מעשה העגל, משה בועס ושובר את הלוחות (עליהם מסופר שהם "מעשה אלוהים"; שם ל"ב' 16). מרוב כעסו על כשלונם, משה מכה בעם בלא אבחנה. הוא שורף וטוחן את עגל הזהב, מפזר את המתכת במים ומשקה את העם; מכה בהם במגפה; ומצווה על הלויים לעבור במחנה ולהכות איש את אחיו ואת רעהו ואת קרובו. שם נהרגו 3,000 איש. אלה עונשים קולקטיביים לא מוצדקים, במיוחד לאור העובדה שנאמר שהעונש ניתן "על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרון" [שם, ל"ב' 35], ואילו אהרון לא נענש כלל. כל אלה

• אין כוונתנו לגנות את משה; כי רבה בו מידת הצניעות, ככתוב "ומשה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר י"ב ג); כך גם בשירת הים, משה זוקף את הצלחתו בטיבוע המצרים לאלוהי אברהם ולא לעצמו. וכן, במעמד הסנה (הסמכתו לתפקיד) משה מתנגד לקבל את השליחות בטענה שהוא לקוי --- כבד פה וערל שפתיים. רק בסוף 10 המכות במצרים, משה מגיע למסקנה שפרעה עצמו ערל אוזניים. לכן יש לפרש את מתן תורה במעמד הר סיני --- כטעות של משה בהבנת הכוונה של יתרו; או מחשש שהעם יפוך במדבר, אם לא יאמין, אישית, במשה. בכל מקרה "החזיון האור הקולי" הזה הביא לעבודת אלילים (מעשה העגל) ולא לחינוך העם לפי חוקת המילה של אברהם, ומאז, כך גם כיום, משמש החזיון האור קולי הזה אמצעי של המימסד הרבני לחזק את עבודת האלילים ולאחיזה באמונות תפלות.

מורים על כעסו של משה הנובע מתסכול ואי ידיעה מדוע כל מאמציו ירדו לטימיון.

משה מסתגר ושואל באלוהים: במה טעה ומה נעלם מעיניו. לאחר הירהורים אמר האלוהים (המחשבה המילולית) לפסל שני לוחות אבנים ולכתוב עליהם את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים" [לד' 1]. כלומר משה מחליט, במחשבה שניה, על מתן תורה במעמד שונה מן הראשון. להודיע לעם את החוקים ללא אמצעי הפחדה, בדיוק כפי שיתרו אמר לו בעצתו לראשונה (להודיע לעם).

כאשר משה הבין את טעותו, התיסר על מה שעשה והכין את עצמו להיות זכאי למעמד הנכבד. נציין שבפעם הראשונה העם התכונן לקבלת התורה משך שלושה ימים של כיבוס וניקוי לכבוד המעמד; ואילו בפעם השניה, רק משה מתכונן. הוא צם משך 40 יום ולילה. הצום משמש עונש עצמי, מחד גיסא; ויוצר מצב של חולשה פיזית, מאידך גיסא. מי שהתנסה בצום מכיר את התחושה של פגיעות, פשטות, אי התנשאות, וחוסר רצון לכפות את רצונך על האחרים*. כך התפתחה אצל משה הגישה החינוכית המתאימה, של אדם שווה מול שווים, הנוהג בטיעון מול טיעון ובמשפט מול משפט. לא עוד שיטת ה"מעמדות" (מעמד הר סיני) --- משה על ההר והעם תחתיו. הפעם משה הכין את עצמו לחינוך בשיטה של מפגש פנים מול פנים. זוהי אנטי־תיזה למצב הקודם: אם לפעם הראשונה קראנו "מעמד הר סיני"; הרי שלפעם השניה נתן לקרוא "מתן תורה" --- פשוט כך, בלי מעמדות.

בעת שמשה יורד מן ההר --- לאחר 40 יום של צום --- העם מפחד ומתרחק ממשה. "ויקרא אליהם משה וישבו אליו אהרון וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני ישראל. ויצוום את כל אשר דבר יהוה אותו בהר סיני" נלד, [31]. הפעם משה מעודד התקהלות (פרשת ויקהל). הוא אינו מרחיקם, אלא מקרבם ואומר להם את הדברים בפשטות ככתוב: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם: אלה הדברים אשר צווה יהוה לעשות אותם" [שם לה' 1]. הפעם משה מתנהג בדיוק כפי שהורה לו יתרו בתחילה --- להודיע לעם את הדרך אשר ילכו בה. פשוט כך --- הפה מדבר והעיניים רואות, כדברי ג'ון לנן בשירו Image:

Imagine there is no heaven, above us only sky."

*** בתום הצום של יום הכיפורים, נהוג לומר בתפילה את המשפט מספר קוהלת, אשר משקף תחושה זו: "מותר האדם מן הבהמה איר."**

ואני שואל: כמה זה פשוט לראות; ובכל זאת, עד כמה קשה לנו לראות.

המאבק בחרטומים, במשטר הפרעוני, היה ע"י הפחדה. אולם, מאז מעשה העגל, משה הבין שעליו להוציא את מצרים --- שיטת ההפחדה הפרעונית --- מלבות בגי ישראל, כי היא מובילה לחולשת הדעת. חוכמה לא יוצרים ע"י להטוטים, כשפים

ואמצעי הפחדה --- כמעשי החרטומים; אלא רק בהסברים מנומקים לפי מהות דת יהוה, שהיא הדבור והמשפט באמצעות מילה מראה.

משה יוצר קורס לנביאים

לאחר זמן מה (במדבר יא' 4) משה מחליט לשכלל את שיטתו האירגונית. הוא אוסף **70** איש מזקני ישראל (מנהיגי העדה שדעתם מקובלת על העם) סביב אוהל מועד, כדי שיסייעו לו בהנהגת העם. משה מלמד אותם את תורת הנבואה, וכיצד יוכלו להיות נביאים כמותו, ככתוב: "וידבר אליו ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים, ויהי כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספון" [שם, יא' 25] ("יספון" --- במובן שלא הוסיפו מילה מיותרת, ערלה; או לא הפסיקו לנבא). שם מסופר על אלדד ומידד, שנשארו במחנה והתנבאו. * יהושע בן-נון בקש רשות ממשה לכלוא אותם ומשה ענה: "המקנא אתה לי? ומי יתן כל עם יהוה נביאים". נשם, [27].

על אלדד ומידד נאמר: "והמה בכתובים ולא יצאו האוהלה ויתנבאו במחנה" (שם **26**); על ענין הכתובים נמצא, שבתקופת בית שני היה נהוג לרשום את השיחות שנערכו בין התלמידים בבית המדרש. אלו הן המכילות והברייתות אשר קובצו לאחר מכן ע"י רבי יהודה הנשיא לתוך מסמך אדיר הקרוי "משנה". מקורות אלה מראים שהכתב היה עיקרון מנחה ללימוד הנבואה כבר מימי משה. מטרת הכתב היתה, כנראה, לעקוב אחר דברי התלמידים ולאמת אותם במציאות, וכן, לאפשר לתלמידים לעקוב אחר סתירות לוגיות בדבריהם. מה שנקרא היום בעידן שלנו --- רישום פרוטוקולים במהלך ישיבות, או דיונים, בוועדות שיפוטיות, או מעין שיפוטיות, במועצות מנהלים של חברות, בבתי משפט ועוד (למעשה כל מי שמכבד את עצמו ורוצה להראות שמילתו מחייבת אותו עצמו) (רושם פרוטוקול).

"המונח הערבי 'נבא' הינו משורש דומה לזה שבעברית. משמעותו: 'חדשה'/'ידיעה' 'בשורה'; והמונח 'מלאך יהוה', או 'מלאכים' הינם אדם, או שליח, המעביר מידע (ראה: שפיגוזה, 'מאמר תיאולוגי מדיני' עמ' 29, 32); ובאופן דומה גם הרמב"ם בספרו 'מורה הנבוכים', כמבואר בהמשך.

לשאלה מה לימד משה את **70** הזקנים --- נלמד מן הפסוק: "וידבר... ויהי כנוח עליהם... ויתנבאו". נקשה ונלמד: מתי רוחו של האדם נחה עליו? מתי הוא מהסס, משנה דעתו, או סוער ומתלבט? --- כמובן, דעתו של אדם "נחה עליו" רק כאשר הוא רואה ורק כאשר הוא מדבר על מה שהוא רואה. כלומר, משה לימד את הזקנים את תורת הנבואה, ע"י שדיבר על מקרים שונים. "דעתם נחה עליהם" כאשר הם הבינו שרק מילים מראות מניחות את דעתם --- אז הם המשיכו להתנבא, באותה שיטה, ולא יספו.

משה מקרב את העם לשיטת השיפוט והמינהל המנחה את מדינת השופטים, ועושה מהעם נביאים כמותו, כדי שיהיה ידבר גם מפיהם. מעתה ברית המילה משמשת חוקה גם לאלה הנשארים במחנה (כמו אלדד ומידד) שאינם מזקני העם. ואכן, המערכת האירגונית של משה יערה שופטים־נביאים משך דורות רבים אחריו, כולם נביאים כמו משה [דברים, יח' 18; וספרי שופטים ונביאים].

בתקופה שבין מעמד הר סיני (מיד עם צאת ישראל ממצרים) לבין סוף תקופת ההתנחלות (אחרי 40 שנה במדבר) משתנה גישתו החינוכית של משה מן הקצה אל הקצה:

- מיד לאחר יציאת מצריים, במעמד הר סיני (הראשון) משה אומר לעם: "אתם < ראינים כי מן השמים דיברתי עמכם" [שם];
- לעומת זאת, 40 שנה לאחר מכן, משה אומר < לעם בדיוק את ההפך: "כי המצווה הזאת אשר אנוכי מצווך היום לא נפלאה < היא ממך ולא רחוקה לא בשמיים היא, לאמור מי יעלה לנו השמיטה ויקחה < ושמיענו אותה ונעשנה... בי קרוב אליך הדבר מאוד, בפִּיךָ ובלבבך < לעשותו" [דברים, ל' ו 1].

בגישתו החינוכית המאוחרת משה מראה שהנבואה ניתנת ללמידה. היא אינה להטוטנים, כשפים, ואמצעי הפחדה אחרים, אלא קרובה לפיות של כולם. כל בני האדם נולדו בצלם ולכולם היכולת להשתמש במילים מראות. ייחודה של "חוקת אלוהי אברהם", שהיא קרובה לכולם, כדברי משה: "מי גוי גדול אשר אלוהים קרובים אליו כיהוה אלוהינו" (דברים 8). לכן, בתקופת השופטים לא נמצא סיפורים על ביסים ונפלאות, או על מעשי כשפים, אלא מעשיהם של השופטים מוסברים באופן הניתן לתפיסה בהגיון פשוט.

בהקבלה לימינו, ניתן לומר שאלה המכנים את עצמם "דתיים" או "חרדים", אינם אלא ממשיכי גישת ההפחדה של החרטומים; וחסידיהם אינם אלא עבדים־רשעים. ה"דתיים" סוטים מאוד מהמשמעות המקורית של ה"דת"

ושל אלוהי אברהם; הלכה למעשה, "דברי אלוהים" קרובים אל החילוניים, יותר ממה ש"הדתיים" חושבים.

בלעם מעיד על אותה שיטה בעולם הקדום

כמקור חיצוני לישראל, בלעם מראה על קיומה של אותה שיטה של אברהם בעולם הקדום. בפרשת בלק מעיד בלעם על המוצר החינוכי של משה. בלעם מובא על ידי בלק, מלך מואב, כדי לקלל את בני ישראל. המלכים סברו שדברי בלעם יגרמו לישראל אסון; אך בלעם, אומר מלכתחילה שהוא אינו יכול לסטות ולקיים את רצון

בלק, אלא רק את אשר יראה לו יהוה הוא יאמר. מתברר שבלעם מנבא על פי שיטתו של אברהם, אשר נקראה בעולם הקדום

- "אל עליון" --- על פי מראה עיניים. וכך מעיד בלעם, כיצד הוא פועל כנביא (במדבר כ"ד):

"שומע אימרי אל, אשר מחזה שדי יחזה נופל וגלוי עיניים" (שם, 4). "שומע אמרי אל ויודע דעת עליון יחזה נופל וגלוי עיניים" (שם 16).

כלומר, בלעם שומע את אימרי האל על פי מה שקורה (נופל) לנוכח מראה עיניים בלבד.

כדי לקלל את ישראל, מחפש בלעם עדות למעשים ערלים, מעשים לאין

- לריק, אך הוא לא מוצא דברים כאלה, כדבריו: "לא הביט און (אין --- ריק) ביעקב, ולא ראה עמל (רשע, מעשים מיותרים) בישראל" (שם, כ"ג 21). לכן בלעם היה חייב לנבא על ישראל כך: "כארי יתנשא... יאכל גויים ועצמותיהם יגרם וחיציו ימחץ"; בגמר המלחמה ישוב אריה זה לשכב לבטח: "כרע שכב כארי וכלביא --- מי יקימנו". בלעם מסכם ואומר: "מברכיך ברוך ואוררך ארור". בלעם נשמע כמי שאומר למשה: עבודה טובה וחינוך טוב.

שיטת הנבואה (לפי מראה עיניים) היתה ידועה לאנשים נוספים בעולם העתיק. כך למשל מלך שלם (ירושלים) נקרא מלכי צדק, ואברהם הכיר בו "כהן לאל עליון" (בראשית יד' 18). עם זאת רבים אחרים, כמו בלק, מלך מואב, ראו בנביאים אלה (כמו בלעם) כבעלי כוחות עליונים ונסתרים; למרות שבלעם הכריז על מרכולתו ("יחזה נופל וגלוי עיניים"), ולמרות שהשיטה פשוטה והדברים ברורים (לדבר רק על מה שרואים) בלק המלך וכל בני עמו

- אינם רואים (ובך זה גם כיום, כי המוטציה במוח האדם כנראה שלא התפתחה בצורה קיצונית כל כך מאז ועד היום).

הרמב"ם הכיר בשיטה של אברהם אך יתר הרבנים נייכשלו בה

לשיטת ברית המילה היה מודע גם הרמב"ם. בספרו "מורה הנבוכים" בפרק ב' הוא אומר (נציג הדברים בתרגום חופשי לעברית של היום):

"כבר ידע כל עברי (יודע עברית) כי שם אלוהים משותף ליהוה, למלאכים, לדיינים, למנהיגי המדינות... ונכון הוא שנאמר: והיתם כאלוהים יודעי טוב ורע. נראה מפשט

הכתוב, כי האדם היה כשאר בעלי החיים ללא שכל וללא תבונה ולא הבדיל בין טוב לרע. וכאשר התמרד ואכל מפרי עץ הדעת טוב ורע, הביא לו המרי את השלמות העצומה המיוחדת לאדם;

ומקשה הרמב"ם: "הכיצד יהא עונשו של אדם על מריו לתת לו שלמות שלא היתה לו --- הוא השכל? --- למה הדבר דומה, למי שאומר: שאחד מבני האדם המרה והרבה לפשוט ואז נלקח ונעשה כוכב השמים.

ומשיב הרמב"ם: "אין הדבר כפי שחשבת בעיון הראשון, אלא כפי שיתברר לאחר התבוננות בדברים הללו, והוא שהשכל אשר השפיע יהיה לאדם היה שלמותו הסופית שניתן לאדם לפני מריו, ועליו נאמר שהוא בצלם אלוהים ובדמותו (לכן לפני מריו קבע האדם את תופעות הטבע בשבעת ימי "הבריאה" --- כעובדות, ללא תאווותיו ורצונותיו --- נ.ע.). כי לא יכול להיות ציווי לבהמות וגם לא למי שאין לו שכל, כי בשכל יבדיל בין האמת לשקר וזה היה מצוי באדם בשלמות; אבל הטוב והרע הוא במפורסמות*, ולא במושכלות. לפי שאין אומרים: השמים כדוריים טוב והארץ שטוחה רע, אלא אומרים אמת ושקר. וכך בלשונינו אומרים על הנכון והשוא --- אמת ושקר; ועל הנאות והמגונה --- טוב ורע, ובשכל ידע האדם האמת מן השקר ובכך הוא הדבר בכל העניינים המושכלים... (באופן דומה הגענו לאותה המסקנה, לפי שפינתה בספרו תורת המידות בפרק על החוקה) וכאשר חטא ונטה אחרי תאוותיו הדמיוניות ותענוגות חושי הגופניים כמו שאמר: "כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעיניים" - נענש ונשללה ממנו אותה השגה שיכלית, לאחר

• אברהם הסתיר את הסוד של ברית המילה דווקא בתחום של הלא מודע (שכבר האדם הסתיר אותו --- כענין שבמוסכמות --- מתחת לבגדיו). לכן, דווקא בעידן שבו המין לא יהיה טאבו; וניתן יהיה לדבר על מין בחופשיות, אז תתגלה המציאות הפשוטה של אלוהי אברהם. רק פריצת המוסכמות החברתיות --- של טוב או רע --- היא שתביא לגילוי הסוד של ברית המילה של אברהם.

שהמרה את הציווי אשר מחמת שיכלו נצטווה בו...; לפיכך נאמר: "והיתם כאלוהים יודעי טוב ורע, ולא אמר יודעי שקר ואמת, או משיגי שקר ואמת. כי אין בדברים ההכרחיים טוב ורע בלל, אלא שקר ואמת".

וממשיך הרמב"ם ואומר: הרי נאמר: "ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם", ולא אמר ותפקחנה עיני שניהם ויראו, כי את אשר ראה בתחילה הוא אשר ראה בסוף ולא היה שם קודם ערפל שנתבהר אח"כ, אלא נעשה בו תכונה אחרת שבעזרתה הוא משיג גנות מה שלא היה משיג גנותו מקודם (כמו את עובדת היותם ערומים --- אותה ראו גם קודם לכן, אך אח"כ חשו שהם מתביישים). ודע כי המילה פקח נאמרת רק על

פקיחת רעיון ולא על חידוש חוש הראיה. רוצה לומר --- חוש הראיה והשכל היה עם האדם בשלמות מיום בריאתו, ועל כך נאמר כי בצלם אלוהים נברא".

למרות שהרמב"ם ידע את מהות התנ"ך באופן המבואר כאן (כמילה המאירה את השכל), הרי שהנסיבות בימי הביניים (במאה ה־12) לא היו בשלים להנחלת הידע לכולם. ידע זה הונחל לבנו ונכדו של הרמב"ם, ומאז הדברים נשמעים כמו אנדה לא מוכחת, שהשתכחה מלב בולם.

כך למשל אנו שומעים, כי נכדו של הרמב"ם אמר שהתנ"ך לא נועד ללמד אותנו חוקים, אלא להראות לנו דוגמאות על אנשים שהצליחו לעשות משפט. ואכן זו מטרתם של סיפורי התנ"ך. להלן נביא מעט מסיפורי התנ"ך, כדי להמחיש את שיטתם של גיבורים בתנ"ך שהשכילו לפעול על פי חוקת המילה והתעלו לדרגת רואים; דהיינו שופטים ונביאים. לכן הרחיב הכתוב לספר לנו עליהם: כי הצליחו להסיר עורלת לבבם, לראות ולנבא. להלן נביא תמצית של ספורים אלה:

סיפורי התנ"ך - גיבורים המיישמים אותה שיסה

ד ו ד

ו. דוד הקטן מביא אוכל לאחיו הגדולים שהיו בשדה המערכה מול פלישתים; שם ראה את גולית מחרף אלוהים חיים, כולו חמוש מכף רגל ועד ראש ומזמין אדם מבני ישראל להלחם בו. דוד מספר לאנשים שסביבו את הדברים הבאים: פעם הוא רעה את צאנו ואריה ודוב לקחו שה מהעדר והוא רדף אחריהם והוציא את הטרף מפיהם. על פי סיפור זה הסכים שאול שדוד ילחם בגולית.

כיום, אולי, לא מובן הקשר בין אריה ודוב לבין גולית הפלישתית, אולם לאנשים המיומנים במשלים ובחוקה אלוהי אברהם ברורים הדברים: דוד אומר במילים אחרות, שהוא רואה את גולית הפלישתית כאילו היה גורילה מטומטמת; וכמוהו כאריה ודוב שהם מסוכנים כאשר יהיה קרוב אליהם. לכן הוא יוכל להכות את גולית ממרחק, בלי שזה יוכל לעשות לו דבר.

כך גם אומר גולית בהצהרת המלחמה שלו, שבני ישראל ישלחו מישהו אליו להלחם בו; הוא מגלה לכולם שהוא מסוכן מאוד כאשר קרובים אליו; דוד הינו רואה ויודע לשמוע משפט; לכן, באמצעות מקל ואבן הוא נלחם בו. דוד יודע שניתן להילחם בגולית הערל, ע"י תקיפתו ממרחק באבן (שמואל א' יד).

2. דוד ברח משאול והסתתר במערה, שאול חיפש את דוד בתוך המערה, עבר ליד דוד בלי להבחין בו; דוד חתך משמלתו של שאול חתיכת בד. כאשר שאול יצא מהמערה דוד יצא אחריו וביקש משאול להפסיק את רדיפותיו כי אין לו כוונה

להרגו. להוכחת כוונתו דוד הראה לשאול את פיסת הבגד שחתך משאול בהיותו במערה. הדבר מראה ששאול אינו רואה ואילו דוד רואה (שמואל א' כ"ד).

3. בין הגיבורים אשר לחמו לצד דוד היו שלושה גיבורים אשר הביאו מים לדוד המלך. באותו ארוע מסופר שדוד ראה בארמים בתוך מחנה פלישתים ושאל את האנשים אשר איתו: "מי ישקני מים מבאר בית לחם אשר בשער". שלושה לוחמים יצאו ועשו זאת; דהיינו, הוכיחו שגם הם רואים כמותו שניתן לחדור למחנה פלישתים בלי שהערלים ירגישו, לשאוב משם מים ולצאת בלא פגע (שמואל ב' כ"ד 15).

4. סיפור נוסף על דוד, הוא שני הניסיונות של שאול להכות בדוד בעזרת החנית, בעת שדוד ניגן בנבל לפני שאול; שאול לא הצליח לפגוע בדוד. למרות דיברי החנופה של שאול על העינה של דוד, דוד רואה כל תנועה של שאול, שם ליבו לכל פעולה ומצליח להתרחק בזמן מהחנית שהטיל בו שאול; כיום היינו אומרים שדוד נהג כלוחם ג'ודו, או כלוחם קרטה, או כסמוראי טוב (שמואל א' יח' 10).

5. כל סיפורי התנ"ך המשווים בין דוד לשאול נועדו להראות את ההבדלים העקרוניים הקיימים בין שני משיחים שנמשחו בשמן ע"י שמואל הנביא. וכי אין כל חשיבות למשיחתו של שאול בשמן אלא העיקר הוא היכולת לראות את המציאות. דוד רואה את המציאות העכשווית בשעה ששאול הינו ערל (הדבר התבטא בצורה הבולטת ביותר כאשר שאול לא הרג מיד את אגג מלך עמלק בכך הוא גילה את אי הבנתו הבסיסית במהות אלוהי אברהם/והיא החובה לעשות משפט. עמלק אינו עושה משפט ואינו מכבד את תמשפט).

יהונתן (שמואל א' יד')

יהונתן ניצב עם אביו, שאול, על גבעה לפני המלחמה בפלישתים; יהונתן פורש ממחנה אביו, הולך עם נושא כליו ומחפש פירצה באגפי פלישתים. הוא מגיע למקום ובו נקיקי סלע, הפונים אל מחנה פלישתים. יהונתן אומר לנושא כליו משפט ידוע ומפורסם הלקוח משירת האזינו (אותה לימד משה לעם כהימנון הלאומי שלהם); שכידוע לו (לנושא כליו), אין לה מעצור וכי הוא יכול להושיע גם למעטים כנגד רבים. נושא כליו של יהונתן מסכים. לפיכך, קובע יהונתן את המוצא בראיות למשפט אשר יכול להורות להם אם שניהם בלבד יצליחו במלחמה נגד כל מחנה פלישתים. וכך אומר יהונתן לנושא כליו:

לצאת ולהתגלות לפני הפלישתים ואם הפלישתים יאמרו אליהם

- בואו אלינו, אז נעלה אליהם כי ה' נותן אותם בידנו; ואם יאמרו, הישארו < עד שנבוא אליכם אז לא נעלה עליהם למלחמה. נושא כליו של יהונתן מסכים < למבחן הראיתי שיצר יהונתן (שמואל

- א' י"ד 8).

יהונתן ונושא כליו התגלו לעיני פלישתים, והפלישתים אמרו זה לזה, הנה העברים יוצאים מן החורים, (הדבר מלמד שפלישתים אינם רואים שני אנשים בלבד היוצאים משם, אלא אנשים רבים). בנוסף אמרו הפלישתים ליהונתן ונושא כליו: "בואו ונאמר לכם דבר מה" (כאילו לא היתה זו מלחמה, ולפניהם ילדים קטנים). הדבר מלמד שמחנה פלישתים אינם מכירים את האיזור של נקיקי הסלע, לכן הם חוששים מפני האגף הזה, שמא יש שם מארב ובו חיילים רבים, אך אינם יודעים כיצד לנהוג עם שני הלוחמים יהונתן ונושא כליו.

מיד כששמעו יהונתן ונושא כליו את דברי הפלישתים, הם החליטו, שניהם בלבד, להכות בכל מחנה פלישתים (אשר מנה מספר מאות של לוחמים). שאול אשר היה על הגבעה השניה, אינו מבין מה קרה למחנה פלישתים, ומדוע פלישתים החלו לסתת. הוא אינו מצליח לזהות את השניים, אשר הניסו את הפלישתים, וחושב שהפלישתים מכים בעצמם ובורחים.

הכתוב מלמד שיהונתן היה רואה; הצליח להסיר את עורלתו ולהכות בערלים. על רקע זה היתה הערכה רבה בין יהונתן לדוד משך כל ימי חייהם. עם זאת כאשר יהונתן לחם תחת פיקודו של אביו שאול, כוחו של יהונתן (לראות) לא בא לידי ביטוי; דהיינו, סמכותו ושררתו של שאול האפילו על

כוחו ותבונתו של יהונתן. כך צבא שלם בהנהגת שאול סבל מעורלתו של שאול וסופו שמת עימו (שמואל א' --- לא'). דוד ויהונתן היו רואים, לכן קונן דוד על יהונתן כך: "צר לי עליך אחי יהונתן, נעמת לי מאוד נפלאה אהבתך לי מאהבת נשים" (שמואל ב' 26).

נתן הנביא (שמואל ב' יא-יב)

דוד רואה את בת שבע, אשתו של אוריה החיתי, על גג ביתה. הוא לוקח אותה לביתו, שוכב איתה; זמן מה לאחר מכן מגלה בת שבע שהיא הרה, ומודיעה זאת לדוד; דהיינו, עוברים למעלה מחודש ימים מיום תחילת ההריון.

דוד מבקש לפתור את הבעיה, אולם אותה עת אוריה אינו בביתו, אלא לוחם לצד ישראל כנגד פלישתים. לכן דוד מזמין את אוריה משדה המערכה ומבקש ממנו לשוב לביתו להתרחץ ולשכב עם אשתו. אוריה מסרב, מתנהג בנאמנות למולדת, ומבקש להמשיך ולשרת את "מדינת ישראל".

דוד מחליט לסיים את הפרשה כך, הוא נותן הוראות לשר צבאו לגרום לכך שאוריה יתקרב אל האויב יחד עם כולם. ואז הוא יתן הוראות נסיגה באופן שאוריה ישאר בודד במערכה וימות, ואכן כך קורה. אוריה מת ובת שבע מתאבלת. שוב עוברים למעלה מחודש ימים של אבל, ובסוף למעלה מחודשיים מיום כניסתה של בת שבע להריון. אז דוד לוקח את בת שבע כדי שתהיה לו לאישה. וכך אומר הכתוב:

"ותהי לו לאישה ותלד בן וירע הדבר אשר עשה דוד בעיני יהוה".

נשאלת השאלה, מדוע לא נאמר שיהוה ראה את הדברים לפני כן? ומדוע רק לאחר לידת הבן רק אז נאמר שיהוה ראה סוף סוף שרע הדבר אשר עשה דוד? ובכן התשובה נמצאת בסוד של ברית המילה, ומהותו של יהוה --- בראיה. במקרה זה נתן הנביא ראה את מסכת הדברים רק לאחר שנולד הבן: התינוק שנולד לאחר **6-7** חודשים של נישואין נולד גדול ולא פג. לפיכך, מנה נתן הנביא את האירועים שקדמו ללידה ואת הקשרם. מיד לאחר שהתגלו פני הדברים, בא נתן הנביא אל דוד וספר לדוד את המשל על כבשת הרש, והוכיח ושפט את דוד על המעשה (שמואל ב' י"ב). בהתאם למה שראה נתן, הוא שפט וניבא על דוד את הדברים הבאים:

"ועתה לא תסור חרב מביתך עד עולם עקב כי בזיתני. הנני מקים עליך רעה

מביתך ולקחתי את נשיך לעיניך ונתתי לרעיך ושכב עם נשיך לעיני השמש הזאת. כי אתה עשית בסתר ואני אעשה את הדבר הזה נגד כל ישראל ונגד השמש" (שם, **11**).

ואכן כל המשך הסיפור על דוד מראה על מלחמות מבית בחצר המלכות. באחת מהן, אבשלום עשה הפיכה נגד אביו דוד, ושכב עם בל נשות דוד על הגג לעיני בל העם. כל סיפורי ההפיכה והמרי של אבשלום נועדו להראות לנו כי נבואתו של נתן הנביא (או המשפט שבו שפט נתן את דוד, על פי חוקת המילה) התקיימה במלואה.

הכלל הנגזר מהנ"ל: אחד מכללי היסוד של חוקת אלוהי אברהם, הוא החובה לעשות משפט לעין כל. כל שאתה עושה בסתר יהוה יעשה זאת בגלוי; אם לא תעשה משפט - יהוה יעשה בך שפטים. המשפט --- על פי חוקת אלוהי אברהם --- הוא "כמים לים מכסים" (כדברי ישעיה בחזונו על אחרית הימים); ואלה מכסים גם את המלך וגם את השופטים, יהיו אשר יהיו. חוקת אלוהי אברהם, היא הנותנת והיא החולשת על כולם ומראה לכולם, אם בצדק נעשה המשפט ואם לאו. חוקה זו צריכה להנחות כיום שופטים, מלכים, נשיאים, עמים ומדינות.

נדעון

לפני מלחמתו במדיינים מתגלה לגדעון מחזה של: בשר, מצות, מים (מרק) ואש. אלה הם סמלים המתקשרים ליציאת מצרים (שופטים ו' **20**). בעקבות מחזה זה, מחליט

גדעון לצאת למלחמה אשר בסופה המדיינים עצמם הורגים את עצמם. האמצעים שגדעון בוחר למשימתו הם אלה:

1. כל העם מוזמן לשתות מים, וגדעון בוחר רק **300** איש המלקקים ושותים מים ככלב. דהיינו, אנשים היורדים על ברכיהם ויודעים לזחול (במקום לעשות קורס זחילה גדעון לוקח רק את אלה אשר ממילא יודעים לזחול).
2. כדים ובתוכם אש.
3. שופרות.

בין אמצעי מלחמה אלה לא נמצא חרב או חנית או כל כלי משחית אחר. המבחן הראייתי אשר גדעון קובע להצלחת משימתו הוא זה:

יהיה אומר לגדעון לרדת למחנה המדיינים בלילה ולבדוק מה הם מדברים, וכי אז תחזקנה ידיו והוא יהיה בטוח יותר בהצלחת משימתו. גדעון יורד למחנה המדיינים ושומע שניים המספרים זה לזה חלום ומפרשים אותו: האחד מספר שהוא חלם חלום שבו הוא שמע צליל ולפתע נפל עליו האוהל.

הדבר מראה על חלומות בלהות המשקפים פחד בלב המדיינים (שופטים ז' **9**). השני שמע את החלום ופרש אותו כך: זוהי חרב גירעון המתהפכת במחנה. הדברים מלמדים שמחנה המדיינים מפחד מגדעון וצבאו. כמו כן שהם הגיעו למצב שבו הם הווים הזיות בלילה וכל דבר מתפרש אצלם בהקשר של אסון ממשמש ובא מצד גדעון ובני ישראל; לכן כל פעולה עם רעש, אשר תעשה בשעות הלילה תקפיץ אותם ממקומם ותגרום להם בהלה גדולה;

סוף הסיפור ידוע: המדיינים התעוררו בלילה בבהלה כתוצאה מתקיעת השופרות ונפיצת הכדים, וכאשר ראו את האש הם נבהלו וברחו לכיוון אחד. בתוך ההמולה שנוצרה במחנה הרגו המדיינים את עצמם. אף אחד מאנשי גדעון לא נשא בידו חרב, אלא רק המדיינים הרגו את עצמם (שופטים, ו"ז).

מתוך הבנת הסיפור על מלחמת גדעון במדיינים נעבור למשה ונבין את מעשה טיבוע המצרים בים סוף, בהקשר הנ"ל.

משה

הסמלים במלחמתו של גדעון במדיינים הם הסמלים של קריעת ים סוף וטיבוע צבא מצרים (בשר, מצה, אש ומים --- מרק). מתוך הסמלים במלחמתו של גדעון נבין גם את "הנס" של טיבוע צבא מצרים בים סוף, דהיינו --- המצרים הרגו את עצמם מתוך בילבול ועורלה, בדיוק כפי שהמדיינים הרגו את עצמם.

בעת יציאת מצריים, מסופר לנו שבני ישראל התרחקו לתוך המדבר והגיעו לפי הוראת יהוה "עד לפני פי החירות, בין מגדול ובין הים... נחכו תחנו על הים" (זאת אומרת: לחנות על החוף קרוב למים, לפני פי החירות = שער החירות). שם מסופר שפרעה חשב בלבו ש: "בני ישראל נבוכים בארץ" (שמות י"ד 2); בני ישראל נעצרו ואינם יודעים לאן לפנות, אך יש בכוונתם לברוח דרך אותו מקום הנקרא "פי החירות", (בעברית "פי" = שער, פתח) בלי לדעת כיצד ניתן לעבור אותו.

מן האמור שם אנו מסיקים שבמקום ההוא היתה דרך מעבר ידועה; וכי המצרים, שראו את העברים, חשבו שבני ישראל אינם יודעים כיצד לעבור בדרך זו ונעצרו שם (נימוק נוסף לאותה מסקנה --- ראה בהמשך).

המצרים החליטו לצאת ברכב רב וללכוד את בני ישראל; מיד כשהם מתקרבים נפתח הים ובני ישראל עוברים בו. במצב זה אנו שומעים שהמצרים, אשר ראו את "המחזה", אינם משתהים אף לרגע, אלא ממשיכים לרדוף אחרי בני ישראל בתוך המעבר. אנו מסיקים כי: אילו היתה כאן תופעה

לא טבעית וחריגה, ודאי המצרים היו נעצרים ומשתאים על הפלא שקורה לפנייהם. אולם מהתנהגותם ניתן להבין שהטכנולוגיה של סגירת סכרים ופתיחתם, באותו מקום, היתה מוכרת להם זה מכבר. לכן הם המשיכו לרדוף אחרי העברים, גם כשהדרך במים נפתחה לפנייהם (שמות י"ד).

לפני פתיחת המעבר כאשר צבא מצרים התקרב, נבהלו בני ישראל, ומשה אמר לעם כך: "יהוה ילחם לכם ואתם תחרישו" (שם 13); משה מבטיח לעם שהשיטה של ניצול עורלתו של האויב תגרום לתבוסתו גם כאן, בלי שבני ישראל יצטרכו לעשות דבר.

בהסתמך על המסקנה שמדובר בטכנולוגיה של פתיחת סכרים וסגירתם, אשר מוכרת למצרים ולפי הסמלים הזהים של גדעון במלחמתו במדיינים, נבין שצבא פרעה טובע ע"י אנשיו הוא. ע"י סגירת הסכרים ופתיחתם בצורה לא מתואמת לצבא מצרים, אלא דווקא מתואמת ומתוזמנת למעבר בני ישראל. בני ישראל עברו את המעבר רגלית, ואילו המצרים נסעו במרכבותיהם, ניסו לעבור בשטח רטוב ושקעו בבוץ; לכן נאמר שרכב מצרים התנהל שם בכבדות. השומרים על הסכרים ראו ברגע האחרון, שבני ישראל עוברים וכנראה סגרו את המעבר שוב ע"י הצפתו; אותה שעה בני ישראל היו כבר בגדה השנייה וכל צבא פרעה שהתנהל בכבדות בתוך המעבר --- טבע. כמו כן נאמר שכל הפעולה נעשתה בלילה. לכן הממונים על הסכרים לא ראו מי נמצא במעבר ומי טובע שם.

בגמר המבצע של טיבוע המצרים בים, שר משה שירה ליהוה (מה שנקרא בלשוננו "שירת הים"), שם אומר משה כך:

”אשירה ליהוה כי גאה גאה --- סוס ורכבו רמה בים; עוזי וזמרת יה ---
ויהי לי לישועה; זה אלי ואנוהו --- **אלוהי אבי** וארוממנהו (הכוונה ---
לאברהם) יהוה איש מלחמה, יהוה שמו” (שמות ט”ו 1-2).

בשירה זו משה אינו מהלל את עצמו, אלא רק את השיטה --- אלוהי אביו --- אברהם.
ההסבר המובא כאן לטיבוע המצרים, הינו הגיוני יותר ומתקשר לנסיבות טבעיות. מה
שנראה לעובדים היוצאים ממצרים כנס פלאי, חסר היגיון, או חסר הסבר כלשהו,
מוסבר בסיפור של מלחמת גדעון במדיינים באופן הגיוני ומתקבל על הדעת. בתקופת
השופטים אין עוד ניסים ונפלאות, אלא הסבר הגיוני מתקבל על הדעת לאופן שבו
מצביא או לוחם, הקורא בשם ”יהוה אלוהי צבאות”, מצליח לנצח את אויבי ישראל.

המכנה המשותף למלחמותיהם של משה וגדעון הוא: שבשניהם האויבים הערלים
גרמו למותם של אנשיהם ובני עמם. ובשניהם באים לידי ביטוי אותם סמלים של
יעציאת מערים לכן גדעון זכה לכבוד מעד עם ישראל --- כאילו היה בדרגת משה. ואף
רעו להמליך את גדעון למלך --- אך הוא סרב, ואמר כי יהוה לבדו ימלוך על ישראל.

בדיוק כפי שהעברים חיו בקרב המערים לכן רעו להמנע מהרג של קרוביהם, כך גם
ניסה גדעון להביס את המדיינים (שהיו מתלווים לעם ישראל מאז ימי משה וחותנו
יתרו --- כהן מדיין), באופן שימנע מעשה הרג ע”י בני ישראל אלא שהמדיינים יהרגו
את עצמם מכוח עורלתם.

דברי הנביאים, כמו ירמיה וישעיה, דומים לעזרת ההתבטאות של נתן הנביא; הנביאים
מזהירים את העם מפני העפוי להם בהתאם למה שהם רואים. כך פוזרים בין דפי
התנ”ך* סיפורים רבים שכל כולם נועדו לספר לנו על ישום השיטה של אלוהי
אברהם: הסרת עורלה --- ככוח שיפוטי ונבואי לזרע אברהם, ולדורי דורות.

משה נחשב למי שראה אירועים רבים ומפורטים בעתידו של עם ישראל. הוא חזה את
כל שלשלת האירועים אשר קרתה לעם ישראל מאז יעציאת מערים ועד היום. הוא גם
היה מי ש”עקד” את עם ישראל בחוזה (ברית) שממנו עם ישראל לא יוכל להשתחרר
לעולם. ברית זו נועדה לקיים בישראל, את כל הכתוב בדבר הברכה ודבר הקללה
כמובא בספר דברים כ”ח, ו”ל (ראה פירוט בהמשך).

הדברים שמתארים אברהם ומשה אינם תיאורים תיאורטיים, אלא מעשיים ומוחשיים,
אודות התרחשויות בהיסטוריה של עם ישראל. אופן תיאור כזה של הדברים, נדרש
מכל נביא, או שופט, המדבר בשם אלוהי אברהם.

אברהם

רואה שני אירועים בהיסטוריה ארוכה של עם ישראל ואלו הם:

במראה הראשון (בברית בין הבתרים), אברהם רואה שזרעו יהיה נתון

• באומרנו תנ"ך, אין כוונתנו לכתובים כמו, משלי, קוהלרג תהילים, ושיר השירים. אלה אינם נותנים תיאור היסטורי על בני אדם, או על התנהגותם בסיטואציה ספציפית, אלא בעיקרם הינם דברי הגות כלליים, המנותקים מהשיטה של סיפורי התורה והנביאים.

בעבדות משך **400** שנה, לאחר מכן ישובו לארצם. לאור סימנים אלה אברהם חווה שאם יתקיימו סימנים אלה, הרי שארץ כנען מובטחת לאברהם ולזרעו עד עולם (בראשית י"ז 8).

במראה השני אברהם רואה את מעשה העקידה של יצחק וחווה את הדבר הבא: זרעו של אברהם יהיה עקוד ("עקד" בערבית = חווה, או פלוטר, קשר מסובך שלא ניתן להתרה). במצב העקידה יצחק יהיה נתון לאיום של מוות

• לשחיטה; (לידיעה, אין זה ניסוי שנערך אז והסתיים, אלא זה הניסוי שאנו שותפים לו מאז אברהם ועד לישראל היום). על פי כללי הניסוי של העקדה, זרעו של אברהם יחזור ויעלה אל הר המוריה (כנען), כשהוא עמוס בעצים לעולה. במצב זה, זרע אברהם יראה עצמו נתון לפני שחיטה, בלי להבין שזה הוא, אז הוא ישאל את אביו אברהם: "הנה האש והעצים ואיה השם לעולה?"

• והמציאות הקשה תענה לו: "אלוהים יראה לו השם לעולה (הוא) בני" (בראשית כ"ב 8); ואם עדיין לא תבין את מה שעתיד לקרות לך כאן היום, אז מהר מאד תמצא עצמך עקוד ומונח על המזבח; ואז כאשר תראה את המאכלת באה לשחוט אותך, אז אפשר שתראה ותבחר את דרכך בעצמך ("ובחרת בחיים" --- כדברי משה), אז תקרא למקום הקדוש הזה: "יהוה יראה, אשר יאמר היום בהר יהוה יראה" (בראשית כ"ב 14).

הניסוי על הר המוריה הוא המבחן הסופי לשיטתו של אברהם: האם בנו יחידו של אברהם אשר אהב (זה זרע אברהם הנמצא כאן היום בציון) --- יצליח לחזור מהגלות ולפקח את עיניו, כאן היום. אם יצליח --- ישוב לחיות ולפרוח בארצו; אם לא --- הוא ימות. בעקבות הצלחת ניסוי זה מבטיח אלוהים לאברהם (זו הידיעה של אברהם) כי בנוסף על הבטחתו לאברהם כי ירבה את זרעו הוא ישרת גם עמים אחרים:

"כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך, כי ברך אברך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים

וירש זרעך את שער אויביו והתברכו בזרעך כל גויי הארץ, עקב אשר שמעת בקולי" (בראשית כ"ב 16).

כלומר, רק עם פקחת עיניו של עם ישראל היושב בציון, כאן היום ומיד, אברהם יהפוך למקור של ברכה ומקור ליצירה של שלום ואחוזה לישראל ולכל בני האדם, מכל העמים והלאומים.

3. דת = נתון נסתר במוח האדם

(השוואה ל"הארה" בדתות אחרות ומקורן במוח האדם)

עד כה הסברנו שברית המילה היא שיטה להארת המוח באמצעות data --- נתון של מילה מראה, במקום השימוש במילים ערלות. להלן נוכיח שאותו עיקרון שימש הוגים אחרים בדתות אחרות, לצורך התפתחותם האישית, ולא בהכרח למען שלום העולם והתפתחות האנושות ככלל (כפי שהדבר מתבטא בדת העברית). להלן נבחן שיטות דתיות אלה בקצרה, בהקשר לענייננו --- דת הדיבור והמילה.

1. חבמי הזן, והבודהיזם, היוגה והמדיטציה מדברים על ההארה --- ה"סטורי". בשיטות משיטות שונות מנסים חכמי הדת הללו לקרב את האדם כפרט אל האור המוחלט. למוחלט הזה הם קוראים "הארה" או "נירוונה", או "ברהמן" ואלה אינם ניתנים להשגה אלא ע"י התנסות ישירה. אם האדם יתנסה בה הוא לא יעזוב אותה, והיא תלווה אותו כל ימיו.

ביוגה מלכותית (ראג'א יוגה כמו המדיטציה הטראנסצנדנטאלית), האדם עוצם את עיניו בישיבה וחוזר על מילה חסרת משמעות (הקרויה --- "מנטרה"). כל פעם שהוא מוצא עצמו חושב על משהו, עליו לחזור אל המנטרה. כך תשומת הלב מופנית אל תחילת החשיבה במילים מראשיתן, ומכוונת את האדם להפסיק את זרם המילים במוחו. חכמי השיטה רואים בעיה בשטף המילים אשר מונעות אותו מלראות (בדיוק כפי שאברהם רואה זאת כך). המילה נותנת תחושת בטחון שאתה יודע דבר מה. לכן היא כשעלצמה מהווה את הכיסוי למחשבה של האדם מלראות.

אברהם ומשה יודעים שקשה לעצור את המילים, לכן הם יוצרים שיטה הדרגתית לסלוק המילים הערלות, לצורך הדיבור במילים מראות. במסגרת זו הם פיתחו את תורת המשפט, ואת כוחה של החקירה הנגדית --- שהיא כל כך חשובה לעשיית צדק במשפט. ההאחוזה במילה מראה מאפשרת לאדם לא רק לראות את המציאות, אלא להסיק את המסקנות המתחייבות מאותו נתון (דת = DATA) כדי לנבא גם את העתיד; ולשתף חברה שלמה במעשה היצירה, בה כולם רואים ונעשים חכמים.

2. בודהא מחנך לאותה דרך, שבה האדם יתעלה לדרגה של רואה. ב"בהגוודגיטה פרק 9, עט' 68 הוצ' דעת יפו 1976 נאמר:

"אני הדרך ואני האדון הצופה על הדרך בדממה".

(זהו הנתון שהוא גם החוק).

3. בתורת ה"זן" הסינית, שנוסדה בשנת **520** לספירה ע"י בודהידהרמה, מיזג בודהידהרמה את הבודהיזם ההודי בטאואיזם הסיני. לפי גישה זו ה"טאו" המוחלט, ההארה של הטאואיזם, "הסטורי" של זן, ניתנים להשגה משום שהאדם כשיר להארה בכל עת. תמיד. ומעצם טבעו---הוא הוא ההארה. (באופן דומה רואה זאת גם ישוע: "ואתם תראו את בן האדם יושב לימין הגבורה" [מרקוס י"ד 62]; דהיינו, האדם עתיד לשבת לימין האלוהים).

בזן ובודהיזם, משתמשים חכמי הדת בחידות הקרויות "קואן", כדי שהתלמיד יוכל לדרוש בהן --- עד שיראה ויגלה את תגליתו למורה. כך למשל תמצא סיפור על:

פרופסור שבא לחכם זן וביקש ללמוד ממנו את תורת הזן. החכם ישב ומוג לעצמו תה, אח"כ מזג תה לכוסו של הפרופסור והמשיך למוזג עד שהתה נשפך על כל סביבותיו עוד ועוד. חכם הזן לא היה מוכן ללמד את הפרופסור את חוכמת הזן. עם זאת החכם לימד את הפרופסור את עיקרי הזן, בלי שלימד אותו דבר.

תשאל בוודאי למה? --- ובכן, יש כאלה היושבים במנזר שנה, שנתיים ואף **10** שנים, עד שימצאו את התשובה לקואן. התשובה היא זו: הפרופסור למד מילים רבות, מוחו שטוף במושגים, לכן לא יוכל ללמוד את הזן (זה הדבר שמול עיניך). ככל שחכם הזן ינסה ללמד את הפרופסור --- הרי שה"זה" יגלוש וישפך מתוכו (כי מוחו נחשב לכוס מלאה במילים ערלות שלמד באוניברסיטה).

קואן אחר --- תלמיד בא ללמוד אצל חכם הזן, הוא נכנס לחדרו של החכם ושאל אותו מה הוא יכול ללמוד אצלו. החכם השיב לו בשאלה: היכן הנחת את המטריה ואת הנעלים שלך כאשר נכנסת לכאן? התלמיד נשאר

במנזר משך סו שנים כדי ללמוד דברים פשוטים אלה: היכן שם את נעליך ואת המטריה שלו.

4. כדת הדרוזית, נמצא שיטת הארה דומה. אצלם עיקרי הדת נשמרים בסוד בספר הנקרא "כתאב אלחכמה", שפירושו: ספר החוכמה, (או גם "ספר השיפוט"). המוסלמים מכנים את הדרוזים כך ("דרוזים") כשם גנאי, על שם

מייסד הדת שהיה חייט במקצועו (בערבית: אلدורוי = חייט). הדרוזים נמנעו מלכנות את עצמם בשם מזהה. ולשאלות המוסלמים על אמונתם ענו בשתיקה (בערבית --- "כתמאן"). כך כולם --- יהודי, מוסלמי ונוצרי --- רואים בדרוזים קרובים אליהם באמונתם. הדרוזים מאמינים ביתרו כי הוא נתן את התורה למשה רבנו. הם מאמינים כי הנבואה התגלתה 7 פעמים: לאדם, לנח, לאברהם, למשה, לדוד המלך, לישוע הנוצרי ולמוחמד. וכי זו עתידה להתגלות שוב ושוב.

בדת הדרוזית, אין מצוות רבות. אין צמים ולא מתפללים. בביקוריהם במקום מקודש כמו של הזבלני (בגליל העליון, ליד חורפיש) הם מברכים זה את זה במילים: "ביקורך התקבל" (הכוונה --- ע"י האל), להבדיל ממנהג המוסלמים, אשר באים למסגד ומברכים זה את זה במילים: "תפילתך התקבלה (ע"י האל)". אצל הדרוזים אין תפילה (אלה המילים הערלות, הקיימות ביהדות דהיום, באיסלם ובנצרות). במקומות הקדושים לדרוזים, כמו בבתי המדרש שלהם, תמצא רק בית התיחדות (הנקרא --- ח'ילוה) ולא בית תפילה.

חכם דרוזי יסרב להראות את הספר "כתב אלחכמה", אך יגלה את עיקרי הדת שלהם באמצעות "חתירה" (חידה --- כמו הקואן בון בודהיזם) וכך אומרת החידה, והמבין יבין: לדברי החכם הדרוזי, עיקרי דתו הם אלה:

"זה אדם ההולך למסגד להתפלל --- והוא עבד.

זה אדם שיש לו עיניים --- ואינו רואה.

וזו אישה השואלת איזה כוכב יצא ראשון --- וכמה יש כאלה".

החכם סרב להוסיף מילה על אלה והדברים מובנים: התפילה במסגד (כמו גם בבתי הכנסת והכנסיות) היא עבדות ולא חירות. כאמור, בני האדם מתנהגים כעיוורים למרות שעיניהם בראשם. הם מחפשים דברים רחוקים ומופשטים (כמו שדים ורוחות, או אסטרולוגיה), אך הדברים הנמצאים מול עיניהם נעלמים מהם. לכן הם מופתעים ממה שמול עיניהם ומתנהגים כמשוגעים, כאשר המציאות מפתיעה אותם. כדברי

החכם הדרוזי חאפז איברהים (בשיר שכתב בידיעון הדרוזי, בהוצאת משרד הדתות, אפריל 1981 עמ' 5):

"אם אלוהים רוצה לעשות דבר מה למישהו --- אטם את אוזניו ועצם את עיניו; כדי שאם יבצע בו את רצונו --- שלא יבין בעת המקרה כיצד זה קרה; ויש לאדם זה שכל, שמיעה וראיה --- ותלש ממנו את שיכלו כתלוש השיער; אז יחזיר לו את שיכלו כדי שתהיה בו סברה --- שהכל עניין של הכרח וגורל". ("סברה" --- במובן של ידיעה לא ברורה; כי גם לאחר מעשה לא ידע מה קרה).

5. נביאי ישראל --- דברים דומים אומר ירמיה הנביא לעם ישראל, טרם החורבן: "עיניים להם ולא יראו, אוזניים להם ולא ישמעו" (ירמיה ה' 21). יש מפרשי תנ"ך האומרים כי ירמיה מדבר במשלים, כדי לבטא את גודל הטיפשות של עם ישראל. הלכה למעשה, לא במשלים דיבר הנביא, אלא אמת. על פי דת יהוה: הערלים אינם רואים ואינם שומעים. פשוט כך, הם באמת אינם רואים. המציאות --- מסתתרת מבינתם. לכן, כדי לראות, צריך לאחוז בחוקת המילה של אברהם, כדברי ירמיה:

הימולו ליהוה והסירו עורלות לבבכם איש יהודה ויושבי ירושלים פן תצא כאש חמתי" (ירמיה ד' 4).

רק מילה מראה תביא נתון (בעל ערך מדעי למוח האדם. לכן התפילה), **DATA**, וההודיה לאל, שהם דיבור (מילמול) שלא על מראה עיניים, אוטמים את העיניים **13** והמוח מלראות. כך בדיוק אומר זאת ישעיה הנביא (כ"ט, טו):

"כי נסך עליכם יהוה רוח תרדמה ויעצם את עיניכם את הנביאים ואת ראשיכם החוזים (חווה = רואה בעיין) כיסה... יען בי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כיבדוני וליבו ריתק ממני ותהי יראתם אותי מצוות אנשים מלומדה... ואבדה חוכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר. הוי המעמיקים מיהוה לסתר עצה והיה במחשך מעשיהם".

(דהיינו הם כל כך "מעמיקים", שיהוה גלוי יותר מהם בעצתו).

בדיוק על דברים אלה חוזר ומוהיר את עם ישראל (ואת ראשי שתי המפלגות שהיו בארץ --- הפרושים והצדוקים), אדם אמיץ נוסף, הנקרא ישוע מנצרת:

"על כן במשלים אדבר אליהם, כי בראותם לא יראו ובשמעם לא ישמעו ואף לא יבינו, ותקוים בהם נבואת ישעיה האומרת: שמעו שמוע ואל תבינו וראו ראו ואל תדעו... ואתם אשרי עיניכם כי תראינה ואזניכם כי תשמענה" (מתי י"ג 13-17).

"ותפרו את דבר האלוהים... חנפים היטב ניבא עליכם ישעיהו לאמור: העם הזה נישג בפיו ובשפתיו כיבדוני וליבו ריחק ממני. ותהי יראתם אותי מצוות אנשים מלומדים. ויקרא אל העם ויאמר להם שמעו והבינו: לא הבא אל הפה יטמא את האדם, כי אם היוצא מן הפה הוא המטמא את האדם" (מתי ט"ו 6 ו 1).

היחוד של דת יהוה, לעומת הזן, הבודהיזם והטאואיזם הוא, שדת יהוה שוכללה ע"י אברהם כדי שזו תשמש שיטה לממשל וחוקה למדינות וחברות גדולות. כדי שאדם רואה אחד יוכל ליישמה לטובת כל בני עמו ולמען כלל האנושות. בזן פותח העניין לתורת לחימה של סמוראים. ובכיתות בודהיסטיות פותח הדבר לגזירות והתייחסות של הנזיר לטובת גאולתו האישית והפרטית, ולא בהכרח למען עם, חברה, או כלל האנושות. החשיבה למען כלל העמים והלאומים מתבטאים בדברי אברהם וחזונו של נביאי ישראל, שהלכו אחריו.

במשפט העברי הקדום האדם נושא באחריות אישית למעשיו, כך למשל: אדם שינבא בשם אלוהי אברהם והוא לא נשלח באמת (לא רואה באמת --- ניבא לשקר) הוא ימות מעצמו. לפי משה כולם מוזמנים לנבא, אך מי שינסה כוחו ויתברר כי לשקר ניבא, הוא ימות מעצמו --- לא צריכים להרגו וגם אסור להרגו. כך למשל ראה דברי ירמיהו הנביא לחנניה הנביא (על שניבא לשקר בענין נבוכדנצר מלך בבל) שהוא (חנניה) ימות עוד בשנה ההיא (ירמיה, כ"ח, 15). דבר דומה קרה לאחיתופל, אחרי שהצטרף כיועץ לאבשלום נגד דוד והתבדה בתחזיתו לתמוך באבשלום, לכן הוא מת (שמואל ב' יז 23);

6. קונפוציוס ושינטו ביפן --- כיום היפנים הם אדוני העולם. במזרח מתפרקים המשטרים הקומוניסטים, אולם אין זה מעיד על הצלחת הקפיטליזם המערבי, בי במערב האבטלה גוברת (מעל 10%) מפעלים וחברות גדולות מתפרקות כולל בנקים ומפעלי מכוניות. עם זאת ביפן האינפלציה שואפת לאפס והאבטלה

שואפת לאפס. היפנים צוברים הון, מתיעלים וכובשים שווקים נוספים. כיום 8 מתוך 10 הבנקים הגדולים ביותר בעולם, הינם יפניים (מה שנקרא --- הם זכו בדבר הברכה; ואנו עודנו בקללה). טוקיו היא העיר היקרה ביותר בעולם למחיה. זרים מעטים יוכלו לחיות בה. בשל קוצר היריעה נוכח שהשיגי החברה ביפן נובעים משיטת המשפט שלהם, ע"י שנעמוד בקצרה על מספר נקודות עיקריות בשיטתם המשפטית והלשונית.

המשפט היפני משלב את המשפט הגרמני והמשפט המקובל בארה"ב בתוך הערכים והמנהגים הקיימים ביפן משך מאות בשנים.* השיטה מבוססת על המסורת של קונפוציוס (פילוסוף סיני שחי במאה ה-5 לפנה"ס). קונפוציוס הציג עצמו בתלמיד הקדמונים והיה הראשון שהעלה בסין את בעיות המוסר והמדינה כנושא לחשיבה ביקורתית. הוא טען שמשטר תקין

E. Hahn, "Lawyers, Legal Education, Quasi-Lawyers, and Court System • of Japan", *Japanese Business Law and Legal System* 1984, pp. 9-30

אפשר לקיים ע"י שליטים מתאימים. תורתו עברה גלגולים רבים במשך השנים עד כדי מיסטיקה, אמונות תפלות, דברי הבל, נומרולוגיה ופרשנות (בדיוק כמו שהאמונה באל אחד --- חוקה אחת --- במשטר של שופטים, התגלגלה מאז משה למיסטיקה, אמונות תפלות ודברי הבל), אולם הגישה של קונפוציוס חזרה בניאוקונפוציאזם לעיקרון התבוני והוא כולל שני זרמים עיקריים: האחד, מבוסס על לימוד שיטתי אינדוקטיבי (חקירת הדברים). והשני, מבוסס על ההתבוננות הפנימית שתביא לאחדות ההכרה עם הפעולה (ראה *האנציקלופדיה העברית* בערך "קונפוציוס"). בנוסף, דת השינטו (דת הלאומית המיוחדת ליפן) היא למעשה דת חסרת מנגנון אידיאולוגי, להבדיל מדתות אחרות (שם, בערך "שינטו").

אחדות ההכרה עם הפעולה היא אכן גם הכוונה של חוקת המילה, שמחייבת את האדם ליצור דיבור (הכרה) הקשור לדבר (לפעולה); השיטה המשפטית של קונפוציוס שאומצה ביפן מצמצמת את המחלוקות והסכסוכים המשפטיים, בקשר לקביעת העובדות ובפרשנות החוקים. לעומת זאת במדינות המערב נמצא סכסוכים רבים, בי עורכי דין ושופטים משרתים את המילה הערלה ומסתובבים סביב זנבם. ביפן יש כ-12,000 עו"ד המשרתים אוכלוסיה של כ-117 מיליון נפש שהם --- 9,622 נפש לעו"ד; בארה"ב יש פי 50 יותר עורכי דין מאשר ביפן, בארה"ב יש 515 נפש לעו"ד (ראה *הערה בעמ' 346*), ובישראל 375 נפש לעו"ד.

בראיון עם סגן נשיא ארה"ב, דן קוויל בנושא המצב הכלכלי והמיתון בארה"ב, אמר סגן הנשיא (באוגוסט 1991) שהבעיות הכלכליות בארה"ב תפתרנה אם יהיו בארה"ב פחות עורכי דין. סגן הנשיא זכה מיד לביקורת קשה בעיתונות על דבריו אלה. מתברר

שסגן הנשיא התחיל להתקרב לבעיות המשק ומצא שהן קשורות לתחום המשפטי, אך הוא נגע רק בסימפטום של התופעה. הבעיה אינה במספר עורכי הדין, אלא במספר התביעות המוגשות בכל מדינה ובשיטה המשפטית והחוקה המנחה את השופטים בעבודתם, ויוצרת "עמל" לכולם. המחלוקות המשפטיות נובעות מחוסר האחידות של המשפט, בהעדר חוקת מילה שתחייב להסיר את המילה הערלה.

הלכה למעשה ביפן הוגשו ב*1979 כ־386,000 תביעות. במערב גרמניה הוגשו ב־1974 כ־2 מיליון תביעות; ובאנגליה הוגשו ב־1979 כ־1.9 מיליון תביעות; בישראל המונה כ־4.5 מיליון נפש הוגשו ב־1988 כ־750,000 תביעות. בממוצע בל משפחה בישראל מעורבת בתביעה משפטית כלשהי אחת לשנה.

לדידנו, מהות המשטר אינו נקבע ע"י הממשלה, ואף לא ע"י אופן

בחירת ראש הממשלה והשרים, אלא ע"י אופן בחירת השופט ואופן עבודת בית המשפט, כי השופט הוא הראש (המסתתר) של העם והמדינה. להלן מספר דוגמאות שימחישו את כוחה של המילה המראה ביפן:

1. ביפנית אין מילה "יפה"; במקום זאת אומרים "נקי". השפה מראה על בסיס החשיבה של היפנים --- שהוא נקי ממילים ערלות.

לשם השוואה, ברוסיה הקומוניסטית היתה החוקה עם המילים הכי "נאורות" והכי "יפות", עם זאת המדינה הפכה לדיקטטורה ודיכאה את האדם. ההסבר לתופעה מונח בכוחן של המילים הערלות --- לדבר על דבר אחד ולעשות דבר אחר, זהו דיבור שאינו קשור לדבר.

2. ביפן, כתב הקנג'י משמש לכתיבת שם עצם ושם פועל*. וכאשר נקלטות מילים חדשות בשפה זו, אנשי המדע היפנים בודקים מושג זה שבעתיים --- עד שיראו כמה מדובר; •• לדידנו, המבחן של המדענים היפניים נעשה ע"י מבחן שם העצם ושם הפועל; כי שם התואר, ומה שאינו מראה לך דבר, הוא עורלה מיותרת שקשה לתרגם אותה ליפנית, אם בכלל.

באופן דומה נמצא בדת העברית כי אנשי הדת מרבים לומר (כמצטטים דברי גדולים מהם) בי ליהוה ("השם הקדוש והנורא") אין תואר. כמובן, אלה שהתרחקו ממהותה של חוקת המילה סברו שמדובר במשהו כל כך גדול ששום תואר לא יתאר אותו. אך לדידנו, הכוונה היא שעל פי חוקת המילה של אלוהי אברהם, השימוש בשם התואר נוגד את חוקת השם (אשר כל מהותה היא השימוש בשם העצם ושם הפועל).

3. שופטים יפנים לעיתים רחוקות, אם בכלל, יכתבו החלטות פילוסופיות שיגרמו לציבור לדון בהן באריכות (ראה הערה בעמ' 346). שופטים אמריקאים (במו גם

עמיתיהם הישראלים שמרבים לחקות אותם לאחרונה בביטויים כמו: "תום לב" "האדם הסביר" ועוד מילים מריעין בישין בתחום האידיאולוגיה והפרזולוגיה) יכתבו לעיתים תכופות את דעותיהם הפילוסופיות והמוסריות בנושא הנדון ופחות על פתרון המצב הספציפי הנתון. לכן יותר משהם פותרים בעיות הם מגבירים את המחלוקות בציבור ויוצרים ויכוחים בין משפטנים ועורכי דין עם פרשנויות על פרשנויות.

4. לאחרונה הכריזו פרנסים פוקויאמה** שהגענו ל"סוף עידן האידיאולוגיות". רק אדם שינק תרבות יפנית (להסיר מילים ערלות כדי

• אילת זהר. "הרקע התרבותי והאסתטי של הקומיקס היפני ומקומו בחברה הצורכת מידע חזותי --- מגה מנגה"-סטודיו, מס' 24, יולי אוגוסט 1992 עט' 24.

• ז'אק דרידה "מכתב לחבר יפני", סטודיו, מס' 24, יולי אוגוסט 1992, עט' 37.

סגן מנהל היחידה לתכנון המדיניות במשרד החוץ האמריקאי, ששמו מעיד על מוצאו לקיים חברה בריאה וצודקת ובשלום) מבין שההיסטוריה האנושית צועדת לקראת עידן "סוף המילים הערלות"; ולכן קרא לזה גם "סוף ההיסטוריה"*

5. אצל היפנים, השימוש בבתי משפט כדי לממש זכויות משמעותו שמישהו אחר צריך לדעת על כך לפני שתמלא את חובתך (ראה הערה בעמ' 346); דהינו, צורך שגינני חברתי יגרום לפעולה (זוהי מוסריות מדרגה שניה לפי קוהלברג, עט' 258); במקום שהדחף הפנימי של הברה עצמית וכיבוד המילה יביא למילוי החובה כלפי האחר (זוהי המוסריות הגבוהה ביותר --- מדרגה שלישית --- לפי קוהלברג, עט' 259). על פי דרגות ההכרה של פיאז'ה, והמוסר של קוהלברג --- רק מעטים מגיעים לדרגה גבוהה זו (התנהגות על פי עקרונות פנימיים). אך ביפן מחנכים לכך כל הזמן, במערכות המשפט, המימשל, החינוך והחברה בכלל.

היפני בהרצאה שהרגשה במרכז ג'רן אולין לחקר ההלכה והמעשה של הדימוקרטית באוניברסיטת שיקגו.

" לדברי ד"ר אביגדור שחם, הפטנים היושבים באפגניסטאן ומונים היום כ-15 מיליון נפש, היגם חלק מעשרת השבטים האבודים של ישראל. הם לוחמים המאורגנים בצורה שיבטית ומכנים עצמם גם כיום בשמות ראובן, שמעון וכו'. התאסלמו לפני כ-500 שנה ועודם שומרים על מינהגים כמו הדלקת גרות שבת בסתר ולובשים טלית קטנה. לדעת החוקרים, עשרת השבטים גיסו לחזור לישראל

לפני כ־2,500 שנה, אך בשל כוחן של המעצמות הקדומות שניצבו מולם ממערב להם, הם פנו מזרחה, הגיעו ליפן והשתלבו במוסדות השילטון שם.

כהוכחה לכך שעשרת השבטים הגיעו ליפן והשתלבו במוסדות השילטון שם, מראה יוסף אידלברג בספרו נבמברה, *גישה חרשה לפיענוח חירת יציאת מצרים ותעלומת עשרת השבטים*, עמ' 174-178, הרצאת המתמיד, ת"א (1972) כי יש התאמה בין כ־50 מילים ביפנית עתיקה לבין העברית והארמית. כמר למשל:

בעברית

אפור --- חלק מלבוש הכוהן הגדול גיסה --- אחרת הבעל או האשה גר --- זר שקיבל את הדת היהודית הרה --- אשה מעוברת, בטן נפוחה

חוק --- תקנה, מנהג מחייב (ר' חוקים) לא חוקי ---

כובש --- צבא לוכד שטח במלחמה נקמה --- לפגוע בגורם נזק

צדיק --- הולך בדרכי צדק ומטיב עם אחרים

קונן --- התאבל, הספיד רשע --- חוטא, הרגל רע, עבד צורה --- דמות או חזרת

ביפנית

Afuda --- לוח קדוש או קמיע

Gishi --- גיסה

Gairai --- זר הבא מן החוץ

Hara --- בטן ומכאן "חרקירי" לקרוע הבטן

HOKI חרק, תקנה נר' (H0)

Iho --- אי חוקיות

Kobushi --- איש צבא קדמון

N ok emono --- להטיל חרם, להוציא

Seidaku --- בעל נפש גדולה, סובלני

Kinen --- אזכרה למת

Roshu --- הרגל רע, מושחת

Tzora --- פנים

5. כאשר מיצוקורי תרגם את קובץ החוקים הצרפתי ליפנית, לצורך אימוץ אפשרי ע"י יפן, הוא נתקל בהתנגדות וויכוח ציבורי בשאלה: למה הכוונה כשהוא אומר "כוח העם" או "זכויות העם" (ראה הערה בעמ' 346). עבור היפנים זו היתה מילה ערלה וכמומחים בשאלת התם הם שאלו: מה זה?

6. ביפן מוכרים שני סוגי ערעורים, המכונים בשני שמות נפרדים:

1. קוזו --- ערעור על טעות בקביעת העובדות ובחוק.

2. ג'וקוקו --- חל בשני מיקרים:

7. טעות בפרשנות של החוקה של יפן.

2. טעות בחוק המפריעה לברר את תוצאות המשפט (ראה הערה בעמ' 346).

לאור האמור לעיל, ניתן לומר שביפן יש בקרת איכות על ההחלטה השיפוטית עד לשלב קביעת העובדות. באופן דומה, הסרט "רשומון", של הבמאי היפני אקירה קוראסאווה, עוסק בראית המציאות וחקר העובדות במשפט. הסרט מבטא את עקרונות התרבות של יפן. לדאבוננו, בישראל השיטה הערלה מונעת משופטי ערכאת הערעור מלהתערב בקביעת העובדות של הערכאה הקודמת. בישראל אין ערעור מסוג "קוזו", כלל.

נשאלת השאלה כיצד יוצרים ביפן עורכי דין ושופטים המתאימים לחקר המציאות והסרת הערלה? --- לכך נמצא מספר תשובות במאמרו הנ"ל של (ראה הערה Hahn 346 בעמ').

1. ביפן יש מכון לאימון ומחקר משפטי הכפוף למשרד המשפטים, הנמצא בפיקוח של בית המשפט העליון של יפן שממנה את המרצים. רק כ-500 מתוך כ-30,000 מועמדים עומדים במבחני הקבלה למכון (אחרים יכולים ללמוד משפטים באוניברסיטאות השונות, אך אלה אינם יכולים לשמש כעורכי דין בבתי משפט ביפן).

הלימודים במכון נמשכים שנתיים בלבד (בישראל נדרשים 5 שנים כדי ללמוד ולזכור את המילים הערלות הרבות וגייבובי הפרשנויות שלהן). תלמידי המכון מתחילים ללמוד בגיל 25 לערך ובגיל 26-27 הם יכולים להיות מיד שופטים. מכל מחזור מתמנים כ-8-70 לשופטים, כ-50-40 לתובעים, והיתר עורכי דין.

2. בנוסף, בקרב שופטי בית המשפט העליון ביפן יש 15 שופטים, 5 מהם אינם משפטים בלבד, אלא מדענים מתחומי מדע שונים, כמו: רפואה, כלכלה, טכנולוגיה ועוד. היפנים מצפים מבית המשפט העליון שלהם להעמיק ולחקור גם במחלוקות מדעיות (כי לדידנו כאמור, בית המשפט הוא המוסד העליון לניתוח בעיות חברתיות ומדעיות, ע"י הסרת העורלות).

לדאבוננו, בתי המשפט בישראל לא מתערבים בנושאים מדעיים ואי התערבותם של שופטי בג"צ בחקר העובדות מאפשרת למוסדות שונים (כמו שראינו פסיכיאטרים בנושא נהיגה ברח' הארבעה 14 בת"א ובתל-השומר) לפגוע באנשים (נהגים), תחת איצטלה של מחקר מדעי, בלי שבג"ע יעצור בעדם ובלי שיבדוק אם המבחנים המדעיים שלהם תקפים לנושא הנדון (במקרה זה כושר נהיגה למשל).

3. יפנים רבים מנסים להתקבל למכון למחקר ואימון משפטי, דרך לימודים מוקדמים בפקולטות למשפטים באוניברסיטאות השונות, אולם רק 0.3% מתוך בוגרי המשפטים באוניברסיטאות יתקבלו למכון זה* (שיעור זה, הינו נמוך בהרבה משיעור המתקבלים מקרב בלל המועמדים שלא למדו באוניברסיטה). הדבר מצביע על מהימנותם של מבחני הכניסה למכון. המבחנים אינם משקפים את כמות המילים שהסטודנט רכש, אלא את רמת ההכרה וצורת החשיבה הנדרשת מאותם תלמידים.

לאחרונה איפשר ביהמ"ש העליון ביפן לקבל סטודנטים זרים למכון, אך אלה נכשלים. האמריקאים מיחסים את אי יכולתם להתקבל למכון בכך שנדרש מהנבחנים אוצר מילים מסוים ביפנית, שהוא נדיר בשימוש ביפן. לדידנו, הבעיה להתקבל למכון אינה תלויה באוצר המילים, אחרת כל יפני, או זר, היה לומד אוצר מילים זה עד שהיה הופך למילון מהלך והיה מתקבל. אכן צדקו אלה שהצביעו על הבעיה במילים, אולם

לא במובן הנדרש ממילון מהלך, אלא במובן זה שהנבחן נדרש להוכיח צורת חשיבה של מי שרואה ומדבר במילים מראות ולא להוכיח את מספר המילים הערלות שרכש.

4. מקור הדת בפסיכופיזיולוגיה: אנטומיה של מוח האדם

נשאלת השאלה כיעד התופעה של הסתרת המציאות מביינתנו, יוצרת את ההפתעה? ומדוע בני האדם נחשבים על פי חכמי הדת כעיוורים ממש שאינם משתמשים בעיניהם כדי לראות? --- התשובה לכך, אפשר שתימצא במאה ה-20, במבנה הפנימי (האנטומיה) של מוח האדם, כפי שהוא מתגלה במחקרים בפיזיולוגיה כיום. בחינה אנטומית של מוח האדם תגלה כי הוא

E. Hahn, "Lawyers, Legal Education, Quasi-Lawyers, and Court System • of Japan", *Japanese Business Law and Legal System* 1984, pp. 9-30

בנוי משתי אונות: ימנית ושמאלית, ואלה מבצעות פעילויות מנטליות שונות בתכלית: באונה הימנית: נמצא פעילות מנטלית (מוחית) הקשורה ל: דימיון, צבע, צורה, חלומות בהקיץ, תמונות במרחב, ועיבודים אחרים של גירויים הנקלטים באמצעות העיניים. (בנוסף, נמצא בצד זה תגובות מוחיות למוסיקה ---צלילים וקצב). כאשר קיימים גירויים כנ"ל --- נמצא פולסים חשמליים באונה הימנית של המוח.

באונה השמאלית: נמצא פעילות מנטלית הקשורה ל: שפה ודיבור, כמו: מילים, רשימת קבועות, היגיון, סדר בין נתונים, מספרים, פעילויות מתמטיות, רצף של נתונים, וניתוח של נתונים (ממש כמו המבנה בו מסודרים נתונים בדיסק של מחשב -- - לפי קבוצות אב, קבוצות משנה, תתי קבוצות. בצורה של עץ, עם ענפים ופיצולי משנה)*.

עם זאת נמצא כי יש חיבור בין שתי האונות --- הימנית והשמאלית --- בקטע צר מאוד באיזור גזע המוח. ניסויים בבני אדם, אשר נותחו לצורך טיפול באפילפסיה, באופן שניתק את הקשר בין שתי האונות, מראים כי הם אינם יכולים לומר מה הם רואים בעין שמאל (כי זו מעבירה את הנתונים --- בהצלבה --- לאונה הימנית שם אין פעילות מנטאלית של מילים). כך האדם יכול להסתכל על החפץ בלי שיוכל לומר מה הוא רואה.

להלן נתאר ניסוי בנושא זה**.* כדי שנוכל להבין ממנו אח"כ את המסקנות המתבקשות לעניננו: מדוע הדת הוא נתון המסתתר במוח האדם.

הניסוי: עקרת בית בת 30 נותחה במוחה בגלל אפילפסיה קשה (מחלת הנפילה). המנתח • חתך את הצרור הגדול של סיבי העצב המקשרים בין שני צידי תקרת המוח, הניתוח עלה יפה. עתה היא מסוגלת לנהל אורח חיים תקין: עושה את מלאכת הבית, שוחה רוכבת על אופניים וכו'. לא יעלה על הדעת כי משהו אינו כשורה בגופה. רק באמצעות מבחנים שתוכננו בקפידה ע"י רוג'ר ספרי וחבריו (מהמכון הטכנולוגי בקליפורניה) הוכח כי לאישה שני מוחות עצמאיים בתוך גולגולת אחת (המוח החצוי אינו קשור לאישיות חצויה --- סכיזופרניה --- אלא מדובר במוח חצוי ממש), והרי הניסוי:

א. ביקשו מהנבדקת להסתכל על נקודה אחת כל הזמן, עם זאת הציגו לפני כל עיין תמונה אחרת. התמונה הוצגה במהירות כדי שעיין ימין לא תביט לצד האחר ותראה מה ראתה עיין שמאל.

"ראה: Tony Buzan, *Make The Most of Your Mind*, Pan. 1977, p. 11., Orenshtien Robert. 1972, *The Psychology of Conciousness*, Freeman

"ראה נייג'ל קולדר, מוח האדם, הוצאת עם עובד, 1973, ענף 196-198.

ב. מול עיין ימין הציגו תמונה של אישה עם משקפיים; מול עיין שמאל הציגו תמונה של אדם זקן עם כובע.

באופן זה נמנע שיתוף במידע ע"י הזות העיניים. והשסע במוח מנע חילוף מידע בין שני צידי המוח. כך יצרו החוקרים מצב שבו כל צד של המוח היה עיוור למראה שראה החצי השני, וללא אפשרות לתקשורת בין שני חצאי המוח.

התגובות שנבדקו אצל הנבדקת היו אלה:

א. היא התבקשה להשיב במילים: מה היא רואה. הנבדקת השיבה כי היא ראתה "אדם זקן עם כובע" (לא ציינה שהיא רואה אישה עם משקפיים). הסיבה היא שהמוח השמאלי עוסק במילים; לכן כאשר נתבקשה להעזר במילים ולתת שמות למה שראתה, המוח השמאלי הגיב ואמר את מה שראה. מוח ימין היה אילם.

ב. הנבדקת התבקשה להצביע ביד ימין על קלסטרס שונים, ולבחור את הקלסטר של מה שהיא ראתה. הנבדקת הצביעה על קלסטר של תמונת האישה עם המשקפיים. באופן דומה, כאשר נתנו לה למשש ביד שמאל חפצים מעבר למסך ולקרוא בשם, היא לא הצליחה לבטא במילים את מה שהיא מיששה כי ימין המוח (שמקבל גירויים מיד שמאל) הינו אילם. אולם כאשר התבקשה למשש ביד ימין היא הצליחה לזהות חפצים ולכנותם בשם.

ניתוח המוח כשיטת טיפול באפילפסיה, החלה בשנות ה-30 המאוחרות. מנתחי המוח הודיעו כי אינם רואים השפעה מוחשית שלאחר הניתוח, פרט לשיפור במצבם של חולי האפילפסיה. לדידם, המסה של הסיבים המאחים את שני צדי תקרת המוח לא שירתה שום מטרה שניתן לגלותה, פרט לסיוע להתקפים במוח. השינוי בתפיסה הזו של הרופאים החל בשנת 1951, כאשר רונאלד מאירס (חברו של ספרי), הוכיח כי בעל חיים שמוחו חצוי וראייתו חצויה יכול ללמוד פתרונות מנוגדים באותו מבחן עצמו, כתוצאה משימוש בשני חצאי המוח. מאז החלו ספרי וקבוצתו לחקור את עולם המוח של האדם, ומצאו מימצאים אלה. המחקר על הנבדקת עקרת הבית נערך בשנת 1970 בקליפורניה.

במחקרים ראשונים סברו בי יש חלוקה סימטרית של תפקודים במוח; דהיינו, ימין --- לתמונות וכו'. ושמאל --- למילים וכו'. מחקרים מתקדמים הראו כי קיימת דומיננטיות של צד זה או אחר, אך לא חלוקה חד משמעית. אפשר שדומיננטיות זו, היא הגורמת לכך שמרבית בני האדם נעזרים ביד ימין לכתיבה (בי בתצלובת --- המוח השמאלי העוסק במילים, ואחראי לתפקוד של יד ימין, הכותבת את המילים).

ולענין חוקת המילה: עצם העובדה שאנשים מסוגלים ליצור מילים ערלות בלי לשים לב לכך, מראה שהמילה הנוצרת בצד השמאלי של המוח, אינה בהכרח מתקשרת לתפקוד של המוח הימני (בקשר לתמונות). כמו כן ניתן לומר, שלמרות שלאדם הנורמאלי לא חתכו את צרור סיבי העצב המקשרים בין שני צידי המוח, הרי שהנורמאליים מתפקדים בדיוק כמו בעלי השסע ללא שניתן להבחין בהבדלים ביניהם בחיי היום יום.

בנוסף, ניתן לומר בודאות רבה, כי העובדה שמרבית בני האדם משתמשים במילים ערלות ומתקשים ליצור מילים מראות, משמש כאלף עדים לכך שמוח האדם טרם מיצה את הפוטנציאל הגלום בו --- לעשות שימוש יעיל ומלא בשני חצאי הכדור שבראשו. רק אדם המסוגל לעשות שימוש במילה מראה מוכיח על יכולתו לעשות שימוש בו זמני: במוח השמאלי (האחראי על המילים והלוגיקה) ובמוח הימני (האחראי על תמונה צבע וכו').

כדי לחזק את טענתנו הנ"ל כי כל בני האדם, אשר כדבר שבשיגרה, (מכונים --- "נורמאליים") הינם למעשה מוגבלים בעורלה, נביא מקרה המסופר בספרו של נייג'ל קולדר "מוח האדם" (עט' 198). שם מסופר על סטודנטית שקשרי מוחה היו מנותקים מלידה, אך המוח פיצה את עצמו על הפגם. מכאן נבין שאדם יכול להגיע ללימודים אקדמאים --- כמו כל נורמאלי אחר, בלי לחוש בתפקוד לקוי כלשהו. במילים אחרות, לרבים מאיתנו יש חיבור בין שני חצאי הכדור בלי לעשות בו שימוש, אך אף אחד לא יוכל לחוש בתפקוד לקוי, כי כולם (כולל פרופסורים ושופטים) אינם

משתמשים בחיבור הנתון במוחנו במסגרת עבודתם המדעית והמשפטית, ואינם מפיקים ממוחם את מירב התועלת הגלומה במילים המראות, כדי להראות את הדרך ולעשות משפט צדק. הנתון במוחנו הוא תוכנה פוטנציאלית נתונה, אך איננו עושים בה שימוש.

לסיכום

א. מתוך הסתכלות חיצונית על תפקודי המוח, נמצא את התפקודים הבאים:

1. מוחם של אנשים (גם חכמים) ממציא בהתמדה מילים ערלות מנותקות ממציאות, מנותקות ממראה, ולא ניתנות לתצפית בעין. (אך מילים אלו קשורות באופן לוגי זו לזו).

2. קיימות שתי אונות נפרדות במוח האדם האחראיות לתפקודים מנטאליים שונים: מחד, למילים ושפה הכוללים: סדר וההיגיון (בשמאל); ומאידך, לתמונה, לצבע וצורה (בימין);

ב. מכאן נובעות המסקנות הבאות:

1. למרות שקיים בגזע המוח חיבור בין שתי האונות, החיבור דורש שיפור, כדי שתהיה זרימת מידע בין שתי האונות. חשוב ליצור יחסי גומלין בין שתי

האונות, כי רק חיבור יעיל בין שני התפקודים (מילה מראה), יביא לעילות מוח האדם --- כמחשב אחד גדול.

2. מוח האדם דומה לשני מחשבים קטנים, בעלי שני תפקודים שונים, אשר אם שניהם יבצעו בבת אחת את כל התפקודים (צילום תמונה + קידוד לוגי) תפוקתם תתן איכות אחרת של חשיבה, אשר טרם הכרנו קודם לכן.

3. מבנה מוח האדם מסביר מדוע נוצרים מצבים בהם האדם לפתע רואה. זו אכן חוויה מנטאלית פנימית אך היא קשורה למראה חיצוני. בחוויה זו מחבר האדם בין המילה הנשמעת (הקידוד הלוגי) לבין מראה העינים (של היותנו בצלם); זו המהות, של הידיעה הוודאית --- תחושת ההארה, של "זהו זה".

4. דרכו החינוכית של משה (עליה דיברנו בהקשר של ההגדה של פסח) הינה מעין שיטה של פיזיותרפיה (או פסיכותרפיה --- כרצונך) למוח האדם. כדי לשפר את תפקודו. בדיוק, כפי שפיזיותרפיה יכולה לסייע למשותק להתגבר על השיתוק הנובע משבץ במוח, ע"י תירגול חוזר ונישנה בפעילות מסוימת, כך גם השיטה החינוכית של משה עושה פיזיותרפיה (או פסיכותרפיה) למוחם של עבדים כדי שיתרגלו שוב ושוב את שאלת התם (מה זה?) ויחברו בין מראה עיניים

(התמונה) לבין משמע האוזניים (המילה) ויהפכו לאנשים עצמאיים בעלי יכולת שיפוט ובחירה. שיטת "ההגדה" משנה את תפקודי המוח של עבדים ומאפשרת להם להתעלות לדרגה של שופטים, שהם גם נביאים ורואים. ייחודה של ארץ הבחירה, ושל היושבים בציון היא הדרישה לכל פרט, לראות ולבחור את דרכו בעצמו.

5. שיטות מחקר במדע מכוונות לאיכות המילה (ה-data)

לאחר שראינו שדתות רבות מכוונות מאמיניהם לאותו מקור של יצירה. ולאחר שראינו שמקור הדת נובע ממוח האדם. נראה שאותו תוצר בא לידי ביטוי בתהליך ההתפתחות של המדע. נראה שהמילים שבמדע מתכוונות לאותו מקור חשיבה הטבוע באדם; אותו מקור יצירה מחפש לטעון את המילה בכמה שיותר נתונים (לכן המדע המשובח ביותר הוא זה התואם לחוקת המילה של אברהם וממלא data; data את המילה באור גדול יותר ויותר של דת () .

לאחר שראינו את מבנה מוח האדם, נראה כיצד דת המילה של אברהם, עונה בהחלט לדרישות הגבוהות ביותר של שיטות המחקר במדע של היום; לאופן קיבוץ הנתונים ואופן דרוגם של הנתונים במחקר המדעי כיום. להלן נראה כי גם המחקר המדעי, מכוון אותנו אל המילה המראה, כדי שזו תכיל במה שיותר נתונים --- פרמטרים --- ניתנים לתצפית בתוכה (על פי שיטתו של אברהם).

במחקר המדעי בוחנים את האיכות ואת כמות המידע הכלול באותו פרמטר --- מילה שבמחקר --- על פי 4 סולמות מדידה לעיבוד נתונים, ואלו הם:

הסולם נומינאלי (שמי) --- מציין רק שמות ואינו אומר לנו דבר פרט להבדל השמי שבין הדברים. כך למשל "שחור", "לבן", "תפוח", "עץ", "יוסי", "שמוליק", "דוד".

ולענינו, כאשר ראינו כי במשפט, מרבים השופטים להשתמש בביטויים "האדם הסביר", או "לא סביר" (למשל בעבירת הרצח בכוונה תחילה); וכן שרים וראשי ממשלה המדברים על "סבירות גבוהה, או נמוכה, למלחמה" (בנושא בטחון); כמו גם שופטי בג"צ על "שר הפנים הסביר" (בנושא שעון הקיץ), או כי "בין שתי החלטות סבירות, בג"צ אינו מתערב" (כניסוחו של בג"צ בנושא חינוך) --- הרי שכל אלה נחשבים ביטויים בסולם שמי, אשר מעבר לשם עצמו ("סביר", "לא סביר") אין בהם שום נתון (DATA) נוסף. רמה כזו של חשיבה נחשבת לירודה ביותר מבחינה מדעית, (כמו גם מבחינה דתית)

- על פי חוקת המילה) כי מעבר לשם עצמו לא רואים כלום, ואין שום נתון נוסף. זו העורלה בהתגלמותה --- שימוש במילה (בשם) סתם כך, כאשר מעבר לשם המילה --- "סביר" אין כלום.

2. סולם סדר --- לפיו ניתן לטעון על סדר בין משתנים. כמו למשל:

א' גדול מ' ב'; ו'ב' גדול מ'ג'.

ולעניינו, במשפטים של בג"צ, לא ניתן לדבר על יותר סביר מסביר, או פחות סביר מפחות סביר; כך למשל אין "סבירות" ו"סברירות" (סבירות קטנה יותר). פשוט השופטים עצמם לא יוצרים דירוג כזה ואין להם דירוג כזה, אלא הם מחליטים "סביר", "לא סביר". למה? --- ככה!! כי החלטנו שזה "סביר", או החלטנו שזה "לא סביר" (כנתון שמי בלבד; אשר מעבר לו אין כלום). שופטי בית המשפט העליון לא הצליחו לעלות כהוא זה מעל הרמה של סולם שמי

- שהוא הנמוך ביותר וחסר הערך ביותר במחקר המדעי. אין במילות בית המשפט העליון כדי להראות לנו, אלא את העורלה המכסה על עיניהם.

*** ראה פירוט הסולמות אצל צ. קיימן, מבוא לשיטות מחקר, (הוצ' דקל) 1979, עמ' 26**

3. סולם רווחים --- מאפשר ליצור יחסים נוספים (על הנ"ל) בין המשתנים. דהיינו, בכמה גדול א' מ'ב'. לכן, אפשר לבצע פעולות של חיבור וחסור בין המשתנים.

כך למשל ציונים שנותנים מורים לתלמידים בבחינה, יוצר סולם ציונים של רווחים שיכול להיות בדירוג של 0 עד 100% ; או בדירוג של 10; או בדירוג של d - ו עד a. על פי אלה ניתן לקבוע בכמה "יוסי" טוב יותר מ"רוני". אך פרט לנתון של רווח (כמה נקודות השיג א' יותר מ'ב') לא ניתן לדבר על סולם של מנה --- כמוסבר להלן.

4. סולם מנה --- מאפשר ליצור יחסים נוספים על אלה הקודמים, כמו כפל וחילוק. כלומר פי כמה גדול א' מ'ב'.

סולם זה הינו הגבוה ביותר, מבחינת המידע האצור בו. זה הסולם המלא ביותר בדת (DATA --- נתונים).

ולעניינו, ניתן לראות במודל הפיזיקלי שהצגנו בפרק על "בטחון ושלוש באמצעות המשפט", כי הוא מצליח להסביר את תופעת ההפתעה על פי מימד הזמן. מהות ההפתעה (הזמן) נמדדת על פי ההפרש בין הזמן הדרוש לתוקפן כדי לבצע את מתקפתו, לבין הזמן הדרוש למתגונן כדי לבצע את מיגנתו. בנוסף, הזמן ניתן להכפלה (ניתן לומר שלמדינה אחת יש כפול זמן ממדינה אחרת, וכו'). בנוסף, הנתונים אשר בטבלה הנ"ל (בבטחון), כוללת נתונים המאפשרים להכפיל, ולחלק, זמן, מהירות ודרך, כדי לראות מבעוד מועד את ההפתעה הצבאית.

אין ספק שהמודל הפיזיקאלי שהוצג בפרק על הבטחון שבה את עיניך והתקבל על דעתך, כפתרון נחמד, חביב, הגיוני (ומה לא). מכאן עליך לשאול: מה גרם לך לקלוט את הכל לפתע פתאום בהבזק הברק? מדוע המודל הפיזיקאלי מתקבל על דעתך? הפתרון טמון בשאלה נוספת: מדוע יש דברים הנאמרים לך ומיד פוקחים את עיניך, ומדוע יש דברים שאתה משתעמם מלשמע אותם, מפהק אותם ומכנה אותם חסרי טעם. ובכן, הטעם והקשר של כל הקושיות הללו, נמצא בקשר שבין הראיה לשמיעה (המילה המראה); בקשר שבין התובנה והידיעה הוודאית. זו מבוססת בראש וראשונה על חוש הראיה שהוא החוש החזק מכולם, המפורט מכולם והרגיש מכולם.

אני מקווה שהקשר המוכח כאן (בין דת --- לבין מילה --- לבין משפט --- לבין שיטות מחקר במדע) מסביר, מחד, את הגלום במוח האדם; ומאידך, מעיד על החיוניות של חוקת המילה (מתחום הדת) למען חקר המציאות במדעי החברה, למען רווחת האדם בפרט, והאנושות בכלל. כאמור, רק

נתונים מראים (data --- מילים מראות) יכולים למלא בתוכן של אור את מוח האדם; ולהראות לו את הדרך, למען חיים טובים, צודקים ושלוש.

נראה כי בעידן זה --- של קץ האידיאולוגיות --- יכולה שיטה חסרת פניות אידיאולוגיות, (כמו חוקת המילה) להחיות ולקיים את עם ישראל בארצו, ואת כל העולם כולו, בשלוש ובבטחון; רק חוקת המילה של אברהם מסוגלת לגרום לאדם להתעלות, כדי שישב לימין האלוהים (כדברי ישוע).

אפשר שהדבר יראה לך תמוה: מה הקשר בין עם ישראל בארצו, לבין רווחת האדם בכל העולם. על כך נעמוד בהמשך. שם נראה כי משה ערך ניסוי מדעי כביר בעם ישראל (ניסוי על פי מיטב כללי המדע ביום). הניסוי נערך בהתאם למצווה של אברהם במעשה "עקידת יצחק"; באמצעותו הוא הוכיח, כי שיטות המחקר שלו (של אלוהי אברהם), הינם טובים וישימים במדעי החברה כיום, ואלה מצליחים לנבא התנהגות אנושית, טוב יותר מכל המחקרים שנערכים כיום במדעי החברה. הניסוי הנ"ל נועד להוכיח, קבל עם ועדה ולכלל עמי העולם, כי רק בהתקיימות התנאי האחרון בניסוי --- השיבה של עם ישראל אל חוקת המילה --- יוכיח אברהם באמצעות זרעו (עם ישראל) לכל העולם כולו, את מהותו, את עוצמתו ואת חיוניותו של אלוהי אברהם, לכלל האנושות, ככתוב: "והתברכו בך כל גויי הארץ" (בראשית כ"ב 18).

6. דע מאין אתה בא ולאן אתה הולך

להלן נסביר את יעודו של עם ישראל, במסגרת ההיסטוריה המתוארת בתנ"ך*.

אדם יסד את דת "יהוה" דת של דיבור

ספר בראשית לא נועד לספר על בריאת עולם לפני כ־5700 שנה, אלא על מייסד דת בשם "אדם", שרק במקרה אנו מוסיפים לו את התואר "ראשון". זהו מייסד דת, כמו כל מייסד דת אחר, כמו מוחמד, ישו, או קונפוציוס. השם

*** נוציא מכלל זה את הספרים שב"כתובים", שרובם אינו קשור למאורע הסטורי מוגדר. לכן לצורך נוחות הדיון להלן, כאשר נזכיר את הביטוי "תנ"ך", כוונתנו לספרי התורה והנביאים בלבד ולא לכתובים, אלא אם יאמר אחרת.**

דת מדע וחברה---הסוד הטמון ב' חוקת המילה ■ 359

"אדם" נועד מלכתחילה לציין שם כללי לזן אחד של חיות (מסוג היונקים), שנוצרו ברמתו, ביום השישי לבריאה (המועד בו אדם החל להבחין שתופעות בטבע חוזרות על עצמן, ולכן החל לכנותן בשם ולמנות את הזמן). אותו זן של חיות מאופיין בהליכה על שתיים וביכולת הדיבור. יכולת הדבור מייחדת אותו ואת דתו מחיות אחרות וקרויה דת "יהוה". דת "יהוה" נוצלה בתחילה ע"י אדם למתן שמות לתופעות בטבע. הדבר איפשר לו למדוד זמן וליצור סדר בתופעות הטבע, כדי להתגבר על קשייו הקיומיים. לכן אנו אומרים שדת "יהוה" --- היא דת הדבור.

בתהליך פיתוח דת הדבור עושה אדם אבחנות דקות יותר ויותר בין מושגים ביחס לדברים ותופעות סביבו. כך למשל, ב"יום הראשון", אדם דיבר עם עצמו וקרא "לאור יום ולחושך קרא לילה" [בר', א' 4]. וב"יום הרביעי" הוא מחדד את הבחנתו המילולית ביחס לתופעת החושך והאור ואומר: "את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים" [שם, 4 ו].

לפי דת "יהוה", האלוהים הוא קיומי. הוא מצווה לאדם מצווה ראשונה: "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה ורדו בדגת הים" [שם, 28]. כלומר, נצל את הטבע כולו --- לקיומך ולרווחתך; והחשוב מכל, שתתרבה על פני יצורים אחרים.

היות ודת "יהוה" רואה באדם חיה ככל החיות, לכן גם בהמשך ספורי התנ"ך נעשית הבחנה ביולוגית המתארת, באופן דארוויניסטי לחלוטין, קשרים גנטיים מוכחים, ללא איזכור של גלגולי נשמות, אף לא ברמז. דת הדיבור התפתחה כאשר התגלה קושי קיומי לאדם. כך למשל, לצורך המאבק בחיות, אדם כינה אותם בשם כולל "נפש חיה" [שם, ב' 19]. בהמשך מסופר שאדם נתן שמות פרטיים לכל אחד ואחד מהם, ולא נאמר שנגמר אצלו מקור היצירה של השמות --- המילים [שם, 20]*.

*** זה מה שמבדיל את מרח האדם מן המחשב הטוב ביותר בעולם. המחשב אינו נותן שמרת לתופעות, או לחפצים. אך האדם יכול לתת שמות לתופעות ולהזין את המחשב בנתונים (אלה. לכן זו עליונותו ויחודו של האדם על פני המחשב, ועל data)**

כל בהמה אחרת. לדאכוננו יש בני אדם רבים שאינם יכולים ליצור שמרת, אלא כי כך אמרו להם; אלה, הנראים כמו data מתנהגים כמו שמקבלים את הנתונים) בני אדם, הינם בהמות צייתניות לכל דבר, או לכל היותר יכולים להחשב לגולם אינם אלא מבחנים לכמות המילים הערלות שיודע IQ הקרוי מחשב. כיום מבחני ^ הנבחן ואין בהן כדי לשקף את יכולת היצירה הטבוע באדם על פי שיטת ברית 2(המילה. לכן, מי שטוען שאינשטיין פיתח את תורת היחסות בגלל רמת ה' שלו - הריהו אומר הבל. כי אין קשר בין כמות המילים הערלות שבמוחך לבין יכולתך לראות את המציאות וליצור. ואם יש קשר כזה הרי שהוא מיקרי לחלוטין.

אופן מתן השמות בתנ"ך נעשה מתוך משמעות הדבר. מקור המילה "משמעות" הוא "לשמוע"; ומתן השם הוא האמצעי המקשר בין משמע אוזניים לבין מראה עיניים. לדוגמא: אדם קורא לאשתו "חוה", כי ראה שהיא "אם כל חי".

אדם ייחס לדיבור את סוד קיומו והשרדותו עלי אדמות. לכן גזר על עצמו את השתיקה --- לא "לאכול" מפרי עץ הדעת. יום אחד נתקלה האשה (בת המין החלש) ביצור מפחיד וצעקה בבהלה: "נחש, נחש"; אדם בא בריצה ושאל: "מה נחש, איפה נחש?". אז הבין לראשונה שהשיטה הסודית לקיומו אינה יחודית לו בלבד, אלא משתמשים בה גם אחרים. אז נפקחו עיני שניהם יחדיו נבר', ג 7-6].

מיד לאחר מכן נאמר שאלוהים אמר לאדם (כאמור אדם חשב לעצמו) שהאישה הינה "עוזר כנגדו". בשפתנו העברית כיום קשה להבין כיצד ניתן להיות עוזר כנגד (מילים הנשמעות בהפכים); אולם אם נשתמש בשורש דומה הקיים בערבית, אז נמצא את המשמעות הנכונה, אשר תתאים להגיון ותתמוך בגירסתנו. הכוונה היא לשורש "עדר" בערבית משמעותו היא: צידוק, נימוק, טיעון, הסבר. מכאן נבין שלאחר שהאישה גילתה את יכולתה לתת שמות לתופעות (במקרה של הנחש), אדם הבין (זה קול האלוהים) שהיא, חוה, תהיה מי שתטען ותביא נימוקים כנגד דבריו של אדם. זהו "עוזר כנגד" --- תטען כנגד*.

חוה גילתה את יכולתה שוות הערך לאדם, עת ילדה את בנה הראשון וטבעה את שמו "קין", באומרה: "קניתי איש את יהרה" נבר' ד' ו[. פרוש המילה 'קניתי' הוא 'עשיתי'; משמע, חוה הבינה את דברי אדם (בעלה), שבכוחו להיות יהוה, לכן אמרה שהיא עשתה איש, שהוא יהוה (כך הבין זאת ישוע, שהאדם ישב לימין האלוהים).

בתנ"ך מסופר שהנחש המליץ (פיתה) לאשה לאכול מפרי עץ הדעת. נשאלת השאלה מדוע הנחש עצמו לא אכל מפרי עץ הדעת ומדוע לא פקח גם הוא את עיניו? --- התשובה נעוצה בעובדה שלנחש אין כוח דבור ולכן אין לו פוטנציאל לאכול מפרי עץ הדעת.

מהו "פרי עץ הדעת", מהי "אכילה" ומדוע השתמשו במונחים אלה?

תן בדעתך שמדובר בממציאי שפה שזה עתה החלו לדבר והם עושים

* ראינו שמשה ממשיך את השיטה של עזר כנגד (טיעון כנגד) בחינוך ארבעת הבנים, ככתוב: "כנגד ארבעה בנים דברה תורה"; רוצה לומר שהתורה היא היכולת של האדם לטעון כעד, ולא קיום צייתיני של מצוות (בכחינת זה ראה וקדש), כמו העבד-הרשע; אלא להקשות קושיות כמו תם וחכם.

דת מדע וחברה---הסוד הטמון ב"חוקת המילה" ו 36

הבחנות דקות יותר ויותר לשפתם במהלך התפתחותה. ממציאים אלה נותנים. שם רק לתופעות נגלות לעין. נשאלת השאלה, כיצד הם יכנו את תנועת הפה

- שפתיים, לסת ולשון? --- כמובן, "אכילה". ובכן, אותה פעולה של הפה, הנקראת "אכילה", שימשה את ממציאי השפה לציין: מחד, פעולה של דבור; ומאידך, פעולה של נגיסה, לעיסה ובליעה --- ממש אותן פעולות לצופה מהצד. כדי לאבחן בין שתי פעולות הנראות דומות כלפי חוץ, הבחינו ממציאי השפה בין "אכילה" ל"אכילה" ע"י הקשרה. לאמור, בין 'אכילה' מפרי עץ הדעת טוב ורע המוהכא מוסתר ("כתוך הגן") [כך נאמר שם, ב' 9], לבין 'אכילה' מיתר עצי הגן --- העצים הגלולים לכל --- לגביהם אנו רואים שאדם מכניס דבר מה לפה ולועס (באופן דומה, ראינו כי משה אמר לעם השואל: "מן הוא --- כי לא ידעו מה הוא" --- כי ה"מן" (בשאלת התם) הוא האוכל שנתן יהוה לעם לאכול כל יום במדבר).

באופן דומה נמצא בעברית, שמתן "עצה" (במובן של לקוח מאותו שורש) advise TREE ממנו נגזרה המילה "עץ" 0).

לאחר שאדם למד שקיימת אצלו תופעה של התלכדות המחשבה המילולית עם המציאות, במובן של מתן משמעות (ע"י חבור משמע אוזניים למראה עיניים), הגיע אדם למסקנה שהוא נברא "בצלם אלוהים" --- היכולת לצלם דבר ע"י הדבור. לכן בשפה העברית נמצא מאותו שורש של "דבור" --- thing גם "דבר" --- talk. אפילו בשפה הערבית (שפה שמית שכנה) לא נמצא קשר כזה בין שני השורשים: דבור = "כלאם", לעומת --- דבר = "חאגיה". רק השפה העברית משמרת בתוכה את הידע המקודש והסודי העומד בבסיסה של דת יהוה. לכן היו שקראו לשפה העברית --- שפת הקודש

- ובצדק. ואלה הדוברים בשפה העברית --- הם עם קדוש, כי הם כוהני הדת של השיטה.

נח - מדען במדעי הטבע

אחרי המייסד, אדם, מסופר על איש צדיק תמים בדורותיו ושמו נח. מלבד הקשרים שלו עם שלושת בניו לא מסופר על קשריו החברתיים, או העסקיים, עם אחרים. עם זאת, מסופר לנו שיתר בני האדם היו רעים ביחסיהם זה עם זה, לכן בא המבול. נח ידע להתמודד עם חיות ופעל לשימורם בתיבה. אולם, למרות צדקנותו, נח לא עשה דבר למען תקון חברתי ביחס שבין בני האדם, אלא הלך בעקבות אדם ודתו ושכלל את הידע במדעי הטבע בלבד. הוא קבע שהקשת בענן, היא סימן לכך שלא יהיה עוד מבול משחית שכזה על הארץ

(ההסבר ההגיוני לכך הוא שהקשת בענן מראה שבעת ירידת הגשם מופיעה כבר שמש; וכל זמן שסימן זה מופיע בשמים, מראה הדבר שהשמש תייבש ותחמם את הארץ ותמנע השחתה של הארץ באמצעות גשם בלבד; אולם אין זה מעניננו כאן).

נח גם ידע לנבא על פי התנהגות אנושית --- מה יהיה גורלם של שלושת ילדיו. חם אשר ראה את אביו מתהולל ערום באוהלו, הלך לאחיו ואמר להם (לא שאל) על התנהגותו של נח אביו; התנהגותו של חם דומה להתנהגות העבד ששאל: מה עושים? --- ואילו אחיו (שם ויפת) ידעו כיצד לנהוג. לכן קבע נוח כעובדה את מה שראה --- כי חם יהיה עבד לאחיו. יש המסבירים את דברי נח כקללה ועונש על שהבן ראה את אביו ערום, ואין זה נכון. נח הינו ממשיך השיטה של אדם. הוא נותן שמות לתופעות וגוזר כללים לנוכח אותן תופעות. ההסבר שלנו משתלב עם המסכת של התנ"ך --- ודרכו החינוכית של משה וארבעת הבנים, ובמיוחד לגבי הניגודים בין הרשע לעומת החכם.

"מגדל בבל"-קושי בתפקוד חברתי

הבעיה של יחסי אדם עם חברו, התגלתה כבר בחיי קיין והבל; ובמלוא חומרתה בתקופת נוח; בתקופה הראשונה לקיום החברתי, אנשים נענשו בעונש קולקטיבי, ולא אישי, כמו מבול על כל האנושות בתקופת נח. לכן רוצחים כמו קיין ולמך הלכו חופשיים ואף טענו לזכויות יתר, כדברי למך: "איש הרגתי לפצעי וילד לחבורתי, כי שבעתיים יוקם קיין ולמך שבעים ושבעה" [בראשית, ד' 22].

לאחר המבול מסופר על בני אדם שניסו ליצור ריכוז חברתי גדול "מגדל בבל"; אולם התברר שקיים קושי אובייקטיבי ביצירת חברה והם נפוצו לכל עבר. ספור "מגדל בבל" מתחיל בפסוק: "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים" [שם, 1]. כלומר, זהות מוחלטת בין דיבור לבין הדבר; מול כל מילה אחת היה דבר אחד. בהמשך בניית העיר השתנה המצב, האנשים החלו ליצור מילים (משמע אוזניים) ללא קשר אל הדברים (מראה העיניים), מילים נבולות --- זה הדיבור ללא דבר ועל לא דבר, לכן

שפתם נבלה והתבוללה (ככתוב "נבלה את שפתם"). כיום ניתן להצביע על מגמה דומה --- ריבוי של מילים מופשטות בשפתנו: כמו "סוציאליזם" "אמפריאליזם", "סטרוקטוראליזם" "קומוניזם" ועוד אידיאולוגיות ממין זה.

דת מדע וחברה --- הסוד הטמון ב"חרקת המילה" 363

אברהם - מתקן דת "יהוה", ע"י "ברית המילה"

אחרי מגדל בבל יש תאור נוסף על קשרים גנטיים ולאחריהם מסופר על אברהם, מתקן הדת הגדול ביותר של דת יהוה. אברהם לא החל ספירה חדשה של שנים, אלא הצטרף לדתו של אדם, והוסיף בה תיקון המבחיר את האופן בו יש להמשיך "לאכול מפרי עץ הדעת". אברהם הציע לעשות "ברית מילה" למילים שבפינו, כדי שמילים אלה ייצרו משפט צדק ויקיימו את האדם לצד חברו בבטחון ובשלום. כפי שאדם יצר מחזוריות של 7 ימים (של "הבריאה") המתחילים מן הערב ועד הבוקר (ככתוב ב"שבעת ימי הבריאה": "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד") כך גם אברהם ממשיך את דרכו של אדם ומוסיף את מעשה ברית המילה, דווקא ביום השמיני להולדת הילד. ברית המילה מבוצעת בערב --- בדיוק בתחילת היום של אדם ועל פי מניין הימים של אדם. רוצה לומר, אברהם ממשיך ומתקן את דת יהוה של אדם, ומשכלל אותה למען הקיום של בני האדם זה לצד זה.

רק עם הופעת אברהם מסופר, מחד, על הצוק במשפט צדק ע"י ברית המילה; ומאידך, על ענישה אישית לכל אדם על מעשיו. באירוע שלפני חורבן סדום ועמורה אברהם מתלבט בינו לבין עצמו (שם נאמר שהוא דיבר עם האלוהים והתווכח איתו) האם אלוהים ישמיד את סדום ועמורה גם אם ימצאו שם מאה, או חמישים, או עשרה צדיקים. שם אברהם מעמיד במבחן את מהות שיטתו: האם שיטתו עלולה להעניש את בני האדם בעונש קולקטיבי על מעשים של אחרים (כמו בתקופת המבול על נח), או שמא זו שיטה, המאפשרת חדות של ראייה, כך שתעניש כל אדם (כפרט) על מעשיו. אברהם מקשה על שיטתו ותוהה: "האף תספה צדיק עם רשע?" (בראשית י"ח 23).

באירוע שלפני מהפכת סדום ועמורה מסופר שאברהם הינו האיש שעתיד ללמד את כל האנושות ולדורי דורות, כיצד לעשות משפט וצדקה [בראשית י"ח 19]. נחפש היכן לימד אברהם דבר שכזה ולא נמצא דבר; קיימת רק הוראה אחת בלבד שהורה אברהם לבניו ולבני ביתו לדורות: לעשות "ברית מילה", שהיא אות לקיומו של יהוה וסמל להליכה בדרכיו [שם י"ז].

בפרק על דרכו החינוכית של אברהם עמדנו על משמעותה של ברית המילה; לכן, כאמור, "ברית מילה" היא:

"כרית": --- 1. לחתוך, להסיר (נובע מהביטוי "לכרות" לחתוך ברית);

2. פירוש אחר --- חוזה, הסכם.

"מילה": --- המילה שבפה, משורש "מלל", או "מלמל" ואף "נמל". בולם מופיעים בתנ"ך באותה משמעות בהקשר לברית המילה, ובלא הבדל בין שורשי המילה; דהינו, ביטויים שונים של "ברית המילה" מופיעים בתנ"ך בשורשים שונים (מלל, נמל, מלמל) וכולם מכוונים לאותה משמעות.

התהליך, או הפטנט הזה של אברהם, מאפשר לחזות התנהגות אנושית וסופו ליצור חברה צודקת החיה בשלום עם עצמה ועם עמים אחרים, כדברי האלוהים לאברהם: "ונברכו בו כל גויי הארץ" (בראשית יח' 18).

כממשיכם של אדם ונח --- המומחים למדעי הטבע --- קשר אברהם את התיקון לדת הדיבור לאבר הרביה --- לגנטיקה; אברהם לא דיבר על אלוהים במובן של גלגול נשמות, מאחר ונשמות אינן ניתנות לתצפית; כאמור כל גישה ערלה שכוו (המאפיינת כיום דתיים ורבנים רבים) אינה אלא מנוגדת ל"אלוהי אברהם".

להבדיל מאדם ונח, אברהם אינו עוסק עוד במדעי הטבע, אלא במדעי החברה. והוא הראשון המכונה בתנ"ך בשם "נביא" [שם, כ' 7].

המילים "נביא" ו"אלוהים" יובנו מהקשרם בתנ"ך. כך למשל אומר אלוהים למשה שאהרון "יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלוהים" [שמות, ד' 16]; ובמקום אחר נאמר למשה שהוא (משה) יהיה "אלוהים לפרעה ואהרון אחיך יהיה נביאך" [שם, ו' 1]. המסקנה היא ש"נביא" מביא את הידיעה, הבשורה, החדשה. ו"אלוהים" הוא מקור היצירה. לפיכך, כאמור, מהות האלוהים היא האדם היוצר מילה שמחברת משמע אוזניים למראה העיניים --- בין הדבור (THING) לבין הדבר (TALK).

אברהם (כמומחה ללינגוויסטיקה מחד, ומומחה למדעי החברה, מאידך), מגלה לדעת שהפה זו כל הזמן ומייצר מילים שחלקן ערלות --- מיותרות --- המכסות על המציאות. וכי מילים מיותרות, סופן לגרום לאדם לעשות מעשים מיותרים, לכן מילים מיותרות הן המקור לעוול (מלשון "עול" = נטל) ולאי צדק. מכוחו של אברהם חזו נביאים ושופטים מישראל כי יבוא שלום בעולם. כל הנביאים אינם מערערים על זכותו הראשונית של אברהם כמורה ומדריך לעשיית משפט וצדקה.

ברית המילה היא טכניקה השווה לכל אדם. אברהם מלמד אותה לכל בני ביתו וגם לעבדיו. אחד מעבדיו הולך להביא אשה ליצחק ומגלה כוחו בנבואה ומוכיח שהשיטה

נתגת ללמידה (על כך עמדנו בדרכו החינוכית של אברהם). עם זאת מוסיף אברהם ומשכלל את שיטתו גם בהקשר הגנטי (באמצעות נישואין בין בני דודים). כך נוצרה השושלת הידועה בשם "אלוהי אברהם

יצחק ויעקב" --- שכולם התחתנו עם בנות הדוד שבארם נהריים ולא עם בנות כנען.

אחרי ספור האבות --- אברהם יצחק ויעקב --- באה תקופה של 400 שנה של עבדות במצרים. בתום תקופה זו נולדה דמות חנוכית נוספת לעם ישראל --- משה.

משה - מ"מילה" יוצר "משפט"

משה משתמש ב"חוקת המילה" --- שיטתו של אברהם --- ויוצר ממנה תורת משפט עם סו דיברות שמתוכן נגזרים חוקים נוספים לעם ישראל*. משה פונה לעם כשליח מטעם אברהם ושיטתו, ואומר: "אלוהי אברהם... שלחני אליכם" [שם, ג' 15], משה לא אמר "אלוהי נח, או אלוהי אדם, שלחוני אליכם"; כפי שלא נמצא אותו אומר ש"אלוהי משה מדבר", או "הרי לכם תורת משה", או 'דת משה וישראל' (ביטוי שרבנים רבים משתמשים בו כיום).

' על דרכו החינוכית של משה --- ראה בפרק על חינוך וחברה בישראל. אם תקבל את אלוהי אברהם במובן של חוקת המילה כמוסבר כאן, ותגזור באופן לוגי את 10 העקרונות (10 הדיברות) הראשונים הנובעים מאותה חוקה, אזי אין ספק שהדיבר הראשון שתקבע לעצמך יהיה הדיבר הראשון מבין 10 הדיברות:

"לא יהיה לך אלוהים אחרים (חוקות אחרות) על פני, לא תעשה לך פסל וכל תמונה, לא תשתחוה להם ולא תעבדם":

כדיבר שני נוכל לקבוע כניגזרת את יום השבת כעיקרון המכבד את המיסד הראשון של דת יהוה --- אדם --- בדיוק כפי שזה קיים במתן תורה.

ההסבר לנ"ל הוא: האיסור על עשית פסל ותמונה ועבודה להם, נובע מהצורך לקדש ולפתח את אומנות הדיבור (המילה) על פני אומנות הציור והפיסול (צורה וצבע). האומנות הראשונה מפתחת את הצד השמאלי של המוח --- האחראי על מילים, קבוצות של נתונים ולוגיקה בקשר לתופעות המציאות.

באופן דומה, ראינו שהרמב"ם אומר שהאדם הגיע לשלמותו הגבוהה מיד בתחילה כי בצלם אלוהים נברא האדם. אך בשיחתו הראשונה עם האשה (לאחר המפגש עם הנחש) פחתה אותה שלמות, כאשר הוא דיבר על "טוב ורע למראה" (מה שנקרא

"יפה" או "מכוער"; אך לא בנושא של אמת ושקר) --- שהם תפקודים של צד ימין של המוח. לעומת זאת, דת יהוה נועדה לפתח את היכולת השיפוטית לקבוע אם אימרה מסוימת היא אמת או שקר --- ואלם הינם תפקודים של הצד השמאלי של המוח.

מבחינה זו, ניתן לומר שהוכחנו שוב, שחוקת המילה המוסברת כאן היא ההסבר הנכון לדת המקורית של הנביאים, מאחר שהעיקרון הראשון מתוך 10 הדיברות של משה מוכיח שאכן מתוך חוקת המילה (כמוסבר כאן) נגזרים באופן לוגי כל 10 הדיברות.

בארבעה ספרים: שמות, ויקרא, במדבר ודברים, מסופר לנו על משה היוצר עם וחברה על פי חוקת "אלוהי אברהם". אחרי ספרים אלה מתואר כיבוש הארץ ע"י יהושע והקמת מדינה בעלת טריטוריה מוגדרת, במשטר של שופטים.

ניסוי היסטורי בעם ישראל - מוכיח את השיטה

החל מספר שופטים מוכיח התנ"ך בצורה מדעית-עובדתית, ובאופן חד משמעי, שיזכר לדורות ולעמים רבים, ש"אלוהי אברהם" הוא השיטה לקיום חברתי בצדק ושלוש. "שפני הניסוי" שנבחרו להוכיח את צדקת שיטתו של אברהם הם עם ישראל וצאצאיו לדורות*.

ההוכחה העובדתית להצלחת הניסוי מצוייה בספרים: שופטים ושמאל, מחד גיסא; וספרי המלכים והנביאים האחרונים, מאידך גיסא. אל האחרונים יש לצרף את ספרי ההסטוריה, שלא נכללו בתנ"ך, המספרים על גלגוליו של עם ישראל בגולה עד שיבתו לארצו בעת החדשה.

המכנה המשותף לכל ספרי התנ"ך ממשה עד שמואל ואלה שאחריו, הוא תאור תוצאותיו של הנסוי הגדול ביותר, וארוך הטווח ביותר, שנעשה אי פעם במדעי החברה ובתולדות האנושות בכל העולם כולו. תנאי הניסוי הכביר הזה מסוכמים בספר דברים, בפרק כ"ח, בדברי הברית של משה לעם ישראל, אודות דבר הברכה ודבר הקללה העתידיים להתרגש על העם. משה כרת ברית עם ישראל, בהתאם לתנאי הניסוי המתבקשים להוכחת צדקתה של חוקת "אלוהי אברהם". משה ערך את המזבח ואת העקידה (כאמור, בערבית "עקד" = הסכם, פלונטר) על פי מצוותו של אברהם, כדי להראות לכל העולם כי אברהם צדק. וכדי לקיים את הכתוב: שיתברכו בו כל הגוים. מכוח ידיעה זו ניבאו נביאים אחרונים את חזון אחרית הימים ותרומתו של עם ישראל לכלל האנושות --- על שלום ובטחון לכל העמים.

כדי להבין את תנאי הנסוי נקדים מספר מילים על שיטות מחקר הקיימות במדע. בכל מחקר מדעי ניסויי (להבדיל ממחקר תאורי --- מתאמי) חוקר יכול לטעון שהוא הוכיח

את טענתו המדעית, ביחס לקשר סיבתי בין שני משתנים (במקרה שלנו המשתנים הם: שימוש בחוקת המילה, או אי השימוש בחוקת

• מכאן נבין את הסימבוליות של מעשה עקידת יצחק; למעשה, יצחק שוחרר מן העיקדה רק כדי להוכיח את צדקת --- שיטתו --- של אברהם; ואם לא יוכיח הוא ימות; על רעיון זה חוזר גם משה באומרו "וכחרת בחיים" (דברים ל"א 19).

המילה), רק אם יצור שני מצבים דיכוטומיים שיקיימו את הדרישה הלוגית הבאה:

אם נשתמש בגורם B (חוקת המילה) --- יוצר מצב A (בטחון ושלוש לאדם ולחברה).

אם לא נשתמש בגורם B, או שנפסיק אותו --- יפסיק להתקיים מצב A.

כל חוקר שירצה להוכיח את השפעתו של גורם כלשהו --- יצטרך קודם להוכיח כי גורם A נמצא בשליטתו המוחלטת במהלך הניסוי; אחרת אי אפשר יהיה לדעת אם A בלבד השפיע על הניסוי, או אולי גורם אחר השפיע. לכן החוקר שלנו יצטרך לגרום ולאחר מכן להפסיק אותו; ובמקביל לבחון מה קורה a פעם אחת להופעתו של גורם . כדי למנוע את הטענה שהיה כאן גורם שלישי בלתי ידוע, שאינו B לתוצאה --- החוקר צריך לגרום להופעתו של B בשליטת החוקר ואשר אולי גרם לתוצאה --- B גורם להופעתו של A ורק A בשנית, כדי להראות ש־ A גורם. רק שיטת מחקר כזו נחשבת לניסוי בעל הערך המדעי הגבוה ביותר, להורות על קשר סיבתי בין גורמים.

בעזרת מחקר ניסויי ניתן לטעון, באופן חד משמעי, שגורם הוא תנאי הכרחי A B ומספיק ליצירת מצב B. כללי המחקר הניסויי תואמים לכללי הלוגיקה. הניסוי הוא הדבר, והלוגיקה היא הדיבור; ההתאמה ביניהם מתחייבת כי בצלם אלוהים נברא האדם. לכן, אם אדם מוצא סתירה לוגית בין דברים שאמר, אזי אל יתפלא אם גם המציאות תסטור על פניו (לכן, בערכאות שיפוטיות חשוב לרשום פרוטוקולים כדי לעקוב אחר מעשה הלשון שלנו, ולתפוס את לשוננו בסתירה, לפני שהמציאות תסטור על פנינו).

דברי הברית של משה עם ישראל, בדבר הברכה ודבר הקללה, (דברים כ"ח ל') הינם דיכוטומיים, באופן שעונה לצרכי הניסוי הנ"ל. למרות שבכל בית בישראל יש תנ"ך וניתן לקרוא את הדברים במקור, נביא מספר ציטוטים מדברי הברית ובסוגרים התייחסות שלנו לכל פסוק:

1. דבר הברכה: "והיה אם שמוע תשמע בקול יהוה אלוהיך לשמור לעשות את כל מצוותי אשר אנכי מצווך היום ונתנך יהוה אלוהיך עליון על כל גויי הארץ; ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך... ברוך אתה בעיר... בשדה... פרי בטנך ופרי אדמתך... ברוך אתה בבואך ובצאתך; יתן יהוה את אויביך הקמים עליך ניגפים לפניך. בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינסו לפניך; יצו יהוה איתך את הברכה באסמך ובכל משלח ירך... וראו כל עמי

הארץ כי שם יהוה נקרא עליך ויראו ממך... והילוות גויים רבים ואתה לא תילוה; ונתנך יהוה לראש ולא לזנב והיית רק למעלה".

דברי הברכה מתרחשים בעיקר בתקופת השופטים. תקופה זו נמשכה כ־ 450 שנה --- ממשה עד שמואל. משה, החוקר שיצר את תנאי הניסוי, בנה משטר שנתן סמכות לנביאים (אלה המדברים במילים מראות) ויצר קרקע נוחה לצמיחתם ועלייתם להנהגת העם. משטר השופטים נחשב למלכות האלוהים. חוקתם היתה לשפוט על פי כללי ברית המילה של אברהם. תחת חוקה זו העם התרבה, הוריש את אויביו ותקופות השלום נמשכו 40,20, ואף 80 שנה ברציפות.

ספר שופטים מנסה לתאר את הסיסטמטיות של הניסוי: אם --- A; אם לא B --- אז a B אז אין. כאשר קמו לישראל שופטים שיכלו ליישם את חוקת ברית המילה לעשיית משפט צדק לעם, הם גם סייעו להביס את אויביהם מחוץ, ככתוב:

"ובי הקים יהוה להם שופטים והיה יהוה עם השופט והושיעם מיד אויביהם כל ימי השופט... והיה במות השופט ישובו והשחיתו מאבותם ללכת אחרי אלוהים אחרים... ויחר אף יהוה בישראל ויאמר יען אשר עברו הגוי הזה את בריתי אשר ציוויתי את אבותם ולא שמעו לקולי גם אני לא אוסיף להוריש איש מפניהם מן הגויים... למען נסות בם את ישראל" (שופטים ב' 18-22).

כלומר, שופט הצדק הפועל על פי חוקת ברית המילה של אברהם, הוא הערובה לבטחון ושלום אישי ומדיני של עם ישראל.

2. תקופת המעבר: בימי שמואל התחולל השינוי הבא: החוקה הקרויה "מלכות האלוהים" הוחלפה במלך בשר ודם. לא עוד שיכנוע על פי מהות (המה) ולא עוד מילים מראות; אלא, השכנוע נעשה ע"י בעל הסמכות (המי) שהוציא צווים ותקנות וכפה אותם בכוח צבאי, או משטרתי על האחרים.

באמצעות טענות כמו שמירה על הסדר והבטחון הגדילו המלכים (כמו שלמה) את כוחם הצבאי ושיפרו את "כושר השכנוע" שלהם כלפי בני עמם. שמואל, אחרון השופטים, קרוי גם "הרואה" [שמואל-א' ט' 19] מוציא את משפטו האחרון בהיותו במעמד של שופט, ומנבא לעם את תוצאות משטר המלך שבחרו לעצמם:

דת מדע וחברה---הסוד הטמון בייחוקת המילה" 369

"זה יהיה משפט המלך אשר ימלוך עליכם... וזעקתם ביום ההוא מלפני מלכם אשר בחרתם לכם, ולא יענה יהוה אתכם ביום ההוא" [שם ח' ור' 18].

בכך מנבא שמואל את תום תקופת החוקה של ברית המילה (עקב מצב --- **A** ועל העלמותו של גורם **A**).

לפי חוקת המלך, אב ממליך את בנו. שאול ודוד נבחרו לפי חוקת השופטים, לכן הם עדין נחשבים לממשיכי משטר השופטים. שלמה היה הראשון שירש את תפקידו על פי חוקת המלכים; ממנו מתחיל להתרגש על העם דבר הקללה.

3. הקללה: "והיה אם לא תשמע בקול יהוה אלוהיך לשמור לעשות את כל מצוותיו וחוקותיו אשר אנוכי מצווך היום ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך; ארור אתה בעיר... בשדה... פרי בטןך ופרי אדמתך; ישלח יהוה בך... את המהומה... בכל משלח ידך עד הישמך ועד אובדך...;

תהליכי החורבן החברתי מתוארים בדבר הקללה צעד אחר צעד --- כיצד חברה מתפוררת ונמחקת מאדמתה, וכיצד מתייסר עם ישראל בגולה עד חזרתו לארצו בעת החדשה. השלבים הללו מחברים ע"י משה בדבר הברית כציוני דרך, אשר כל אדם יוכל לראותם --- במילים מראות; תהליך דומה אנו עוברים גם כיום בישראל; כנראה שזהו תהליך ההתפוררות בכל חברה הנעדרת חוקה של ברית מילה. לכן חשוב שבמקביל למבחן העבר, נראה באיזה שלב של התפוררות נמצאת מדינת ישראל כיום:

"ידבק יהוה בך את הדבר... שחפת קדחת, דלקת..."; (תופעות של קשיים בתפקוד מערכת הבריאות, אשר קרו במהלך התפוררות חברתית דאז, תחרות על עצמן לדאבוננו גם היום במערכת הרפואה בארץ).

"יתנך יהוה ניגף לפני אויבך, בדרך אחד תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו והייתלזועה לכל ממלכותהארץ..." (גם תופעה זו מתחילה להדור לצה"ל, הפסד בקרבות).

"יבכה יהוה בשיגעון ובעיוורון ובתימהון לבב והיית ממשש בצהרים באשר ימשש העיוור באפילה ולא תצליח את דרכיך והיית אך עשוק וגזול בל הימים..." (כפי שגם כיום, רבים מנסים כוחם בעסק כלשהו ולא מצליחים, מפעלים כושלים ולא יודעים למה).

"שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו..." (כפי שהיום מראים

בטלויזיה, כיצד המועצות לשיווק ירקות, או לענף הלול זורקים עגבניות, ביצים ועופות למרות שיש מחסור; כולם רואים שזורקים אוכל ולא נוגעים בו; אתה משאיר את הפרי על העץ, או קוצר וזורק כי לא משתלם לשווק); "בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ועיניך רואות ובלות אליהם כל היום ואין לאל ירך..." (כפי שהיום בנים רבים עוזבים את הארץ. הוריהם רואים זאת, מתגעגעים --- "עיניך כלות" --- ולא יכולים לעשות דבר);

"פרי אדמתך וכל יניעך יאכל עם אשר לא ידעת והיית רק עשוק ורצוץ כל הימים..." (כפי שהיום הון ויסות מניות הבנקים הועבר לחו"ל, כדי שתהיה שם צמיחה כלכלית ועבודה וכאן תהיה אבטלה. ובאופן דומה, גניבות חקלאיות מובלות למדינות ערב דרך גישרי הירדן, כך אורחי ישראל נעשקים ורצוצים);

"והיית משוגע ממראה עיניך אשר תראה..." (גם כיום, רבים רוגזים על תופעות בירוקרטיות. אזרחים רואים כיצד מערכות שנועדו לטפל בעניינם, דווקא משבשות דברים לרעה. רואים שהמערכת נוהגת בחוסר היגיון, וכל שנותר הוא להשתגע ממה שרואות עינינו).

"יולך יהוה אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך ועבדת שם אלוהים אחרים --- עץ ואבן..." (משה יודע שהעם, אשר ידרדר במצבו ישאף לשים עליו מנהיג בעל כוח --- מלך --- ומנבא שהמלך יצור תלות כמעצמה כלשהי, העם יתחיל לעבוד לעץ ואבן ולא עוד לאלוהים; כך גם קורה היום לישראל ביחסה למעצמות כמו צרפת,

אנגליה וארה"ב. התלות מביאה לשיעבוד והתרפסות של מנהיגינו בפני ממשלות זרות).

"בנים ובנות תוליד ולא יהיו לך כי ילבו בשבי..." (אלה הן תחילתן של תבוסות צבאיות; וגם זה חודר אט אט לצה"ל);

"הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה; הוא ילווך ואתה לא תלוונו הוא יהיה לך ראש ואתה תהיה לזנב..." (כך קרה אז. תהליך דומה קורה גם היום: בני מיעוטים מתעשרים יותר מהיהודים, ומלווים ליהודים; קונים עסקים מיהודים, להם יש ולך אין, ראה הסבר בפרק על כלכלה);

"ובאו עליך כל הקללות האלה ורדפוך והשיגוך עד הישמרך... תחת אשר לא עבדת את יהוה אלוהיך כשימחה וכטוב לכב מרב כל; ועבדת את אויבך אשר ישלחנו יהוה בך ברעב ובצמא ובעירום

ובחוסר כל..." (חתר על הרעיון שמטרת האלוהים לקיים את האדם בעולם הזה בטוב, מרב כל ולא בעולם הבא);

"ונתן עול ברזל על צווארך ער השמידו אותך..." (בביטוי "עול ברזל" מנבא ירמיה הנביא את חורבן יהודה בידי נבוכדנצר; ירמיה כ"ח 14; גם כיום הבנקים שנפלו בויסות נמכרים לגורמי חוץ ואלה עתידים לשעבר את עם ישראל --- כעבדים);

"ישא יהוה עליך גוי מרחוק מקצה הארץ כאשר ידאה הנשר. גוי אשר לא תשמע לשונו..." (זו השפה הלטינית, להבדיל משפות שמיות);

"...גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחון ואכל פרי בהמתך ופרי אדמתך עד הישמדך אשר לא ישאיר לך דגן תירוש ... עד האבידו אותך" (זו תקופת יוון ורומי);

"והצר לך בכל שעריך בכל ארצך.. ואבלת פרי בטנך בשר בניך ובנותיך אשר נתן לך יהוה אלוהיך במצור ובמצוק אשר יציק לך אויבך ... כי תאכלם בחוסר כל..." (הורים הרגו את בניהם במצדה; ובמצור בירושלים אכלו את בניהם מרעב);

"ונשאתם במתי מעט תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרוב כי לא שמעת בקול יהוה אלוהיך; והיה כאשר שש יהוד, עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם, כך ישיש יהוה עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם וניסחתם מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרישתה והפיצך יהוה בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ*..." (זו הגלות הממושכת של למעלה מאלפיים שנה; עליה אנו למדים מדפי ההיסטוריה);

נציין שבתקופת גלות בבל, היהודים היו כ-20% מאוכלוסית העולם הקדום; בנוסף, בתקופת רומי, שארית הפליטה של שבט יהודה בלבד היוו כ-20% מאוכלוסית האימפריה הרומית. ועתה נשאל: היכן 10 השבטים שמנינם היה רב יותר משבט יהודה ב-50% נוספים. מכאן תבין שעם ישראל היווה אז כמעט מחצית מאוכלוסית העולם הקדום. לשם השוואה, אלכסנדר מוקדון

* לצורך ההשוואה, ראה בהמשך דברי משה: קיבוץ הגלויות של פזורות ישראל, יהיה גם "אם נידחק יהיה בקצה השמיים", גם משם יקבץ אותך יהוה. דהיינו, גם אם יהיו התנחלויות במאדים, או בכוכבי לכת אחרים בשמיים, גם משם יהוה יקבץ אותך ויביאך לארץ הזו. כי ה' אלוהי אברהם --- נוצר את חסדו לאלפים. דהיינו גם אם יעברו אלפי דורות. אם העם לא ירצה לשים עליו את חוקת המילה של אברהם, באן עכשיו --- אלה ימותו כאן ובעוד 1,000 שנה הוא יחזירם לכאן מן הכוכבים, וההתנחלויות בחלל יהיו אשר יהיו.

עשה כיבושיו בעולם העתיק באמצעות 10,000 לוחמים בלבד. באתונה בעת פריחתה כדמוקרטיה היו בסה"כ 40,000 איש. מכאן תבין עד כמה התרבו בני ישראל בתקופת השופטים, ועד כמה היה רב מספרם בעת העתיקה. רק בתקופת דוד נמנו בישראל כמיליון ושלוש מאות אלף אוחזי חרב --- ואם נוסיף עליהם נשים זקנים וטף נגיע ל-9 מיליון נפש. ממרומי ההצלחה ההיא 'תראה לאן הגיע העם הזה כיום; בסה"כ 15 מיליון נפש מתוך כחמש מיליארד נפש בעולם כולו (כ-3 פרומיל).

ניתן לומר שזרע יהודה וישראל נפוץ לכל עבר בקרב כל העמים, ואלה הנראים לנו עמים זרים, הינם עמים שבקרבם התבוללו רבים מקרב בני ישראל. תאר לעצמך איך היה נראה עם ישראל כשהוא רבע מכלל האנושות (כמו הסינים היום) וראה כמה נותר מהם היום, בקושי 3 פרומיל מכלל האנושות.

דבר הקללה לא נגמר בגלות בלבד, אלא יהוה ממשיך להכות בעם ישראל גם שם:

"והפיצץ יהוה...ועברת שם אלוהים אחרים אשר לא ידעת אמה ואבותיך עץ ואבן..." ("עץ ואבן --- ביטוי מודגש החוזר על עצמו); "ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך..." (אלה תלאות הנדודים בגלות);

"והיו חיך תלואים לך מנגר ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך; בבוקר תאמר: מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בוקר מפחד לבבך אשר תפחד וממראה עיניך, אשר תראה; והשיבך יהוה מצרים (סמל העבדות) באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות ואין קונה..." (תופעות הדיכוי של העם בגולה מוכרות לנו מהעת החדשה, בפרעות שנעשו ביהודים ככל מושבותיהם; במיוחד בשואה בה נהרגו שישה מליון יהודים בשיטתיות מכנית; פחד המוות גרם להם ליהל שהזמן יעבור; היו מובנים למכור עצמם כעבדים לגרמנים אך לא נמצא להם קונה, רעו רק להרוג אותם).

אכן, אכזרי לחשוב שגורל כזה היה כתוב לעם ישראל בדברי הברית שכרת משה איתם. נראה ששמואל הנביא ראה עיין בעיין את דברי הקללה אשר יבואו על העם, כאשר ישימו עליהם מלך, במקום את החוקה --- שהיא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

כאשר דיבר שמואל --- כך קורה לעם: תקופת המלכים עד הגלות של

מלכות ישראל, נמשכת כ־250 שנה בלבד (לעומת כ־450 שנה לתקופת השופטים). ימי המלכים גדושים בהתרחשויות רבות וצפופות. המצב החברתי והמדיני מדרדר מדחי אל דחי. מיד לאחר מות שלמה נקרעת מלכותו --- ליהודה וישראל. אחרי כן, מתחילות מלחמות מבית עד לחורבן ולגלות. במשך תקופת המלכים ממשיכים לקום מקרב העם שופטים, אולם הם חסרי סמכות ונקראים מעתה "נביאים" בלבד. אלה נרדפים, נרמסים, מעונים ומוצאים להורג בידי המלכים, כל אימת שאלה מערערים -- אף בהרהור קל --- על מעמדו וסמכותו של המלך. העם זועק ואין יהוה עונה לו.

בתקופת בית שני מתקיימים הרבנים תקנות ציבור רבות: צומות, תפילות ותעניות --- בנוסף לתעניות שעינו אותנו הגויים --- ובכל זאת, אין יהוה עונה לעם הזה באופן רצוף, במשך למעלה מ־2,500 שנה. במהלך החורבן והגלות, נמצא שנבואותיהם של ישעיה, ירמיה ויחזקאל, הינן זהות לדברי הקללה ושלביה --- כמתואר ע"י משה בדבר הברית [דברים ב"ח]. דבר הקללה הינו הארוך מבין השניים והנביאים יודעים זאת. ישעיה קרא לתקופה זו: "כוס התרעלה" [ישעיה נא, 22]; יחזקאל הנמצא בגולה, רואה

לפניו עוד זמן רב של יסורים ואומר: "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך ואומר לך בדמייך חיי, בדמייך חיי" [יחזקאל ט"ז 6]; באופן דומה אומר משה: "ובגויים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך... והיו חייך תלואים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחייך... והתמכרתם שם לאויבך לעבדים ולשפחות ואין קונה" נדברים כ"ח 65-68.

שום ניסיון מצד העם, או מצד נביאיו, להתנגד לתוצאות הקשות של תנאי הניסוי אינו עוזר. יחזקאל תמה ומקשה קושיות: האם אפשר שרשעים יצליחו וצדיקים יבשלו? התשובה לשאלתו מצויה בדברי הברית של משה (דברים כ"ח) --- תנאי הניסוי פועלים כמכשב ענק למיצוי כל המתחייב מתנאי הניסוי עד תום, גם אם מדובר בכוס תרעלה מרה ביותר, הדורשת הקזת דם רב מעם ישראל.

ד. **השיבה לארץ ודברי הנחמה "מילה חדשה"**: רק בתום כל דבר הברכה וכל דבר הקללה, מנבא משה (מיד בתום דבר הברכה והקללה) שהעם ישוב לארצו [דברים ל' 1]. מתוך דברים אלה ניבאו הנביאים את דברי הנחמה שלהם לעם הזה; הנחמה היא שכל הנידחים יאספו חזרה לארצם ורק לאחר מכן תתרחש בארץ מהפכה בתפיסה המדעית והמשפטית, כאשר יוכח באופן חד משמעי, שגורם (חוקת "אלוהי a ב אברהם"), שפעל בתקופת השופטים, חוזר ומופיע ויחד עימו מופיע גם מצב (דבר הברכה). כלומר, יוכח ש"אלוהי אברהם" הינו תנאי הכרחי ומספיק לקיומו של צדק ושלוש חברתי.

את החזרה לגורם --- B ותוצאתו --- A, מתאר משה כך:

וימל יהוד. אלוהיך את לבבך (גורם למען חייך... כי ישוב יהיה לשוש) **A...**
 69 כאשר שש על אבותיך" [שם, ל' **B** עליך לטוב (גורם)]

לפי משה, התנאי לחזרה למלכות האלוהים הוא קיומה של חוקת אברהם בלבד --- למול את עורלת הלב, כי החוזרים לארצם יהיו כולם מולים בבשרם. לא השבת, לא דיני הכשרות ולא התפילות יהוו את המכנה המשותף. ברית המילה בלבד היא זו שתשרוד והיא תהיה המקור לצמיחה מחודשת של זרע אברהם ושל אלוהי אברהם*; ברית המילה של אברהם, היא שתיצור "ברית (קשר) חדשה", ותברא "לב חדש ורוח חדשה", אשר יביאו לחיים של צדק ושלוש לישראל ולעמים רבים אחרים.

מדוע עלינו ליחס את המפתח להבנת הניסוי הענק של משה בעם ישראל, דווקא לברית המילה של אברהם? --- לכך מספר תשובות, משלימות וחליפיות:

1. בספר בראשית נאמר שאברהם ישמש מקור תנוכי לעם, לדורות. ככתוב: "ויהוה אמר, המכסה אני מאברהם אשר אני עושה? ואברהם יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ, כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת בני ביתו אחריו ושמרו דרך יהוה, לעשות צדקה ומשפט" [בר' יח 19].

2. כל הנביאים מיחסים את דבריהם, ואת מידת הצדק לאברהם ועל שמו נקראת השיטה --- "אלוהי אברהם" [קרא: "אלוהים של אברהם"]. כך למשל:

משה: "ומלתם את עורלת לבבכם ועורפכם לא תקשו עוד" [דברים, י" 16]; ישעיה: "שמעו אלי רודפי צדק, מבקשי יהוה, הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם, הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, כי אחד קראתיו ואברכהו ואברכהו" [ישעיה, נ"א, 2¹];

ירמיה: מייחס את המעשים הרעים לעורלה, ואומר: "הימולו ליהוה והסירו עורלות לבבכם איש יהודה ויושבי ירושלים, פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רוע מעלליכם" [ירמיה, ד' 4];

ויחזקאל, אחרון "הנביאים הגדולים", אומר: "כה אמר יהוה, כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי" [ויחזקאל, מ"ד 9].

*** בספרו, "מאמר תיאולוגי מדיני" >הוצ' מגנס, תשכ"ב, עמ' 42--- ג4), מגיע שפינוזה למסקנה דומה ואומר: "העברים נבדלים באות ברית המילה שעליה הם שומרים באדיקות מופלגת... אני סבור כי ברית המילה יש לה בנדון זה השפעה גדולה כל כך שאני משוכנע כי היא בלבד תקיים את העם הזה לעולמים".**

המסקנה היא שכל "הנביאים הגדולים" משתמשים בביטויים, אלה או אחרים, הזוקפים את מקור שיטת הצדק לאברהם; כולם מודים שאברהם צווה עליהם את ברית המילה, כשיטה לעשיית משפט צדק וכוח נבואה.

3. בפרק על דרכם החנוכית של אברהם ומשה העלנו נמוקים נוספים לתפיסה זו.

לאור האמור לעיל, אין מנוס מלקבוע חד משמעית, כי עם ישראל לא יוכל לחיות בארץ מולדתו ללא החוקה שקבע לו אביו מולידו --- אברהם. כיום, עם ישראל חזר לארצו. קיים את כל דבר הברכה ואת כל דבר הקללה. העם מיצה את כוס התרעלה עד תום. התקיימו כל שלבי הניסוי, וכל שנותר הוא לצעוד צעד אחד קטן נוסף אל הגאולה, ככתוב בדברי העידוד של משה לעם ישראל, וחשוב שנצטט אותם:

"והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה, הברכה והקללה, אשר נתתי לפניך ... (וכאמור אלה כבר קרו) ושב יהוה אלוהיך את שבותך וריחמך

ושב וקיבצך מכל העמים אשר הפיצך יהוה אלוהיך שמה (ואכן גם זה קרה). אם יהיה גידחק בקצה השמיים*, משם יקבצך יהוה אלוהיך ומשם יקחך (רוצה לומר כי גם אם יקימו התנחלויות ומדינות על כוכב המאדים, אזי גם משם הוא יביא אותם לארץ). והביאך יהוה אלוהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטיבך והירבך מאבותיך. ומל יהוה אלוהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יהוה אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך, למען חיך... כי ישוב יהוה לשוש עליך לטוב, כאשר שש על אבותיך... כי תשוב אל יהוה אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים ל' ו-סו).

כן, אתה תחזור ליהוה אלוהיך בשמחה ובאהבה. ואם הבנת את הנאמר כאן --- לא תוכל שלא לאהוב אותו. ביום אנו ממתנים רק לשלב שבו המילה תגרום לנו לאהוב את יהוה. לא תחת כפיה דתית נאהב את יהוה, אלא בדרך שבה שניים אוהבים, ללא מורא ופחד, אלא מרצון חופשי לחלוטין, וידיעה ברורה וצלולה שזהו זה (תראה את ש"מול עיניך" ע"י שתמול את העורלה מן המילה למען אור עיניך) וכי מצאנו את שחיפשו באמת.

ואם עודך מתלבט, אולי כל האמור בספר זה אינו נכון, כי אלוהים הוא בשמיים ומי אני כי אומר שאלוהי אברהם הוא בי ומתוכי (דהיינו נמצא בכל אדם ומדבר מכל אדם), הרי דברי העידוד של משה לעם ישראל. האב הטוב

* ראה הערה בעמי 368

הזה (משה) ידע מתי בדיוק נזדקק למילים אלה, לכן מיד לאחר הציטוט הנ"ל הוא מוסיף ואומר (שם 11 ואילך):

"כי המצווה הזאת אשר אנכי מצווך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא. לא בשמיים היא לאמור מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה, ולא מעבר לים היא לאמור מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה. כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפך ובלבבך לעשותו".

וחזור משה ומזהיר את העם לשים לנגד עיניו את הברכה והקללה, את החיים והטוב, ואת המוות והרע. כי יהוה:

"הוא חייך ואורך ימיו לשבת על האדמה, אשר נשבע יהוה לאבותיך, לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם" (דברים ל' 20).

ירמיה אשר בימים הקשים מתבקש לנבא דברים טובים לעם ישראל, רואה, מחד, את הרעה הגדולה שבחורבן, לכן הוא מביע שמחה באופן הבא: "בי לא יבוא בך (בירושלים) עוד ערל וטמא". והיה כי יבוא ערל וטמא --- שהרי באנו לישראל ואנו עדיין ערלי לב --- אזי כאן נמות!!; לא יבוא זה חד משמעי. ואם יבוא הוא ימות כאן. ואברהם, עם כל הצער היה, ועודנו, מוכן להקריב את בנו יחידו אשר אהב עבור אותה אמונה, אותה הברית עם "אלוהי אברהם". אכן, יצחק --- כמיצג של עם ישראל --- נעקד (בערבית, "עקד" = הסכם, חוזה, ברית, וגם פלונטר, קשר חבלים קשה להתרה) ואין לו כל מוצא. אך בארץ של אביו אברהם --- הוא חייב לחיות על פי חוקת ברית המילה; זרע אברהם יוכל להיוולד מחדש לחיים טובים ושלום רק מתוך הרחם (היא המולדת) שתחזירו אל חוקת המילה של אביו מולידו --- אברהם. ואכן רק עם שיבת ישראל לציון וקיומו של עם ישראל בארצו יוכל עם ישראל לתרום מכוחו של אלוהי אברהם למען כל הגויים (זו המשמעות של "אור לגויים").

נסכם:

1. דתו של אדם היא שיטת "יהוה" --- של דיבור המראה את הדבר ומקיים את האדם בטבע.
2. באמצעות השיכלול וההבחנות שיוצר אברהם לדת יהוה, נוצרה חוקת "אלוהי אברהם". לפיה, בעשותנו משפט וצדקה, עלינו לאמץ פרודורה משפטית המבחינה בין מילים מראות למילים ערלות. רק הסרת המלים הערלות מהמשפט תקיים את האדם לצד חברו בחברה צודקת ובשלום.
3. אם יש מי שמטיל ספק ש"אלוהי אברהם" הינו תנאי הכרחי ומספיק לקיום חברתי צודק, שילמד את תולדות עם ישראל ויבחן את דברי הברית שכרת משה עם ישראל (בדבר הברכה והקללה) ויווכח לדעת שאכן יש לפנינו שיטה מוכחת (בזאת נראה שהוכחנו את התוקף הפנימי יחד עם התוקף החיצוני של תפיסתנו את התנ"ך).
4. הסימון של זרע אברהם בברית המילה, איפשר מעקב סיסטמטי אחר זרעו של אברהם משך דורות רבים ואלפים בשנים. והוכח בניסוי מדעי כביר, ללא כל צל של ספק, ש"אלוהי אברהם" הוא השיטה לקיום האדם בחברה צודקת, בשלום ובבטחון; לכן, אין מנוס מהנהגת חוקה של ברית המילה בישראל, היום.

5. מסוכן מאוד לחיות בישראל בלי ברית מילה, לכן ונזהרתם מאוד לנפשותיכם. גם היום אפשר שעם ישראל יגלה מארצו ויחזרו תלאות רבות לחול של ראשי כולם, כולל מלחמת עולם שלישית עם פצצות אטום. אם כך יקרה הדבר, הרי שרק בעוד אלפי שנים נוספות, יבואו לכאן עולים חדשים בחלליות, ממאדים ומכוכבים אחרים, ינשקו את אדמת מולדתם, ינסו לבנות כאן את ביתם, וחוזר חלילה, עד שכולם יכירו בחוקת המילה של אברהם, שהיא טובתם ואורך חייהם כאן, ובעולם כולו.

7. לקחים - היכן טעו אבותינו הרבנים

כדי להסיר את אבני הנגף האחרונות העומדות בפני עם ישראל כיום עלינו לבחון את השאלה היכן טעו אבותינו הרבנים, ובמה נכשל המימסד הדתי של היום.

בשל קוצר היריעה נעמוד להלן על שש נקודות עיקריות בהיסטוריה של עם ישראל (מאז הקמת המלוכה בישראל --- שלמה המלך --- ועד היום) אשר גרמו להתנתקות של עם ישראל ממקור החיות והיצירה שלו (חוקת ברית המילה), ואלו הם בקצרה:

1. הקמת בית המקדש.

2. הנהגת סידרי תפילה --- שימוש בשם "יהוה" לצורך הודיה, כמס

שפתיים, ושלא על מנת לשמש את השופטים במשפטים.

3. דיכוי החכם בסדר הפסח, ומניעת התנגדות למימסד; התייחסו לחכם כאילו היה < רשע, ואת הרשע לא חינוכו עוד.

4. איסוף הבריות והמכילות למשנה אחת גדולה, חנטה בלי כוונה, את פיו של < העם בעודו בחיים.

5. המימסד הדתי פיתח תורת מתים, ומנע תורת חיים.

6. אמונות תפלות בענין ימות המשיח וביאתו.

אין אלה האשמות נגד המימסד הדתי, אלא עיון עובדות. בכל מקרה, אם ימצא מי מהמימסד הדתי, אשר יאמר: "כיעד כופר זה אומר עלינו דברים שכאלה?" --- התשובה תהיה: משה רבנו בעצמו ובכבודו ניבא שאירועים אלה יקרו --- בדבר הקללה --- שעם ישראל יעבוד ל"עץ ואבן". לכן אין מנוס מהטעות אליה נקלע המימסד הדתי. ועוד אומר משה: "הסתר אסתיר פני ביום ההוא" (דברים ל"א

18.מדוע נאמר: "הסתר אסתיר" --- פעמיים; ולא פעם אחת: "אסתיר פני מכם" ותו לא?

הסיבה, היא שמשך רעה ליעור את ההסתרה הטובה ביותר --- וזו תהיה כאשר העם ימנע מלחפש; האדם נמנע מלחפש כאשר הוא חושב שלא נעלם ממנו דבר, וכי את שחיפש --- מעא. לפיכך אומר משה: "הסתר אסתיר"; רועה לומר, שגם העובדה של הסתרת האלוהות --- תסתתר מעיני המימסד הדתי. לכן, כדברי משה, המימסד הדתי עובד כיום לעץ ואבן, והוא לא מעלה על דעתו, אף לא בהירהור קל שבקלים, שהרב הגדול שלו, עובד לעץ ואבן (כאמור בנבואת משה על דבר הקללה --- דברים כ"ט)*.

דבריו המפורשים של משה יוערים סתירה ואבסורד באמונתם של הדתיים החרדים: מחד, הם חייבים להאמין לנבואת משה --- לכן, אין מנוס מהמסקנה שהם עובדים לעץ ואבן --- כאשר ניבא משה --- וכי האמת נסתרת גם מהם; ומאידך, אין טעם במה שהם מחזיקים כיום --- כי עבודתם אינה עבודת האלוהים שעיווה להם משה. על סתירה זו נניח לדתיים להתמודד; ונעיי, שברוב קנאותם, החרדים מחרפים ומגדפים את החילוניים, למרות שהחילוניים קרובים לדת המקורית של "אלוהי אברהם", יותר מאשר אלה המכנים עצמם "דתיים".

"בשיחה בירושלים, עם הרב כליפה --- מי שהיה אב בית הדין הרבני במרוקו --- הצגתי בפניו את הבעיה: האם אפשר שמשך שיקר, כאשר ניבא שהעם --- יעבוד לעץ ואבן --- והוא השיב, כי משה לא שיקר. משמע הוא (הרב) עובד לעץ ואבן (לאלוהים אחרים) על אפו ועל חמתו, וחמתם של כל הרבנים.

1. בית המקדש

במשך 40 שנה במדבר; וכן במשך כ-450 שנה, בתקופת השופטים, אבותינו לא מצאו לנחוצו לבנות בית מקדש. למרות שהארץ שקטה ממלחמות לעיתים 40 ואף 80 שנה ברציפות, לא נמצא אדם (שידיו אינן מגואלות בדם המלחמות), שיבנה את בית המקדש. וראה זה פלא, רק עם עלותו של שלמה למלך על ישראל, עלתה הטענה (בסוף ספר שמואל ב') שידי דוד מגואלות בדם המלחמות, וכי ידי שלמה הנקיות והזכות, עתידות לבנות בית מקדש ליהוה. מתברר שבתי מקדש כאלה הוקמו בכל הממלכות של המזה"ת הקדום, כגמול, או כאמצעי של המלך לשלוט בממסד הדתי --- באמצעות "דמי לא יחרץ".

קשר השתיקה בין הממסד הדתי לבין שלמה המלך נוצר כך: שלמה בנה לעצמו ארמונות, והרמונות לכל 1,000 נשותיו. הוא הקים צבא אדיר, עם מחסנים

למרכבותיו ולסוסיו. הוא חיסל את כל מתנגדיו מבית, והטיל על כל שבט משבטי ישראל לכלכל את בית המלך חודש אחד בשנה. העם נאנק תחת עול המיסים. אותה עת, המשיך העם להתכנס בחגים, וכן אחת לשבוע בשבתות, ובשלושת הרגלים (שלוש פעמים בשנה). הכנסים נעשו בבמות ציבוריות בחסות המיסד הדתי, והיו מקור כוח למיסד הדתי, אך גם מוקד של סכנה למלך.

שלמה ידע שמרכז הכוח הוא בידי המיסד הדתי*. לכן יהיה עליו לקנות ולתלוש באמצעותו על הבמות הציבוריות בהן העם מתכנס. לפיכך, בנה שלמה את בית המקדש --- כארמון מפואר למען המיסד הדתי --- כדי שזה לא יקנא בו וישמיץ אותו מעל הבמות הציבוריות. בתמורה להקמת בית המקדש, שלמה קיבל את שתיקתו של המיסד הדתי, על כל הביזבוז שנעשה בבית המלוכה על חשבון משלם המיסים (בדומה להקצבות למפלגות הדתיות כיום).

העם, אשר בא למזבחות הענק --- בהן הוקרבו בבת אחת 22,000 בקר, ו־20,000 צאן [מלכים'א' ח' 63] --- אכל בבמות הציבוריות הללו ודיקלם את השירים שחיבר שלמה ומשוררי החצר שלו, בשבח המיסד --- הדתי והמלוכני --- על פי "האידיאולוגיה" השלטת.

*** ראה מלכים'א, אי 7, אדוניה קשר קשר עם אביתר הכהן ויואב שר צבא דוד כדי לרשת את דוד. מיד עם עלותו של שלמה לשלטון הוא דאג להחליף את אביתר הכהן ע"י צדוק הכהן --- איש שלומו. בהמשך שלמה מחסל את אחיו אדוניה על אף הבטחה שנתן לאימו בת שבע לקיים את בקשתה ככל אשר תבקש. וכן חיסל את כל יתר מתנגדיו (ראה תיאור החיסולים והטיהורים בממלכת שלמה בספר מלכים'א, פרק בי --- 13---46).**

המיסד הדתי, שהיה מופקר על כתיבת ספרי ההסטוריה, גמל לשלמה בהתאם, ספר מלכים א' מקפיד לתאר בתחילה את אישיותו של שלמה המלך בהרחבה. פרקים שלמים בספר מלכים א' מספרים בשבחו של המלך שלמה, ומתארים את חוכמתו לפרסים: שהוא יודע 3,000 משלים ו־1,005 שירים [שם, ה' 12]. על משפט אחד שניהל שלמה בהצלחה, מסופר בפירוט כה רב, שלא נשמע כמותו לגבי אף אחד מהשופטים והנביאים, ממשה ועד שמואל ודוד. כל זאת כדי להראות לנו, שגם על שלמה נחה רוח האלוהים וכי גם הוא יודע לשמוע משפט, כאבותיו השופטים [שם, ג' 28-16].

למרות שעל אברהם, משה, שמואל, גדעון, או דוד, לא נמצא שבחים כמו אלה שנאמרו על שלמה, הרי שאין ספק בליבנו שהראשונים עלו בחוכמתם על זו של שלמה, שלעומתם הוא יחשב כסיל, ומלך רע לעם, ולראיה:

ראשית, למרות שבתקופת שלמה היה שלום בארץ, הוא הגדיל את צבאו והרבה בהוצאות בטחוניות, לביצורים, לפרשים ולמרכבות. למרות המלחמות שהיו בתקופת השופטים העם לא אירגן צבא כה גדול. בתקופת השופטים נעזרו בקומץ של לוחמים כדי להדוף אויבים גדולים ורבים [גדעון אירגן 300 לוחמים במדיינים, שופטים ז' 7]. הלכה למעשה, שלמה נעזר בכוחו הצבאי לצורך דיכוי מתנגדיו מקרב העם. בהשראת "כושר הדיכוי" שלו נכתבו על שלמה כל אותם שבחים, ע"י המימסד הדתי.

שנית, לאחר מות שלמה, העם ביקש מרחבעם --- הבן --- להקל מעולו של אביו. הבן, רחבעם, אינו מתכחש למשמע בקשה זו, אלא מודה שכך הוא הדבר ואף מוסיף ואומר: "אבי (שלמה) היכה אתכם בשוטים, ואני איסר אתכם בעקרבים" [שם, יב' 11]. רק לאחר מות שלמה היה לאנשים אומץ לומר את האמת --- ששלמה המלך היה מלך רע לעם ישראל. בעקבות סירובו של רחבעם --- להקל מעולו של אביו --- נקרעה הממלכה לשניים: יהודה מחד, וישראל מאידך. הסיבה לכך: בעת העליה לרגל לירושלים, צריכים יתר 10 השבטים לעבור דרך שטחים של שבט יהודה. הדבר גרם ליתר השבטים להוציא הוצאות ללינה, לאכילה ולשתיה --- מהם נהנו תושבי שבט יהודה שגרו בירושלים ובדרך לירושלים, ועסקו כנראה בעיקר במסחר ושירותים; לכן עשרת השבטים רצו להתנתק ממרכז השלטון שביהודה ומן הטכסים הדתיים אותם כפה שלמה בעזרת כוחו הצבאי (ראה שפינתה בספרו "מאמר תיאולוגי מדיני").

במרוצת הזמן, קידשו אנשי הממסד הדתי את הארמון המפואר, שבנה להם שלמה, והחדירו בתודעת העם את המושג "בית המקדש"; כאילו שהדברים נתקדשו במעמד הר סיני. בספר שמות, פרקים כ"ה --- ל"א, נמצא טלאי מתקופה מאוחרת שהוטלא ע"י הממונים על הדת. שם מסופר על מעמד הר

סיני ועל מתן תורה, אולם לפתע, באמצע המאורע, ללא כל קשר הגיוני לרצף הדברים, מסופר על הצורך בבניית בית מקדש ברוב פאר והדר. הפרקים הללו משולבים בצורה מתוחכמת וחתומים בפסוק האומר, שדברים אלה (אודות המצווה של בניית בית המקדש) נכתבו על שני "לוחות אבן כתובים באצבע אלוהים" [שמות, לא' 18]. דברים לא הגיוניים אלה נכתבו בתקופה מאוחרת יותר וחוברו בטלאי לצרכי המימסד הדתי, ובתיאום עם חצר המלך.

בתקופת בית ראשון, ישעיה הנביא לחם בקשר שקשרו אנשי המימסד הדתי, יחד עם המלכים, נגד עם ישראל (במעשה המקדש) באומרו: "כה אמר יהוה: השמים בסאי והארץ דום רגלי, אייזה בית תבנו לי ואייזה מקום מנוחתי, ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כל אלה נאום יהוה" [ישעיה, ס"ו, ו]. הנביאים, התנגדו למימסד הדתי, על שהמשיך להתפרנס על גב העם ואמונותיו התפלות בעניין המקדש. אך דבריהם נפלו על אוזניים ערלות*. למרבה הצער, בתקופת בית שני: מחד, המימסד הדתי היה פחות

סובלני לדעות מנוגדות לו; ומאידך, היה בידי המימסד הדתי מספיק כוח כדי לחסל כל פה שמדבר נגדו; לכן, המימסד הדתי יכל לחסל את ישוע הנוצרי ותומכיו בקלות רבה יותר מאשר את ישעיה הנביא**.

2. תפילה - כמס שפתיים

בשום מקום בתורה לא תמצא מצווה של תפילה***. כיום אנו מוצאים תפילות על כל צעד ושעל: שחרית, מנחה, ערבית, ויש מי שהוסיפו תיקון חצות, תפילה רביעית ביום, קמים באמצע הלילה ומתפללים. התפילה היא שימוש בפה המדבר, שלא על מראה עיניים. הדבר סייע למסד --- בית המלך --- לפקח על פיות העם כאשר הם נאספים בבמות ציבוריות (בתי כנסת, בתי מדרש, ובשלושת הרגלים).

המימסד הדתי שנותר ללא מלך, (לאחר חורבן בית המקדש), המשיך לחזק את כוחו בעזרת הקריאה להמוני העם להתכנס. בכנסים אלה לא היה עוד התוכן שבעבר (ויכוח ציבורי ושאלת קושיות). לכן הם דבקו בדברי הודיה, בקשות ותחינות --- מה שנקרא בפינו כיום "תפילה". בתפילה, המימסד הדתי

*** כיום, "נאמני הר הבית" (קבוצת קנאים דתיים) מתכוונים לחזור על אותה טעות: לבנות בית מקדש שלישי ולהמליך עליהם את אחד הרבנים שלהם.**

**** אין בכוונתנו להטיח אשמה ביהודים, או להסית את הנוצרים, אלא להסביר ענין שהוא ענינו של העם היהודי ולא של עמים אחרים.**

***** התפלל=פלילים: "אם יחטא איש ואיש ופיללו אלוהים; ואם ליהוה יחטא איש מי יתפלל לו" (שמואל א --- ב' 25).**

המציא את התפילה בטענה שלאחר חורבן בית המקדש, נמנע מהעם להקריב קורבנות (דבר שלדעתם, אלוהים "מתאוה" לו מאד). אולם, טרם החורבן, נמצא שהנביאים חוזרים ומתרים בעם, שיהוה מאס בכל עולותיהם וזבחיהם, כי יהוה רוצה משפט ולא קורבנות. למרות זאת הם המשיכו בשלהם --- במקום קורבנות, הביאו לעם את המלמול --- הקרוי תפילה --- כמי שמוסיף חטא על פשע. כדברי מיכה הנביא:

"הירצה יהוה באלפי אילים בריבבות נחלי שמן?... הגיד לך אדם מה

טוב ומה יהוה דורש ממך: כי אם עשות משפט!" (מיכה ו' 8,7).

תופעת התפילה החלה עוד בימי המלכים, כמס שפתיים (של שירה והודיה לאל) הנלווה לשלושת הארוחות ביום --- להם הם קראו "קורבנות". ואלה היו מסוגים שונים: מן הבקר, מן הצאן, מן העז או מן העוף, אותם צריך להמליח תמיד (ויקרא ב' 31); או מסוג של מאפה תנור, בלול בשמן או על האש. כאשר חרב בית המקדש, נמנעה העלאת קורבנות, ואז נשאר אקט התפילה בלבד. הדברים נלמדים מדברי ישעיה המזהיר את העם מתוצאות המלמול הזה, העלולות להביא לטמטום גובר והולך, כדבריו:

"ען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כיבדוני (מס שפתיים), וליבו (לשמוע משפט) ריחק ממני, (לכן) ותהיה יראתם אותי מצוות אנשים מלומדה (ביטוי ציני כמתבאר מההמשך) לכן הינני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא --- ואבדה חוכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר" [ישעיה, כט' 13].

כבר אז מתריע ישעיה הנביא על התפתחות המנהג של הודיות תשבחות, הלל וכבוד השם יהוה (מה שקרוי היום --- תפילה).

במלכות שלמה החל העם את ההודיה לאלוהים, על השפע והטוב שנתן להם המלך בבמות הציבוריות (ואוי למי שלא אמר כך!!). שלמה ניצל את הבמות כדי לסתום פיות ולמנוע ביקורת על משטרו, מחד; ולהגביר את שיתוף הפעולה עם הממסד הדתי, בטענה שהתפילות יחזקו את האמונה של העם באלוהים (= המימסד הדתי דאז), מאידך.

שלמה נעזר בסופרי החצר שלו כדי לחבר שירים והודיות, משלים ופתגמים (משלי, קהלת, ושיר השירים). המלכים שבאו אחריו שכללו אותם. והרכבים בתקופות מאוחרות יותר הוסיפו עליהם עוד כהנה וכהנה. כיום שירים ותשבחות אלה מקובצים בסידורי התפילה הרבים והעבים. והעם לומד לחזור

עליהם, מאז ועד היום --- כ"מצוות אנשים מלומדה" לכן, אבדה חוכמת חכמיו, ובינת נבוניו מסתתרת, כדברי ישעיה (כ"ט 14).

דיכוי החכם ומניעת חינוך לרשע בתקופת המשנה

בנושא חינוך עמדנו על דרכו החינוכית של משה, בחינוך ארבעת הבנים. הראינו כי חכמי המשנה מנעו מהחכם להקשות קושיות; והשיבו לו כאילו שאל כרשע: מה העבודה (בתשובתם: "כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן"), למרות שהחכם שאל על עדות, על חוקיות ועל המשפט. כמו כן הראינו כי התייחסו לרשע, כאילו היה כופר שהוציא עצמו מן הכלל, ולכן נמנעו מחינוכו בכלל.

4. המשנה - חניטה לפיו של עם בעודו חי

לאחר חורבן בית ראשון, גלה עם ישראל מארצו עם ספר תורה, עיניו בראשו, ופיו עוסק באקטואליה. לאחר חורבן בית שני, גלה העם ואיתו אוסף אדיר של בריתות, משניות ותלמוד, אשר נסבו על דברים שאינם נגד עיני העם, אלא על פרשנות והסברים לדברי קודמיהם. הכתוב סתם את אוזני העם ואטם את עיניו. המילים הכתובות הפכו הר כגיגית על ראשי העם ומנהיגיו. רבי יהודה הנשיא, התכוון לטוב, אך למעשה חנט את פי העם בעודו חי.

המשנה הכתובה מנעה מתלמידים רבים את הדרך לפיתוח רעיונות מקוריים ויצירה בתחומי האקטואליה. התוצאה היתה התרחקות ממהותה של האלוהות, וגולה מתמשכת, ללא עצמאות אישית ומדינית לעם ישראל. רק בכנס הראשון של התנועה הציונית בבאזל בשנת **1898**, התבטאו מנהיגים יהודיים בנושאי אקטואליה, ללא כבלי המשנה והתלמוד, ושם נוסדה מדינת היהודים. המכנה המשותף לכל המתכנסים בבאזל, לא היה סידרי תפילה, ציציות, תפילין, או שמירת שבת וכשרות; אלא הסימן בבשרם: כולם נימולים (שותפים לבריתו של אברהם) וחופשיים לדבר על הכל כרצונם --- וזו הדרך שגאלה אותם.

מדינת ישראל הוקמה ע"י מבצע חלוצי של אנשים חילוניים בהתנחלויות שיתופיות כמו קיבוצים ומושבים; אלה דחקו כל מחשבה על אלוהים, כי לפי הגישה הקומוניסטית אין אלוהים; ולפי ניטשה, האלוהים מת וכל שנותר הוא

האדם הנמצא בדרך אל העל אדם. גישות אלה תרמו תרומה נכבדה וחשובה ליצירת קשר חדש של זרע אברהם עם ארץ מולדת, ממנה נולד דור המתמודד בלי גורמים מתווכים (כמו רבנים עמוסים בתורות עם דעות קדומות) כדי להכיר מחדש מציאות מוחשית של פה המדבר על אקטואליה כאן ועכשיו. דווקא לאחר שכולם יודעים שאין אלוהים, אז ומתוך אותו העדר אמונה, ישוב עם ישראל להכיר מחדש את אלוהי אברהם ולחדש איתו את קשר האבות.

5. עבודת מתים בחסות המימסד הדתי

לאחר הכשלון בחיי המעשה הבטיחו מנהיגי המימסד הדתי למאמיניהם, שהם יקבלו תמורה מלאה רק בחיי העולם הבא. לחזוק טענתם, הם המציאו תיאוריה שלמה על קיומו של עולם אחר, וכי המציאות הטופחת על פניהם, יום יום, אינה אלא גשר צר מאוד לעולם הבא. רבי נחמן מברסלב אף חבר את הפסוק המוכר כשיר אהוב על המתקהלים בציבור הדתי האומר: "כל העולם כולו --- גשר צר מאוד... והעיקר..."; העם למוד היסורים והתלאות, התפתה להאמין להבלי מנהיגיו הנחשלים ונתלה בקש ובכחש. עצימת עיניים זו נמשכה למעלה מאלפיים שנה.

במאה ה-12 קם עילוי בשם הרמב"ם (רבי משה בן מימון), עליו נאמר "ממשה עד משה לא קם כמשה". הוא עסק בענייני העולם הזה. היה רופא והתעניין בתחומי מדע שונים. קרא פילוסופיה מכתבי אריסטו ואפלטון וכתב את ספרו "מורה הנבוכים", בו ניסה להוכיח את קיומו של האלוהים על פי אמיתות המציאות. כנגדו קמו רבני פולין שקראו לחרם עליו בשל כפירה ועבודה זרה ורבני צרפת שרפו את ספריו. למזלו של הרמב"ם, הוא חי בספרד ובמצרים, הרחק מארצות אשכנז; אחרת היו ודאי מחרימים אותו כמו את שפינוזה, צולבים אותו כמו את ישו, או זורקים אותו לבור כפי שעשו לירמיה (קנאי דת אלה ממשיכים לכפות את דעותיהם הערלות על אחרים גם היום).

לשמחתנו, חופש הבעת הדעה, אשר נתחדש בקרב עמי העולם במאה ה-20 (כבימי "תור הזהב" בספרד, בימי הרמב"ם) מעודד כיום אנשים רבים להוקיר את תרומתו של הרמב"ם לנבוכים השואלים, כמו: תם וחכם.

לאחר שהמציאות טפחה על פני הרבנים, השתרשה בקרבם התפיסה שיש כוח על חושי החולש על חיי העולם הבא ותחיית המתים. בהתאם לזאת, החלו אנשים רבים יותר ויותר לקבור את מתיהם בהר הזיתים --- אל מול בית המקדש. הכוהנים בני חזון הקימו מצבות גדולות ויפות, בשורה הראשונה

הפונה אל הר הבית. אחריהם המשיכו כל "יפי הנפש" בעם ישראל --- להיקבר בהר הזיתים.

והיה כי נשאל, היכן קברי השופטים, והנביאים? --- ובכן, מקום קבורתם לא ידוע. משה ציווה את ישראל לקבור ללא מצבות. כך נהג העם משך כאלף שנים; עד שהמיסד הדתי, אשר המציא את האמונה בחיי העולם הבא ובתחיית המתים, נפל בעצמו לתוך איוולת זו.

המוסלמים, ראו את תהליך "הבניה וההתפתחות" של מצבות היהודים בהר הזיתים, וחששו מביאת המשיח; הם שמעו שהמשיח של היהודים עתיד לבוא מן המזרח --- דרך שער הרחמים --- לכן הם חסמו פתח זה באבנים. היהודים התנחמו במחשבה שלמשיחנו יש כוח להסיר את האבנים החוסמות את שער הרחמים; לכן הם הגבירו את רכישת החלקות בהר הזיתים ובנו לעצמם מצבות שיש מפוארות.

המוסלמים ראו את היהודים ממשיכים לקבור את מתייהם בהר הזיתים וטיכסו עצה. הם מצאו שהמשיח של היהודים צריך להיות כוהן, וכי לכוהנים אסור לעבור בשטח טמא של מתים וקברים. לכן המוסלמים החלו לקבור את מתייהם בשדרה ארוכה החוסמת את שער הרחמים.

כך מתנהלת היום בירושלים "מלחמת מתים וקברים" קשה ביותר: זה קובר ממזרח לגיא, אל מול שער הרחמים, וממתין לתחית המתים; וזה קובר ממערב לגיא וחוסם את שער הרחמים; אכן, שניהם עובדי אלילים ומצבות.

היום הר הזיתים בוחק מלובן ולא מירק. ההר נראה כמו פירמידה ענקית של שיש ומצבות; לדאבוננו, העבדים שיצאו ממצרים והתרחקו מעבודת המתים והמצבות, הקימו, לבסוף, בארצם תעשית מצבות ועבודת מתים, גדולה מזו שהיתה במצרים.

משה ידע שזו תהיה מגמת הערלים --- לעבוד עבודת מתים --- לכן הוא בחר למות לבד, בלי שידעו את מקום קבורתו, בהרי מואב, שם לא מובטחת כל נחלה לישראל. משה ידע שאם בני ישראל ידעו את מקום קבורתו, הם ודאי יבנו לו מצבה בגודל של כל הפירמידות של מצרים; ומסביבה ודאי יקימו קיוסקים רבים ובימות בידור, כדי שראשי ממשלות, המחפשים את דרכם אל המפלגות הדתיות ינאמו לפנייהם. מול פירמידה זו אנשים יוכלו לקנות את התמונות של הבאבא־משה, יקנו מים קדושים וינשקו כל הזמן את האבן --- כפי שהם עושים משך למעלה מאלפיים שנה לאבני הכותל ולאבני הבאבא־סאלי, לקבר רבי שמעון בר יוחאי, ורבי מאיר בעל הנס; וליתר "אבני המתים" ואבני הנגף ששמו ראשי המימסד הדתי בפני העם.

6. הדעות הקדומות בענין ביאת המשיח

הרבנים לא השכילו לגלות את טעותם בשל תקדימים ערלים שבחרו לעצמם. דעותיהם הקדומות הינן חזקות כל כך שהם מסוגלים לעוות דברים מפורשים, בתורה וכן של הרמב"ם אותו הם מוקירים ומעריצים.

בספרו **משנה תורה, שופטים, הלכות מלכים**, פרקים י"א וי"ב מדבר הרמב"ם על היעד אליו שואפת התורה להגיע --- ביאת המשיח, או גאולת ישראל --- שישכון בשקט ובשלווה בארצו. וכך נאמר אצל הרמב"ם (נצטט את דבריו כמה שיותר במלואם, כדי שיתרשם בעצמך מדבריו):

בפרק י"א

"א. המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל. וחוזרים כל המשפטים כימיו כשהיו מקודם: מקריבין קורבנות ועושים שמטין ויובלות ככל מצוותה האמורה בתורה. וכל מי שאינו מאמין בו... כופר בתורה ובמשה רבינו.

2. אף בערי מקלט הוא אומר אם ירחיב ה' אלוהיך את גבולך ויספת לך עוד שלוש < ערים... ולא צווה הקדוש ברוך הוא (הקב"ה) לתוהו, אבל בדברי הנביאים < אין הדבר צריך ראיה, שכל הספרים מלאים בדבר זה.

3. **"ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש < דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו. אין הדבר כך"** (ומבסס < דבריו על רבי עקיבא וחכמים אחרים שראו בבר כוכבא מלך המשיח ולא דרשו < ממנו לעשות אותות ומופתים).

4. ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו... ויכול < כל ישראל לילך בה... וקבץ נדחי ישראל ויתקן את העולם כולו לעבוד את < יהוה ביחד --- שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם < יהוה ולעבדו שכם אחד --- הרי שזה הוא המשיח.

וחוזר הרמב"ם ואומר בפרק י"ב:

1. **"אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם או יהיה שם < חידוש במעשה בראשית, אלא עולם במנהגו נוהג. וזה שנאמר בישעיה וגר <**

זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ, משל וחידה... שנאמר ואריה כבקר יאכל < תבן, וכן כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח הם משלים. ובימות המלך < המשיח יודע לכל לאיזה דבר היה משל, ומה ענין רמזו בהן.

2. אמרו חכמים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא **שעבוד מלכויות < בלבד**. יראה ממשותטו של דברי הנביאים שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת < גוג ומגוג ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא לישר לישראל ולהכין < לבם. שנאמר הנה אנוכי שולח לכם את אליה וגוי ואינו בא לא לטמא הטהור < ולא לטהר הטמא ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות ולא להכשיר מי < שהוחזקו פסולין. אלא **לשים שלום בעולם. שנאמר והשיב לב אבות על < בנים**.

ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח **יבא אליהו** וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו, שדברים סתומין הן אצל הנביאים. גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים. ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו, **ועל כל פנים אין סדור הווית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת. ולעולם לא יתעסק אדם בדברי האגדות ולא יאריך במדרשות האמורים בעגיגים אלו וכיוצא בהן, ולא ישימם עיקר. שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה**.

3. בימי המלך המשיח כשתתישב ממלכתו ויתקבצו אליו כל ישראל יתיחסו כולם על < פיו ברוח הקודש שתנוח עליו...

4. לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח, לא כדי שישלטו על כל העולם ולא < כדי שירדו בעכו"ם. ולא כדי שינשאו אותם העמים ולא כדי לאכול ולשתות < ולשמוח, אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחוכמתה ולא יהיה להם נוגש < ומבטל.

5. ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות. שהטובה < תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים

כעפר, ולא יהיה עסוק כל העולם אלא לדעת את יהוה בלבד. ולפיכך, יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים סתומים **וישיגו דעת בוראם כפי כוח האדם** שנאמר "כי מלאה הארץ דעה את יהוה כמים לים מכסים".

כל אדם שנולד בישראל ודובר בארץ עברית --- ולא קורא עברית בחו"ל כשפה מתה ולא דובר עברית כעולה חדש --- מבין מה אומר הרמב"ם בדברים שציטטנו לעיל בעיברית פשוטה. עם זאת נמצא שרבנים גולים מתאימים את דבריו הפשוטים של הרמב"ם לדעותיהם הקדומות גם בימינו אלה ומונעים באופן סיסמטי מצאן מרעיתם לפקוח את עיניהם כדי לראות.

לא נוכל להתמודד עם כל הספרות הרבנית בנושא, אך נתמודד עם חוברת אחת שיצאה לאחרונה בשם **"אוצר החסידים של הרבי מלובאוויץ"**, מערכת אוצר החסידים בכפר חב"ד, תשנ"א. שם מנסה הרבי מנחם מנדל שניאור מלובאוויץ להתמודד עם הסוגיה של ביאת המשיח באמצעות דברי הרמב"ם (אותם ציטטנו למעלה). להלן נראה כיצד הוא הופך את הדברים שאומר הרמב"ם לפי דיעותיו הקדומות.

עיוות המפורש ע"י הרבנים כיום

הרבי מלובאביץ קרא את דבריו המפורשים של הרמב"ם **ש"לא יעלה על דעתך** (כאיסור מוחלט על דבר שרבים סוברים) **שהמשיח יעשה אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם** או **מחיה מתים**; וכן הוא קרא את דברים המפורשים **ש"לא יעלה על לבבך** (שוב איסור מוחלט) **שהמשיח יחדש דבר ממעשה בראשית**. עם זאת פרש הרבי מלובאביץ את הדברים באופן הפוך, וישב את הסתירה בין דעתו הקדומה (אודות שינוי מסידרי בראשית) לבין דבריו המפורשים של הרמב"ם (שלא יעלה על דעתך, ושלא יעלה על לבבך), ע"י יצירת שתי תקופות בימי המשיח: א. זו שבעת ביאתו, שאז לא ישתנה דבר; ב. וזו שלאחריה, שאז יהיו שינויים בסדרי בראשית. והרי דברי הפרשנות של הרבי מלובאביץ בחוברת הנ"ל:

"ונראה להרמב"ם שיש ב' ענינים בשני זמנים שונים: יש ענין זמן בימות המשיח שקשור עם ביאת המשיח. ויש עוד ענין זמן נוסף, שיתוסף לאחר תקופת התחלת ימות המשיח, שבה יתוספו הנהגות, דברים שיעשה הקב"ה באותו זמן, לרבות עניני שינוי מנהגו של

עולם. וזה יהיה כאמור בתקופה מאוחרת יותר בימות המשיח גופא" (עמ' 17 טור 3).

"ונמצא שיהא **כימות המשיח חידוש במעשי בראשית**, מכריח בדעת הרמב"ם שבימות המשיח עצמן ישנן ב' תקופות: תקופה הקשורה במשיח, ותקופה מאוחרת יותר, או יבטל מנהגו של עולם" (שם, ע"מ 72).

במילים אחרות, הרבי מילובאביץ מניח שבימות המשיח יהיה חידוש במעשי בראשית, לכן מוכרח להיות כדברי הרמב"ם שתי תקופות. זו מסקנה על פי התכלית הסופית ולא על פי המושכלות הראשונים. גישה זו עומדת בניגוד לדבריו הפשוטים של הרמב"ם ("שלא יעלה על לבבך", "ושלא יעלה על הדעת").

כך מושיב הרבי מילובאביץ את הרמב"ם לצד חכמי אשכנז (שמדברים על תחיית מתים ושינוי סדרי בראשית, כמעשה בפועל, ולא כמשל וחידה) ועשה לו שתי תקופות: אחת, בימי ביאת המשיח שאין שינוי בסדרי עולם, והכל כמנהגו נוהג; והשניה, לאחר ביאת המשיח --- שאז יחיה מתים, על פי דיעותיו הקדומות ומילותיו הערלות (של הרבי).

מילים ערלות אלה הינם כמו וירוסים במחשב (במוח האדם) שהורסים ודוחקים לצד, כל מסמך אחר המדבר על מראה עיניים. כך תפחו המסמכים של המילים הערלות ויצרו מסמכים שחסמו את עיני הרבנים, ואת עיני צאן מרעיתם מלראות מציאות פשוטה שמול עיניהם. בזה בדיוק נלחם אברהם אבינו נגד עובדי האלילים; וכן משה רבנו במלחמתו בפרעונים; וכן הרמב"ם בחשכת ימי הביניים האפלים.

נראה שרבני אשכנז מתקשים לעזוב את תורת המתים שיצרו לעצמם. אולם רבנים מהמזרח יבינו בקלות יתירה שהנביאים דברו במשל וחידה, כאשר דיברו על תחיית מתים, ועל ישני עפר המתעוררים, וכן על העצמות היבשות שקרמו עור וגידים ועל זאב הגר עם כבש. רבני ספרד לא התנתקו אף לרגע מהמורשת של בני שם --- לספר משלים וחידות. לכן, הרבנים הספרדים לא התפתו להאמין שיחולו שינויים בסידרי בראשית.

הרמב"ם שחי במצרים וחונך על משלי ערב ידע להבחין מיד שהנביאים מדברים במשלים וחידות; וכן ש"את האלוהים עובדים באמצעות השכל

בלבד" (פתגם ערבי נפוץ וידוע). לכן, כאשר הרמב"ם קרא את דברי ישעיה הנביא ש"גר זאב עם כבש", וכן על "ישני עפר הקמים לתחיה", הוא העדיף לדבוק במציאות המדעית, ודחה מעליו כל אשליה עצמית, שכביכול מדובר בשינוי בסידרי בראשית.

כפי שראינו הרמב"ם שלל אפשרות כזו מכל וכל; כדבריו: "אל יעלה על דעתך" בפרט; ו"אל יעלה על הלב" בכלל.

שפינוזה תומך ברמב"ם - אין ניסים ואין נפלאות

ברוך שפינוזה התמודד בחוכמה רבה עם הדעה הקדומה אודות הניסים. וכך הוא אומר בספרו "מאמר תיאולוגי מדיני" (הוצאת מגנט, תשכ"ב, עמ' 46):

"המון העם חושב שכוח אלוהים והשגחתו מתגלם במלוא בירור בשעה שהוא רואה שנתרחש בטבע דבר מה... הסותר את השקפתו המורגלת על הטבע.... ודעתם היא כי שום דבר אינו עשוי להוכיח ביתר בירור את מציאות אלוהים כעובדה, אלא רק כאשר הטבע --- כפי שהם סבורים --- אינו שומר על סדריו. ... כי הם סבורים שאלוהים אינו עושה כלום כל זמן שהטבע כמנהגו נוהג; ואדרכא, (לדעתם) כוח הטבע והסיבות הטבעיות בטלים כל זמן שאלוהים פועל.... ומה כוונתם "באלוהים" וב"טבע"... אין הם יודעים לחלוטין, וזולת מה שהם מדמים את יכולת אלוהים כשלטון של הוד מלכות ואת יכולת הטבע ככוח ודחף. לפיכך מכנה המק העם את המעשים הלא רגילים של הטבע בשם ניסים, או מעשי אלוהים.

... דומני כי דבר זה מוצאו מן היהודים הראשונים שבבואם להוכיח לעכו"ם בני זמנם שעבדו אלים נראים (דהינו השמש, הירח, האדמה, המים, האויר וכו') ולהוכיח כי אלים אלה חלשים הם ולא יציבים.... היו מספרים את הגיסים שארעום... דבר זה נראה כל כך בעיני הבריות, עד שלא חדלו עד היום הזה מלברות גיסים כדי שיאמינו להם שהם אהובים על אלוהים מזולתם".

ואכן באופן דומה מתנהגים כל אותם רבנים המנסים לדרבן אנשים לחזור בתשובה. הם מרבים לספר לתלמידיהם סיפורים על ניסים ונפלאות, שעשה רב זה או אחר. לדעתם, גם אם עדיין לא הגיעו ימי המשיח, הרי שאותו מחולל ניסים נותן להם לטעום כבר עתה מן הטעם של ימות המשיח. והרי זה

אבסורד וסתירה שבה הם חיים: אם הגיע כבר אותו מחולל ניסים, אז שיעשה את זה בגדול ויקים גם את המתים לתחיה.

ראינו כי גם משה ניסה בתחילה לגרום לעם להאמין באלוהי אברהם באמצעות קסמים ולהטים, ונתן תורה במסגרת של חזיון אור־קולי; לאחר שגילה כי טעה, הוא תיקן את דבריו לאחר 40 שנה של נדודים במדבר, ואמר כי "בפיך ובלבבך לעשותו". באופן דומה נהגו נביאים כמו אליהו ואלישע --- לעשות קסמים --- אך לא הצליחו להביא העם לחזור לאלוהי אברהם. באותה שיטה נקט גם ישוע הנוצרי. הוא ריפא כנראה חולים פסיכוסומטיים, בלי להסביר את שיטתו והדבר נתפס בעיני העם הטיפש כנס פלאי; וסופו שביקשו ממנו שיושיע את עצמו בהיותו תלוי על הצלב.

ישוע ידע שבתקופתו יהיה לו קשה לשכנע דור של טיפשים לוותר על אמונותיהם התפלות. לכן דיבר אליהם במשלם וחידות. השליחים של ישוע הפיצו את משלים אלה מחוץ למזהית --- לעמים הערלים באירופה ובצפון, והם הפכו את דברי המשל לחיוב שכך יקרה בפועל. דעה קדומה זו מאז ועד היום בעיקר בקרב הרבנות האשכנזית, וקיבלה חיזוק כריטואלים כפייתיים בשל "חרדתם" הרבה (וכלשון הפסיכולוגים: חרדה מתמדת מביאה לבסוף לפראנויה; ולקביעון התנהגותי הנקרא "התנהגות אובססיבית קומפולסיבית". זו מתבטאת כריטואלים התנהגותיים, של טקסים דתיים בעלי כללים נוקשים ביותר ורצון עז מלווה בחיל וברעדה לכפות זאת על אחרים).

לדעת שפינוזה "על פי קצת דוגמאות מכתבי הקודש רואים כי בגזרות אלוהים ורציותיו אין כתבי הקודש מתכוונים אלא לסדר הטבע גופו המתחייב מהוקיו הנצחיים" (שם ע"ט 76).

לדברי שפינתה, "הנס הינו מעשה שאינו ניתן להסברה על פי סיבתו, אבל ממעשה הנעלה מהשגתנו אין בידנו לקנות הכרה כלשהי" (ע"ט 76). מכאן נובע "ש"מסמכי הוירוס" הרבים שבני האדם יצרו במוחם --- על ניסים ונפלאות "שעה שאינם מבינים דבר מה --- דבריהם בטלים לחלוטין. אכן, זו דרך מגוכחת להודות בהעדר ידיעה... זאת ועוד אפילו אם היה בידנו להסיק דבר מה מן הניסים לא ניתן בשום אופן להסיק מהם את מציאות אלוהים". (שם ע"ט 86).

ראינו כי גם הרמב"ם היה מודע לכך שהניסים אינם מביאים ליראה ואינם מביאים לאהבה; אלא דווקא חוקי הטבע וסדרי הטבע מביאים את האדם להכרה אמיתית במציאות האלוהים. לכן חזר הרמב"ם והדגיש פעמיים: "אל יעלה על דעתך"; ו"אל יעלה על הלב". מדברים אלה נבין מה קורה לחברות שלמות, כאשר מסמכי וירוס --- הטעונים במילים ערלות רבות --- מונעים מבני האדם לפקוח עיניים כדי לראות; ונבין כיצד מילים ערלות יוצרות לבסוף

מסמכי וירוס גדולים (במשך השנים), אשר הורסים מסמכים חשובים אחרים, הן את דברי משה והנביאים, הן את דברי הרמב"ם או שפינוזה, וכל תוכן מדעי אחר.

פירוש המשלים והחידות:

אליהו לא יבוא: בענין אליהו הנביא, אנו רואים שהרמב"ם עוקף את הסוגיה. אילו היה נכנס לתוכה היה מוכרח לפסוק חד משמעית שאלהו הנביא לא יבוא --- כי אמר שאין תחית מתים ואין שינוי מסדרי בראשית ואף הזהיר **שלא יעלה על דעתך בדבר הזה** (לאמור איסור מוחלט על דברים שרבים סוברים כך). לכן מה פתאום שאלהו יתעורר לפתע מהמתים אל החיים; ומה פתאום שיחיה בשמים כשלושת אלפים שנה. לכן יש לדחות כל אלה כדברי הבל. לכן אליהו הנביא לא יבוא ויתר המתים לא יתעוררו. לא בתקופה הראשונה שיצר הרבי מילובאיץ, וגם לא אחריה.

ומה החידה המסתתרת כאן? --- בספר מלאכי נאמר: "הנני שולח אליכם את אליהו" (לא נאמר אליהו); פרוש החידה היא זו: שהשליח שיבוא הוא האדם שיאמר: כוחי (אלי), הוא האלוהים (יה) --- הוא = "אליה".

באופן דומה אומר זאת ישוע: "ראה **לא תראוני מעתה ועד אשר תאמרו: ברוך הבא בשם יהוה**" (מתי כ"ג, 37).

הרבנים מסכנים את חיי המשיח: רבני אשכנז מסכנים את חיי המשיח, בשל דיעותיהם הקדומות. כך למשל, אם היום יקום מקרבם אדם חכם וזה יתעלה לדרגה של הרמב"ם, או למעלתו של משה, הרבנים יעשו לו מבחן, שיקרא "מבחן משיח". הם בוודאי יאמרו לו --- נכון אתה המשיח; ועתה נעבור לתקופה השנייה. נתלה אותך ונראה אם אתה יכול לרדת לבד מהעץ (כך בדיוק עשו לישוע הנוצרי). אמרו לו: נצלב אותך ועתה תנסה להושיע את עצמך.

המון ערל ומטומטם לא יכול היה להבין את מהות האלוהים. שהוא פשוט וקרוב אליך וקשור לפה המדבר. ומאחר שבתקופה ההיא דיכאו המלכים את העם ורמסו אותו, והמציאות הכלכלית, האישית והבטחונית לא היתה יציבה, לכן הם נאלצו לדבוק בספודי מעשיות על ניסים ונפלאות. כידוע דעות קדומות כאלה היו נחלתם של עם ישראל, כאשר יצאו כעבדים ממצריים. לכן משה היה זקוק לתחרות עם החרטומים במעשי להטוטים, כדי לבסס את מעמדו

בעיני עם של עבדים מדוכאים. אך בסוף דרכו החינוכית אמר כי המילה שבפה היא מהות האלוהים.

ישוע ידע שאין ניסים ונפלאות, ואין תחיית מתים: ישוע נולד בתקופה כלכלית קשה מאוד לעם ישראל והתקשה להסביר את מעשיו בצורה מדעית לאנשים ערלים (שמזמן עזבו את אלוהי אברהם). נזכור שמשה הצליח להביא את העם לשלב השיפוט העצמאי רק אחרי 40 שנה של נדודים במדבר. לכן, ישוע ידע כי סופו קרוב, וכי הערלים יהרגו אותו לפני שהוא יספיק לחנך עם שלם לצאת ממחשבות על ניסים

ונפלאות, לכדי הבנה על סיבה ומסובב לפי דרך הטבע; בתוך תוכו, ישוע ידע שאין ניסים ונפלאות. כך למשל, ראה דיברי השטן (מחשבה העולה מתוכו) לישוע (לוקס ד' --- 4):

"אם בן האלוהים אתה, אמור אל האבן הזאת ותהי ללחם. ויען אותו ישוע --- הן כתוב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם. כי על כל מוצא פי האלוהים".

אח"כ ישוע התנסה ברעיון חדש, נאמר שם:

"הביאו אל פינת בית המקדש ואמר לו אם בן האלוהים אתה התנפל מטה מזה (קפוץ למטה) כי כתוב כי מלאכיו יצווה לך לשמרך וכי על כפיים ישאוך פן תיגוף באבן רגלך. ויען ישוע ויאמר אליו: נאמר לא תנסה את יהוה אלוהיך" (לוקס ד' 9).

ובדיון על תחית המתים ויכולתה להשפיע על האמונה, ישוע אמר:

"ויאמר אברהם יש להם משה והנביאים --- אליהם ישמעון; ויאמר לא כן אבי אברהם, אך אם ילך אחד מן המתים אז ישובו. ויאמר אליו: **אם לא ישמעו אל משה ואל הנביאים אזי גם כי יקום אחד מן המתים לא יאמינו**" (לוקס ט"ז 92-13).

דהיינו, הכוח לשכנע את האנשים להאמין באלוהים הוא מתוך דבריהם הפשוטים של משה והנביאים; וגם אם יתהוללו ניסים ונפלאות של חזרת אדם מן המתים --- לדברי אברהם (שאת תורתו ישוע הכיר היטב) --- דבר זה לא יגרום להם להאמין באלוהים.

ידיעת האלוהים היא מן המדע וידיעת הטבע: בדיוק כמו משה שאמר שחוקת המילה ("אלוהי אברהם"), הוא בפך ובלבבך לעשותו, ובדיוק כפי

שהרמב"ם אמר שאת האלוהים מכירים לדעת במדע, כך אמר גם ישוע. בעת הויכוח שלו עם הפרושים, על מהות האלוהים הוא עונה להם:

"ואהבת את יהוה אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מדעך, וזאת המצווה הגדולה והראשונה (מתי כ"ב 31 ומרקוס י"ב 30),

עניין "מדעך" אינו כתוב בתורה עצמה והיא תוספת יחודית לישוע, המראה כי הוא מרשה לעצמו (כמי שמבין את מהות הדברים), להוסיף תוכן שיביא את מהות הרעיון של אלוהי אברהם לכדי דיוק רב יותר ושהקירבה לאלוהים מושגת בכל אמצעי המדע העומדים לרשותך.

באופן דומה רואה זאת גם הרמב"ם שאחת מאגרותיו:

"ואחד מן התנאים שיש אצלנו ידועים לכל נביא --- שיהיה בתכלית המדע, ואז ינבא אותו הקדוש ברוך הוא, לפי שהוא עיקר אצלנו: שאין הנבואה שורה אלא על חכם, גיבור ועשיר; ובארו, שאפילו "גיבור" --- שיהיה כובש את יצרו. ו"עשיר" --- עשיר בדעתו. אבל כשיעמוד אדם שאיננו מפורסם בחוכמה ויאמר שהוא נביא --- אין מאמינים לו. כל שכן, אם יאמר אחד מעמי הארץ שהוא משיח" (איגרות הרמב"ם, הוצאת מוסד הרב קוק, עמ' קע"ט).

בנוסף, כאשר הפרושים מנסים להעמיד את ישוע במבחן, ושואלים אותו: מה יקרה בעת תחית המתים, עם מי תחתן אשה שבעלה נפטר והתחתנה עם אחיו, השיב ישוע כך:

"ועל דבר המתים כי קום יקומו --- הלא קראתם בספר משה בסנה את אשר דיבר אליו האלוהים לאמור: "אלוהי אברהם ואלוהי יצחק ואלוהי יעקב. האלוהים איננו אלוהי המתים, כי אם אלוהי החיים. לכן הרביתם לתעות" (מרקוס י"ב 62).

לכן הוא שאמרנו, גם אם יקום בחצרות החסידים אדם חכם כמו הרמב"ם, או כמו משה (או כמו ישוע) נראה שהרבנים יתלו אותו או ירו בו ואח "כ יאמרו לו: נראה אותך תושיע את עצמך.

ישוע, הבין שהבעיה היא בפה המרבה לדבר ואינו מראה דבר. לכן הוא רואה בעם הזה ובמנהיגיו כעיוורים ממש; כדבריו (מתי כ"ג 32):

דת מדע וחברה --- הסוד הטמון ב"חוקת המילה" 39S

"אוי לכם הסופרים והפרושים החנפים מנהלים עיוורים המסננים את היתוש ובלועים את הגמל"

וכן נמצא במרקוס ז' 6:

"ויען אליהם ולפרושים המתווכחים איתו: היטב ניבא ישעיה עליכם, החנפים, ככתוב "העם הזה בשפתיו כיבדוני וליבו ריחק ממני ותהיי יראתם אותי מצוות אנשים מלומדים, ויקרא אל העם ואמר להם שימעו והבינו --- לא הבא אל הפה יטמא את האדם, כי אם היוצא מן הפה הוא המטמא את האדם".

ישוע היה נביא רואה, לכן ניבא שבית המקדש היפה, שהורדוס בנה יחרב (מרקוס י"ג 2), וכך היה; הוא גם ניבא שבבוא היום "בן האדם ישב לימין האלוהים" וכך גם יהיה. אם הבנו את הנאמר כאן, הרי שנבין גם למה התכוונו ישוע ויתר הנביאים בישראל, כאשר דיברו במשלים. בספר זה הוכחנו, שכך אכן עתיד לקרות: מאחר שמלכות השמים נמצאת בפיק ובלבבך, הרי שאתה תוכל לעשותו, כמו כל אדם אחר, ע"י שתסיר את המילים הערלות ותדבר במילה מראה, לפי חוקת המילה של אברהם.

אין בית מקדש להקרבת קורבנות, אלא בית משפט להורות חוכמה ודעת: הרמב"ם מדבר על שני ענינים בימי המשיח. ושני אלה דורשים לדעתנו בדיקה מחודשת והם:

1. בנית בית המקדש

2. חידוש הקורבנות.

1. לדידנו, הנביאים הסבירו כי "המקדש" או "בית יעקב שיבנה על הר נישא" הינו **בית משפט** שיוורה דעה ויביא לשלום בין עמים ולאומים. כפי שראינו, הרמב"ם שולל את הגישה שימות המשיח נועדו כדי לאכול ולשתות ולרדות בעכו"ם. לכן

עלינו להבין את ענין המקדש רק בקשר לבית משפט --- שהוא קודש הקודשים של כל חברה. ובית זה שיבנה בירושלים עתיד להורות דעה, חוכמה ומדע.

2. נראה שהרמב"ם טעה רק בדבר אחד, והוא הקרבת קורבנות. אם ענין הקורבנות הוא במשמעות של אירוח בני האדם לשיחה סביב שולחן, אזי צדק הרמב"ם; אך אם מדובר בחידוש טקסי הקורבנות, אותם יצר ומיסד שלמה המלך --- אזי טעות הדבר.

כאמור, כל פרשנות שתתן יד, או תמיכה במשטר של שלמה המלך, או

שיתן גיבוי לטקסים של הקרבת הקורבנות בבית המקדש של שלמה, הינה סותרת מיניה וביה את כל דברי התרעומת של הנביאים על אותם מלכים ועל אותו עם מטומטם. הנביאים הכירו את המציאות העגומה מקרוב וצדקו בדברי נבואתם. לכן תהיה זו אך טעות אם לא נביא מדבריהם, ונלמד את הלקח מפיהם, בפרספקטיבה של היום:

1. ישעיה --- "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" (ישעיה א' 62).

2. הושע --- "ומשפטך אור יצא, כי חסד חפצתי ודעת אלוהים מעולות" (שם ו' 5);

וכן: "זבחי הבהבי, זבחיו בשר ויאכלו, יהוה לא רצם, עתה יזכור עוונם ויפקוד חטאם. המה מצרים (סמל העבדות) ישובו" (שם ח' 31). דווקא בשל זבחייהם יחזרו לעבדות.

3. מיכה --- "הירצה יהוה באלפי אילים ברכבות נחלי שמן? ... הגיד לך אשר מה טוב ומה יהוה דורש ממך: כי אם עשות משפט" (מיכה ו' 6-8).

4. מלאכי --- חוזר על אותו רעיון ואף קורא בזעקה: "איה אלוהי המשפט" (מלאכי ב' 71).

5. צפניה --- "כי משפטי לאסוף גויים לקבץ ממלכות... כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה" (ג' 8).

לכן טוב יעשו הרבנים אם לא ילעיטו את תלמידיהם בציפיות אודות בית מקדש שירד מוכן מן השמים ושלא יצפו להקריב שם קורבנות. כי תפילותיהם הערלות הינם המשך של דיבור שלא על מראה עינים; בכל מקרה יהוה דוחה את הקורבן ואת התפילה. כאמור, יהוה חפץ רק במשפט, ולא בעולות וזבחים; וגם לא בתפילת שחרית מנחה וערבית, כי הם בסה"ב התחליפים של אותם עולות וזבחים.

משה עקד את העם, וגם תוכנן את מקום נפילתם: משה ידע שכאשר עם ישראל יפול הם לא יקומו עוד, ולא יצליחו לחזור למקורותיהם, אלא לאחר שיבואו עליהם כל הקללות שניבא להם. משה אף עקד את ישראל בקשר חווי עם מוקשים, כדי שהמשא הכבד יפיל את כולם עד לאובדן המימסד הדתי כולו. אחד המוקשים, הוא עניין הקורבנות. כבר בעת מעשה העגל במעמד הר סיני הבטיח אלוהים למשה (משה חשב לעצמו) שהוא יכול להאביד את כל העם ולעשות ממשה גוי גדול (שמות ל"ב **9-14**). כאמור, משה הרואה יכול היה לתכנת את העם הזה כרצונו, אך היה כבול בבריתו של אברהם. לכן כממשיך דרכו של אברהם, הוא חזר בו מהרעיון להשמיד את העם מיד ובנה תוכנית חליפית, שתשמר את זרע משה, באמצעות שושלת של כוהנים (בניו של אהרון אחיו) וכך הוא עשה זאת:

דת מרע וחברה - הסוד הטמון ב"חוקת המילה" **397**

משה הרחיק את זרע הכהנים מעבודת המתים (כך למשל שלא יעברו במקום של מתים ועוד חוקים המיוחדים לכהנים בענין מתים). הוא הורה לכהנים שלא להינשא לגרושות. והבטיח את קיומם הכלכלי של הכהנים, כאשר העם יהיה נתון בידי שלטון זר שירדה בהם. לצורך כך נועד עניין הקורבנות. תחילה היה הדבר כסעודה משותפת ולשיחה; אח"כ, שלמה המלך מיסד אותו בבמות ציבוריות ובפיקוח המלך. ולבסוף, כאשר העם סבל והיה עני ומרוד, הוא היה צריך להביא לכהנים קורבנות, ולהעשיר בכך את הכהנים בשעות הקשות ביותר בכלכלה של עם ישראל. את התוצאה של הדבר אנו מוצאים כיום. בניו של אהרון היו שניים מתוך כ-600,000 אלף היוצאים ממצרים. כיום נמצא שאחוז הכוהנים מקרב עם ישראל הוא רב יותר משיעורם היחסי שהיה בעת יציאת מצרים. רבים מאותם כוהנים שינו את שמם על פי ארץ מוצאם: כהן, כהנא, כץ (כהן צדק) ועוד.

באופן דומה לנ"ל רואה זאת גם שפינוזה בספרו "מאמר תיאולוגי מדיני", עמ' 187 -- 188. ובאופן דומה רואה זאת גם ירמיה (ל"ב 31); לפיהם נפילת העם נקבעה למן היום שנחקקו חוקי העם הזה ע"י משה; דהיינו, לא רק חוקים טובים נתן לנו משה אלא גם מוקשים, כדי שמוקשים אלה יצרו את המהפך הדרוש לקיום הנגזר על עם ישראל, לעבור שני שלבי ניסוי דיכטומי: B --- לא A ; לא A --- B. לכן טוב נעשה אם נתחיל היום בקשר מחודש עם האבות, החל מחוקת המילה --- בלי כל כפיה של דעות כאלה או אחרות; דהיינו, רק ברית המילה תנחה אותנו לגזור את החוקים הנובעים מתוכה; רק כך נוכל לבנות מערכת חוקים שתתמוך בקיום העם הזה בארצו לעולמי עד*.

החזרה לקשר האבות --- רק אחרי דחיקת רגלי המימסד הדתי:

א. ירמיה ידע שהינתקות, ולו הריגעית, מחוקת המילה לא תאפשר חידוש הקשר של העם לאלוהיו (לחוקתו), אלא באמצעות יצירת מצע --- בסיס --- חדש לאותה

התקשרות. ירמיה ממשיך את הקשר שנותק, כדבר שאין לו תקנה והוא ממשיך את הדבר כך:

1. ירמיה מצווה לקחת אזור פישתים ולהטמינו באזור פרת בנקיקי סלע ואחרי זמן לשוב לקחתו. אז הוא מוצא שאזור הפישתים נשחת ולא יצלח לכל, ומנבא שכך יקרה גם לקשר של עם ישראל עם אלוהיו (ירמיה י"ג 7-1).

* לעניין זה ראה לאיזו אדיקות יתירה נתפס העם בטכסי הקורבנות שלו. ישוע מתריע על כך, שדוד הרעב לא חשש לאכול את לחם הפנים במקדש; באופן דומה, אומר שפינוזה בספרו, שדווקא בשל העובדה שעבודת ההיכל היתה מוסתרת מעיני העם, לכן דווקא נושא עבודת ההיכל יצר לבסוף את הציות העיוור ואת הדעות הקדומות בקרב העם (שם עמ' 187).

2. לקנות בקבוק ולשבור אותו. הבקבוק המנותץ לא ניתן לתיקון עוד, כך יהיה מצב העם לאחר ניתוק הקשר עם האבות (ירמיה י"ט 1).

ב. יחזקאל --- צופה דברים דומים, כדבריו על חזון אחרית הימים:

"ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקירבכם; והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר (יחזקאל ל"ו 26).

גם חזון "העצמות היבשות" של יחזקאל המראה כביכול על תחית מתים מתוך אוד מוצל מאש ומתוך גיא הריגה אינו אלא משל לתחיה של עם הנחשב למת. ובצדק ראה הרמב"ם בכל דברי הנביאים כמשל וחידה ולא כשינוי בסדרי בראשית; ואם זה היה המשל, מה פתרון החידה? --- עם ישראל חזר לתקומה מדינית מתוך כיבשני האש ומתוך גיא הריגה, על אדמת אירופה; וזה הנמשל נחשב לעם המת, והוא מספיק ברור לימינו אלה. מלחמת העולם הראשונה והשניה היא מלחמת גוג ומגוג; ובנימין זאב הרצל שקרא לעם ישראל להיפרד מהסביבה ולעלות לישראל הוא משיח אלוהים (אדם רואה) שהקדים אותן מלחמות.

חוקת המילה תשעבד מלכויות: הראינו כי הרמב"ם אומר שאין בין העולם הזה לבין ימות המשיח אלא שעבוד מלכויות. ואכן דברים אלה מסתדרים עם מה שאמרנו: רק חוקה חסרת אידיאולוגיה, שתנשא מעל כל המלכים, הנשיאים, והשרים, תוכל לשאת את עם ישראל בארצו, וכן להביא לשלום עם בטחון לכל עמי העולם, לפתח את המשפט הבינ"ל וליעל את עבודת האו"ם בטיפול בסכסוכים בינ"ל. לכן הוא שאמרנו "חוקת המילה" תשעבד את כל המלכויות תחת מלכות אחת של "אלוהי אברהם". לחוקה זו קרא ישוע "מלכות השמים", שבו האדם ישב לימין האלוהים (ואף אחד לא הבין על מה הוא מדבר); יחזקאל קרא לה "לב חדש ורוח חדשה"; ומשה קרא לה "מל יהוה את לבבך לאהבה את יהוה אלוהיך".

וכך הסביר זאת הרמב"ם: "אין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שיעבוד מלכויות בלבד... לשים שלום בעולם שנאמר והשיב לב אבות על בנים".

היום הוא הזמן הנכון: במהלך הדורות --- יחזקאל הבין את מהות האלוהים, אך התקופה לא היתה כשרה. הרמב"ם הבין את מהות האלוהים אך התקופה לא היתה כשרה. כך גם קרה לרבי עקיבא ובר כוכבא (שאיכזב ונקרא בר כוזיבא) וכן למי שסבר שימות המשיח מחייבים שינוי בסדרי בראשית וסופם שהרגו אנשים חפים מפשע. כמה אנשים תמימי דרך נשלחו

|

לירושלים, כדי לדבר דברים פשוטים, על מראה עיניים, אך כולם הומתו חינם; ביטא זאת יפה ביותר ישוע הנביא:

"ירושלים ירושלים, ההורגת את הנביאים והסוקלת את השלוחים אליה. כמה פעמים רציתי לקבץ את בניך כתרנגולת המקבצת את אפרוחיה תחת כנפיה ולא אביתם. כי אני אומר לכם, ראה לא תראוני מעתה עד אשר תאמרו: "ברוך הבא בשם יהוה" (מתי נ"ג 73).

מתברר שדברים דומים ראה גם יחזקאל שישב בבבל וראה את ציון "מתבוססת בדמייך ואומר לך בדמייך חיי בדמייך חיי" (זהו כוס התרעלה שבדבר הקללה). מתברר ששניהם --- ישוע באויחזקאל בבבל, חזו דברים אלה, באופן מתואם **p** לחלוטין לדברי משה על דבר הקללה: "ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום הוא" (דברים 8 ל"א, ו).

על מה דיברנו עד כאן? --- כמובן רק על דברים פשוטים, הנמצאים כל הזמן מול עיניך. ואני שואל בכנות. אם זה כל כך פשוט --- אז למה אנשים סיבכו את זה במאוד מאוד? --- והתשובה שמצאתי היא שהפשטות היא החוכמה; והפשטות היא האמת שמול עיניך. לבן כאשר מגלים לך אותה דע לכבד אותה. מתברר שאלפי דורות לא הצליחו להבין את הפשטות שבאור ובעיין שמראה לך הכל. לכן תבין שלמרות שחכמים רבים אמרו לך זאת, לא הצלחת להבינם. אנשים רבים למדו מדיטציה טרנסצידנטאלית, והלכו לשמוע את המהרישי אומר כבודיהסט: "מה שפשוט ואמיתי הוא תומך בחיים". אנשים רבים שמעו את השיר הידוע של ג'והן לנון, ואת, *imagine* **Imagine there is no Heaven above us only Sky** מילותיו: "אך לא הבינו

דבר. מכאן תבין, עד כמה פשוטה שיטתו של אברהם, ועד כמה היא קרובה אליך, ודווקא בשל פשטותה תאהב אותה ותכבד אותה.

נסה לחשוב פשוט, אז תופתע לדעת עד כמה האלוהים קרוב אליך ואוהב אותך (כי הוא המילה שבתוכך). אז תתפלא לדעת --- איך זה שלא יכולת לחשוב פשוט כל כך לפני כן. אז תבין שההפשטות שמול עיניך, הינה "נס" מספיק ראוי לכבוד והערכה. כך תחיה בשלום ובשלווה עם עצמך, ועם כל הסובבים אותך.

לסיכום:

א. גישת הרבנים על תהית המתים ועל תורת הנשמות, סותרת את המציאות ואת מראה העיניים והינה ערלה מיסודה, לכן היא תורת מתים. הרבנים עלולים לעשות "ניסוי משיח" הנוגד את הוקי הטבע ולהרוג דוברי אמת.

2. העורלה מכה בישראל (וכמובן בכל העמים בעולם) מאז שישראל עזב את חוקת המילה למען "חוקת המלך" (כדברי שמואל), להיות ככל העמים. כך נשאר עם ישראל מאז ועד היום.

3. מיליארדים של אנשים קראו את ההגדה של פסח, וחזרו עליה מדור לדור. בסה"ב, מיליארדים של מיליארדים פעמים נקראו אותן השורות בהגדה --- אך העיניים לא ראו את הסתירה הפשוטה --- שמדכאים את החכם ומשבחים את הרשע. לכן אין מנוס מלהודות: שכפי שאלוהי אברהם (חוקת המילה) הוא פשוט וקרוב אליך, כך הוא גם מסתתר ממך; הוא לידך --- אך גם רחוק ממך; הוא מכה בך --- אך גם דואג לך; אוהב אותך --- וגם מקנא לך; נוצר חסד לאלפים, ויקיים את בריתו לאברהם גם אחרי שנות אלף דור --- אך גם נושא עוון אבות על בנים ועל שילשים ועל ריבעים.

4. הזהר וכבד את חוקת אלוהי אברהם. שים את חוקת המילה להיות **עטרת תפארת למדינת ישראל (החוקה לישראל)**, כדי שתפקחנה עיניים לראות, ככתוב:

"וראיתם ויש ליבכם, ועצמותיכם כדשא תפרחנה";

פסוקים לעידוד

ישעיה

"שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מִבְּקֵשֵׁי יְהוָה --- הַבִּיטוּ אֶל צוּר חוֹצְבֹתֶם וְאֶל מִקְבַּת כּוֹר נּוֹקְרֹתֶם, הַבִּיטוּ אֶל אֲבֵרֵיהֶם אֲבִיכֶם

יְשַׁעְיָה נ"א ו

"כִּי תוֹרָה מֵאִתִּי תֵצֵא וּמִשְׁפָּטִי לְאוֹר עַמִּים אֲרַגִּיעַ".

יְשַׁעְיָה נ"א 4

"וַיִּגְבַּהּ יְהוָה צְבָאוֹת בְּמִשְׁפָּט".

יְשַׁעְיָה ה' 6 ו

"לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הָרָקֹדֶשׁ, כִּי מִלֵּאָה הָאָרֶץ דָּעָה אֶת יְהוָה כְּמִים לִים מְכֻסִּים."

יְשַׁעְיָה י"א 9

"כִּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה צְבָאוֹת לְעֹטֶרֶת צָבִי וּלְצִפִּירַת תְּפָאֶרֶת לְשָׂאֵר עַמּוֹ, וּלְרוּחַ מִשְׁפָּט לִיּוֹשֵׁב עַל הַמִּשְׁפָּט, וּלְגִבּוֹרָה מִשִּׁיבֵי מִלְחָמָה שְׁעֶרָה."

יְשַׁעְיָה כ"ח 6

"הֵן לְצַדִּיק יִמְלֹךְ מֶלֶךְ, וְלִשְׂרִים לְמִשְׁפַּט יִשְׁרוּ".

יְשַׁעְיָה ל"ב סו

"וּפְדוּיֵי יְהוָה יִשׁוּבוּן, וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִינָה וּשְׂמִיחָה עוֹלָם עַל רֹאשׁוֹ שְׁשׁוֹן וּשְׂמִיחָה יִשְׁיִגּוּ וְנִסּוּ יִגּוֹן וְאִנְחָה."

יְשַׁעְיָה ל"ה סו

"נחמו נחמו עמי יאמר אלוהיכם. דברו על לב ירושלים וקיראו אליה, כי מלאה צבאה, כי נרצה עוונה, כי לקחה מיד יהוה כפליים בכל חטאותיה. קול קורא במדבר פנו דרך יהוה, ישרו בערבה מסילה לאלוהינו. כל גיא ינשא וכל הר וגבעה ישפלו. והיה העקוב למישור והרכסים לבקעה ונגלה כבוד יהוה וראו כל בשר יחדיו, כי פי יהוה דיבר".

ישעיה מ' ו-4

"כאשר שממו עליך רבים, כן משחת מאיש מראהו ותארו מבני אדם, כן יזה גויים רבים עליו, יקפצו מלכים פיהם, כי אשר לא סופר להם ראו ואשר לא שמעו התבוננו".

ישעיה נ"ב 15

רוצה לומר: יבוא יום ומישוהו יספר לכל העמים סיפור חדש. סיפור כל כך חדש שמעולם הם לא שמעו אותו; ומהו אותו סיפור? --- זה הסיפור על מה שכל הזמן הם הסתכלו עליו וכל הזמן התבוננו בו. מצחיק אבל זה כך. וזה מהות ברית המילה --- לספר סיפורים על מה שכולם רואים.

"קומי אורי כי בא אורך וכבוד יהוה עליך זרח. כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים, ועליך יזרח יהוה וכבודו עליך יראה. והלכו גויים לאורך ומלכים לנוגה זרחך. שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך. בניך מרחוק יבואו ובנותיך על צד תאמנה".

ישעיה ס' 1-4

"למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט עד יצא כנוגה צדקה וישועתה כלפיד יבער; וראו גויים צדקך וכל מלכים כבודך וקראו לך שם חדש אשר פי יהוה יקבנו".

ישעיה ס"ב 1-2

"על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את יהוה. אל דומי לכם ואל תתנו דומי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהילה בארץ".

ישעיה ס"ב 7-6

"כה אמר יהוה: הנני נוטה אליה כנהר שלום, וכנחל שוטף כבוד גויים; וינקתם, על צד תנשאו ועל ברכיים תשתעשעו כאיש אשר אימו תנחמנו -- כן אנוכי אנחמכם ובירושלים תנוחמו".

ישעיה ס"ו 12

"וראיתם ושש לבכם, ועצמותיכם כדשא תפרחנה, ונדעה יד יהוה את עבדכם וזעם את אויביו".

ישעיה ס"ו 14

למה נאמר: "עצמותיכם כדשא תפרחנה" ולא נאמר כמו עץ תפרחנה. שהרי העץ צומח גבוה יותר מהדשא. אז למה בחר הכתוב בדשא ולא בעץ? --- ובכן, כפי שהדשא צומח בבת אחת, ומכסה במרבד ירוק ואחיד את כל האדמה, ואין גבעול אחד מכסה מהשני את עין השמש, כך כל עם ישראל יראו לפתע פתאום. וכולם ישמחו ויפרחו בבת אחת. לכולם תהיה תחושה אחת של כולם רואים אותו וכולם רוצים בו --- "זהו זה".

ירמיה

"הימולו ליהוה והסירו ערלות לבבכם איש יהודה ויושבי ירושלים".

ירמיה ד' 4

"שִׁמְעוּ נָא זֹאת, עִם סָכַל וְאֵין לֵב: עֵינֵיכֶם לֹהֵם וְלֹא יֵרְאוּ אוֹזְנֵיכֶם לֹהֵם וְלֹא יִשְׁמְעוּ."

ירמיה ה' 21

"בַּעַת הַהִיא נֹאֵם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְכָל מִשְׁפְּחוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה יָהִיוּ לִי לְעָם."

ירמיה ל"א 1

"הִנֵּה יָמִים בָּאִים גָּאוֹם יְהוָה, וְכִרְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה."

ירמיה ל"א 31

"וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רַעְהוֹ וְאִישׁ אֶת אַחִיו לֵאמֹר דַּע אֶת יְהוָה, כִּי כֹלֶם יֵדְעוּ אוֹתוֹ לְמִקְטָנִים וְעַד גְּדוֹלִים נֹאֵם יְהוָה."

ירמיה ל"א 34

ואכן לפי שיטת ברית המילה, לא עריך ללמוד משפטים משך 4 שנים באוניברסיטה כדי להיות עו"ד טוב. כמו כן לא עריך מבחני כניסה קשים, אשר בוחנים את מספר המילים הערלות שאתה יודע, כדי להתקבל לפקולטה למשפטים; אלא בראש ובראשונה תישאל השאלה: מה אתה רואה. לכן מגדול ועד קטן כולם ידעו את יהוה - -- הוא מלאכת המשפט.

באופן דומה הרבנים לא יאמרו עוד: בואו לישיבה ללמוד התורה; שובו אל יהוה; או בואו למדרשנו כדי ללמוד תורה --- כי כולם מגדול ועד קטן ידעו את יהוה.

"בִּימֵי הָהֵם וּבַעַת הַהִיא אֶעֱמִיחַ לְדוֹד עֵמֶח עֶרְקָה וְעֵשָׂה מִשְׁפָּט וְעֵדָקָה בָּאָרֶץ. בִּימֵי הָהֵם תּוֹשַׁע יְהוּדָה, וִירוּשָׁלַיִם תִּשְׁכּוֹן לְבִטָּח, וְזֶה אֲשֶׁר יִקְרָא

לה: יהוה עדקנו."

ירמיה ל"ג 15-6 ו

יחזקאל

"ונתתי להם לב אחד, ורוח חדשה אתן בקירבכם. והסירותי לב האבן מבשרכם, ונתתי להם לב בשר למען בחוקותי ילכו ואת משפטי ישמרו, ועשו אותם, והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלוהים."

יחזקאל י"א 19

רועה לומר: המקור לכוח האלוהי הוא בלב הבשר - לב רגיל. "כי לא בשמיים היא, אלא בפיך ובלבבך לעשותו".

"לא למענכם אני עושה בית ישראל, כי אם לשם קודשי אשר חיללתם בגויים אשר באתם שם. וקידשתי את שמי הגדול המחולל בגויים".

יחזקאל ל"ו 22

"... ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקירבכם והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר".

יחזקאל ל"ו 26

"וחילקתי את הארץ הזאת לכם לשיבטי ישראל. והיה תפילו אותה בנחלה לבם, ולגרים הגרים בתוכם אשר הולידו בנים בתוכם

--- והיו לכם כאזרח בבני ישראל, אתכם יפלו בנחלה בתוך שבטי ישראל. והיה בשבט אשר גר הגר איתו שם תיתנו נחלתו נאום יהוה".

יחזקאל מ"ז 2

אם יש מי ששואל --- כיצד לקיים את האוטונומיה למיעוטים בישראל, הרי התשובה למעלה.

הושע

"וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים. וארשתיך לי באמונה וידעת את יהוה".

הושע ב' 21

הקשר של עם ישראל עם אלוהיו הוא דרך הצדק והמשפט. וקיבוץ הגלויות נעשה למען אברהם --- בחסד וברחמים --- לאחר הסבל הנורא שעבר על עם ישראל משך דורות רבים.

מיכה

"והיה באחרית הימים יהיה הר בית יהוה נכון בראש ההרים ונשא הוא מגבעות ונהרו עליו עמים והלכו גויים רבים ואמרו לבו ונעלה אל הר יהוה ואל בית אלוהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו. כי מציון תצא תורה ודבר יהוה מירושלים. ושפם בין עמים רבים והוכיח לגויים עצומים עד רחוק. וכיתתו חרבותם לאיתים וחניתותיהם למזמרות. לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדון עוד מלחמה. וישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו ואין מחריד. כי פי יהוה דיבר".

מיכה ד' 4

כאמור "הר בית יהוה" הוא בית המשפט שיורה דעה לעמים רבים והוא איננו בית מקדש להקרבת קורבנות, או לעריכת טקסים אחרים, של עבדים ערלים.

"כי משפטי לאסוף גויים, לקבצע ממלכות...**כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה**, לקרוא כולם בשם יהוה"

צפניה ג' 8 --- 9 "ובעת קבצי אתכם כי אתן לכם לשם ולתהילה בכל עמי הארץ בשובי את שבותכם **לעיניכם** אמר יהוה".

צפניה ג' 20

זכריה

"ובאו עמים רבים וגויים עצומים לבקש את יהוה צבאות בירושלים לחלות את פני יהוה. כה אמר יהוה צבאות. **בימים ההמה, אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגויים**, והחזיקו בכנף איש יהודי לאמור נלכה עמכם כי שמענו אלוהים עמכם".

זכריה ח' 22

ואכן, כיום הגענו לזמן שבו אנשים רבים הגיעו להשכלה המאפשרת להם לדעת שפות רבות. בתקופה כזו חופש הביטוי והחלפת הדעות אודות תרבויות שונות תהיה נפוצה בעולם. רק אז ישכילו אומות ועמים רבים להבין את הערך של אלוהי אברהם לעם ישראל, ולאנושות בכלל.

מלאכי

"זיכרו תורת משה עבדי אשר ציוויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים. הנה אנוכי שולח לכם את אליה (לאמור: אל = כוח; לכן, "אליה" הוא מי שיקרא ויאמר: יהוה כוחי) הנביא לפני בוא יום יהוה הגדול והנורא, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם".

מלאכי ג' 23

מדברי הברית של יהוה (מפי משה) עם ישראל בחורב:

לאחר גלות ממושכת, בה עם ישראל שתה את כוס התרעלה עד תומה, משה מנבא שיקרה לעם ישראל את הדבר הבא:

"ושב יהוה אלוהיך את שבותך ורחמך, ושב וקיבצך מכל העמים, אשר הפיצך יהוה אלוהיך שמה. **...ומל יהוה אלוהיך את לבבך ואת לבב זרעך** לאהבה את יהוה אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיידך. **...כי ישוב יהוה לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך**".

לדברים אלה אנו ממתנים שיקרו לנו כיום; ומי שמרגיש כי קשה עליו הדבר כי לא יאומן עד כמה פשוט הדבר, ועד כמה הוא קרוב ובר השגה, עד כדי כך שלא יכול להיות שלא ראינו אותו קודם לכן, נצטט מדברי משה:

"...כי המצוה הזאת אשר אנכי מצווך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא. **...כי קרוב אליך הדבר מאוד --- בפידך ובלבבך לעשותו**".

דברים ל' ו' 14

וכן: "הנני נותן לפניך את החיים ואת המוות, ובחרת בחיים".

כאמור, אברהם מוכן עם סכין השחיטה לשחוט את בנו, את יחידו, אשר אהב, אם זה לא יקיים את חוקת אלוהי אברהם בארץ הזו. עד היום כל שאמר

--- התקיים. לכן, אם אתה עדיין חושב אחרת, דע לך שהוא ישחט אותך כאן, כי בארץ הבחירה עליך לבחור. הבחירה צריכה להיות שלך, לא יכריחו אותך. עליך לקום, לבחור ולשנות כאן היום ומיד.

יש מי שרואה את סיבולתיו של עם ישראל כיום ואומר בליבו: רבות רעינו לשנות, אך לא יכולנו. מאז ומתמיד המפלגות בעלות הכוח במרכזי הממשל והכלכלה דיכאו תנועות מחאה. או קנו את אלה אשר מחו או את אלה שהצביעו נגדם. עד היום כל מי שרצה לשנות נטמע, נקנה וסטה ממה שהתכוון לו מלכתחילה. רבים אדישים למה שקורה סביבם, אף אחד לא יוצא לרחובות כדי להפגין או לשנות. לכן אפשר שתתיאש. למרות כל אלה, אל ניפול ברוחנו כי נוכל לכל אלה.

והרי ניחומים נוספים מדברי נביאנו: "כי חינום נמכרתם, ולא בכסף תגאלו". לכן אין בכוחם של בעלי השליטה בכלכלה כדי למנוע את השינוי בסידרי המימשל, כאמור כאן היום.

מחקרים בפסיכולוגיה מנחמים אותי מאוד. במחקרים שנערכו על מידת ההשפעה של הסביבה או הגנטיקה על התנהגות האדם ותכונותיו ההתנהגותיות, נמצא שלגנטיקה יש השפעה מכרעת, עד כדי קביעה של כ- $0/85$ מהתכונות ההתנהגותיות שלנו (כמו בחירת מקצוע, תחביבים, חברים ועוד); ואילו רק כ-15% מהתכונות ההתנהגותיות מוסבר ע"י השפעת הסביבה. הדברים נלמדו בעקבות מחקרים על תאומים מונוזיגוטיים ודיזיגוטיים שגדלו בסביבות שונות (עקב גרושי הוריהם של ילדיהם והפרדת הילדים לסביבות שונות).

מחקרי אורך (של 20 ו-30 שנה) מראים שבתקופת הלימודים בגן ובבית ספר היסודי יש השפעה מכרעת של הסביבה, כאשר ההתאמה בין ההתנהגות של התאומים המונוזיגוטיים בגיל זה מגיעה לכדי 40% --- 30% (הדבר נובע מהסביבה הכופה עצמה על חינוך הילד). אולם עם תהליך הגדילה, כאשר לנער ולמבוגר ניתנות האפשרויות לבחור את סביבתו הוא גם מעצב את התנהגותו ובוחר את הסביבה שתביא לידי ביטוי את הגנוטיפ (הגורם הגנטי) הטבוע בו. כך שני אחים מונוזיגוטיים שגדלו במקומות שונים יבחרו תחביבים ומקצועות דומים וכן יפתחו אינטליגנציה ברמה זהה עד כדי מתאם של 85% בין התכונות ההתנהגותיות שלהם*. כאשר אחים תאומים דיזיגוטיים יוצרים בגילם המתקדם מתאם עד 40% בתכונותיהם ההתנהגותיות.

Bouchard T.J. Twins reared together and apart: What they tell us about human * diversity (Fox S.W. ed.) Proceedings of the library fund conference on Chemical and Biological bases for individuality. *Individuality and Determinism* 1---2 May 1982. Key Biscayne. FL. New York: Plenum Press. 1984. p. 147---84

רק לפני דור כפו הורים ומוסדות חינוכיים חינוך מסויים לילדיהם ולאורחיהם; ובמדינות רבות הגבילו את חופש הבעת הדעת. 'מכאן ניתן להסיק שכל עוד מדינת ישראל תשמור על זכויות האזרח, ותאפשר לכל אדם לבחור את דרכו בעצמו (בלי מגמה חינוכית לכפות דעה כזו או אחרת), הרי שהעם הזה יפתח את חוש הביקורת שלו: יחזור לאמץ לעצמו את ההתנהגות של הבן החכם המקשה על הכל. וסופו שיבחר לשים על עצמו את חוקת המילה של אביו --- אברהם.

לדעתי, חוקת המילה היא פרוצדורה משפטית הטבועה כתכונה התנהגותית בעם הקדוש הזה. היא מתבטאת ביצר הסקרנות, בביקורתיות עד כדי חוצפה, בכומר

האילתור, ביכולת לפעול כיחיד מול רבים --- הן במלחמה והן במסעות בארץ ובחו"ל, לא להאמין לאף אחד --- גם לא בשופטים שלו --- לכן הוא מרבה להתדיין בבתי משפט ומערער על הכל, עד שיוכח לו בראיה. לכן טוב יעשו השופטים אם יענו לציפיותיו של הדור הנולד כאן. לכן תכונה זו תחזור להיות נחלת העם הזה כאן והיום.

ועוד דברי נחמה יש לי לומר לך: הדור ששלט משך **40** שנה בארץ שונה לחלוטין מהדור שנולד וגדל כאן בארץ כיום. אלה שתפסו את השילטון במדינה מאז הקמתה, גדלו בתקופה שבה היו מיעוט נרדף בתוך רוב בארץ וזה. הם ראו בימי חייהם דיכוי ורדיפות; שואה, רעב, מקל ושוט של קלגסים. אלה שמקטנות הורגלו למכות ודיכוי, למדו לפחד, להרכין ראש, להיטמע בתוך הרוב ולשתוק. לכן, כאשר אלה תפסו בארץ את השילטון, הם התנהגו כמו העבדים במצרים, השואלים כרשעים --- "מה העבודה"; ולא כמו החכם, שמקשה קושיות כיחיד נגד כולם. לכן עבדים אלה נקנו ע"י בעלי השררה, ובעלי הממון. לדאבוננו, דור העבדים הזה עודנו מחזיק בשלטון בישראל, ומנהיג את עצמו, ומוגה ע"י אחרים, רק מתוך פחד.

התנהגותם של דור העבדים דומה להתנהגותו של כלב עיוורים מאולף. הידעת, שכלב גדול כזה, משמש את העיוור, רק לאחר שמאלפים אותו ע"י מכות תופת שהוא מקבל כבר מגיל ינקות --- סתם כך שוב ושוב ללא רחם. רק אחרי מכות תופת כאלה מאלפים את הכלב לציית להוראות של בני אדם ולשרת אח"כ את העיוור.

רק בשל צורת אילוף כזו נמצא, שכאשר כלב של עיוור רואה כלבה, או סתם מתחשק לו לסטות ממסלולו, אזי מספיק שהעיוור ירים את ידו --- בלי שהעיוור ידע היכן בדיוק נמצא הכלב --- כדי שהכלב יחזור לשליטתו של בעליו העיוור. דהיינו, הפחד מינקות מפני היד המורמת, גורמת לכלב לעמוד במקום ולכשכש בזנבו; בדיוק כמו העבד השואל: מה עושים, או מה העבודה.

באופן דומה חונכו אבותינו בדור הגלות והעבדות להיות עבדים־רשעים

ולציית למנהיגים עיוורים. אלה שבאו לארץ ותפסו את השילטון, ניסו לשמור על השיטה של אילוף "כלבים נוספים" לאותם מנהיגים עיוורים. הם סיגלו ופיתחו את השיטה של "שמור לי ואשמור לך" --- כי כך העבדים הפחדנים מתנהגים. כך הם שומרים על עצמם בשלטון על גביהם של עבדים, המתנהגים כבהמה ככל הבהמות, ואף גרוע מהן (לאחר שאיבדו צלם אנוש).

עם זאת, במשך **40** שנה בארץ, חינוכו אבות רבים בארץ הזאת, את בניהם ללא מכות. אלה זיכו אותנו בבנים היודעים להרים ראש. להסתכל בעיניהם של בעלי הסמכות --- עיין בעיין --- ולהשיב בשאלות קשות. זה דור שיש הקוראים לו חוצפן. אך זה דור שמנהיגים עיוורים לא יוכלו עוד להוליכו שולל. זה הדור אשר עיין בעיין יראה אור.

השיר הפשוט של שאול טשרניחובסקי, "אני מאמין" מבטא את התיקווה יחד עם הבטחון שבהתגשמות החלום שבליבי, ובליבו של כל אדם, ובמיוחד בלבו של עם ישראל. ואלה מילותיו:

שחקי שחקי על החלומות, שחקי כי גם ברעות אאמין,

זה אני החולם שח. אאמין, כי עוד אמצא לב,

שחקי כי באדם אאמין, לב תקוותי גם תקוותיו

כי עודני מאמין בך. יחוש אושר, יבין כאב.

כי עוד נפשי דרור שואפת אאמינה גם בעתיד,

לא מכרתיה לעגל־פז, אף אם ירחק זה היום,

כי עוד אאמין גם באדם אך בוא יבוא --- ישאו שלום

גם ברוחו, רוח עז. אז ברכה לאום מלאום.

רוחו ישליך כבלי־הבל, ישוב יפרח אז גם עמי,

ירוממנהו במתי־על; ובא **p**יקום דור,

לא ברעב ימות עובד, ברזל כבליו יוסר מנו,

דרור לנפש, פת־לדל. עיין בעין יראה אור.

בספר זה לא דיברתי על אלוהים היושב ליד "הכרובים ממעל", אלא על דברים ארציים פשוטים וניתנים לתפיסה, ראשית לכול, ע"י החושים. דיברתי על הראיה ועל הצורך ב"ברית מילה" --- מילה שתראה לך את שאתה שומע.

1. הטענה שאיננו רואים אינה חדשה. היא קיימת בדתות שונות, בין היתר בזן, בודהיזם, זאן, וכן כל פי תורתו של אלחאכם (מיסד כת הדרוזים) ועוד. טענת התורות הללו היא שהמילים מסתירות את חוש הראיה, לכן עושים מדיטציה (עם מנטרה) כדי לעצור את שטף המילים ולראות. כמו כן משתמשים ב"קואן" או חידה (שאלה שחכם הדת נותן לתלמידו, אותה עליו לפתור) המשקף לאדם את מחשבתו --- בבחינת דע את עצמך. על פי תורות אלה המילה היא מכשול.

הסברנו שמייסדי "דת יהוה" לא רצו לשלול את המילים כולן, אלא שעל פי התיקון של אברהם (לפי "חוקת אלוהי אברהם") עלינו להסיר מילים ערלות מן המשפט, כדי שנוכל לעשות משפט צדק ואף לנבא את העתיד, למען חברה בריאה שלווה וצודקת בישראל ובעולם כולו. סיפורי התנ"ך מראים שמנהיגים מישראל (שופטים ונביאים) הצליחו להסיר מילים ערלות (לפתור "קואנים") בחיי המעשה, למען חברה שלמה --- עם ישראל; ואף עשו, וגם יעשו כן למען עמים רבים אחרים, כאמור בחזון אחרית הימים של נביאי ישראל.

2. אפשר שהדיון בנושאים השונים בספר זה, עוררו בך שינאה על העוולות שנעשו לך ע"י מנהיגינו ושופטינו. אולם לא לזה התכוונו הדברים. לכן חשוב לחזור לסיום, על שאמרנו כבר בראשית הספר: אי הצדק והעוולה שנעשים במדינה (גם ע"י שופטים, שרים וח"כים) אינו נובע מרצונם לעשות רע, אלא מן העובדה שכולנו נולדנו ערלים. אם הבנת את הספר, לא תתעורר בך שנאה,

411

אלא אהבה והבנה לרעך: לאמור, כולנו דומים, ומצווה מוטלת על כולנו לעשות "ברית מילה" כדי לקיים משפט וצדק, וכן שלום עם בטחון --- בין אישי ובין לאומי. אם הבנת את הספר, תוצאתו היא אחת לגביך: לאהוב את רעך --- מתוך דעת את עצמך --- את יהוה.

בספר זה היללתי ושיבחתי את המשפט, אולם מאידך תקפתי את בתי המשפט חסרי החוקה הקיימים כיום. אפשר שהדבר עורר אצלך סתירה. מאחר שנתקלתי בשאלות

אודות סתירה שכזו (שכביכול קימת בדברי) ברצוני להבהיר אותם:

על פי חוקת המילה --- עשיית משפט הוא עיקרון חשוב. השופט ממלא תפקיד **דתי** (לראות את data^ וליישם במשפט) לצורך עשיית צדק חברתי. השופט אמור להיות בראש המדינה. אולם במימשל כיום, השופט אינו יכול להביא לידי ביטוי את העוצמה הגלומה בו, כי הרשויות האחרות (מחוקקת ומבצעת) מאפילות עליו ומרסנות אותו עד כדי דיכוי. לכן התוצאה הקיימת כיום של עוולה במעשה השיפוט נובעת ממבנה המשטר. מבנה המשטר ומקומם של השופטים בתוך המערכת השילטונית ראויים לביקורת --- וכזאת עשינו כאן. כמובן שמביקורת זו נפגעו גם השופטים על דרך השיפוט שאימצו לעצמם ועל הדעות הקדומות המלוות אותם; אך הביקורת נועדה לחייב אותם --- אם ירצו בכך ואם לא ירצו בכך --- לאמץ את חוקת המילה של אברהם --- כל זמן שהם רוצים להיות שופטי צדק בירושלים (אחרת אין להם זכות קיום במקום הקדוש הזה).

בנוסף, גם אם נשים את השופט --- כראש וראשון במדינה, הוא מהר מאוד יהפוך לדיקטטור קטן. לכן הצענו את **חוקת המילה** --- כדי שהשופט יהיה מחנך צנוע וינחה את יתר רשויות המימשל לעשות למען צדק חברתי. כלל פרוצדורלי זה **קשה מאוד מאוד לכל שופט**. הוא מחייב יותר שתיקה ופחות מלל. בפרוצדורה משפטית כזו כולם יכולים להיות שותפים למעשה המשפט. גם ילד קטן יכול לגלות לכולם שהמלך, או השופט, הוא ערום. על פי חוקת המילה --- הסיפור על בגדי המלך החדשים אינם עוד אגדה, אלא מציאות המאיימת על כל רודף שררה, בממשלה, בכנסת, ובבתי המשפט. חוקת המילה תגרום לכולם לוותר על שיגיונותיהם, כי חוקת המילה תצמיח עם חכם שימנע מכל רודף שררה, אשר יגיע לכס המשפט, להיות עניו וצנוע ולא להתנשא על אחרים. כך ימנעו השופטים מלדבר גבוה גבוה --- "פן יצא עתק מפיהם" (כדברי ירמיה).

3. בשנת **984** ו התחלתי לכתוב את הדברים תוך מרירות רבה מהולה בצער רב ושמחה. התחלתי להקים תנועה שנקראה אז "בלי שם", עם הרבה אמונה ותקווה. שאלו אותי למה אינני נותן לה שם, השבתי שהיא עוד לא נולדה, וכי

אחרית דבר 43

כאשר היא תולד אתן לה שם. למעשה חיכיתי שאנשים יבינו מעצמם ויקראו לה בשמחה (כי אילו ראו---היו נותנים לה שם, ומכנים אותה בשמה האמיתי) כך נשארת עם הרעיון לבד משך **7** שנים.

מר היה לי. כי הנטל היה כבד. אין לי "כור", ואין לי בנק הפועלים, אין לי חברות ממשלתיות ואין לי לחלק כיבודים ומשרות ותארים. לכן איך אזיו ואשכנע אנשים. אז

אחרי שאירגנתי קבוצות של חברים בתנועה "כלי שם", מצאתי ניחומים בקרב קבוצה קטנה של אנשים שהמילה "ערל" דיברה אליהם. אט אט עידנתי את התבטאויותי בפרקים השונים שנכתבו לצורך ספר זה. עם זאת עדיין ניתן לחוש בפרקים שונים את המרירות והבדידות, כמו גם את התקיפות, ואת הסכין החותכת לגורים אנשים, גורמים ומוסדות שונים. מכל אלה אני מבקש את סליחתם מראש. שמרתי בקירבי את הוצאת הספר עוד ועוד, כדי לעדנו עוד ועוד. עם זאת, אני יודע שלא הצלחתי להתגבר על חריפות הדברים עד תום. לכן, אני חוזר ומבקש סליחה מראש, מכל אלה ששם מוזכר כאן, ואשר לא יכולתי, או לא הצלחתי, לעדן את התבטאויותי כלפיהם; וכן סליחה מאלה שאין כל אפשרות לעדן את דברי אליהם.

במשך כל התקופה הזו (מ-1984 ועד היום 1991) המתנתי שאולי מישו אחר יקח ממני את הנטל הכבד הזה. עברו 7 שנים אך לא מצאתי מישו שיהיה מוכן לשאת בנטל. ראיתי שהמצב מחמיר והולך: בבתי המשפט, בממשלה ובכנסת לא מצאתי צדק ומשפט, ולא מצאתי נחת. ראיתי רק ערלים, מטמאים את כל החברה בישראל. כתבתי מאמרים במשפט וכן עבודות סמינריות, שנראו מעניינות ומדהימות את קוראיהן, אך לא יכולתי לומר להם משפט פשוט אחד המסביר את הכל וזה גם הסוד: כי כולם ערלים בני ערלים.

באותה תקופה התקשיתי לדבר על "המילה" ועל הברית של יהוה עם עמו, לכן דיברתי על בעיות במשפט, בעיות בבטחון, בחינוך ובכלכלה (אך לא על המקור לכולן). אינני דתי וסביבי חילוניים, לכן מה להם ולברית עם אלוהים. הלכתי לדתיים וראיתי שמהם לא תבוא הישועה לישראל. הרבנים מלמדים אותם רק משנה, תלמוד, להתפלל ומה עליהם לעשות (כעבדים). אוטמים אותם כדי לא לראות ולא לחשוב על אקטואליה ומראה עיניים. בהיותי אצל הדתיים חיפשתי בבתי המדרש שלהם ספרי תנ"ך, אך לא מצאתי אפילו אחד לנחמה. כאב לי לראותם מבכים, כמעט יום יום את חורבן הבית הלאומי. הלכתי לביתי כדי לבכות לבד על מה שלא אוכל לומר להם. חשתי כי דרכי עוברת ליד אנשים, כמו קווים מקבילים העוברים זה ליד זה ולעולם לא נפגשים. הבנת? כי הדתיים לא ישכילו לצאת מעורלתם ולא יהיו הראשונים שיוכלו להצביע על הדרך.

חזרתי לחילוניים (אלה הדתיים האמיתיים) וגיליתי פתיחות. זמרים התחילו לשיר על המנהיגים ש"מבטיחים פקה פקה ואומרים בולה בולה", ולהיפך. ראיתי אנשים שמאסו במילה "ציונות", ובכל דבר המדבר על רוחניות מאוסה ומעושה. ראיתי הרבה עולים מרוסיה שמאסו בקומוניזם ובתורות תיאורטיות אחרות. ראיתי אנשים רבים

שמאסו באידיאולוגיות ומחפשים רק חיים טובים ושלום. הם לא יודעים מילה אחת על יהדות ועושים רק ברית מילה. ראיתי כי הגענו לעידן סוף האידיאולוגיות ואני יודע כי זה הזמן שבו חוקת המילה של אברהם תתקבל באהבה על כולם.

414 חוקת המילה

וכי-הקים יהנה להם שטטטים ותקה יהנה עם-הכשפט ודושיעם (שופטים ב פסוק י"ח)

חוקת המילה

אברהם אבינו

בני

ב נ צ

על המחבר:

אברהם אבינו, יליד אשקלון 1934. למד בבתי ספר ממלכתיים ספרדי ובצתיכון באור בנתניה, אחר-כך בגימנסיה העברית "הרצליה" בתל-אביב ובגימנסיה העברית "רחביה" בירושלים. בשנת 1953 החל בלימודים אקדמיים בירושלים, ובהשכלה מדינית וכלכלה באוניברסיטה העברית בירושלים.

בשנים 1956–1958 שירת בצה"ל, ומשך-כך כר"ס (1958) השתלם בתיאטרון ובדקלום בני-יורק. בשנת 1960 שינה את מקום מושבו לארצות-הברית, שם עסק בהוראה, בניהול ומסחר באוניברסיטת הרווארד ובמסחר בינלאומי. נשוי.

פרסומיו: פרסומים שוטפים בספרות המקצועית ובתנ"כ הישראלי ובפרסומים יהודיים בתחום-בוקריו.

I. Katz, I. Perlman, N. Oradia, et. al. (Isaac) *Agrees in The Unanimous Eye of Midrashim* (Hebrew), Eye-2, Damascus Rabbinical Seminary, 53, 139–196, 1981.

S. Oradia, N. Rose and Stanley W. Low, *Proposal for Amendment of the Definition of Aggression in International Law*, Pasadena 1991, 1st. Edn.

הצג יהודי חובק ספר זה.

הספר מכמו מכסה 7 ספרים (1946–1953) של סדרת ד' "הספרי הלבנה" של אברהם אבינו בענין ספרי פרית" המילה. בד ודורות הקדמונים לא ונחשבו אברהם אבינו אביהם המדות של מעמם, ורק כאשר התנוצה דמותו במזרח המישה המאורה, בתקופה מאסית, (דכשו בני מעמם את הכרתם כראיו על מעשה בריתו שפישו, גינטי בעמשו בימתת דרחססד.

המילה היא לא רק של הברית בינו ובנו בנו אבגרים, אך בעיקר היא גם מבראת זהות לאומית, הערובה לקיום העם ולהישרדותו. לא חייו, מאור המזו, פועלו, משפטיו ודרכיו — אלא בעיקר מעשה הברית — זה שימוח של כל בנם של אברהם.

הלאום הנבחר הוא הרברית בין אלונים ושמו (לפי הגדמנים: ברית הדם. הברית הזאת דומזה בברית ירמיהו (ברית חדשה) ולא בברית השלום הקלאסית המוכרת (כמו ברית המילה או ברית השלום).

הברית שבין אברהם ובין זרעו היתה הברית הראשונה בתולדות חייו, לרובי בר מזליה — תחת הרבוי אחת לאחת. ברית אחרת — היא ברית השלום הבין לארצינו, הברית ברעם אברהם ענייניה המילה של התינוק: כאשר השראת הגזע נוסעה מן הנדי נפדלו ושננרא מחברת האל נפרד מן העליונה ומשמעותו אל התחתונה. הברית הזאת הכיעתה את האל האל "אמרתי לך" לאברהם "והכתי" אותך לגוי גדול מאוד ואם אלפי אתך לגדול וגו' (שמות י"ח, א-ד), ושם הוא "מבטיח את אברהם שיבינה לו "העמים". שמשום זה אותו שנענו עליו מילה.

העם היהודי נבחר — יתברך על עצמו — בברית הנצח; בחיי הנצח עם האל ובארץ אשר נתן לנו. כיום האנושות כולה זקוקה לבברית גזאת בין האל ובין האדם. יהי רצון שבני עמנו יחזרו ויבטאו ברית בין בני עמנו.